

Shorell

AUS DER BÜCHEREI
KARL LEHMANN.

7k-1237 (1)

Samling

^{Utaf}
Kongl. Bref, Stadgar och
Förordningar &c.

^{Angående}
Sveriges Rikes
COMMERCE, POLITIE
och OECONOMIE

Uti Samen,

IFrån Åhr 1523. in til närvarande tid.

Uppå

Hans Kongl. Maj:ts

Städigsta Befallning

Giord af

AND. ANTON VON STIERNMAN.

Secretarare wid Kongl. Maj:ts och Rikens Archivum.

Första Del.

SEDERHOLM,

Tryckt uti Kongl. Tryckeriet, Åhr 1747.

SÄMNINGEN
 FÖR
 KÖPSTÄDERNE
 I
 SUEDENS
 RIKET
 SAMT
 FÖR
 SÄMNINGEN
 FÖR
 KÖPSTÄDERNE
 I
 NORDENS
 RIKET
 I
 ÖSTERSJÖ
 LÄN

1919/20 S. 169-174

S. 169-174

Sörtefning

Uppå

Alla de uti denna Första Delen besinteliga Kongliga Förordningar, Påbud, Stadgar, Resolutioner, Privilegier, Ordinantier, Contracter, Föreningar, Taxor, Confirmationer, Fullmakter, Instructioner och Betänckande, &c. som angå Städernes Commerce, Politie och Oeconomie i gemen.

<p>S I Köpstäderna efter Borgare i stället för dem som den omilde och ochristelige Konung Christiern hade i Stockholm aflifwa lätit. Dat. Stockh. die Patron. regni Sueciae pag. 1.</p>	<p>1523</p>
<p>Wårdering luppå alla inländska och utländska Wård- ror, som bles bewilliad öfwer hela Riket gälla skal för det förstresna år 1523. in crastino Lu- ca Evangelistæ. — — pag. 2.</p>	<p>1523</p>

a

TII

Förteckning.

- 1524 Til alla Köpstäder, at bättre köp gifwas skal, förty nu är godt Mynt: Om de köp med Klippingen, at de så skola, som de köpt äre. Datum Stockholm feria quarta post Dominicam quasimodogeniti. — — — pag. 4.
- 1524 Bref til alla Köpstäder om det Mynt — runde stort, gamla Ortoger, Ortoger, Fircer gå skola, efter som de lyse äro. Dat. Stockholm. pag. 5.
- 1524 Mynte-Contract med Myntmästaren Gynter Laijs, Dat. Stockholm, in octava quasimodogeniti. — — — pag. 1005.
- 1524 Wöndernes Seglats-Bref på Oland, om hwad Warur de må segla med. Dat. Lördagen för heliga Trefaldighet. — — — pag. 7.
- 1524 Til Calmarna Län, om dyrt köppa Salt, Klåde, Humbla &c. Datum Stockholm St. Katharinæ Aften. — — — pag. 7.
- 1524 Herman Israels Nachts-Bref om sin köpslagning i alla Städer i Sverige. Dat. Stockholm die Philippi & Jacobi. — — — pag. 8.
- 1524 Öpet Bref för Jeneköpings Stad på deras Privilegier och Handel. Datum Janacopix vigilia assumptionis Mariæ. — — — pag. 9.
- 1525 Frihet och Privilegier för Åbo Stad på deras Handel och Köpenkap. Datum Stockholm, Tredie dag Pingst — — — pag. 10.
- 1525 Strengnäs Borgares Jordebref. Dat. Westerås die nativitatis Mariæ Virginis. — — — pag. 13.
- Förbud

Förteckning.

- Förbud at intet Små giordt eller ogjordt, item, gångse Mynt skulle föras af Riket, wid Söls, Benningars, Lifs och Gods förbrutelse. Datum St. Andreae dag. — — — pag. 14. 1525
- Lödesö Stads friheter. Dat. Lödesö. — — — pag. 15. 1526
- Herman Jöser Myntmestares Bref. Dat. p. 1006. 1527
- En Contract och förening, som är giord med Birskalder om deras Skatt. Datum Upsala den 1. Aprilis. — — — pag. 16. 1528
- Stadga angående Elskarleby Laxfiske. Datum Elskarleby circa festum Annunciationis Mariæ. — — — pag. 1008. 1528
- Patent til menige Allmojen kring om Riket om Jernets hugning af Bergsmännen. Dat. Stockholm Midfaste tid. — — — pag. 17. 1529
- Ordning, huruledes Guldsmeder skole sticka sig i sitt Embete. Dat. Stockholm tempore St. Laurentii. — — — pag. 18. 1529
- Bref om olaga köpenkap, laga och olaga Hamnar i Norlanden, hwilka i Norland så segla Utrikes, Gelle Stads Seglatie och annat mer. Dat. Stockholm die St. Michaelis. — — — pag. 19. 1531
- Städernes Förening om Marknader i Sverige och Finland, hwilka Städer af fremmande skola besökte blifwa, och hwilka hwar Stads Inwånare för sig stelfwa bruka skole. Datum Stockholm Dagen näst efter Michaelis. — — — pag. 21. 1531

Förteckning.

- 1532 Patent, at en Öre inter skal säljas eller köpas högre
änn för 16. Marek Dansk. Item, om Osmunds-
Jern. Dat. Wastena. — pag. 22.
- 1532 Bref til dem, som Strömmings fisket bruka i Brä-
wiken. Dat. Strengnäs, Måndagen efter in-
vocavit. — — — pag. 23.
- 1532 Bref til dem, som bo på Näffueberg och Strömmings-
fisket bruka i Bräwiken. Dat. Strengnäs Mån-
dagen efter invocavit. — — — pag. 24.
- 1532 Bref til Calmarne Län, om det dyra Oraköp at det
skulle afsläggias. Dat. Calmar. — — — pag. 25.
- 1532 Dypet Bref til alla Landsändar öfwer hela meniga
Riket om Oraköpet. Datum Wadstena tem-
pore Brigittæ. — — — pag. 26.
- 1532 Förbud emot det store Landsköp, som drifwes på Oland,
Småland och Skerjegården. Datum Calmare,
tempore nativitatis Mariæ virgin. — — — pag. 27.
- 1532 Tillstånd för Wastena Borgare at allena besökia Mar-
naden i Hioo. Datum Wastena tempore Bri-
gittæ. — — — pag. 28.
- 1532 Några Privilegier unte Lidköpings Borgare om de-
ras nödtorster. Dat. Leckö, die Blasii. — — — pag. 28.
- 1532 Stadfestelse Bref på Siutastaghorna och Helge Andes
huset i Wastena. Datum Wastena Edgerdagen
näst efter Henrici. — — — pag. 29.
- 1532 Tillstånd för Nylödöfva Borgare at de måge besökia Mi-
chelsmeke Marknaden i Lidköping. Dat. Calmare,
infra octavam nativitatis Mariæ. — — — pag. 30.

Bref

Förteckning.

- Bref til de Sotnar på Östraböttmen, som bruka köp-
slagan allestäds der utmed Swanden. Dat. Swar-
testid Fredagen näst efter Martini. — — — pag. 31.
- Bref för Lödeha Stad. Dat. Sudercopie, Domini-
ca post visitationis Mariæ. — — — pag. 32.
- Dyit Bref at Odestomter måge friti opptagas igen.
Dat. Uygrenna 4. Martii — — — pag. 32.
- Bref til Fogdarne, som besallningen hafwa i Sid-
skåderne och Tullskrifwarne dersammastädes. Dat.
Stockholm den 30. Maji — — — pag. 33.
- Bref om förhöggningen i Tullen. Datum den 30.
Maji — — — — — — — — — pag. 34.
- Bref til Jöns Nielson på Calmarne om den fria seglat-
sen för Calmarne Stad. — — — — — — — — — pag. 35.
- Bref til alla Siöstädur här i Riket, om seglats til
de Tyska Siöstädur. Datum Stockholm den
30. Maji — — — — — — — — — pag. 36.
- Strå-Ordning för Skreddare-Embete i Stock-
holm. Datum Stockholm, vigilia nativitatis
Christi. — — — — — — — — — pag. 36.
- Frihets-Bref för Wadstena och Linköpings Borgare
på deras Tull. Datum Wadstena den 4. Fe-
bruari — — — — — — — — — pag. 38.
- Bref för Borgarne i Örebro om deras Skattsnin-
gar. Dat. Tidåmo den 7. Febr. — — — — — — — — — pag. 39.
- Til Borgmestare och Råd i Nylödöfve swar angående
några Stadsens angelägenheter. Dat. Westby
den 20. Februari — — — — — — — — — pag. 39.

A 3

Bref

Förteckning.

- 1537 Bref til Småland om Ekstog och Bökstog. Dat. Swartfö den 13. Aprilis — pag. 41.
- 1538 Stadfästelse för Norköpings Borgare uppå något Muzlabete och Swinewold. Datum Norköping die conversionis Pauli. — — pag. 43.
- 1538 Bref för Wastena och Norköpings Borgare, at de måge arresteras de Kostocker här i Riket. Dat. Norköping die conversionis Pauli. — pag. 44.
- 1538 Bref och Förbud til Helsingeland om Landsköp. Dat. Westerås den 15. Febr. — pag. 45.
- 1538 Bref för Borgarne i Calmarne på några Tappor, Kolhagar, Rishmarker och Fåsong. Dat. Gripsholm den 12. Aprilis — pag. 46.
- 1538 Bref til Söwerin Risl om det Danska Myntet. Dat. Westerås, den 23. Novembris — pag. 47.
- 1539 Patent til menige Man uti Tiugudags Märknaden församblande. Item, i Distingsmärknaden i Upsala, Samtingsmärknaden i Strengnäs, och til Calmarne Län och menige Småland, at de icke skola låta K. Gustafs Mynt wansördas. Dat. Upsala den 15. Januarii — pag. 48.
- 1539 Bref för Upsala Borgare om Ericsmessö märknaden. Dat. Upsala den 22. Januarii — pag. 53.
- 1539 Bref för Lööfke Borgare uppå något Skogebugg til deras Stads och Bäte byggning. Dat. Westerås, den 8. Februarii — pag. 53.
- 1539 Bref för Hospitalet i Westerås om Kocklunda Bård. Dat. Westerås, den 10. Februarii — pag. 54.

Bref

Förteckning.

- Bref til Helsingeland, at hwar Sökn skal niuta al- 1539
tenast en Rödman. Datum Westerås, den 15.
Februarii — — — pag. 54.
- Patent, at ingen utom Westeråsboerne måge bruka en 1539
allmennings Märknad om Prestemöts tiden i We-
sterås. Dat. Westerås den 7. Mart. — pag. 56.
- Contract med Kaumo Borgare om deras årliga Skatt. 1539
Dat. Stockholm, den 22. Maji — pag. 57.
- Mandat til alla Slätts, Län i Finland, om Fisk/ 1539
Tiära och Bräder. Datum Gripsholm den 9.
Augusti — — — pag. 57.
- Privilegier för Örebro Borgare, hwarutinnan Bön- 1540
derne förbiudas öfwer hela Riket at holla några
Märknader wid Kyrkorne om Helgedagarne. Dat.
Örebro, den 8. Januarii — — pag. 58.
- Articular förkunnade i Märknaderne år 1539, och 1540
sedan i Örebro af Riksens Råd gillade och ra-
tificerade. — — — pag. 59.
- Patent til Westergöthland. Datum Stockholm, den 1540
5. Junii — — — pag. 60.
- Extract af K. Gustafs Placat til samtelige Allmo- 1541
gen i Distingsmärknad, angående at sättia en
del sina Barn til Handtwerck i Städerna. Dat.
Stockholm, den 3. Febr. — pag. 63. och 1009.
- Mandat om olaga Gåffning. Datum Upsala, den 1541
4. Maji — — — pag. 63.
- Resolution för Birkarlarne i Lulå Sökn, angående 1541
Laxefisken och några andra Fisserier dersamma-
städes,

Förteckning.

- städes, hwar om emellan dem twist har varit.
Dat. Stockholm, den 6. Nov. pag. 1010.
- 1544 Förbuds-Bref til Allmogen i Åkerhöfvarad och Neris-
ke, at de hädan ester skulle afstå med den olaga
löpenstav, de begynt at drifwa i Bergslagen
kring Arboga Stad, Borgeklapet til prejudice.
Dat. Kongsör, den 29. Aug. pag. 66.
- 1545 Patent til menige Man i Angermanland och Medels-
pada, om den otillbörlighet de emot hwar annan
bruka i deras Strömmingsfiske: Item, at de må
ock achta på, at Kongl. Maj:et och Kronan måtte
ske någon fördel af samma Fiske. Dat. Wester-
ås den 1. Martii — pag. 68.
- 1545 Bref til Stockholms Stad angående swar på några ås-
render. Dat. Upsala, den 20. Mart. p. 1012.
- 1546 Bref för Calmarne Borgare at de fritt må utföra alla
feta Waror til behagelig tid. Dat. Konungsöhr,
den 30. Januarii — pag. 70.
- 1546 Upsala Stadga om Köphandelen. Datum Upsala,
den 25. Februarii — pag. 72.
- 1546 Mandat om Köphandelen. Datum Gripsholm, den
4. Aprilis — pag. 75.
- 1546 Bref til Borgmästare och Råd och Menigheten uti
Gäffe, at de måge segla hwar dem synes ut-
rikes, efter deras Naring, dock at de icke utföra
Koppar eller andra förbudna Waror. Datum
Stockholm den 28. Aprilis — pag. 92.
- Bref

Förteckning.

- Bref för Rättmånglare i Stockholm, at de fritt mot- 1546
te fara ut på bygden på bägge sidor Södre och
Norre om Stockholm, 2. miler när Nykeping
och 2. miler när Upsala, at köpa allahanda qwick
Wostap, dock at de utgöra den rättighet som de
för sådana frihet årligen plåga utgöra. Datum
Stockholm den 13. Maji — pag. 93.
- Bref för Calmarne Borgarne, at de obehindrade der 1546
i Calmarne Låhn och på Oland måge köpa den
del, de til dageligit uppehälle behöfwa. Datum
Sadugården, den 4. Aug. — pag. 94.
- Privilegii-Bref för Raumo Borgare, at de mot- 1546
te besittia der i Raumo och niuta de gamla Pri-
vilegier. Datum Ståkeborg, den 14. Augu-
sti — — — — — pag. 95.
- Bref för fem Finnar, Michel Henrickson i Binstala, 1546
Jöran Nilson i Jumala, Joen Selas i Kar-
fus, Eric Harck ibidem, och Sippe Estilsson
i Kiurlan, at de så härefter som härtill skole
bruka sitt Handewerck, som är at byggia Reklar,
dock skal med dem hafwas upseende, at de skola
ingen förbuden handel bedrifwa. Dat. Wenne-
garn, den 5. Octobr. — pag. 96.
- Bref för Måns Månson Borgare i Jenekeping, at han 1546
må upköpa allestäds Oxar och föra dem til Wärgen.
Dat. Stockholm, den 29. Octobr. pag. 96.
- Bref til Axel Ericson (Bielke) at han uti Jeneke- 1546
ping så förhandla wille, at der motte tillsyntas

Förteckning.

- en god Hamn för Båtar och Skutor, så att den då der löper uti Vätter måtte opprind blifwa och på bägge sidor pålad. Dat. Strömsholm den 29. Octobr. — pag. 97.
- 1546 Patent til Östergötthland om det Patents och Stadsgas som den 4. Aprilis 1546. emot den dyra tiden utgiel, wantwördan, förmaning til lydna och at ställa samma Patent i werket, en sammankomst til all orwillias affläande och Förklaring öfwer en tredjedels affläande på Warorne. Dat. Stockholm, den 19. Nov. — pag. 98.
- 1546 Privilegier för Borgo Stad i Nyländ, at de måge föra ut de Waror, som icke förbudne äro, och segla til Stockholm med förbudna Waror: item, förswarelse Bref. Dat. Stockholm, den 3. Decembr. — — — pag. 104.
- 1546 Bref för menige Man i Westerbottn, at de motte få några Landsköpmän i den Landsåndan, dock at de icke göra emot Kongl. Maj:ts Mandat. Datum Stockholm, den 5. Decembris — — — — — pag. 105.
- 1547 Borgerskapets i Skara och Lidköping Förening med Allmogen af några Hårader i Westergötthland, om Handelen. Dat. 31. Aug. — — — — — pag. 106.
- 1547 Bref til menige Man i Tällie Märcknad, at de redeligen byta och köpslaga med hwarannan inbyrdes, och icke så otillbörligen, som här til stee plågar. Efter H. N. hafwer lagdt sig winn om

Förteckning.

- om godt köp, Skärifaverne med Fisk mot Köpman och Bänder, och de andre igen efter tillbörlighet. Datum Stockholm den 27. Septembris — — — — — pag. 107.
- Placat om den dyra tiden, den Ständerne selswe förorsaka, i det de intet efterlefwa utgångne Stadgar: item om Myntets wantwördande, Warornes stegrande och en Konungs råfst. Dat. Gripsholm, den 9. Januarii — — — — — pag. 1015.
- Bref til Joen Olsson (Gyllenhorn) och Bothved (Anckar) om Köpmans Handelen och Seglatsen. Datum Jönköping den 31. Januarii — — — — — pag. 109.
- Placat til Österbottn om två Lippund Trån, som af hwart Skippund til Cronan lefwereras skal: item, hwar tjonde Ståle och Rutehud, men til Presterne $\frac{1}{2}$ Lippund Trån i tjonde. Datum Wadstena den 17. Aprilis — — — — — pag. 1018.
- Swar til Bothved (Anckar) om det goda betenande han begiärar få wetta på utförningen och införingen til Lübec. Datum Wadstena den 18. Aprilis — — — — — pag. 115.
- Bref för de Birkarlar och Landsköpmän i Norrebrottu at bruka Fiskeriet i Westrahafwet. Dat. Stockholm, den 20. Sept. — — — — — pag. 120.
- Bref til Herr Göstaf Olsson (Stenbock) at han icke tillståndier af Landet swarta Käfwar, sköna Loftinn och swarta Mårdar, som Kongl. Maj:ts

Förteckning.

- wil hafwa til sitt eget behof. Dat. Gripsholm, den 7. Martii — pag. 121.
- 1551 Bref til Harald Lake och Söftrin Småswenn, at de icke tilstådia några Borgare at köpa bort de bästa Skinnwaror der falla uti Wermeland. Datum Gripsholm, den 7. Martii — pag. 122.
- 1551 Bref til Herr Peder Brahe och Olof Larsson at de holla de Borgare som komne äro ifrå Åbo, rätta meningen före, huru de skola sticka sig i deras Köpshandel. Datum Upsala den 25. Maji — — — pag. 123.
- 1551 Bref til Herr Sten (Lejonhufwud) och Herr Göstaf (Stenbock) at de låta hafwa grann acht på grensken och ingalunda någon utföring tillstådia af Landet. Datum Stockholm den 5. Augusti — — — pag. 124.
- 1551 Bref för meniga Siälkarlar i Österbotten, at de på andra Lands Siälegrunder frie och obehindrade sitta måge. Datum Stockholm den 26. Octobr. — — — pag. 125.
- 1552 Ordning om Tull och Accis, som af Köpshandel giddas skal och hollas här i alla Städer. Dat. Wexerås den 16. Martii — pag. 126.
- 1552 Mandat om Bøndernes Seglation i Finland. Dat. Wadstena, den 9. Augusti — pag. 129.
- 1555 Extract utur Konung Gustafs Bref til Herr Johan Eureson (Roos) om Handels Ordinantien. Dat. Wadstena den 11. Aprilis — — — pag. 132.

Ordi-

Förteckning.

- Ordinantie uppå alla inländska Köpmans Waror, huruledes de föryttras skola de Tylla til köps. Dat. Wadstena den 11. Aprilis — — — pag. 133.
- Ordinantie uppå utländska Parseler, huruledes de inköpas skola af de Tylla Köpmän som föra sina Waror här inn i Riket. Dat. Wadstena den 11. Aprilis — — — pag. 133.
- Placat till alla Landsändar om Allmogens fattigdom; item om Hemmans klyfning &c. Dat. Stockholm, den 19. Aprilis — — — pag. 137.
- Extract utur Konung Gustafs Articular, hwarester alle Fogdar eller Befallningsmän sig rätta skola. Dat. Stockholm, den 30. Maji — — — pag. 143.
- Extract utur Konung Gustafs svar til Hertig Eric, om det Mynt, som Joest Gullsmid opprätta skal. Dat. Castelholm den 14. Aprilis — — — pag. 144.
- Swar til Hans Thomeson, at Kongl. Maj:t hafwer förstått huru med Myntet i Åbo tilgår. Dat. Castelholm, den 27. Aprilis — — — pag. 145.
- Förbud emot otillbörliga Skattsningar och Skattsningar uti Finland. Dat. Åbo den 17. Maj. — — — pag. 146.
- Extract utur Kongl. Maj:ts Missive til Konglige Werde i Danmark om de Engelskas Handel på Ryssland. Datum Stockholm den 18. Augusti — — — — — pag. 147.
- Swar til Hans Thomeson, om den Ordinantien Hans Kongl. Maj:t oppå Sölsmyntet tillickar. Dat. Stockholm, den 20. Aprilis — — — pag. 148.

b 3

Man

Förteckning.

- 1557 Mandat och ny Ordning uppå Stockholms Stads byggning. Dat. Gripsholm den 6. Maj. pag. 149.
- 1557 Bref til Herr Göstaf Olsson (Stenbock) om det anslag, huru man kan bäst komma til, at de Waror, som här inrikes wancka, kunna uti främmande Land höllna blifwa i sitt rätta wärde. Dat. Gripsholm, den 22. Julii — pag. 154.
- 1558 Förbud 1:mo emot swära Eder, Mandröp, Mord, Lömska Läger, Swalg och Dryckenstap. 2:do Wäbud om bärande Trä och Humlegårdar. Dat. Stockholm, den 28. Februarii pag. 155.
- 1558 Bref för Fogdarne i Östra och Westra Bottnen, at de skola oppbära Tull af alla Kongl. Maj:ts Underfätare, som der bedrifwa Handel, undantagandes dem, som tulla i Stockholm. Datum Stockholm, den 3. Octobris pag. 159.
- 1559 Stadgar, som af menige Borgerstapet bewillade äro om Köpbandelen, och hafwa alla Städer öfwer hela Riket, om detta så förenade warit, och förseglat. Dat. Wadstena, den 4. Martii pag. 160.
- 1559 Placat til Stråleborgs Skärjegård, om hwar tredie Fisl i Tull: item deras skaff, som illa salta sin Fisl. Dat. Stockholm den 11. Junii pag. 167.
- 1559 Extract af Konung Gustafs Bref til alt Norlandet, ehwarest, ibland annat förmåles om Fisl's saltande, som til salu föres. Dat. Stockholm. pag. 168.
- 1559 Tull-Ordning, huru den öfwer hela Riket höllas skal. Datum Stockholm. — pag. 169.

Bref

Förteckning.

- Bref til Joen Swensson, belöngandes den Wittoll som uti alla Städer utgiffwas skal. Datum Gripsholm den 15. Februarii — pag. 171. 1560
- Förbuds-Placat til Westergöthland, at ingen må utrikes föra Hästar, Oxar, Koor &c. Datum Elfsborg den 31. Augusti — pag. 172. 1560
- Placat om Stiutsfärder och Gästningar. Datum Elfsborg den 31. Augusti — pag. 175. 1561
- Mandat 1:mo om dem, som finnas med Ötrohet och Mishandel emot Kongl. Maj:t. 2:do Förbud på allehanda Warors, Spannemåls, Wostaps, Hästars och Mynts utförel. 3:tio Huru högt främmande Mynt skal oppbäras. Dat. Stockholm, den 1. Maji — pag. 178. 1563
- Placat 1:mo om en god Politie. 2:do Högmåls-saker. 3:tio om Riors byggnad. 4:to Åkerbruk, Engrodning, Humlegårdar och bärande Trä. Dat. Stockholm, den 1 Maj. pag. 187. 1563
- Placat til Köpstäderna i Riket om Swenska Myntets wantwyrning: item, rätt werdering på inn- och utländska Waror. Datum Stockholm, den 10. Augusti — — pag. 191. 1566
- Patent 1:mo emot det Swenska Myntets wantwyrdande och utförande, samt 2:do deras förorsakade Warornes oppstegrande. 3:tio Werdering på det utländska Guld och Dalers Mynt. Datum Stockholm den 7. Januarii — pag. 194. 1567

Patent

Förteckning.

- 1569 Patent om Myntet, 1:mo at en Swenskt Daler skal giälla sex Marek Ortiger. 2:do Förbud emot des utförande. 3:tio Emot des uppsmåltande: item: Tillstånd för Guldsmeder at förarbeta Tyfsta Daler och annat Wercksilfwer, dock icke ringare änn 14. lödigt &c. Item, Förbud at sätta fallsta Stenar i Guld. 4:to at Embeterne i Städerne blifwa wid deras Skrå och Ordnung. Dat. Stockholm den 16. Febr. pag. 201.
- 1569 Patent om otillbörliga och odrägeliga Skiutsfärder, samt om Giästgifweriers wid macht hollande wid allmenna Wägar. Datum Stockholm, den 22. Februarii — — — pag. 204.
- 1569 Bref om Landskiöp. Datum Stockholm, den 7. Aprilis — — — pag. 206.
- 1569 Bref til Norlanden, Finland och Swenska Skärjehärdarne om salt Fisk. Datum Stockholm den 19. Aprilis — — — pag. 207.
- 1569 Extract utur Konung Johan den Tridies Adelige Privilegier. Dat. Upsala den 8. Jul. pag. 208.
- 1570 Patent och Förbud 1:mo emot Swenske Myntes och ommyntade Gulds och Silfwers utförelse &c. 2:do Om det år 1570. slagna Guld-Myntets wärde, samt 1569. års slagna Guld-Myntes inwäpplande. Datum Stockholm den 30. Aprilis — — — pag. 209.
- 1570 Förordning om Tullen i Stockholm. Dat. Stockholm den 1. Julii — — — pag. 211.

Guld

Förteckning.

- Gullmacht för Melcher Jönsson at oppwekta alt det gamla Mynt, han kunde oppspana. Datum Stockholm den 11. Januarii — — — pag. 213. 1571
- Gullmacht för Harald Bengtsson Tullskrifware på Elfsborg. Dat. Calmare, den 5. Sept. — — — pag. 214. 1571
- Articular stälte på Tollen uti Elfsborg. Dat. Calmare, den 5. Septembris — — — pag. 215. 1571
- Extract utur R. Johan den Tridies swar til Ståthöllarne på Stockholm, belöngandes huru de hafwa bestält om det Förbud på Werkeriet, theslikes om det Mynt Hertig Carl låter hafwa förhånder, item, om Bestientien. Dat. Calmare, den 20. Januarii — — — pag. 217. 1572
- Mandat om Skiutsreser. Datum Calmare, den 31. Januarii — — — pag. 219. 1572
- Extract utur R. Johans Förbuds-Placat för alt fremmande Krigsfolet at inföpa Skatte-Gods i Landet &c. Hwarutinnan de äfwen förbindas at resa kring Landet med Riddmans Gods wid straff. Dat. Calmare, den 17. Mart. — — — pag. 222. 1572
- Mandat om Accisens rätta erläggande af alla fremmande Drycker, the äfwer Borgmästare och Råd i Städerne skola infesende hafwa, såsom ock tillse, at icke de på det dyraste sällas. Dat. Ståthöborg den 20. Septembris — — — pag. 223. 1572
- Förbuds-Placat på Swenska Myntets wanördrande och utländska Wares och Mynts stegrande. En Riksdaler skal giälla 14. Marek Ortiger och

Guld

Förteckning.

- 1571 Guldmynt räknas efter Dalérne. Dat. Stålesborg, den 29. Septembris — pag. 225.
- 1572 Extract utur R. Johans svar til Lasse Lucusson, om Skiepp som strandat wid Oland. Dat. Stålesborg, den 15. Novembris — pag. 227.
- 1573 Mandat om den Köpe-Ordnung, som giord är, på inländska och utländska Waror, och blef bewiljad, samttyckt och besluten til at publicera först i Samtungs Märcknad af Herr Eric Gyllenstierna och Nils Jönsson, och sedan i hwar Märcknad och Lands ända. Datum Wifwefund, den 7. Februarii — pag. 227.
- 1573 Mandat om Förbud på Hästar at utföras af Landet. Dat. Westerås, den 9. Martii — pag. 231.
- 1573 Förbud at drifwa Landsköp. Dat. Nyköping, den 28. Augusti — pag. 232.
- 1574 Bref til alla Fogdar utmed Sjösidan i Finland, om Förbud på utföringen. Datum Stockholm, den 2. Aprilis — pag. 235.
- 1574 Patent om Skuttsfärder och Gåstning. Dat. Stockholm, den 26. Novembris — pag. 237.
- 1574 Placat om Myntets wantördande, för hwilken skulvundt och bättre Mynt skal blifwa slagit, och Klippingarne dermed upwärlas til Underfätarnes hästa. 2:do item, förbiudes at upwärla och utföra det Swenska Myntet. Datum Stockholm, den 5. Decembris — pag. 239.
- Taxa

Förteckning.

- Taxa och werdering på allehanda Wisdwaror. Dat. Stockholm, den 10. Decembris — pag. 241.
- 1575 Bref om Accisen, som i alla Städer efter denna dag skal utgibras af allehanda slags Druck, som utmänglas med Kannetals. Datum Stockholms Slätt, den 9. Maji — pag. 243.
- 1575 Patent om Klipping-Myntets upwärlande. Datum Stockholm, den 12. Maji — pag. 245.
- 1575 Ordnig, huru gammalt Mynt inwärlas skal. Dat. Stockholm, den 12. Maji — pag. 247.
- 1575 Mandat om Skuttsresor i Finland. Datum Stockholm, den 2. Decembris — pag. 247.
- 1576 Fullmacht för Hans Höijer at probeta alt det Guld och Sölf, som blifwer förarbetat här i Stockholm, som andra Städer, så ock alt det Mynt, som af fremmande här införes. Datum Stockholm, den 10. Januarii — pag. 249.
- 1576 Mynt-Ordnig. Datum Stockholm, den 6. Martii — pag. 251.
- 1576 Mandat om Handwerckares, des Mesterswenners, Emberskarlars och Legebrengars taxering. Dat. Stockholm, den 7. Augusti — pag. 252.
- 1576 Mandat om Skuttsresor och Gåstning. Dat. Stockholm, den 17. Augusti — pag. 256.
- 1576 Fullmacht för Jacob Larsson, Hans Weehusen och Måns Jönsson, hura de uti alla owanliga Märcknader och Hamnar, så ock i Primärcknader &c. beställa stole. Dat. Stockholm, den 30. Augusti — pag. 259.

Förteckning.

- 1576 Hertig Carls Förordning om åtskilliga Embeter i
Kiöp- Städerne. Datum Gripsholm, den 10.
Decembris — — — pag. 261.
- 1577 Patent om Skiutsfärder. Datum Stockholm, den
2. Januarii — — — pag. 264.
- 1577 Extract utur Kongl. Maj:ts Förordning om Ut-
skrifningar. Datum Stockholm, den 4. Ja-
nuarii — — — pag. 267.
- 1577 Fullmakt för Wolmar Wichman at vara Öfverste
Tullnär i Stockholm. Dat. Stockholm, den
11. Januarii — — — pag. 268.
- 1577 Fullmakt för Wolmar Wichman at förhindra och af-
ställa Landekiöp. Datum Stockholm, den 11.
Januarii — — — pag. 271.
- 1577 Dessa efterskrefna Articular skal Wolmar Wichman be-
ställa om Tullen, efter den Fullmakt, som ho-
nom gifven är, som här efter följier: Först ett
Mandat om samma Tull. Datum Stockholm,
den 12. Januarii — — — pag. 272.
- 1577 Om Norrbottens och Österbottens Finste Skiärs Ny-
ländske samt andra sådana Farkostar, som höra
hemma under Sveriges Krona, när de komma
innan om Warholmen, häller ock til andra Swe-
riges Hamnar, huru man sig emot dem för-
hålla skal. Datum Stockholm, den 12. Ja-
nuarii — — — pag. 283.
- 1577 Hertig Carls Privilegier för Skomakare. Datum
Nyköping, den 17. Julii — — — pag. 286.
- Man-

Förteckning.

- Mandat om Kopparköpet. Datum Linköping, den 1580
29. Aprilis — — — pag. 288.
- Placat om Accisens rigtiga erleggande af allehanda 1580
slags Drycker i Städerne och ett wist kiöp, som
på bemalte Drycker sättas skal. Datum Linkö-
ping, den 7. Maji — — — pag. 291.
- Patent emot olagliga Skiutsfärder. Datum Ståke- 1580
berg, den 12. Julii — — — pag. 292.
- Patent emot olagliga Skiutsfärder. Datum Stock- 1580
holm, den 19. Julii — — — pag. 295.
- Mandat emot Handelens misbruk af alla Städer. Dat. 1580
Stockholm, den 11. Augusti — — — pag. 299.
- Påbud til Stockholms Stad om Tråbusens bortrif- 1581
wande, Stenhus oppbyggande i Staden: item,
om åtskilliga Byggningar Eloster- Kyrkian, Fin-
sta Kyrkian, Stockholms Torn, Ringmuren
och Wallen wid Södermalm. Datum den 1.
Januarii — — — pag. 309.
- Tull- Ordning för Städerne, Åbo och Wiborg. Dat. 1581
Stockholm, den 18. Aprilis — — — pag. 311.
- Ordning, hwarestier Accis af allehanda fremmande 1581
Drycker gifwas skal. Datum Stockholm, den
20. Maji — — — pag. 312.
- Tull- Ordning för Åbo Stad. Datum Stockholm, 1581
den 2. Maji — — — pag. 312.
- Ordning, huru Tullen af Inn- och Utländska gif- 1581
was skal. Datum Stockholm, den 1. Ju-
nii — — — pag. 316.
- Man-

Förteckning.

- 1582 Mandat om Kopparköpet. Datum Stockholm, den 30. Martii — — — pag. 317.
- 1583 Förordning för Helsingeland, at wäga deras Wichts Utlagor med Stockholms Wisman, hollandes 3. Marcck öfwer wätta Pundet för råbeten skul: item, om Fracht för allehanda Gods ifrån Narwen och Wiborg. Datum Stockholm, den 22. Aprilis — — — pag. 320.
- 1583 Mandat til Fogdarne och Tullskrifwarne i Städerna, om en half Daler af ett Fat Osmunds Jern och half tredje Marcck af ett Skeppund Stångejern at utgifwas til Kronan af det Jern, som af Ri- ket utfdres eller elliest förpittas. Dat. Stock- holm, den 27. Julii — — — pag. 321.
- 1583 Bref och Förordning til Sidstäderna i Finland, at de icke tilstådia Legosolk draga utrikes til tjenst. Dat. Stockholm, den 5. Augusti — — — pag. 322.
- 1583 Bref til Fogdarne om Osmunds Jerns Fat, at de stola wäga 2. Lippund och hafwa hans Mercke, som giör dem, som Stadsens. Datum Stock- holm, den 4. Septembris — — — pag. 323.
- 1583 Mandat til Borgerkapet i Sidstäderna, om tilfdring til Narwen på Köpmans Waror: item, at Sidstäderna sammansättia sig om Wester- Sid Seglationen med Trålast och andra oförbudna Waror. Datum Stockholm, den 7. Septem- bris — — — — — pag. 324.
- Patent

Förteckning.

- Patent om Skiutsfärder och Giästningar å Landet. 1584
Dat. Upsala, den 1. Septembr. pag. 326.
- Bref til Olof Persson Tullskrifware i Gese om 1584
Tull-Ordningen. Datum Swartsid, den 7.
Novembris — — — pag. 330.
- Patent om Skiuts och Giästningar å Landet. Dat. 1584
Stockholm, den 1. Decembris pag. 331.
- Förbuds- Bref til Slättsläfsven i Stockholm, om 1585
allahanda slags Tyftt Ols infdrande, och at hwar
och en i det stället köper Malt och Humbla, och
brygger sig godt Swenskt Ohl. Dat. Swarte-
sid, den 22. Martii — — — pag. 336.
- Bref til Borgmästare och Råd i Stockholm, at in- 1585
gen Oadel Owinsperson må bruka Sammets-
Möbor, Sammets- Tröjor eller Riortlar: item,
om Borgare- Bruders prydnig. Dat. Stock-
holm, den 27. Maji — — — pag. 337.
- Stadga, som hostas skal i Stockholm, först om frem- 1585
mandes liggedagar, efter Sweriges Lag, sex
Weekor. 2:do Ordning för Handtwerkare på
deras arbete. 3:tio Mångleriets företagande, och
de som bruka Borgerlig Naring, stola wara
Stadsens tunga underkastade. Datum Stock-
holm, den 13. Julii — — — pag. 339.
- Tull-Articlar. Dat. Calmare den 11. Maj. pag. 341. 1586
- Hertig Earls Ordning för Skreddare- Embetet i Nykö- 1587
ping. Dat. Nyköping, den 30. Junii pag. 345.
- För-

Förteckning.

- 1588 Förbuds-Placat på Förflor och Skiussresor, som Adelen och andre, hwilke befallningen hafwa, förmedelt deras köpenkap betunga Landet med, och at gifwa Penningar på Såd förut. Dat. Wargholm, den 4. Maji — — pag. 347.
- 1589 Bref och swar på menige Borgerstapets begiäran i Stockholm om deras Köphandel. Dat. Upsala den 5. Martii — — pag. 348.
- 1589 Påbud om åtskilliga Ordningars och Öfwerlödigheters afskaffande i Borgerliga Klåde = Bonader, Brällopper, Barnsöhl, Kyrkiegångs- och Badstuguöhl; item, Begravningsöhl, Sendningar och Brudegåfwor. Datum Upsala, den 27. Martii — — pag. 354.
- 1589 Bref til Borgmestare och Råd i Stockholm, at de icke förhindra Upstaders Boer segla til Norlanden och Finland igenom Södra Ström. Dat. Upsala, den 9. Aprilis — — pag. 356.
- 1589 Tull och Accis Ordning på Utländska Drycker. Dat. Stockholm, den 27. Julii — — pag. 357.
- 1590 Extract utur Konung Johans förbättring uppå Adelige Privilegierna, samt Laga Stadgar för Adelige Personer, giord och stadgad i Stockholm. — — — pag. 359.
- 1590 Placat och Taxa för dem af Bergsmännen, som handla med Kopparen, huru mycket de af hwarst Skippund gifwa skola. Datum Stockholm, den 28. Januarii — — — pag. 359.
- Placat

Förteckning.

- Placat om Monteväsender, som härefter i acht tagas skal wid de åtskilliga Montesörter, som nu slagne blifwa. Dat. Stockholm, den 25. Februarii — — — pag. 361. 1590
- Bref för Linköpings, Wadstena och Stenings Borgare om Köphandeln. Datum Stockholm, den 23. Julii — — — pag. 362. 1590
- Patent 1:mo om Jern = Tullens afskaffande. 2:do Om Accisens erläggande. 3:tio At alle Köpmän skola inställa Silfwer. Dat. Stockholm, den 27. Februarii — — — pag. 364. 1591
- Patent emot Myntets föracht. Datum Stockholm, den 2. Martii — — — pag. 366. 1591
- Förbud emot Myntets föracht, samt Warornes stegrande. Datum Stockholm, den 19. Martii — — — pag. 367. 1591
- Tull = Taxa på alla utgående Waror. Dat. Stockholm, den 1. Aprilis — — — pag. 369. 1591
- Accis Ordning på alla Utländska Drycker, som i Nitet införas. Datum Stockholm, den 1. Aprilis — — — pag. 373. 1591
- Förbud emot Spannemåls, Folcks och Hästars utsliepande ifrån Finland til utrikes orter. Datum Stockholm, den 1. Maji — — — pag. 374. 1591
- Förbud emot Myntets föracht. Datum Stockholm, den 12. Maji — — — pag. 376. 1591
- Patent om 1590. och 1591. Åhrs Monts inwärlande. Dat. Stockholm, den 26. Julii — — — pag. 378. 1591

Förteckning.

- 1591 Patent om 1590. och 1591. Åhrs Monts invårlande. Dat. Stockholm, den 29. Julii pag. 381.
- 1591 Patent om Victualie-Perfedlars tillførsel til Krigsfolcket i Estland. Datum Stockholm, den 14. Augusti — — pag. 384.
- 1592 Förordning om Myntet. Datum Stockholm, den 5. Julii — — pag. 386.
- 1593 Förordning om Myntet. Datum Stockholm, den 12. Januarii — — pag. 400.
- 1593 Förordning 1:mo om appellation i Rättegångs saker. 2:do Tawernere. 3:tio Några Reglor för Fogdar och Håradshöfdingar. 4:to Återståder. 5:to Will- Wärror. 6:to Diurfällande. 7:mo Handel i Bergslagen. Datum Upsala, den 20. Martii — — pag. 404.
- 1593 Privilegium för Koppar-Bergsmännen på Åfrads Kopparförslen, Dagswerkning med Rörning, Brytning i Bondeslöden, Kongs-Gruswan och Herretaket, rätt Tijonde. Datum Fahlun, den 29. Martii — — pag. 413.
- 1593 Patent om tvåanne Wönedagar i hwar Wecka, nemligen, Odens- och Fredagen i Städerne, och på landet hwar Fredag, &c. Datum Nykøping, den 10. Junii — — pag. 415.
- 1594 Ordinancia om Köphandelen med Städersnes samtveke och godtsinnande opprättad. — — pag. 417.
- 1594 Placat om Myntet. Datum Stockholm, den 24. Martii — — pag. 427.
- Patent

Förteckning

- Patent om Skitsningar och Postwapner. Datum Stockholm, den 18. Februarii pag. 431. 1595
- Hertig Carls betänckande om Städersnes inrättning här i Riket, som härtil hafwer varit, och ännu är i twist emellan dem, uppå Riksens Råds och Köpsladsmännernes vidare öfwerwägande. Dat. Stockholm, den 27. Februarii pag. 433. 1595
- Förbud emot Skits och Gästning. Item Taxa för de Resande. Datum Stockholm, den 17. Martii — — pag. 439. 1595
- Confirmation för Guldsmederne i Wadstena och Linköping uppå den Embetes Skrä, som Salig K. Johan gifwit hafwer. Datum Wadstena, den 10. Januarii — — pag. 442. 1596
- Confirmation för Guldsmederne i Stockholm på deras Privilegier. Datum Drebro, den 2. Martii — — pag. 444. 1596
- Mandat om ocker på Spannemål. Datum Stockholm, den 29. Decembris — — pag. 446. 1597
- Förbud at frachta Libbla Skiepp. Dat. Stockholm, den 20. Augusti — — pag. 447. 1599
- Förordning och Patent, angående Tullen. Datum Stockholm, den 6. Januarii pag. 452. 1600
- Tull-Ordning. Datum Nykøping, den 22. Aprilis — — pag. 454. 1600
- Patent om en wis Ordning och Förenings inrättande de Städerne emellan. Datum Stockholm, den 8. Julii — — pag. 459. 1602

Förteckning.

- 1602 Förbuds-Placat på Seglation til Riga och andra
Curländska Städer. Datum Stockholm, den
1. Augusti — — — pag. 461.
- 1602 Kopparmeders Skrå i Stockholm. Datum Stock-
holm, den 7. Augusti — — — pag. 463.
- 1602 Confirmation för Murmestare Embetet i Stockholm.
Dat. Stockholm, den 7. August. pag. 467.
- 1602 Förbuds-Placat emot Swenska Myntets wanwyr-
dande i handel och wandel, samt utländskt Mynt
och Riksdaler. Datum Stockholm, den 6. Octo-
bris — — — pag. 468.
- 1602 Förbud emot Skiurs och Gästningar. Dat. Stock-
holm, den 27. Novembris — — — pag. 470.
- 1602 Förbud at köpa Råstefedar. Datum Stockholm,
den 27. Novembris — — — pag. 471.
- 1602 Förbuds Placat uppå det Swenska Myntets wan-
wyrdande, wid straff af Galgen, som på Tor-
get uprest är. Datum Stockholm, den 6. De-
cembris — — — pag. 472.
- 1603 Förbuds-Mandat at ingen Swensk må borga sig nå-
got Guds til af Danmarks och Norriges Un-
dersåter, icke heller til dem utborga sitt Guds.
Dat. Drebro, den 9. Aprilis — — — pag. 473.
- 1603 Mandat om Myntet. Dat. Calmare, den 7. Octo-
bris — — — pag. 475.
- 1603 Patent at ingen skal få Skiurshästar, som icke har
pass: item, Förbud at truga sig til Skiurshästar.
Dat. Calmare, den 20. Octobris — — — pag. 476.
- Bref

Förteckning.

- Bref för Stockholms Stad om utskieppningen i 1604
Kellie. Datum Norköping, den 25. Mar-
tii — — — — — pag. 477.
- Mandat om Siutsfärden och Gästningen, at för 1604
Mat och Dhl skal gifwas Penningar. Datum
Nyköping, den 22. Aprilis — — — pag. 478.
- Förordning, huru handlas skal med de fremmande 1604
Skiupp, som hit til Stockholm ankomma. Dat.
Stockholm, den 23. Aprilis — — — pag. 481.
- Bref om färjelön emellan Åland och Waddön. Dat. 1604
Stockholm, den 13. Julii — — — pag. 482.
- Förbuds-Placat på Seglation til Riga och andra 1604
Curländska Städer. Datum Nyköping, den
22. Aprilis — — — pag. 483.
- Bref om fremmande, som komma til Stockholm, at 1604
de ingalunda fördrifta sig siiga opp ifrån Skiep-
pet, för än det lägges til Bryggan. Datum
Stockholm, den 14. Septembr. — — — pag. 485.
- Mandat, at intet bruka annat änn Swenskt Mynt 1604
uti Handel. Dat. Stockholm, den 10. Octo-
bris — — — — — pag. 486.
- Förbuds-Placat, at intet Wigt-Gods skal wågas, 1604
förr änn det straxt utskieppas. 2:do Inkom-
mande Gods ej oppskieppas innan det förtullat
är, och Wigt-Gods på Wägen fördt blifwit &c.
wid des förlust. Datum Stockholm, den 11.
Octobris — — — — — pag. 487.
- D 3 Bref

Förtelning.

- 1604 Bref för Inländske och fremmande, at de skola wara frle för Intullen. Datum Stockholm, den 4. Decembris — — — pag. 488.
- 1604 Mandat om Embetsmännen uti Håraderna. Dat. Stockholm, den 9. Decembris — — — pag. 489.
- 1605 Bref om Skutsfärden emellan Stockholm och Kålmåln på andra sidan Nyköping. Dat. Stockholm, den 7. Januarii — — — pag. 490.
- 1605 Patent om fri Myntning. Datum Stockholm, den 7. Januarii — — — pag. 491.
- 1605 Mandat om Åln, Wigt och Wåhl. Dat. Stockholm, den 13. Januarii — — — pag. 492.
- 1605 Förbuds-Placat på Seglation til Riga och andra Eurländska Städer. Datum Stockholm, den 8. Februarii — — — pag. 493.
- 1605 Mandat om Åln, Wigt och Wåhl. Dat. Stockholm, den 7. Maji — — — pag. 495.
- 1605 Mandat, at Skåthollarne skole hafwa oppseende, hwad de äre för slag, som resa af och ann i Landet. Dat. Stockholm, den 5. Junii — — — pag. 496.
- 1605 Placat och Förordning om Tullfrihet på inkommande, och Tullen af utgående Waror: Tullen i Norrbotten, och Ståders i Mustafar, Umeå, Torneå och Umeå funderande. Dat. Stockholm, den 5. Junii — — — pag. 497.
- 1605 Wæxel-Ordning, at tijo Riksdaler eller så mycket i Guld skal inleswereras af hwart 100:de Dalers utgåen-

Förtelning.

- utgående Gods, sammaledes fem Ungersta Gyllen af hwart 100:de Dalers inkommande Gods, dersfore de skola des wårde i Swenst Mynt igen bekomma. Dat. Stockholm, den 13. Novembris — — — pag. 499.
- Wæxel-Ordning, at alle som här i Riket handla, Inländske eller Utländske, skole efter framfarne Konungars stadgar (som här upställas) för hwartje 100:de Dalers wårde de utföra, 10. Riks-Daler lefwerera på Myntet, och anamma Swenst Mynt igen. Item, för hwart 100:de Daler införsel af hwartehanda Waror lefwerera 5. Ungersta Gyllen, och taga för dem 8. Marek Swensta. Datum Stockholm, den 10. Decembris — — — pag. 501.
- Patent, at ingen Koppar eller Elgshudar skola af Riket föras, innan ägaren först lefwererar des wårde uti slagna Daler, Silfwer eller Gyllen in på Myntet och der anammar Swenst Mynt igen. Datum Örebro, den 5. Februarii — — — pag. 504.
- Patent, at Fremmande, som inkomma öfwer grensen, skole wisa sina Wap Besallningsmännen, och sedan widare blifwa förpassade, på det Spioner måtte ertappas och straffade blifwa. Datum Örebro, den 16. Martii — — — pag. 506.
- Patent om Tullfrihet på Silfwer och Guld. Dat. Stockholm, den 17. Octobris — — — pag. 509.

Wæxel-

Förteckning.

- 1606 Wexel- och Tull-Ordning. Dat. Stockholm, den 8. Octobris — — pag. 511.
- 1607 Handwercfare Privilegier uti Arboga Stad. Dat. Stockholm, den 6. Januarii pag. 517.
- 1607 Wexel- och Tull-Ordning. Dat. Stockholm, den 20. Januarii — — pag. 523.
- 1607 Patent om Wexel- och Tull-Ordning. Dat. Upsala, den 10. Aprilis — — pag. 530.
- 1607 Placat, at hwar och en skal stå fritt efter Wexel-Ordningen lefwere Penningar på Tullen, och taga igen för hwar Riksdaler 36. öre Swenskt Mynt, eller gifwa Tull för hwar 100:de Dalers wärde, 13. slagna Daler. Dat. Upsala, den 13. Aprilis — — pag. 531.
- 1607 Wexel- Tull- och Accis-Ordning. Datum Stockholm, den 8. Maji — — pag. 532.
- 1607 Patent om ett Handels-Compagnies inrättande i Göteborg. Datum Stockholm, den 8. Septembris — — pag. 538.
- 1608 Placat om Handelens frigifwande til Riga, undantagandes Krigs- Ammunition, hwaremot rictig Tull til de Swenske wid Dünamynde erlägges. Datum Stockholm, den 1. Decembris — — — — pag. 540.
- 1609 Bref för Giästgifware at taga tre öre Milen. Dat. Gripsholm, den 10. Februarii pag. 542.
- Placat

Förteckning.

- Placat om Handwercfare för Jönköpings Stad at flyttia inn i Staden, och inret blifwa ledne på Landet, wid straff tilgidrande. Datum Jönköping, den 31. Martii — — pag. 543.
- Bref för Giästgifware i Småland at bekomma 4. öre för hwar Mhl. Datum Jönköping, den 1. Aprilis — — — — pag. 545.
- Bref om Giästgifware och Skiutsfärder i Westergöthland. Dat. Elfsborg, den 22. Apr. pag. 546.
- Förbud på Seglation til Riga. Datum Stockholm, den 18. Julii — — — — pag. 548.
- Förbuds-Placat på Seglation til Riga, Curland, Mittow, Windou, Libou, så länge Pålmisla Kriget emellan Sverige och Pålen påstår. Dat. Stockholm, den 13. Februarii pag. 550.
- Placat om Göteborgs Mynt, at wara lika gängse med Kongl. Maj:ts Mynt. Datum Nyköping, den 4. Aprilis — — — — pag. 551.
- Förbud, at inge Swenske Penningar stola utföras af Landet. Datum Stockholm, den 20. Septembris — — — — pag. 552.
- Placat för alle Siden- Kläde- och Lärfs- Kiöpmän uti Riket, at införa två delar i Guds och tredie delen i Penningar, Silfwer och Guld. Datum Stockholm, den 4. Octobris — — — — pag. 554.
- Förbud på Seglation til Riga och Curland. Dat. Drebro, den 12. Decembris pag. 555.

Förteckning.

- 1610 Förbud at påcka sig til Stiutshästar. Datum Dreb-
bro, den 20. Decembris — pag. 556.
- 1611 Wexel- och Tull-Ordnung. Datum Dreb-
bro, den 8. Martii — — — pag. 557.
- 1612 Bref för Stockholms Stad, at fremmande Köp-
swener intet måge wara öfwer 6. Weekor i Riket
til at förvirra site Gods, wid straff efter Stads-
Lagen, Statuter och Ordningar. Datum Ny-
köpning, den 4. Januarii — pag. 564.
- 1612 Placat, at ingen af dem wid gvensen bo, skola bru-
ka Handel med de Danska. Datum Werneme,
den 15. Februarii — — — pag. 565.
- 1612 Placat för Städerna i Wester- och Öster-
Siden at ei göra tillförel til Danmarck, och af-
läggia Tullen i Drefund. Datum Stockholm, den 8. A-
prilis — — — pag. 566.
- 1612 Tull- och Accis-Ordnung. Datum Stockholm, den
31. Maji — — — pag. 568.
- 1613 Taxa på alla fremmande Dricker, hwar efter de säl-
jas stole. Datum Stockholm, den 23. Mar-
tii — — — pag. 575.
- 1613 Tull- och Accis-Ordnung för Inländske och fremmande,
sindrigare stald änn den näst tilförende utgiftwen.
Dat. Stockholm, den 17. Apr. — pag. 576.
- 1613 Förbuds-Placat uppå Ungersta Ducater, at ingen
dem högre anammer eller utgiftwer änn för 10.
Mark gångse Mynt. Datum Westerås, den
22. Decembris — — — pag. 583.
- Ord-

Förteckning.

- Ordnung, derefter de fremmande deras Waror utfallia 1614
skola i denna Sommar Åhr 1614. — pag. 584.
- Placat om Gästning och Laworner. Dat. Dreb-
bro, den 10. Februarii — — — pag. 587.
- Handels och Seglations Ordnung och Stadga. Dat.
Dreb-
bro, den 10. Februarii — — — pag. 591.
- Tull-Ordnung. Datum Wiswesund, den 14. Fe-
bruarii — — — pag. 602.
- Försäkring för Stockholm och andra Städ-
er i Riket, uppå Privilegier, som twel bruka Skiepps-
fart med egna Skiepp i Wester- Siden. Datum
Koppaberget, den 25. Febr. — — — pag. 611.
- Resolution för Stockholms Stad på några Pun-
cter, som i Handels-Ordnungen blifwa förklarade.
Item, om Accis frihet på 50. Amer Win til
Stads- Riällaren, fracht för Stutors brukans
de til Krigs- Folcket, och Norrebros byggiande
af Uppstäderna. Datum Koppaberget, den 25.
Februarii — — — pag. 612.
- Instruction för Öppsyningsmännen öfwer Handels-
Ordinantiem. Datum Stockholm, den 14.
Maji — — — pag. 614.
- Placat om fälsta Guldklippingar å 10. och 5. Mark,
som instungne warda, och deras oppweylande.
Dat. Wäsbby, den 20. Januarii — — — pag. 619.
- Tull-Ordnung för Inländske och fremmande, både
uti Sidsstäderna och Uppstäderna. Dat. Wäsbby
den 3. Februarii — — — pag. 621.

Förteckning.

- 1615 Förordning om fri Gästningar och Skiuksfärder. 2:do Om Tavernerers inrättande. Datum Wäsbys Gård, den 3. Februarii — pag. 635.
- 1615 Förordning, 1:mo om fri Gästningar och Skiuksfärder. 2:do om Tavernerers inrättande. Dat. Upsala, den 7. Februarii — pag. 645.
- 1615 Placat om Mältares och Bryggjares i Stockholm tillsättande, och de Privilegier de bekomma stole. Dat. Upsala, den 10. Februarii pag. 654.
- 1615 Förklarings- Placat öfver några Puncter i Örebro Handels-Ordinantie. Datum Wäsbys Gård, den 23. Februarii — pag. 645.
- 1615 Privilegium för Köphandels Compagniet. Dat. Wäsbys, den 1. Martii — pag. 660.
- 1615 Instruction för Gubernatoren och Directorerne uti Köphandels-Compagniet, hwarester de sig regulera och rätta stola. Datum Stockholm, den 6. Aprilis — pag. 668.
- 1615 Privilegier för Köphandels-Compagniet. Datum Stockholm, den 25. Aprilis pag. 671.
- 1615 Placat om det nyss opprättade Handels-Compagniet, samt tillåtelse innan en wiss tid Penningar der at insättas emot interesse à 12. pro cento om Åhret. Dat. Stockholm, den 25. Aprilis pag. 678.
- 1616 Placat om Primärknader i Östherbottn. Dat. Helsingfors, den 8. Februarii — pag. 681.
- 1616 Tillstånd för Röttemånglare i Stockholm at draga ut på Landet, Norr och Söder om Stockholm at

optiö-

Förteckning.

- optiöpa Bostap. Datum Stockholm, den 13. Augusti — — — pag. 682.
- Placat för Allmogen i Åsterbo Härad och Före Sökn på Öland, at segla med Sten och Träwercke til Tyskland och andra Städer, sedan deras Gods är Calmare Stad först hembudit. Datum Calmar, den 27. Novembris — pag. 684.
- Privilegium för Stockholms och andre Ståders i Riket Borgare, som hafwe egna Hus, och wele med egna wernbara Skiepp segla, at niuta fram för de fremmande förmedling på Tull, Accis &c. Datum Stockholm, den 31. Julii — — — pag. 685.
- Udrag utur Konung Gustaf Adolphi Privilegier, gifna Riksens Råd, Ridderskap och Adol. Dat. Upsala, den 8. Octobris — pag. 688.
- Ordinantie, huruledes Köphandelen af Riksens Inbyggjare, så wäl som fremmande drifwas stal. Dat. Upsala, den 12. Octobris pag. 690.
- Mandat och Förbud, at ingen må bruka Seglation til Riga, eller andra under den Pålniska Kro- ne belagne Städer. Datum Stockholm, den 15. Julii — — — pag. 704.
- Patent om Spetals uprättande för de Spettelsse i Finland. Datum Stockholm, den 15. Julii — — — pag. 706.
- Bref om Köphandelens Compagnie. Dat. Stockholm, den 24. Julii — — — pag. 708.

§ 3

Patent

Förteckning.

- 1619 Patent om wiså omslagsdagar för manande och betalande. Datum Calmar, den 15. Augusti — — — — pag. 710.
- 1619 Placat om Riksdater, at gälla 6½ Marek Svenska. Dat. Wnnerud, den 7. Septemb. pag. 712.
- 1619 Bref til Herr Carl Oxenstierna om Hospitalet för de Spetelsta uti Finland. Datum Stockholm, den 11. Novembris — — — — pag. 713.
- 1619 Kongl. Maj:ts Puncter angående Borgerskapet i Stockholm och flera Städer i Riket. Kongl. Maj:ts begiärer nådigest, at Borgmästare och Råd i Stockholm med de andra Städernas här närvarande utskickade, så ock de förnämste Handelsmäst här i Stockholm, taga efterskrefne Puncter i rådslag och gifwa Hans Kongl. Maj:st der uppå deras betänckande. Datum Stockholm, den 16. Decembris — — — — pag. 714.
- 1619 Privilegier för Handels-Compagniet. Dat. Stockholm, den 21. Decembris — — — — pag. 718.
- 1619 Stadga om Städernes administration och oppkomst i Riket. Datum Stockholm, den 26. Decembris — — — — pag. 731.
- 1620 Placat, om Kronones Smeder i Landet, at flyttia in i Städerna Jön- och Norrkiöping. Dat. Bors Hyttegård, den 15. Februarii — — — — pag. 756.
- 1620 Förbud på Swenskt Fotelks utdragande, och hwilkom skal wara efterlätit at resa utrikes. Dat. Stockholm, den 25. Aprilis — — — — pag. 757.

Pri-

Förteckning

- Privilegier för ett Handels-Compagnie. Datum Stockholm, den 21. Decembr. pag. 761. 1620
- Förbuds-Placat på Riddmans Gods hemliga införande i Riket, och at alt Gods, som införas, motte först stempas på Klädehuset, innan det får sållas. Datum Stockholm, den 26. Aprilis — — — — pag. 774. 1621
- Tillstånd för Uppstäderna at segka til Norr- och Finland, och om deras Förgsdagar: item, om nederlag i Siöstäderna. Dat. Stockholm, den 28. Aprilis — — — — pag. 776. 1621
- Placat, at alle som i Städerna, och besynnerlig i Stockholm, bruka Borgerlig nåring, skola stalt och skuld giora. Datum Stockholm, den 24. Junii — — — — pag. 777. 1621
- Mandat och Förbud på alt fremmande smält Myntbruk. Dat. Essnabben, den 11. Jul. pag. 780. 1621
- General Embetes Skrå. Datum Stockholm, den 23. Septembris — — — — pag. 781. 1621
- Smede-Embetes Skrå, alla Smeder til nytto och efterrättelse, hwar efter de sig uti alla Städerna i Sverige, råtta och regulera skola, som äro Klensmeder, Spornmakare, Byggnadsmakare, Seger- eller Uhrmakare, Swerdsfejare, Plåtslagare, Hoffslagare, Kniffmeder, Grossmeder. Datum Stockholm, den 12. Martii — — — — pag. 793. 1622
- Patent och Förbud emot Spannemåls utförel. Dat. Stockholm, den 25. Aprilis — — — — pag. 804. 1622

Utdrag

Förteckning.

- 1622 Utdrag utur Konung Gustaf Adolphs Privilegier gifna Riksens Råd, Ridderkap och Adel. Datum Stockholm, den 7. Maji — pag. 805
- 1622 Placat om åtskilliga Embetes Strår. Datum Stockholm, den 20. Octobris — pag. 807
- 1622 Ordning, hwarefter Kongl. Maj:t wil, at den lilla Tullen, som uppå sickscholne Riksdag af menige Sweriges Rikes Ständer samtyckt och bewilljad blef, uti Ealmare Stad utgifwas och tagas skal. Datum Stockholm, den 18. Novembris — pag. 809
- 1622 Ordning uppå den lilla Tullen, som i Stockholm utgifwas och tagas skal. Datum Stockholm, den 20. Novembris — pag. 822
- 1622 Förbud at inge fremmande Skleppare stole löpa int i andra Hamnar och Städer, än de, som äro privilegierade. Datum Stockholm, den 22. Novembris — pag. 834
- 1622 Ordning uppå den lilla Tullen, som uti Wiborgs Stad utgifwas och tagas skal. Datum Stockholm, den 30. Novembris — pag. 836
- 1622 Ordning uppå den lilla Tullen, som uti alla Städer öfwer hela Sweriges Rike utgifwas och tagas skal. Datum Stockholm, den 6. Decembris — pag. 841
- 1622 Ordning för Riötmånglare, och huruledes Accisen af allehanda Riött fordras skal. Datum Stockholm, den 22. Decembris — pag. 853
- Ord:

Förteckning.

- Ordning huru hollas skal med Slachtare. Datum Stockholm, den 22. Decembr. pag. 859. 1622
- Ordning om Bakare och Bakning, och huru Accisen af Bakning utgifwas skal. Datum Stockholm, — — — pag. 862. 1622
- Ordning huruledes skal hollas med Bryggningar och hward Accis deraf gifwas skal. Datum Stockholm, — — — pag. 865. 1622
- Ordning för Krögare, som sällia Swenst Dbl, och huru de Accisen utgifwa stole. Datum Stockholm, — — — pag. 868. 1622
- Ordning för Krögare och Biästgiffware, och huru Accisen af allahanda fremmande Drycker utgifwas skal. Datum Stockholm, — — — pag. 870. 1622
- Ordning för Månglare och Mångelstor, huruledes de stole handla, och hward deraf i Accis gifwas skal. Datum Stockholm — — — pag. 874. 1623
- Ordning, hwarefter Kongl. Maj:t wil, at den lilla Tullen, wid Fahlan och Kopparberget, samt Bisbergs och Niderbergs-lagen utgifwas och tagas skal. Datum Stockholm, den 22. Januarii — — — pag. 886. 1623
- Placat angående Tullbetienternes förswar. Datum Strengnäs, den 26. Novembr. pag. 900. 1623
- Ordning hwarefter Kongl. Maj:t wil, at den lilla Tull, som uppå Riksdagen 1622. blef af menige Sweriges Rikes Ständer samtyckt och be-

Förteckning.

- williad, skal anställas, rättas och utkräfwad i Stockholm. Actum den = = = Augu-
sti — — — — — pag. 902.
- 1624 Fullmacht för Wellam Vflsing, at invätta ett Ge-
neral Handels-Compagnie til Asien, Africa,
America och Magellanica. Dat. Stockholm,
den 21. Decembris — — — — — pag. 910.
- 1625 Sveriges Kiles General Handels-Compagnies
Contract, dirigerat til Asiam, Africam,
Americam och Magellanicam, samt des con-
ditioner och wilkor. Uppå Hans Kongl. Maj:ts
wår allernådigste Konungs och Herres nådiga
behag och utgifna Privilegiens inneholl af tryc-
ket utgången och publicerat. Datum Stock-
holm. — — — — — pag. 912.
- 1625 Contract med Koppar-Compagniet. Datum Ny-
köping, den 10. Januarii — — — — — pag. 923.
- 1625 Båbud om Wårns i Jönköping opptuctelse. Datum
Jönköping, den 28. Februarii — — — — — pag. 926.
- 1625 Mandat om Kopparmynts tillwårskande och des bruk
efter wigten. Datum Stockholm, den 9. Ju-
nii — — — — — pag. 928.
- 1626 Placat om Kopparmyntets wantwårddande. Datum
Stockholm, den 1. Maji — — — — — pag. 931.
- 1626 Oetroy eller Privilegium &c. gifwit det Swenska
nytt opprättade Söder Compagniet. Datum
Stockholm, den 14. Junii — — — — — pag. 932.
- Tull

Förteckning.

- Tull-Ordning på twå Waror, som föras ifrån 1626
Up- Städerna til Siö- Städerna. Sine da-
to. — — — — — pag. 947.
- Placat om ett General Handels-Compagniets in- 1627
rättande &c. Datum Kopparberget, den 19.
Martii — — — — — pag. 948.
- Frihet för Fremmande, som willia sättia sig neder i 1627
Sverige. Datum Stockholm, den 12. No-
vembris — — — — — pag. 950.
- Ordning, huruledes här efter med Dwarne-Tullen 1627
skal förhollit warda. Datum Stockholm, den
22. Decembris — — — — — pag. 951.
- Förbud emot Spanmähts och Victualiers utförans- 1627
de. Datum Stockholm, den 24. Decem-
bris — — — — — pag. 956.
- Förbuds-Placat för Arrenderatorerne, som Bergs- 1628
lagen arrenderat hafwa, at de icke drifwa
Landskiöp, utan låta sig nöja med de persedlar,
som dem i arrendet tillagne äro. Datum
Stockholm, den 5. Januarii — — — — — pag. 957.
- Mandat, at alle som uti Söderländske Compag- 1628
niet sig inteknat hafwa, skola utan drögmähl
til den 1. Maji samma Penningar inlestwera-
ra, eller Compagniet pro quota bestå all hin-
der och skada. Datum Stockholm, den 11. Ja-
nuarii — — — — — pag. 958.
- Patent om Handelen på Dansig. Datum Stock- 1628
holm, den 12. Januarii — — — — — pag. 959.
- f 2 Placat

Förteckning.

- 1628 Placat om Kopparens Utskippande. Datum Stockholm, den 26. Aprilis — pag. 960.
- 1628 Placat om Salthandelen. Datum Stockholm, den 28. Aprilis — — pag. 961.
- 1628 Försäkring för Participanterne i Handels-Compagniet på betalning för insatta Penningar. Datum Stockholm, den 28. Aprilis — — — pag. 963.
- 1628 Förbud emot Seglation och Handelen på Dansig. Dat. Dirschau, den 22. Julii — — pag. 967.
- 1629 Mandat om Klippings-Myntet. Dat. Stockholm, den 12. Januarii — — pag. 969.
- 1629 Städernes Förklaring och Bessat, om 16. st. Skiepps förskaffande til Commerciernes idlande och Landets försvar. Datum Stockholm, den 26. Januarii — — — pag. 970.
- 1629 Förbud på Spannemåls utförande. Dat. Stockholm, den 26. Januarii — — pag. 972.
- 1629 Privilegium för Skiepps-Compagniet. Datum Stockholm, den 26. Januarii — — pag. 973.
- 1629 Fullmacht för Städerna om Skieppen. Dat. Stockholm, den 27. Januarii — — pag. 976.
- 1629 Nvarntulls Ordning. Datum Stockholm, den 29. Martii — — — pag. 977.
- 1529 Placat om Salthandelen. Datum Stockholm, den 18. Aprilis — — — pag. 981.
- Placat

Förteckning.

- Placat om 1:mo Småtullarnes nya förarenderande och gamla Contracters uphäfwande. 2:do Om Nederlags-Platser wid Städerna. 3:tio Straff om den ena Persedelens ansåijande för den andra. 4:to Studente-Gods blifwer ei Tullfritt. 5:to Om Accisens erläggjande af Fremmande Dricker när de infomma. 6:to Stateters opprättelse wid Städerna. Datum Stockholm, den 29. Aprilis — — — pag. 982.
- Patent om Salt-Licenten och Tull af inkommande Gods. Datum Stockholm, den 16. Maji — — — pag. 985.
- Patent om Skiutsfärder. Datum Westeråbs, den 27. Januarii — — — pag. 986.
- Fullmacht för General Bokhollaren Abraham Cabeliau at wara General Director öfwer Skiepps-Compagniet. Datum Westeråbs, den 18. Februarii — — — pag. 988.
- Fullmacht för Abraham Cabeliau at insamla de uti Söder-Compagniet inteknade Penningar. Dat. Stockholm, den 29. Maji — — — pag. 989.
- Förbud emot Spanmåls utskieppande. Dat. Aneklam, den 21. Februarii — — — pag. 990.
- Ordning uppå den lilla Tullen efter Silfvermynts wårde. Dat. Stockholm, den 16. Jan. — — — pag. 993.
- Ordning, derefter Nvarntulls-Penningarne skola oppbåras efter Silfvermynts wårde. Dat. Stockholm, den 16. Junii — — — pag. 1001.
- Bref

Förteckning

- 1631 Bref til alla Ståthollare om Tullen emot Silfwers
mynts wårde. Datum Stockholm, den 30.
Junii — — — pag. 1001.
- 1631 Ordning, derefter Licenten skal tagas af all den
Spanmål, som utslieppas, och gifwes hwarjom
och enom fritt at utslieppa, enår Licenten es-
ter understrefna Ordning i Kopparmynt år af-
lagdt. Datum Stockholm, den 17. Ju-
nii — — — pag. 1003.
- 1632 Placat om en Stads funderande wid Nyen, samt
på flera ställen i Carelen och Ingermanneland, och
deras Friheter, som sig der nedersättia wela. Dat.
Hersprugk, den 17. Junii — — — pag. 1003.

(I)

Till Köpståderne epther Borgare i stället för them / som then
omilde och ochristelige R. Christiern hade i Stockholm afliffuua
latid. Dat. Stockholm die Patronum Regni Sue-
cia Anno 1523.

Si Gōstaffhc. helse eder alle Os elste-
lige Borgmestere / Radh och Menighe-
then som byggia och bo wdhi N. Kärligha
m; Gudh och Wor nadhe. Käre Wen-
ner / eder är allom wåll wetherligt / huru
ledes then omilde och ochristelige Kung
Christiern hafuer här handladth i Stock-
holm Stadh m; the fattige Borgare / som
gode / tro Swenske Mån wore / huru
ledes han lath them halsugga / theas
Gok borth fördhe / och så skändeliga förbluttade thenna Stadt / så att
ber ligger huarit annadt huß ddhe / så hafue Wij warith tiltals m;
Wortt elstelige Radh m; huadh låmpe Wij kunne besåthia thenne Stras-
den igån / m; gode Swenske Mån / så hafue Wij m; them os så sam-
falth / att Wij stulle eslia nogre goda Borgare hijth igån af huar Köp-
stadt i Swerige the som gode och tro Swenske Mån are / theföre are
Wij begärande och wilia att I strax öffertowath vthan alla löfuan segia
till these epterstrifne edre Medborgere N. N. att the straxt giffua sig hijt
och se sig före m; hus ther the kunne byggia och bo wdhi / och sälja the
21

res Garde the ther haffua om thz them tyckas / härvidinnan ingen församelse lagandes / så frampt Wij them ey stole straffa som them thet Worth Budih och wilja förserbia och försma wilja vthan alla nadher / Edher Gudh befallandes. Snarliga af Wort stott Stockholm 2c.

Wårdering uppå alla inländska och utländska waror som blef bewiljat öfwer hela Riket giälla skall för thet förestrefne år 1523, in Crastino Lucae Evangelista.

U ndh Salt	VI. öra ortl.	Pundh Humble	I. M: f ortl.
Pund Smör	I. M: f ortl.	Pundh Östar	VI. öra ort.
Pundh Talg	XII. skelinge	Pundh Flest	I. Mark.
Pundh salta Gedder	VI. öra	Pundh Lar	VI. öra ortl.
Pundh salt grön aall	VI. öra	Pundh Góds	VI. öra
Pundh teen aall	XV. öre	Klofue Spethfist	VI. öre
Pundh Braxen och annan			
tör fill	I. Mark.		
Tunna strömingh	VI. M: f ortuge.	Tunna Forst	V. M: f
Tunna Krampefill	VI. öre ort.		
En gill Dra	V. M: f	En gil Roo	II. M: f
Ett gammalt faar	VI. skelinge.	Eth Lamb	IX. huither
I. Gódh gaas	VI. huither	En annan gaas	III. huitha
Ett gillt bóns	II. huither		
En gill Oxahud	9. öra ortuge	I. Roohud	5. öra ortig
Bockskin	2. öra ort.	Getskin	I. öre ort.
Faarskin m: vll	I. öra ort.	Kliipt Faarskin	III. huiða
Wargskin	XII. öra ort.	Kesskin	V. öra ort.
Marbskin	I. M: f ort.	Otherskin	VI. öra ort.
Ylter skin	I. öre.	stycke Hermelin	I. öra
En Hely hud	XII. ort.	Færff skin	XII. öra ort.
Timb grafskin flockawerck	12. öre ort.	Samffeng	I. M: f ort.
Svenske skin	III. öre ort.		
Eth hundrugb sem	I. M: f thz som holler sina fulla wichte		
En Steg Sabel	IV. M: f danska.	Knap Sabel	III. M: f b: f.

Sadel giordh	III. skell.	Var stegleeder	IV. skill.
Paar Booglor	III. öra ort.	Var Stöffler	I. M: f ort.
Fuesolade skoo	III. öra ort.	Ensalade skoo	III. skill.
Paar Sporer	IV. skell.	Et slönth Beth	VI. öre ort.
Dobbeel Grimma	III. skell.	Enfall Grimma	II. skill.
Aln Wadmall	I. öre	Aln raa Læreth	I. öre
Aln Blaggar	I. ort.	Säckewäff	I. ort
Gong hesthskoo m: s. skamper	III. öre	Bergy skoo	VI. huither
Longh gongh söm	VI. pen.	100 Staal	XV. ort.
Stackot gongh	IV. pen.	100 Tuæbredes spick	VI. sk.
100 Saathspick	VIII. hwiða	En Tunna koll	II. huithe
1000. Zege	VI. M: f		
Bulth Wönsters Lærff	II. M: f ort.	Alin Legist	XII. öre ort.
Alen Hagenst	IX. öre	Alin Nærst	VI. öre
Alen Foderduck	V. öre		
Item en god Legebrerg som bygge kan thz han bryter.	V. M: f om aareth.		
Dagekarll med Lian	III. huithe	Timberman	III. huithe
Annan Dagekarll	I. skell.	Legepiga	2. M: f om åbret
En arbequinna om Dagen	II. huither		
Inghen skodes til tröstningh vthan then som wil tiena bondhen om somnaren			
Sleppundh Koppur för XX. M: f ort.		I. pundh slagen Koppur	III. M: f gea
I. Loth Sylff			I. M: f ort.
Inghen förer Hesthar vthaff landit bättre än till			6. M: f
Gullmedalón / Skráddaralón / Skinna och andre Embismána lón ep: ther then gambia sidwenja.			
Item en Hofflager m: s: eghin söm	1111. huithe	för han skoor en hesth.	
för han skor en häst.			
För hesta fohder om nattthen	II. huiße	: om dygnet	III. huithe
Eth Nætt ölbandh	1111. skill.	I. Tunna	II. skill.
I. Jern fath	I. skill.	Tolff brædher	VI. skill.
1000. Nærffuer	I. M: f ort.	Laf tör ved höst och wår	IV. huither
Pundh Basth	I. öre.	Thesemellen	IV. huithe
Ho ther Maimberg finner thz Niskedh kan til förkofring komma / han och hans barn skal swadana fördeell vthi nyutha at han och the skulle wæll behulpne warda.			

4 Til alla Köpstäder att bättra köp giffuas skall. 1524

Theslikes och skall see om nogor Salthaadra finnes, ths Rikshed till nytta komma kan. Mælden skall gongha som åhrswerten. tillsægher.

Till alla Köpstäder / att bättre köp giffuas skall / för thy nu är goch myndt: om the köp med klippinghen / at the staa skolle som the köpth åra. Dat. Stockholm Anno 1524. feria quarta post Dominicam quasimodogeniti.

Mzi Gudsstaff med Guds Nåd / utwalt Sweriges och Gothes Konung 2c. 2c. Helse edher Of elskelige Borgmestare och Raadt / theslikes och then menige man / vthi N. och N. Kærlighe med Guds och Wår synnerlige gønst 2c. Wedher att Wij hafwe i thenne dagha warit til Handling med then menige man / badhe Swenske Borgare / så och the Tyske Köpman / som här liggia i Stockholm / och hafua the så semfeldt sig och öfwer ens warith / att epter thet / Guds thes lofuadt / godt mynth begynner wancka igen i Rikshet / som för klippinga Muldt i nogen tiddt forstanghet war / wilsa the huar på sine sydh lagha och skicka sin köpslagen ther epter / badhe the Tyske köpsuena / på theses waror / och så the Swenske Borgare på then wara heer faller i Landith / på thet att gamble sättit motthe igen upkomma i Köpenstapenom / som fordom dags warith hafuer. Ther vtröffuer skall ingen Tyske Köpman fara uthi Landet eller Bpstäderna / och bruka sin köpslagen / Städerna til förläggisse / doch moge the kreffa sin Geldt vth / som them hender ther at haffua / huilcke Geldt skole the förstth allesamman på ith Register vpskrifua / och indh på Radystufuena lesuerera / huadt Geldt huar och een inkreffandes hafuer; Tha swa skiedt är / skolle Wij eller wåre Embesmen / Borgmestere och Raadt icke nekka them wår schrifwelse / att them må wedersares swa moekith rätt är. Hws ther annars kommer och sandanth beskeedt icke hafwer om forna vpskrifningh; Skal man tha blesua wiidh honom / och leggja ther straff oppå epter Laghen. Samtycto Wij och att alt thet köp giordh war vthan argha list med klippinga / medhan the aluarliga gingo / skall ständandes blifua / och betala huar epter som köpslagenen tilgongen är / vthan the sig ammorlundhe aff beskeede

R. Gustaffs Bref til alla Köpst. om thet mynt 2c. 1524. 5

Nedelighet och godt wilsa fordraghe kundhä / att swa her handlath är / gifue wij eder alle tilkenna / willandes och biudandes / at i och vthi edhra Städter holla eder wiidht sammå handlingh / badhe Borgare och Köpsuena / aldeles som förskrifuit staar / och sticker eder redheliga huar med annen / wetandes att när redhelig köp gifues på warene / swa drifwes köpslagenen med warene / och penninghana blifua gwar i Landet / och icke vthføres vthur Landet / som heer til dags mynt skiedt är / ther af waren hafuer warit heer så dyr hollen att henne icke monge köpa kundhe. Och hwar som hon hafuer swa dyrt köpth warith / kan man wål merkia / att then henne så köpthe / hafuer thes dyrare saalt then waru han hade / på thet han skulle köpslaga sig vthan stadha. Och så hafuer then ena dyra waren wollit / att then andre är och dyr lårhen / huilket huar man til stada kommer. Wilsje Wij och strengelige biudhe / at i sticker eder redheliga i the och all andre ärende / at the stamliga oköpan motthe vthaf komma som nu på forde är / och att i Borgmestere och Raadt och Wore Fogter och Embesmen taga ther noga wara vppå att så tilgåår / som förreit är / wiidht Wår strenga Pliicht och nåffstb. Ekrisuit i Wår Stadt Stockholm. Anno 1524. Feria qta post Dominicam quasimodogeniti. Nostro sub Secretario.

Konung Gustaffs Bref til alla Köpstäder om thet mynt. 1. 1
Kunde skort / gamla Ortogher / Ortogher / Gircker gå skola / epter som dhe lyste åre. Dat. Stockh. 1524.

Mzi Gustaff medh Guds Nådhe Uthwaldh Sweriges och Gothes Konung 2c. Helse edher alle of elskelige / andelige och werldylige som byggja och boo uthi N. Kærlighe medh Guds och wår synnerlig gønst och nådhe 2c. Käre wänner Wij hafwa förstaddt att i blandt edher skall wara kommen een willa och twilachtigheet om myntet / i thy att sombliga hafwa fört itt rychte på of / att Wij thet af sätt eller nedersätt hadom. Swå gifwe Wij ed r tillkänna / att sijden then menige mand; Distenige och Samptiga Marckedom / och semwål annerstads kring om alt landet hadhe sielfwe wedsocht klippingana att the intet långre gå skolle / gifwe Wij of thesmedh tillfrids / och lathom them

23
thero

6 R. Gustaffs Brestil alla Köpst. om thet mynt ic. 1524

theruthinnan hafwa sin egen willia / men thet Wij stullom sidan någon förwandling giort om Mynt medh upsättning eller nedsättning thet hafwer orätteligen varit och påfört / uthan hafwom hwar och itt Mynt latit gonga som thet tilförende gonget hadde / then tidh klippingen nedlagdh wart. Så är oss doch vnderwijst / att somblige uthaf there oförstondth och somblige uthaff föracht / hafwa gifwet thet stora runda mynt uth iblandt allmogen dyrare än the thet upburit hafwa / eller Wij thet påslagit hafwa. Förty Wij hafwe thet slåå låtet XII. på een gyllene / XII. öre räknandes för een gyllen epter som i förtijder seder varit hafwer i Sverige / hafwer aldric Wår willia varit att någon skulle them dyrare upburet eller uthgifwet hafwa än epter thes wårdes som thet hafwer varit slagit uppå. Hwarför förwäre Wij edher theruthinnan att i wethe eder thet epter råtta / för än meer uthaf samma rundt mynt kommer iblandt ut; Doch hwadt thet med så köpslagit är til thene dagh / willia Wij att thet blifwe oryggat ståndandes / som thet giort är / på thet att tråta och owillia iblandt edher vnderwijskas skall / then elles till eswentys råll förmodandes är. Om thet andra mynt som är gamla ortughar / nya orthugar och fyrklar hafwe Wij icke heller någghens förwandling eller förnyelse giort i någon måtto / uthan latit hwarth thes ra gååt som thet förer gijck / på thet att ingen fattig Mand skulle thet nogon stada uthaf hafwa / wetandes att i Rikjet är doch brist nog på påninga / thet föruthan skeer annorlunda iblandt edher / att somblige willia icke så upbåra samma mynth som waant äre / hafwer thet aldric varit / och eij eller är Wårt budt eller willie. Thersöre bidie Wij att i icke snarlige zättie troo til them som sadant rychte förer iblandt edher / Wij achte aldric nogon förwandling giöra om mynt medh upsättning eller nedsättning / medh mindre thet skall skee edher allom til gods / och medh then menighe mandh raade och samtyckio. Ther måå i fullseliga råtta edher epter. Giöre Wij altijdt gern hwarth edher til gange och longligheet bestandt vara kan thet Gudh lämne / then Wij edher befalle. Ex arce Nostra Stockholmensi sani quarta post Dominicam qualimodogeniti Anno Domini 1524. Nostra sub Secreto.

Böndher

Til Calmare Lån / om dyrt köp på Salt ic. 1524. 7

Böndhernas Seglarz Bress på Öslande / om hwadh Warur the må segla medh. Dat. år 1524. Logherdaghen för helga Trijfolighet.

Wij Gudsstaff med Gudz Nådhe ic. Göre witterligt / att som Wår försader / framlidna Konungar / här vthi Sverige / Oss elskelige Vnderfårha som byggia och boe på Öslande nådheliga i fortijden widt och tillatit hafua så vnne och Wij och willeliga tillatit / att the mogha och stola sägla efter sina baringh til Ösland / hwarth them helst synes medh bestar och annen boscap / vthaff sin egin aswell; Thes lijkles och medh wandmall / Ryssar / och hwes the affstadi komma kunne / vthaff sitt egit arbete / och köpa sig thet för Salt / Humbla / Klådhe / och hwat the elles til thes Bphelle behöffua / icke thes mindre att the icke vthi Köpstadt / boande eller Borgare äre / doch så att the icke som andre Köpmän köpa sig Warur til vthaff andre / och eller medh Kram eller annor mangningh / vngåå Städerne till forfongh / hwarth förre biudhe Wij alla Wår Fogdar och Embesmen i Köpstader och på Lans det them her emoth plåsa / hindra / qwålia eller öfferråtha i noghen motte widt Wår Konungliga strånga Plicht och nåffist. Thes til wiisio / att Wij så gonstelighe vndt och til lathit hafua / latha Wij tryckia Wort Insegle på Ryggen aff thetta Brest ic. Som gifuit och schrift ut är år efter Gudz byrde. M. D. X. X. IIII. &c.

Til Calmarna Lån / om dyrt köppa Salt / Klåde / Humbla ic. Dat. Stockholm S. Katharina affton år 1524.

Wij Gudsstaff medh Gudz Nåde ic. Helse edher Oss elskelige bönder Män som byggia och boe vthi Calmarna Lån kärliga m; Gudh ic. Käre wänner Wij förmodom att eder wål witterligt är / huru Wij epter wåre ytterste förmodoghe hafuom Oss windlaghet att all Handel her i Rikket motte komma på en godh och redeligh stadga / bodhe på the Warer som her falla innan Rikket swå och om Salt / Klådhe / Humbla och all andra Warer som uthaf fremmande Landt och Städer her införres i Rikket then menighe man til beståndh och vpphelle. Så kunne i wål förmärkia att the icke Wår försunilse är eller warith hafuer / om all

8 H. Israels Mactts Bref om köpfl. i alla köpst. 1524.

all deel icke licha och redeligha tilgär / Gudh kenne att Wij hafue inghell
forsumilke laghet i then motthe / Wij kunne witha eders och menige Rijs-
zens Inbyggerses besta goda gagn och bestandt. Att salthe swä dyrt
är her i Riiket kunne i wäl gissa att thet Wor stull icke warit hafuer; thz
thz är ganska dyrt ofuer alla Tyske Städer icke allenast her vthi Oster-
sion / vthan och jemwäl i Hollandt och Brabantt och Selandt / for
thz krijs och orlugh som longliga warith hafuer emellan Keyseren och Ro-
nungen vthaff Franckrike / thet dogh fiendan eller aldriigh tilforende på
Saltt noghen briisth warith hafuer / som i af Köpmän och flere andra
sköfarene män ytterligare kunne besörja / thz kunne I icke förundra att
thz her i Landet dyrt warith hafuer i thenne forlidne åår / Of förho-
pes att thz skall rasdeliga komma vthi en bättre stadhga epter Wij hafua i
sanningh forstondit att the CCC. hollar som vthskickat wore vthaf Hols-
landt til Liffebom epther Saltt / äre nu Gudh thes loffuadt ighen kom-
men / och hafua achtadt sigg hiit i Oster-sion m3 förste opne watn i
waar nesthkommandes. Thersfore warer wijsdt etth goth moth forhopen-
des ath all deel skall sigg her epther forbättra och icke forargha / och huar
Wij kunne wethe alles eders beste goda gangn och longliga bestandt / giö-
re Wij altijt gern epther som Gudh gifuer Of nadhen til. Then Wij
eder besalle til ewigh tijdt / inthz twislandes att I su bewisa eder her ep-
ther emoth Of / som goda troo Vnderfatha bor ath giöre sijne rätta Her-
ra / som I och som tro Dandemän her til dag; altijt giorth hafua thet
Wij eder gönstelige för tacka. Schriffuit på Wortt Sloth Stock-
holm 2c.

Herman Israels Mactts Bref om sin köpslagningh i alle köp-
städer i Swärighe. Dat. Stockholm die Philippi & Jacobi,
Anno 1524.

Wij Göstaf m3 Gud; naade 2c. Göra witterligit esther thet erligh
och welfornumstigh Man Herman Israell hafuer of och worth
riighe Swerighe beuisath mykin welwillogh; och bestandth och jemwäll
her epter bewisa mää / thersfore hafue Wij m3 worth elskeligha riiges raadh /
ja

Öpet bref för Tönkiöpings Stad. 1524. 9

ja och samtyctio honum gönstelige vndt och tillathith / att han eller hans
tjänare mää och skall fris och vbehindrath köpslagha vthi alla Wora stä-
der / swa wel m3 frammandhe folck / som m3 borgare / lijka mooth yppar-
sthe Borgemestaren eller Radmannen i stadhen / vthan all bestatningh /
aalegningh och tunggha vthi hans liiffstijdt och thesliges hans käre hustrus
tjänere i hennes liiffstijdt om hon hans lifue lenger liiffuer. Thersfore för-
biude Wij alla wara embesmän Borgemesthere / Raadt / Byeffogder /
och alla the för Wara stull willia och stolla göra och latha honum hans
eller hans hustrus tjänere her emoth hindra / qwelia / plaga eller ofuers-
falla i nogon motthe vthan heller forda och fremija till thz besta. Thes
till wise att Wij sä vndt och gönstelige tillatthide hafua / latha Wij hens
gia worth sigill nedhen för thz bress / giffuit och skriffuit i war stadt Stock-
holm.

Öpet Bress för Jeneköpings stad på deras privilegier och handel.
Dat. Janacopie vigilia assumptionis Mariæ. Anno 1524.

Wij Göstaf 2c. Göra witterligit at wij grantliga ofwerwägitt haf-
wa / ath war Stadh Jeneköpingh ligger i saadan läge / at lan-
det thet omkringh hafwer theraff honom stora nytta i många thes wider-
torff och jämwäl Riikith stoor tröst theraff om han wijsdt mactt hollen
bliswer; Thersfore äre wij aldeles benägen til all then deell honom till
gods komma kan. Huarfore stadfaste wij vthaff wara synnerlige ynnest
och nåde / alla the privilegia och frisheter som samme stad; inbyggjare
vthaff framledt na wara försädra Sweriges Riikes Konungar och Her-
rar gifne äro / och iw besynnerliga att the moga och stulla vthfägligh
och inseglingh hafwa / ehwar the helst och besth kunna vthi Nyelödesjö /
Suderlöpingh eller annerstad; här i Riiket / vthan alla tooll / på thet
at the moga thes bättre köp tygha / thet icke elles förmodandes ware
för then stora vmkost the hafwa stole med sä laangan wägh som the till
för:na städer hafwa. Och thet med biude wij strengeliga alla Landkö-
pare i the Landzendar kring om samma Jeneköpingh som köpslaghen bru-
ka wilia / at the wijsdt theres XI mark flyttia sigg in vthi samma Jene-
köpingh / och ingelunda elles bruka nogon köpenkap wijsdt samma plicht
epter thenne dagh / ey eller then ene bonden köpe sä eller annan wara aff
then

ihen annen till manglingh eller affsate / vthan sälia sitt in i Zeneköpings stad / thz han aff sin ågen affell soth hafuer; Thesliges biude Wij strenge-
geliga wiidt samma plicht / att alla Elensmjeder / Weretmestare / Sable-
makare / Belthare / Pungamakare / Swårdysåjare och andra sadans
embismån som på Landzbygdenne finnes / och sigh ther aff bergia i forna
landzender wingom Zeneköping boandes äro / att the ther inflyttie och bur-
flap biude m; thet aldrastörsta / och huar the thz icke göre will skulle the
ingelunda theres embete bruka wiidt för:de XI marcß plicht / ther Wij wä-
ra Fogtar och embismån i forna landzenda aluarliga budit hafua vth
wår öpna breff till the landzender vth skrifuen / att the skulle thes strenge-
lige wara vpaa för fylia for:re warth budt och willia neffandes ther vth
öffuer huar ther nogh emoth stee / och om så hende ath the ther vthin-
nan noghen försummelse toge / giffue Wij tha Borgamestare och Raadt i
forne Zeneköpings stadt macht och befallningh att förfylia samma warth
budt / lika m; fogttherna huar sa behöffues / finnes och några ödetompt-
ther i samma Zeneköpings stad / som kyrkior / closter / Frelsesmän el-
ler borgare tillhörandes / skall Borgamestare och Raadt biuda them till
att the byggia thesas tompter vp / och besettie them m; goda borgare in-
nan nogon benempdan tijdt / elles hafua samma Borgamestare och Raadt
macht sällia samma ödetompter epter gode mendzmetningh nogre som them
vpbyggia och besittia wille och sticka penningana rättthe ägandenom til hon-
da. Thes til yttermera wisso och högre förwarnigh. 2c. 2c.

Wid samma tid och ställe finge Scara Borgere Privilegia wiid sam-
me matthe som the finge i Zeneköpings / vthan friiheet för toll wid Lö-
desid. Item Thes effter skrifue onyttugoge marknade worde afflyste /
som är Sancti Pauli conversionis dagh: Sködwæ och märknadenn vdi
Bliffwe Masatorp Helgesta och wiid S: melz Capellit
Hjio Frölunda i Wigelstada och wiid
Björfsäter Riuna S:æ walborga Capell.

Friiheet och Privilegier för Åbo Stad på deras Handel och
Köpenkap. dat. Stockholm den Tridie dagh Pingesdaga
År 1525.

Wij Göstiaff m; Gudz Naadhe / Sveriges och Göttes vthwalbt
Konungh. 2c. Göröm witterligt / at Wij af synnerlige gunst
och

och nåde hafuom tagit / annammad och vndsongit och nu m; these wo-
ra öpna breffue / taga annamma och vndsonga wora eskelige troo vnder
säther Byfogten / Borgmesterna / Raadtmån och Borgare m; all me-
nigheten vthi wår stad Åbo och thera epterkomenda m; hustrur / barn /
legga hyonom / gåärd / godz rörligit och orörligit vthi wår Konungliga
hengn och wern / friid och förswar / bekymerliga at hegna och werna / fri-
da och förbedtinga til råtta / och förswara för all orätth / och på thz ath
förna wor eskelige vndersäther och förne wor stadh maga thes bättre
wedh magt bliifua öf och cronone tilienst / hafuom wij nu m; wort eskeli-
ga rikes Raad; samtheka vndt och giffuit them thenne epter / skrifua
nåd / friiheet och privilegier / som her epter fölger.

Först alle the bymän och geste som sigla in till Åbo schulu hädhan från
sigla frije och frelse fram om wart hws i Åbo / så att wår Fougte eller
nogon annan åå hans wegna skulu them intid hindra för hufena och them
ey nödga till att thesas sigell stryka latha / item anthå at stadzens Lagh-
booch segher ath byamån och geste skulu bida m; thera godz i tre dag-
ha och thz ingom selia för en Fougeten hafuer thz seert / thå wiliom wij
ath alle the sigla in till Åbo badhe byamån och geste skulu theres godz
qwart latha bliifua i thera stee och intid vpslipa innen eth dygn som är
natt och dagh / som räknas aff then ena thiman och till then annan / ath
Fouggheten eller wor embezman mago köpa thz som honom synes til wo-
ra och worts hwes nytta / och skulu två mån af huart slip på alles the-
ras wegna som godz hafua i slipid gonga til Fougethen eller nogon annan
åå hans wegna om han ey när är / och them seija och kwngidra hwad
godz som the hafua infördt.

Lenger må ingen fogte eller amor åå hans wegna byaman eller geste /
nogratedes hindra eller qwelia ath the magha ey sith godz ohindradhe op-
slipa och thz selia hwem the wilia.

Item förbiuda Wij hardeliga vnder Wora nådh ath ingen Fougt
the höghr eller logher eller nogre thera embezman eller slylaman eller no-
gor amor man huad man thz helst är / ma sielswer eller m; andra män-
na hielp eller gerninga eller raade lönlige eller vppenbarliga köpstaga som
köpmån plega vthan staden i Åbo och andre köpstäder i Österlandom
gör her nogor emoth thå böthe them som köper XL. marcß och andre XL.
marcß then som säall och misth baade alt thz som sälies och köpes / och thz

fliptes som her epter segs / äro the lanzmän som köpslaga tha wår sakdren som förra år nåmpdt / och thz köpes och sälles ware een saack / äro thz köpmän som sälia eller köpa oppå landena och fougethen eller hans bud hindra godzet / som soldt eller köpt är oppå landena för än thz komber i köpstaden / thå ware och wor eensaack som för år sagt. Köpslaga Byamenn å landena och kåres oppå them för Fougten eller för Borgemestarna och godzet warder hindred innen stadhen i Åbo / tha lagom Wij eller Wore Fougte å Wore wegna halffdelen af sakdren / och halffdelen af godzet som köpt eller soldt är / och halffdelen staden.

Item är thz så ath landzmän köpslagha på landena thå wiliom Wij och biudum thz worom Fougtan och theras embekmannom hardeliga vnder wor nådh att the söla vth saakdren som för år nempd och thet som sälies eller köpes af them som göra moot thesa wore bressue / ther som the boopå landena / doch är märckiende ath m; thette förbodd ey förbiudh bondan eller androm landzmännom sella eller köpa sin emellan åtande waror som år salt / clåde och andre sadana waror maga the eij till köps hafua.

Item förbiudom Wij allom warom landzfougtom vnder Wår nådh och hyllest hardeliga och allom androm vnderfougethom / systemännom nempdarnom och embekmannom ehuilka thet helst äro / hogha och lagha i Östrelandsdom vnder huars thera godz at mista / huilket godz Wij till dömmom warom satatubur / att nogor there dörfues eij emoth göra thesom När om willa / ath ingen there giful nogrom byamanne eller landzmannen orloff eller loff lönlige eller vpenbarlica aa sijna wagna eller anners wegna / kan thz och så wara att nogon bress gifuas af worom Fougtom / Bymannom eller Landzmännom emoth these wora bressue the wilsom Wij the bressuen inga macht gifua och döma them alstringes ogildt. Framdelis wiliom Wij och dömmom ath alle the Byamanne eller Landzmän som bress taga eller orloff faa aff thesom fördra fogetom eller embekmannom ehuilke thet helst äro / och köpslagha emoth thesa wora budi stulu böta alstringes som the hade köpslagat mooth wore bressue att huar them som köper eller sådall böte XL. marc och miste alt thet som köpes och sälles / som för år sagt.

Item förbiudom wij worom Fougta aff Åbo och huarlom androm manne at woldzföra nogon borgare eller geest aff staden eller stadzretten vthan han tala ther i stadhen för stadzretten til them borgare eller geest / som han stuller ; och hende ther orätt af honom / vthan thz wore sadan saack som skälige bör slitas för landzlag eller landzrätten.

Alla thenne förna articla hafua wij vnd woro förde borgarom i Åbo och wiliom ath the sculle them felz seliga nytta i alla motta / ty förbiudom wij allom worom Fougtan och embekmannom och allan androm eehoo thet helst äro i Östrelands hardeliga vnder wora Kongeliga hennp / att the ey nogreledes hindra förda wora byamenn af Åbo eller thera godz emoth thesom wår om förne privilegier och nadhom / som wij them nu vndt hafuom. Thest tilyttermera wiso och stadfestelse lathom wij henga wort Majestas incigle nidhen for thette bress / som gifwit och skrifuit är på wort Slott Stockholm. 2c.

Strängnes Borgares Jordhebress. dat. Westerås die nativitatís Mariæ Virginis År 1525.

Wij Gudsstaff medh Gudz Nådhe. 2c. Sidrom witterligt / at åre epter Gudz byrdt MDXXV die nativitatís Mariæ Virginis. Wij stadde warom vthi wår stadt westerås kommo för of thenna beslelige dandemen Jöns Björnsen / Foghan Nielsen / Erich Andersson / Radmen och Knuth Timberman borgare vthi wår stadt Strängnäs / och flagadhe för of på menige stadens wegna / att them war noghen jorrdh / som them m; råtta tilhördhe olagligha ifrå gonghen in vnder kyrckian och klårjrdt i förne Strängnäs. Huilket åhrendhe the tiidt och offra tilförena för framsarna Rikshens Herrer och förstondere / theslikes och in för of hade berördt och beclagath. Therefore Wij ther een Landzsynn tilnempde hadom / forskickendes ther till thenne epterne goda förstonduga Friborne män / som war Michil Nielsen Öfwer Lagman i Uplandt / Oloff Joonson / Bengt Nielsen / Iwar Monson / Mons Stordtson / Oloff Iwarson / Niels Larsson och Erich Larsson / weynare / m; XII godha förstondugha boofastha bondher / huilka thz årende grantighen hadde ransakath och öfuerwågat och besunno att i samningen war allaledz som förestrefne gode män hade för of berättadt och the m; Konungh Moonhens dömbress skäligen kunna bewisa / huilket her är widdhangt. Ther för re tillsagde och tildompde wij förne wordt som är Eldhafundz löth m; stooz och marc midwåges i roathnidt i ferio stadhen och så in öfwer dalsinghena sållangt som waan och staffwen tillsaghet och in mooth staden m; 3

fzriligia thönya aakeer landt och alla thy ther vndher ligghe eller ligga kan / och tillengnom henne in vnder Strengnes stad till effuerdeligha äggho / epter som för:de Konung Monkes breff herwedherhengt inneholler / förbiudendes allom Andeligom och Wärdsligom / högom och laghom / Biscopom / Prälatom / Riddarom / Knäpomm / Fogtom och Embismannom / föddom och oföddom och allom them som för ware skuldt wilia / stulla / giöra och latha för:de Strengnes inbyggare om för:ne ioordh och ägedelar aldrigh offermera mödha / qwälla / förhindra eller oför:ättha epter thenna dagh i noghen motha / vndher Gud; waar och rikens strenghe hempdt och wredhe och wiidh then plicht som laghen inneholla. Ches til ytthermera wisalathom Wis hengia Wort May; incigle nedhen för thetta breff / gifuidt och striffuidt aar / dagh och stad som forstriffuidt ståar.

Förbud at intet sölff giordt eller ogiordt. Item gangse mynt skulle föras af riket wid sölff / peningars / liffz och godz förbrytelse. dat. Stockholm A. 1525. St. Andra dagh.

Näre wener of är tilkenna giffuit att mykt sölff och rikens mynt föras ther nedre vthaff landet hoos Edher och til Tydlandt / ther vthaff riket mykt blifuer förswagath och storligen kommer til agters / för huilcke saker Wij nu här hafua warith til tals; m; Wäre elselige vndher father Borgemestare / Rådth och then menighe man her i Wår stad Stockholm / och effter thetas begären hafuom Wij her högielligen förbudett / att inthz sölff enthen giortt eller ogiortt skall föras hathan vthaff landet epter thenne dagh / ey heller nogoth pauimenthe eller Rikens myndt / huadt heller thz är Danst eller Swänst som her i riket ganligit är. Så welom Wij / och höielighan biude att J ey heller the nedher hoos Edher vthöra eller vthöra tilstådhe nogoth sielf vthaff landet giortt eller ogiortt / ey heller nogoth pauimenthe eller Rikens ganlighe mynt / huadt thz är Swenst eller Danst / enthen till Tydlandt / Danmark eller noghen annerstads vthaff landet huarcken af Swenst eller Tydtslöm / så frampt som then sadana godz haffuer medfara och thernz wardher beslaghen ey will hafua förwärekarh samma sielf eller penningar. Och ther till m; så mykt han haffuer medhafra och ther till medh bådhe liff och gos.

Wågra

Wågra Lödese Stads friheter. Dat. Lödese år 1526.

Wij Götstaf. 20. Göre witterligitt at nu Wij här stadde wore vdiij wår stad Lödese öffuerwoge Wij m; någre vthaff Wårt elseliga Rik; Rådth / huruledes samme stad best kunne wedh mågt hållas Rikene til beståndt. Så efter Wij förnumme at borgarne hade stortt brist till ångh och kunne icke wäl behielpa sig m; mindre anthen worde någon marek och vdryme tillagt till engeboll / togo Wij thz rådt före att Wij wela lösa vnder stadhen Eklanda by för någor Cronogoh som ther kunne fyllest för göre / och när Wij så giordt hafwa skall Eklanda by liggia vnder stadhen till engeboll och bytis ähelig borgarene emelloom som lijfast kan wara.

Item. Effter bykyrckian är i byggningh och behöffuer stor hielp för en hon fullbygd warder / vne Wij till gode att then ödekyrckie i gamble Lödese som kallas Sancti Oluffs kyrcke må nederbrytes efter thz staden är äfflagder och muron och tackbonadhen komme samma bykyrcke till hielp her i Nyldese; sammalunda Helge Ande kyrcke och helge kors Capell / effter samme Capell och kyrckie liggia staden så när att the platt inthz är aff nodhen / och om feygd påkomme / som Gudh förbiudde / komme the samma kyrcke och Capell fienderne till mätto stadhen vnder ögonen / och effter thz att stadhen är endelis för swagh att hålle sin kyrckeherre vppe / wela Wij att Partella / Wdby och Orgryte kyrckor skola ther vnder liggia.

Item. Effter gamla Lödese är äfflagdt och borgarene hijt flyte till Nyldese wela Wij att then spetal som ther pleger wara m; the; så mycken opbyrdt som Wårt gode tycke ilseger skall hållas her effter her i Nyldese på thet rumedt som Gråbroderne her til dagz hafua innehaft / och broderne förwijsas till annor clöster / ty clöster finnas mång och the; få brodher.

Item. Wela Wij att then mareknedt som wardt haffuer i gamla Lödese på Sancti Machai tijdt om hösten skall hållas i Nyldese menige landit till gagn och fordel / och skole inge mareknadhe stånde i gamla Lödese huarcken en tijdt eller annan om åhredt / ey eller på Bårgsätra åh; Watorp / eller then helge stad / på thz Nyldese och flere Wäre köpstads her som landit är nyttoche her i WåsterWotlandt skola the; bättre komma sigh för.

Ther

Theremott förpliktade Borgarene sigh vara Och sitt Fädernes rijke hulle och trogne och att the skulle festha theres stad m̄ waller / grassuer / stytt och andre wärdior rikit till stor beständt effter theris yterste magt och förmåge.

Enn Contract och Föreningh som är giordt medh Birkaler om theres Skatt. Dat. Upsala den 1. Aprilis år 1528.

Wzi Göstaf zc. Gidrom witterligt att ährom effter Gudz Byrdt M. D. XX. VIII. Första dagen i Maneden Aprill Wij Personliga wore stadde vdi Wår Stadt Upsala / Eda komme för Os David Larsson / och Niels Jönsson Wåre undersäter begärendes att för weta sigh medh Os på theres och sleren birkarlebo wegna / vdi Luhla / Piita / och Törnö Sochen i Norrebotten liggandes om then renthe Cronen skulle ährliga hafwa vthaff them / för then Fordell och wilkor / the hafwa vthaff Lapperna / låtandes os förståå / att the Birkala / vstaf Lula / och Piita icke hafwa högre Skatt gifuit Cronona i Förliden tijdt än VIII. Timber klockwerck / och i Mårdstin vstaf the Lappar / som the rådha vthaff swer / och the Birkala / som boendes äre i Törnö / hafua och gifwit så mycket som förestisuit står för theres Lappar / huilket os syns ware all förlitit / och Cronone föringa emoth then fördel the hafwa vthaff för:na Lappar / williandes / att the skulle förbättra Cronones Ranto / och fördell effter Rälighet. Och worde the swå öfwer eens medh os att the skulle föröka then ährliga skatt dubbelt höare än han tillforna woredt hafuer / så att the Birkala vthaff Lula / och Piita skulle ährliga gifua XVI. Timber klockwerck och iiii Mårdstin / effter thenne dagh / och så mycket the Birkala aff Törnö på sine sidho / så att Suman blifwer tillhopa XXXII. Timber klockwerck / och VIII. Mårdstin / ther medt Wij låte Os well äthndi / och hafwe Wij them loffuat / och tillsagt och medt thz:te Wårt opne breff / loffwom och sullkomliga tillsejrom / att the måge niutha och behålla the welkor öfwer för:ne Lappar efter thenne dagh / som the och förändre för them i förtijdhnen nutit och behållit hafwa / och annamme Wij för:ne Birkala vdi Wårt hägn och beskydd och försvar / Hogeligha förbiudandes / allom them som wela och skola göra och låtha för wåra skuld / besyt

besynnerliga Wåra Fogtar och Embesmänt för:na Wåra Undersäter / Birkalar / heremoth någott hinder / quall / plah / eller förfångh / att gøre vdi nogre hände måtte widt Wår ogunst och wrede. zc. Thes till wisso / att så handlet och offwertalat ähr / latom Wij witterligt hengia Wårt Konungliga May:z Insigle her nedan för theste breff. Giffuit ähr tijdt / och Stadt som före står beskriffwit.

B. Gustafs Patent till menne Allmogen kring om Riket om Jernets huggning af Bergsmännerne. Dat. Stockholm Midfaste tijdh. 1529.

Wzi Göstaf zc. Helse eder Dannemån alle som byggia och boo uthi N. kærtiga medh Gudh / kære wänner Wij gifwe edher tillkänna att os hafwer warit förelagat tijdt och offta / att Bergsmänner icke hugga sitt gött Jern som dhem effter deres privilegiers innehollelse borde / dherføre stempde Wij någre Bergsmän aff alla bergen och desligest några Röpstadzmån måst aff alla Städerna till att möta inn för någre uthaff Wårt Rijkzens Rådth i Örebro på Kyndellsemese tijdh nästförliden / till att handla och öfwerwåga dher om huru det likast skulle tillgå / och wart så dher om medh dhem beslutet / att till en tijdh / så länge Gudh forger bättre tijdh warder på spannmählen och setallie skola Bergsmänna så hugga jernet att XXVII. åsmunda göra ett Lispundh / doch om i någre pundh finnes XXVIII. eller aldråhögsta XXIX. skall det enndog ey wräckias eller förkastas / men går det till XXX. må och skall Bergz Fougten taga det up / wil Bonden eller någon annen som Jernet köper troos Bergsmannen och tager det öwåget / nå han det rådde före / seclar honom något på jernet att det icke skall vara gilt / må han ther på tala före än hann förer jernet vdiß bergit / och icke sedan. Thet samme skall och håldes när Bonden eller någon annan sällier jernet att samme taal skall vara i pundet som förberört är / finnes der vthöfwer / wari förbrutet och hafwer intet skogmähl mehr till Bergsmannen / måst förty somliga äre fundne som der emoot hafwa förstunget och der till några åsmunda i tu stycken och i twillinger hugget sedan det komm neder af berget / dherføre på dhet att ingen skall vara bedragen / wart beleswat att wichten skall stillia dhem tetta äth som nu sagt är / doch det Jern som sälies

fällies innan midfaste / skall sellias och köpas som tvem åt samier / och icke wone vnder denne beslutningh / men frå den tijdden skall han opå gåå och sedan hålla in till des att bettere köp kan warda uppå spannmåhlen och fetalien / som förre år sagt. Doch skall skatte Jernet hugges epter privilegieerne som gammalt och föruth är. Hwilcken handling och beslutningh Wij stadfäste och gille / gifwandes eder det allom tillkänna att hwar och een må wetta / hwar han sig efter rätta skall. Eder her medh Gudh befallandes. 2c.

Ordning huruledes Guld Smeder skole sticka sig i sitt Embett
Daterat Stockholm tempore S. Laurentij 1529.

Wij Gustaff &c. Göre witterligt / att Wij nogh besinnat hafwe rikena och then mene Man mycket nyttugt wara / at vthj Guldsmedz Embetet redheliga och skälliga handlat bliffwer; ther före på thet att ther vthinnan testa redheligare tillgåå skall / haffue Wij sticket och på budhit / som Wij och med thetta Wårt öppna breff sticke och påbudhe såsom här epter följer. Först / at hwar Guldsmed i Sverige / skall arbehta godh och ofalskt Silfsuer / och intet werre Gull än renst Gull / widh plicht som ther till hörer / och vppå thet att ther om må teste bättre ransakaat bliffwa / wile Wij och biudhe / att alle Guldsmeder i Upland / skola komma tilhopa en tijdh om åhret i Stockholm och retta ther theres wickt / när wärckmästaren aff theres Embette / och ransakas thå om någor finnes som ogilt Silfsuer eller oråtsfärdiga wigt haffuer / om sådant finnes / skola thå wärckmästaren och Guldsmedherne i samma Stockholm / honum eller henna hindra till retta / thet samma må the och göra i alla Märcknadhe ther the tillsamman komma. Item förbiudhe Wij / at ingen fremmande Guldsmedz Swen annammas eller vpsättias för en wärckman förra än han haffwer tiånt 11. åre i Stadhen / och haffwer förwerkmästaren gjordh och bewist sin werkstycke / hånner så att samma Guldsmedz Swen giffrer är och icke tiena will / är thå wäll lidheligit at then tiensten honum fördrages / dock göre iw sin werkstycke så han som the andre. Ebeslikes förbiudhe Wij alle Borgmestare och Rådth i Upland / at the icke stadia någgon nykommen Guldsmed sätta sig i Bystädherne för en werckman / för

ra än han haffwer warit i Stockholm för Werkmestaren / och ther bewist sin werkstycke / eller åth minst hemma för Borgmestare och Rådth / tilkallade the Guldsmedher som ther boor / om ther så många och så försarne åra at the ther om well döma kunna. Och skall ey heller tillståddhias at någon Guldsmed annerstådz boor innan Sveriges Rijke / vthan i köpstådher ther hans arbehte kan dageliga för õgon wara / och ingens stads på Landet; skall ey heller någon Guldsmed smälta några penninga / ortuger eller andra / hoo ther medh warder sunnen / rettas õffwer honum som tillbör. Item skall ingen Guldsmed anamma någon Guldsmedz Låhrewinge i tjänste then frå sin Huusbonde medt ominne gången år / före än han tient sin fulle Låreår till enda / och haffwer sin husbondes godh willia och orloff. Item at hwar och en Guldsmedh skal epter theenna dagh setia sitt merkie vppå thet gerning han gör aff nyo. Ther han kan stå merkie vppå / så at hwar och ens gerning må kendt wara / och thå hwar sware till sin gerning: om ther någet ferd eller orett finnes. Och willie Wij at Wåre Fogetar och Embetsmän skola wara förna Werkmestara och Guldsmedz Embette behielpuge till retta när några brister på färde komma / ther the theres hielp til behöffwa och vppå kreffuia. Ehes till yttermehre wifo.

Bref om olage köpenskap laga och olaga Zampner i Norland
den hwilka i Norland få Segla uthrikes Geslestadz Seglatie
och annat meer. Dat. Stockholm Anno 1531.
die Sancti Michaelis.

Wij Gustaff medh Guds Nådhe Sveriges / och Göttes Konungh;
Göre Witterligt att åhrom efter Gudz byrdt / 1531. på Sancti Michaelis dagh / Wij stadde woro her på Wårt Slot Stockholm komme dher för Ds Borgmestare och Rådth här i Stockholm, Wåre troo Underfåther / och icke wäl af andra städer i Rijket / och goffwe oss klargeligen till kenne theres brister / the hade i köpenskapen. Dherföre förstickete Wij these efferstrefne troo Mæn och Rådth / som åre Her. Larsens Siggesson / Wår och Riksens marsk / Her. Holger Carlsson, Hr. Iswar Flemmingh / Her. Johan Eufson / Her. Wåns Johanson / Her. Cnut Anders

Andersson / Her Päder Hårdt / Her Carl Erickson / Her Bengt Nielsson / Her Veriel Nielsson Riddare; Knut Erickson / Axel Anderson / och Joen Olsson Wäpnare / att the förnembde brister ransaka och öfwer wäga stolar / och sedan förwandla och bota them som the besinna kunne / att förwandling och boot behöfwe / hwilket the och så gjorde / som her efter skrifwit ståår. Först att Herodsand / Hudikswall och andre olage Hampner i Norlanden skall afflegges / och icke ingen Seglagie Norrebotten uthan till tesse efterskrefne 4. Hampner / som äre Tornö / Bla / Rim / och Wa / Bliby och Raumo / Borgare stole Segle hit till Stockholm / till Åbo / och till förnembde fyra Hampner i Norrebotten och icke uthlensdis. Backa Finnar segle intet uthlendis eller uthrises / Item, the som legge her up genom strömmen / drifwe intet Landköp medh Köpmanne warur / wijsdt plicht som Laghen uthwisar / Ingen Fougte tage penningar uthaf Landköpmän / och tilstadie them sedhen köpslage widh theres halz till gibrandes; Gese Borgare segle intet uthlendes efter denne dagh mera än medh Sex Skap förandes Jern / Koppar giordt och ogiordt. 20. Destar till Sex mark stycket / huder / skinn och annat sådant / men åttande eller Fetalie warur / skola the föra hit till Stockholm, eller andra städer i Riket / och ingen fare och att köpslage med mindre han hafwer breff af Borgmästare och Råd i Staden ther han boor / för en han uthfar; Item The fem bres Borgare legges aff allestädz / Thez Lijkes Inhyssmän / och månglare / som icke förmechta besittia hws eller hemman / uthan göre stort oköps i alla städer. Item The som pläge lägge till the hampner i Bråwijken och annor stades i Östergötland / stole efter dhenne dagh legge till Suderkiöpingh eller Norikiöpingh. Wele the blifwe öfwer winteren / så blifwe skuten liggandes wijsdt Staden / Item om the små Jernrättas Straffes och Bötes efter Wärt öpne breff / som dher om uthgongne äre till Jernbergen / och annorstädz her i Wplandh / hwilket alt Wis och så medh thetta Wärt breff beleswa och samtycke i alla puncter och articklar som förskrifwit ståår / wijsdt macht hålles / Så att hwar något finnes her emot att göre / hafwe förwerlat then köpslagen han hafwet medh att fara / och dher till medh 40. mark. Thez till yttermere wis och högre förwaringh / låthe Wis henge Wärt Secret, medh någre af förskrefne gode mäns Insegle / och Signeter nedan för thetta breff / Gifwit i fornempde Wärt Stadh / Stockholm, Anna Die ut Supra.

Städer

Städernes Förening om Märknader i Sverige och Finlande / hwilcke städer aff fremmande stole besökte bliffua / och hwilcke hwar stads Inwånare för sig sielfue bruka skola. Dat. Stockholm år 1529. dagen nesth epter Michaelis.

Welom och Hwarjom och Enom besynnerliga som thetta wärt öpne breff see eller höra läsas / Gidre wij Borgmästare och Råd i Stockholm witterligt att wij nu hafwe af wår käreste Nädigste Herres / och Ehrlige godhe Herrers Rikshens Rådhs tillåtelse / warit till Rådhs och samtale / medh mestparten af alle städers her i Riket sullmyndige sändebudh / som här i thenna tijdh hafwe församlet waret / år efter Gudz Byrdh M. DXXXI. dagen näst efter Michaelis, och hafwe Wij alle granneliga öfwerwæget huru köpenstapen ær i många måtte kommen uthaf sith rättat lagh / så och förderwes ährligen meer och meer / som maa seer för ögonen hwilket och mycket endeles der af kommer / att alt för många Märknader holles i riket / så att thet ær snart så när kommer / att märknader holles widh hwar Kyrkiemeßo / der af städerne warda i grund förderfwade och Landz köpmän och andre som öredeligh handel drifwe / hafwa alla the warur borte som köpstädzmän skulle förkofra sith uthaf / och hålla theres städher widh mækt medh / Therfore på thet att köpenstapen måtte juu något komma i Lagh igen / och att olaglige köpmän icke skall här efter gifwes så stort tillfälle till theres handell / som hær till dags stedt ær / hafwe Wij nu alle endrecteligen samtyckt och öfwerrens warit / att alle olaglige Märknader som Rikterne till skada æhre / stole afflegges / och these efterskrefne Märknader allenast stole af fremmande köpstädzmän besökte warda / som äro: först i Uplandh om Distingen i Upsala / Tiugunde dagen i Enekiöpingh Henrichsmefonne i Drebroy / Samtingh i Strängens / Olofsmefonne i Kiöpingh / och Wärmefonne i Westerås; Item i Westergötlandh / om hwise Söndagh / i Lidkiöpingh / om Prästämndet / i Schara / i Lodes om Larsmefonne / i Tingwalle om Persmefonne om Sommaren / Item i Östergötlandh; om Oluffsmefonne i Skenninge / om Ryndermefonne i Wastena / Item i Smålandh om Francisci i Jonekiöpingh / om Sigfridsmefonne i Wexio / item i Åbo om Henrichsmefonne om winteren / och om Henrichsmefonne om sommaren. These förnembde Märknader / stole besöktas af fremmande köpstädzmän /

E 3

män /

mån/ som i rått frij marcknader stee plågar: alla andra små marcknader som i städerne stå plåga/ skola af ihens warda/ och ingen fremmande Borgare hafwa macht att köpslaga ther annorledes än som emellan marcknader stee plågar. Och på thet att thetta förnemde må hållas warda/ hafwe wij samfälliga lagt ther wijthe wedh/ att hwilken stadh som går ther uthöfwer/ ware förfallen till hundrade marck/ och thet ware Konungz Egen saak/ utöfwer then plicht som them som marcknaden besöker uthj förfallen blifwer efter Laghen/ och these efterskrefne godhe män ære the som medh oss i thenna beslutning till stades wored Först Peder Van Plenn/ Borgmästare i Ubo/ Lasse Anderson Rådman/ och Per Olsson Borgare ibidem, af Westerås Eric Pederson/ Håkon Arfwidson/ Borgmästare/ och Lasse Jøgeson Lemmendz; af Söderköpingh Peder Jøgeson Borgmästare/ och Carl Hanson Rådman/ af Linköpingh Hans Skutta Borgmästare/ och Inge Jøgeson Rådman/ och Jøgen Smedh. Aff Wadstena Lasse Jacobson Rådman/ och Arfwid Jøgeson/ aff Norköpingh Jøns Abiderson Borgmästare/ och Sewast Borgare ibidem, aff Lidköpingh Biore Jønsen Borgmästare/ Jøgen Skräddare och Thore Skräddare. Thest till wiso/ att wij alle förberörde/ så samtyckt hafwe/ såsom föreskrifwit står/ och på thet att thet skall theste bäter aff oss allom hållet warda. Lasse wist Borgmästare och Rådth i Stockholm, henge wårt stadz Insegle nedan för detta bref/ och wij Borgmästare och Rådth i Ubo. Lasse heng wårt här före/ och wij aff Söderköping wårt/ och wij aff Linköpingh wårt/ och wij aff Norköping wårt och wij aff Lidköping wårt/ af Sköninge wårt/ af Wadstena wårt/ af Jönköping wårt/ och wij wårt uthaf Schara/ wårt af Lidköping/ wårt af Örebro/ wårt af Arboga/ af Köpingh wårt/ af Enköpingh wårt/ 2c.

Patent, at en oxe intet skall säljas eller köpas högre än för 16. mkr. Danst. Item om osmunds jern. daterat Wadstena år 1532.

Wij Gostaff. 2c. Helse idher Dannemån alla. 2c. erwinneeliga Gudh/ låra wener som idher wel witterligt ähr om thz Oxar köp/ som her nu i riket yppommit ähr/ så att man snart icke kan weghe

weghe them up för penninga ther både Wij/ Wårt elskeliga Rikis Rådth/ menige Adelen/ köpstedzmen och så många som oxar köpa skola hafwa en dräpeligen skada utaff/ för hwilken sak skull Wij hafue tilforanne lathit ther yppå vthgå Wårt Bref och bodh/ att ingen skulle selia eller köpa ett par gilla oxar dyrare ähn til 16. mkr. Dansea/ och hafue doch förnummit att samma Wårt bref och bodh icke hafuer så hållit wordit/ som thz reghliga hade bort; therfore biude Wij än nu strengeliga medh Wårt elskeliga Rikis Rådth samtycke/ att samma bodh skall wid macht hollas/ så att hwilken ther vthöfuer beslagen warder/ att han seel eller löpar ett par gilla oxar dyrare än 16. mkr. Dansea/ han skall hafua förwerkat oxanar och ther til 40. mkr. Danseh/ thet hafue Wij befalt Wåra Fougter och Befallningsmen att thee skola hafua ther granna tilsyn m/ att samma Wårt bodh må hollit warda widh then plicht som föreskrifwit står.

Thestiles giffue Wij idher och tilkenne/ att Wåre underfäter i köpstädhernar/ som vthlandes segla plåga/ hafua klagat för oss om thz ogilt la-jern som nu gjort warder/ ther the hafua en dräpelig skadha öfuer: therfore hafue Wij lathit Wår breff och bodh vthgå til Bergen/ att the skola göra gilt jern. Sy biudhe Wij och idher strengeliga att i icke yppå ra ogilt jern i idher bettaluing för idhra waror med mintre thz holler sina fulla wicht/ så atth 28. smuntar gibra ett bismans pund/ then ther gör her vthöfuer och warder ther m/ beslagen han skal hafua förwerket jernet/ och hafwe Wij befalt Wåre fougter och befallningsmen/ att the thz yptaga skola eehörs hwem thz fins. Ther retter idher efter/ Gud idher besalandes. Aff Wadstena.

Item skrifis i samma sinnet til Småland/ att ingen her efter skall driffua oxar eller hestar aff landit antingen små eller stora widh sin hals utgörande. Ther fougterne och embesmen skola straffa vthöfuer/ vthan alla nådher eehwem the hermz beslä kunna.

Til them som strömmingsfisket bruka i Bråwijken. dat. Strengness mondagen epter invocavit anno 1532.

Wij Gostaff. 2c. Helse Idher Dannemenn alla som aff Öster-Gottland bruka strömmingh som idher wel dragher til minnes hus

ru I för någon tids sedan wore m̄ oss öfuerens hwad widertennelse i
 Oss giffua skulle af idert fiskerie/ hwilket I ochså en tid long gjorde/ så
 förundrar oss storliga hwij I nu i thetta år haffue dragit idher tilbaka och
 icke welen giffua Oss then deel i oss plichtige åhren I måghen iu kunna the
 merkia/ att Wij icke skulle tagha thet til godha/ att I oss then deel så
 förachta skola. Thersöre rådde Wij Idher och strengeliga biudhe att I
 än nu idher sielfsua och gidran Oss och then deel I Oss plichtige åhre/
 bådhe thet som her til faller/ åhr/ och I nu haffue ihne m̄ idher/ så
 och thez som her efter falla skall så framt Wij icke skola nödgas att göra
 thet annat till att. Och vppå thez att I icke skolen haffua någon vrsak
 till att draga idher vndhen thez i Oss åre plichtige för then trätte haffue m̄
 the bergmen på Næssueberg/ så haffue Wij nu skriffuit them till att thet
 icke mera fiskerij the m̄ idher bruka skola åhn som the aff aller giordt
 haffua/ så låter och nu I förthensskul påskijna idher welwilighet här es
 moth igen i hwad motto Wij kunne rama idert besta/ thez göre Wij gå
 na. Idher her m̄ Gud befallandes. 20.

Till them som boo på Næssueberg och strömmingsfisket bruka i
 Bråviken. dat. Strengnes mandagen epter invocavit år 1532.

Wij Götstaf. 20. Halsa idher Dannemen alla på Næssueberg/ som
 strömmingsfisket bruka i Bråviken käriliche m̄ Gud och Wår
 Nådhe. Käre godhe männ som idher well drager till minnes atth
 I för någor ååhr sedan sänge aff Oss något ytermere welkor i the
 fiskerij i Bråviken ånn I tilsörrenne hade/ aff hwilket stoor affund
 och tretta vplommen åhr emellan Oss Gøthennen och idher och år thet
 likes Oss the aff kommen stoor skada på then deel Wij aff samma
 fiskerij haffua skulle/ så att Oss Gøthennen icke wilja giöra Oss Wår
 rettugh vth. Så epter thez att Wij på then tid idher sådana wel
 kor tillåtit wart/ icke wore så vnderwiste i sakenne/ som Wij nu vnder
 wiste åhre. Thersöre år thez nu Wår wilje/ att I icke flere warp
 bruke ån som i aff ålder giort haffue/ m̄ mindre att thez skeer m̄
 Oss Gøthennens samtycke och godha wilja. Slickar Idher her vthin
 nan som ydachtige vnderlåter boör at göra så framt i vnrwijke well
 Wår

Wår ogunst och wredhe. Och görer Oss vth then rettugheet I Oss
 plichtige åhre aff thez fiskerij I brukandes warde. Idher her medh
 Gud befallandes.

Til Calmarna Låhn. 20. om thet dyra örekiöp at thet skulle
 afleggias. dat. Calmar år 1532.

Wij Götstaf. 20. Halsa idher Dannemen alla som byggia
 och boo i Berend/ Osbo/ Ulbo/ Sönerbo/ Wesbo/ De
 stra Westra Hårade/ Kongahårade och Calmarna län. 20. kerliga m̄
 Gud. Käre Dannemen alla Wij giffue idher tiffenna/ att Oss åhr för
 rekonmit huru thet ibland idher finnes monge olaglige köpmenn och öra
 driffuare som vplöpa alla the örar och hestar som the öfuerkomma/ och
 driffua them vthaff riktit sig sielfsuom til sögho fordel och then menige man
 öfuer hela riktit til en dräpelig skada och förderf/ så att bådhe örar och
 hestar warda nu snart så dyre att man skall giffua syradubbelt listka för
 them och icke ån så kunna them öfuerkomma thet ey allenast köpstådernar
 förleggias m̄/ vthan och frejborne och frelsemenn och then menige man
 i riktit haffuer en obotelig skada vthaff/ om her icke snarligen finnas bö
 ter vppå. Thersöre haffue Wij nu m̄ Wårt elskeliga Rikszens Rådth
 som her widher handen åhra thez så belesuat och samtycht att efter thenna
 dag ingelunde tilstådias skall någre örar heller hestar driffuas her aff lan
 dit/ förbiudhendes her m̄ att ingen dyressues göra emoth thetta Wårt
 förbodh och Wårt elskeliga Rikszens Rådth wed sin hals tilgörandes/ så
 att hwilcken thet efter thenna dag warder beslagen m̄ att han driffuer
 örar eller förer hestar ehwad the åhra mera små eller stora vthrislis/ han
 skall thet vthöfuer straffat warda vthan alla nådher. Theslikkes haffue
 Wij och tilsörrende låtit Wårt bref vthgå att ingen skall selia itt par örar
 gilla dyrare åhn til XVI. mare Dansca/ hwilket bodh Wij och ånnu wi
 lia att hollas skall så att hwilcken thet selier eller köper dyrare ån til 16.
 mare Dansca itt par gilla örar han skall haffua förwerkat thez han köpt
 och solde och thet til 40. mare/ och biudhe Wij strengeliga Wåra Fogter
 och Embesmenn att the haffua thet granna acht vppå att these Wåre budh
 obroslige hollen wardha wid Wåra ogunst och wredhe. Gud idher be
 fallandes. 20.

Öpet Bress til alla Landzendar öffuer hela menighe riket
om oraköpit. dat. Wadzstena tempore Brigittæ anno 1532.

Wij Götstaf. 2c. helße idher Dannemenn alla. 2c. erwinerliga med
Gudh/ Kära wenner som idher wel witterligit ähr om thz dyra orak
köp som nu her i riket vpkommit ähr/ så att man snart icke kan weggha
them vp för penninga ther både Wij/ Wärt elstelige Rijkz Rådth/ me
nige Adelen/ köpstadmenn och så många som orak köpa skola haßua en
dräpligen skada vthaff/ for hwilcken sak skul Wij haßua tilforende latthit
theroppå vthgå Wärt bress och bodh/ att ingen skulle selia eller köpa itt
par gilla orak dyrare ähn til 16. marc Danse/ och haßua doch förnum
mit att samma Wärt bress och bodh icke haßuer så hållit wordit som thz
reßliga hade bort. Thersöre biudhe Wij ännu strengeliga medh Wört el
stelige Rijkz Rådth samtücke/ att samma bodh skall wid macht hollas/
så att hwilcken therwthöffuer bestagen warder/ att han seel eller köper itt
par gilla orak dyrare ähn 16. m. Danse/ han skall haßua förwerckat
orakar och ther till 40. marc Danse. Edet haßue Wij befalt Wäre
Fougter och Befallningsmenn/ att the skola haßua ther gramma tilson m
att samma Wört bodh må hollit warda widh then plicht som föreskriffu
ståår.

Theslikes giffue Wij Idher och tilkenna/ att Wäre vnderfäter
köpstadhernar som vthlandes segla plåga/ haßua plagat för Os om thz
ogilla jern som nu gjort warder ther the haßua en dräpelig stadha öffuer.
Thersöre haßue Wij latit Wört bress och bodh vthgå till bergen att the
skola göra gilt jern. Zy biude Wij och idher strengeliga att J icke vp
bära ogilt jern i idher bettalning for idhre wahror med mindre thz holles
sina fulla wicht/ så att 28. smuntar göra itt bismanspund/ then ther gör
her vthöffuer och warder themz bestagen/ han skall haßua förwerckat
jernet/ och haßua Wij befalt Wäre Fougter och Befallningsmenn att
the thz vptaga skola eehoos hwem thz fins. Ther retter Idher efter
Gud befallandes.

Item Kress wid samma sinnet til Småland/ och att ingen her ef
ter skall driffua orak eller hestar aff landit/ antingen små eller stora widh
sin half tilgörande. Ther Fougter vthan alla nådher eehwem the herin
bestå kunna.

Förbud emot the stora Landskiöp som driffues på Öland/ Små
land/ och Skerjegårmen. dat. Calmare tempore nativitatis
Mariæ Virginis An. 1532.

Wij Götstaf. 2c. Göre witterligit att Os elstelige tro vnderfäter
Borgmestare Rådth och menigheten i Wår stad Calmarne haßua
klageliga giffuit Os tilkenna huru the platt förlagde och til achtars kom
ma för thz stora landskiöp som her driffues på Öland/ Småland/ och
Skariegårdenn/ så att om her icke kommer snarlige böter vppå befructa
the sigh att Wij stole så her en ödhestadh som och nog för öghon ähr.
Thersöre på thz att the kunna thes better wid macht bliffua och förbettra
samma Wår stad med torenn och murar och godhe borgare haßue Wij
med Wärt elstelige Rijkz rådhe som nu her tilstådies ähra beßfuar och
samtucht these efter:ne articler och puncter. Först att the på Öland icke
stole haßua mehr ähn 6 stek på landit/ som the segla vthlendis m. d try i
Sodre möthit och try i Norra möthit/ och skola the inga åtanbe waror
föra vthrißis efter thenna dagh/ vthan sådana waror skola the föra til Cal
marne och andra städher inrißis. Men these waror tilstådie Wij them före
vthrißis m; thes stek som ähre/ hestar/ hudar/ talgh och slipomthe haßua
aff thes eigen affuel/ thesligis och tiero/ steen och stog/ vndantagandes eke
stog/ doch skall them icke tilstådias att the skola forna waror byta/ köpa eller
til någott mång eller winning. Förbiude Wij och att the aff Öland icke
skola fara in i Möre eller annerstedz till att köpa hestar eller andra waror
selia och föra vthrißis. Och förbiude Wij them alt landskiöp eehwad thz ähr
som för landskiöp reknas kan/ så förbiude Wij och strengeliga att ingen
vthlandes stek skola liggia i någon hamn vnder Öland och driffua her
köpslagen. The och Wår willie att inge Skariekarla som besökia Skåne
sisset och så ther mera fist ännu the behöffua til theris eget behoff then skola
the föra til köpstaderenar och icke selia honom ibland bönderner/ driffuan
des themz landskiöp/ och efter thz är Calmarne stad och menige riket en
dräpelig stadhe och förderf att så många hestar och orak warda drefne och
förde vthrißis af Småland och Werend/ förbiudhe Wij strengeliga
att sådana icke skall så lenge her kan komma någhon bettre tijd på hestar
och orak/ för hwilcken sak skul Wij haßue nu vthgå latit Wärt bress
och budh til för:da Småland och Werend/ att sådana affiillas skall/
D 2 förbiud

förbiudhe Wij och theslikes att ingen köpslaghan skall uppehollas efter thanna dag i Wimmerby/ Patha och Melsta dåds/ vthan the som thet boo och willia bruka köpslaghan the skola flötta sig in i städerna och bliffua ther. Och biudhe Wij strängeliga Wåra Fogtar och Befallningsmän/ att the haffua ther granna och vppå alt för:ne articlar wid macht holdne warda/ och icke tillstådha att emott thetta Wårt mandatt och befeffning handlat warder wid Wåra strengia nepst och wredhe. Theß til wiso. 2c.

Tilstånd för Wastena borgare att allena besökia marknaden i Hioo. dat. Wastena tempore Brigitta år 1532.

Wij Götstaf. 2c. Göre witterligt att Wij aff Wår synnerliga gunst och nådhe/ så och för then welwillighet som Wåra tro vnderfåter Borgmestare och Rådth och menigheten i Wår stad Wadstena Os och rikit altid bewist hafwe/ och an her efter bewisa må och skola/ haffue vnt och tillåtit att the allena besökia måge then marknadt som stån da plagar i Hioo/ besynnerliga och efter thz the samma marknadt aff al der allena haft hafue. Thersfore biudhe Wij alle som för Wåra skull willia och skola göra och latha för:de Wadstena Borgare her vthinnat något hinder eller förfång göra/ besynnerliga förbiudhe Wij borgarna aff andre städer att the icke samma marknadt besökia widh thz straff som her till hörer. Theß till wiso. 2c.

Tlogre Privilegier vnthe Lidheköpingz Borgare vnt thetas nödtorfter. dat. Leckö die Blasii år 1532.

Wij Götstaf. 2c. Göre witterligt att Wij aff synnerlig gunst och nådhe så för Wåra vnderfåters Borgmestere Rådth och menigheten vthi Wår stad Lidheköping beste och bistånd skull/ haffue vnt och tillåtit och nu m; thetta Wårt bref vnne och tillåte/ att for:na vara vnderfåter i Lidheköping må och skola niuta och beholla thesa efterskrefna privilegier och friheter som them och af framlidna herrar och konungar haffua vnta och giffua warit/ först vnne Wij them til godho att the och theses eptere

epterkommande måga i hvarie wiko til ewig tiid haffua en torgsdag på Lögerdaghen så att the på then dagen måga köpa och selia såsom anner stads sker i Wåra köpstäder här i rikit. Item thet nest vnne Wij them att the maga fara vthaff theses köpstad och thet nest omkring byn köpa theses bering som är Korn/ rog/ malt/ miöl/ säd/ fåv och andra sådana åtande waror them sielfsuom til nödtorst och uppehålle frije och orsaka så att the i then motton före landköp icke sake bliffua skola/ doch med sådana förord och welfor att the ey thetta Wår gynstelige tillåtelse missbruka skola/ så att thet bliffuer någrom androm til stadha och förfongh/ synnerliga att the skola thz/ som thee så köpa icke vthmonga the fattiga i hender som med them i by boo them tils tunga och besuårlise. Theslikes vnne Wij them till godhe att the mågha haffua theses fria seglas och köpslaghen i thesa eptere:na tre hampner vthi theses eigne skip/ som är Wåstehåradz haffn/ Olnehåradz haffn och Bernam/ och i inga andra haffner. Thersfore förbiude Wij alle som för Wåre skull willia och skole göra och latha. 2c.

Stadfestelse bref på siukastughornar och Zelgeandz huset i Wastena. dat. Wastenis Logerdagen nest eptere Hinrici anno 1532.

Wij Götstaf. 2c. Göre witterligt att eptere thz i Wår stad Wastena haffuer i någon förlidhen tiid warit hollit två siukastughor enn i helgeandz huset i staden och thenn andra vnt wid closter gården/ hwilcken Märten Skinnare slichtat haffuer/ och ingen thesa haffuer så wid macht warit att the fattigha siuka menniskior som thet inne warit haffua/ haffua sätt sådana welfordan som them hade wel giors behoff/ Thersfore på thet the fattiga måga theß bettre besorgde warda/ haffua Wij vnt och tillåtit som Wij och nu med thetta Wårt bref vnne och tillåte/ at bådhe for:da siukastughor skola bliffua vnder itt hospitale och regemente/ och skall samma hospitale hållas vthi itt aff for:de Wastena synes likast och beqwemligast att vara/ och all then rentha som vnder for:da bådhe siukastughor tilförende hadhe och nu tilligger eller for:da Märten thet vnder giffuit hadhe skole obehindrade lydha vnder itt regemente och hospitale the fattige til uppehålle och bistånd/ och på thz att m; them må theß

thet better och redeligare tilgå haffue Wij nu m; samma Wårt bref giff
uit Borgmestare och Råd i för:da Bastena fulla macht till att haffua
ther vpsende på / Sicka ther förskondare till och haffua samma hospitale
vnder sitt regemente the fattige til godhs och aldelis wetta theas besta som
thee wela answara för Gud / Of och Wåra epterkommande. Och för
biudhom herm; för:de Mårtenn Skinnare / att han platt intit besattar
sig m; för:da siuka stugho eller thet tilägher / vthan hwar honom så synes
må ther haffua sitt redeliga vpphelle och frij broddh till dödedaghar. Och
anamme Wij them herm; i Wår hegn och förswar. Thes till wisso. ic.

Tilstånd för Nylödska Borgare att the måge besökia Michels
meso marchnaden i Lidköping. dat. Calmarne infra o-
ctavam natiuitatis Mariæ anno 1532.

Wij Götstaf. ic. Göre witterligt att Of elskelige Wåre tro vns
derfater i Nylödska Borgmestare Råd och menigheten haffua
genom theas myndogha sendebud giffuit Of tillenna att thet är them till
en dräpellig stadha att the icke skola må sökia Michelsmeso marchnadhen
i Lidköping och XX. dagh marchnaden i Skara / och att monge settia
sig mid i gamla Lödeska och driffua ther köpslagen emot Wårt förbodh
och breff som Wij ther vppå vthgiffuit haffuer thz them ähr till en dräpellig
stadha. Thersöre efter samma Nylödska borger haffua i förlidhin winter
hafft stor tunga och bekostningh. Theslikes och på thz theas stadh må
teste bettre wid macht bliffua Of och menige rislit till bistånd / haffue Wij
vnt och tillätit / som Wij och uu m; thetta Wårt öpne breff vnt och til-
lätthe att the må friit m; theas köpslagen besökia bådhe för:de marchnad
i Skara och Lidköping som the tilförende giordt haffua / och ähr Wår
willie att I gamla Lödeska icke skall flera besittande warda än som Wort
breff ther på vthgiffuit inneholler / biudhandes herm; Wåra Fogtar och
Besallningzman att the haffua ther vpsende vppå och icke tilstādia att flere
warda ther boendes ähn som Wij therom tilförende belessuat haffua / widh
then nepst som ther till hörer. Så haffue Wij gunstelige vnt och tillätit att
för:de Nylödska borgare skola vara nest att haffua then Konungzliga äng
wid gamla Lödeska för then slatt Cronenne ther aff giffuas plagar / för
biudandes

biudandes alla och hwar och en besynnerliga som för Wåra skull wela och
skola giöra och latba ofstrabemalde Nylödska borgare i for:ne stycker någott
hinder eller försång göra widh Wåra strengia nepst och wredde. Thes
till wisso ic.

Till the sofnar på Östrabotten som bruka köpslagen allestäds
ther vch med strandenn. dat. Swaresis fredagen
nest efter Martini anno 1533.

Wij Götstaf. ic. Helse idher Dannemenn alle som byggia och bo
i Österbottmenn och köpslagen bruka plåga anthen m; Kyser et-
ter m; the sofnar nor i Östrabotten erwinnerliga m; Gudh. ic. Läre
wenner Wij haffue förnummit huruledes I haffue tagit idher en sed-
wane före m; någott olaga köpslagenn som ähr både emot Sweri-
gis bestreffne Lag och emot Eders gamla sedhwahner i så motto att
I som boo Mustesåra / Kyru / Pedersöör och Karlaby sockner / plå-
ga fara i the andre sockner ther nor i botten och bruka ther stort os-
laga köp och köpslagenn idher selsue och them till en offörwinerlig
skade och förderff / och Of icke heller till någott fordel eller profit.
Theslikes och ther i köpslaga plåge med the Kyser / ther i och så fö-
go nytto vthaff haffue / vthann mera skada och förderff / hwarföre ef-
ter Of böör att wettha allas idhars besta nytto och gangnn / kunne
Wij thett ingalunda lenger tilstādia m; minne än Wij ett ödhe och
förderffuat land. Hwarföre förbiudhe Wij strengeliga allesammans
och hwar wid sitt namn att I her efter icke dyrffues att fara så
omkring och bruka idher köpslagenn / anthen med Kyserne eller m;
bönderne / vthan hwar och en bliffue hem til sitt achtendes och bru-
kandes sin åter fiskerij och annet hwad the kunna till theas barning.
Hwer her vthöffuer göra dyrffues / haffue Wij giffuit Wåre Fougte
befalning att straffa ther vthöffuer efter Lagenn. Doch ähre Wij til
friid; att I möge saken m; socken byta mat i mat til edher barning /
att I icke så fara stranden igenom som I nu plåga / doch skola I
aff siik köpslagenn wettha Of ther en gunst före och bliffua i Wår
Fougtes minne ther före / på Wåre wegna efter som siik kann med
fölla. Idher her med Gudh befalendes.

Bress

Breff för Lødesa stadh. dat. Sudercopiae anno 1533. Dominica
post visitationis Mariæ.

Wij Gøstaff. 2c. m3 Gud3 nåde. 2c. Gøre witterligt / att Wij
aff Wår synnerliga gunst och nådhe / så och vppå thet the godhe
menn i Nylødesa boe måge och skole thes willeligare leggia sig win om att
förbettra theses stad3grop / torffwallar och annen deel til theses stad3 beska
och besetningah / haffue vnt och giffuit och nu m3 thetta Wort åpna breff
vna och giffua them tu åars frijheet och frelse på theses stad3 stalt / v
øffuer then termin som Wij them tilførenne på samma frijheet giffuet haff
ue / doch m3 så skial att the skole som förre sagdt åhr åhrliga förbettr
theses stadh / thet och wår Befalningzman vppå Eiffborg skall haffua
vpsende på brevit med. Theslikes haffue Wij och så vnt them til go
dho / att thee D3 till en behagelig tiid måge vthføra aff theses stadh små
klippare / doch ingen större åhn til 6. marc3 Dansca wid plicht som Wå
re breff thet om vtvisa. Och haffua Wij sammalunda vnt them til the
res nåring att the måge vthføra salt tunna kott hwart them synes och icke
driffua leffuendes oxar doch så att the icke kope oxarna dyrarna ån som Wij
och Nijffens Råd3 them lagt haffue / nemblika för 16. m3 Dansca paret
wid plicht som thet om Wåre Breff inneholla. Och sammalunda haffue
Wij vnt them til godho att the måge allenaste i thenna sommar att vpkø
pa th3 ogilla jern aff bønderna som tørra war hugget ån Wåre Breff thet
om vthginge / doch skulle the th3 kopa efter wichtenne / såå att 4. pund
göra etthundrade och icke annars / hwilket alt Wij giffue Wåre Fogter
och Embekmenn tillenna / att the måga sig thet efter retta. Thes till
wiso lathe Wij. 2c.

Opit breff / at Sdestompter måge frite vptagas igen.
dat. Uppgrena 4. Martii 1535.

Wij Gustaff. 2c. Gøre witterligt / Epter thet att hår i thenne Land3
åndhe år och finnes månge fattig Männ som gerne wele bruka / ber
ge sig och optaga Winoers tompter som i mång åar haffua øde legat /
Doch blifwer thet them förtagit och nefat af them som sådana ødistomp
ter

ter och ødetorp vndher sigh slagit hafue / och giort thet hvarken D3 eller
Chronan rätt och skål af. Hwarföre (på thet Chronan må blifwa för
betradh / och the fattige Männ som ingom huus eller hemman hafue /
måge såå någon Jordh thet the kunne sitte och berge sig vthoff) haffue
Wij vndt till godho och tillskått som Wij och nu med thetta Wårt åpne
breff vne och tillskådie / att hwilken fattig Man som lust och willia haf
wer att vptaga / bruka och byggia / anten på gamla Chronones ødestom
pter eller och på Chronones och Konungens allmenningar thet någre bohle
stader finnes / så skole the haffue thet Wårt fullkomblig förloff / willie och
tillåtelse vppå. Hwilket Wij tillkåne gifue Wåre Fougter / Embek
mån / Låndzmann och alle andre som för Wåre skull wele och skole giøre
och lathe att the icke i någor måtto giöra beremot hinder / förång eller
øfvråthen widh Wåre strånge nefst och wredhe / thetligest anamme Wij
alle them som sådana ødisgødz vptagandes warde vti Wårt Konunglige
håan frijdh och försvar. Hwilken herofwer bryter eller åwårkan gör / skall
haffua förwårkat ød3øret epter Laghen. Thes till wiso 2c.

Bref til Fogterne / som befallningen haffue i siøstaderne och tull
skrifwarne thet sammestådes. dat. Stockholm den 30. Maii
år 1536.

Wij Gøstaff. 2c. Wår helsen. 2c. Skole J wette / att Wi haffue
låt giort een slijg contract her i Stockholm vnt tullen af thet god3
som the fremmande kōpmån eller kōpswenner føre hijt in i landet. Och
år thet så beslutit / att the skole gøre vtaf alt thet god3 the føre V. marc3
ortugar vtaf hwart hundrade marc3s wårde / och skall theses god3 icke an
norlunde bestattas vthan som thet sålt blifwer her i landet / dog vndan
tagandes salt och humble / som tu thet ytterligare förnimmandes wårder
af thet register Wij tig sånde / thet tu tig efter rätt skall / huilka con
tract Wij wele att tu skalt rätt tig efter och bære så tullen redeliche v
som for:me står / endog Wij well finne vti gamble tullbøger / att J för
tiden år tullen fast stiuere vpburin / så haffue Wij dog förmedlet honom /
thet ytterste Wij haffue kunnet. Gud tig her mitt. 2c.

34 Bref angående förhögningen i Tullen. 1536.

Anno 1536. den 30. Maij blef tullen så högdh som her efter fölgier:

Af hwarie Last Salt XII. öre
 Af hwar säck Humble VI. öre
 Af alle andre Köpmanswarur / Stulle the fremmande Köpmän gifwa tull efter som the selge theas gods här i Landet uthaf hwarie marc X. penning

När af hwar Mark ortog tages af X. penningar / Löper thet af V. marc
 Löper af X. m:r II. öre. II. penning
 Löper af XX. m:r J. m:r III. penning
 Löper af XXX. m:r I. m:r I. ort.
 Löper af XL. m:r IJ. m:r IJ. ort.
 Löper af L. m:r IJ. m:r II. ort.
 Löper af LX. m:r III. m:r XX. penning
 Löper af LXX. m:r III. m:r I. öre
 Löper af LXXX. m:r IIIJ. m:r IIIJ. ort.
 Löper af XXX. m:r III. m:r III. ort.
 Löper af Ic m:r V. m:r V. ort.
 Löper af Iic m:r X. m:r X. ort.
 Löper af IIIc m:r XV. m:r XV. ort.
 Löper af IIIIc m:r XX. m:r XX. ort.
 Löper af Vc m:r XXVI. m:r I. ort.
 Löper af Vic m:r XXXI. m:r IJ. ort.
 Löper af VIIc m:r XXXVI. m:r III. öre II. ort.
 Löper af VIIIc m:r XLIJ. m:r III. ort.
 Löper af IX. m:r XLVII. m:r III. ort.
 Löper af I:m m:r LI. m:r IJ. ort.

När af hwar marker tages XII. penningar. Löper thet af V. marc
 Af X. m:r III. ort.
 Af XX. m:r V. ort.
 Af XXX. m:r X. ort.
 Af XXX. m:r XV. ort.

Siöstädernes Seglation til Tyske städer. 1536. 35.

Af XL. m:r XX. ort.
 Af L. m:r XXV. ort.
 Af LX. m:r XXX. ort.
 Af LXXX. m:r III. öre
 Af Xc m:r V. m:r
 Af C. m:r VJ. m:r I. öre
 Af IJc m:r VI. m:r IJ. ort.
 Af IIIc m:r XIII. m:r
 Af IIIIc m:r XIX. m:r IJ. ort.
 Af Vc m:r XXV. m:r
 Af Vic m:r XXXI. m:r IJ. ort.
 Af VIc m:r XXXVIII. m:r
 Af VIIc m:r XXXVIII. m:r IJ. ort.
 Af IXc m:r I. m:r
 Af I:m m:r LVI. m:r IJ. öre
 Af I:m m:r LXIII. m:r

Til Jöns Nielson på Calmarne angående den fria seglarzen for Calmarne stad. 2c. Actum ut supra.

Först ett dug gifwer honom tillänna / att H. nåde hafwer skrifwit Borgmästare och Rådth til i Callmar / att Seglarzet är then löst gifwit / att han förthenstull hafwer ett någe upseende på met them att thet skippes inge ätende waror uth / och at the köpmän thet nu äre icke heller så någe äthende warur utaf Landet.

Item att H. N: är till frede att the Sundiste Köpmän thet ligge måge komma sin foos och hendiär stälige med them.

Item the af Danske måge ock så wähl gifwe tull efter then ordinantia som andre främmande köpmän.

Item om then stutan Jöns begärer hafwer H. N: ingen rådh till / uthan må staffe sig ene sielst på Sland.

Item om thet Sundiste skepp på Sland strandat är / måt han lätthe så them theas gods igen dog moget the gifwa ett redeligit berggelt.

36 Skrå Ord. för Skrädd. Emb. i Stockholm. 1536.

Item att han hafwer godh acht på flotten att thet blifwer wäl förwaret / så att thet seer ingen skalkhet / thet ligger macht uppå.

Bref till alla Ståderne här i Rigit om seglarz til the Tyske städer. dat Stockholm den 30. Maj År 1536.

Wij Gustaff. 20. wår. 20. kære godhe männ. Skole I wette atth epter then laglighheet som nu på færdhe år / hafue wij med någre utaf wårt ålselige Rikszen Rådth / som här tillstedes are / så belesuat och samtykt att Seglaget till the Tyske städer / som till then tidh hafuer (for thenne dråpelige seigde skull / förbuden warit / är nu löst gifuet / doch med så skäl och förord / atth intet smör eller någre hant da åtende warur skole uthförde blifua heraf riigit / för ån i vthi then mæto ytterligare så witte wor willie ; men huder / talg / jern / skinnwarur och andre slige warur må i well slipa så när som åtande warur och lagse edert seglarz så / att the slip eller stutor som seglar therifrå eder stadh icke löpe alle till een af städerne / vthom thet ena steyp till then staden / och thet annet till een annen stadh / elliest då såj intet lige eller skäl för thet i före / när alt godzter komber till een stadh / som i thet ytterligare sielfue besinne kunne. Hwilkit och så beramet och beslutit är medh them som segle skole her ifrå Stockholm. Så är och wår begären atth i well wara wår tullskrifware behjelpelig att han må redeligen få ruffen vpp off till god rede och regenskap / efter som wij hafue ytteemera och widare skrifuit honom therom till. 20.

Skrå Ordning för Skräddare Embetet i Stockholm. Dat. Stockholm. Vigi. Nativ. Christi 1536.

Wij Gustaff. Göre witterligt att opå thet ibland wåre undersåder thet och borgare här udi wor Stad Stockholm som bruger skrädder Embetet / må och skal hollas en redeligh ordinantia och skickelise / hafue wij aff wor synnerlig gunst och nådhe / stadfest och fullbordet the friheter och Privilegier som förbemelde Skräddare Embete i Stockholm vdi wor framledne förfadere Rigsens Herrers och Konungers thjider nådeligen

Skrå Ord. för Skredd. Emb. i Stockholm. 1536. 37

deligen vnthe och gifne are / förbättreendes / och förökendes medt thetta samme wort dyne bress. förskre. na Skreddare Embetes Privilegier medt these epterkrifne punctt och Artiklar som förest är.

Att ingen skräddere må eller skal bruge här i Stockholm skreddere embetit lönlige eller uppenbarliga / medt mindre han är en besittie borgare här udi stadhen / och vdi samme embete (epter theses sedwane intagin) och then ther vndergår all Stadzens och embetzens tunga / liiga som the andre hans medh borgare och embetzbröder göra vthan så see kunde / at Rigsens Herre och Konung sådana friiheit och wilkor / någon annen af synnerlig gunst och nåde vane och tillstadie wille.

Och epter en part af borgarne her i Stockholm plega mygit bruga fremmande skräddare (och en part thomther i then motten föga föfarenheet hafue) hwilka the bestura och innelykia vdi theres huus och wåningar / så att them ingen beslå kan / thesfore förbiudhe wij medh plicht Al: M: k atthingen borgere fattig eller riijel dörsues sligga wlaglige skreddere / lönlige eller uppenbarliga vdi theres huus och vppeholla eller beskydda / och the ther någon medh sligt embete beslå kunne / thå måge the same arbete till rette besittie så länge the ther midt bewijse kunne / att så skiedt är / och tage sedan egendin arbetet igen och böte som för sagt är.

Sammelunde vppå thet att the gode mænther vdi samme Embete / någon förfarinheet hafue / moge blifua thes bättere wid macht och the ther listet kunne skole sig thes ytterligere winleggje att förbättere sig och lähra / hafue wij så beslutit och samtykt / att ingen skreddere / epter thenne dagh / må eller skal komme udi samme skreddere embete / medh mindre han är færdigh udi samme kunst / och göra allehanda cledninga / så wäll the ther thiena för frjiborne mæn hoffmæn och Ladz knechter / som för borgere eller gemeint folck. Thefliges skole och förberörde skreddere vdi Stockholm förplichtige wara i synnerheet eller samplig / att arbettha för Rikszens Herra eller Konung / när han thet så behöfua kan / för lifka och skäl / icke tagandes thesfore någon anners mans arbete widh plicht och straff hwar theres Al: M: k.

Icke skole heller förberörde skreddere vthi theres embete bruga någre woredelige stycker eller afhände någon man fattigh eller riij thet han icke bödr / widt plicht som Lagen inneholla / och för then deel the arbete och göra

38 Friihets Bress för Wadzst. och Linköp. Tull. 1537.

göra / Kola the taga en stehligh löbn / epter som arbetet kan göra städh
före och icke besinda eller beswiske någon man i then mätton.

Ytterligere haffwe wij och vnd: til gode att alle öfwersterere i Stoc
holm skole och ware i samme Skreddere Embete och vnder thenne Privile
gier med theres gerning och arbete aldeles beslätne och innelyckte.

Hwilke Puncter och Articler wij med thetta wort öpne bress biu
de och besalle att the stadige och faste skole holdne bliffwa wijs straff /
som then ther öfwertreder och bry Konungens friiheter / och the mett
annamme wij förnemnde Skreddere Embete / i Stockholm / Wd
wår Konungzlige hegn frijd och förswar / med alt thet the äge rörligit
och orörligit / förbiudendes alle en how the heist äre / eller ware kun
ne / som för wåre skull wehle och skole / gidre och lathe att the icke i
någen motte göra förenemde Skreddere Embete här emoth hinder eller
försongh wijs wor ogunst. Datum Stockholm. Vigilia Nativitatis Chri
stij. Anno 36.

Friihets Bress för Wadzstena och Linköpings Borgare på
theris tull. dat. Vastenis 4. Februarii Anno 1537.

Wij Götstaff. 2c. Gidre witterligit at wij aff synnerlig gunst och
nåde haffue vnt och giffuit / som wij och vnt mett thetta
wort öpne bress och giffue these wore vnderlåte borgerne och köpmenne
ne wdij wore köpsteder Linköping och Wadzstena friihett for allan tull
aff thetas köpenkap / som the bruka / eehuar som helst the vifegla off
til en behagelig tiid / dog icke andre / vthan the ther äre faste / be
stthne borgere / och the ther sielffue gårder och grund i for:ne Linköpings
eller Wastena äga / men the ther icke ega gårder eller grund ellies frem
mande löse köpmenn eller köpsvenner / the skole göra vit fullan tull /
liika som annerstedz sker i riigit ther wore fogter / forleningsmenn el
ler andre som wort befallningar haffua wetta sig epter retta / och skole
for:ne Linköpings och Wastena statz köpmenn liekuell altiid so plicigt
ware grannelige vpscriffua lathe / vider hvars namn eller huem the
tilhöder wiid then plicht lagen ther om vtrifsa / ther wor tull crif
fuere skall haffue vpsende opå / mz the gode menn som tilskickade war
de ath acte ther opå. Desz till wifso. 2c.

Bress

Till B. och Råd i Nylöd. ang. Stadzens angel. 1537. 39

Bress för Borgarne i Drebro angående theres sturzninger dat.
Tiällmo den 7. Februarii år 1537.

Wij Götstaff 2c. Gidre witterligit ath wore vnderlåter Borgmes
tere Råd och menigheten wdij Drebro / haffue clageligen bes
rettede for oss / hurulunde the haffue stedske store tunge mz monge och
åtskillige skingserder / och skole i then motie sirtie hur man redhe /
huilkit them haffuer warit och ännu är alt för tungt / hvarföre haff
fue wij aff synnerlig gunst och nåde vnt och tillatiit som wij och nu
mz thetta wort öpne bress vnt och tillathe / ath for:ne wore vnderlå
ter / Drebro icke göre skole någon annen hvarken Frelisman / theres
riånere eller andre någon skingserdh / vthan alleneste / när wij pers
sonlige drage her egenom landett / eller och wore bressdragere / eller
tjänare / the ther haffua stellig bewijs mett ath fara / ath the stadz
de äre i rette reso mett wore ärender / huilkit wij tilkenne giffue alle the
som för wore skull wele och skole göre och lathe / ath the icke vtrif
gre motte göre for:ne Drebro borgare her emott hinder / plaz eller
försång wiid wor ogunst. 2c.

Till Borgemestere och Råd i Nylödise swar vppå theris
Scriffuelse angående nogre stadzens angelägenheter. dat.
Deszby den 20. Februarii år 1537.

Wij Gustaff 2c. Skole I wetta gode mann ath these eders
szendebudt haffue nu antwardat herifrå sig / then summa
penninga i hiit vpskickit haffue for gerdeim / testiges eders scriffuelse
wdij huilket I idland andre ärender giffue tilkenne /
Först huruledes the vpsstedz borgere som wij for någre få år sedan
tilskickat hade / ath boohof der vtriflödise äre thedan dragne.
Til thez annet beclage I testiges högeligenn / ath vpsstedz borge
re haffue theres frije seglaz therifrå lödise / huilkit eder stall och wa
ra til: stor stada vtrif eders köpenkap.
Til thez tredje begere I / ath wij wele vnt eder stozenn til hielp til
eders stadz byggning / testiges ath viföra til Teutislandh och anner
stedz klaphelt och borderwiid. 2c.

Thz

Thz förste ther i berörn / ath the vpsstedz borgere / äre dragne ifrå eder / giffuendes saknen före / epter the fornimme kunde ther i Lödöse stule vara någon yttermera tunga / än the the tillforenna boot hassua. ther sware wij eder så til / och lathe of tyckia thz är icke then rätta grundent / huarföre the thedan dragne äre / utan fast mere / then vlembelige och vordentlige stickelse vtij monge motte / som i bruke ther i byn och besynnerlige m3 eders köpmanslaap i så motte / ath när the komme någre slipp eller fremmende köpmenn til byn / falle i them ofuer byskandes hrad the komber in (som en hop swin) alle i sender / när the thz see / sticke the warurne vp / i thz dyreste eder i hender / så kan huar man tenckie / är och icke under / ath then thet dyrt köper / motte dyrt sälle. Och genom sliig officelighet och dyrt köp nödgas mong fattig man i then landzende ath för huad the hoffue sälle in til the Norske eller Hallandske köpsteder / ther the kunne få bette köp än hos eder / huilkit tijt och offte vthaff then mene man hassuer kært och beklagat varit / endog i thet inge böter hassua lagt vpå / och thz är en then störste sack / hwarföre eder bliffuer inthz tilfört / och ath så / som något forstånd hassue / wele bliffue boendes hos eder. Of tuilar inthz hwar i brugede köpenstapenn som eder borde / kunde i well liige så gott köp som the Wardbergs borgere / och än (huar man will bekenne sanningen) bette än the Lybke boe / epter i hassua fast nembre seglasitt än the. Thesliges styrckies ther hos eder ströpelige nog lag och rett / så will och ingen lijde / eller sette then annen / vthan huar will ware sin egen Herre / och then ther störste sachtin hassuer och meste d.itt formecter / liggie vp / bliffuer for thz meste actedt och högt vpsatt / och til effuentys snaraste the ther ringeste förståndet hassue / och gode menn / som nägen forfarenhet hassue / eller wele wette stadzens och menige mandz beste bliffue for inthz agtede. Och är thet saken hwarföre the eller andra draga siig ifrå eder.

Ther nesth / ther i beclage eder ath the vpsstedz borgere / bruge friit seglaget therifrå Lödöse. 2c. Så wette i well sielffue / ath then sedhwane är icke ny / och kunne eller wette wij icke thesföre m3 ingen söne eller rett / ath fortage them sådana seglas / epter the äre ju besithne borgere her i riigitt / och göre stätt / stull / och stria for jallan tunga / så well som i / och än yttermere / så kan thz ware eder söge til affdrecht / ath the segla ther vth / när i icke elies

lis wele sticke eder vtij Eders köpenstap / som Eder borde. Framdelis om thz förloff i begere på stogenn tiil ether stads bygning / och tiil ath före af riigitt i knapholt och bordewisd. 2c. Ther sware wij Eder så tijt / som i och well sielffue wette / huad nytte och gagn / icke allene cronom utan jemmwell och manige Ridderstapet / hassue vthaff stogen både med skraffuelst och i andre motte / fast mere än vthaff Lödöse by. Och kunne wij forthenstull ingelunde tilstadie ath stogen så förödes och förhugges stull. Så är eder icke heller vutterligitt / hurulunde sliig nyttig stog är vtt m3 then Noriges side. Thesliges i danemarck och annerstedz / fridkallett och står thet stogen hos them som en hampa / her hos of bliffuer han snart platt förödt och forhugin. Thersföre må i hassuat fordrag ath före borde wiidh / plancker eller knapholt vthaff landett. i hassue tes for vtann smör / talgh / jern / huder och andre köpmans warur / nog / ath före / ther i kunne bruge edert beste mett / dog wor wij tiil fridz m3 så mykin stog / ther i kunde holle eders stads bygning mett / huar then motte ellies steligen gå tiil och icke mere.

Så wette i och well sielffue gode menn / huad privilegier och frihbeter / wij eder och eder stadt gunsteligenn Datt och gifwit hassue / huilkit vtij then actt och mening steedt war / Ath i stulle hoffue någet forbedret och befestedt byn / menige riigt och besynnerlige then landzende Westergötland tiil nytto och biistandh / fornimme wij dog / ath i hassue ther ganske söge tilgiort / huilkit of icke mygit behager / wij hassue dog hulptit ther mygit tiil / både i ene motte och andre / Gud wett / huad tack / Wij ther vthaff fortient hassue / eller huad thet är giort före / söge eller alzinthz synes ther vpå / dherföre kunne wij icke lengre tilstodie / eller holle eder sliige frihbeter / biudendes eder forthenstull ath i wele ther vthinnan fortentte ware / när then tiid vthe är / som wore privilegier inneholla ath i dhā leffuerere in vtij wor Camere then stätt som ther vthaff byn gå pleger / utan all forhalning eller stogmäll. Eder herm3 Gud befallendes. 2c.

Bref til Småland om Ekeshog och Bökeskog. dat. Swartezid den 13. Aprilis år 1537.

Wij Gustaff. 2c. Göre witterligitt / ath epter wij vdi sanningen fornummit och besport hassue / hurulunde wor och Cronones

almennings både och ekeshogh vdi Smålandh och besynnerlige vti Ror-
nunge härade fast onytteligen och safengt / förddt och forhuggin bliff-
uer / of / Sveriges crona och menige Ridderstapit tiil icke lichen
schade och forderff / och opå thz sadana nyttig skog icke skall her effter /
som her til mygit stædt är så witterligenn förddt och forderffuat bliff-
ue / haffue wij mett wort estelige rikkes rådt och samtycke så vtröf-
uer ens warit ath ingen Riddere eller Riddermandzman / Fogte / hof-
man / Skattebonde / Landbo eller andre / oc huem the helst äre /
måge eller stole efter thenna dag vptage eller bygge någre gods / går-
der / torp eller torpesteder / opå Cronones härade eke och både skog-
ger / huarcken i for:ne Konunge härade / eller andrestedz i Smålandh.
Thernest huilkin Fribornesman eller andre som haffuer eller formenet
sig haffue någenn rett tiil gods / gårder / torp eller torpesteder / som
slige härade skoger tillude / dhå må och stole the lathe kome swit-
ther in opå / och sedan vpbere ther vthaff allone fæst / som thz sig
bör / och effter som huar och en i skogen är egende tiil / thz han
mett rå och rör effter Sveriges Lag bewise kan / och icke mere. Sam-
malunde skall ingen heller som formenit står bygge på förddte skoger v-
than han tilforenne mett skellig bref / liffuandes witne eller gammal
bædd / Kommen for of eller wort riiges rådt och bewiser huad rett /
han til slige skoger haffuer och sedan vngelte och niute huad som
Sveriges Lag honom i then motten / for en rett affsejendes wort-
der / huar som ellers gör / schall icke mindre therefore an for an-
net woldzwercke epter Sveriges Lag straffat bliffue. Thernest skall
och ingen huarcken Edle eller v:die / prestes / bånder eller andre
wold haffue / någenn eke eller bökeskogh / felle eller n:dhuge / anten för-
få eller till andre ringe nödtorffier wid plic huilkin therned beslagin
och Lagligen tiil wunnen bliffuer LXXX. marcker dansca for hware træ-
felt bliffuer / och annamme wij hermedt all ekeshog / bökeskog / testiges
hiort / hindh och rådiur vti wort besynnerligit hegn och friidh fördd-
dendes alle ehoo the helst äre her emott någz hinder eller forsang ath gör-
wijd wore ogunste.

Stadsfästelse för Norköpings Borgere / vppå nogott mulabete
och swinewold. dat. Norköpin die Conuersionis Pauli Anno 1538.

Wij Gustaff 2c. gøre witterligit ath then tiid wij nu stædde wore vdi
wor stadh Norköping / kome for of Borgemästere Råd och me-
nigheten / ther sammesteds beclagendes sig / huruunde landzbonderne aff
Brabsherade och Lofningsherade hade vdi någer år gjort them hinder
och försong opå någre aff theris stadz friheter och ågor / mett hwilke the
af wåre framtidne försådre rikens Konunger och Herre af long tiidh nå-
deligen haffue mett forlente och privilegerade warit / och for then saact
skull / låthe wij strax kalla infor of heradzboerne af bågge fördemelde
herade estliendes ath ransake theres bref / stæll och beuifninger mett hwilke
the sadane Norköpings stadz åger (them the sig tilegnat hade) forsware
wille / dhå bære the fram någre Lagmandz och härarzhofdinge bref mett
eth her Aruedh Trolles synbref / genom huilke the forment sig met ath
forsware / och war mening vdi sombref / icke annerlunde vtryckt utan
så / ath effter Norköpings borgere hade vtröfuer tredt the priuilegier /
som them vtaf högborne Furste Konung Albrecht nådeligen vnte och gif-
fue wore / i thz stycke / ath the hade tept sig någre lyckior in opå then
fåmarck / eller swine woldh som them innan theras stadz råmerckier til-
lagt war / och icke brugat samme åger tiil mulbett eller swinewoldh /
som thz them vndt och tillatidh war / therefore stulle the hasue slige tep-
por mett heradz forlof och minne / och gifue ther årligen heradet li-
ge och stæll vtaf. 2c. Dh forthen skull lothe wij och strax ransake for:ne
Konung Albrechts bref / och kunde therutaf icke annet formerckie / an
at han hade vnt them sadana wilkor och friheter meth mulabete och swi-
newoldh at bruge sig och staden til gode / och vilagt them sadane theres
stadz åger / mett rör och råmarckier / efter som same Konung Albrechts
bref widare och clarligere vtrycker / så lothe Wij of och tycke ath all
then stundh them sadane ågor tillagde äre / måge the them / icke allenaste
tiil mulbett eller swinewoldh ath nyrie eller bruge / utan jemmell tiil annen
nytte efter theres och stadzens legliabete / och kunde Wij icke heller mett
någen stæll / sadane gamble och skellige bref / kunge bref ath ryggie eller
tiil inthz gøre / therefore haffue Wij vtraff synnerlig gunst och nåde stadfäst
och nu mett thette Wort öpne bref stadfeste förddte Konung Albrechts
och

44 Kostock. arrest. af Bastena och Norf. Borg. 1538.

och alle the andre Konungers och Fursters bressue som på same priuilegier och friheter vtgiffne äre vti alle theres puncter och articler / så ath forb:de Norköpings borgere efter thenne dag vclandrade och vtan alt hinder (them och theres stadh tiil nytte och gangn / same theres stadz äger) och friheter / niute / bruge och beholle måge och skole vtan huarfmandz hinder eller forsäng / forbiudendes forthenstull heradzborne i for:ne Bräboherade och Löfningzherade / ath the icke vdi någer motte göre forb:de Norköpings borgere efter thenne dag hinder eller forsäng / opå någre aff the äger / som them innan theres stadz råmerkie tillagde äre / efter same Konung Als bredits bressu lydelse wijsd plicet huars thera XL. mark for Konungz Dom. Och tefz tiil ytermere wise. 2c.

Bressu for Bastena och Norköpings Borgare ath the mage arrestera the Kostocker her i riigit. Dat. Norköping conversionis Pauli år 1538.

Wzi Gustaff. 2c. Göre witterligt ath någre af Wore vnderfäter vdi Norköping och Bastena hassue på nytt beclaget sig for Os / huutunde the an nu äre en merkelig summa penninga tiil ackters på the Kostockers wegna / huilkes vtliggere vdi sion for någen tids sedan (vtan all redellig vrsack och vdi en salijgh dagh) afhendede them skipp och godz / sedan köpenhassuen vpaffuit war / och sedan wijsd Rige hiit och partedt hade / och forthenstull begärede Wore vnderfäter / ath them motte tilstätt bliffue tiil rette ath besäte och arrestera her vdi riigit same the Kostockers skipp och godz / eehuar the them bestå eller öffuikomma kunne / huilket Wij them / icke m3 någenn ställ eller rett / wiste ath wigre / och forthenstull gefue Wij them m3 thette Wort öpne bressu Wort forlof och minne / ath arrestera och besäte the Kostockers skipp och godz eehuar the thz / her vdi Wort rige öfuerkomma kunne / Opå thz the gode menn vdi Kostock skole vdi thenne saack rette sig sielffue / och lathe Wore forb:de vnderfäter komme tiil then dell / the them så vtilbörligen afhendet hassue / huilket Wij tilkenne giffue Wore Fogter / Befalningzmen och Borgemestere och Rådhy i Wore köpstäder / ath the wette sig ther efter att rette.

Bref

Förbud til Helsingland ang. Landskiöp. 1538. 45

Bref och Förbud til Helsingland om Landskiöp. Dat. Westerås 1538. den 15. Februarii.

Wzi Gustaff. 2c. Helse eder Os esselige Dannemen alle / böns der och menige Allmoge / som bygge och bo vdi Helsinglandh kerligen mett Gudh / käre Dannemen / skole i wetta ath icke edre sen vingebudt hassue nu varit her hos Os på alles eders wegna / begärandes wetta Wor willie / om the mange Landzköpmen / ther i edert landt wancke / och hassue the / på sanne köpmendzwegna / budit Os / en stätt eller sone / att the motte bliffua her efter / wiidh sådana landzköp her i landet / som the her tiil tids / hassue wane varit. 2c. Theropå / gefue Wij Eder Dannemen tilkenne / ath menige köpman i alle städerne her i riigit / hassue sig för Os / högeligen kiert och klagat / hurulunda allehande waror / som her falla i riigit / och synnerligen ther i Helsingland / hassue nu på någre år / tilgörandes bliffuit så dyre / och reest så högt / ath the icke kunne / vclands i Tyssle städerne / så så mygit igen / för them / som the her hemma giffuit hassue / forty ath vclands / wele the ingelunde gefua mere för warorene / an som the hassue gullit för XL. eller L. år sedan / som thet nu skeer / m3 kupperen ath fremmande köpmen begynna nu före / honom hiit in i landet / sedan the förnimme / ath han geller fast mere her i landet an i Tyssland / tiil huilke oköp / the mange landzköpmen / ther hos eder är / then störste orsack är. 2c. Så kunne i Dannemen sielffue besinne / thz Os icke / wäll står tilgörendes / ath tage någent sone / eller stätt / aff sådana vlaglige landzköpmen / och thermett tilstädie / ath städerne / och menige köpenstapere her i riigit / skall bliffue öde lagdt och platt forderffuit / therfore hassue Wij så betänckt Os / ath ther hos eder i landet / skole efter thenne dag icke bliffue flere köpmen an een vti hwarie sochn / huilke ther vtoffuer / hassue hugh och willie / ath bruge köpenstap / the måge flytia sig hiit vth til Stockholm / Westerås / Upsala / och andre städer / och köpslaga sedan oc eemedan them lister / ther i Dannemen måge aldelis wette eder efter rette / icke tilstädendes ath flere köpmen bliffue ther / an som nu sagt är. 2c. Icke skole i Dannemen heller tenckie / ath Wij hassue lantiid setria / eder något köp / på edre warer / som til effuemyrs / nu senast vdi Distingsmarknaden i Upsala / för eder fört bleff / mett Wort bressu skall thz icke bewijses / vtan allteneste / förmanade både köpmen och bönder / ath the skulle schide sig / huar es

3

motz

46 Bref för Borg. i Calmar på någre teppor/ 2c. 1538.

mott annen/ i theres handinaer och köpenstap som redeligt/ och skäligit
wara kunde/ annerlunda lydde icke Wort breff/ eller befallningh/ ther i
Dannemen wette eder efter reite. Befalen eder Gudh. &c.

Breff för Borgerne i Calmarne på någre teppor/ Kolhagar/ ris-
marker och säfongh. dat. Gripsholm den 12. Aprilis år 1538.

Wzi Gustaff. 2c. Göre witter igit/ ath Wij aff synnerligh gunst
och nåde vnt och tillatidh haffue/ som Wij och nu mett thet
Wårt öpne breff vane och tillate/ ath Os elskelige Wäre vnderfater Bor-
gemestere Nåd och menige Inbyggere vdi Wår stad Calmarne/ må-
ge och stole (Os till en behagelig tidh) niute/ bruge och beholle the tep-
per/ Kolhager/ rismarker och säfongh/ som the till thenne tidh vthaf
Os och Cronan/ gunstligen nitidh/ brukatt och haft hafue/ dog undan-
tagendes så mygit aff samme täpper/ ath man kan haffue säfongh och
mulebett vtoff till Wäre och slohens egne werckhyster/ och annen boostap/
så ath the icke vdi någre motte/ stole lidhe nödh eller trongh/ och stole
forbem:te Calmarne borgere synnerligen nitthe och beholle thenne for:ne
frihet/ til tes Gudh föger/ Wij personligen komme ther till ståde/ at
Wij dhå ytermere och wijdere kunne besee och ransaka latha slohens leg-
ligheter i then morten/ stole icke heller for:ne Calmarne borgere her egen-
nom nu eller i framtiden göre stigg vstaff slige teppor/ mulebett eller rismarker/
och crononnes forloff/ som samme tepper och mulebett mett rette ägnades
år. Ytermere haffue Wij aff same Wår gunst och nåde vnt och giffuit/
och nu her mett vnt och giffue them frie för then stätt/ som i theta år
anno 38 vthaf theres stadh vrgå stulle. Sammelunde fordragit them
the neste forlidhne twenne åres stätter som the vtoffuer Wort förne breff
och priuilegier haffue bast inne m3 siig/ vdi th3 forhoop/ ath the stole wa-
re Os och cronon tes willigere och reträdigere/ och hielpe till i alle mot-
te/ ath theres stad må m3 murer och törffwallar forbedredh och icke for-
arget bliffue/ som her till tidh mygit skeedt år. Och när Wij fornimme
höre och see ath the wete sielffue ackte rissgens/ Wor och theres egin stadh
nytte och gagn/ dhå wete Wij och ytermere ackte och rane theres besta/
och

Til Söffuerin Küll/ om Danske myntet. 1538. 47

och hwar Wij kunne; Forbiudendes her mett Wore fogter och em-
bekmån ath the i någer motte/ göre för:de Calmarne borgere her es
mott hinder eller förong.

Til Söffuerin Küll/ om thet Danske mynt. 2c. dat. Ve-
sterås den 23. Novembris år 1538.

Wre gunst tilforenne. 2c. Wij fornimme Söffuerin/ ath the Lödb-
se borgere haffue ther höf siig eth ganske vraga och vskeligit köp v-
på alt th3 the sällie stole/ gessue icke stycke engelst minne år VII. tunnör
smör/ och så huart efter th3 annet/ huilkit Os storligen förundrar och kunn-
ne icke besinne huad vesaken är till sådane vskeligit köp/ the kunne ju vtar
tuill tisdä bättre köp vpå cleden och alle andre köpmandz warer än någre
andre rissgens Inbyggere efter the hempta sådana warer sielffue west-
wart/ ther the alle köpmandz warer för skeligit och redeligt köp be-
komme kunne/ icke hafue the heller ath ställa mynther her i landett/ ath
the forthenstuld behöffue sitie theres warer så widt vstaff wegin/ som the
nu göre/ men Wij kunne icke annet ther vthoff förmerkie/ än ath same
Lödbse borgere settie all theres köp efter som warerne gå och gella i Dan-
marck och Norge/ så wete the och settie Abelen och then menige man her
i rigit köpet i hender. The besinne icke heller ther höf huilkit forderffues
ligit mynt ther wanckar och än nu mynther bliffuer vdi Danmarck. The
wonde ther icke mere om än när the kunne så för en marck ortugar wore
penninga eller och för eth march st: 2 marker Danske penningar eller så
mygit werde i warerne/ så tyckes them ath thet haffue giort ar godh kö-
penstap och for then arme ringe winninga schuld/ ath the formene siig kunn-
ne så XII. öre Danske penninga for eth marchstykke Wort mynt/ wore
the tilfridz/ ath the förde her vtaf landet och in ath Danmarck alt th3
mynt her junnes i rissgit. Och efter Wij fornimme/ ath sådant mygit
bruges både aff the Lödbse borgere/ Bogesundz borgere/ och alle andre
städer i Westergötlandh. 2c. så hafue Wij forthenstull latidh probera
th3 Danske mynt och sinnet vdi samningen ath en marker Danske pen-
ningar äre icke bättre i theres werde emott Wårtz mynt her i rigit än till
2 rundstycker/ så kan tu wäl sielff tenckie/ huilkin winning the haffue på
th3 the förde mynthz som är/ ath the tappet alle helstane/ när the första
theres

48 Patent til menige man ang. K. Gustafs mynt. 1539.

theres köpenstap till 2 marcker Danste penningar for eth march str. Och m̄ sådane theres v̄sickelig hantering och handell göre the D̄s och menige rigit en swär och dräpelig schade them the till effuentyr̄s icke sieltue besinne kunne / så är forthenstull W̄r willie och biude sig / at tu wilt forhandle m̄ same lödise borgere at the ställa sådana v̄laga köp v̄taf. Tes tigeste at̄ W̄rre mynt må bliffua quart i landet / ther tu wilt lathe haffue ett någe v̄pseende opå at̄ thz bliffuer her efter v̄ptagit eehuar thz beslås kan at̄ thz bliffuer v̄fördt / dog huar the kunne så gifua W̄rre mynt v̄t i Danmarck eller Norige / at̄ the finge en marck Danste för huarie 2. W̄re rundstycker / så wore thz en ting för siig / at̄ them stads des handle m̄ mynt̄z.

W̄j haffue och så förstådt Seffuerin at̄ ekelogen i Elzborgs lähn bliffuer fast forhuggin och besynnerligen the schoget ther tillijde Fru Ebbes Landbor / är forthenstull W̄r willie / at̄ tu wilt tenckie ther allffuerligen till om thz forbudt / som W̄j haffue giort om eke och bökeslog / at̄ thz må också hollit bliffua.

Patent til menige man uti 20. dagz marc̄naden församblande / item i Distings marc̄naden i Upsale / Samtings marc̄naden i Strengenes. Och til Calmarne Lähn och menige Små landh at̄ the icke skola latha K. Gustafs mynt w̄n w̄rds. dat. Upsala den 15. Januarii år 1539.

W̄j Gustaff. 20. Helse eder D̄s ettelige trogne v̄ndersäter / borgere / bönder / och menige Almoge / som nu i N. marchnaden v̄t̄ij N. församlede bliffue ewinnerligen mett Gudt. &c. Käre weuner / W̄j betacke eder alle samens / gunsteligen och gerne / for all weluillighet / hulschap / trostap och manslap / som i D̄s alltiid som tro Dannemen besuist haffue / huilke W̄j nest Gud̄z hielp eder alle och huar besynnerligen / wiidh siit namyn / v̄t̄ij all gunst och nåde gerne till thz beste betencke w̄le. Thernest käre Dannemen / efter nu på thenne tiidh icke är v̄t̄ij W̄r legenhett / personligen at̄ kome eder till orde och samtal / for monge och åtskillige rikzens wordende arender / som nu for handen är / så wilde W̄j dog icke tilbage lathe / at̄ besökie eder mett thenne W̄r scrifuelse och ther igenom lathe eder forstå / v̄m någre brister / som her i rigit på ferde

Patent til menige man ang. K. Gustafs mynt. 1539. 49

ferde are / så drager eder Dannemen alle sammens till thz förste (v̄tan tuiffuel) w̄all till minnes / hurulunde then tiidh W̄j först kome til theta riges regimente / war her for D̄s införtt v̄taff then gamble och v̄milde konung Christiern / fordom konung i Danmarch och hans seistap / for v̄tan all annen ochristelig schade / forderff och betryckelse / han thetta fatige rike i sin regimens tiidh v̄ppå fördt hade (eth schadeligit och forderffueligit mynt i rigit / som wore the clippe penningar / genom huilke mynt menige Sweriges inbyggere / v̄t̄ij en sliig dräpelig schode och forderff komne wore / såsom mong fatigh man haffuer i händom rön / och then schade till effuentyr̄s an nu icke förnummet haffuer / ock v̄ppå thz thetta fatige rike / es genom sådana forderffueligit mynt / icke platt i grunden schulle forderffuat bliffue / haffue W̄j stedse sedan W̄j kome till rikzens regimente / siteligen winlagt D̄s / at̄ förbätte rigit / m̄ eth gott ock erligit mynt / som D̄s förhoppas (nest Gud̄z hielp) v̄straffeligit ware schall / både innan landh och v̄tan / så är thet / och allom nog witterligit / at̄ v̄t̄ij the landh / rikgen / eller furstendömer / ther gott mynt wancker / ther pleger och ware en godt ock ställig köpenstap / och alle warur i landet / ther myntet är gott / pleger laga siig efter mynthz / och icke mynthz efter warerne / men her hos D̄s i rigit / steer thet icke så / v̄tan endog myntet är her gott och bättre an thz i dese v̄mliggende landh eller steder nu mynthz bliffuer / så är dog icke res mindre köpenstapen twert om v̄dij alle motte v̄ställig ock v̄sickelig emott all siell och rett / och kunne W̄j forthenstull icke annat besinne an at̄ sådana dyv tiidh och v̄stelig köpenstap kommer mest ther v̄taff / at̄ W̄re köpmen her i rigit forstå siig icke sieltue / huru gott W̄rre mynt är och bliffuer forthenstull af fremmande köpmen v̄triges platt i then motten besuegne och förådde kome the till wilke dh̄a reches them i marck Lubste till / så god som 2 marcker ortngar / der hon dog aldrig i sanning giör siell före. Item i Danskich reches en marck Preudtske / så godh som 2 marcker ortngar / gör icke heller ther fyllest före. Item i Danmarck reches en marck Danste / så godh som sey W̄re rundstycker ock finnes och an neppelige så gode / ock efter W̄re egne köpmen / som föresagt är / icke wette eller besinne kunne / huru gott W̄rre mynt är / så are the ock till friidz / huru the giffuit v̄t̄ij her i landett for warerne / then ene giör forköp för then annen / och all man will vara köpman / så at̄ bönder eller borgare så snart icke en legedrengh och forthenstull stige warerne i thz högste

högste vp / yttermere än the någon tidh i förledne tiden her i rigit gullet
 haffue / eller än nu vtriges gelle kunne / fortij the i Fosse steden eller an-
 nerstedz / wele icke nu gessue mera för warerne än the tillforenne och af ab-
 der haffue wane warit / som man ser för ögen / ath när her köpes en leff-
 jern i landet för XL. mr. ortugar eller til effuenthrs dyrare / dhä sä the
 icke mere i steden än til XXX. mr. eller 36 mr. igen / och sä mz all annen
 köpenstap / her i riket wanker. Och de warer the sä dhä in i rigit igen /
 ther schole the hempta all theras winning vraf / och komber sä till thz fite /
 ther heden rett / ath vhiendes tappe thz / på the warer the före / och för-
 thenstull stole the ju söle all theras winning her aff Dh inbyrdis / meni-
 ge riggens inbyggere / till ingen ringen schade och beswaringh / och ther till
 är her allestedz viii rigit och besynnerligen i Norlanden monge landköpere /
 the ther och göre rigit stor schade mz / theras olaga landköp the bedriffue.
 Thernest före köpmennen alt Wort mynt af landet / Dh och menige rigit
 till swär schade / och huar the än förde thz vtt / och finge stiel igen / eller
 gaffue dhz vtt for thz werde / thz myntheit gjorde stiel före / thä wo-
 re thz en sac for sig / men nu skeer thz icke sä / och för sadane och andre
 flere slige orsaker / Råde / Biude och högeligen förmanne Wij eder alle-
 samens köpmen / borgere / bönder och menige Almoge / ath i huar vti sit
 stedt wele tenckie ther affuertigen till eder emellan / ath på sadane brister /
 motte komma en godh och stielig forwandling / sä ath all ting motte gå
 stälige och lige till / och ath then ene sticker sig emott then annen vti sin
 handling och köpenstap / som man tenckie kan erligit och christeligit är / be-
 tenckendes / huar vti sin stedt / ath mynthz är her sä gort vti landet / som
 thz någorstedz ware kan / och bör förthenstull / köpenstapen setties och ta-
 ges efter mynthz och icke mynthz efter warerne eller köpenstapen / ther i
 Dannemen eder aldelis efter rette wele / och sticke eder köpenstap på alla
 sider stälige / then ene emott then annen / sä frampf ath Wij icke nödgas /
 thenckie ther annat rådt och lemper till.

Sammelunde gessue Wij eder Dannemen och vti en godh mening
 tilkenne / ath her vti viigit och besynnerligen i helsingelands och vti the
 köpsteder i Westergötland / Småland och utan twiswell flere stedz vti
 rigit / brucas iblandh Bore Gullsmeder stor falskhet och bedrägelig han-
 dell mz theras Gullsmeds arbete / genom huilket the stamlige förwade och
 bedrage bönder och then menige man / som mz them köpslaga / huilkin ger-
 ning

ning Wij vti sanning tiit och ofte beslagit haffue / och haffue theres nå-
 ring vraf / sä wele Wij förthenstull haffue eder Danaemen alle i then
 motten ätwaret / ath i måge wete tage eder till ware för sadane theres
 falskhet / fortii ther i fattige men lithe opå ath I vnderstundom köpe en
 fyre eller 5 lodt steedt eller annen gerning / och tenckie ath I schole haffue
 gott sölfuer för eder penninga / sä fins thz doch ath I icke haffue vti
 same steedt til II eller III lodt godt sölf / thz annat är kupper och starinn /
 och huar thz icke finnes anner råd eller lemper till mz samme gullsmeder /
 thä bliffuer thz then menige man i rigit till en swär och dräpelig schada ;
 Och förthenstull biude Wij Bore fogter och embezmen / thesligeste the
 oldersmen / som för Gullsmeds embeterne her i rigit befalningen haffue /
 ath the nu i thenne och alle andre marchnader ransaka epther sligt forfalsket
 sölfuer / och ath the som sadane göre och themott förråde then menige
 man / måge ther vthöfuer straffade bliffue efter som thz sig egner och bör /
 huilket Dh förhoppas eder Dannemen alle och menige riggens Inbyggere
 bliffuer til nytto och gagn.

Framdelis käre Dannemen opå thz i och menige Sweriges Inbyg-
 gere icke schole sä mygit som her tiit tidz steedt är lithe till fremmande landh
 och steder epther humble / (then eder eesomofast bliffuer dyr nog i hender
 seldh) huilken Wij kunde ju sä well bekomme och haffue her i rigit / som
 i anner landh / och förthenstull biude och formane Wij eder alle samens
 stattebönder / Eronebönder och landbor / wiidh högste lydne / att I huar
 i sin stad wele legge eder humblegårdar och besite eder äriligen sadane
 humblegård förbette / på thz ath I icke vnytteligen stole gesue edre pen-
 ningar vti for humble / then I sielsue ju sä godh som i Tysklandh wexer /
 leggie kunne. Wij wete doch wäll ath thz är en part af köpmennen fast
 emott som mz humble theres meste handling haffue plege / huilket man in-
 thz bette kan / Wij motte dog tenckie till / ath rame edert och menige rig-
 sens Inbyggerses beste och bestondh / ehuru om alt annet gå kan / köp-
 mennen haffue dog andre warer nogh / som är smör / jern / huder / talgh /
 trån speck och monge andre warer her i rigit ther the kunne bruge theres
 handell mest.

Sammelunde Dannemen efter her i rigit mest allestedz bliffue mon-
 ge och stöne heman forderffuede och ödelagde aleneste ther vtaff ath åkrar-
 ne icke bliffue holdne mz dyker / som thz sig borde / och engerne bliffue
 platt

platt stog wogaste / så ath en part uti then motten bruge inthz slit eller arbete ath holle theres gårder och hemman wiid macht / som i gammel tidd af idre framledne foreldrer sedt är / huarföre biude Wij eder Dannemen alle / bönder / bokarle / Prestmen och alle andre som bruge åker och ength ath I affuerligen ware fortienkte utzi / ath disse edre åkrer och rödie stoggen aff edre engler / ath I icke uti then motte / sparer arbete eller möde / så tuiffler I inthz / Gud almæchtig warder gessuendes eder bröd och bergning / gott och rog så well som them för edre warit haffue / och huar så skeer ath I Dannemen icke tenckie ther yttermere till / än her till tiddz skeede är / skole I då icke förundra ath Wij wele tenckia ther annet till / efter I icke står wäll tilgörendes / ath see egenom fingerne / thz cronenes jordh och hemman uti så motte forderffuas och odellegias skole / ther I eder esterrerte wele.

Ytterligere Dannemen / efter her wäncker mygit fremmende och till effuentyrz onyttigt selskap / somme drage ut och somme in i landet åter / så biude och formane Wij eder / ath I huar wiidh sit nampa wele haffue ets gott och nöye vpsende på sådana selskap ther the framdrage / och huar i någon förnimme then ther förer någon falskhet eller lagnachtigt tall ibland then menige man i landet / welendes ther egenom vprweckie något vbeståndh i rigit / ath I dhå ecke sette tro eller loffue till them / vthan heller tage sådana selder wiid halften / antwordendes them Wore Fogter eller Besallningzmen i hender / ath the måge bekomme theres tilbörigit straff. Tesligeste wette Wij icke om tesse landzknecter her drage egenom landett / göre eder Dannemen något öffuerwäld / eller vdrätrom / ther the framdrage / huar så är dhå skole I wetta / ath thz är I högeligen emot / och må I therföre gesswe Wore Fogter eller theres höffuidzman sådana brister tilkenne / dhå skole the som sådana bedriffue ther vdröffuer tilbörigen straffade bliffue / så frampt ath Wij icke skole tale them ther om till / som vdröffuer knechtene befallningen haffue / så schole I och wette att så monge knechterne Wij haffue uti Wor tidniste / the haffue alle aff I theres redelige besoldning och skole forthenstull allestedz huar the drage i landet / bertale huad the förtäre / ther i måge wette eder ath efter rette. Så haffue Wij nu på thenne tiddh intet synnerlige eller mere ath skriffue eder till / vthan huar i Dannemen haffue någon merkelig kiere eller klagemål / eller och ath Wore Fogter och Besallningzmen haffue gjort eder något öffuer.

öffuerwöldh eller vretta / dhå wele Wij gerne forhielpa huar fatig man till rette när thz för I elagar bliffuer. Befalendes eder Dannemen alle hermett then almæchtige Gudh. Datum ut supra.

Breff för Upsale Borgere om Erichsmesso marchnaden.
dat. Upsala den 22. Januarii år 1539.

Wij Gustaff. 2c. Göre witterligt ath efter Wore vnderfater I elskelige Borgmestere och Rådte och menigheten her uti Wor stad Upsale haffue elageligen lattiid gessua I tilkenne / hurulunde then marchnadt / som kallas Erichsmesso marchnadt / haffuer i mong år warit brugget her i staden för en allmenningz eller frij marchnadt / then dog aldrig i fortiden för någon sådane allmenningz frij marchnadt stifter eller funderet warit haffuer / vthan synnerligen them sielffue som i forne Upsale bygge och boe till nytte och fördell / och forthenstull haffue the ödmueligen aff I begeret / ath the samme marchnadh och så för seg sielffue niute och beholle måge / huilket Wij them icke mz någenn siell wegge kunde / huarföre haffue Wij aff synnerlig gunst och nåde / och på thz förbede Wor stad Upsale och tef inbyggere tef bådre wiidh made bliffue måge / vntth och giffuit och nu mz therta Wort öpna bref / vnne och giffue them sådana friiheet och priuilege / ath the förbede Erichsmesso marchnadt för sig sielffue niute och beholle måge och skole / förbiudendes alle som för Wor stull wele och skole göre och lathe / synnerligen Stockholms borgere / ath the icke i någon motte göre forne Upsale Inbyggere / heremott hinder eller förfångh så frampt the wele göre thz I liust år. Och tef till wiso 2c. 2c.

Breff för Lodise borgere vppå någett skogehug til theres stads och bätthe bygning. 2c. dat. Westerårs den 8. Februarii år 1539.

Wij Gustaff. 2c. Göre witterligt / ath Wij aff synnerlig gunst och nåde vndt och tiliattiid haffue / som Wij och nu met therta Wårt öpne bref vnne och tillathe / ath Wore vnderfärer I elskelige Nylöbåse Inbyggere (I tiil en behagelig tiid) måge och skole friie och vbehindrede niute och bruke skogehug / synnerligen met eck tiil theres stads och

och båtebygning / dog efter skälighet och till platt ingen annen theres for-
dell / huarcken ath före aff landet eller vdiij någer annen motte / wiidh och
halß tilgörendes / samelunde haffue Wij vnt till gode ath the måge för-
re her aff landett och ätt Tysklandh eller Jutlandh / in vpå förårett någre
clippere / huilke the vdiij thenne framledne winter tiit theres arbete bruket
haffue. 2c. Huilkit Wij tillenna giffue Wäre Fogier och Befalnings-
menn / ath the måge wette sigh ther efter rette / icke görendes forbenemp-
de Löddöfe borgere her emott hinder eller forfångh. 2c.

Breff för Hospitalet i Westerås om Röcklunda gårdh.
dat. Westerås den 10. Februarii år 1539.

Wij Gustaff. 2c. Göre witterligt / ath Wij aff Wår synnerlig
gunst och nåde vnt och tillatiid haffue och nu mer thetta Wort
dyne bress vnne och tillathe the fatige i hospitalet her vtij Wor stad W
sterås en gård benempd Röcklunda liggandes ther hart när utan for byn/
huilkin tilforenne legatt haffuer vnder Erchieidknedomet vtii forrne W
sterås / och skole the fatige haffue forbenempde Röcklunda siig till en aff-
uelsgård Of till en behagelig tiidh mett alt thz ther tillyder / som är wre-
ter och teppor / doch m; så stiel och forordh ath same gård skall come the
fatige siule och fortame mennistor ther inne äre til gode / nytte och gangn/
så ath Förstonderne for the fatige ther samestedz / icke skole ther egenom
så sökie theres egin nytte eller profiet / ath the fatige skole gå utan medt /
huilkit Wij gessua Borgemestere och Rådt vtii forb:de Westerås tillen-
ne / ath the haffue her eth / gott / och nyge vpsende vpå ath forbenempde
the fatige mågee stee lige och stiel vtass same affuelsgård.

**Bref till Helsingeland att huar Sochn skall niuta allenast en
Köpmän.** dat. Westerås den 15. Febr. år 1539.

Wij Gustaff. 2c. Helse eder Of Elefkelige Dannemen / alle bönder
och menige allmoge som bygge och bo vdi Helsingeland kerligtn
mett Gudh / kiere Dannemen skole i metta att these edre sendningebudh /
haffue nu varit här hoos Of på alleß eders wegna / begärendes metta
Wår

Wår willie om the månge Landzköpmän / ther i Edert Land wancke :
Och haffue the på samme köpmens wegna buditt Of en Skatt eller So-
ne / ath the motte blifwa her efter widh sådana Landz köp her i landet /
som the her till tiidz haffue wane varit. 2c. Ther opå giffue Wij eder
Dannemen tillkienne ath menige köpmen i alle Städerne her i Riigit
haffue sigh för Of hög:ligen kiert och klaget / hurulunda allehonde wahrur
som her falla i Riigit och synnerliigen ther i Helsingeland / haffue nu på
någre år till giörendes blifwit så byre och rest så högt att the icke kunne
vlemdz i Tyske Städerne så så mycket igen / för them / som the her hem-
ma giffwit haffue / för ty att vtelendes / wele the ingelunda giffwa mere för
warerne / än som the haffwa gullit för 2L. eller 2. år sedan / som thet nu
stee medh kupparen att fremmende köpmen / begynne nu före honom hiitt
in i Landet / sedan the fornimme att han geller fastt mere her i Landet än
i Tyskland / till hwilket ofköp the månge Landz köpmen / ther hoos eder
äre then störste orloak år. 2c. Så kunne i Dannemen sielfwe besinne
thet Of icke wåll ståar till giörendes at tage någon Sone eller stätt / aff
sådana vlaglige Landzköpmen och ther mett tillstadie att Städerne och me-
nige köpen:lopen här i Riigit skall blifwe obelagdt och platt forderfwit ;
Ther före haffue Wij så betenckt Of att ther hoos eder i Landet / skole ef-
ter thenne dagh icke blifwe flere köpmen / än en vtii hwarie Sochen / hwil-
ke ther vtöfwer haffue hagh och willie att bruge köpen:skap the måge siyt-
tia siah hiitt vth till Stochollm / Westeråhrs / Upsale och andre Städer /
och köpslaga sedan eemedhan them lystet / ther i Dannemen måge aldeles
wette eder efter rette / icke till städendes att flere köpmen blifwe ther / än
som nu sagt är. etc.

Icke skole i Dannemen heller tenckie att Wij haffue latidh settia
eder något köp på edre warer / som till effrentyrs / nu senast vdi Distingz
Marcknaden i Upsale för eder fört blef / mett Wort bress skall thet icke
bewiiffes / vthan alleneffe / at Wij förmanede både köpmen / och bönder /
att the skulle schicke sigh hwar emoth annen i theres handlinger och köpen-
skap / som rebeligit och skäligit wara kunde / annorlunda lydde icke Wår
bref eller befalning / ther i Dannemen wete eder efter rette. Befalandes
Eder Gudh. Dat. Westeråhrs den 15. Februarij 1539.

56 Prästemöts marcen. af Westeråsboerne. 1539.

Patent, atz ingen vrom Westeråsboerne måge bruga en allmen-
nings marcenad vm prestamodz tijd i Westerås. dat.
Westerås den 7. Martii år 1539.

Wij Gustaff. 2c. Göre witterligit / atz Ds elstelige vnderfäter Bor-
gemestere Rådte och menigheten her viij Wår stad Westerås
haffue latiud gessua Ds tilkenne / hurulunde fremmande köpmen och borgere
aff Stockholm och till effuentys aff andre städer her i riigtit haffue nu
på någre så år tilgörendes brukatt her i Westerås en allmenningz marc-
nad vm prestamodz tiidh / huilkit tilforenne aldriig haffuer warit sedwa-
na i forne Westerås och är same marcenad / them i staden bygge och boe
och sittie för gestning och all ammen stadzens tunge (som the för Ds haffue
fiertt och laga latiud) tiil besvärningh / schade och forderff / och förthens
skuld haffue the aff Ds ödmiueligen begärett / thet Wij sådana vlagligh
och vranligh marcenadt / affkorta och aff leggie wille / huilkit Wij them
icke m3 någenn stell wegge wiste eller afflå kunde. Thersfore haffue Wij
aff Wår synnerlig gunst och nåde giffuit ther tiil Wort fulwort / ja och
samtyckie / och same prestamodz marcenadh i Westerås / aff fremmande
köpmenn icke besökes stall / huar han ån fast besöckt bliffuer / stole thå the
fremmande icke mett någre bönder eller Prestemenn / utan alleneste m3
for:ne Westerås borgere köpslaga och handtera. Thernest haffue forbes
n mpde Westerås Inbyggere och latet Ds första / hurulunde en part /
som bygge och boe offwan longehedhen i Bergslagene haffue m3 them Borg-
gerskap och sittie tiehuell huarcken för gestningh / skugferdh eller tunge i
forne Westerås / utan alleneste / när the kome i borgerskett giffue the vtt
V öre på dischend (som the kalla) och bruke sedan ther i staden all borgere
nåring / fala theres jern både i marcenader och emellan marcenader / huil-
kit Ds tycker icke stell eller rett wara / och förthensskuld haffue Wij nå-
deligen vnt och forseert forb:de Westerås Inbyggere mett sådana priuile-
gier och frisheter / atz efter thenne dag stall ingen tilstedies vtij så moete
atz komme mett them vtij borgerskap / utan the ther wele bygge och boe /
hos them i staden / och the nu vtij sådana byrgerskap are / och thet niute
wele / måge flyrtie sigh hiit in i staden och sittie her för gest och gongande
like som the andre stadzens Inbyggere göre brugendes sedhan theres rede-
lig handtering och köpmandzhandell efter Sweriges lagh / thz beste the
kunne / huilkit Wij tilkenne gessue alle the som för Wore skuldh wele och
stole

Contr. med Raumo Borg. om ther. årl. skatt. 1539. 57

stole göre och lathe atz the icke vtij någen måtte göre forb:de Westerås
Borgere her emott hinder eller försångh / så framtthe wele göre thz Ds
liufft år.

Contract medt Raumo Borgere om theris årliga skatt.
dat. Stockholm den 22. Maii år 1539.

Wij Gustaff. 2c. Göre witterligit atz Wij vdiij så motto / vtöffuer
eens warit haffue m3 Wåre trogne vnderfäter Ds elstelige Borge-
mestere Rådte och menigheten vdiij Wår stad Raumo vm theres årlige
skatt / atz the efter thenne dagh Ds och cronenne årligen gessue stole / tus
hundrade marcker ortugar / vtgessuendes och lessuererendes same suma
penninga i Wår Scriffuere stufur på Uboo stott årligen Sancti Hen-
rickz tiid om winteren / så haffue Wij och aff Wår synnerlig gunst och
nåde vnt och giffuit som Wij och nu mett thetta Wort öpne breff vnne
och giffur förbenempde Raumo borgere / dog them som sielfue husågen-
de are ther i byn / och ingom androm / friie för Wår och cronennes tull
Ds tiil en behagelig tiidh / huilkit Wij haffue Wåre Fogter och embez-
menn tilkenne / atz the icke göre forb:de Raumo Borgere / her emot
hinder eller försångh.

Mandath till alle Sloglänn i Finlandh / om fisk / tiaru och
bräder. dat. Gripsholm den 9. Augusti år 1539.

Wij Gustaff. 2c. Göre witterligit / hurulunde köpstadsmen / bergs-
men / och menige allmoge her i Swerige / haffue högeli:gen fiert
och clagat / för Ds / then nöd och trång / som the fatige men öffwergår /
atz them så ringe tilföningh steer aff Finlandh och synnerligen mett salt /
fisk och torfisk. Tefligeste bräder och tiaru / hwarfore biude Wij wore
Fogter / Förleuningzmen och andre embezmen eehoo the helst are / atz the
ingelunde tilstedia / dhz någen fisk / salt fisk / bräder eller tiaru / efter then-
ne tiidh / må bliffua her aff riigtit vtördt / så lunge thetta Wort forbudh
står / förbiudendes forthensskuldh / alle eehoo the helst are / köpstadsmen /
bänder / eller andre / som bygge och boe i Finlandh / ingen vndantagens
des /

58 Bønd. förbiudes at hålla markn. wid kyrck. 1540.

des / som theres handell medt corn / salt / fisk / tidru och bräder haffwe pläge / at the ingestedz / hwarcken till Donsicke / Nige / Nisse / Liff-landh eller annerstedz före slige wärer / utan aiemeste hit till Stockholm och the andre siöstädher i riigit / hulkin ther medt beslagin bliffuin / skall haffwe förwerckatt sine XL. marccker och ther till godzett / ther huar och en sigh efterretta må. Actum ut supra.

Prinlegier för Örebro Borgere / huarutinnan bönderne förbin- das öfwer hela riigit at hålla några marknader wid kyrckor- ne om helgedagarne. dat. Örebro den 8. Januarii år 1540.

Wzi Gustaff. 20. Gode witterligt / at thesse Bore fatige vnder- sater menige borgerene her om i Wor stad Örebro / haffua elager- ligen latid giffua Os tilkenne / hursuade / mest wiid alle teke nest her vmbiliggende kyrckor och sogner / nemplige i N. N. 20. holla bönderne sig emellom / alle helge dager / stor köpskap wiid kyrckierne / sälle och byte alleshände köpmandz wärer / ligesom the medt några stadz priuilegier eller friheter nådeligen begåffuede more / thetregenom teke fatige men som her i byn för gäning och all annen daglig tunge byggie och boor / platt förderff- uade och öde lagde bliffua / och efter thez / at sådana olaga landköp eller marknader emott Sweriges lag icke står Os till at liba mygit mindre tillstäda dz sådant stoor / thet före haffua Wij gunsteligen vnt och till- stid / at sådana marknader wiid kyrckierne her opå landzbygden i Nari- ke / så wil som annerstedz i riigit platt affleggies schole. Tilligeste schole bönderne icke heller köpslaga spannemålen huar medt annen om mark- nadsz dagerne her opå torgett och sedan fören til bergit / huar före blude Wij Eder Dannemen / som sådant bruke pläge / at J efter thenne dag stellet vtatt / brukandes eder åker / eng / plog och annen näring / som bön- der bör at haffua / latendes köpmennen bliffua wid köpskapen och an- ner näring / som them bör at haffua / huar thet icke stoor och J då bekomma derotoffuer någon schada / schole i dhå haffua thez för edert egit och icke seije / at Wij eder för sådana schada tilforende ju war- natt haffua. Ther huar och en sig efter retta må.

These

Någre Articlar af Riksf. Råd gillade twordne. 1540. 59

These efterföljande Articlar blefwo förkunnade i Marchnaders- ne år 1539. hwilcke sedan uti Orbro A:o 1540. uthaf Rikf- zens Rådhs åhre gilladhe och ratificerade wordne.

West / att ingen lösninge Barll eller Legebrång skall efter thenne dag gå här opå landzbygden ibland bönderne att riiana för dage- lön / som här till mycket stett är / utan sådana löst solet / stole sättia bönderne tjänste / och sigh / estersom sedwane är i Riket stadia låta uti halfwe eller heele åhrs stadga eller tjänste / eller och att dhe drage up atth Chronones berg / hwilcken det icke gör / skall thet före efter som Sweriges lagh utwiser / straffat bliffua / och vnbantagandes Skreddare / Sko- makare / Skinnare / Groffmedher och Zimmermän / hwilcke then me- nige Allmoge icke wäl umbära eller förlåta kunne / och stole Fougderne ehwen the tillhöre / efter thenne dagh inge penningar eller Prophiter ta- ga af sådana Lösningesolet / opå det / att sådane willkor må them thes bettere förkerret bliffua / hwilcken Fougde här utwiser gör / skall och så tillbörligen straffat bliffua.

Then annen articell / så skall och ingen / hwarcken bondhe / fräll- sesman eller Prästman gitwa någon legebrång om åhret / än fem mark ortuger / och een sådana legebrång skall kunne boote och byggia / hwadh boor tillkräwer. Men then legebrång som det icke färdige kan / then skall bonden icke mehr giffua än före mark ortuger om åhret.

Then tredie articell / så skall och ingen bondhe eller andre vnne eller gifwe någon af dheres legebrånger Spannemåht / Icke heller the ther boor i Skären eller annorstades / ther strömminge eller annat fiske brukas / gif- we theres legebrånger någon synnerlig fordeel medh Skötterne eller No- tewarper / utan hälle dheres drånger medh sådane löhn som för är sagt.

Then fierde Articell / Så skall och ingen huusman then ther koo / Soo eller något annat till bohags åger / och fallen är att tage hemman och sittia för bos och bohag / efter thenne dag sittia för huusman mine medh andra / utan stole taga sigh hemman och göra iska och rätt för sig / som andre Dannemän här uti Riket göra / ther hwar och een sig efterretta må.

Till thet fempte / Så haffwer Kongl. M:tt wär allernådigste Herre tist och offra tillförenne och synnerligen i fiord i alla marknader låret gif- wa edher Dannemän tiakena / huruledes een part Gullmedher här i landet

H 2

landet bedraga den menige man / som opå deras gerning intet förstånd hafwa / uthöfwer alla mäts / förty een part uthaf them göre theres gerning icke är så godh eller effter den ordinantz, som them med rätta bör dhe. Hwarföre will H. K. Mitt och H. N:s Rådhus ännu förwara edher för sådanne bedrägerij / effter det / att när i fattige män köpe Sölfrer / menen i thet i Pole hafwa 3. eller 4. lodh Sölfr / då finnes deribland helst tenne koppar och skarn / så att i nepplige hafwe ett lodh eller tu godt reent silfrer / hwilcket edher och menige Riket är till een swär och dräpelig skada / endoch i thet intet förstå kunne. Sammalunda så är thet och edher alle och menige Riket till en swär och dräpelig landz skada / att måst alle köpmän här i Riket hafwa nu mång åhr handlet ganska utillbörligen medh chronones mynt / hwilcket dhe måst altsammans hafwa fördt af Rjigit och hån till Danmark / till the tydske Städer / Riiga / Rette / Danzig och annerstädes / och så doch icke helsteme ligg derföre / efter som det wärdt är / och blifwer så det sammans Wärt mynt strax umsmält och upmyntet igen vnder theres Stempler / ther the hafwa itt dräpeligit prophisit och fordeel uthaf. Men Kongl. May:tt wår N:ste Herre och det menige Rike hafwe tagit dherudinnan en swär och förwintlig skadhe och förder / förty att ingen af these hånäst vmliggendhe Herrar / Furster / Landh och Städer uppehålla på denne tijdh så erliget och godt Mynt / som H. Mitt wår N:ste Herre göre / Therföre så stå the så högeligen efter thet Swenske Mynt / thet doch wåre köpmän intet besinne wele eller kunne. Hwarföre biudher H. K. Mitt strängeligen att ingen köpmän eller andre skole efter thenne dagh före något Mynt här uthaf Riket / hwilken der medh beslagen blifwer / skall uthaf alla Rådher till sitt lif / godz och agodeelar straffat blifwa. Ther hwar och een sig esterrätta och sticka må. Datum Upsala den 8. Decembris Anno 1539.

Patent till alt Westergötland. Dat. Stockholm den 5. Junii 1540.

Wij Gustaff. 26. Göre witterligt och bekennes medh thetta Wärt öpne breff / att effter Wij samfält medh Wört elskelige regimenz Rådhus Rådhus och samtycke för menige Rikszens nytta / wälfärdh och longoliget beståndh skuldher hafwe öfwerwäget / beslutet och samtyckt några stadgar / punkter och artikler som uti Westergötlandh och uti dhe andre landh

landzänder her uti Wärt Rijke skole holdne blifwa / och iblandh andre artikler hafwe Wij öfwerwäget och besinnet / hurulundhe Of och menige Riket seer mycken skalkheet aff een part fremmandhe folck / hwilcket effter theres egen willie mancka och draga her in i Rijiget och uthaf landet igen. Somblige äre tjänstlöst folck / somblige stättere och een part landköpmän och annat löst folck / hwilcke iblandh then menige mannh mygin lygn och bedrägerij blanda och uthföre / bespeye och förkundstapa testigste alle lägligheete i landhet / göre mygin dyrt ijd effter the achte inge förbudh / utan före herurhaf Rjigit oxer / hestar och alt annat thet som förbudet är / och rjigit ingelunda lideligit är eller umbära kan. Och upå thet sådant effter thenne dagh tilbaga blifwa må / och att man wetta skall (så wäl her uti rjigit / som i andre christne Konungerijger och Fursten dömer) hwadh folck her drager in i rjigit och uth igen / hwadh theres werff / ärender och handlinger äre / hwadh the före in uti landet och ut igen 2c. om the äre rättfärdige i theris erender eller ey; Dherföre hafwe Wij met för:ne Wärt elskelige regimenz råd / beslutit och samtyckt några menige landzwäger emellom the Westgötiske och Hallandske köpstäder / hwilcke landzwäger alle wägarande både inlandske och utlandske hoffmän / köpmän och andre skole hälle sig wijsdh / och icke sökie några andre bijwäger wijsdh straff och pæn efter som uti ordinantien förmedles och uttryckies.

Then förste wägh ifra Halmstada och till Bogesundh her i Swerige löper först ätt Sunetorpbroo / från Sunetorpbroo och till Frölundhe i Rjindh. Ther från och till Orfåss i Rjindh / från Orfåss och till Bllesjö. Från Bllesjö och till Langem / från Langem och till Bogesundh och then samme wägh tilbaga igen / från Bogesundh och till Halmstadh. The som wele draga från Bogesundh och till Skara / löper först wägen ätt Blusberg / therfrån och ätt Faleköping / från Faleköping och till Skara och then wägh tilbaga. The som wele draga från Wardberg och in i Swerige och till Schara / löper wägen först till Grymerijdh therfrån och till Broby / från Broby och till Rinne i March / från Rinne och till Rinnerom i March. Ther från och till Friistadt / från Friistadt och till Hudenne i Gräsenne / från Hudenne och till Wange i Schonesherratt / från Wange och till Skara / och then samme wägh ifrån Skara och till Wardberg ighen.

En annen landzwägh från Wardbergh och till Jönköping / från

Grimeridh och till Foristorp i Marck / från Foristorp och till Oras i
Kindh / från Oras och till Franemo i Kindh / från Franemo och till
Vnderijdt i Moherat / från Vnderijdt och till Geneköpingh / och till
Wardberg igen.

Een anden wäg från Wardbergh och till Lödise in i Sverige / först
att Allmyndebrücke / therifrån och till Molen Dahl / från Molen Dahl och
till Lödise / och then samme wäg tillbaka igen wägen från Lödise och till
Skara / först till Lårom / therifrån och till Hemsjö / therifrån och till
Mlingås / therifrån och till Hertunge / therifrån och till Larf / från Larf
och till Skara / och then samme wäg från Skara och till Lödise igen.

Een annan wäg från Lödise och till Lidköping loper först äth Nös
dinge / therifrån och till Fors i Flunderhårdt / från Fors och till Birke
i Weneherat / från Birke och till Nybro i Usherat / från Nybro och till
Orsöse på Gällan / therifrån och till Lidköping / från Lidköping och
till Skara / och then samme wäg tillbaka igen.

Wägen som faller af Norige och till Skara / först till Nassoms
fund / från Nassomsfund och till Birke / therifrån och till Nybro / från
Nybro och till Lidköping / från Lidköping och till Skara / och then
samme wäg tillbaka igen. These förne menige Landwäger / wele och
biude Wij / att alle Borger / Köpwenner / Fotfolck / Hoffmän och alle
andre inlandske och uthlandske / ferdis och rese stole / gifwendes ifrån be-
schiedelig swar när the af Wore ther till förordinerede befragede blifwa /
hwitcken the icke gör / eller någre andre wäger / uthan these förne so-
kiendes warder / och komber theruthöfwer uthi någon skada eller skader /
då stole the icke / hafwa sig i någon måtto ther om för Os att beslagga w
tan behålla sådana schada for theas egin / doch vndantagandes att Wä-
re egne landz vnderfärer bönderne för theris daglige lifsnaring och bä-
ning skuld måge så nyttia och bruka the wägar och stiger / som them till
theres arbete nyttige och beqvemme wara kunne. Biudendes fördenckul
her medt Wäre Stadthållare / Riddmestere och the andre gode män som
uthi Westergötland på Wäre wägne / befalningen hafwe att the i then
måttom wele late hafwa ett godt och noga upseende / latendes och så publicera
och förkunna thetta Wort mandat allestädy och så offra som behof giors / så
att hwar och en må rette sig ther efter att rätte och sticke. Och thes till y
termeha wiße / att Wij wele thetta så hållas stall / lathe Wij trycke Wort
Signete.

Extract

Extract utaf K. Gustafs Placat til samtl. Allmogen i Distings marck-
nad / angående at settie en del sina barn til handtwerck i
städerna. dat. Stockholm den 3. Febr. år 1541.

§. 4.

Wilgest at J Dannemen som barn och monge söner hafue / wele
settie en partt aff edre barn till scholell lothendes them lære tucht
och suue / thom; the i framtiden kunna tiene eder Os och menige ritig
både i the andelige och werldlige saker. Sammelunde att J wele settie
någre aff edre barn til gott embet folck i städerna latendes them lære gode
embeter / ther the i theris alderdom kunne hafue theris bergning och föde
vthaff på thet at the icke i sielfswärd vpsödis motte / som her till dags
mygit stedt är / fortij i rette wäll sielfsue / i hurudana motte / eder barn
mest vpsödas nemplig i sielfswärd / synd och all Gudz förtörnelse / som
är m; swalg / mordh / hoor och andre slige flere store synder / then alz
mechtigste Gudh till stor förtörnelse / så at the huacken redes Gudh /
theris öffuerheet eller foreldre / vran leffua som en hoop ofskälige diur / ther
före wore th; bättre och nytteligere / at the vdhj theris yngdom motte
komme till någon god leedom anten i scholan eller till embeter / ther i och
så wele wara fortentte vrinman.

Mandat om vlags giestning. dat. Upsala den 4. Maii år 1541.

Wij Gustaff medh Gudz nådhe / Sveriges / Götis och Wendis etc.
Konung. Tilbiude alle Wäre och Wärt Rigs vnderdöner /
Riddere / Adel / Gode män / Hoff sinner / alle theris Hoffmän och tid-
nere. Item / Fogter och Fogte tidnere / ochwem the helst tilhöre. Item /
Landz knechter / Köpstadzmän / Borghare / och andre eehos the helst äre /
inlandske eller vthlandske / som ferdas och wandra pläghe aff och til här i
Wärt Rige Sverige. Wäre Konungslige gunst och nådhe tilföremne /
Giffuandes idher förbenempde Wäre trogne vnderfärer här medh tilken-
ne / At efter thet Wij i these näst framtidne tijdher / igenom någre Wäre
re vnderfäters sanferdighe vnderwijsninger / äre förstendiget och berettet
wordne / såsom Wij och sådant daghligen sielfsue för oghonen see och för-
sara / Hurulunde (teff wer) Wärt Clerckerij / Bischoper / Caniker /
Preben

Prebendater/ Kirkieprester/ Borghare/ Bønder och menighe almoge/ bådhe i städherne/ så och på Landzbygden/ vthaff hwar man (snarest sagdt) med swår och vslidigh g. stning daghligen förtungade bliffua/ så at meste parten aff them/ för sådana gestning skuld/ i stoor armodh och förderff komne åre/ och ån daghligen ytermere förödde och förderffuade bliffua/ Så steer them icke alleneste then stadhe aff sådana gestning som förscriffuit ståår/ vthan jemväl aff en stoor part vnyttigt/ vförståndigt och ovordigt folk (når the druckne åre/ eller icke förmene sigh bekomma så godh redheligheet som them synes) stoor hoffmodh/ vbequeme ord/ puckerij och annan löfachtigheet widherfars. Item/ vnderstundom medh hugg och slagh/ bådhe Presten/ hans hustru/ drenger och piger offuerfalne bliffua/ Eher igenom Oss/ Wårt Rige och menige vnderfäter/ dagh frå dagh/ och synnerligen i framtidhen/ en bråpelig stoor stadhe och förderff/ tilstunde måtte/ Och til erventyrs til thet sidste/ at Gudz helighe ord/ sanne lärdom och tieniste/ och thetta Rigis och then menighe mandz/ frome/ nytte och wålfart/ måtte ther igenom förtrykt och vnderkuffuat bliffua. Och vppå thet Wij medh Wårt godhe/ nottorffstige och fruchtbare rådt/ sådana menigh Landzstada och förderff/ i tijdh förekomma måtte/ Eherföre haffue Wij vthaff Wår Konungslige krafft och fulkombli ghe macht och wåde allfuarlighen budit och befalet/ såsom Wij ock nu medh thetta Wårt åpne Mandat/ biudhe och befale/ At alle och hwar och en/ förbenempde Wåre vnderfäter/ och the som Oss och Wårt Ridderkap/ Adel och Hoffinnere/ medh eedh och tiåniste förwante och förplichade åre/ vthi hwadh som helst Condition the ock vara kunne/ ingen vtheluckt eller vndantaghin/ at the efter thene dagh/ platt vthi ingen måtte/ Hwarken the Kirkieprester på Landzbygden/ eller besitne Sokneprester/ Biscoper/ Caniker/ Prebendater eller Clercker i Köpstäderne/ medh någhon gestning mere beswåra eller förtunga skole/ Medh minne så steer/ at hwadh som helst them hoff någhon/ antingen förscressit Wåre Biscoper/ Caniker/ Prebendater/ Kirkieprester/ eller andre Wåre fattighe vnderfäter/ tii theris/ och theris tiåneres lijffberning/ hestefodher och andre nottorffter/ medh en godh willie/ och för like och skial/ vndt och tillatit bliffuer/ At the så medh en skialigh och rede betalning/ strax förr ån the aff gården

den tijde/ gåå eller ferdas/ stelle Presten eller andre Wåre vnderfäter/ ther the gåst haffua/ til fridz/ så at them ingen deel vbetalet aff hendt bliffuer. Doch likwel/ skal ock åter igen/ ingen dyrffues/ at bestatta eller eskie aff någhon wågsfarande/ mere för måltijdhen/ eller hestefodret om natten/ ån som tilbørlighit och skial år/ och i sitt rette werde/ efter som spannen gielder i landet/ och gråswårten eller høedt om året bliffuit år/ och som tijdens legligheet i allahanda måtte vthi landet sigh begiffuer/ Alleneste vndantagandes ther Wij sielffue medh Wårt Hoff framdrage/ eller når Wij Wåre Bress draghare och tiånere/ antingen medh tekn (som kallas Boddhbysser) eller medh Wårt förseglede Pasbort och bress/ i Wåre och Rigisens egne Konungslige saker och årender vthskicke/ The samme skole här vthinan icke beslutne bliffua/ Och skole sigh doch/ eehwar the geste/ medh en passelig och skialig nottorff (vnder Wårt swåre straff) benögie låta. Sammalunda/ når Wij vthi Wåre och Rigisens merceligherwerff och handlinger/ Wårt Regimentz rådt/ eller andre förordnede/ til Oss eller frå/ fordra/ förscriffua/ eller ellies förskicke/ så skole alle Wåre Biscoper/ Caniker/ Prebendater/ Kirkieprester och andre Wåre vnderfäter/ ther the framdragha/ förplichige vara/ at skaffa sådana Wåre rådgiffuare och theris tiånere/ för itt lijke och skialighit werde eller kóp/ strax tilbetalendes/ theris nottorffstige vnderhåldung/ til personer och bestar. Doch medh sådana wilkor och besleid/ at platt ingen offuer sin empne eller förmögenheet/ vtilbørlighen medh sådana gestning offuerfallen/ beswåret eller woldgest bliffua skal/ widh Wåre Konungslighe swåre ogunst och lijffsstraff/ Eher hwar och en sigh efter rette och skicke må. Och tess til ytermere wisse/ at alt thetta förscriffna aldeles så genom Wår befallning/ willie och allfuarlige menung/ på budhit och manderet år/ låer Wij witterligen tryckie Wårt Konungslige Secret här nedhan för thetta Wårt Mandat/ hwilket som giffuit år vthi Wår Stadh Upsala/ quarta Maij. Anno etc. Millesimo quingentesimo quardagesimo primo/ Regni nostri Anno decimo quarto.

66 Förbud til Allmog. i Åkerbo Härad ic. 1544.

Förbudsbref till Allmogen i Åkerbo häradh och Nericke / att dhe hädan effter skulle afståa medh dhen olaga köpenskap dhe begynt att drifwa i Bergslagen Fring Arboga Stadh / Borgerskapet till präjudice. Dat. Kongzöhr den 29. August. Anno 1544.

Wzi Gustaff medh Gud; Nådhe / Sveriges / Göthis och Wändis Konung; Giöre witterligt / att Wäre trogne vnderfåhare Borgmästarna / Rådhy och menige Borgarne i Wår köpstadh Arboga / hafwe sig för Ofi högeligen beklagat hurulunda een part af Bänderne som der fring om Arboga i Åkerbo häradhe och Nericke byggia och boo / hafwa på någon kort tid tagit sigh före / att bruka stoor handling och köpenskap in på Chronones Fernberg i så måtto / att dhe opköpa till prångz / all den Spannemåhl / Fetalie och annan köpenskap som dhe kunna öfwerkomma / och icke allenast thet the sã till köps på bygdher hoos dheras grannar och någrannar (läggandes der igenom theas åkrar och hemman ödhe) uthan och jembwål hafwa sig företagit att dhe på alle Torgdagat och des emellan fara tijt in i Stadhen Arboga / thet the opköpa innot Stadzgroperne på torget och i bårarne all dhen Spannemål och annat / thet kommer till köps / görandes dher medh Borgarne stoor förköp / och der till en swår och dyr tijdh / Så att Borgarne här näst medh stoor plag så mycken spannemåhl och Fetalie för dheras penningar inne i Stadhen kunne öfwerkomma / att dhe dhen dagelige gästning och dheras huus och gårdar medh uppehålla kunna / för hwilken orsak skuld the och mehra åhrligen förswag dhe och förderwadhe blifwa / thesligeste så prånge samma bänder then Spannemål the till bergen föra / Bergzmannerne så dyr i händer / att the härnäst icke kunne wågan of som nog bewiisligt är / att i dhenna Winter hafwa een part af samma Bänder som spannemålen sã till prångz upköpa tagit hwarie hoos till ett heelt eller halft saar Jern för en Span mißhi / therigenom Chronones bergzmån och så märkeligen förswagadhe blifwa. Och hafwe för sådane orsaker skuld flitelligen begärat / att Wij till sådana otålig handell och köpenskap ett nådigt inseendhe hafwa wille på dhet dhe icke piatt uthi grunden / måtte förderwadhe blifwa / hwilket Wij aff Wår Konungzlige macht och embete Ofi skyldige bekånne / Så på thet alle och hwar och een Borgare / Bänder och andre som der omkring byggie och boo måge och stole blifwa hwar widh thet närhing

Förbud til Allmog. i Åkerbo Härad ic. 1544. 67

närhing och baring som Gudh / all christelig stål och Wår egen bestrefne Sveriges Lagh medgifwer / och icke dhen eene falle uthi dhen andres handling och närhing. Dersöre hafwe Wij af Wår synnerlig gunst och Nådhe vndt och efterlåtet / och nu her medh vnne och efterlåtet att inge båndher måge eller stole köpa någon Spannemåhl Fetalie eller annan köpenskap till prångz af andre bänder in på stadzens tårg / innan Stadzgroparne eller i Bårarne / vndanogandes ferst fist till dheras egne nödtorffter medh mindre dhet skeer i råtta marknadher eller des emellan af Borgarne / hwilket Wij gifwe Edher Dannemån alle som i förberördhe Nericke och Åkerbo häradher byggia och boo tillkånna / att J Edher her efter råtta wele / icke görandes förberördhe Arboga Borgare her emödt något hindher / meen eller försång / så frampt J deröfwer icke uthi stada såsom för andre Konungz förbudh komma wele; Biudandes och så Wåre Fougder och embegmån i förberörde Arboga och Åkerbo häradhe / att dhe wele hafwa her medh ett flitigt och noga opseendhe / på det att Borgarne så wål som Bänderne / och Bänderne så wål som Borgarne / på alle sidor måge och kunne widh macht blifwa. Finnes och någre på bygdhen som för dheras witterlige fattigdom skuld / behöfwe vndertidhen att köpa till een Spann / två / tree eller flere till dheras egne nödtorffter och icke till prångz thet i byyn / då skall det icke heller dhem nekaf blifwa / thet hwar och een sig effterråta må.

Så hafwe Wij och thesligest förestrefne Arboga Borgare låtet Ofi och Wårt ellstelige Riikzens Rådhy besee och låsa ett Såndhebbref / hwilket Borgmästare / Rådhy och menigheeten i Stockholm dem tillskrifwet hafwa / uthi hwilket dhe gifwa tillkånna / om någon handling som dhem emellan besluten är / och iblandh annat / att dhe liggare af Stockholm icke stole köpa här oppi i Arboga / eller på bergen Jern eller Koppar i hundradhe taal eller lifspundh taal / hwarcken i Marknader eller des emellan / uthan af Borgarne dersammastades i låstetabl och skeppundetabl. Doch medh så skål / att the Stockholms Borgare måge närmost blifwa att köpa samme waror af the Arboga borgere för skålige penningar; Så oppi thet Wäre vnderfåhare bådhe i Stockholm och Arboga thes ytterligare kunne uppå bågge sidor wid macht blifwa / hafwe Wij medh Wårt ellstelige Riikzens Rådhy öfwerwågat och beslutet / att sådant effter thes egen begär / på bågge sidor må skall i så måtto / Ofi till een behages

behagelig tijdh och så länge see och fornimma ehuru dhett sig sticka will hållit och efterkommet blifwa. Vidandes fördenskuld och liggiare af Stockholm som på samma bergen och i Arboga dheras handell hafwa plåga / att the sig her efter rätta och sticka wele så framt dhe wele vndfly Wår ogunst och dhett straff som dhe sig emellan på beggie sidor beslutet hafwa. Och des till yttermera wisso / låte Wij tryckia Wårt Kongl. Secret här nedan före. Datum af Wår Gärdd Konungsjöhr den 29. Augusti A:o 1544.

Patent till menige Man som byggie och boo udi Angermanland och Medelpada om then otillbörligheet the emoot hwar annan brukte i theris strömmingefiske; Item, att the må och achte på att Kongl. May:te och Chronan måtte skee någon fördeel af samme fiskie &c. Dat. Westerårs den 1. Martii 1545.

Wij Gustaff zc. Tillbiudhe Edher Wåre trogne undersåther och Dannemån alle / Bøndher och meenige Allmoge udi Angermanland och Medelpada byggie och boo Wår gunst och Nådhe tillförende / och gifwe edher kåre undersåther tillkånne / hurulunde Dß clagewijs af een stoor part som thet i Norlanden hoos Edher byggie och boo förekommet är / att thet för edhré landzänder Angermanlandh och Medelpada / så wäll som upå beggie sidor bådhe sunnand och Nordam om edher i Norrebottn / Helsingelandh och Gestringelandh / gånst fällont och ströpeligen medh the strömmingefiske / thet ådeligen brukas plågar / tillgär / Så art hwarcken Chronen / i sielfwe eller andre uthaf sliske strömminge fiskie någon synnerlig fördeel eller sådane nytte hafwa kunne / som thet sigh medh rätte bordhe och wäl skee kundhe / hwar thet medh rätte och som annorstådes medh siöfjordne thet sådane liagenheete här i Riket äro / skee plågar / och förlöper sig saken (som Dß vnderwijst är) udi så måtto att the Bøndher som närmest emoot strandhen byggie och boo / och någon eigendom förmeener sig att hafwa ifrå theris ågher eller boostadh och uthi siön / wele (snarest sagt) åger sig sådane rättigheet till / uthåfwer alle the Strömmingefiske och fiskielåge som uthan för theris landh ehuru langt the sig utt frå Silendit uth i siönn sträckia / kallendis samme Strömmingefiske

ge fiskie theris statterwattn (ändoch the Dß eller Chronen anten ringa eller atkingen statt ther aff gibre) och förthensuld wele the icke heller vinne och tillstädia någre andre Chronones vnderfåther / som i sådanne statterwattn sielfwe inge ågher hafwer / att bruka theris stöther och fiskierii på sådanne wattn medh mindre the stole gifwa them tull eller leghe / så framt the icke stole förmodhe sig misse theris stöther eller annen fiskiereds stap. Kommer och så mycket annat ondt ther aff medh slagzmähl / bulser / nidingwårkie och annen åwårkan / när then eene then annen ifrå sådane fiskie driifwe will / them sielfwer till stoor stada och förderf / så betänckte icke heller the som sådane eigendom sig udi stoor hafwet tillågne wele / att Wij på Sweriges Chrones wågna / hafwe och så någon rättigheet och eigendom medh udi sådane fiskierii och icke the allena / och när man saaken rätte besinne will / dhå bör Konungen och Chronen udi sådane allmenningz fiskie och så hafwa någon nytta och fördeel som är then rätte tredingh / efter Konungz allmenning är ju så wäll thet i Landet som annerstådes i Riket / thet Wij medh Sweriges bestrefne lag / thesligest medh thet bruk som allestäds ut medh siöfjordhen thet strömming tagas plågar / wäll bewijse kunne / som skee i Stockholms städer / Nycköpingz städer / i Brädwijkken / Stefieborgz städer / och flere stades af hwilcke stöther Chronen sin tillbörlige lott och deel nu altijdh fått hafwer / och ännu uthan all gensäwelse gerne bekommer; Så står icke heller någorstades udi Sweriges lag uthtryckt / att then eene bondhe bör gifwe then annen tull / leise eller statt aff thet allmenningar på landh eller wattn liggendis / uthan Konungen och Chronan åger och bör altijdh hafwe uthi sådane allmenningar sin part och deel / hwilcket nu i någre åhr icke skee är / Så hadhe Wij förthensull godh soog och orsak annorlunde att handle medh sådane erendhe / efter Chronen i then måttan nu i lång tijdh mycket förfort skee är / thet Wij doch aff Wår synnerlige gunst och Nådhe nu fare låthe. Så hafwe Wij doch medh Wårt elskelige Rikszens Nådhe om samme årender så uthåfwer eenswarit / att Chronen af alle the strömmingefiske och fiskielåger som uth med Saltesjön sig sträckie / stole efter denne dagh blifwe och kallas som the och äre med rätte åre / Konungz rätte allmenningar / så att eehoo the helst åre / anten Köpstadsman / Landbøndher eller andre / som strömminge fiskie bruke wele / stole siö och obehindradhe medh theris stöther och annen fiskiereds stap / ut i Saltesjöden uthan hwar mandz gensågs eller förhindring enåhr och

hwar them synes bruka / doch medh så ställ och förordh att the Os och Chronen af sådana fiskerij hwar semptondhe tunne wällförwaret fisl udi tull gifwa skole. Dog på dhet edher som sådana fiskerij bruka wele / icke någon synnerligh tunga eller beswåring för thet salt skuld ther opå kostes will opå liggie skall / och att fisken tes better förwärt blifwa må / are Wij tillfredz sielfwe att stå then bekostningen medh salter / thet Wår Fougte ther i landet edher efter som fisken tagen blifwer / antwarda skall. I wele nu förthen skuld Danneman / wara her förtänchte vbinnan / att Os och Sverigis Chrono then rätt och rättigheet aff samme fiskie wedersares måtte. Och opå thet ingen Danneman på sine rätte ågor som närmest in för hans land liggie / för thenne orsaak skuld någon oståal wedersaris måtte. Are will tillfredz att XXIV. Danneman som i saaken owilldige are måtte udi hwar landzände syne och ransaka / myket hwar och een närmest wid sitt land fritt och obehindret udi sådana fiskie hafwe och niuta bör / thestligeste / att leggie Wår och Chronones rätte treding i sådana fiskie / hwilket Wij gifwe Wåre Fougter / Befallningsman och alle andre som för Wåre skuld wele och skole göre och låta / tillkänne / att the måge wette sig her efter rätte. Datum ut supra.

Opet Bref för Calmarne Borgerne / att the fritt må utföra alle fete warur till behagelig tijd. Dat. Konungsör den 30. Januarii år 1546.

Wij Gustaff / med Gudz nåde. 20. Göre witterligt efter Wij förståt / och Wåre vnderfåter vthi Calmar Os vnderdänligenn tillkenne gifuit hafue / att thet midre i then landzenden inge synnerlige wharur wancke / som elliest vthi andre Wåre städer her i rijkhet seer / thet m3 the handle utrikes före / och theres näring m3 sökie kunne / så frampt the widh barning blifua schole / vthen måst och alleneft these årende wharur smör och åll / som elliest almenweligen och för rikens höge nödtorffter schuld förbudne are och ware schole / theförre the genom these theres Sendebud och medborgere / Nils Personn / Peer Hansonn / Nils Johansson och Nils Söfvingsonn ödmükeligen hafue bedie och begära latide / att Wij sådana theas lägenhet anse wele / och gunstligen efterlathe att the sig till nödtorfft och vnderhold / sådana förne seethe wahrur utaf rijkhet fört

före måge / thet med the kunne sökie och bruge theres bästhe med them / på thet the / och så well som andre rikens vnderfåter och borgere i städerna her i rijkhet / sig näre / barge / och staden och stadens tunga nödtorffeligen vppeholla motte / thet Wij them och icke wågre wille eller kunne / theförre hafue Wij samme Wåre vnderfåter och besittne borgere vthi förna Calmar / af Wår synnerlige gunst och nådhe vndt och efterlatide / som Wij och nu med thet Wårt öpne bref vne och efterlathe / Os till en behagelig tijd och synnerligen till thet thenne sal nödtorffeligen och wijdare betenckie / sticke och ordinere kunne / att the ester måtelighet och stäligen sådana förbede fete wahrur vttföre och thet m3 handle måge sig till goda / gagn och vnderholdning och icke till någon besynnerlig landzens besuärlighet eller schada / samme wahrer byrcka / vnder sig lå eller vttrikes före skole / vppå huichen saal Wår Befallningsman på förnemde Calmar flitig acht och tilsyn hafue schall / wetandes huad och huru mykit hwar af them vttföre / och thet bestedeligen vpschrisua latha / thestligeste och huad för wahrer som riket nyttige are / och her emot hijt in i rijkhet igen införde blifua.

Thestligest hafue Wij och af samme Wår gunst och nåde efter förne Wåre vnderfåthers flitige ahnlangand vndt och tillatide / att borgerne i Calmerne frij och obehindrede måge före vtt thet i länet / och på Sland att köpe sig fethalie och spannemåle till theas huses vppeholdning och liffsnödtorfft och icke till någon vttprängen / som är miell / rogh / korn / huethe och hafra / oyer / får / och lamb / gås och höns / efter thet elliest inge synnerlige torgdager are / eller tilförning seer af bönderne som annorståd i Wåre städer her i rijkhet seer plåger / doch förbiude Wij her m3 / att the liichwell sådana Wåre gunstelige friheter icke misbruke / eller nogot olagligt landköp / vnder sådana skien i then motten drifua skole / vthan som föresagdt till sådana theres huses behof och liffsnödtorfft ställig vppehålle sökie. Theförre Wår Befallningsman i Calmarne lähnn och på Sland itt flitigt vpsende hafue skole / och them som thet m3 kunne beslagne blifua / att the förvthan thenne Wår gunstige tillatelse elliest något landköp drifue måge tilbörligen / och efter Sverigis tag straffede blifue. Thebest hafue Wij och Os till en behagelig tijd vndt och efterlatide att Wåre Borgmestare och Råd i förne Calmar måge och skole årligen göre theres rechenkap för thet skott som der årligen af staden

den utgöres plägar / så och andre stadzens rånther och opbyrder / in för Wår Befallningsman på Ealmare slott / och vthi huad nytte sådana rånther till stadzens befestning utlagde bliffue granneligen upschriffua lastha och tilkenne giffue / theropå Wår Befallningsman vthen all wildh wenskap / gunst eller gåfwor skall hafua itt skarpt och sligtigt vpsende / icke allenast med rechenchapan / att han rätt och vthen bedrag anammedt bliffuer / vthen och att staden utaf sådana rånther och opbyrder / åhrligen ju mehr och mehr förbättradt och förstarcket bliffua må. Ther the sig på alle sidhor esterråtra måge / och thes till ytermere wisso att alt thette förne motte så hollidt bliffua / lathe Wij tryckia Wårt Kongl. Secret her nedan före thette Wårt öpne bref / som gifuit och schrifult åhr på Wår Vård Konungsöör. 2c.

Upsala Stadga om Kiöphandelen. Dese efterföljande Articlar och Stadgar hafwe Wij Gustaff etc. och Rijckszens Rådhs samt andre gode Mån som här tillstådes åre bewilliat och stadfast / att the widh högsta straff obrozligen hållas skohla / och hwilken som emot them / otillbörligen hållandess warder / skall för then första reesa han med skialig bewis och witner beslagen bliffwer / till sijne 40. mr. efter Sweriges beskrefne Lag förfallen wara / och ther till godset som han så ostialigen köper eller säljer / förbrutit hafwa. Men hwar then samme offtare igen kommer / skall han till Liff och Gods straffat bliffwa / androm till speegel och warnagel. Datum Upsala 25.

Februarij 1546.

Ingen skall efter thenua tijdh / och in till thes Gudh fogar att sååden här näst af Jorden och i huus kommen år / högre och dyrare köpa eller sälja Spannemålan som vthi Distings marcenaden i Upsala vthropat och af allom beleswet och samtycht war.

2. Alle olaglige Landköpmån / och alle andre ostkielliche köpmån i Städerna skole här efter platt förbudne och aflyste wara / och Frälsmån / Fougter / Empmån / Hoffmån / Besselstyttere / Knechter / Bågmån / och alle andre Kongl. May:z eller andre gode måns Tidnare / skole ingen köpenskap till prångz driiffwa / hwarcken i Städerna eller

eller på bygden / men will någon bruka köpenskap eller Borgare naring / så må han med Borgarne Stadzens runge draga.

3. Ingen skall medh främmande mans penningar handla eller wandla / och hwar som någon anners mans penningar beuka eller låna will / han skall them vppenbarliga bruka / ingen till stada / vthan som Sweriges Lag och thenna ordinantz vthrycher.

4. Platt ingen skall efterlatet bliffwa / driiffwa någon köpmans handel med mindre han ther till förmögen år / och förståndh hafwer vppå sådana handel som köpenskapen kräfwer / och ther vppå skall i hwar köp stads / någre förståndige och trogne borgare tillskickade bliffwa / som vppå sådana sacker skole gran acht och till syn hafwa.

5. I alle köpstäder skall icke hwar och en efter sitt eget gode tycke / medh allehanda warur driiffwa thetas handel. Vthan then som will wara en krämare / skall alla tijder handla med fram gooz / och en annan medh annat sligt / ehwadh thet helst wara kan / Lerefft / Orter / eller Spekerij / somblige med allehanda klåde / somme med salt och humbla / flit / smör och annat sligt.

6. Hwar och en Embesman skall medh sitt embete vmgå och handtera / och then ena then andra aldeles hoos sin naringh och barningh obeslymbret bliffwa låta / och icke göra honom ther vthinan försångh eller förderff. Och hwilken en Embesman wara will / skall aldeles hålla sig ifrån köpenskap / som och köpmån ifrån Embesmans naring sig hålla skole. Så skall och ingen köpmån eller krämare then deel föra hjit in i riket / ther egenom Embesmännen i Städerna kume bliffwa förderfwa de / och thetas Embete nedhleggiass / och skole vthij alle Embeter setriass och förordnas äldermån som altijdh hafwa acht och tillsyn medh Embesmännen / att the göra gort och ostraffeligit wärck.

7. Hwilken som på Landbygden något Embete bruka will / och driiffwa ther medh någon synnerlig naringh eller köpslagen / then skall flötie sig in i Städerna / brukandhes sådan köpenskap eller sitt Embete ther bästa han kan / dragandess medh Borgarne Rijckszens och Stadzens tunga / dock vndantagandess menige mans torffwelige garningmån på bygden.

8. Präste köpslagen skall platt förbudet wara / så att the som wil
R lie

lie wara Präster / stole taga wara vppå thet Gudh them besallat hafwer / låtandes kiöpmän blifwa kiöpmän.

9. I alle Städer stole alt onyttigt folck / alle åar någre reeser v' hmunstrade blifwa / på thet Bønderne måge och bekomma någon hielp till theras åker och ång när the behöfwe.

10. Alle åtande warur som är lefwandes oxar och annan Booskap / torrt eller salt kiöt / smör / allehanda fisk salt eller torr / stole på någon tids förbudne wara / att föras af riket.

11. Then myckte Seglation medh the ringe och små Skiepp Skutor och Båtar / skall ingalunda tillstadd blifwa / vthan i hwar siöstad blifwe namn gifwit huru många Skip / till siös brukes stole. Och vppå thet ingen skall hemligen handla / androm till stada och förderff / och man weta må hwadh för warur åärligen här af riket och åter in igen förde och skippadhe blifwe / skall granneligen Pargel ifrån Pargel vpskrifwen blifwa.

12. Kiöpmän som seglation bruke / stole för all ting hielt in i riket föra och förkassa så myckte salt / humbla och flåde / och andre sådane vthlånstle warur / att then menige man efter nödhörfften måtte medh försorgdh blifwa.

13. Samma kiöpmän stole sådana nödhörffte warur hempta i the Landh och Städer / som andre fremmande theras warur hempta / på thet the icke genom så många mans händer gå måtte och fördyrkade blifwa.

14. Unge bönder stole kiöpa och vnder sig lå Spannemål eller andre åtande warur / och thet med bruka theras kiöpenkap till prång / vthan the som någon Spannemål eller annan Fetalie till Bergen eller annorstades före och sällie wele thet skall wara them efterlåtet / så myckte the af theras egen afwel åstadskomma kunne. Dock the som Tacka och Osmundz Järn så widh Beraen mera än the sielfwe behöfwe till theras myta / stole förat till näste kiöpstadh och thet såliat / och icke bruka thet något Landskiöp medh.

15. Then menige man på bygden / så och Borgare i Städerne / stole sigh widh then tillbörlige dracht och klädebonat / hwar efter sitt stieck och stoda bendise låta / som fader och föräldrar för them giordt hafwe / förty bram och högmödh är platt inter förnödhden vthan stee till Gudh för törnelse /

törnelse / och thet menige bästas förderff och thet är Allmogens bästa bram och heder / att the hafwa theras åker / eng / och andre ågor wäll brukade och häffdade / thesiiles malt och miöl i läverna och maten i huusen.

16. Aff alt kiöp som i hwar landända / synnerligen för sig nu på thenna tids warit hafwer / skall efter en rätt och flitigh wårdering / hwar tredie penning / för vthan all fördeel aflagen blifwa.

17. Alle Embesmän / ehuru the hålft namn hafwa kunne / stole altids till then tredie penning / aflå och afforta / för theras gärnings eller arbeteslön.

18. Allt tienstfolck hwar utij sin måto / stole så medh theras åars löön / daga och weklöön / genom lijka afförning / sigh efter tidsens och landsens lågenheet / medh en ställig löön bendise låta.

19. Aff then betalning som man gifwer för maat och oel / anthera för wekufost i Städerne eller och then wågfarande hoos bönderne eller andre / till sig om dyngnet / så och till hästefodret om natten / skall efter hwar och en Landzens lågenheet / till then tredie penning affortet blifwa. Actum ut supra.

Mandat om Kiöphandelen. dat. Gripsholm den 4. Aprilis
år 1546.

Wij Gøstaf med Gudh nåde / Swerigis / Gøtis och Wendis 20. Konung / Helse och tilbiude eder oss elstelige Wåre trogne Bønderfåther alle / Andelige / Werdzlige / Friborne / Frelsismen / Präster / Fougter / Befalningsmän / Köpstadsmän / Bergsmän / Bronones stattslylige bönder / Landboer och menige almoge som byggie och boe vdi Kårligen medt Gud och Wår synnerlige gunst och nåde / Kåre vnderfåther / Som eder samfält och synnerligen wäll witterligit är / om thenne swåre dyre tids / och store oflyckelighet i Köpmanshandelen / som nu i long tids / her vdi Wårte Konunges (thi Gud bättre) warit hafwer / genom hwilken i och andre Rikens Inbyggere / fast fortungade och beswårede warit hafue / Och för thenskuld sådant för Oss / såsom edhers reite / och aff Gud tilspickede offrigheet / någre refer beflagat / och mæ vnderdånig flit bedit och begæret / att Wij så myckit Oss / för Wår Konungelige Persone / stode tilgørensdes / och mögeligit wåre / the råd / middel och wåger / betenckie och finna wilde /

wilde/ ther egenom sådane skadeligh fördring och besväringer/ botade och afflaffede bliffua motte/ Huilket Wij och (thz Gud kenne) gärne giordt hade/ och än nu göre wele/ Som Wij Oss och offte sielfue tilbudit haffwe/ att Wij sådane dyre tijdt/ gerne afflaffe wilde/ hwar Oss elliest vdi then motten/ och hwar som Wij till menige Kilsens wälfärdh/ genom thess Allmectiges tilhielp/ och medt gode wälbetencte råd/ sticke och stadga kunde/ måtte hoss edher som Vnderfäterne äre/ m3 lydne och hörsamhet/ efterfolgt och hollit bliffua/ Thes förutan all öffrighet någett nyttigt eller beständigtt att insättie stadga eller ordne/ fast omöyeligit/ wara will/ Oc effther nu för Ett år sedhen/ vdi Samtings Marskaden i Stregnes/ ther och en partt aff eder och flere Kilsens inbygglesse re tillståde wære/ och vdi Wår egin Konungzlige persones närwaren och åhöre/ alle endrecteligen och m3 en mund begäredde att sådant ske måtte/ och ther hoss utloffwade/ att hwar som Wij m3 Wårt Elskelige Kilsens Råd/ (thz menige beste til gode) i sådane saker påsinne kunne eller stadgandes wardhe/ thz samme stulle aff edher/ och alle andre Kilsens vnderfäter/ styrckes/ förswares/ och wid macht hollit bliffua/ Och hwar någon ther emott handlandis wordhe/ then samme wilde i sielfue utan all insage eller vflucht/ hielpe att nyste och straffe. *re.* För sådane orsaker stuld/ Wij Oss och beslitedt haffue/ att sinne någre lidelige middel och wägar/ så mycket möyeligit wære/ att afflaffe thenne dyre tijdt nu på särde är/ esther som sicksaken nu best lijde will/ och Kilit drageligest ware kan/ Haffue och förthenstuld ett almenneligit möthe/ som nu nyligest skedde i Wår Köpstadt Arboga/ förskriffait och hollit/ ther häden och någre aff Köpstäderna i hwar Landzende her i Kilit kallade wære/ hwilke med Oss och Wårt Elskelige Kilsens Råd/ vdi alle måtte/ i längden ther vm handlede/ öffuerwoge och berädsloge/ Besonnerligen/ utaff hwar orsak och tilfalle/ sådana öffuermåttens dyre tijdt/ sin rette begynnelse oc ursprung hade/ och huru then m3 bäste sticket/ effter thenne tijdz lägenheet/ förwandles/ bothas och afflaffes motte. Ther sammestadz bleff Oss och/ aff hwar Stad/ theris schrifttelige och sinnerlige betenckende och råd/ vm sådane saker tilhände stalt/ Them Wij och öffuerläse/ och på thz siidzste hoss Oss icke annett besinne kunde/ utan att sådane Kilsens och alles wäres förderff och merckelige besväringer/ m3 thenne dyre tijdt/ hade theres rette ursprung/ först och frempt aff Kilsens egne vnderfäthers och inbyggieres (när man sanningen rätt bekenne will) öfstickelige handlinger/

linger/ forsumelser och otriffuenheet/ Så och att hoss en part her i Kilit (ty wære) så lithen lydne och hörsamhet finnes/ Förty ändog thenne och andre Kilsens fördärf/ skade och besväringer/ haffwe nog altidt legat Oss på sinnet/ Som Wij och sådant/ för long tijdt/ m3 Wårt och flere godemändz råd/ gerne haffue welet förekommit och bothe latidt/ Så haffwe Wij dog förnummit/ att sådane Wäre gode meningier och råd/ haffue her till/ hoss eder en part/ ganske ringe bliffuit achtede/ utan snarerne i thn wärste mening vtrudde/ Och att somblige haffwe fast snarerne benegne waritt/ att lache bedrage och förföre sich aff onde och arge menniskiers ingift och inbläst/ som them m3 lygn och bedrogerij på all stade och fördärf gärne före wilde/ än att man haffwer fölgt och lydt Oss effcher som eder rette infödde Konung och öffrighet äre/ och then ther gerne will sökie och fordra alles eders och menige Kilsens gagn och bäste/ som Wij och altijd (ther Gud stal wære Oss wihne till) gärne giordt haffue/ Mån hwar hielwer thz/ att Wij herodinnan någett ordne/ sticke eller stadge? (ändoch Wij ingea sorg/ möde eller arbete/ för eders och menige Kilsens wälfärdz skuld/ i then/ eller annen måtte/ haffue latid Oss någon tijdt förtung eller swår wara) hwar Wij aff eder som vnderfäterne äre/ icke then tilbörliche lydne och hörsamhet haffue måge/ Tessdoch förutan (som sagt är) Oss och all öffrighet omöyeligit är/ någon god lag/ nyttig sticket eller ordnansja/ att sticke/ stadga eller stadfäste/ Dog hwar i alle sammeligen/ och hwar wedh sitt namn/ her wdinnan wele Oss tilbörlicher hörige och lydige wara/ Telligeste hwar och en för sich/ med Oss alwarligen tilhielp/ att hwar som Wij/ för alles eders och menige Kilsens gagn och bäste stuld/ påbiudandes eller stadgandes wardhe/ måtte och så aldels hollit och fulkommet bliffua/ effther som sådant aff gode trogne och lydige vnderfäter bödr att ske/ och som i sielfue thz vnderdäneligen och ganske sticket aff Oss haffue begärendes warit/ Wele Wij medt Gudz Allmectiges tilhielp/ och förmidelt flere Wäre godemändz råd/ the middel och wägar sinne/ hwar egenom sådana dyre tijdt och besväringer afflaffade oc botade bliffue måge/ Som Wij oc/ genom thette Wårt bress/ vder tilkenne gessue wele/ hwar egenom sådane besväringer och dyre tijdt (ther sig nu hwar man öffuer beklager) vplommen är/ och sin begynnelse eller ursprung aff haffwer/ Och ther hoss eder strax wele förstå lathen/ huru och genom hwar medel/ sådane dyre tijdt afflaffes må och botet bliffua kan/ Thz Wij oc så wele/ oc alwarligen/ widt wære strenge ogunst och

wrede/ biude och befale/ att sådant effther thenne dag/ fast och obrodzlig gen skal hollie bliffua/ widt ther straff och plicht/ som her effther/ widt hwar Arickell för sich uttryckt står/ Och effter som then menige man/ adelsle och oadelsle/ fatige och rike/ som i Upsala i Disting; Marcknaden näst förliidin för-samlade wære/ samsålt m; Oss aldels medt theris fulkomme lige Ja/ fulordt/ och vprächte händer begäredede belesfuede och samtychte.

Som är till thz förste/ att ändoch Wij/ och alle menniskier bekenne mozte/ att sådana dyr tijdt/ och annat mere fördärff (genom huilke Konungeriker/ Land och folk vnder tiden/ straffede och plägede bliffua pläge) seer förmidelst och genom Gud; tillatelse/ hwilkin altid menniskiornes synder/ som schriffren bewiser/ i många hände mozte straffer/ Så måtte doch likeuel hwar och en/ som tesse saker rätt besinne wil/ ther höst bekenne/ at thne närwärende dyr tijdt/ och andre besväringer/ och så mycket förorsakes aff then menige mand; stora försumelser/ otiffuenheet och oflickelighet/ Effter Gud almechtig elliest therite Wärdt Konungerike/ m; många gäffwer/ till alle hände bärning både aff åkeren och elliest/ mildeligen oc nogh begäffwer haffuer/ hwar Rickens inbyggere wille elliest sich ytterligere winleggje/ och någett treffnare wara/ till theres eget gagn och beste/ än her till skeedt är/ Thersöre oppå thz i kåre vnderäter sådant tess bättre förstå/ och eder ther effter rette kunne/ wele Wij genom tesse effterfoliende meninget/ på hwarth och ett stycke för sich/ och ther höst/ huru sådant botas och bärtres måtte/ vdi lengden eder vnderwise och förtälje/ som her effter fölger.

Och effter the störste och almänneligste kåren och klagemålen äre om thn dyre tijdt på spannemålen/ som nu höst then menige man ringe finnes/ och förtenskuld ganske hög reest och vpsligen är/ Wele Wij först förtälje och kungöre/ hwar vstaff sådana dyr tijdt på spannemåle komber/ och sin rette root och vrsprung haffuer/ och huru then botas och bärtres mozte/ Och beshynnerligen först vdi Norlanden/ som är Dalerne/ Helsingelandh/ Gästringeland/ Angermanneland/ Mädelpada och Bothnen/ Så att ther brukles ganske litten åker/ folcket förökes/ wezer till/ och bliffwer mykitt/ och hemmanen klyffwes i många deler/ så thz löper oppå mand;deien ganske lighthet/ och spannemålen bliffwer liewäll icke thes mere/ ther aff doch alle theres söde haffue måtte/ Thersöre om vdi same ländjender sådana dyr tijdt på spannemålen affkomma skal/ will först förnöden

nödenne wara/ att man mozte haffwe ther större och flitigare acht och tillsyn på åker och ång/ än her till skeedt är/ Biudendes förtenskuld att effter thne dag allestedz her i Rikit/ och beshynnerligen vdi förbenempde landjender/ ther folckit så förökes/ hwar och en effter sitt stånd och sin förmögenhet/ sich beslitte och winleggje skal/ at vptage och rydie åker och ångier/ hugge swidier/ bruke iordenne/ och byggje nye heman/ Effter mångstedz til sådant/ god tilfålle och lågenheet finnes/ Så att ther egenom/ mozte åkeren och spannemålen förökes/ och folcket ther aff sitt vphålle haffwe kunde/ Thet Wij icke alleneste tilböriligen wele straffa lathet/ hwar sådant försumes och ohörsambligen föractes/ utan jemwäll/ the andre/ som sich sådant företage och bruke wele/ gunstligen förshone/ på någon tilbärlig tijdt/ m; Wår och Cronones Skat/ och elliest m; andre frisheter benåde. 2c. Thet hwar och en sich effter retta må/

Telligste effther Wij förstått haffwe/ att vdi förskreffne landjender Bygdelagen och Byerne som bygde äre/ inhagne vnder byägerne/ mere än them behoff görs/ och icke tilstådie wele/ at ther någre heman os på theris byemarcker vptages eller byggies stole (thz och en orsack är hwarvöre spannemålen förökyres mozte) utan at en by vnderstundom hegner vnder sich så mykitt som flere mozte haffwe bröd och bärning vaff/ och kunde wel hielpe sich m; 2c. Förthenskuld förbiude Wij/ att inge aff bygdelagen stole effther thenne dag tess macktt haffwe/ förhindre thn som nye heman byggje och jorden vptage wele/ eller inhagne vnder sin boolstad/ androm til stada/ mere än han kan wara fulsättis vpå/ och sielf wäll sijke och fara betröster/ Och hwilkin ther medt effter thne tijdt/ kan beslagen bliffwe/ som vtaf ondsko och argheet/ andre förhindre och förmene wil/ att byggje nye heman/ eller hugge Swidier thz doch honom och hans bolstad utan stade ware kunde (effter som thz någre gode skälige och owilde män/ m; Fougten/ Häred;höfdingen eller domeren/ ransake och måte stole) bliffwe sakfallen til Fyretije marek/ Gör han och någon äwerekän m; hugg eller slag i then sak/ haffwe brutid Edzöret/ som Swerigis lag vtroiser/

Vstaff sådana förskreffne otibörilige handlinger/ vpkomme monge andre oflickeligheter/ som then menige man och Rikit fast skadelige äre/ och beshynnerligen när them så förmeent bliffwer/ att byggje och vptage nye heman och förwidga landet/ haffwe the dhå ingen annen råd/ utan måtte tage til köpen;kapen/ och driffwe landköp/ Thet egenom så wäll på spannemålen som all annen dell/ sådana otijdt bliffwer/ som nu förögen

ögen är/ Therfore biude och strengeligen befale Wij/ at sådane ingelund
de/ her effther ssee eller brukas skall/ och att inge vdi förskreffne landzen-
der/ som bönder wara wele/ och åkeren bruke/ sådane olaglig köpenkap
driffwe skole/ utan achte sin åker och ång/ til thz sijteligiste/ och winleg-
gie sich att vptage och byggte flere heman/ som tilförende sagt är/ ther
aff sin föde haffue kan/ oc spannemålen/ m̄ solckit förökos och förmeres
mätte 2c. Hvilken i then förste reese/ emott thett Wärtt förbudh/ ohör-
sambligen handlandis wardher/ driffwendis på bygdan något otillbörligitt
landzköp/ som sagt är/ then samme skall/ för then förste reese/ haffwe
förbrutidt sine Fyretije marck/ och godset thz han köper eller säll/ effter
som Wår beschreffwis lag/ ther om vtruycker/ Then annen reese/ haffwe
förwerckett Hundrade marck/ och then Tridie miste haffuen om hann i
liike mätte ther medt kan beslagin/ och lagligen tilwunnen bliffwe/ som
han tilförende ther före bött haffwer/ och icke will ändhä igen wände/
Will och någon i förskreffne landzender/ eller annestads bruke köpenka-
pen/ dhå flyttie sich in i Wåre Köpstäder/ driffwendis ther theris redelsi-
ge handel/ och drage Stadzens tunge/ som the andre Wåre vnderfåther
ther göee/

Uff thz myckle solck/ som vdi förskreffne landzender förökos/ och byerne
icke thess mere vptagne eller bygde bliffua/ kommer som sagdt är/ dyretijd på
spannemålen/ Tesligeste effter at ingen will lathe lære theris barn/ någre gode
åmbete/ utan alle ligge och trengie sich in vpå hwar annen/ Eller och när
bårningen och föden tryter/ löpe the in i andre landzender her i Wpland/
Nodzlagen/ Södermanneland/ och flersteds fring om Dilit/ huiltit
thesse landzänder fast beklage/ och tiene för Dryllere/ tagandis åleneste
vdi theris tröflare lönn/ spannemåle och icke penningar/ ther egenom the
en stor dell aff Bondans sådh vthåkra/ Så att om Wåren när bonden
skall så sin åker/ finnes vndertiden mere spannemåle hos Tröflaren än
hoss sielfue Bonden/ och Tröflaren sätther åther när han hem kommer/
samme spannemåle som han aff Bonden åkret haffwer/ androm så dyret
i hånner som han sielf will/ then memae man til ingen ringe schade/ och
försambler så ther före igen en heel hood fist/ ther m̄ han åther far och
prånger/ och byter sich spannemåle til igen/ dyrekendis seden så well si-
fken som spannemålen/ Fårthensuld wille Wij och biude her m̄ altwarsli-
gen/ at ingen her effther skall sich fördriijte/ i så mätte som sagt är/
vtäckre

vtäckre aff bonden hans spannemåle/ Och helst för then orsack skuld/ att
när måste och største arbetet/ om våren och Sommeren m̄ bonden til-
stundar/ dhå äre sådane Tröflare icke tillståde/ utan om vinteren/ när
han m̄ sådane sitt arbete/ bonden förarme och vtäckre kan/ icke achtendis
huru årsvexten är utan så myckit/ vdi tröflare lönn tager när listh̄ wårt
är/ som när aller bästa årsvext varit haffuer/ ther aff doch bonden stor
scade haffwe mätte/ Mån hwar någon i then motten/ arbete eller tröflie
will/ dhå skall thz ssee för en måtelig och ställic dagelön eller wckelön/ för
penningar eller och årslön/ effther hwaris lägenheet/ Så at bonden så well
om Sommeren och annen tijd/ mätte haffwe gagn aff honom/ som om
vinteren/ och icke i then motten utan åskilnat huru årsvexten varit haff-
wer/ så vtäckret bliffwa/ Hvilken her emot gör och öffwerträdendis war-
der/ böthe samme bonde Sex marck/ och tröflaren miste al spannemålen
han förtient haffwer/

Thesse förskreffne äre nu the wiktigste orsaker/ som man nu haff-
wer kunnet bekenlie/ hwarfore spannemålen vdi Norlanden lithet wåxer/
och fast dyr bliffwin är/

Mån vdi thesse andre landzender her i Rikit/ och snarest sagt alle
stedz/ vplommer och förorsakes then dyre och swåre tijd opå spannemålen
mest ther aff/ att effther åkeren will haffwe stor rychtan/ gran skögel/ och
myckit arbete/ ther wisd doch icke monge bliffwe wele/ utan tage sich
myckit effter Norlenningerne försmå åkeren/ och bruke köpenkapen som
någet lettere synes wara/ Ther egenom (meden the m̄ köpenkapen far
re och prånge) åkeren och jorden ilde häffdet och rychtet bliffwer/ och byer-
ne mangesteds (som för ögen är) ödeleggies/ och aldelis lithet såås ther
intet såås/ Therfore förbiude Wij/ att ingen som bonde ware will/ el-
ler sin bårning aff åkeren haffwe/ skal sådant olagligitt landzköp och prån-
gen i någon mätte driffwe/ Ther egenom åkeren myckit igen leggies och
öde bliffwer/ wid thz straff som tilförende om tales/ om sådane skadelige
landzköpmån vdi Norlanden/ nämpnligen/ att för then förste reesen när
han ther m̄ beslagin warder effther lagen/ till Fyretije marck och godset
som han medt handler/ then annen reese/ til Hundrade marck/ och then
Tridie till liffwet/ skall straffes och nepses/ om thz icke amers hielpe kann/

Och effter en fördärfulig sedwane her til dagz varit haffwer/ ther
aff spannemålen och fördyrekos/ att stadde drenger icke utan för spanne-
land/

land / så och husmän / och ostadde lösning karler som tiåne bonden för dagelön / wele en partt icke annat tage udi theris lön / än spannemåle eller spanneland / så framp the bonden något gagn göre skole / som och tillsörende om trystare sagt är / Eherföre wele och blude Wij / att thz och så vdi like måtte m3 sådant sällskap / skall stadgat och hollit bliffwa / Och hwilke her emott görendis warde / skole straffes som om trystare sagt är / Som är bonden till Sex marc / och the andre förtappe oc miste theris arbete / och the i så motte m3 spannemåle eller spanneland / aff bonden förtient haffwe /

Wij wele och förbiudhe tesligeste / att ingen her effther till prångs skal vnder sich lå / och hoss granner och någranner tilhope slagge / then menige man till skade / så myckin spannemåle som her til myckit skedt är / och seden honom vdi thz dyreste vtrånge / ther aff spannemålen och swär ligen fördyrkes / Och en part fara ther m3 vp till Bergz och annerstads / och förwende samme spannemåle i iern / prångendis och så seden iernet vtt / som han tillsörende giordt haffwer m3 spannemålen / vsläpendis ther vtöffwer sine hester om vinteren / och när wåren kommer / och åkeren säll stall / dhå åre hestene vtrörde och förmächter dhå icke tråde / häfde och rychte sin åker som thz m3 rette borde / så att åkeren ther egenom ofädder och vnderstundom öde bliffwer / Thz Wij aldels / och fulkomeligen her effter / icke wele tillatid / utan förbudt haffwe / Så att huilckin vdi sådane motte / m3 slike prångelöp / betrådis kan / skall straffes / Then förste reese till godset som han m3 prångede / och therutöffwer til Fyretie marc / som Wår Swenske beschrifwen tag ther om vtuiser / och hwilcken then annen reese sich besinne lacher m3 sådane förbudne och stadelige landsköp eller prångelöp / haffwe förwårdat Hundrade marc / och then Tredie reese straffes till hollen / Ther vpå Wåre Fougter och befalningisman wiidt Bergen och annerstads / slitig acht och tillsyn haffwe skole / wiid Wår strånge nepst och wrede / Icke seendis i någon måtte genom fingeren m3 sådane olaglige prångere / och förderffuelige landsköpmän / Doch må hwar man sällöst före och sälle Spannemåle / Ost / Smöde / och alle andre åtende warer wiid Bergen eller annerstads / så myckit hwar aff sin egin affwel åstadkomma kan / och afflåthe will / och icke hoss granner / någranner eller andre / sådant til prångs vplöpe / som förskriff vit står / och the som i betalningen för spannemåle eller annen deel wiid Bergen tage osmundz jern /

mere

mere än the sielfwe behöfwe til theris booreskap / och annen dagelig nytte / skole samme osmundz jern före til näste Köpstäderne / och ther föryttredt och sälltetterther som thz går och geller / och köpett sakt är /

Tesligist förwimmme Wij (ehedt och myckit till dyr tisd på spannemålen hielper) att en partt aff vnderfåtherne tage sich store heman före / icke achtendis hwadt store heman kräffie och behöffue / som är att åkeren well trådis / diskes och gödis stall / thz doch sådane flotsstöcker lithet betenckie eller achte wele / som icke eller vndertiden haffwe mere än en loo eller Trå / och fördriffie sich lickerwell tage thz bästa heman i landet är / ther han dhå sitter på Ett år / Trå eller Try / så länge han haffwer vtrarmett åkeren / och seden åkeren icke mere bördig är / utan i så måtte ödeleggies / far han ther iffrå / bliffwer hossbonden skellig affradert / och gifwer sich så anners stedis / och gör ther like som han tillsörende giord haffwer / Ther före wele Wij och blude att Wåre Fougter och befalningisman / vdi alle landzender / så och Ådeles och Svålsit på sådane saker gran acht oc tillsyn haffwe schole / oc ingelunde tilstade at sådane flotsstöcker / och the som till bo man icke falte åre / eller någon macht och förmögenheett haffwe / at besittie och wåll förestå sådanz heman / schole sich någett sådant förtage eller fördriffie / wiid Wåre strånge nepst och wrede /

Och esther Wij endels föstätt haffwe / att Kyrckewårderne i somme landzänder / som m3 rette skulle achte opå Kyrckienes Tijende / och annett hwadt Kyrckienne tilkommer / rätt och skäligen m3 handles måtte / åre the samme som måst all Tijenden aff Kyrckienes herberger slagge vnder sich och sine wener om hösten då spannen gälder minst / och prånge honom så thet dyreste vtt om wåren / dhå han måst gälde oc högst reest är / Förten skuld blude Wij strengeligen / att sådant her esther ingelunde skee eller be driffues stall / Och then som her esther m3 nicht skäligen beslagen och tilwunnen bliffwer / skall ther före nepses och straffes like som för annen förderffuelig och olaglig prångelöpenstap / wiid thz straff som tillsörende vntales / Som Wij och her medt allfuarligen biude förskrefne Kyrckewårderne / vdi alle landzender ehwar thet helst wara kan (esther wåll bewiligitt att Tijenden mest ofwer alt Riskit / icke nu så redeligen vtt görs / som sich medt rette borde / och i gammell tiid (see plågede) att the gran acht och tillsyn haffwe förköp och dyr tisd båd i Städerne och på Bygden / Ther före om någon esther thenne dag / som sagt är / befinnes / eller vspanes

Kan / som i sådane måtte främmande mandz penningar anamendis warder then, samme skal först til Fyrotije marck sackfalter warda oc seden miste penningarne han på sådane skall vpburit oc til sich annamed haffuer / halfdelen honum til Stade som sliske penningar vthel och then annen halfdel honum til förlust / som them anamede / och hwar then samme oftere för slisk sack beklagat och tilvunnen wardher / blifwe dhå sackfalter till hundrade mark / och om han af sliske handlinger icke ändhå afflathe will / straffes til halften som tilförende om the andre otillbörlige och skadelige köpmän sagdt är / Eher vpå Wäre Befalningismän mz Borgemestere Råd och Rembnere vdi Städerna / och Wäre Fougter på landsbygden / flitig acht oc tillsyn hafwe scole / att thz ingelunde her efter måtte stad eller tillatid bliffwa / Doch blifwer icke her mz förbudt / att låne eller bärge hwar aff annen / anthen penniger eller andre warer / som gammell köpmandz seedt altijdt varit haffuer / efter som man bäst öfuer ens komma kan med bonum som sådant vsläner / Så att thz doch lideligit på både sider ware motte / som sich dhå then ene mz then annen ther om bäst förliske kunne /

Och vpå thz mz köpmandz handlen / her efter något bättre och slickeligere tilgå måtte / wele Wij ielligeste och biude / att i Städerna ther köpenstapen drifwes / stole någre gode trogne och förstondige män / mz Wärt råd och samtycke tillsickes och förordnes / som wisdt theris eedt och ähre på sådane saker gran acht och tillsyn hafwe scole / icke tilstadiendis / utan aldelis affläffendis / att the som taff för mögenheet icke äre / eller på sådane handel som köpenstapen kräfwer / någett synnerligitt förstond hafwe / scole icke köpenstapen drifwe / Effther aff theris oförståndighet myckin stade och förderf / then menige man vpå komme kan / doch så att the fattige / som ther vinnan förstånd wäll hafwe kunde / blifwe icke för wildh eller wänstap slud / aff the tillsickade / förhaffde och förmeente / När hwar sådane sänslap som ther till icke dugelige äre / wille blifwe bönder / eller och beslitha sich anthen her inri is eller vtrikis / att lære gode Emberer / wär thz them sielfue och m. nige Rikit myckit gagneligere oc bättre / at vdi sådane måtte icke så många ofstickelige och skadelige köpmän blifwe / Eherfore scole samme tillsickede gode män (som the och ther om för Oss till swars wara wele) her vinnan acht och tillsyn hafwe / att sådane icke stadi / utan aldelis affläffeti blifwe / och Embeten mere vpsomma måtte / Så och them / som köpenstapen drifua och vslendis

seglen

seglendis wardhe / scole samme förskrefne tillsickede alswarligen förholle och lære / huru the sich både vtländis och her inrikis Rike och holle stole / mz samme theris köpshandell / att thz måtte gå någett sieligen till / och att all staden hängde icke alleneste her in på Rikit / them sielfue / och andre Wäre vnderfater / som myckit sree plager /

Skall och icke her effther tillatid blifwe / att hwar och en esther sin egin wille / mz allehonde warer / handle skall / utan then som will ware en Krämere schall och altid handle mz framgodz / en annen mz annet slicht ehwadt thz heelst ware kan / som thz i annen land och Städer brukeligit är / Så och hwar och en Embesman / mz sitt ämbete skall vngå / Ingen görendis then annen försong eller fördräff / anthen Embesmannen then annen i köpenstapen eller och köpmannen Embesmannen i sitt ämbete / wijsd Wärt straff och ogunst.

Wij förnimme och / att thenne många små skip och skuter / både i Städer så och allestedz vtt mz siösidan i all Norlanden / Finlandh och annerstedz / en orsack giffwe / till then ofstickeligheet som är i köpshandelen / I thet att Borgere / Landköpmän / Präster / Bönder / och andre som sådane små skip och skuter hafwe / gøre inthet annat än segle mz sådane små skip och skuter / tadandis them mz theris egit och annermandz godz / som the sielfue wele / och löpe seden ther mz hwar them hålft twckis / mz then del the öfuer förbud / och mz otillbörligit landköp / tillsammans slagget haffwe och tilhope köpt / ther egenom the andre lagelige köpmän fast förderffwede bliffwa / Eher före wele Wij och biude / att sådane Seglation ifrå the hampner i Norlanden / och annerstedz in til främmande land och Tyske Städer / så och ifrå Stocholm / och andre Wäre Siöstäder mz the ringe och små skip / skuter / och Båther / som sree menige Rikit til fördräff / skal her effther ingelunde tilstadi bliffwa / utan platt aflyste wara / Skal och i hwar och en Wäre Siöstäder namngiffwes / huru många eller store skip til Siöis vtrikis brukes stole / Och hwar någer ther öfuer dyffwes att handle / skal haffwe förbrutid skutan och godzet / Och vpå thez man wete måtte / hwar för warer / oc huru myckit är lian her aff rikitt / och äther hijte in igen / förde och stede blifwe / Biude och befale Wij / att vdi alle Wäre Siöstäder / the warer som her aff rikitt ärligen vstippes / så och hwadt som ther emett igen in fördr blifwer / ehwer thz helst / anten inlendeste / eller fremmande til

§ 3

höre

höre kunne/ granneligen parkell ifrå parkell/ beskriwitt och wägitt bliffwe
skatt/ och synnerligen för the orsaker skuld/ att ingen i så måtte/ skall
driffwe någon hemelig handel andre til skade eller förderff/ och opå thz hwar
och en må wara sin tilbörliig handel bekänd/ och icke stälendis sin handel
ytt och in i landet driffwe/ som mykit stet plåger/ wiid sådane peen som
tilförende sagt är/

Och upå thz Rikit tåss bätter bespisatt/ och then dyre tiid/ som nu
en tiid lång warit hafwer/ vdi alle åttende och andre köpmandz warer/
afflaffett bliffwe måtte/ Biude Wij/ att allehonde åttende warer/ som
är lessuendis Oxar och annen booskap/ Fört och salt tunna kött/ Smör/
Flest/ Lay/ åll/ Finsle gådder/ Förs/ Ströming/ Krampesild/ och
andre sliike åttende warer/ schole på någon tiid förbudne ware/ oc icke
her aff Rikit viföris/ wiid thette närwarendis straff/ som är/ att hwil
ken ther medt kan bestagen warde/ och lagligen tilwunnen/ miste warer
ne eehwadtt thz häst wara kan/ och ther til böthe Fyretije marek/

Wij förnimme och att Borgmästerna och Rådet i Städerna haffue
plat ingen acht/ tillsyn eller åttillnat/ hwem the giffwe Borgerkap/ vtt
slagge tilhope att thz löse sälkap/ the offwerkomma och til sammens san
ke kunne/ som intet hafwe wedertwåge/ eller någon synnerlig stadzens tun
ga drage/ sättiendis them vdi theris och andre Borgeris huss/ ther the
yppeholle ölfallien och horekroger/ ther och myckin Gudz förtörnelse sker/
mz slöfande/ drickande och annen offickelighet/ som och myckit förråde
rij/ mord och tiuffnat/ huss sådant löst sälkap råbdåss och bedrifwit bliff
wer/ thz doch nyttrigere wære/ att sådant löst sälkap/ wære vtt på byg
den/ och tiende bonden/ så länge the någett förwerfwe kunde/ eller och
lårde någett got embete/ ther aff the sijn tilbörliige näring haffue måtte/
Förthensskuld biude Wij att i alle Wäre Städerna/ och i Stochalm besyn
nerligen alt onyttigt foick/ hwart år/ någre reser vtmunstrade bliffwa skole/
på thz bönderne och bekomme någon hielp (ther offwer sich mång man
beklager stor brist haffwa/ till theris åker och ång/ och att sådane Gudz
förtörnelse/ och annen otillbörliighet/ tilbaka och förhindret bliffwa mot
te/ Hwiltin sådana vtmunstring eller afflöffning icke hörig eller lydig wa
ra will/ vttan hemeigen eller openbarligen tränger sich åter i Staden
igen vttan Wårt förloff eller tillåtelse/ then samme skal stå i bultthen/ på
Wäre Slott eller Wårder/ En Månedt eller Twa/ görendis Wårt och

Krono

Kronones arbete/ Samelunde the som sådane selskap åter sättie vdi the
ris huss ellee gårdar igen/ när the ene rese tilförende vtmunstrade waritt
hafwe/ hafwe förbruit Tribie delen i samme huss eller gårdh/ vtt the
elliest ther vttinnan Wår gunst icke åttutendis wardhe/

Wij förhopes/ och mz Gudz hielp vttan tuiffuel förmode/ att er
genom sådane middel och wåger/ som nu föraltde är/ så wåll huss Wå
re Vnderfåther Borgerne i Städerna/ som mz Bönderne på Bygden/
ther beswårlige och dyre köp/ skall afflaffett och botadt bliffwa/ så att
then ere offwer then annen sich mz skal icke till att beclage hafwe skall/
hwar elliest thenne Wår stadga obrotligen i alle måtte/ hollin bliffwer/
Thersöre wele Wij och biude att förskreffne Wäre vnderfåter Köpmän
nen i Städerna/ the andre Wäre vnderfåter her i Rikit/ nödtorffteligen
försörge och försee schole/ mz vtiendzke warer/ them man årligen aff
fremmende land hafwe måtte/ Som är Salt/ Humble/ Klåde/ och
andre sådane nödtorffstige warer/ att the och så i liike motte/ sådane wa
rer/ för en skålig betalning offwerlathe skole/ efter som hon tilbörliigen kan
wårderes/ eller nu sagt bleswen är/ Som Wij och thelligste samme Wå
re vnderfåther på Bygdenne/ biude och almarligen befale/ att the icke
nu there (sedan thenne Wår stadga giord bles) ån tilförende stet plåge
de/ the warer som huss them falle/ Köpmennene förholle schole/ eller v
tass argelitt miadre tilföring göre/ Zeke eller stiekendis them sådane wa
rer fördyrt eller otillbörliigen i hånberne/ på thz Köpstadzmannen theris
handell tess bätter vttikis ther mz hafwe/ och driffwe måtte/ så frampt thz
ene icke förhindre skal thz annet/ Hwarföre råde/ biude och befale Wij
både parterne/ att the sich på beggie sidder i thesse saker/ effter tilbörliighet
finne lathe/ så frampt någre böter på thenne dyre tiid komma skall/

Och upå thz sådant dyrt köp/ som nu en tiid long warit hafwer/
åndeligen förmidlet/ och esther thz sätt/ som här til nogsampt föraltadt är/
måtte botadt och afflaffett bliffwa/ så myckit som thenne närwarendis
tiidz lågenheet sich lide wil/ wele befale och strengeligen biude Wij/ att
allehände warer/ både indlendzke och vtiendzke/ vdi alle parkeller/ esher
som Wij mz Wårt Eftelike Ricksens Råd/ Adel/ Borgere/ och an
dre Wäre vnderfåter/ som i förskreffne möthe i Arboga/ församlede wå
re/ hafwe ther upå giordt en nampukunnig och tilbörliig wårdering/ som
och then menige man i nåst förlidin Distingz Marcknade vdi Bpsala för
samlede/

samblade / m̄ en mund siteligen begäredē / och seden endrecteligen samtycte och belesfuede / Som är till then Tridie penning / esther som alle warerne / både inlendiske och utlendiske / och i hwar landzende för sich / nu her til dagz gullitt hafwe (snarest sagt) skal afflagit bliffwa / M̄n vppå spannemålen / esther han thz ene år eller tijdt / som thz annet icke alltid lijke myckin wexer / utan stundom mere och stundom minne / som och i någre förlidne år / sommesteds ringe / och sommesteds kleen spannemåle bliffuin är / kunne Wij förtenksuld icke wald någet synnerligt afflagh eller wiß stadga göre på spannemålen / som Wij D̄ och för then menige man vdi fornemde Distings Marcknedt församblade / ther v̄m nog formerkie lothe / oc besynnerligen esther han icke eller vdi alle landzänder her i Nittit like godh eller myckin i then framlidne sommar fallin / eller allesteds like gullitt hafwer / som han och icke eller her esther gelde kann / Doch vppå thz spannemålen licke wel / vdi ett skäligt köp bliffwe / och ther mett någott lijkeligen handles måtte / V̄r så bestutid och samtyct / att ifrå thenne tijdt / och in till thes Gud fogar såden her näst her i / aff jordene inkommer (esther som thz och aff then menige man i Upsala samtyct bleff) thz köp vppå spannemålen wara skal / Som är / at En span korn / En span malt / och en span Biugmiöl / hwar för sich gelle skal / En span Rogh oc en span Rogmiöl / hwar En span Hwete / och En span Hwete miöl / hwar Item En span haffra på thz spannemålen icke emot Wären och sådistiman / som her till stee plagar / iwo högare och högre alltid vpslige skal / och then fatige ther egenom / at så sin åker / förhindrat bliffwa motte / Ther hwar och en Wäre vnderäter / i thesse landzänder / sich esther rette mäghe och skole / Viudendis och strengeligen besalendis Wäre Fougter Befalnings män / och alle andre Föräningsmän / så wäll i köpstädern som på bygdenn / vdi alle landzender / her i Wärtt Konunge Rike / att the och såa grannelighenn öfuerwäge och skäligen ransaka skole / hward och huru myckit / hwar och en parzel vdi alle andre warer som wärderes skole / esther hwar och ens landzandes legenhet / her till dagz gullitt haffuer / och köpt och såldt är / ther esther warerne och nu alltid (beskedelighen och rett then tridie penningh afflagin) gelle och man emellan köpte och sålde bliffua skole /

le / Ther med och then ene tijdh ifrå then annen / både m̄ spannemålen och alle andre warer thes bättre schick och ordinantia må oc skal holin / och ingen otillbörlig förbyrdan brukatt bliffua / utan esther hwarit års lægenheet / rätt och skäligen handlat warda / V̄r her hess för gott och rådeligit anseedt och berenctt wordit / som Wij och her m̄ alwarlighen biude och besale / att vdi hwar landzende her vdi Wärtt Rike / epå en besynnerlig tijdh / som är om Ebomesmessen / eller någon annen beqwem tijdt / någre godhe och förständigē män / aff städerne / såa och aff hwarit hårede i samme landzende / eehwar thz helst wara kan / försambblas och tilhopa komme / som sådana saker ransake och öfuerwäge skole / och alle warer ther sammestads / esther hwar landzendes læghenhet / tilbörighen och skälighen werdere / Och besynnerlighen v̄m årsswextenn / och huru spannemålen thz ärett gelle skal / esther som best och lijdeligest wara kunne / och tidzens leglighet dhå lidhe wilde /

Doch medhan / utan tuiffuel / kåre vnderäter / egenom sådane midell som i alle sammens nu hört / och aff them som i Distings Marcknaden församblade wære / påa alles eders wagna samtyct bleff / alle warer både inenske och utenske / måge nest Guds hielp (som sagt är) komme vdi ett bättre köp / hwilkit och så alle gott åtniutendis wardē / Så will och förtenksuld rät och tilbörigit wære / Som Wij och her med biude och besale / att vdi like måtte / alle Embekmänn vdi Städerne / och andere stades / som man behöffuer att bruka / m̄ theres gernings lön / dagzlön och annen betalning på thz som sådant nu i thenne framlidne dyre tijdt vpsligitt är (vdi alle parzedler til then Tridie penning) her esther skole fortade oc afflagne bliffua / som äre Guissmeder / Scraddere / Skinnare / Skomakere / Kleensmeder / Groffmeder / Kanne och Gryte giutere / Tasslemakere / Sadelmakere / Vätere / Glassmakere / Snickere / Kniffwesmeder / Kupperlagere / Plåtenlagere / så och alle andre Embekmänn / eehuru the helst namn hafwa kunne ic. Så at vppå alle sider motte rät och lijkeligen tilgåa / Och hwar någon her emot görenbis warder / och mere aff nogen fordra eller trängie wil / anten aff sijtt ägitt empne giordt / eller och någon Embekman för sin lön och arbete wille mere begära / än som nu sat är / datwe förwerckat then förste rese han thz giör / och ther med beslagin bliffwer Tye marck / Then annen Tiugu marck / och i then Tridie rese Tyretie marck / Sedhan om thz icke hielpē kan / och offtare

tare ther till wunnen blifwer / straffes såsom en olydigh vnderlåte / och then ther all godh sticck och stadgar niderlå och förhindra will /

Schal och såa vdi like motte i alle landzender / såa wäll i städerne som påa bygdenn / m̄z allerhande tjänste och arbetes soick / sulkompligen hollit och sticckatt blifwa / besynnerligen esther the icke nu / som tilförende stedt är / såa dyrt behöfwe köpe theris vnderhåldt / och andre nödtorffter eehwad thz helst wara kan / Sää att aff samme förnemde tieniste och arbetes solckz årslönn / Dagzlönn / eller weke lön / lijke motte och then Eris die peningh / efter hwaris och ens landzendes lägenheett / affkortas skal / Ehen ther sich och ther m̄z icke will benöye lathe / vthan medh dyrere lön / någon öfwerfättie eller beswäre / thenn samme skal öfwerantwortades wære befattitges mån påa wære Slot och Gårder / och läggis i Torner eller Riistan til tess man widere med honom tilbörighen handle kan / Som och testigeste för then wägfarende man / med mat / öl och beste foder / skal hollit blifwa / så well på bygden som i städerne / och icke öfwer skäll och tilbörighet sådant then wägfarende i hender satt eller förhögt sticket /

Sää hafwe i nu i längden / Käre vnderlåter / aff tesse förskriffne artichler hört och förnummet / ändoch sådana beswärlig dyr tid / och andre pläger / menniskierne offte aff then almectighe Gud / för syndenes schuld opå läggis / huilke the rette och fantsylige orsaker her heme höff oss äre / til sådana dyr tid / bädhe på spannemåle och alt annet / Tesligist i huru dane motte / sådana beswäringar / genom gode midel och wäger / bettrede och affschaffade blifwe måge / så at man (när sanningen rätt heyas skal) bekenne motte / att sådant och testigiste siist rette ursprung och begynnelse haffuer höff ider sielfwe / och för många mandz försumelser och orriswenheit skuld / Samalunde aff the osticckelige och olaglige landzköp / prängelöp och fököp / som bädhe påa bygdenn och i Städerne haffwer brukatt varit / Ändoch Wij offte nogh oss storlighenn besittet och winlagt haffwe / at sådant motte blifwa i tijd affstätt / Ehet och såa wäll hade ske kunnet / hwar Wij någem yttermere fridh och roligheet hade mott niute / och någon större lydne / hörsamheet / troheet / och trygheet / aff en partt uikens vnderlåter / som thet sich med rette bordhe / befunnit / vthan med ett partt aff vnderlåterne / haffwe i thenn motten såa föge wære gode rådhi och förmaninger efterfölgt / vthan fast snarerne / alt thz Wij i thesse saker eller andre / för alles eders och menighe Rickens bästa skuld / haffwe welett stadga och sticck / at Oss offte / then wärste meningh uttydt wärdet / och

och föge tack ther oppå förtiänt / Eherföre Wij och her till / inthz mere haffwe ther till göre kunnit / som Wij doch (thz Gud kenne) altijd gorne giord hade / och än nu göre wele / hwar i käre vnderlåter (som tilbörigist är) wele Oss hörsame och lydighe wære / och hielpe sielfwe medh till / hwar i sin stad / att thenne och andra sådana wære Christelighe och gangnelighe stadgar / motte aldelis stadige / faste / och obrugligen holles / och then straffe / som ther emott öhörsamlighenn görandes och brytandis wärde / efter som i och menige Rickens vnderlåter / sådant offra aff Oss begäratt och sielfwe utloffwatt Och besynnerlighenn i fiordh i Samtingz marknaden i Stregnes / som the Dannemen ther tilstade wære / thz wäll i hog komme / som och i like motte altijd och allestads / bädhe för och sedhen / när Wij / eller Wäre godemän med eder och flere Rickens inbyggjare handlett och talett / begäratt / bewilliget och samtyct haffwe / Som och nu stedde i then nest framlidne Distingz Marknaden i Upsala / ther then menighe man / m̄z en mund thenne samme Wäre stadga besakede / beleffwade och samtycte / utloffwandis att the icke alleneste ther öfwerholle wiide vthan och hielpe att straffe them som her emot något brytandes warde / Opå sådane alls eders samfelte och synnerlighe höge begiären / haffwe Wij än nu tesse närwarande stadgar och påbudh til alle landzender her vdhj Wärt Riike utgåa latidh / som Wij och her med genom thette Wärt närwarande Konungelige mandagbrefs krafft och macht eder Wäre vnderlåter / alle Undelighe och wärdzlighe / Wärt Råd / Ribbetkap / Adell / Lagmen / Häredzhöfdingar / Fougter / Befalningzmen / Prästmen / Borgmestere / Rådhi och then menighe man / både i städerna och påa bygden / icke alleneste wiid thesse förestreffne vittryckte straff / vthan och wiidh Wäre hempd och högzste ogunst / alswarighenn biudhe och befale / Att i alle samfeltt och synnerlighenn / thesse Wäre stadgar och påbud / vdi alle theres puncter / clausuler och artichler / fast och vdi brogsligen holla schole / Hwar och någem / i hwad som helst stand eller Condition han wära kunde / heremott hemeligen eller openbarligen handlendes worde / eller och genom någon gunst eller gåfwe / androm her emott att handle tilstader / then samme skal efter sakens lägenheett / vdi Wärt swäre straff förfallin och straffatt warde / Ehet sich hwar och en esther retta mää / och för skada och förderf til wære taga / Doch icke tesse minne / wele Wij Oss her medh aldelis friitt och förbehollit haffwe att förändre /

förmere eller förmisste / thesse Wära stadgar och påbudh altidh / Wårt Rijke vnderfater och thz menige beste tilgode / esther tidzens och landzens lägenheett och som thz sich till thz bästa sticke will / och nödorsten kräfwia kan / Och tess til yttermere wisse att Wij thetta stadigt och fast wete hols lit och fullkomnat hafwe / Late Wij trycke Wårt Konungelige Secret her nedhan för thetta Wårt Mandatz bref Som giswit är vppå Wårt Slot Gripsholm 4 Aprilis. Anno 2c. 1546.

Till Borgmestare och Råd och menigheten i Gesele att the måge segle huart them synes vtrijkes / efter theres näring / dog att the icke vttföre Koppar eller andra förbudne wahren. Dat. Stockholm den 28. Aprilis år 1546.

Wår gunst tilförenne. 2c. Som I schrifue och äre begärendes Wår wilsse wethe käre Vnderfater om I måge bruka eder seglation efter eder näring och vppedelle som I tilförenne wahne äre att göra / och till huilcke af städerne I segla måge / så hafue Wij ingen seglation eller redelig köpmändz handell förbudit / vthen är well tilfridz att I så wess som andre köpmen måge bruka siönn huart heden I wele / och nogon förbedell hafua kunne / huar I elliest eder seglation så laga och sticke wille och kunne / att I nogon bätter ståall ther vtrijkes för the godhe wahrur I her af rijtit före / ähn hertill stede är / och motte icke all eder skada eller winning her inne hos rijksens eigne vnderfater sökie och hafue / rijkt till en dräpelig skada och förderf som eders och the andre köpmändz her i rijket sedwana måst alltid hertill dagz warit hafuer / men att I nogon koppar / för synnerlige och skälige ordsaker stull / och andre förbudne wahren som vthi Upsala i then näst förliden Distings marcnet omtalet blef vtrijkes före och skepe stole / wille Wij icke tilstade / vthen på nogon riidh förbudit hafue / som Wij och nu eder heranz förbiude / på thet thenne besuärliche dyr tiidh som her vpkommin är / motte affkastet / och Wårt bud och mandat hollet och fullkommet blifue. Ther I eder efter rätte wele. Datum af Wårt Slot Stockholm, 2c.

Opet

Opet bref för köttmånglerne i Stockholm att the frjitt motte fhare vch på bygdenn på bägge sijder södre och norre om Stockholm / tuå mijler när Nykeping och 2. mijler när Upsala / och köpe allehanda quicck boscap dog att the vttgöre then rättighet som the för sådana frjhet åhrligen pläge vttgöre. Dat. Stockholm den 13. Maii år 1546.

Wzi Gustof med Gudz nåde. 2c. Göre witterligt / att Wij af Wår synnerlige gunst och nåde / och på thet nödorstig bespising m3 färst köttmaat vthi Wår stad Stockholm för en skällig betalning icke fattas motte / hafuer vndt och tilläidit / som Wij och nu m3 thetta Wårt öpne bref på någonn behagelig tiidh / synnerligen så lenge Wij Os wijs dere ther om betencke kunne / vnnne och tillathe att thenne Drefwifere Dlof Jepsönn köttmångler och Borger vthi för:ne Wår stad Stockholm så well som flere hans Embetz bröder / må och skall obehindret fare vth på bygdenn på bägge sijder södre och norre om Stockholm / huart honom synes / och på 2 mijler när Nykeping / och sammelunde så när Upsala på then annen sidenn att köpe och före till förbede Stockholm / oxer / köder / fåår / lamb och annen quicck boscap / huilcket han ther sedan slachte / vttmånge och sällie skall aldeles i så motte och för thet köp som ther påsatt och giordt är / icke drifvendes elliest nogot annet olagligt eller förbudit landköp / ther han eller the andre framdragendes warde eller i nogon motte handle emoot Wårt vttgångne mandat / vthen alle måst som sagdt är / lefuendes boscap efter mottelighet att vpköpe / wid then plidit som i mandaret förmåles / ther opå Wåre Fougdier och Besallningzmån flitig acht och tillsien hafua stole / huarföre biude Wij alle som för Wåre schuld wele och stole giöre och lathe synnerligen förbede Wåre fougdier och besallningzmån / att the i så motte som förre sagdt är / för:ne Dlof Jepsönn köttmånglere eller the andre hans embetz bröder ther the fardes efter sådana boscap / her emoot inthet hinder eller förfång göre / så stole och för:ne köttmånglere i Stockholm för sådana frjhet redeligen och åhrligen vttgöre then rättighet hiit till Wårt slot Stockholm / som the her til dagz hafue wahne warit. Ther sig huar och en efter rette må. 2c.

M 3

Opet

Öpet Bref för Calmarne Borgarne / att the obehindrede ther i Calmarne Låhn och på Öland måge köpe themm deel the till dagligt vppehelle behöffue. Dat. Ladugården den 4. Augusti år 1546.

Wij Gustaff. ic. Göre witterligt / att efter Wij vthi sanning förstädt hafue / hurulunde till Wår köpstad Calmarne igen ingen synnerlig tilförning skeer med then deel som Wåre vnderfäter ther boendes äre / måge och kunne hafue theres näring och bäring vtaf / som the och icke heller nogre wise marknader eller torgdager her till dagz haft hafue / som thet vthi andre Wåre köpstäder her vthi Wårt riike skeer / therföre och samme Wåre vnderfäter och borgere vthi förbede Calmarne sig för Oss beklaget hafue öfuer för:ne brister / och ödmufeligen begäredt / thet Wij gunstligen efterläthe wille / att the sielfwe motte obehindrede ther i Calmarne Låhn och på Öland köpe then deel the behöffue till theres dageligt vppehälle / så och sådana wårur the theres köpmanz handell med drifwa kunde / förthenslud hafwe Wij i så motte ahnsedt theres ahnliggende nöd och lågenhet och på thet samme Wår och Cronones köpstad thet bättre widh macht blifue skall efterlätandes herms Wår synnerliga gunst och nåde / att the och så frij och obehindrede vtt på landsbygden i Calmarne Låhn och på Öland drage måge / och köpstige stäligen med bönderne / vthen all förbudit förkop / och efter som nu alle parheler wårderede och satte åhradog skall them herms förbudit ware / att före lesuandes öyer eller salt tunna kört / och andre wårur som synnerligen förbudne äre / eller her efter förbiudes kunne. Ther the retthe sig efter. Wij hafua och sameledes af samme Wår gunst och nåde för:ne Wåre vnderfäter borgarne i Calmarne vndt och efterlätidt / som Wij och nu och her med vnne och efterläthe att the måge oprydie och hägna sig och för:ne Calmarne stad till gagn och gode nogre lycker ther vthi för staden af thra enemart / som ingen annu inhägnat hafue / görendes cronon / när the för theres arbete skall bekommit hafue then rånthe af sådana lycker som ther afgå bör / dog så att the likwell bhägendene som ther näst fring boendes äre / icke vthi någon motte thers för när eller till mens wara skole. ic.

Öpet

Öpet Privilegij Bref för Raumo Borgarne / att the motte besittie ther i Raumo och niuthe the gamble privilegier. Dat. Ståkeborg den 14. Augusti år 1546.

Wij Gustaff. ic. Göre witterligt / att Wij af synnerlig gunst och nåde hafue tagidt och anammat som Wij och nu med thet Wårt öpne bref tage och anamme these Wåre trogne vnderfäter / Borgmestere och Rådth och menigheten vthi Wår köpstad Raumo i Norre Finland Åbo Låhn vthi Wårt Konungzlige hägn / wåre frid och försuar / besynnerligen till att hägna / fride / och försuare them theres hustrur barn / hionn / gårder / godz och alt thet the äge / rörligit och örörligit för allt öfuerwold och orätt och vthi theres rättferdige saker / hielppe them till rätt. Ther näst så hafue Wij ock af samme Wår gunst och nåde vndt och efterlätidt som Wij och hermed vnne och efterläthe / ath samme Wåre vnderfäter i Raumo ey måge och stole så her efter som till thenne tijdh blifue boendes och besittandes på then stadh och platz som the her till dagz giordt hafue / och niuthe Wåre och Cronones tompter som the nu boo vppå till ewerdelig ägo / efter the hafue Oss och cronone samme tompter till fulla nöge / och efter som them förelagdt warit hafuer / med 200. vngerske gyllen samfälligen nu betaldt / för huilken summa Wij them ochså hermed qwittere för Oss och Wåre efterkommande Erftinger och riikens konunger och regenter. Wij hafue ochså gunstligen vndt och efterlätidt / att the stole niuthe / bruke och beholle theres köpstads friheter / lag och rätt / som af ålder warit hafuer / dog med så skäll och förord / att huar bud förbud / eller stadgar her i Wårt Konungarikes aff Oss och Wårt Eftersige Riikens Råd almenneligen vttropas kunne eller vttropede äre / stole the och aldeles holle sig efter / wid straff och peen / som sådana bud / förbud eller stadgar inneholle kunne / och vnder sådana wilkor / stadfasthe Wij the gamble Privilegier och friheter / som them af Wåre framtidne riikens konungaer och regenter hafue nådeligen gifue waridt / huilket Wij gifue Wåre Fougter / Befallningzmän och alle andre som för Wåre skall wele och stole göre / och lathe tilkenne / att the icke i nogre motte göre för:ne Wåre vnderfäter i Raumo her emot hinder / platz eller förkong widh Wår ogunst / och thet till ytermere wise och bättre förwaring / lathe Wij witterligen hengie Wårt Kongl. Secret her nedan före / som gifuit och skrifuit är på Wårt slott Ståkeborg. ic.

Öpet

Opet Bref för fem Finner / Michill Hendrichson i Pinstala / Jörenn Nilsson i Jumala / Joen Lefas i Karlus / Erich Harek ibidem och Sippe Estilsson i Kiurlann att the så her efter som her till skole bruka sitt handwerck som är att bygge Ketzlar / dog skall m3 them hafues vpsende att the skole ingen förbudin handell bedrifua. Dat. Wennegarn den 5. Octobris år 1546.

Wzi Gustaff. 2c. Göre witterligt att Wij af Wår synnerlig gunst och nådhe hafue vndt och tillåtit som Wij och hermed vnae och tillathe att these Wåre vnderfåter / Michill Hendrichson i Pinstala / Jörenn Nilsson i Jumala / Joen Lefas i Karlus / Erich Harek ibidem och Sippe Estilsson i Kiurlann måge så her efter som her till bruka sitt embethe och handwercke / som är att bygge Ketzlar hos bönderne och andre ther i Finland / som sådant behoff hafue kunna / huilket Wij gifue Wåre Fougter och Befalningsmän tillkenne ther these förenämde Wårt i så motte framdragandes warde / att the them intet hinder eller försång göre skole / dog skole the hafue vpsende med them / att the icke nogon skalkhet bruke / elser i nogon motte drifue nogon förbudin handel mehra m3 landsköp eller annet. Ther the sig efter rätte hafue. 2c.

Opet Bref för Måns Månson borgere i Jenekeping / att han må vpköpe allestädz orer och föra them till bårgen. Dat. Stockholm den 29. Octobris år 1546.

Wzi Gustaff. 2c. Göre witterligt / at Wij af Wår synnerlig gunst och nådhe hafue vndt och efterlåtit som Wij och nu m3 these te Wårt åpne bref vnae och tillathe thesse Brefwissere Wår tro vnderfåthe och borgere i Wår köpstad Jenekeping Måns Månson / att han frijte och obehindret må och skall share ehuar honom tackes her vthi Wårt rike Swerige / både til WæsterGöerland och Småland att köpe the mås the orer han kan bekomme och förmå att betale vthi thet köp och werde / som the vthi förne Landzende lysthe och satte äre / huilke orer han till Wåre och Cronones bergh vpdrifue skall och ingelunde heraff rislet komma lathe / och them ther seden för en ställig betaining oplathe och sälie / efter som

ter som the och köpet lysth och sattu är / icke heller i nogen motte elkest drifvendes nogot förbudit landsköp eller förderfueilig handell / ehuar han helst framdragandes warde. Quarsföre biude Wij Wåre Fougter och Befalningsmän / thefligest alle andre / som för Wåre skule wele och skole göre och lathe / att the förne Måns Månson heremot inthet hinder / platt eller försång göre skole. Ther sig huar och en esterrätte hafuer.

Till Axel Erickson / att han vthi Jenekeping så förhandle wille / att ther motte tilpyntas en godh hamn för båther och skuter / så att then åa ther löper vthi Wåter motte oprympd blifue och på begge sidor påledt. Dat. Serömsholm den 29. Octobris år 1546.

Wzi Gustaff. 2c. Wår synnerlige gunst tilförenne. 2c. Som thu skrifer och gifuer tilkenne Axel om then bygning ther företages skule vthi Jenekeping som Wij och tilförenne med Stenn nogot ther om handlet hafue / så wille Wij gerne att ther motte nogot tenckas till i tijdh / till then deell till samme bygning tienlig och af nödenne ware kunne / men Wij kunne well tencke att ther kan dogliktwell inthet synnerligen tilgöras för åhn then bygning fulländat blifue / som nu för hånder hafues vthi Wastena / alleneste att thå så med Wåre vnderfåter ther i förne Jenekeping förslaffe wille att ther motte blifue en godh hamn för båther och skuter / så att then åa ther löper in vthi Wåter motte blifue oprympd och på begge sidor påledt / att man ther in med skuter och båther lägge kunne. Thefligeste söge Wij och så gerne att ther imeblertijdh motte bygges till redhe nogre gode skuter / som man kunde göre tillförning med till förne Jenekeping / och hafue Wij ther i Wastena en Skipbyggere som ther opå gott förstånd hafuer m3 huilken thu och handla kant / huru her om skall bestelt blifue. Ther thu tigh hafuer esterrätte. Gud hermed besatendes. 2c.

Patent til Östergötland om det patents och stadgas som den 4. Aprilis 1546. emot den dyre tiden vegick / wanwördan / förmaning till lydna och att ställa samma patent i wärcket / en sammankomst till all owiljas affkaffande och förklaring öfwer en trediedels på warorne affläende. Dat. Stockholm år 1546. den 19. November.

Wij Gustaff med Gudz nådhe Swerigis / Göthis och Wendis. 26. Konung / tilbiude eder Öf elskelige Wäre trogne vnderfäter / Frijsborne / Frelsmän / Prestmän / Köpstadsmän / Bergsmän / Bänder och menige Allmoge som bygge och boe vthi Östergötland / Wäre gunst och nåde tilförenue. Öf twisler inthet läre vnderfäter att I haffue ju offthe nogh hördt / seedt och förnummit / huru then Allmechtige Gud menniskan för sin ondste och margfallige synder skull / och synnerligen att ingen Gud fruchtan är ibland folket / vthan fast suarerne ohörsamhet / inwertes trodiächt / haatt / afund och eigen nyttighet m̄ ättillige plågor / som är pestilenzie / hunger / dyr tijdh och annat sådant ofte och tiitt hemsökie och strassue plåger / som ock för sliske förbr:te ordsaker skull ihetta Wärt konungarike i så motte är blefweidt hemsöcht med een besudelig dyr tid som på all ting kommin war / så haffue Wij lijkwell på Wäre sidde näst thes Allmechtiges tilhielp Öf altiid beslittedt och winlagdt ath förse Wäre regemens begynnelse till thet Wärt fädernesland / och alles eders gagn och bässte / och i så motte all mögelig flit / störste arbete och bekymber förwänt / huru ock igenom huad medell och wåge thenne samme besuärlige dyre tijdh (som på all ting kommen war / och ju altiid högre och mehre vpstegh och resthe) skulle affkaffet och ibotedi bliffue / på thet menige Rijskens Inbyggere skulle icke till nogott ytterligere förderff komme och besynnerligen för the fattigas skull som sådant vthi längden wille aldeles beswärligit och omögeligit wore / att kunna drage / för sådana förbr:te ordsaker skull riket och thes Inbyggere till gagn och besste och the fattige (som sagdt är) till itt gott medell / haffue Wij nådeligen seedt her till och m̄ gott welbetänkt rådh med Öf Elskelige Wäre trogne män och Rijskens Råd / efter then menige mans vnderdånige och flitige begären / en allmennelig stadga i så motte utgå laridt / efter som thet vthi Upsala nu snart för itt årh seden utropat och till thet flitigeste blef begärdt /

gåredt / som ock m̄ vprächte händer vtloffweidt warr att samme stadge af alle rijskens Inbyggere skulle aldeles widh macht hokin bliffue / och ändog Wij well wisthe att egenom sådane stadger och förändringar skulle komme Öf thet störste och mäste stadhe opå / i thet att både m̄ spannemålen och all annen deell som Wij hade till ath afstae af rijskens rånter och vpbyrder wille ock så komme till itt märkeligie afflag som och stede thet Wij för Wäre Kongl. Persone dog icke ansäge / vten kunne m̄ stååll thet säie och bewisse att huar Wij icke hade i så motte funnedt thet nådige medell / dhå är well witterligit huru samme för:de spannemåle och all annen nödtorft hade yterligere welet vpstige och reese / så att then fattige sig aldrig nogrelunde hade kunnedt behielpe / så haffue Wij lijkwell heller weledt tage Öf sådane stade opå / än ath thet menige bässte skulle tilbakka bliffue / och the fattige skulle i så motte bliffue yterligere förderffwedde eller förtungede / som ock (Gud thes loff) egenom hans mildhet och sådane Wäre stadgar både på spannemåle och all annen deel her i rijsket / seden en godh och lidelig tijdh kommen är / och hade Wij förthen skull well förmodet / att meden sådana stadgar på then tijdh för nyttige och menige rijskens vnderfäter gagnelige achtede bliffue / och med stor tackfälsse (som och tilbörigit) af then menige man anammedhe som och allmenneligen vtloffuedt och tillsagdt bleff på alle sidder / att sådana Wäre stadgar skulle endrechteligen / welwilligen och hörsamligen af alle man fullkommende och obrotzigen holne bliffua / thestigest vnderdånigen begäret ath Wij alfrarligen ther öfwer med tilbörigit straff holle wille / på thet sådane godhe stadger motte och så vthi wärcket någott ytterligere hos vnderfäterne med tilbörigit hörsamhet (eder sielff til nytte / gagn och bässte) fulbordat och efterkommet / som Öf och inthet twisler / att huar så aldeles seedt hadhe som thet m̄ rätte borde skee / ath huar hade med then annen endrechteligen och welwilligen thenne Wäre stadge med vprichtig och flitig handel och wandell widh macht hällit och then ene sticket sigh tilbörigen vthen afund / ondste och eigenn nyttighet emot then annen / som och Wäre wilje och mening war / att skee skulle / är intet twiswel huar och en skulle befunnet att sådana stadgar och så högeligen af nödenne nyttrige och gagnelige wara skulle / ther och så alles eders welferd / gagn och bässte mykt opå hänger / så förminne Wij lijkwell emot allt thet / att sådana Wäre gode trogne meningar och nyttige stadgar blifwe endels för

achte och otillbörligen misbruket / så att thet skall i så motte någon oskickelighet och oullje ware upwärt ibland undersäterne / at ih igenbekomme af them annen then deel han af nödenne hafuer vthan Wäre undersäter på landbygden beklage och beswäre sig emot Borgerne vthi köpstäderna / at the thesas nödtorft af them icke bekomma kunne / ändog thet vtilofs wat bleff / som them och så thesas köpmans ämbetes vägnar ägner och bör at uppeholle rijket medh sådana nödtorft och vtilendylke warur som är salt / humbla / kläde och annen deell som af nödenne vara kunne / sammalunde beswäre sich och Bergsmännerne att the thesas nödtorft och then deell the behöfue till att uppeholle Cronones bergbrukning med icke heller bekomme måge / som och på then annen sidhen Borgerne vthi köpstäderna föregifue och beklage / at the icke kunne till köp bekomme af bönderne och Karielkarlerne then well the af nödenne hafue at drifue thesas köpmans handell m / icke heller then deel the behöfue till thesas huses dageligit vpephelle / och synes Os förthenstull at egenom sådana oskickelighet och vderwisse blifue Wärt stora arbete / slitt / mödo och bekymber / thesligethe gode stadgar som Wij för eder och menige rijkens Inbyggere gagn och bästhe stull / hafue sticket och stadgar föge achtede / vthan förachtade och til bade / så at Os icke lijthet ligger i sinnet och på hierted / at huad Wij nu i så mong år med störste försigtighet hafue betänckt och betrachtedt för alles eders welferd stull / skall nu så lätteligen tages före / misbruket och förachtad blifue / förto när then ena parten / will icke tilbörligen holle och sticke sig med nödtorftig tilförning emot then annen som honom m rette bör at göra / vthan will dog lijkwell huar af annen gott köp hafue / och ingen gott köp gifue / wethe Wij icke huad Wij mehre thet till göre stole / men Wij gifua eder käre undersäter sielfue till att betenckie / huad fördell / nytto och gagn thenne samme Wår stadge / eder och menige rijket på spannemåle och annen deell lijkwell stadedt hafuer som elliest huar thet icke steedt wore / fast högt skulle stiget och reest hafuer / och huad stada Wij i så motto lijdit hafuer / at samma spannemåle till itt lijdeligit köp satt blef / och om nu huar och en på sijne sidhe / så emot then annen mz endrechtighet / ställig handell och godwillig tilförning hade sig sticket tilbörligen som honom hade bort / och samme Wår stadge innes holder bestedeligen den tredie penning på allehanda afflagit effter som thet tilförenne vthi huar landzenda för sig till thz dyresthe gullit hafuer /

stulle

stulle J förnimme / at thet till itt gott och beständig sticket / christeligit och ställig köp på alle sidder well hade kommit / och ähn nu komme kan / om sådana stadgar blifue mz hörsamhet fulbordade och efterkomne / så at sig ingen hade i så motte beklage och beswära emot then annen som nu stee / förto om någon genom sådana medell / at then tredie penning blifue bestedeligen afflagen / förmente sig godt och lätt köp gifue på thz han hade / thå hade han och then fördell theremot igen at förmoda och wänthe at han och des bette köp bekomma på alt thet han köpe stulle / så at thet lijkwell hade sticket sig på alle sidder lijk / och wære icke vthan itt gott christeligit och ställig medell / thet vthinna thet menige bästhe söcht then beswärlig fördyring afflassat / gott köp vprättadt och the fattige bespinnerligen i så motte betänckte blifue / och efter med sådana Wäre gode och christelige stadgar som Wij mz Wärt estelige rijkens rådh hafue sticket och stadget thet och menige rijkens Ständer och undersäter med vnderdänig bön begäredt och samtyckt hafua / intet annedt blifuer sökt och betrachtedt / ähn alles eders och menige rijkens Inbyggere gagn och bästhe / som och wiskeligen inthet annedt thet af fölgde om man hörsamligen och endrechteligen wille sig thet efter holle som sagdt är / så råde och förmane Wij eder ähnmu käre undersäter till edert eigit bästhe / och biude hermz alfuvarligen / at J thenne Wår gunstige och faderlige förmaning wele nogot mere och bättre ähn her till steedt är lathe eder gå till hierted och sinne / och eder huar emot then annen holle och sticke som christedt folck / trogne och hörsame undersäter bör at göra / och igen wända vthaf sådana wrångroisse och oskickelighet som ibland eder opkommin är / betenckandes at vthaf slijk oskickelighet och ilwille inthet annedt på sidsten fölge will / ähn iders eigne skade och förderf / huilket dog (thet Gudh kenne) Wij ju altid gerne wele förekomme och affstelle / och förthenstull i så motte så mykit thet till gjort som mögeligit warit och Os hafuer städt tillgörendes / som huar och een well witterligt är / och Wij med Gud och alle man well betygge kunne / therefore J ähnmu käre undersäter thertill aldeles förtänckte ware stole at oft abemalte Wäre stadgar och mandat motte blifue fast och obrotzligen holdne / så at huar och en på sijne sidde huar effter sitt sticket och kallelse skall göre then annen tilbörlige / plichtige och styllige tilförning / som huar och eens förmögenhet och nödtorft fordre och kräue kan / huar och thenne Wår Kongelige och Chris-

N 3

stelige

stelige förmaning hos eder Wäre undersäter icke mehre frucht slaffa kan ähn som endeles her till städt är (thet Wij dog Of icke förmode wele) och ath huar will ähnu blifue her efter wiidt sitt wrängwisse sinne och eigen nytte mot huar annen som begynt är / så ath I therigenom läre vnderfäter anthen eder sielfue förderfuede / eller och warde then ene then annen nogon merckelig skade tilfogendes / theraf seden nogon annen besuaring komme motte / så wille Wij vthi så motte Of aldeles hermed endtylliget och förbetingat / att Wij ther till platt ingen orsak gifuit hafue thz Of och vthi thz ringesthe icke skall blifue tilmåtidt / vthen wille betyge ath Wij all Wår störste sikt / sorg / möde / arbethe och bekymber till allt thz som till en endrecht / alles eders welferd / gagn och bästhe hafuer komme kunndt inther sparth eller tilbaka blifue latidt både med god råd / gunstige förmaningar och christelige påbudh och stadgar / ath Wij ju als tid gerne hafua welat vthi tid allt obestånd förekommit thet eder och menige riikens Inbyggere till skada ware motte / så att om nogen yterligere skada efterkomma kan / som sagdt är / af thenne eder olydne / eigen nytte tighet och wrängwisse / ath then ene will icke gøre then annen nödtorftigh och tilbörliq tilföning / dhå hafue ingen annen therfore m3 rätte eller skäll skilde / vthen henge eder sielfue skulden på halsene / om I sådana Wäre gode förmaningar påbud och stadger icke achte eller lyde wele som Wij för edert gagn och bästhe skuld hafue skicket och stadgat / ther till huar och en sig fullteligen förslåthe må och esterrätte skall. Huar och nogen parten wore / anthen borgerne vthi köpstäderna / bergsmennerne på bergen / eller och the andre Wäre undersäter på bygden / som sinne sig ware besuaredt emot then annen anthen om wårderingen / tillföringen / eller annen deell thå wore gott / att thet då motte beskedeligen blifue tillenne gifuit / therom ransakat / öfuerwåget och berådslaget / huru sådant förmedlet och botedt blifue kunne / som thet och hos annat skälligt folck ske plåger och nu Dannemån edere vthskickede Fulmyndige med flere köpstädernes och Almogens Sendebud / huilke her vthi Stockholm nu tillståde warit hafue / samsällteligen med Wårt elskelige riikens Råd öfuerwåget / berådslagit och beslutit hafue / huru sådana besuaringar skulle bäst affstafadhe och bethede blifue och icke med sådant hemligt knor vnderstrungit / ther af owillie ibland vnderfäterne vpruwe kunne / och wele förthens skuld läre vnderfäter / ath I nidre i then landzänden Östergötland wele

wele eder Fulmyndige / så well af Adelen / köpstäderna / Bergslagen som Skariekarlerne och nogre beskedelige bönder af huart härade / opå en besstämpd tiid och stad / ther lägligast wara kunne / lathe tilhope komme / tillt Wij och några af Wäre gode män och Råd på samme tiid förskicke wele / granneligen öfuerwågendes och ransakandes om sådana besuaringar / som dhå på färde toara kunne / på thet sådana öfickelighet och owillie motte förmidlat och affstafat blifue som ibland vnderfäterne vprkommen är / samie och endrechteligen förmeras och vprwåre / som thet hos gode trogne vnderfäter bör att ware / och på thet wære gode stadger och påbud motte m3 tilbörliq lydna och hörsamhet fullkompede blifue / som eder sielfue så well som Of och menige riiket störste macht opå ligger.

Wij förnimme och läre vnderfäter / ath then förbemelte artikell vthi Wårt mandat / som Wij tilförenne hafue vthgå latidt / belangendes then tredie penning affslag blifuer af en stor part vnderfäterne annorlunda tagen och förstånden / ähn Wij eller Wäre gode män och Råd thet meent hafue / och skall theres mening i så motte ware / thet allerhonde wharur inlandste och vthlandste stole allestädz så well i thenne stad eller landzände / som then annen lijke affslagne blefue och gälde / så hafuer thet icke haft then mening m3 samma affslag / vthen thetthe wart mening / ath i huar landzände besynnerligen för sig skulle man granneligen ransake / huad och huru mykit alle wharur thet sammestadz tilförenne vthi then förlupne dyre tiid till thet dyresthe gullit hafue / och seden efter samma landzändes lägenhet blifue then tredie penning beskedeligen affslagin / förty thet kan huar besinne ath thet warerne falle / kunne the ju icke så dyre ware som tijet the sedher till euentys somlige 20 / 50 och hundrade misler eller mehre förde blifua / så kunde the ju icke gälde thet så ringe som thet the fallne wore / och förthen skull hafwer Wäre och the andre gode Måns mening så warit / som förbemält står / ath alle warur skulle blifue affslagne vthi huar landzände efter som the tilförenne thet sammestadz till thet högsthe gullit hafue till then tredie penning / och icke allestädz gälle lijke / elliest kan man well besinne / ath ingen wille gerne på sin stadhe m3 fodertönn / Wåstönn och annen omkost gøre nogen tilförning / huarcken till thenne eller then annen landzände / thet efter sig huar ähnu skall wetthe bolle och sticke / efter som tilbörliq ware kan. Gud eder herm3 besalendes.

Öpet Permenz Bress och Privilegier för Borgo stad i Nyland att the måge thöre vth the wahrur som icke förbudne äre och segle till Stockholms the förbudne wahrur. Item försuar relse bress. Dar. Stockholm den 3. Decembris år 1546.

Wij Gustaff med Gudz nåde. 2c. Göre witterligt / att Wij aff Wår synnerlig gunst och nåde / hafue taget och anammet / som Wij och nu m3 thette Wårt öpne bress tage och anamme these Wåre trogne vnderfåter Borgmestare Radh och menigheten som bygge och boo i Wår köpstadh Borgo / vthi Wårt Konglige hegnn / wernn / fridh / försuar och beskyddan / och enkannerlige till att hagne / fredhe och beskydde them / theres hustruer / barn / legefölk / godz och ägodeter / rörligit och orörligit för alt öfwerwåld / ofkäll / oförättan. Efteligest hafue Wij och så gunsteligen vndt och gifuit som Wij och nu hermed vnne / gifue och efterlåtha them och theres efterkommende Borgere i förenämde Borgo / Öf och Sweriges Erone till en laglig och behagelig tiidh / rätte och fullkomnlige stadz friheter och Privilegier / så att the lijke som andre Wåre Borgere och köpstadmänn her i Wårt rikke måge och skole bruke theres hantering / handell och wandell her inrikes till Stockholm och flere af Wåre köpstäder m3 huad som helst wahrur her aff rikket att före förbudt är / eller framdeles blifua kan / och vtrifles m3 theres wahrur som löst och mrdgifuin är eller blifuer att före aff rikket / och elliest vthi alle motte holle sig efter som Wårt Kongl. vthgångne Mandatz om sådana köpmandz handelz och andre stadgars innehold klarligen vtrifue och förmåle.

Sammelunde att the och her efter som tilförenne frije och obehinz brade måge och skole niuthe / bruke och beholle the stadz ägor och uttrympningar / vthan för theres stad / lijke som them af framledne Wåre försäder Rijkens Konunger och Regentere nådeligen och wetherligen vnne och efterlatne warit hafue / dog om theres näst omlyggende bygd / ther emot nogon skällig bewijs med bress / segell eller annen longlig och laglig besd hafue kunne / som ock tilförenne sådant för Öf well beklaget är / dhå skall och altidh sådant stå them så well som then annen part fristt och öpitt före / att lökiet hos huar annen m3 rätte. Hvilket Wij gifue Wåre Fougter / Besallningsmän och alle andre / som för Wåre skull wile och skole göre

göre och lathe / tilkenne / att the vthi ingen motte / göra förb:te Borgo Borgere / emot these förne Wåre friheter och Privilegier hinder / quall / plath eller förfång / wiidh Wår ogunst. Ther huar och en sig efter rätte hafuer / och theß til ytermere wiise / lathe Wij hengie Wort Kongl. Secret nedan före thette bress / som gifuit och skrifuit är på Wårt slott Stockholm. 2c.

Öpet Bress för menige man i Westerbottnen / att the motte få niuthe nogre Landzköpmän vthi then landzänden / doch att icke göre emot Kongl. May:z Mandat. Dar. Stockholm den 5. Decembris år 1546.

Wij Gustaff. 2c. Tillbiude eder Öf elstelige Wår trogne vnderfåter / Wåre och Cronones skattlyllige bönder och menige allmog som bygge och boo vthi Westerbottnen Wår gunst och nåde tilförenne. Wij hafue förstådt käre vnderfåter af edre vtrifuede Sendebud om then lägenhet ther hos eder / att ther kan icke well så platt förbiudes och aflyses allt landzköy som thet annorstädz sker / efter ther inge köpstäder så när wid handene äre / och förthen skull vnderdånigen bedit och begåret / att Wij gunsteligen vnne och efterlåthe wille / att the i then landzendenn motte nogre vthi huar sochn tilstådes med köpenflap fare / på thet then menige man motte nödtorfteligen försörgde blifue m3 then deell the behöffue och af nödenne hafue kunne. 2c. Så wore Wij icke obenagne / att efterlåthe sådant / att vthi huar sochn motte nogre Landzköpmän warre / som både efter skällighet köpte then deell ther falla kunne / dog icke vtt förendes af rikket huad thet helst wåre och förskaffede tijtt igen / huad ther af nödenne wåre / och behoff giordes / som är humble / salt / walmar / låriff / hampe / spannemåle / kött och andre nödtorftige wahrur / och in tet annet onyttigt framgodz eller förthe drycker / ther then menige man hafuer mehre stade åhn gagn vthaf / som Wij och vthi lijke motte tillfridh äre / att sker skall annorstädz vthi the landzänder ther i Norlanden wiidh Wåre och Cronones bärg / huar samme Landzköpmän elliest så handle wille / som Wårt Mandat och stadger inneholle och medgifue / och genom sådana theres handell motte icke nogon förbyring / eller annen besuärlighet

uärligheet vpkomme / som her till noch skeedt är / vhen huad the ther anthen köpte eller sålde / motte skee efter som samme Wäre stadgar vit-
wiße / vhi thet dyreste gullidt hafuer. Thersfore efter edere nu sådant
gunsteligen blifuer efterlåtid / vele Wij kåre vnderfåter / att I huar vthi
sin stad till sådana hielp och gott vpsende hafue stole / och så förskaffet /
att förberde Wårt Kongl. Mandat motte icke öfuertrædt eller brutidt
bliffue / thet Wij för edert och menige rijskens Inbyggereg gagn och bå-
sike skull hafua skicket och stadgett / ther efter i eder rätte hafue. Gud her
med besalendes. 2c.

Huar och eder then nödtorftig til förning icke giord blifuer med then
deell i af nödenne hafue och behöfue kunne / som tilförenne well skee plå-
gede / dhå vele Wij öf hermed förordfaket och förbetinget hafue / att
Wij ther till platt ingen ordsak gifuit hafue / efter Wij ju altidh hafue
så well Borgerne i köpstäderne som andre till thet flitigeste förmanet och
budit / att huar skulle holla sig efter sitt skick och göra then annan tilbör-
lig tillförning / som Wij och för samme saak skull nu hafue latidt kalle nogre
af Wäre vnderfåter / af the näst omkring liggendes landzänder tilhope /
att the ther om öfuerwåge skulle / att thet motte gå skickeligen och lifke till.
Ther I eder esterrätte hafue. 2c.

**Borgerkapets i Skara och Lidköping förening medh Allmo-
gen af några härader i Westergöeland om handelen.**

Dat. den 31. Augusti år 1547.

Wij efterskrefne Borgmästare och Raad sampt med themn menige
Allmoge i Skara och Lidköping / belännoms och giöröm wit-
terligt med thetra vårt öpne breff / att wij med menige man öfwer alt
Leckio lähn hafue varit till ordz och samtahl her i Skara och Lidköping
åhren efter Gudz börd 1547. den 31. Augusti i the Erlige gode mändz
närworo / nembl. Mats Rag på Brones / Olof Pederson på Biurhem /
Måns Knutson på Blommeberg / Peder Nilson i Flyen / vnder samma
bekennelse och samtal / bekenne wij öf förb:de fyre härad / som äre Skar-
ninghärad / Rindehärad / Raallen och Uasahärad / att wij af samme
klagemål och beswering som köpmennen till öf och wij till dem haft hafue /
saa

saa att then ordinantz blifuer inthz haalleen som wij öf emellan tilfören-
de giordt hafuer; Thersfore hafue Wij ännu yterligere både förberde köp-
män och bönder vtlofwat och tillsagt / att Wij skull och welom blif-
we mid then ordinantz, som wij tilförenne Kongl. M:ts alles wår
nädigeste Herre sambrechtelige nu i Strengenes och tilförenne med alla
rijskens Ständer besluter och samtyckt hafue / att efter en rätt werdning
skall tribie penningen aflaas / baade i vtlenste och inlenste waror / som
thz tilförenne hafuer ganget och gullet her hoos öf i förberde steder och på
landzbyggden / som wij och nu hafue giordt en rett werdning / köpman
och bönderne emellom / som wij welom för Gudt / och wår aldrakäreste
nädigste Herre och Konung förswara / att hwilcken part thz afbryter / och
thz icke hållandes warder / han skall utan alle nåder straffandes blifua /
som Kongl. M:ts Mandat / breff innehålder. Til ytermehra wiße och
stadfästelse / att wij Borgmästare och Raad sampt med then menige
man / sådan alfw:rlige vtlofwat och tillsagdt hafua i these Erlige gode
mändz närworo som tilförende benämnde äro / att saa skall va både sif-
dor fast och vbrutligen hallas sampt med förberde fyre heradt i Leckio leen /
trycke wij ware förberde staders infegler / samt med Rinda häradz och Skar-
ningz häradz infegler / bedoms och wij menige man på Raallen / om Er-
lige och Welbyrdige Mandz och Strengte Ribbar Herr Birge Nielsons
Infegle som är wår Häradzhöfding. Theslikes bedoms wij menige man
i Uasa härad wår häradzhöfdings Arfwid Månsons infegle / efter ty wij
icke sielfue hafue infegle / witterlige tryckandes nedan thetta vårt öpne
breff. Som gifuit och skrifuit är åhr och dagh som föreskrifuit staar.

Till menige man som forsamlede bliffuer i Tälje marknadt /
att the redeligen byte och köpzlage med huar annen inbyrdes /
och icke så otillböriligen som hertill skee pleger. Efter **I. V.**
haffwer lagt sig win vñ gode köp / skärifarerne med sif mot
köpman och bönder / och the andre igen efter tilbör-
het. Dat. Stockholm den 27. Septembr. år 1547.

Wäre vnderfåter / som edher alle wäll witterligt är huru öfickeligen
här nu tilgår medt köpenstapet / så att snarast sagt köpmännen
och

och bönderne sliche sig fast otillbörligen emot hwarannan. Köpmännen medh theres salt/ humbla/ salt fisk och annen köpenstap. Tilligeste bönderne medt then deel the haffwe sälie. Och besynnerligen Skarierkarlerne/ som medt theres ströming och annen salt fisk pläge byte sich spannes målen till aff the andre Wäre undersäter som vp i landet boo/ wele här näst haffwe stärt/ minnre än til sig/ otte eller nise spanu rog eller foren för en ferdung ströming/ hwilket Of synes fast otillbörligit wara/ och twärt emot alt hwadt som nu på någre år haffwer warit handlet och stad gat uti köpenstapen. Så tyckis Of/ att medt sådana handell bliffwer icke sögt/ att godt köp skall komme i landet/ såsom både köpstads menn och bönder altidh aff Of bedit och begärt haffwe/ att Wij medt Wärtt elsteliget Rijkens Rådth ther till rådt och middel finne wele/ ther om Wij och flere gode männ Of något winlagt/ ändoch sådane Wärtt store arbeite och gode stadgar söge frucht till thenne tiid skaffat haffwer. Efter att alle män will gärne godt köp haffwe och ingen godt köp giffwe/ hwilket Gud kånne Of gånstle bestwärligit är/ och all then stundt så tilgär/ så är och omögeligit/ att man någon tiid kan komme till godt köp och medt minne/ then ene Rijkens Inbyggere will sliche sig emot then annen/ efter tilbörligheet och att något affslag så wäll på then ene/ som på then annen sedenn see motte. Hwarföre wele Wij ännu eder alle käre undersäter/ och hwar wiid sitt namn/ både köpstads männ/ bönder och andre här allsuarligen budit och förmanet haffwe/ att I wele ännu sliche eder emot then annen i köpenstapet efter som skall och tilbörligit ware kan/ och I Of tilförende titt och ofta loffwedt och tillsagdt haffwe/ hwar och ingelunde någon förbättring i then motte see kann/ då kunne I icke förundra/ att Wij och annen lunde täncke till saken/ m3 ther tilbörlige straff/ som ther till hörer. Så haffue Wij nu for these och andre wichtige orsacker skuldt/ befalt thenne Wäre tro Mann och Rådth/ Swante Siure till Hörningholm/ att han medt widere omständur vm these samme köpshandlinger på Wäre wägna medt eder handle och thale skall/ hwilket I wele giffwe hör/ och honom i the saker och ärender han eder föregiffwendis och underwisendes warder/ betro/ och vdi alle motte som trogne/ råttredige/ hörige och lydige undersäter/ eder sliche och holte/ hwilket Wij eder altidh vdi all gunst och nåder/ och till th3 bästa betäncke wele. Befalendes eder Gud.

Til

Til Joen Olsson och Botued om kömandzhandelen och seglatz
zien. Dat. Jönköping den 31. Januarii år 1550.

Wär synnerl. ic. Wij haffue bekommit eders skriffuelle Joen och Botued/ och ther utaff förnummet/ huad vdi Eneköping nu i nest förliden tiugende dagz marchned med Clerckrist/ borgere och bönder handlet haffue/ och huad swar Wäre undersäter eder ther emot giffuit haffue.

Och till th3 förste så mycket köpenstapen/ seglatzien och the Lybste belangende är/ behager th3 Of wäll/ att doch ene rese Wäre undersäter ther theris egen nytte och wälsfärd och Wäre nådigste wälmeening rett betencke wele. Och kunne förthen skuld wäl lijde meden riigzens och alles theris beste therpå ligger/ att Wäre undersäter/ besynnerligen the i Stockholm/ Gäste och Dshammer/ som Westersön m3 theres store skip tencke till att bruke/ testligeste och så the andre/ besynnerligen köpmennerne sich nu till nestkommende Distingen vdi Upsale/ huar tiiden icke uille falle för fort/ eller och elliest med th3 alderförste/ wilde änn wiidere berädslä och beslutte der vm som eders skriffuelle förmedler/ meden undersäterne nu sielfue haffue föregiffuit att för nogsam orsak skuld/ wil icke ware riskit rådeligit eller belägligit/ at besökie the Lybste för the utendzste warers uppsättning och uppsigning skuld/ och ther emot för teje inendzste warers föroringring skuld/ både på mynt och köp/ besynnerligen meden th3ta riigzens nödrorft wäll m3 bättre köp iffrå the orter/ såsom är Franckeriske/ Ungelandh och Niderlanden/ thedenn the Lybste sielfue theris warer hempte motte utaff then förste hond/ och icke them fempte eller si rde såsom her till mycket Redt är/ infördt bliffue motte/ och att i ther h3s förskaffe wele/ at th3 motte bliffue berädslagit och förordineret/ huad för inendzste warer på hwar ort tienlige wære/ och ther hädenn förde bliffue skole/ såsom huad för warer skole till Franckeriske ther emot man dädem salt och någet win införe kunde. Item huad warer till Engeland skole/ ther emot man dädem aller Engelskt midelmätigt och ringat elåde och foderduul/ så och tenn och bly införe motte. Item huad för warer till Hålland/ Bråband och Zeeland skole/ ther emot man dädem allerhonde sidenwant/ ynseguld och silffuerråd grantt och grofft lereff/ allerhonde krydder/ sucker/ gott och ge-

D 3

meent

meent wiin hiit införe motte. Item huad för warer skole til Danske efter saltpetter och humbla / testligeste huad för warer skole bliffue vtslickede / them; man the högtyste warer / som är saltpetter / allerhonde wärier / harnest / fläncker / störter sadeler / och annat sådant / så och allehonde mesingzwarer och kramgod; hiit införslaffe motte och hure monge skip her aff rikit efter sådane nottorffter vsägde skole / och m; hure monge warer aff huar parzell och huilcke the städer och orter ware skole / som sådane seglathion sich företage / och thetta riket m; nottorffter försörge wilde / och huilcke på huar ort / ther warerne för beste köp sta till bekommendes och the inlendyske warer till th; dyreste såde bliffue kunne / med theris skip fördeelede warde skole / och huad vdi så motte warde förordinerett och beslutit / th; wele J O; oförsumelig gruntligen giffue tilkenne.

Wij haffue och så vdi like motte m; Wärt elskelige Rijszens Råd / som her hos O; tilstådes warit haffue / om sådane rijszens anliggende saker berädsagit och ett register ställe lard / huru O; tycker rådeligast ware / att these seglathier och warer förordinerede och vdeelede bliffue skole / såsom J af th; medföljande register förnimme kunne / och haffue vdi samme register giffuit tilkenne / orsaken och en nogsamlig vnderwijsning och alle vmsänder / ther aff thenn menige man haffuer att förnimme och see / m; huad stor skade thenn seglathion till Lübecke och m; huad större fördeel thenn seglathion till Franckeriske / Engeland / Westwärt Meer / om huilke orsaker then menige man / om the them icke så gruntligen förstå / aff eder vnderwist warde kan / och är ther hos Wäre begären / att i midleertid tänckes till the warer / them man m; thet förste i wär / till huar förberörde ort skepe skall / och att the inlendyske skip her vdi alle landzender och städer / som segle skole / mo te tilrustede och warerne tilreede ligge / så att the teste snarerne och för bättre säkerhet skuld motte följes til hope att Westwärt och the andre orter.

Wij äre och icke obenägne / meden Kongen i Engeland om en wendig communication, handel och wandel genom sitt Sendebud O; besökt haffuer / ther häden at handle late / doch haffue Wij nu slikt Wärt bud ther häden till att late förfare / huilke Wäre warer ther tiene och i huad priis the äre och tuert emot igenn / i huad priis the Engelske warer ståa tilbekommendes / och om man ther någon mere fördeel änn annerstäds förslaffe kunde när Wij nu bekomme sådan swar igenn / at Wij Wäre egne skip

skip til Engeland ther at förslaffe någon fördeel förslicke måge / derföre wele Wij / att J O; oförsummeligen eders berenckende tilkenne giffue skole / huilke aff Wäre skip thertill best tiene kunde / och att J tencke till the warer / som ther häden tiene / men huar vdi Engeland ingen fördeel står till att bestaffe / och Wij bekomme ther vpå swar iffrå Engeland / så äre Wij doch tes föruten tillsines at wele förslicke the somme skip til andre orter / och wele eder i thenn motte huru J och Wäre vnderfater med then Engelske seglathion förholle skole / i tiid förständig.

Wenn Wij wele / att tre eller fyre borgere skip m; the warer som i Engeland tiene / motte göre sich reede / them; the när Wij bekomme god swar igenn / och fridligit wäre / ther häden efter rijszens nottorffter / som är klåde / teen / bly / segle mote. Och på th; seglathien motte teste sliktigere nu i tilkommendes sommer företagen bliffue / motte förordineres / att iffrå ingen ort her i rikit / huarcken iffrå städerna eller elliest någre skip eller stuter till någon ort med någre warer segle skole / vtenn såsom i ther om nottorfftigt ansedt haffue / och nu förordineret bliffue motte / och att ther vpå någe achwing haffues motte / och m; förmaning och allsuarlig straff ther heden hollit bliffue motte.

Testligeste och så / huilcke inlendyske orter / och m; hure monge skip och stuter til Norrebottn sägde skole.

Så mykit Finland och theris nottorffter belangende är / kunne Wij sijde / att någre skip för Wäre vnderfatares skuld iffrå Finland till Westwärt m; the warer ther häden tiene / sägde och landzens nottorffter inhempde måge / och sig i medleertid tilreede göre / att the andre rijszens skip i en flotte fölae måge. Och achte Wij och så ware rådeligast att alle teste rijszens och Finste skip / som nu i sommer genom Dresund sägde skole / sich nu i thenne winter föreenigede om en ort och tiid / ther the tilhope i en flotte komme kunde / och m; solet / wärier / och all annen nottorffter försörge wäre / them; teste mechtigere sich igenom sundet och vdi Westersidön giffue och för rooff och annen offuerfall teste säkre ware. Och ändoch för godt och nödigt är onsedt wordet / att iffrå Finland inge ätende warer till östersidön och the Liffendyske städer förslickes skole / vtenn till Stockholm synnerligen the fiske warer / så haffue Wij doch the orter som seglathion / tilförning och nottorffter icke vmbäre kunne / vtenn iffrå någre vmblyg giendes städer bättre och nämere sådane nottorfftige warer bekomme / och the-
ris

ris inlendyske warer dyrere vsfallie kunne / vnt och efterlatid att besökte theris fördeel och beste / doch Lybelle videntagendes / the sille och andre warer / som her aff riskit icke umbäre kunne / terom Wij Erich Spore Wår mening vnderuist haffue / och I frandelis sådant förordinerendes / och ther vpå achtendes worde.

Resligeste och så / på thz / att themn Rysske handell motte förödret och i wercket bracht bliffue / will ware för nödenne att meden the i Wijborg themn handell att holle / oförmögne äre / att förthensuld her aff riskit / både til the Finstes och Ryssernes nottorst nägre städer / m3 läder / jern / salt / koper / vitreer / bässuer / räffuer och harekinn til Sandhamn förskicket bliffue / huilket för seglatzhen stuld the andre städer / så och Hollenderne och Rysserne / så och andre städer her i riskit best beläglig är och med sådane nottorst att landet themn förörget / och m3 thz / som offuer bliffuer med Rysserne förhandlet och förbydt bliffue motte vdi Rysske warer / som är jobler / gråskinn / wax / lin / hampa / läress / kamlott / löjtel / store och små rysske huder / walmer och andre sådane warer / så kunde man thz giffue vnderfäterne tilkenne att the wilde ware förtenckte / att sägle ther hädenn m3 förberörde warer / och att elliest inge räffskinn eller harekinn iffrå nägre orter annerstedz än til Sandhamn förskickede bliffue stole / och på thet then handell m3 Rysserne motte teste bättre framgong haffue / så see Wij för rådeligitt ahn / att medenn themn Bencht Branby är wäl föfaren vdi them Rysske handel / att han motte försoge sich ther hedenn och ther thet factorij begynnes / och att themn Räffuelste seglatz motte bliffue lagd till Sandhamn / på thz / att the Rysske icke aff themn tribie och andre hond löpte worde / och när samme handell wäl anginge och riskitens vnderfäter the nottorstter och theris warer som i Finland och i Ryssland tiende till Sandhamn förskickede och Rysserne då scendes warde / att the thet kunne bliffue vstaf m3 the warer / och ther emot bekomme andre warer / så bliffue handelen dag från dag iu mere iu mere förbättret och förökret och så warde så på thz sidzste the östreste städer så och Hollenderne ther hädenn säglendes / och ther med warde Hollenderne wänjendes sich tiit / med en seglatzhen är them belägligere och bättre till Sandhamn än till Räffle. Ezå kan thet hos Mons Nilsson och elliest i Finland förordineret bliffue / att så mycken spannmål / som till böndernes och themn landzendens behoff förnödenne är / skall på flotten och i städerna beholles / och the

thz som thet offuerbliffuer / kan man till thz dyreste säriet Hollenderne / medenn doch vtenn thetta / Hollenderne nu för themn swäre bödd stuld / som i Danske warid haffuer / ingen stor tilförning aff kornn till att förhoppes haffue. Efter att Polackerne inthz korna heller tiit till Danske fördt haffue / och så kunde I beställe med them som til Danske segle / att the sådant giffue the Hollenderne tilkenne / och föruiise them till Sandhamn m3 gode förtröstningar. Och medenn nu the Rysske warer tiit till Sandhamn förde warda / så kunde man och themn komme til handels med Hollenderne / och Sandhamn kunde the m3 teste bistondigare förmeret och handelen i wercket driffuen bliffue. Så moste them i Ekenäs och Borgo förholles wid högste straff att drage ther hädenn att boo ther / och att thz med förmodende borgere och riske bönder besatt bliffue motte / derefter kunne man förhoppes / att the Suenste och Finste som uti Räffle sittie / och fast ouillige / och vdi theris frjshet och näring ther i Räffle besuärede warde / thet hedenn sich förryckte motte / och then handels framgong teste större vpröaxe kunde.

Medenn och så handelen vdi Wijborg fast för seglatzhen stuld the fremmende / så och inlendyske obehagelig är / så skall doch lijkwal förordineret bliffue / att the rysske warer / som vdi Wijborg förhandlade warder / att the i Wijborg samme warer åter igenn til Sandhamn förskicke stole / och icke till Räffle eller annerstädz och thetremot hempte theris nottorstter i Sandhamn / och moste then ordning see / att the aff Wijborg thz samme köp motte till Sandhamn haffue / themn the elliest kunne besomme til Räffle.

Man moste och i Sandhamn m3 the Hollender / Rysser / och andre fremmende skickeligen vmbgå / att the icke motte bliffue affredde och icke komme igenn / elliest warder handelen ingen framgong haffuendes.

zett motte och så tillsicket bliffue / att handelen iffrå Norrebottn thet hedenn till Sandhamn lagd warder och skall wid högste straff allfuarligen bestelt bliffue / att till Norrebottn inthz annet skall stadies och föres / vtenn huad som bönderne och vnderfäterne tiener / och inthz Sijdenwanth / inthz ynseguid eller sölfuer träd eller annat sådant / och inthz gott clåde vten gemeent och walmer / dogh så myckit the till theris quinfolck behoff haffue kunne må them aff gemeent clåde efterlatid bliffue.

zett, skall och förskaffet bliffue / att the som sägle till Norrebottn och

och Finland m̄ the warer / som the ther hempte och förbyrte som hertill sedt är med smör och fisk vdi ingen motte her efter vtsiele och them̄z till Tyskland vtsägle late wid högste straff / ther vp̄ någe achtung haffues stall m̄d them som fare ther hädenn / att the vdi alle städer och orter her i riket vnsafede bliffue motte.

Så skole och (p̄ thz then handell wid Sandhammer vppehollen och städerne i Finland icke förberffuede bliffue) the rike bönder / som i Finland her till seglatz bruket och fremmende städer sökt haffue / affstafede bliffue / och vdi städerne förwiiste och hullike sich herutinnan ohör samlige förnimme late / them skole theris slip borttagne warde / och vdi städerne solde bliffue och till thz högste straffet bliffue.

Så skall och bestämt bliffue / att the Ryske och andre warer / såå och the silke warer / som ifr̄ Norrebottn och Finland komuer och vppå Bergslagern för nödenne äre / och elliest her i tesse landzender / såsom är Östergötland / Westergötland och Småland / tiene / till Finste gådder / ströming och torst till Årboge och Drebros förskickede och framdelis til Åstersund förde / och ther en marckned lagd bliffue / ther the förde landzänder / när the Berg besörgde äre / theris nottorst med ryske warer och elliest m̄ fiskuerck och iern bekomme / och theremot orer / läressit / råffuer / hareskinn / huder / bockeskinn och smideuerck ifr̄ Westergötland / och elliest them fisk som man i Westergötland aff the Schåboer bekomme kan / och i Bpland tiene / tiit före och förskaffe kunde / så kunde till Åstersund the små släcker / såsom är Schedwij / Greshult och andre sådane små städer lagde bliffue / och kunde m̄ the ryske warer som är lijn och hampa tesse Österlendyske / Smålendyske och Westergötlendyske orter förbragt / och man kunde her efter tesse mere lereffit aff forbenemde orter bekomme.

Men huad offuer bliffuer aff the ryske warer / som är lijn / wax och hampa / kunde man till Engeland och the wiltwarer till Nederland och the hogtyske städer förskicke / och altså therigenom en mykit nyttig och profitlig handell riket till thz beste / vpkomme och bekræftiget bliffue.

Wij se och förnödigt ann / att medem handelen i Sandhammer will till thz beste vara beläglig / att ther sammestads en befestung lagd bliffue motte / som Erich Spore och så ther vp̄ befallning bekommit haffuer och J thet wijdere med Henrick Claeson / Mons Nilsson och elliest i the orter förfordrendes och förskaffendes warde / som J her om nogsampt

tillforen

tillförende Wår mening förstått haffue. Effter och tesse landzender Östers Götland och Småland behöffue iern och kopper / så skall köpmennerne tillsagt bliffue / att the samme orter m̄ sådane nottorstter försörge skole / och huad ther offuer bliffuer them̄z måge the handle / såsom thz i registret beslutit är. Och till thz liste / så är Wår wille och befallning / att i tesse artikler gruntligen och egentligen m̄ städerne och köpmännerne beslute och förordinere / och wele seden Om ther vdbinnen eders betenkende / och hure ther om förordnet warder / förstendige. Ter efter Wij Om wijdere till att rätte och Wår meening och betenkende ther emot i tijde förclare måge. 2c.

Swar til Bothwed om the gode betenkende han begerer förwete på utförningen och införningen til Lubke. Dat. Wastena den 18. Aprilis år 1550.

Wår gunst tillförenne. 2c. Wij haffue förstått Bothwed vstaff thes bress tu haffuer tilskriffuit Wåre tjänere Valentin och Clemen. Att tu vppå tvenne artikler begärer gode råd och vnderwisinger / huru J the Lubeske saker / så mykit then införning i riket / och vtförning igen belanger / så att ther m̄ någet sticeligen och försichtigheet handlet bliffue motte / på thet huar tillförningen aldels skulle förbudin bliffua / icke ther utaff icke någon olempe vdi tesse stälnde wårbylöfter förorsakes motte / eller och ther man tilstader / at the Lubse göre hiit tillförning / att ecke dhå / som nog till förmodendes / någon vnderfåhning hos thet sällskap som hafue theses penningar och warur vnder hender / så wäl i Stockholm som i vpsäterne och på cronones berg stee måtte / att the singe ändhå the maste warur / som här falle och så genom the Lubstes egne steg och stutor bliffue steppe aff landet / efter en partt vnne fast håller the fremmende än theses medborgere the warur / som the här i riket församble kunne. 2c. Ther vppå gifue Wij sig tillkänne / som tu och aff Wår förre scriffuelse Wårt siune och mening wåll förnummit haffuer / att Om / för tåse wår lågligheter schuld / som för honden äre / icke synes gott eller rådeligt warer / att the Lubeske skulle ännu platt förbudin bliffna / att haffue theris handlung och köpenkap her inne i riket / utan efter man här til dageligen nogsampt besunnet haffuer / att the Lubse / genom then dwerfodiga tilförning

förning / som them her aff riket är stedt / är fast förbättre och rike
 bleffne / som och sådane försörning icke ringe orsak och tillfälle giffuit haff-
 uer / att riigzens warur haffue vdi Lubeke altiit fast förändrede och ringe
 achrede waridt / och effther the före them alle warerne i händel / så ställe
 och the Lubeste tesse Swenske warer i sådane priis / som them siälffue sy-
 nes / som och the Lubste ther hos sättie Wäre vnderfäter the warur i
 händel igen / som the stole ther inköpe / opå thet dyreste och högste / så
 att Wäre vnderfäter haffue thevtaff ingen ringe schade / på tesse Swens-
 ste warur / i thz the så förachte och ringe werderede bliffua / telligeste
 och på the fremmande warer som the schole köpa ther in igen / i thz att
 the så dyrte vpsatte bliffua och vaff taffe orsaker är in theenne swäre och
 dyre tiid her vdi riket vplommen / Of och riket til en oförwinlig schade
 och förderff / som och en stoor orsaak ther til varit haffuer att riigzens
 mynte så ringe haffuer altid varit / att man haffuer giffuit 4. marcker or-
 tugar för en daler / vnder tiden 2. öre och 4. marcker eller 4. och half marck
 ortugar / som icke meere wärd är än til thz dyreste half siäde march.
 Wij hade och wäll förmodet att vaff the margfällige vnderwisinger
 som stede äre / så och vaff sielffue wärdet skulle Wäre vnderfäter in
 härnest siälffue sådant förnimme och förstådt haffue. Och för then schuld/
 huar the Lubste in wilde besöia theres rike in theres handtering och kö-
 penskap / att och så Wäre vnderfäter vdi liike motte wiste handel emot them
 igen / som the Lubste her til dags haffue handlet emot Of Swänste / la-
 tendes dem nro söra theris warur Of i händel / så kan man dhå haffue
 tef bätter lägenheet och tillfälle / att lathe werdare eller statte the Lubestes
 warur på daler eller i gull taal / och i så motte ställe riigzens warur så
 högt / och åter igen the Lubeste warur i thz wärde / att riigzens vnderfä-
 ter thevthaff ett benöiende haffue måtte / och in bliffue vthan schade. Och
 tilstådes ingelunde / att the Lubste theres warur / här vpsättie / och the
 Swenske warur nederfättie schole / såsom til thenne tiid i Lubeke / så och
 aff en part oförståndige köpman och borgere här vthi riket / mycket stedt
 är. Och vñ an fast oförständer hos en part aff Wäre vnderfäter / så
 stort wäre / så will dog liikwell riigzens schade och förderff / icke förthen-
 stul bliffue sedt genom si giren / vthan fodrar / att sådane riigzens schade /
 genom gode ordningar afflässe och förekomme motte / som annerstedz och
 brukeligit är / och nu aff Keyserlig Mayr för allom them / som in theres
 köpens

köpenkap ther aff Niderlanden vtlöpe wele / någre synnerlicke mandater
 vthi trycket vtgongne och ordningar gjorde äre. Och synnerligen schole
 sådane ordningar her hos Of i så motte hemeligen och oförmärckt gjorde
 och förordnade warda / så att inthz förköp eller hemelig handel in någon
 köpenkap skall driffuen warda / vthan genom the påsoner / som ther till
 betrodde och förordnade bliffua / när som någre Lubste eller andre frem-
 monde stey tiit inkomme / at dhå vthi köpenskapen och handlingen hos
 Wäre vnderfäter en förning wære motte / huru dyre the wille halle the-
 res warur / och thår emott sättie the fremmande warur / så att the motte
 bliffue vthan schade. Och ther efter skulle seden att köpet gå / så skulle
 och platt inthz köp tillförnde gjort bliffua / wiidh thz högsta straff / och
 thz til att beställa Bothwedt / skall tu tillfättie någre gode och trogne bor-
 gere / som til tånne saken benägne wære / och vdi så motte sticketigen ther
 in vngå wiste. Och genom sådane wäger tyckis Of / att riigzens schade
 förekommes motte / och vñ an fast så wære / att riigzens vnderfäter icke
 gärne wilde lydhe / att the Lubste theres handlinger her haffue skulle / så
 motte ändhä saken wiidh theres sätt sticketigen nog förhindret bliffua och
 komme til the wäger som vthan widere betecknande tilgå motte / men
 att en part aff vnderfäterne i Stockholm och steredz som haffue the Lub-
 stes godz och penningar vnder händelne / så mycket förhindre thenne han-
 del och schaffe the Lubesta alle warerna i händel / och the Lubste haffue
 siälffue stey och stuter nogh / themz the sådane warur utföre kunne som
 tu och streffuer. Ser till sware Wij så / att huar vpå sådant ingen syn-
 nerlig ackt och tillsyn skulle giffuen warda / hwad wære dhå all den hand-
 ling och försägling wärd / som nu i thenne wintther stedt är / och Wäre
 egne köpman siälffue så mycket söcht och begärvt haffue / hade och varit
 fast bättere / att icke ett ord thevth handlet och tallet bliffuit hade / så kan
 man dochlickwål lätteligen sådant förekomme / så stieren man något strelis-
 gere ther til tänckie och trachte will / och besynnerligen hwar någre betrod-
 de personer aff borgerne och elliest the som thenne handel benägne wære /
 ther till förordnade bliffua motte / som vpå sådane saker (meere an the
 brofikere göre pläge) siutig ackt och tillsyn haffue wilde ther in the Lubeste
 icke tiistadt bliffua motte vpå riigzens schade och förderff / att lathe theris
 godz och penningar komme thet grossue och oförskonduge solck i händel /
 och att vdi så måtte icke orsaak gessuen eller tilstادت warder / att the Lub-

Ne stasse theris fördeell vnder Wäre vnderfäters och borgeres namn/ förty huad är thz annat/ än att the Lubske äre ther egenom härtene/ och Wäre vnderfäter icke annat än theres träler och tiänere/ huilket doch vdi Swe iges lag till thz högste förbudt är/ att ingen i så morre skal taga fremmande mandz penningar. Så må tu ännu förstasse och stitel gen beställa lathe/ att sådane förbudt matskap i och hemlige handlinger/ som en part aff them till thenne dagh driffuit haffue wiid högste straff/ huilken themz beslagen warda kan/ aff stasset motte bliffue/ dog att råta så mycket mögligit/ oförmärckeligen stee/ och att sådant icke aff sig på Wäre wagna/ utan aff Rådet/ och the ther till förordnede/ bestält bliffuer/ förty thz wäre iw fast bättre att sådant matskap motte slätt komme therifrån byen/ the skulle och mz råte ingenstedz lidne bliffua/ som segh i så mötte/ på riiggens förderff beslith/ och besynnerligen the/ som genom sådane handlinger heller wile vinne the fremmande theres warur/ än the indiendyste och theres egne medtborgere. Och the samme holle Wij iw icke bättre än en hop förummende förråder och boswichter/ som riiggens bästa och fromme förhindre och orsak giffue til riiggens schade och förderff/ the samme skulle man för ingen deel lyde. Ther oc så näger wäre/ som i all theres handlinger hade penningar behoff/ dhå måtte the heller sökie sådant här innen rikis/ hoos the riike borgere uti Stockholm/ eller annerstedz/ effther (Gud tes loff) the finnes iw så well her i riket/ som kunne haffua råd til at förstreckie them/ som the Lubske/ eller ther som sådant ju manglede/ wilde Wij heller ställfue adre them vndsättning i then morten/ ther thz eliest wäll anlagde bliffua motte.

Änligeste huad the Lubske step belanger/ themz the sådane warer utaff riket före/ synes Os/ att om man något yttermere wille holle segh wiid Sveriges lag och råtte sig effter riiggens gamble sedwoner/ så att the Lubske liggere icke bliffue längre tilstade her att liggie/ än som lagen medt giffue/ som Wij Os och icke widere uti det Lubske fridstånd inlatid haffue/ dher mz försee Wij Os/ att thet stille och wäu affstasset bliffua/ kunna och icke stort mere sware til tåse artikler.

Så mycket then seglation widkommer om Wäre och Wäre vnderfäter

derfäters step schole bliffue förloffwede att sägla/ kunne Wij ännu ecke vdi grunden wethe/ huar Wij Os effherrätte schole. Förty tu haffuer nogsampt aff Wäre förre skriffuelse/ så och the copier Wij sig then tiid schickede förnummit/ huad lägligheter och tiänder på färde äre/ så är thz och ännu fast osäcert/ och komme Os sådane tidender iw mere och meere alle dager före/ som och fast offuer eens stimme och seg förfølge/ som tu och af tesse innelychte copier eller zedler aff the breff Jochim Burwig/ Sreffen Lötz och Frew Hebbes i Findland (genom Hert Hans Couras berättning i Danste) Os nu nyligen tillschriffuit haffue. Sammelunde så är och Carl Anderson nu i tåse dager kommen hit til Os/ som och om sådane anslag någett berättar/ utaff sådane orsaken kan tu berentie/ huru thz will wara Os lägligit/ att städie Wäre egne eller Wäre vnderfäters step och godz uti sådane osäkerheet och farligheet utaff riket/ och för än Wij granneligen wethe kunne/ hwar sådane församling och krigsfolck seg achtet haffue. Wij haffue och nu i tåse förledne tiider sticket en heell hop aff riike uti Wäre och riiggens wärff och ärender/ och besynnerligen till att försare/ om näger sächerheet bliffuer i Westersön/ som äre Norman och Oloff Larson/ Hans Ditmarsk Wäre Drassuant/ Doctor Andreas och Hans Larson/ Anders Erichson Wäre dreng/ Mickel Bykeslytte och Brynoiff Wäre Småswen/ genom huilcke Wij dageligen/ wise tidender schriffteligen och mundteligen förmodendes äre. Wij wile teg ochsä ännu/ som tillsförende härmz förmanet haffue/ att tu nu allestedes vdi stären lathe haffue god acht och tillsyn. Förty Byskieren haffuer och lated genom thz förbemete ett almenneliget pränt/ göre en ordning/ att alle köpmändz step som segle ifrån Wästlan/ schole yttermere än te nogen tiid plågede/ ware förstärcke mz gott styt/ krudt och lodt/ som rychtet går/ för the Skotter skuld och kunne för then skuld icke wette/ hwadt ther vnder till effuentys menet bliffuer/ kan stee/ att samme koffarter kunne i så motte wara offerdigede/ att vnder thet stin the löpe/ på theres köpenstap hit in i Hstersön/ genom Drefund och nu eller framdeles i sommer eller i mott hösten/ när the haffue giordt theres köpenstap/ löpe vnder land tho Wältriborg eller annerstedz/ och tage sådane folck in och före them Os sedan upå halpen/ ther skall man och tage sig tilwäre före/ Rosning

nungen i Danmark och the Danske houe teg och så fast hemeligen och stue / så att Wij slätt inae tiidender bekomme ifrå them / och hassue the dogh lichwell vdi midlertid hollat många dager bode m; Keyßaren så och städerne. Och kunne icke wette huadt the till effuentys kunne bestått hassue. Dherföre will ware förnöden / att alle huad saken tillhörer och kräffuer / motte wara färdigt och tilrede och allestedz gott vpsende / som Wij tilförende nog schriffuit och förmant hassue på thz inthz hemeligit för råderije / auten m; folck / bud / bress / eller i annen måtte ibland borgare / bönder / präster / papister eller andre instunget bliffue motte / ther tu må teg wette effter at rätte och sticke.

Öpsett breff för the Birkaler och Landzköpmen i Norrebottnn att bröcke fiskerijt i Westrehaßwet. Dat. Stockholm den 20. Septembr. år 1551.

Wij Gustaff. 2c. Göre witterligit / att Wäre Birkaler och andre Landzköpmen som byggie och boo i Norrebottn / och theris handling medt fiskerij och Westrehaßwet och elliest medt the siöfinner och lapper ther hos byggie och boo / hassue pläge / hassue nu haßit theses sändes budh her hos Os och sig fast beclaget och beswärett / att vttöffuer gammul bruck och sedwane bliffuer them vnder tiden aff them som befallningen hassue på Norriges sijden och andre hinder och försong afortt att the icke måge bruke theris fiskerij vthe i haßuet / som aff alder plägsed warit och fader och föräldre för them oqwalde och ohindrede giort hassue / bliffuer them och så endels förment att the icke såå bruke theris köpenslap medt the Norrbagger eller Wäre Lapper och Siöfinnar som och altid hassue sedwane och brukeligit waridt / för huad orsaker skuld sådant steer kunne Wij icke fullteligen wette / huarföre hassue Wij aff Wäre synnerlige gunst och nåde vndt och efterlatid som Wij och nu m; thette Wärt öpne breff vnne och efterlathe / att förbemelte Wäre vnderfäter i Norrebottn / Birkaler och Landzköpmän som tiit till wägefiskiet lust och wijsie hassue att sökie måge och stole hereffter frije och vbehindrede och vthan huarß mans gensegn eller motståndh bruke theris affsingh med fiskerij vdi Westrehaßwet så widt som Wäre och Swerigis rikis grenser sig förstreckie vtm; siösjiden /
doch

doch medt sådant förord, att samme Wäre Birkaler och Landzköpmän, som medt theris Xener til sådane Fiskerij dragendes warde, icke göre Wäre Siöfinner och Lapper på theris ägne enskylte Fjisse och landgrund som in för theris äger liggie, något hinder eller försong, vthan bruke theris Fjiske i vppenbare Haßwedt, som andre göre. etc. Måge och stole testligest förene Wäre Birkaler och Landzköpmen frije vbehindrede bruke theris redelige handling och köpenslap medt the Norrbagger och andre fremmande som och för samme Wäre land och innen om Wäre grenser pläge liggie til Fjisses, och all themn fisk som the theril köp eller aff theris eget Fiskerij bekomme kunne, stole the lathe komme hit vthöffuer och förnyttren her i Swerige för thz som like och skal ware kan. Huarföre biude och befale Wi alle som widh för:ne wäge fiske liggie pläge och wilcke the helst ähre Lyske eller Norrste eller Røser, samme lunde Wäre ägne vnderfäter Siöfinner och Lapper och andre att the icke vdi nägen motte göre för:te Wäre Birkaler och Landzköpmen i Norrebottn heremot hinder, plag eller försongh, widh wäre och Sweriges Rikes högste straff och wrede.

Till her Göstaff Olsson, att han icke tilstådier af landett swarte Käffwer, sköne Lostin och swarte Märder, som Kongl. Majt will haßue til siet eget behoff. Datum Gripsholm den 7. Martii 1551.

Wär synnerlig. etc. Os är tillkänne gifwedt kåre her Göstaff att någre borgere både vthåß these vplendste köpstäder så och vthåß the städer ther äre nidre vthi landett i ÖsterGotlandh och WestreGotlandh, pläge drage vmtvingh allestädz vdi Wermelandh opå Daall och flere vdi the Landzender ther någre gode Skinwarer falle pläge, och vpköpe alle the duglig Skin, som finnes kunne, och medt same Skin drage til Elffborgh, och så thertil siöf anthen Westwarth eller til Dytlandh hwarit them sielßwe teckes. Så giffwe Wij edher tillkänne kåre her Göstaff, att Wij icke sådane skinwarer aff landett wäl ombäre kunne, synnerligen the warer Wij til Wäre
2 Wäre

Wäre elskelige husfrwes och käre barns behoff, förnöden hafwe, som är sköne kostin, vthwalde swartte Morder och gode swartte Råffwer. Swarsöre är Wår gunstige begären, att I sådane skinn her efter vthføres ther i Elfsborgh icke tilstadie wele, vthan om ther sådane skinn förhanden wore, eller herestter komme kunne, att I dhå wille them opå Wäre wegne köpe och bettale lathe, och måge I wåll giffwe så mycket för sådane skinn, som the kunna göre stiall förre, och som the ther gå och geldhe, opå thz att the som sådane skinn hafwe, icke skole fördölle them, för them orsak skuld, at the icke så för them lijke och stiall, så wål af Os som aff andre.

Til Harald Lake och Söffrinn småswenn, at the icke tilstadie någre Borgere at köpe bort the bästa skinnwaror ther falle vdi Wermelandh. Datum Gripsholm den 7. Martij 1531.

Wår gunst etc. Wetter Harald Lake och Söffrinn, att Os är tilkänne giffwett, thz någre Borgere, både aff Stockholm, Drebro och Wadsiena, desliges aff flere köpstäder, mycket pläge drage omkringh allestädz her vdi Wermelandh, att köpe och slagge vdi hoop alle the dugelige Warer, som vthi then Landzende falle pläge, och hafwe Wij förnummedt, att förberörde Borgere, vdi thenne Winter, en hell hoop kostin, Mordskin, Råffskin och andre sköne Wiltwarer församlet hafwe, och försticket them til Elfsborgh och Boddewaldh, willandes thermedh samme Wiltwarer opå förärett, giffwe sig vtlendes anthen till Hollandh eller annorsteds till Tysklandh. Eja hafwe I wåll förstått Wår mening om sådane Warer, att Wij icke gerne wille thz the vthoff landett föres stulle, skynnerligen sköne kostin, swartte vthwalde Morder eller gode swartte Råffwer, vthan att ther man sådane skinn öswertkomme, dhå stulle the så Os först til köp och är an nu Wår allswarlige wille och befallning, at I her efter wille sinne rådth til, at sådane skinn, motte bliffwe Os för penningar vdi hele Eders befallning tillathen, Wij wele och så wåll lathe betthale samme skinn, som nogre köpmän göre stulle

stulle. Herestman I eders sijn göre wele, och icke herføre någon försummelse tage.

Till Her Peder Bragde och Oluff Larsson, att the holle the Borgere som tiffra Åboo komne äre, rette meningem förre huru the skole sticke sig vdi köpshandelen theris. Datum Upsala den 25. Maii 1551.

Wår skynnerlige gunst och nåde tilförendhe etc. Wij lathe Eder förstå, käre her Peder sampt Oluff Larsson, att Wäre Bndersäter Rådett och meningeheten i Wår stadh Åboo hafwe hafte thes theris sendebudh her hos Os, och vdi vnderdånighett anlange latedt, att them motte efterlatidit bliffwe vtsöre till Tyslandh någre feethe warer, som är Smör och Finske Gedder, så äre Wij tilfridz och them gunsteligen efterlatidit att vtsöre til Tyslandh någre låster Smör, doch vnder sådane wilkor och förordh, som medt Wäre Bndersäter både i Stockholm och andre köpstäder förhandlett är, och att the sådane theris seglas till Lybbecke ingelunde ställe skole. Men Finske Gedder wele Wij ingelunde efterlathe them att före aff Rikie, och efter the (som Os synes) föge försarne äre vpå köpshandelen, huru the medh någon profitt och fördeell sig til gode, medh the vthlendyske handle skole, therføre synnes Os best och nyttigast ware, att I wille giffwe Eder i taall medh thes theris sendebudh, vnderwiiseendes them efter thz sätt som the Stockholms Borgere och andre nu i thes tidher nåst framlidne, hafwer förholit varit, nempligen huru och medt hwadt sätt the skole företage köpshandelen, hure högt the en daler wårdere skole, och therestther sätte thes warer the vthlenske i händer, efter som I tilförende nog sampt hafwe förstått Wår meningh, huru medh thz fellskap handlesskall vpå thz the mätte lære och förstå, att söke theris fördeell vtlendes och icke altsammans her inrikes hos Wäre Bndersäter som theris sedwane ware pläger och holler them sådane meningem någett allswarligen före, så att the motte hafwe ther någon rättelse vråff-

Til Her Een och Her Gdskaff, at the lätthe haffwe gram ocht
wedh Gengen och ingelunde någon vchöringh til
skäde aff landet. Datum Stockholm den
7. August Anno 1551.

Wår synnerlige gunst etc. Eder förtäncker wäll käre her
Sten och her Gdskaff, att Wij tist och offie, opå the flitige
ste Eder rådt och förmanedt haffwe, om the vpleende ther wedh
Grengerne, och att I Os icke haffwer synt rådeligit ware, att
man skulle tilstävde the Bønder ther boo vth medh Grengerne både
vdi Sunderbo, Wesbo, Rjindh, Marck och stercstedz wedh then
Danste och Norste grenz, at drage til Danmark eller Norge medt
så mykett feethe warur, som the ther häden släpe och vdi händers
ne tilföre pläge, vstaff hwilcken tilförning the Danste köpstäder wedh
Gengen synnerlig Wårdberg och andre som nu besichtes mykett för
stärcke och förbättrades; och twert om, Wäre köpstäder wedh grenzen
aff sådane veförning fast förswagade bliffwe, så är til besruchten
des att hwar sådant bliffwer alth för mykett efterlatidt, wili thet
bliffwe Wäre köpstäder icke alleneft till stoor skade och förderff,
uten och till effventyrs aff then tilförning och förbättring, the frem
mende her aff Riket hafft haffwe, kunne the få mact och tilfalle
att öfverfalle Os Swenske och ther medh gøre os igen all skalck
heet och förråderii. Hwarföre är än nu, Wår nådige willie och
begären, att I wele finne rådh till, the förberorde gode warer icke
här effter så mykett som här til stedt är, aff Riket til förestref
ne Danste och Norste Städer veføres motte, uten att wære Bønde
der som något gott haffwe att sällie motte ther medt sökie till wære
egne köpstäder ther nidre i landet; och them vndsetning göre medt
hwadt the åstak komme, och förnytre wele, och motte man och så
handle med Borgerne, at the lätthe Bønderne så wäll lifte och skädd för
hwadh deel the in vdi köpstäderna före, opå thet Bønderne mot
te stelfwe så lust och willie, heller att handle medt wære egne köp
stadsman än medt the Danste.

Wij haffwe och förnummidt, att i Danmark är ännu på nyet
stedt

stedt allmenneligit förbudh om thenn Skaffist vdi så måtte, att
hwarcken Schaboerne, Lesieboerne eller andre måge söke till Elfs
borg, medh theris fiske. Så kunne I wäll tänckie hwadt mening
ther vnder ware skall, och hwadt gott naborskap ther medt sökies.

Och förmode Wij, käre her Gdskaff, at I haffwe nogsampt och
wäll förstått Wår mening om, thet Fiske ther vdi Skäregården
widh Elfsborg, så säge Wij gerne, att I medt alt som störste
flit tiltänckte bliffwe motte om sådane fiske, och att I ändeligen
wille förskaffet så, at menige man vdförwer alt Westergödelandh
kunne bekomme så mycken Fisk vdi Elfsborg, som the förnöden
haffwe, vpå thet att the icke för sådane trong skuld på Fischen, sto
le nödgas anthen the Danste eller Norste Städer besökie. I we
le och så giffwe os tilkänne, huru I haffwe bestält om samme Fisk
stie och monge Skuter ther till brukes. Resligeste huru bestält är
om then Mercknedt wiidh Wakände, och om the Elfsborgs Fors
gere tänckie något til att besökie samme marknad med tilförning
och vndsättning m Fisk och annadt hwadt the Bønder behöfwe,
som same Marknadt söke pläge. Gud Eder befallendes.

I pet Bref för menige Siälekarlur vti Österbottinen at the på
andre landz Siälegrunder frij och obehindrade
Fiske måge. Datum Stockholm den 26.
Octobr, 1551,

Wij Gustap etc. etc. etc. Göre witterlligit, at wdre Vnderfater
menige Siälekarlur vdi Österbottinen haffwer för Os beräts
te lätit, att the bliffwe vnder tiden wederdreffne (när the till stöf
stade äre till att tage Siäler) in för Westerbottinen, Angermans
land, Helsingland, Ålandh och stercstedz in för thenn Westre si
de; testigest in för Ålandh och Finske Skäregården och komme
vdi strandberne eller til holmer, ther Siälegrund äre, therpå the vå
gerne effter lägenheterne theris häste med Siälesong bruke wille,
hwilket them icke aff Bønderne, som opå the landet, ther samme
Siälekarlur tilkomme, boendes äre, tilstätt eller efterlatit bliffwer.

Så tycker Ds, at vdi så måtte icke tillbörligen eller skäligen handlet bliffwer, och wele icke lide, att längre så tillgå skall. vthan hvar förberörde Siälkarler aff Österbotten bliffwe wederdressne in för någre landh, eehwar the helst kunne komme, ther Siälgrund upå färde ähre, dhå skole the ther frij och obehindrede (Ds till en behagelig tijdh) ställe efter Siäler vthan hvars mandz hinder eller motsegn. Sammelunde skall och sådane frijhet vtenn alth hinder ware efterlatenn alle Siälkarler vdi andre Landzender medh like villkor in för Österbotten. Doch skole offtede Siälkarler förplichtige ware, att gifwe Fougtenn vdi landet ther Siälgrund den ligge opå wåre och Cronones wägner een tilbörlig skatt eller samle aff the Siäler the fonge, effter som the medh honom the om vthöffwer eenskomme kunne, förbludendes alle, som för wåre skuld wele och skole göre och lath, för:ne Siälkarler her emot något hinder eller försong att göre, wid Wåre ogunst.

En Ordinantz om Tull och Accis som aff Köpshandell göres skall, och holles bör vthi alle Siöstäd. Giffwin och skriffuen vthi Westeras den 16. Martii Åhr 1552.

Wij Gustaff medh Gudz Nåde, Sweriges, Göthes och Wendes etc. Konung. Göre witterligt at Wij these efter:ne Artickler om Köpenskap och Tull vthi Wår Stadh Stockholm, samt i andre Köpstäder Wåre. Wele här effter alstijd alswarligen höidne bliffue skole wedh Peen och Straff, effter som hvar Artickell för sig i lengden förmåller etc.

1. Skole alle, och hvar och een för sigh, så wåll Wåre undersåther, som Fremmande Köpmann, all thed gods the utföre och innföre, på Tullboden aff Wår Tullskriffuare troligen upskriffue lath, wedh huars Mandz Fyretijo M.f., som thed försu mer, och hafwe godzet ther till medh förbracht.

2. Skall opå Tullboden, hvar och een selsk Personligen sitt gods upskriffue lath, huilken icke will tilstådes ware, och vthi thed stycke medh ohörsamhet (vthan lagligh försall, så att han icke selsk

selsk vthi Rikedi tilstådes ähr, eller vthi Wåre ärender förhindrade ähr, eller elliest medh skuld förfrånckt wore) beslagen bliffuer. Then samme skall hafua godzett förbruttit.

3. Skall och här effter, huarken opå utt- eller innföret gods, någen meere eller wiidare effter skriffuande tillåthen warde, vthan heele Skipslagett skole allesamman tilstådes warde, och i alles theras närwaru, hvar och een för sigh, godzet skriffue lath, wed straf och peen, som i then neste förschrisne Artickell förbemålt är.

4. Skall och ingen sitt gods vthi Tullskriffuarens och Broowachtarens fränwaru, uplå lath, wedh gods förlust, som bliffuer upslagitt.

5. Skall och ingen vthi Skåren någott upskeppe, eller medh Båther til Staden eller annorstedes före lath, wedh samme gods förlust. Doch hvar humble och annadt gods är wått bliffuit, och ther thed liggie skulle, motte förderfues, sådant gods må då medh Wåre Befalningzmåns wett och willie upförde, och lifte som annedi gods, strax opå Tullboden upskriffuit bliffue.

6. Skall och ingen dierfuas hemeligen någott obeschriffuit gods til Skips medh Båter eller annan fordenstap före lath, hemeligen ther medh sitt gods vthi Rikedi siälandes, wedh samme gods förlust.

7. Huilken Penningor, Gull och daler utt och inn i Rikedi förer, han skal them opå Tullboden lath besee och beskriffue, then thed icke gör, hafue them förbrutedt.

8. Huilken sitt gods icke rätt bekenner, vthan vthi Tullboden falscheligen upskriffue lath, och i så motto Cronones Tull swickeligen undandöll, hafwe godzett förbrutedt, och straffes, som för annat Tiusuerij.

9. Skall ingen dierfuas innföret gods af innlänske eller Uthlänske att köpe eller til sig anamme, hemmeligen eller uppenbarligen, för änn Wåre Befalningzmån tillförende samme gods besett hafue och om något finnes thet Ds tiene kan, Wele Wij närmest ware för lika och skåal thed att köpe, hvar någre här utinnan med ohörsamhet besogne warde, då skall huardere både then som köpte och then som sålde, hafue 40. marc förbrutedt och godzett förwårkatt.

10. Hvilke Wäre Borgare eller Köpsvenner Tullfrije ähre, och före mere godz inn i Rijkedt, änn thed war wärdt the utförde (hullfede the till euenturs) uthrikes af andre upborgett hafue, skall sådant öfwericht godz som annedt fremmande godz förtullade blifue, wedh godzens förlust.

11. Skole inge Innlänste eller Uthlänste, som Tullfrije äre theras tienares eller Gästres godz, under sitt godz och försuar oförtolladt förtigedt förholle eller beskydde, eller under sitt namn uthi Tullboden beschrifue läthe wedh godzes förlust, och böthe, som Lagen förmäller, om then som Cronones inngeldt förböllter.

12. Skole the som Köpschandell bruke och ogiffte äre, och egne Huus uthi Wäre Städer hafue, och them icke sielfue besitte, af theras godz heel Tull göre.

13. Hwille Wäre Undersäter eller Borgere uti Städerna, i annar mandz Huus boo, och icke i theres egne Huus sitte, skole af theras godz (effter som älder brukeligitt waride hafuer) gifue half Tull.

14. Hvilke som egne Huus uthi Städerna opå Stadzens eller någon annars grund eller tompst hafue, göre aff theres godz half Tull.

15. Hvilken Fremmander eller Innlänster, dierfues uthi annars namn, antingen uthi utförning eller innförning sitt godz falskeligen scharifue läther, S så motto, att han icke rätt bekänner, aff huem han sitt godz köpt hafuer, uthan will thed uthi eens annars namn utstiele, och icke sinn handell och wandell ärlige bekendt ware, och ther medh stiele sitt egitt, hafue godzett förbrutedt, och straffes som för annan Tiufnad.

16. Skole och Looskinn och Märdskinn och alle Wildtwarur, som utförde warde, tilförene opå Tullboden besedde och opscharifue blifue, hvilken sådant försummer, hafue sådane Wildtwarur förbruted.

17. Inge fremmande skole uthi Marknader draga här i Rijkedt, wedh all theras godzes förlust, som the hafue medh att före, medh mindre the ther till hafue Wärt gunstige och nådige förloff och tillåtelse.

18. Skole inge af Wäre Undersäter, Borgare eller Forgerstär fördrisse sig att tage fremmande mandz godz till att före i Marknader till Jhrängs, ther igenom Köpschandelen mycket förderfues pläger, medh mindre Wäre Bergmästare och Tullschrifuare witterligitt äre, att opå sådane godz ett skallgitt och lydeligitt köp giordt äre, wedh godzes förlust och 40 Wäl Straff.

These förskrifne Artickler Wele och biude Wij, att the stadige och faste holles stulle wedh straff och Peen såsom hwar och een Artickell för sig förmåler. Biudandes förthen skull Wäre Befallningzmänn, Fougtar, Tullschrifuare och Promachtare, af the häruthinnan ett stigt inseende hafue skole. Eså at hwar någre här emot broglige befinnes, att the då derföre motte tilbörigen straffade blifue. Och ther någon af förbrödde Wäre Befallningzmänn sig häruthinnan försumeligen befinna läther, då skall hann och som een orätträdig och mencedigh tienare straffet blifue. Datum uti Lupa.

Mandat om Bøndernes Seglation uti Rinland. Datum
Wadjenas den 9. Aug. 1552.

Wij Gustaff medt Gudz nåde Sverigis, Götis och Wenzdis etc. Konung. Tilbiude edher of elstelige trogne män, Tienare och Undersäter, Friborne, Frelsmän, Prestmänn, Köpstadszmänn, Wäre och andre gode mandz Fougtar och Befallningzmän, och andre Wäre Embetis männ, Wår gunst och Nådhe tilförende. Käre gode männ, Tienare och Undersäter Of förmodar att eder noghsampt kunnigt och witterlighit ware skall vdi huadh och mening Wij medh Wårth Elstelige Rikens Råd och flere gode mandz råd och betänckende för thet beste skuld, Och synneligen then Land enden Rinland till gode och gagn hafue låtit göre ett almenneligit förbud opå thet bonde Seglas som vih medh siöd siden både i Åbo Länn vih medh then Nylands siden och flere steds till Resse och andre fremende Städer nu i någre framtidne år bruket warit hafuer, nempligen opå thet att Städerna i then

then Landzenden skulle nu bliffue någre better widh macht, än the til thenne tidh haffue waridt, Så och att the Warer som i Riket förbudne wore, icke så öffuerfödélighen wthföres skulle som och tillförende stedde, ther medh icke litet försterckendis wære och wanner, och the som Riket medh fast mere ondt än gott bewogne wore. Sammelunde att bönder måtte bliffue bönder och achte theres Åker, Ång, Fiskerij, och annedt sådant, och Köpmann bruke Seglazett och then näring som them borde, och för andre flere sådanne orsaker som nu för langt falle wille att förtälje. Nu förnime Wij medh grund och sanning, att sådane Wårth godhe betenckande och upfåth, stadgar bud, och befallningh är bliffue fasth sielstint, och uthan bested håldne icke aff then menighe almoghe, uthan att Frelset, Fougterne, Prestmän, Våndzmann och andre Embetzmänn haffue nu taghit sigh före att late bruke sådane Seglas nu så fasth och än mykit mere än then menighe mann tillförende gjorde när Seglazett allom war fritt och oförbudhit. Ther til med så skeer nu wære vnderfåther then menighe mann aff same orsaker stoor skade och förderff i thet att menighe frellst och mest alle Fougterne, så och Köpmannerne trenge och twinge bönderne till att sellie sitt, Smör, Talg, Huder, Skinnwaren, trålasth och alle andre Warer som falle ther i Landet, Och mest bliffuer sådane Warer upkiöpte i Wårtt namn, och giffue the som same warer upkiöpe bönderne näppeligen halff wårde för them, så att Wåre fattige almoghe ther wthöffuer merckeligha förlaghde, utarmadhe och förderffuede bliffue, Os och Swerigis Trone så wäll som Undersåterne till en dråpeligh skade och förderff och Städerna, Kåffle, Rjige och andre flere som Os och Swerigis Rjike fast sielstint effter som förberdtt är meene och bewogne är, blesfue ther med fast förstercke och medh allahande godhe warer så fullstoppade och upfylte, att Warerne bliffue ther nu slåte in thet achtad, utan man må them sellie för halffue wårde, Och under tiden för mindres; Drwillit och så Riket ingen ringe skadhe och affdracht tillfågher, Så att ehwartt man wender sigh thå bliffuer nu sådan in opå Riket och Wår fattighe almoghe, Och synes

nes och fasth sielstint ware att man sielff sin eggen skada söker, sine eigne förderffue sigh winlägger, hwilket Os och Riket står ingalunde tillidende, Så kunne Wij och icke besinne hwadh meningh thet skall haffue, att Seglazett skall wara förbudhit then menighe almoghe wid högste straff, Och Frelsit och Fougterne som skulle hielpa til att sådane förbudh achtas och hollit bliffua måtte, bruke sielffue meste Seglazett, lijke som sådane förbudh wore allenesith giordt för almoghen skuld, och att Frelsit och Fougterne skulle sådant frjitt och öpet stå at bruke effter som thom sielffue synes, Ther doch wår mening nu samme Seglazes förbud icke worit haffuer etc. Så wete Wij medh thet wårtt ypne bress och Mandatt för then skuld eder alle så wäll menighe Frelsit som Fougterne, Prestmänn, köpstädzmänn, och alla andre Embetzmänn, alwarlighen, strengelighen och wid wår ogunst och liiffstraff biudett och befalet haffue som wij och här med biude och befale, att i hwar wdi sinn stad så wäll then ene som then annen affstelle sådanne köpenskap och Seglazett, latendes och så Bønderne sellie theres warer i köpstäderna inriktis hwar them sielffue synes, ther the kunne them till theres fordecel och nytte ther i landet best föryttre och selie. Wij wile och här medh alle köpstädzmänn till thet högste haffue förmanter, att the och stole giffue Bønderne ställ för theris warer. Effter att Seglazett är Bønderne förbudett och the för then skuld wdi köpstäderna ther i landet theris warer selie och föryttre motte. Ther och annerlunde skeer, eller thetta Wårtt Mandat icke hoos edher som thet sigh böde achtad eller hollit bliffue kan. Doch skulle i edher sulkomelighen till förlathe, att wij bliffue för orsakade ther wthöffuer late straffe til thet högste effter som förestriuffit står, Thet måghe i fullt och fast wete att rette idher effter. Gudhi idher här medh befallandes. Datum på Wårtt Slott Wastena then 9. Augusti Anno Domini 1552.

Under Wårtt Secretis

Extract uer Konung Gustaffs Bress til Herr Johan Turson
angående Handels Ordinantien. Datum Wastena
d. 11. Aprilis 1555.

Sammelunde förtäncker Eder och wäll, att Wij haffue of offthe
beswärett om then olike köpmandshandel her i Rijket skeer i
så måtte, att Wij haffue ett sinnerligt sätt och köpslage medh the
främmendh och annedh the wass Udelen och ett särdelis köpmän-
nen her i Rijket, huilket doch ingelunde ske borde; ty effther Wij
bygge och boe alle vi ett Konunge Rijke, och bruke alle Eweri-
gis Lag, så wære thett Christeligit och rättwisligt, thesliges meni-
ghe Rijket til stor nytte och fördell, att Wij och bewode alle ett
seet til att köpslage, såsom vdi andre Konunge Rijket och Furstens-
dömer skee pläger. Haffue förthensuld offthe bestijet Os, att
både Ridderkapet och köpmännen her i Rijket måtte sälle och för-
ytte theris warer, lijke som Wij Wäre egne warer sälle lath, opå
thet köpit offuer alt måtte wære like, än doch Wij söge förbättring
än nu haffue förnummet. Ar förthensuld wår wille och begä-
ren att I käre Her Johan wäle än nu både rätte Eder ställfwe
herwdinnen, och thesliges handle m3 Borgerne ther i Nyköping, sam-
melunde medh Udelen, Prästmän och andre ther i Eders förläning,
som köpenskap bröke och någre warer haffue att sälle, at the sko-
le förtänckte wære, sälle theris warer lijke som Wij lath wære köp-
män sälle wære egne warer, så framp t sadane warer vnder Cro-
nen icke skole förfaldne bliffue, eehwem the tilhöre, och sände wij
Eder her innelycht ett Register huru wære warer skole bliffue her
effther the främmende sädhe, thesliges och ett Register om the
Wdlänste warur huru the skole bliffue inköpte, effther hwilke I käre
Her Johan så och the andre gode männ och alle andre wethe
Eder effther rätte, och haffue Wij nu sadane ordning om köpen-
skapen latit forskriffue til alle Landzänder her i Rijket, sinnerli-
gen til alle Stötdäder, så att the alle endrächteligen thesse Wår
ordning holle skole wid the straff som för nämpet står.

Or

Ordinantie opå alle inländske köpmans warur huruledis the
föreyeres skole the Tydske til köps. Utgångne opå
Wastena den 11. Aprilis Åhr 1555

Ullna Smör	38	M: l.
Läst Osmunds Järn	126	M: l.
Skippund Stång Järn	22	M: l.
Skippund Stål	35	M: l.
Tunne Lax	26	M: l.
Skippund Gädder	25	M: l.
Fatt Tränn	40	M: l.
Skippund Siälspock	30	M: l.
Skippund clar Falgh	40	M: l.
Skippund fylthe Falgh	30	M: l.
Skippund swr Falgh	30	M: l.
Skippund köfenset	30	M: l.
Skippund Jiser	30	M: l.
Decker gille Elgshuder	110	M: l.
Decker unge Elgshuder	55	M: l.
Decker torre Drexhuder	40	M: l.
Decker salte Drexhuder	50	M: l.
Decker Rohuder	20	M: l.
Decker unghnödhuder	20	M: l.
Decker Fårskind	2 ½	M: l.
Decker Kalskind	2	M: l.
Decker Siälhuder	10	M: l.
Decker Bocker	10	M: l.
Tunne Hwete	5	M: l.
Tunne Rogh		
Tunne Korn	4	M: l.
Tunna Malt		

Ordinantie opå Deländske parzeler, huruledis the inköpes skole
aff Tydske köpmän, som före sine warer her inn i Rijket.

Uten trehörig Sammet 8 M: l.
Uten

R 3

Allen gemeen Sammet	7 M: f. och 6 M: f.
Allen Damast	4 M: f.
Allen Sijden Kammelot	3 M: f.
Allen Dubbelt Tafft	12 öre
Allen Skelerett	10 öre
Allen Arnest	5 1/2 öre
Stycke halff säijen	16 M: f.
Stycke Machieijer	15 M: f.
Stycke Wilstogel	30 M: f.
Stycke Serenij	11 M: f.
Stycke Sindell	16 M: f.
Pundh Tåghen Gulborder	12 M: f.
Pundh super fint insegull	72 M: f.
thet är Ingen.	6 M: f.
Pundh Sölfftråd	60 M: f.
thet är Ingen	5 M: f.

Beredt Engellst

Vdi ett Stycke Engellst längd skall ware 44 alne.

Ett stycke godt beredt Engellst för	130 M: f.
Ett stycke medelmåthe Engellst	100 M: f.

Stammes

Ett stycke	70 M: f.
Ett stycke	63 M: f.

Oberedt Engellst

Ett stycke gott Engel st	85 M: f.
Ett stycke midelmåte	75 M: f.
Ett stycke aff ringeste slag	70 M: f.

Wissist.

Ett stycke	65 M: f.
Ett stycke	60 M: f.

Brabanst

Vdi ett stycke Brabanst längd ware 42 alne

Ett

Ett stycke	75 M: f.
Ett stycke	70 M: f.
Ett stycke	75 M: f. och 65 M: f.
Ett stycke	70 M: f. och 65 M: f.
Ett stycke	55 M: f. och 50 M: f.
Ett stycke	28 M: f. och 26 M: f.
Ett stycke	27 M: f.
Ett stycke	24 M: f.
Ett stycke	13 M: f.
Ett stycke	45 M: f.
Ett stycke	36 M: f.
Stycket	27 M: f.
Skerduck, stycke för	37 M: f.
Cammerduck	37 M: f.
Ett stycke	77 M: f.
Ett stycke	68 M: f.
Ett stycke	58 M: f.
Ett stycke	43 M: f.
Ett stycke	30 M: f.
Ett stycke	29 M: f.

Ett

Et stycke		28 M: f.
Et stycke		27 M: f.
Et stycke		25 M: f.
Et stycke		24 M: f.
	En bred Lärffe	
Bulchen till		7 M: f. 6 M: f.
	Buldragel	
Allen		1 öre 18 peng: r.
	Peckling	
Groff Peckling alnen		19 pen: ger
	Barkede Ryste Oxehuder	
Deckert		30 M: f.
	Sadler	
Stycket		7 M: f. 6 M: f.
	Win	
Win von Alekant Amen		65 M: f.
Am Rhens win		32 M: f. 30 och 28 M: f.
	Krydder	
Pund Caffran		20 M: f.
Pund Canell		5 1/2 M: f.
Pund Muschotte		5 1/2 M: f.
Pund Näglike		5 1/2 M: f.
Pund Ingefer		2 1/2 M: f.
Pund Confecht		2 M: f.
Pund Sucker Carnarij		1 M: f.
Et Ladete Sucker		1 M: f. 6 öre.
Pund Pepar		3 M: f.
Pund Swesker		1 1/2 öre
Pund Mandel		4 öre
Pund Lagerbår		1 öre
Pund Corinther		3 öre
Pund Rubin		1 öre
		Skip

Skippund Humble		30 M: f. och 25 M: f.
Skippund grant Salt		6 M: f.
Tunne groff Salt		2 1/2 M: f.
Skippund Hampe		30 M: f. 28 M: f.
Skippund Hampeblår		10 M: f.
Skippund Linblår		10 M: f.
Tunne Tjern		1 1/2 M: f.

Til these efter: ne bleff schriffuit om Rådordnancten efter henne efterskrifne Tenoor til Her Johan Tursonn.

Mutatis Mutandis

Her Göstaf Olsson	Esbiöns Pedersson
Her Johan Tursonn	Nils Byrgesson
Her Sten Ersson	Ewen Byrgesson
Her Swante Sture	Per Abiönsön
Her Birge Nilsson	Lars Jäsperson
Erick Håkansson	Nils Trolsson
Bermund Swensonn	Simon Thomesonn
Boo Olsson.	Måns Nilsson

Placat til alla Landzändar om allmogens fattigdom; item om Hemmans klyfning etc. Stockholm den 19 April. 1555.

Wi Gustaff med Gudz Nåde, Swerlgis, Göthis, och Wensdis etc. Konung. Allbiude Eder Och Elskelige trogne Undersäter wære och Cronones Skattstyllige Bønder, Landboor och Dannemån alle som bygge och boe vdi N. och N. Herede wår gunst och nåde tilförende, och gifwe Eder kåre undersäter här med Nådeligen tilkenne, at efter Wi vdi sanning hafwe si rostat och förnummit, hwad råtte orsakerne are, hwarföre en part af bønderne ibland then menige man dageligen ju mere och mere endels förswagede och vtharmede blifwe, så att the hwarken sig sielwe behielpe, icke heller kunne giøre Och Cronone (såsom thesris råtte och af Gud tilförordnade Osverigheet) thes Skatt, stuld

Guld och rättigheter, eller och Presterskapet, som äre theris andeliga Adrefädre, theris Tijende och andre vthskyller som the med rätte, och effter Guds bud och Swerigis bestrifne Lag skyllige och pliktige äre ic. Och effter Wij på Wårt Konungälige Embetis wägne, äre skyllige Swerigis Crones och alles eders skade och fördärf så mycket mögeligt är at förekomme och afwende, därfore wele Wij udi en god och trogen mening, eder Faderligen här med sådant tilkenne gifwe lathe, på thet I måge rätt läre wette och besinne, hwaruthaf sådane Cronones och eders egen skade och fattigdom sig förorsaker. Och ther I läre vnderfater wele följge Wårt Faderlige råd och trogne förmaningar, så förhoppes Os, att I näst Guds hielp skole komme til näring och bärning igen, och sedan kunne giöra then Skatt och annan rättighet ifrå eder, som eder med rätte ägner och bör ic. Och förnimme Wij att sådane Cronones och edert eget förderff förorsaker sig til det måsta af these twenne stycker, först at en part af Allmogen wele stå vnder sig mere äger och Jord än the kunne wäl bestå, siike eller fare, och til thet anned att en part af Allmogen wele twert om igen i somblige Landzänder, så många tränge sig in opå et hemmen, at the sig ingelunde af sådanne hemmen alle näre och bärge kunne, mycket minne giöre os och Cronene then rättighet theraff som the skyllige och pliktige äre ic. Opå these twenne förest. stycker skole I Dannemän först och främst märke och wette att i förtijden hafwer Sweriges Rike med fast mere folck warit bestid, och med Åker, Ång och all annan brukning mychit mere förwidgat, är thet nu är, såsom aff gamle Cröner och Historier, så och gamle Dikter, tompter och Boosläder nogsamt bewijses kan. Ly Swerige och Finland (Gudi thes loff) är så widd begriut, at icke behof är mycket söke eller klage effter vthrymme, til Åker, Ång eller andre nyttige äger, när man eliest wil skittelligen arbete och winlägge sig att rödie och bruke, som och Wäre Förfäder vdi gammel tijd utan twill giort hafwe, och förtenskuld hafte theris gode näring och bärning och giort then Skatt och rättighet wäl ifrå sig, som them hafwer bordt. Så

att

att här utaf kan nogsamf förmerkes att folket förökedes mycket på then tijd i Riket, så att måst alle the plager och rum wore bygge de och bestine som bygges och uptages kunne, alt in til thet then menige man begynte misbruke sådane Guds gåfwor med många grofwe och store synder, til thet Gud Allmechtigeste blef förorsakad genom sin Gudomelige rättwisse att hemsöke och straffe Wäre Förfäders misgerninger, och hans helge Budords öfwerträdelse med mångehande plågor och siudomar, och serdeles med these Tre namnkunnige plåger, som kalledes Swarte döden, Diagre döden, och store döden, genom hwilke plågor och Guds straff folket här i Riket och i Finland på then tijd mere än twadelerne vtdödde och therigenom kom åter Riket på sådant fall, att hwar som älsfrende war uptagit och wäl bestid i Riket, lades åter förste parten öde, som nog bewijses kan af thet som förbesmått är, Så kan och hwar och en förnimme, at sedan folket i så måtto största parten vthdöde wore, gafs them som efterlesde, stoor tilfälle at tage til sig så mycken Jord igen som them sielwe syntes och til äfwentyrs mere än the kunne hafwe råd h at bruke, siike eller fare, som och efter then tids låglighet wäl stod til at lida, men nu sedan, Gudh thes loff, att folket här i Riket genom Guds nådige tillätelse vdi medlertid sig åter fast föröked och förmeredt hafwe, wil tiden och lågligheten icke, tilsidie at en bonde må eller skal hafwe eller tilägne sig mere Jord eller äger, än som han kan ware wäl fullsättes opå, som nu en stoor part göre, the ther wele tilägne sig in i skogerne och uthmarkerne, på alle siider fring om sig til en miile wäg, två, tre, fyre eller mere, hwilket och besynnerligen mycket skeer på Daal och vdi Wärmeland. Så att ingen må ther hoos them in på Skogarne eller vthmarkerne tage sig hemmen eller boosläder op, som i förtijden stedt är, vthan nödges at tränge sig in på hwarannan them sielwe och menige Riket til stoor skade. Så är och en siik ond sedwane upkommen att en part bönderne stå vnder sig samme med kööp, och en part med Årff och skiffe all then måste Jord the kunne öfwerkommel, och fördärwe ther med andre hemman och göre doch

S 2

Cros

Eronene ther aff en ringe Skatt; Hvilket alt Sweriges Cronen vdi kängden ingelunde vdi så måtte vil stå til at lijde. Twert om så är och vdi samme Landsänder och besynnerligen vdi alle Norlanden, på Daal, vdi Wärmeland och vdi samme Landsänder i Finland, så wäl som flerestads här i vårt Rike, en ond och fördärfwelig sedwane upkommen therwthöfwer mång fattig man blifwer så förarmad och förderfwed, at han sig sielf hwarcken nåre eller bärge kan, mycket minne gior Cronone then rättigheet som henne bör, nemblig i så måtte att Fyre, Sex, Dite eller flere, och under tiden en heel Slecht wele alle tränge sig in opå ett hemmen och ingen wil lathe löse sig uth, vthan mene att the ingen annorstads sig så wäl behielpa kunne som ther the äre upfödde, och blifwe i så måtte, månge stöne Cronones hemmen icke annerledes sunder klufne, bytte och parthede, än som man vdi Aless, andre Lösörer, Sölff, Eläder, Penningar och annat sådant vthdele och Riffte plägar, och ändoch hemmenen i så måtte sunderklufne blifwe, Så skeer doch Cronone icke then rättigheet aff them som thet sig borde, och Sweriges Lag förmalde, att ther Systemt skulle sig ifrå hwar annen, med dist och duul, då stole the och plichtige ware hwar för sig at drage Cronones skatt och alle utskyller, thet doch icke heller skeer, Så förorsaker sig och mycket ont och beswärligit theraff at så månge tränge sig in på itt hemman, både med swäre Seder, Mandröp och alle andra otalige laster och Guds store fördrönelse af then orsack att the hafwe ingen Gudsfruktan, så kan och icke heller them emellen någon god semie eller kjerlek ware, utan kuffwe och träte så länge om Cronones Jord och hemmen, att the på thet sidste stå hwar annen ihjäl, och blifwer så Gud Allmechtig ther egenom upwäkt icke allenast att straffe them sådant bedröfwel, vthan och andre flere eller ett heelt Land för sådanne misgerninger med hunger, Pestilensie och dyr tid och andre sådanne margfällige plägar oc. Så kunne i fåre undersättere vthaf thet förvalde orsaker sielfwe nogsampt förnimme och förmärke att hwarcken Cronen eller 3 sielfwe aff sådant vdi någer måtte kunne förbättrade eller förä

förkofrede blifwe, vthan heller förswogat och i grund förderfwede, Så är och skeet vdi gamle tijder för någre hundrede Åhr, då som folket här vdi Riket och så mycket fördröfades att Landet them alle icke wäl föde eller nåre kunne, bleff då genom then Öfrigheet som regerede beleswet och samtycht, som och then menige Man theris gode samtycke ther til giswit hafwe opå thet the icke wille tränge sig in opå hwarannen, eller i så måtte fördröfwel Riket och sig sielfwe inbördes, att en märkelig hoop folk (som alle gamle Historier och Croniker thet betyge) skulle drage här af Riket, och söke beläglige Land och plaser, ther the sig nåre, bärge och nidsätte kunde, som och skedde at här af Riket drog på then tid ett märkeligt taal folk, (som sig kallede the Götters här) the ther droge genom alt Tykland och flere Land och Riker och bedrefwe månge mannelige och dräpelige gärningar in till thet the komme in i Swizerland, ther the sig nidsatte och ännu i dagh besfine äre, The wore och i det stycket wiseligen mycket priswärd, efter the wore theris Öfrighet i sådane stycker hörige och lydige och emoth hwarannen här inbördes sådane ynnest och godwilligheet hade at the wille heller öfwer gifwe theris Fädernesland och gifwe sig genom så månge farligheter in vdi främmande land och söke ther sin föde och näring, än att blifwe här i theris fädernesland besittende, hwarannen så wäl som sig sielfwe til meens och försong och såsom Gud Allmechtig hafwer lofwet och tillsagt, att willie gifwe them wälsignelse, lycke och framgång, som honom och theres rätte Öfwerheet äre hörige och lydige, och bewise sin Naste kärlek och thet som godt är, så begäfwede han och then hoop som här af Riket på then tid droge med sådane lycke och framgång, att hwar the sig företoge, lyckedes them alt til thet bästa oc. Så är och endeles vdi like måtte någet therefter skeet med the Helsingar och flere the Norlänningar, At då som och här i Riket folket på then tid så mycket fördröfades, att the begynte (som och någorstads nu skeer) tränge och vtharme hwar annen, bleff och aff Öfwerheeten och then menige Man beslutet och samtycht att en märkelig hoop aff Allmogen skulle sticket in vdi the obesittne och obygde Skoger och Willmarker vdi Norlanden

och ther upsköte sig rum och plazer til at settie sig nedh och söke sig nåring och bårning, såsom och skede är, at Gud Allmechtig, som sine milde gåfvor vdi många måtte vnderligen vthdeler och skifter, Gafvor och the Landzänder Helsingeland, Medelpada, Angermanland och Norrebottn så wålsignat, at thet folk sig ther nedsatte och ännu besittie, hafwe och bekommit nödtorftig födhe, nåring och bårning, så att the sig wål behielpe kunne oc. Så är och kåre undersåter, these Historier icke förthen skull indragne, att man någon trånge och twinge wåll drage här aff Riket eller och in i någre obelåglige Plazer eller rum, vthan på thet I måge höra och wette huru i gamle tijder Rikens lågligheet sig i sådane saker begifwit hafwer. För these och andre flere slijke orsaker skuld wele Wij Eder kåre undersåter så nu som tilförene ofte och tijtt, troligen och alswarligen förmanedh hafwe, att I thenne Wår Faderlige förmaning och trogne Råd wele eder til sinnes och hiertat gå låta och sielfwe rette eder vdi these saaker, så att I icke slå vnder eder mere Jord än I kunne ware fullsätter vpå, som till thenne tijd af en part mycket skede är, vthan ther tilfålle är til någit vthrymme, att I wele doch rödie och uptage eder sådana nödtorftige åger af Skogarne och i så måtte föröke och förbättre eder hemman, eller och ther I sielfwe icke wele eller hafwe råd sådant gödre, at I då utan knark eller gensagu wele vnnre och efterlåte andre som thet gärne göre wele, rödie och uptage sig hemmen in opå Cronones Skogar och Allmånningar oc. Thestligeste att I icke heller efter thenne dag i hwar Landzände thet hållt ware kan, wele så många trånge eder in opå ett hemman som hårtill och mycket stett är, vthan the som yngre åre och mindre machten hafwa låte sig för penningar och annat gått wårde af them som äldre åre och hemmanet bäst besittie kunne, vthlöse, och the andre söke sig åter igen andre hemmen och åger in på Cronones Skoger och Allmånningar, som mångestads god lågenheet och tilfålle ther till sunnes, och når så stee måtte så bleswe alle wål besittie och icke allenast kunne gödre Cronones stett så och eder Tjende och andre rättigheeter wål ifrå eder, vthan och sielfwe nåst Guds hielp, bekomme god nåring och bårning oc. Så

Så wele Wij och på Wåre sijde kåre Undersåter låte besinne Os vdi all gunst och nåder till att hielp och förfordre them som these Wåre Faderlige förmaningar efterkommendes och hollendes warde och sig härutinnan bewisse (efter Guds befallning) såsom the hörsamme, råtrådige och trogne Undersåter. Ther och någre af eder besundne blifwe som these Wåre Faderlige Råd och gode förmaningar icke efterkommendes warde, vthan them förachte eller ther twert emot göre, då skole the icke förundra, om the ther vdsfwer så straffet blifwer, at andre ther uthaff en war nagel och Spegel hafwa skole. Efter Wij icke långre vdi sådane saker kunne see genom fingren opå Meninge Rikens och eders egen skade och förderf, ther I kåre Undersåter måge wette eder efter rette. Datum Wastena d. 19 Aprilis Anno 1555.

Extract utur Konung Gustaffs Aretklar/ hwar efter alle Fougear eller Befallningsmän sig rått skola. Datum
Stockholm den 10 Maii. 1555.

§. 4.

Et ingen Fougte eller Befallningsman skal vstådte Orar eller Hæstar af landet, eller bruka någon Köpmans handel i Riket, elj heller bruka eller läggie några penningar in medh androm, synnerligen vthrijkes oppå någon handel eller Köpman skap.

§. 6. Att allestedz wed Grenjerne skal siitelige vpmärcht blifwa, hwilke the åre themz hwar annan handle och wandle.

§. 7. Att på Grenjerne af hwar och en bested anammatt blifwer.

§. 8. Att Köpmän och andre wågsfarande sold, fremmende eller inlandster, skole allena bruka och fördes the meniga landwåger, som nu vthropes å nye namn, skole och förkunnat blifwe.

§. 9. Att hwar och en Köpman skall hafwe hos sig wåga bref eller Passerbordh af thet köpstad han boor vthi, framdeles af wår Nådige herris Ståthållere eller them han i sin stad förordneret hafwer. §. 10.

§. 10. Att intet ofskäligit eller dyrt köp uppå några fremmens de köpmåns warer skall herefter tilstådt blifwe.

§. 11. Att inga förderstvede eller försållskede köpmåns warur må hafwas fala eller fällies wedder stor straff

§. 12. Att een lijka alin, mått och wicht öfwer alt brukes och hafwes skall.

§. 13. Att ingen fetalie skall föres af landet när sådant förbudt är, vthan Konungslige Maj:it synnerlig förloff gifwer.

§. 14. Att intet landköp skall någerstädis her vthi landet tilstått blifwa.

§. 15. Att ingen skal affspanna eller locka ifrå then andra hans stadde Swen, hoffman eller annat tjenstefolk.

Extrad uer Konung Gustafs Swar til Hertzog Erich belangande thet Mynt, som Jost Gullfined vpreket skall.
Datum Castelholm den 14 Aprilis 1556.

Wår Faderlige gunst. etc. Käre Sønn Erik, thin schriffwelke dateret i Upsala then 2 Aprilis år 1556 tilhanda kommen then 9de dagh vdi samme månedt. Och som tw giffwer tilkenne, huru ån nu ytterligere handlet är med Jost Gullfined om mynthz. Såd synes Os likest, att tw lather honom först försket medh någre lödige Markter, och motte man stheliggen lath giffwe acht opå huru han Mynter, at han Os icke vdi någre motte the medh försneller, och skall man hafwe effter enn lödig mark finth, eller två lödig Markter i warcket, fem och tretise Marke stycker, hwilckett och motte bliffwe noge achtede både medh proben och wichten effter hwar lödig Mark, elliest skeer ther vdi nenen stor falskhett och bedrägerij. Sæmmelunde motte och achtas när gotgedt skall smeltes att man icke först sätter in Sölffuuet vthan Kopperen, effter förste affgongen sker opå then partzell som störst bliffwer insatt.

Swat

Swat til Hans Thomefson att Kongl. M:to haffwer förståde huru medt Myntede i Åbo tilgår. Datum
Castelholm den 27 Aprilis 1556.

Wår gunst. etc. Wij haffwe bekommet Hans Thomefson thin schriffwelse, och therotaff förstått huru medt Mynthz i Åbo tilgår. Såd tyckes Os att Märthen Mynteschriffwere och Hansz Myntemestere söge annerledes sticke sigh the medt ån som man plåger göre, när man drager strå för Ratten, så att the wele tw, åndeligen holle theris gamble sedwane medt store prober och the effter affgongen, opå thez the måge haffwe tilfelle att försnelle Os så mykit them sones, menendes att Wij inthz bättre försiondh haffwe ther opå, vthan motte lath Os ther medt bendije, såsom the göredt. Och hwar the icke annerledes wele tage saken före ån som hertill skedt är, vthå motte the ware förtenchte, att Wij wele them sådant ingelunde holle til gode. Och opå thez, att tw ånnu må förstå huru thez skall medt rätte tilgå, så skall tw wette, att thette är Ordinantien på Mynthz. Sjom är 16 lodh finth och 16 lodh Koper göre 32 lodh wårt, thernest skall skrodes opå hwar lödig Mark werck 17½ st. thez gör opå 32 lodh wårt 35 Mark råknede pend, så går aff lödig mark finth vth 35 Mark medt tilfåtningh och alth. Och skall granneligen achtas att så bliffwer befunnet både i proben, i wichten och i råknede pend. Seden skall man duplere halffmark stycker emot mark stycker och två öre stycker emott halff marker och thez som affskrodes effter Mark stycker, thez gör man sedhen anthen halff mark stycker vtaff, eller två öre stycker. Item man motte ock icke heller göre alt för store giutninger i sänder, effter thez kan icke så snart smeltes när mykit tilhope bliffwer insatt, thesfore wele Wij, att the ingen högre giutningh ån medh 200 lödig Mark göre skole, doch så att the haffwe först funnet opå rätte sättedt och skall Kopperen först infetties, och ther effter Sölffuuet når Kopperen är smält, opå thez att affgongen motte skee på Kopperen och icke på Sölffuuet, om någon stor affgon skee skall. Men nu göre the twerth emot som Wij förnimme. År för thenskuldth Wår willie och befallning att tw skal the förmane och tilseije them på wåre wegner thez the rätte

te sigh effter then vnderwijsningh som Wij tigh nu hafve latidit giffwe, ändoch the motte wäll sielffwe wete hwadt som ther vdi så motte göre skulle, effter the så länge hafwe waridit therwedh. Wetrendes tigh hereffter rätte.

Förbud emot otillbörliga Gestningar och skuitsningar i Finland.

Datum Åbo den 17. Maii 1556.

Wij Gustaff med Gudz nåde, Sverigis, Götis och Wensdis etc. Konung. Tillbiude Eder och Elskelige Wäre trogne Underfäter, Friborne Frälsmän, Höfwidzmän och Ridtmestere öfwer Wäre Hengsteridere och Skytter. Thehligest Befalningzmän öfwer Wäre Knechter, samt Wäre Fougter och andre wære tienare öfwer hele Finland, hoo the hållt äre eller ware kunne, Wår gunst tillförende, och gifwe Eder här med tillkenne att sedan Wij vdi Konglige Person komme hijt til Finland, och hafwe nu siiteligen besede thenne Landz lågenheter, så hafwe Wij nu funnet här många hårde brister, som Landet är ganste mycket till stude, Besynnerligen är her en förderfwelig sedwane och plågsed upkommen, i thet att alle man som rese aff och till i Landet, så wäl the som drage omkring vti Bytteöhl, på horerij, eller med andre theris Pompe ärender, som the ther hafwe anliggiande wårff och ärender medfare, wille alle hafwe frij kost och tåring hoos Prester, Låndzmän och andre Wäre Underfäter, thehligest blifwe fordrede medh Skiughester och annet mere, ther egenom then menige man blifwer i grund förderfwet och utharmedt. Så effter sådane otillbörlige gestningar och Skiugfårder äre emot Sveriges Lagh och all rättwisse och Wij på wårt Konunglige Embettis wegne åhre skyldige at försware Wäre och Cronones Bønder för thet som orett är och emoth Sverigis Lagh. Theförre wele Wij hafwe förbudit och aftagt, såsom Wij och nu med thette wårt åpne Mandat wid högste straff förbiude och aflegge både allmennelige Gestningar hoos Prester, Låndzmän och andre, så och the otillbörlige Skiugfårder som Cronones Bønder hafwe här till dags slageligen warit med betrugede, så att ingen anten the af Frelset och

och theres tienare eller och Wäre egne tienare skole fördrifte sig her effter att drage aff och till i Landet vdi theris egne wårff och ärender och betunge anten med Gestning eller med Skiugfårder then menige Man, som här till dags stedt är, vthan then ther will rese vdi sine egne ärender, då skall han ware förpliktig att Gåste vdi the Kroger, Wij hafwe befalladt på alle almene wåger att vprette, och ther betale för sig effter skälighet, hwad han förtärer. Men the som hafwe någre wære eller Riikhsens anliggiande wårff och ärender med fare och ick theris egne, och hafwe therpå anten Wäre breff och Postbyse eller och Wåsebord och bewijs ifrån wære Befalningzmän, då skole the bekomme effter skälighet wijs Mat och Dhl vdi för:ne Kroger vthan penninger och blifwe fordrede med Skiughester och andre skälige nödtorffter etc. Biude förhensull alle först:ne wære Underfäter och tienare, att the opå theres ehre och redelighet och Edz förpligtelse wille ware förtentte aldels att rette sig effter dette wårt alswarilige Mandat, och hwar i sin stad hielpe till at thet måtte blifwe aldeles obrosligen hollet och effterkommet; Sammalunde biude Wij för:ne wære Befalningzmän och tienere, både Ryttere och Landknechter eho the helst ware kunne, att the på then Edh the Os svoret hafwer, skulle ware wære Fougter behjelpelige att gripe och fängzlige antaste alle the som sig fördrifte emot dette wårt Mandat, någet att företage. Ther och någre blifwe beslagne, att the fördrifte sig att göre någet emot dette för:ne wårt Mandat betungendes Bønderne anten med Gestning eller olaglige och otillbörlige Skiugfårder, då skole the blifwe straffede theförre till Lifwet, med mindre the niute theruthinnen Wår synnerlig Nåder ther hwar och en hafwe sig fullkombligen att effterrette. Datum vppå Wårt Kongelige Clott Åbo den 17. Maij Anno 1556.

Extract utur Kongl. Maj:ts Missive til Konglige Werde vdi Danmark angående de Engellskes handel på Ryßland.

Azum Holmia 18. Augusti Anno 1556.

Widare wele Wij Eders kärlicheet wänligen, broderligen och

nåboerligen icke förholla, at Konglige M:tt til Påländh, Os vthaff en godh tilbeuågen wänligh och broderligh meningh, förtroligen tillkenne giffwit haffwer, huru the Engelske en ny owanligh Seglarion (om hwilkett vthan twill E. K. och så allerede kunnigt giordt är) in til Muschowen upföcht, och nu then anne gången bruket haffwe, och stole the löpe eller Segle alle E. K. strömer, medh hele E. K. rike Nörige egenom och förbij etc. Sså befinner E. K. att sådane Seglas will ware och bliffwe alle these umbeliggende nåboer, her effter (om thet eljest yttermere tillatidt warde skall) til en sådane oförwinnegh skade, att icke alleneste these umbeliggende Konunge Riker och Förstendömer, vthan och alle the Österste städer, there genom i grundh förderffwede bliffwe, såsom Kongl. M:tt till Påländh sig och icke ringe therwöffwer beswärer, i the, att the allhandha förbodne Krigzrustningar tit införe, så att han medh tiden therwöffwer gansta mytit förstercht warder, och förthenskuldh bedie Wij wenligen, att E. K. sitt eget rike till nytte och frome, och til ath förhindre förmodende och efterkommende farligheter och skade, wille för:ne Engelske E. K. strömer (som E. K. medh sögh och rått wäll göre kan) vnder Norge tilslute och förhindre lathe, och them then owanlige cursh, såsom E. K. wäll warder medell och wäger thertil wetendes, icke tilstadije eller förgynne, sådant kommer E. K. sielf (som sagdt är til gode, menige Christenhetene til gagn och os till tacknemligh, broderligh och swägerligh behagelighet, the och E. K. fast berömligit och hos alle Christne Ständer (vthan twill) loffligit bliffue will. etc. etc.

Swar til Hans Tomeson om then ordinantz H. K. M:tt opå sölfmyntede tälstickar. Datum Stockholm den 20. Aprilis 1557.

Wår gunst. etc. Wij haffwe bekommit tin schrifwelse Hans Tomeson, samt medh then ordinantz opå thed sölfmynt som tu os nu tillickadt haffuer. Sså synes os, att tu haffuer slaggett allt för mycket fett söne medh samme mynth, och tagett fast mera til teltills aff thed som mest kostar, än som behoffdes. Och west

west Tw wäll sielf att man haffwer bättre rådth til käl än fess. Och när man lather för mycket fess i kälén, så plåger han bliffue ofund, och icke mycket wäl bekomme them som åthen skole. Sså sker och medh mynthet, att ther wij stole lathe mynth sådane sölf mynth, som thed är tw os haffwer tillickatt, då wille the os söge wäll bekomme. Ty wij kunne noggsamt tenckie, att om wij late the så så fett mynt, så bliffuer det söge wårt eller wårt rikis fördell, vthan weste parten bliffuer anthen oförd aff rikett eller att Gullsmederne thed församble och sedan förarbetidh, och ther widh bruke theris baste. Effter wij förnimme, att när Gullsmederne haffue en lödig mark aff the sölfmyntthet, för fem och tretie M:K. ortuger, så kunne the strax thed förarbetidh så att the för the 35 M:K. ortuger bekomme 50 M:K. ortuger och ändå mehre när the göre driffuit werck. Och för:ne orsak skuldth wele wij ingelunde lothe någet förmynte effter then ordning tw haffuer os nu tillickett. Må tw förthenskuldh tänckie till, att lathe bestadt medh thet sölfmynt och mynte effter then ordning som man haffuer hafft tilförende, lathendes och så förmynte Rundt mynth, både dubbel mark, markstycker, halff mark stycker och två öre stycker, och inge klippinger effter wij förnimme, at then menige man förstiuter klippingarne och icke wele gärne bäre them op för giltth, wetendes sig her effter retthe.

Et Mandat och ny Ordinantz opå Stockholms Stadhs byggningh. Datum Gripsholm den 6. Maii. 1557.

Wij Gustaff etc. Göre witterligt, att effter wij förmerckt haffue ganste stort fel och brect vdi Stockholms Stadhs både m: Stadhs bygningar och elliest vdi monge måtter medh mycken ostickelighet ther opå ferde ware, hwar egenom för:ne Stadhs alrede mycket är förswagett, och innen kortt tidh vdi grundh förderffwett bliffwe måtte, ther sådane seell medh gode rådth och hielp faarligen icke affschaffede os förkompne bliffwe, hwilkett os altidt ganste mycket haffuer gått tilhinnes, och forthenschull m: all som förste siijt offwerwäggett huru för:ne Stadhs vdi någon måtte åther igen kunne komme til rått stic både m: bygningar, för-

handell och elliest efter nödtorfften reformerett och förbätrett, och haffue iwo öf therom besittedt, och för samme Stockholms Stadh beste skull rådeligit och ganske nyttiget anseet, atth then menige man, fattige och rike, högre och läge Stender ehuem the helst ware kunne som i for:ne Stadh byggie och boo heller ther huus eller någon näring och fördeel haffue, måtte nu hielpe till att förbättre Stadzens rente, efter huar och ens macht och lägenheet, i så måtte som her efter föllier.

1. Schall årligen utgiffues aff alle Stenhuus i Stockholms Stadh, ehuem the helst tilhöre, inge huus vndertagendes, vthen alleneff the fattiges i Spetalen. Sammelunde aff alle Trehuus både i Staden och opå Malmerne aff huartt hundrede M: ortuger werde en half M: ortuger.

2. Schall vdi thetta år utgiffues aff alle huus, både Fellers Kompter och andre waninger som opå rente utlegde bliffue huar femte penning.

3. Schall och serdeles utgiffues aff alle Bryggehuus an then the vdi Staden eller opå Malmen belegne åre. Sammelunde aff alle Badstuswer tempte delen af all then rånthen ther af gå kan.

4. Schall och Accis utgiffues af allehande drycker som sälles för penningar, och ther till schole någre förordnes som ther opå troligen achte schole.

Uf en tunne öl	"	"	"	2 öre
Uf en tunne miödh	"	"	"	1 M: f.
Uf et fatth mumme	"	"	"	2 M: f.
Uf et fatth Prysing	"	"	"	2 M:.
Uf en åhm Wijn	"	"	"	2½ M: f.
Uf en pipe bastertt	"	"	"	6 M: f.

5. Schall utgiffues af huartt åhm trån 2 M: ortuger.

6. Schall af alle schip och skuter som lägges ihu om bomen giffues til bropenningar af huarie 10 lester rum aff the inlendische en M: ortig, aff the fremmende halffan M: ortig.

7. Schole alle the som vdi Stockholm bruke Borgerehandell

dell och näring, ehuem the helst ware kunne göre vt all Borgere rättigheter, och drage vt Stadzens tunge med wårdh, schatt, daguerker och gestning like som andre Borgere, med mindre Wij någre särdelis her efter frihet för sådane tunge medh wårt opne Bress gunsteligen efterlatendes warde. Och schole alle bress som Wij tilfdrenne opå sådane friheter utgiffuit haffue, hermedh ware kraselöse och igenkalles.

8. Schole och alle fremmende Köpman och theres liggere, som lengre liggie vdi Stockholm än 6 wiker utgiffue schatt aff allt theris framgodz like som andre Borgere, såsom och vdi förtiden altidh skee plägade.

9. Effter huartt Embete vdi Stockholms Stadh, som åre Gulfsmeds, Grytegiuteres, Kannegiuteres, Skredderes, Skinnerrers, Schomakers och andre fiere embete, haffue sine Alderman och Skrå, ther the sig schole efter reite, och the som sig theres mott försee, pläge och böthe efter som saken är till. Så schole och någre förordnes, som opå sådane sacköror achte och them wende til Stadzens rätte förbättring och förnäring. Sammelunde schole och alle embetismån i Staden årligen utgöre någre penninger til Stadzens bygning för theris embete, medh mindre wij någre ther opå synnerlig frihet utferlatandes warde. Schole och alle Gulfsmeder, Grytegiutere, Kannegiutere, och alle the som arbete ihed godz som tilsetning tilkommer, rette sig efter then ordning ther opå giordh är, och ingen mer tilsetning bruke, anthen till gull, silffuer, köper eller thenn ån som ordningen förmåler widh Wiffis straff, the opå schole och Aldermännerne för huartt embete, ware förplichtige att haffue ett någe och gått vpsende. Och om någon Alderman anthen seer egenom fingeren medh them som bruke nagen falskhet medh sitt embete, eller och finnes försummeligh atth achte opå thett kom han är fördröndh till, dha schall han vprette all schaden som then gör ther falsk arbete bruker, och ändå sedan böthe Stadenom 40 M: f. Vdi like måtte schall och haffues tilbörlihlidit inseeende medh Smeder, Bagare, Brygere, Kötmångere och alle andre embeter, att the icke måtte bruke ther medh

152 Ordning om Stockholms stads byggning 1557.

medh någon falskhet. Och hvar och någon bliffuer beslagen, antz han annorlunde handlar i sitt embete än som rett är, then samme schall straffes effter Sverigis Lag och som saken kreffuer.

10. Schall vdi hvar Grendh vdi Stockholm två bliffue tillskickede, som achte opå, at ingen orenlighet måtte bliffue hollen, antzen opå Gaterne i Knebestenerne eller vdi Hampnerne. Och ther någon finnes, som icke wele hälle renth för sine huus och opå the plager som them bör att holle renth, the samme schole bliffue straffede til penningar och hec tillse, effter som brätten medh huarion besunnen bliffuer. Så att för hwar ett lås dyngge eller orenlighet, som någon nederkastar antzen i hampnen eller på gathen schall giffues i sakfald en halff M:ē och endå schall den som thett opå sådane rum nederlagt haffuer företit tåden igen vth på Malmen til then stad ther till är förordnerad. Hvar thz och steer aff någon Dienstedreng eller Pijge, emoth theris huusbönders wille, då schall then, som huusbonden är, thertill sware och böte som föreschriffuit står. Schall och ingen haffue någon boschap, antzen Koor, Swijn eller ameth innen Stadsmuren wed för:ne straff. Schole och alle Knebestener göres rene två reser om wicken, begynnendes ären i Staden och hälle sedan opå ordentligen effter hwar annen, till tes the lychte nederst wed sidon, och schall man wete en wiß time hwar clocken schall stå, när then som owerst boor schall begyne till att göre renth, och schall allestädes för hvar portt och huus ware bestelt en watten tunne, och när then som owerst boor haffuer renset och vflagit watnet för sitt huus och thed kommer rinnendes till sin näste granne, så schall han strax ware til redh att rense och vthslå vdi like måtte watnet för sitt huus, fölgendes så then ene effter then annen till thes alt bliffuer renth giortt nedh til sidon opå alle sider; huilken therutiinnan ohörsam eller försymbblig befinnes, then schall förste och annen gångh böthe en marc, tridie resen 3 M:ē och seden dubbelt etc. hvar gång efter then annen, och sådane sakfaldh schall strax vtkreffues. Tredingen schole the beholle som ther opå achte och tvådelen Staden. Item. inthz dött as antingen hund eller annett, schall sunnit bliffue för någon mans dörr. Bliffuer thed
och

Ordning om Stockholms stads byggning 1557. 153

och tith hemmeligen wräkett, så schall thz strax tåden föres innen två tijmer, seden stadporten är vpläst, till then plaz som thertill är förordnett wedh 3 M:ē. Och om then som tijdt wräker sådane as, bliffuer beslagen, böthe thersföre 6 M:ē eller betale med kroppen, och schaffet sielff tåden igen. Hvar och the som ther opå achte, schole försumelige befinnas, böthe thå sammelunde tridjingen honom som åklager och tvådelen staden.

11. Schole Borgmestere och Rådth vdi Stockholm förpligtige ware, att förbättre stadzens rente m: byggninger vdi stadzens Huus och elliest echuar thertill kan finnes tilfalle. Synnerligen schole the lathe bygge ett gädt Bredeschull wedh Stadzens Wägehuis, ther vnder the fremmende kunne förware theris salt och humble för regn. Sammelunde lathe tilhynte en starkt framwindh ther medh man kunne inskepe och insettie alle tunge warer och i så måtte Stadzens renthe föröke och förbättre.

12. Schole alle farlige Tråhuus vdi Stockholms Stadth effter the 48 aff meninghetenes rans kningh och sege, affriswes och bårtföres, medh thed förste, och ther vdi schall ingen förskones. Sammelunde schole the höge Natstusswer och annen huus opå Gråmunckeholm affriswes, och inge hög trehuus her effter ther tillstodde ware.

13. Schole inge huus eller Tompter vrbygges westen till, vthan theris rådth och samtycke som ther opå haffwe wår befalningh, wedh hans 10 M:ē förlust, som thz gör och endå affriset igen, om thed är schadelig eller olaglig vrbygdt.

14. Schole och inge Bryggere huus bygges in vdi Staden vthan alle setties vtpå watnet, och bygges langt ifrå huart annett, opå thz, att om elden bliffuer lös (thett Gudh lange affwende) vdi någett aff sådane Bryggehuus, thed man kunde då komme obehindrett til watnet och redde ther som behoff är att elden icke strax måtte komme aff thett ene huus och vdi thet annet. Schole och sådane Bryggehuus icke bygges vthan theres rådth och samtycke, som ther opå att achte wår befalning haffue, wedh hans 10 M:ē förlust som thez gör och endå affriswert igen

igen om thet finnes til schade vpyggt ware. All then renthe som förestriffuin står, schall bliffue vtressdh och vpyurin aff två Stockholms stads Rådman, och två aff menigheten m3 stadsschriffuvern och all vtgiffit till Stadgens nödhörftige byggninger, schall ske medh vår Stadshollers och Befalningzmanns opå Stockholms slott Teslikes Borgemesternes vdi staden, wettkap och samtuckie opå thet att ingen ting schall dyrere betales eller större bekostning vdi nägen måtte göres, än som tiden tillsäier och kreffuer.

15. Schole Borgemestere och Rådth vdi Stockholm ingelunde tilstädie att nägre stule vdi Stadsportherne eller opå gaterne ligge schole, för stanck och ondh lufft schull, thet många sjukedomer vdi Staden förorsakes pläge. Vthen lathe them som förflammede äre komme in vdi Sp. talen, och thet bliffue försorgde medh huadh deell the kunne hielpe sigh medh, så att the icke nägon nöd aff hunger och törst lijde motte. Schole the och m3 thet förste lathe til rede göre huus medh Dannewiken, att the fattige måtte bliffue tiit schyndede och förfordrede.

16. Schole almenlige begraffninger her esser haffues på Norre och Södre Malmer opå the plager som thet till best tiene kunne, thet omkring och så bygges och tilwynnes måtte, att Swijn och andre ofskälige cretur aff samme plager vtestengde och vsluchte ware kunne.

Alle för:ne Artickell wele wij aldeles haffue hermedh bekräftiget, Biude wij och våre Befalningzmann, teslikes Borgemestere och Rådth medh menigheten och alle andre som som bod och wistes i Stockholm, att the sig esser thette wärt alwartige Mandatt endeligen rätte, och thet vdi ingen måtte offertråde eller förkorthe lathe schole, så framt the wele göre thet of: är behageligitt.

Til Herr Göstaf Olsson belagende thet anslach, huru man kan bäst komme til, att the warer som her inrikes wancka, kunna vdi fremmende landh holne bliffue vdi sitt rätte wärde. Datum Wripsholm den 12. Julii. 1557.

Wir synnerlige gunst. etc. Käre Göstaf, wij förmimme, att the frem-

fremmende Köpmän, så wäll vdi Hållandtt, Brabandt och feressteds Westwärtt, som vdi the Östre sidstädter, mykitt förachte och wantyrde the warer som falle vdi these try Rike, Swerige, Dannemarc och Norrige och til the fremmende orthet vtförde bliffue. Hwilkitt aff thenne orsack mest kommer, att them skeer allt för myken tillföringh vtaff these riket till lifte, så wäll vthaff thet ena riket som thet annett, och synnerligen vthaff Swerige och Norrige medh allehande träwercke, och the som thet vtföre, äre icke så förståndige thet the kunne tage lifte för theris vthan giffuatt för halffit wärde, och endå vnderstundom för mykitt ringere. Sjä synes of: icke onyttugt, at I samt medh Herr Steen wille giffue eder i snack medh nägre aff the Danste och Norste Herremän, och giffue them före att these try riket therothinnan alt för kortt skeer, och att sådantt är alle ringernes Inbyggieris, så wäll högre som lägre ständens skade och nachdeel medh flere sådane ordh som till saken bäst tiäna kunne, och vdi så måtte förhöre medh them, om the äre till sinnes att handle thet opå, huru man kunne bäst lagett, att the warer som falle vdi these try Riker kunne komme vdi högre och tilbörligere pris allestedt vdi fremmende landh, och skole Wij wäll tro, att både the Danste och Norste sielfue wore nogh thertil beuagne, om the elliest thet ihugkomme. Ty thet wore in dem så wäll som of: stor profijt och fördeel, och synes of: likast, att alle warer så wäll Träwercke som annett thet man wille vtföre, måtte bliffue Taxerede, till thes man finge see om thet hielpe i saken, så att same warer kunne opstijge och komme vdi högre pris hoos the fremmende. These förslagh I medh sticleslighet hoos förberörde Danste och Norste andrage wele, och siden giffue of: tilkenne huadh theris betenckende thet om ware kan.

Förbud Imo. emot swära eder / mandräp, mord / lönskaläger, swalg och dryckenskap. 2do Förbud om bärande erä. 3io Lunblegårdar Dar. Stockholm den 28 Febr. 1558.

Wir Göstaf medt Gudz nåde Swerigis Göthis och Wensdis etc. Konung. Tilbudhe eder of: Elskelige trogne Underfater,

derfäter, Friborne, Frälsismän, Prästmän, Köpstadsmän, Wäre och Cronones stattslyllige Bänder Landboer och menige almöge som bygge och bo odi

Wär gunst och nåde tilförene. etc. Och giffwe eder här med nådeligen tilkenne, Att wij hasswe förnummit, hurulunde ibland eder, så wäl som andre wære vnderfäter och tjänare här i vårt Rike, skeer mykin Gudz förtörnelse (thet Gud bättrre) med många och otalige grosswe synder, som äre, store och swäre eeder, mandröp, hoor, mord, lönsfeläge, swalg, dryckerij, och andre mishandlingar, Genom hwilke Gudh then Allmechtigiste, öfwer oss alle, til straff och wrede swärligen reet och vpweckt bliffuer, så att hwar wij alle fattige och rijke then ene med then annen, icke med allswäre winleggje oss thet ytterste wij kunne och Gud nåden thet til förlånandes warder, at afflä ifrå sådane wärt syndige lesswerne, och mz san ijder och ånger, boot och bettring, fly til then Allmechtigiste Gud, biddendes om syndernes förlåtelse, nåde och barmhertigheet, dhå wil ware til befruchtendes, at thette Rike, och alle Swerigis inbyggere, någon synnerlig pläge och Gudz straff tilstunde och öfwergå wil, anthen med Krig och blod, utgiutelse, Pestilentie, Dyr tijd, eller andre sljke swäre pläger, thet med Gud the ogudachtige och olydige, som sigh til ingen bootferdigheet wände wele, straffe pläger etc. Hwarföre är til thet förste, wärt Konungzlige råd och höge förmaning, så och wär åndelike willie och befallning, att i käre Vnderfäter och tjänare hwar vdi sin städ, hassue Gud för ögen, tagendes eder före ett Christeligit, årligit, och tuchtigt lesswerne, och öfweriggiffwer sådane swäre Eder, banner, hoor, mord, swalg, dryckenkap och anner Gudz förtörnelse, som nu så alment ibland eder och then menige man, allt för mycket är kommit i bröf, att inthet förundrades är, om Gud later komme sådane straff och pläger, både på Land, Rike och alle tes inbyggere, som förscriffuit står.

Och opå the sådane Gudz förtörnelse affskaffes måtte, så hasswe wij och latidt biude och befale wære Tilshynesman, öfwer Clänicerij här vdi wärt heele Rike, att the framdelis edre Andel-

ge Lärefäder, Predicanterne och sochne Presterne, som the hasswe vdi befallning, flitligen förmane skole, att the och så hwar vdi sin städ sielfsue gudfructeligen lessue, och theris Sochnefolk til syndeboot och bättring, genom Gudz ord och then helge scriffte rätte grund och mening, läre och underwisse skole. Hwilke i käre Vnderfäter, vdi then måtte och så höre och achte wele, och edert lesswerne effter sådane theris predican och Christelige förmaninger, rätte och sticke, på the Gud Allmechtig sådane straff och rijk som förkerött, och thette Rike mz hoted warder, nådeligen oss ifrå wende wille och wij alle Swerigis Rikis inbyggere måtte lesswe i Gudz fructen, frid och roligheet, och såsom the rätte Christne, sticke wärt lesswerne, både emoot Gud och menniskier, lönligen och oppenbarligen etc.

Ther näst wele wij och här med allswärligen och trofogen eder förmanet hassue, att i käre Vnderfäter, hasswe och holle samie och kärleek, frid och enigheet, emellan eder inbyrdes, tagendes eder til ware, för all ond och falsk tilskynnen, och forrettlige stemplingar, som anthen aff fremmende eller andre, kan eder warde föregiffwit, thet egenom något ondt och farligt här inriktis, kunde vpweckt bliffwe, som Gud bättrre, offte tilförende skeet år (ther mz Rikit och alles wäres fädernes land, i allsom største farligheet fördt är) Och att i alltid bliffwe oss, såsom eder rätte öfwerheet, hörige och lydige, trogne och rättträdige, vdi alle måtte, och welwilleligen göre oc fulkomne hward som hälst wij eder på Gudz och wärt Konungzlige ämbetes wagne, til menige Rikgesens och edert egitt gagn och bästa, biudendes och befallandes warder, som i wele thet om in för then Allmechtige Gudh, och alt årligit solet til swars ware. Och thet oss och Rikit vjhaff nägre onde och arge menniskiers ingiffter eller tilskynnen, någon anfechtning medh kriig eller örlig (ther til wij doch slått ingen orsaak giffwe wele, eller giffwit hasswe) opå komme kunde (såsom och många dieffwelens ledemot än nu finnes, som icke söffwedt vstass, icke heller wäl lijde kunne, at thette Rike skal stå i fred och roligheet samie och eendrect) Att i käre Vnderfäter, wele och dhå lathe

eder finnes faste vdi thet huldskap, troskap och manskap, som i oss offte och tijdt, medh hand och mund, breff och Segel, loffwet, sworit och tillsagte haffwe. Och ther wij och Rikitt til sådane nödtorffter, någon hielp eller vndsättning, med Golt, Gårder, eller vdi hwadh annan måtte thet wære, behöffwe kunne, att i wele dhå late eder ther till såsom trogne och råtrådige Bndersäter ägner och bör, godwillige och redebogne besinne, effter som wij och intet twisse, att i iu görendes warde, som thet och seer vdi alle land och Konungeriker, att Bndersäterne äre theris rätte Lffrigheet och Fädernes Land til hielp, tröst och vndsättning, när vdi sådane saker behoff görs etc.

Til thet sidsste wele wij eder och så nådeligen haffwe förmanett, att i ihughkomme, hwad wij eder medh wære öpne präntede breff och Mandater, som wij för alles eders och menige Rigezens gagn och bästa skuld, för Iu eller halftredie år seden, eder opå minnte, och vnderwiise lote, oc att i flitelligen effterkomme och fullfölje, alle the stycker och articler som ther vdiinnen förmedles och uttryckes, ther aff, i många gode rettelsor, til edert eget gagn och beste, haffwe kunne. Och effter vdi samme Mandat, om bärande Trå, som ähr Eek, Book, Apel, Hakell, Drel, Rön eller Hägg, på then tijdt inthet berört bleff, och doch lidwel mykit för nöden, att sådane Skogh förskones och bliffwer frdkallet, thet ytterste och häste mögheligitt ware kan, effter Rikitt och then menige man, ther sådane lägenheter äre, ingen ringe fördeel aff sådane bärande skog, bådhe til sters bygningers behoff till Rigezens tjäniste, så och til Swinetöde och andre nödtorffter, haffwe kan, Och må i sielffwe kunne besinne, att en hoop skön bärande skog (ther Rikitt och then menige man, kunde haffwe mykitt gagn utaff) är snart förspilt och ödelagd, för en ringe nytte skuld, men ganske seent upwert och kommen til mact igen. Hwarföre wij och än nu wele eder här med allffvarligen budit och förmanet haffwe, att ingen effter thenne dagh, sigh fördriste Skal, Hwogge, Fällte, Bryte eller Barcke någre aff förbämelte bärande trä, så frampt the wele vndwijke wår ogunst, och thet straff och peen, som om sådane

sedane bärande trä vdi Swerigis Ragh förmedles. Förmanendes sammeledes, att i trogne Bndersäter, wele betenckie, huru storlige och så för nöden ähr, att Rigezens Inbyggere sigh sielffwe om Humlegårder besijte, effter the utlånste, och the som humblen hijtt in före, pläge iu som offtest sättie honom så dyrt och öfwer sitt rätte wärde(besynnerlige effter the förmerckie, att her icke monge ähre i Rikitt, som Humlegårder lägge, eller widh macht holle wele) så at Humblen kommer vndertijden nästan så mykedi ståendes som maldedt. Hwarföre biude och besale wij eder, at the som humble gårder icke haffwe lagt, eller här til wiidh macht holdit, att the än nu här effter, wele ther till tänckie, och them lägge och wiidh macht holle, eder sielffwe och menige Rikitt till gagn och fördeel. Såd frampt i och wele vndwijke thet straff, som och i Swerigis Ragh om Humble gårder förmedles etc. Och til beslutet käre Bndersäter, om i these förnemde wåra nådige förmaninger, troligen achte wele, hollendes eder til Gudz fruchten, och then hörsamheet, som i oss eders rätte Öfwerheet, plitlige ähre, effter som här förtaltdt är, Såd twiffer oss inthet, eder warder wel gängendes, häde til siäl och lijf, och att i och så komme til yttermere Lycke och Fering, än thet medh en partt aff eder, här til warit haffwer. Och ther wij förnimme, att i rätte eder fullkomligen effter samme wære förmaninger, Såd wele wij och inthet försume, att achte och wette alles eders, och menige Swerigis Rikis gagn och bästa, the ytterste wij kunne, så här, effter som wij alid här til giordt haffwe. Ther i eder fullkomligen måge wete att effteråtta. Gudh eder besalendes. Datum aff wårt Konungelige Slott Stockholm, then 28. Februarij. Anno Domini 1558.

Under Wårt Secret.

I pet Press för Kongerne vdi Östre och Westrebotten att the skole xpbäre tull aff alle B: Maj:z undersäter som thär bebriffwe handel vndantage, des them som tulle vdi Stockholm.
Datum Stockholm den 3. Octobris 1558.

Wij Gustaff. etc. Göre wetteligith, ath Wij haffwe befa-

leth wår tre tjänere och Fougte vdi Persöre Sochner i Östrebott-
nen Lake Jordell ath opbåre tull aff alle wåre Vnderfåter som
söke tillförne Sochner med någenn handell eller Köpenstap vtaff
hwad orth the helst komme ifrån Sverige eller Finland,
doch vndentagendes the som ifrån Stockholm och Bpstäderna vdi
Bpland thår hädem sökendes warde, hwilcke theris godz i Stock-
holm förtulle schole. Ther alle wåre Vnderfåter som til förne
Sochner medh köpshandell drage wele, måge sigh efter rhätte,
wålwilleligen görendes vth sådane tull som för:uit står, och så
mykith aff hwar parzell som förberörde Stockholms Borgere och
the aff Bpstäderna som genom Stockholms ström aff och til dra-
ge, utgörendes warde.

**Stadgar som vtaff menige Borgerskapet bewilligede åhre om
köpshandelen, och hafwer alle Städer öfwer heele Rijket
om detta så förenede warit och förseglet. Datum
Wastena den 4. Mart. 1559.**

W Ongl. May:8 til Sverige wår Allernådigeste Herres Un-
dersåter. Wy effter skrefne Borgere vthaf Stockholm, Jöns
Andersson, Mag Perkon, Swen Perkon och Henrich Olsson,
som nu nåst förledne Samtinngs Marchnat vthi Strengnes wa-
rit hafwe till samtaal medh the vthskickede och Fullmyndige af
alle köpstäder vthi heele Rijket, om wåre och menige Rijkens
wichtige wårff och åhrender, som åhr om köpenstapen, och huru
Siglagen framdeles, så snart öpet watin blifwer företages och se-
den heele sommeren fullfölgt blifwa skall, på thetta åhr 59. Gö-
re witerligt med thetta wårt öpne Breff för oss och wåre med-
borgere alle, at effter wij nu medh andre Borgere flere af hwar
köpstadh här i Rijket, hafwe på nyt warit vthi Wastene til Råd
och samtaal om föreskrifne åhrender, och nu medh slikt bewågert
the brister och fehl som finnes hoos største parten af then menige
hoop, som köpshandell här i Rijket bruke plåger. Thersöre haf-
we wij korteligen samme brister her effter anteknet, på thet at the
ån nu måte blifwe aflåffede, och at menige Inlånste köpmån, the
för-

förståndige medh the oförståndige genom sådanne brister och fehl
icke motte i grunden blifwe förderfwede etc.

Till thet Förste, kunne wij nogsampt besinne, hwilken stor
skadhe thet swåre dyrkande och förköp på the vthlånste warer gör
menige Rijket, som største hoopen af menige Inlånste köpmån
hår Inriktis för hånder hafwe, i thet, at the trenges och slijtes
om the warer som the fremmende före här in vthi Rijket, liike som
andre sultne Swijn plåge gøre om Drafwet och Messen, så at den
åhr Gudi karest som först kan såttiet köpet, vthan menige mandz
råd, wille och samtycke. Och effter the Fremmende förmarcke,
at the Inlånste så mychit stå effter at köpe theses warer, så för-
höije och försåttie the sine vthlånste warer, effter theses egen wils-
lie, och så högt vthöfwer theses rette werde, at then oförståndige
hoop, som them så köpe, kan ingen fördeel eller gagn hafwe vthaf
them. Vthan effter the åhre dyrt inköpte, at man intet skäligit köp
på them tije kan med vthskällandet. Så blifwe och wål en part
af samme warer liggandes oförtryade, It, Du, ån somlige Try åhr
bort åt, och skepes af then ene Marchnat i then annen, vthi slag
och skaren på floor vinkostnat, och kunne ån så nepplige blifwe för-
slettne eller förtryade, med mindre then som them köpt hafwer, motte
wara i tapningen, och när slikt oförståndige köpmån så oförnufts-
ligen handlet hafwe, medh sådant inköpande, och så vtharmat sigh
at the hafwe intet mere igen til att betale någre warer medh, och
wille doch icke thes mindre wara köpmån och handle. Så gå the
så til och anamme af the fremmende en hoop godz, både till lån-
och borgen, för fast högre och dyrare wånde, ån thet någon tindh
kan gøre skål före, Så at thet som neppligen åhr wårdt Fem mark
tage the för Tije. It hem thet som neppligen åhr wårdt ett hun-
drat March, tage the för Tuhundret, eller högre, effter som the
fremmende så såttiet wele, ty then som wil borge, kan icke kom-
me till att betinge så gått köp, som then thet hafwer strax råd till
att betale, och the som så vth något på borgen, wele och we-
te thet medh sin fördeel, och medh slikt lånande och borgande för-
derfwede monge förståndige köpmån, både sigh selswe och andre.
Efter

Effter sådant selskap åhre till fridz hwadh the vchloswa, när the ellies så något att låne och borger och tencke dock icke mycket effter hwar medh the skole kunne betalet, vthan, tage af then ene och så then annan, och hållet så gåendes thet lengst the kunne, och komme sigh så ther med i sådanne skull, att the sigh aldrig kunne vthlöse. Ty när the hafwa så borgat af the fremmende som föreskrifwit ståar, och hafwe ingen rådth till att betale, så måtte the sedan blifwe the fremmendes tråler så länge the lefwe, och barn effter them, Sammelunde skeer thet och medh the oförståndiges oförnufftige handel vthrikes, att the icke wele ware till rådth medh them som bättre förstånd hafwe på köpenkapen, när th komma vthrikes och till the fremmande Städer, vthan obestadeligen russe till, och köpe ther the fremmande warer alt för dyrt och mychit vthlöser theres råtte värde, och när the komme medh samme warer hit in i Riket, så hälle the them och så mychit vthaf wågen, att ingen förständig will eller kan, köpe eller löse them. The kunne och icke heller hafwe rådth till att gifwe skäligit köp på them effter the alt fördyrt hafwe them inköpt, och then som dyrt köper, han måtte och så dyrt sälle, om han icke skall blifwe platt fördärwet, sådanne sätt hafwe störste parten af the Inlånste, med thet the inköpe af the fremmende, och såsom förtalvt åhr om then stadhe the Inlånste göra sigh medh the warer the köpe af the fremmende, Så skeer th i och medh the Inlånste warers vthfälliande till the fremmende, så att när the hafwe medh stoort irengende och slitende, församlet en hoop Inlånste warer, så hafwer the hwarcken roo eller lise, för än the blifwe them qwitte, hwadh heller thet kan skee medh fördeel eller stadhe, Och effter the som Gudh haffwer gifwit bättre förstånd, och mer förma, än then menige hoop, icke gerne wele dyrke the fremmendes godz medh inköpende, icke heller sälle theres godz the fremmende så wanwyrdeligen såsom the andra oförståndige göra. Så kunne the så icke komme til handels, och göra sigh nogen fördeel hoos the fremmende, anten medh inköpende eller vthfälliande för the andres oförnufftige handell och förköp skull, efter ofta berörde oför-

lån-

sländige hoop, hafwe tillförene med theres oförnufftelige handell fatt köpet, både medh omäteligit dyrkande på the fremmandes warers inköpende, så ock på the inländska warer til the fremmende wanwyrdelige vthfälliande, och lyktes så köps handel medh the Inlånste, at så wäl the förståndige, som någon godh förmögenheet hafwe, såsom the oförståndige och vtharmede hafwe stadhen i hender, både medh inköpende och vthfälliande, och på thet sidste wete så störste parten ingen rådth til att hielpe sigh, vthan för armödh och geldth skuldth, motte så på endelychten öfwergifwe, och fly från hus, grund, Hustru och barn, och alt thet the åge, såsom (ty wår) Exempel nogh för ögon åhre, mell hwadh nytte och fördeel menige Riket hafwer af sådande köps-handell, kan hwar förständig man betentia etc.

Så vpå thet, att slift skadeligit och förderfweligit inköpende på the fremmende warer, Theklites thet wanwyrdelige och otillbörlige vthfälliande på the Inlånste warer som nu förtalvt åhr, både här Inrikes och vthlånsther, her effter hoos alle Swenske köpsman motte blifwe affskaffet, hafwe wij och så förenet och beslutet att wij vthi alle motte wele och skole, i all handell rette os både effter then Skrifftelige författade ordning, som om köpenkapen, så wäl på vthlånsther som Inlånsther warer, af os här i förenande Wastene bewilliget åhr. Theklites efter then ordning, som Kongl. May:ts wår Nådige Herres köpmån, på alle Perzeler, både medh inköpende och vthfälliande hollandes warde etc. Och hwilke vthi förene Stockholm, ware sigh borgare, köpswen, eller hwem thet helst ware kan, efter theenne dagh blifwer befunnen, anten medh otillbörligit inköpende på vthlånsther warer af the fremmende, eller medh sådant skadeligit lånande och borgande, som förtalvt åhr, Eller och medh wanwyrdeligit vthfälliande till the fremmende på the Inlånste warer, som föreskrifwit ståar, then samme beplichte wij os wele hielpe till att straffe i så måtte att han skall haffwe förbrutt godset som han handler medh och ther till medh, förwijses af Staden, och aldrig mere ther instadd blifwa etc.

E 2

Thil

Till thet andre. Efter och medh menige Seglasen ostfickeligen tillgå plåger, så at then menige köpman hafwer snarare seglat tijt som ingen södeel hafwer varit till att hemte, än tijt som the hafwe kunnat bekomma skåhl för thet the hafwe hafte medfare, och på thet, at här efter sådanne ostfickelicheet må blifwe affkasset, så hafwe wij och nu os så förent och beslutet, thet wij och alle sandrechteligen vthi för:ne Stockholm så bestället wole, at för än någor skep vthlöpe wole, så skole wij wara til samtaal medh hwar annan, till hwadh Stadh vthriktis wij skole sticke wåre Inländske warer, thet the kunne på thet profiteligest förnyttres och sälies, och thet Gudh foger att wåre Inländske warer framkomme til någre Städer vthriktis, Så skole två eller tre af the förståndeligeste köpman på hwart Skep förhöre, hwar the kunne så best skåhl för the warer the hafwe medhfare, och skole sedan medh hele Skipslaget samfelle sig om köpet, huru the skole sällia the främmande, så wål then ene Perkel som then annen och efter sådanna förening, skole och alle the som på Skeppet ähre, sine warer och sälie, och alt endrechteligen och vnder it köp tilgå måtte, Och om någor warder befunnen som här emoth handlar, och ringare säll sine warer, än som så bewilliget och samtycht blifwer, then samme skall blifwe straffet, när han i Riket igen hemkommer, såsom vthi förestrefne Articell ähr förmått eec.

Item hwar flere Skep än itt aff någre Swenske Städer, komme till någon Stadh vthriktis, anten tillike eller efter hwart annat, så skole the två förståndigeste som på thet förste Skep vthkommit ähre, och hafwe befalning att beställa om köpet på the warer, som ähre på samme Skep, kalle the andre till sig, som efter komme på the andre Skep, och strax förene sig hwadh köp the skole gifwe på alle the warer the hafwe medh fare, och hwilcke the icke göre eller holle wille, skole till thet högste straffedhe blifwa, när the igen hem i Riket komme, och then som sig vthriktis beklager för the främmande, att han icke må sällie sine warer eff-

ter

ter sin egen willie (effter som the oförståndige ofte plåge göre) han skall och straffes till thet högste effter som en förädare bör blifwe straffet etc.

Item, effter wij och nu wål hafwe förstått, hwadh stadhe menige Sweriges Rike hafwer haft, af then store oförfarenheet menige Borgare här i Riket hafwe vppå allehanda Mynt, och hafwe förthen skull vpburit thet fremmande Mynt för mychit högre wårdh än thet gör skåhl före, och thet Swenske Mynt wård thet emoth föringe giordt, Thersfore och thet Swenske Mynt, vthi längh tijdh af riket ähre wordet vthfördt så at här nu i Riket, af the swære Summer, vthi mång förledne ähre, förmyntede ähre, ganste lütet igen finnes så vppå thet, at hoos os her efter skall finnes vthi then motte bettere vpsende, beplichte wij os, både wåre egne, thesklikes på wåre medborgares wegne, att wij skole medh alsomförsta sijn achte på thet inge Swenske Penningar af förestrefne Stockholm skole vthföras, thesklikes och, att wij vthi lijke måtte, skole achte hwart landz Mynt, sam wij besochiandes warde, medh wåre Swenske warer, att wij samme Mynt, icke i wår betalning högre anamme, än som wij förnimme, att thet emoth wårt Swenske Mynt werde, kan göre skåhl före, hwilcken och thet medh bestagen blifwer, att han något Mynt förer vthrikes, til att drifwe någon handell medh, Then samme skall blifwe straffet som för annen tiufnat etc.

Item effter wij nogsamot förmärke, att här til icke hafwer varit så slijtigt vpsende medh them, som af och till för:ne Stockholm reese plåga, vthan hwar och en ifrå hwadh Nation han kommer, hafwer sritt dragit thet igenom, och seden alt landet vthdrifwer, och icke ene reese blifwe rettferdiget, hwilket doch vthan menige Swerigis Rikes farlighheet icke stedt ähr. Och på thet at the fremmande icke skole vthan bestedh draga genom landet så snart vppå speyerij, som på någet annat gott, Så beplichte wij os her medh på wår ähre och redelighet, at wole thet uthi hafwe sköbörliq inseende, at thet någre fremmande komme som icke haf-

F 3

we

we bested, och mistenkellige kunne ware, att the icke ähre vthi thes res saaker rettfärdige, så skole wij them antaste, och vthi Kongl. Maj:ts wår Allernådige Herres befälningzmans hender komme låthe, och att the effter nödtorffene måge straffede blifwe etc.

Item om Seglagen til Wiborgh och köpenstapen medh Kyfserne ther sammestads, hafwe wij oss så förcent, att någre the förständigeste köpmän, både Swenske och Tydske, som tijt medh warer sökandes warde, skole förhandle och förcene sigh medh hwar annen, om the warer, som the wele sälia Kyfserne, Tesliques om the warer, som the af Kyfserne köpe wele, så att thett måtte ske medh beständig rådh och vnder itt kööp, Och effter som the förständigeste både Swenske och Tydske, beslute sigh om köpet på alle warer, ther effter skole andre både Swenske och Tydske handle och sigh råtte, wedh Peen och straff som ther till hörer etc.

Item skole wij och ingalunda tillstadia nogre hester af Rijket vthföres ifrå för:ne Stockholm, anten till land eller watten, Och wele wij oss vthi all annen motte så förholle och sticke emoth högbe:te Kongl. Maj:ts wår Allernådige Herre, Hans Maj:ts högloflige Riks Råd herrar och wårt kære fädernesland Swerigis Rike, såsom trogne och råtrådige Vadersäter bör att göra, Så sant oss Gud Allmechtig hielppe både till lif och siäl, och thess till wiße, hafwe wij för:ne Jön: Anderson, Mag: Persson, Swert Persson, och Henrich Olsson, Fullmyndige på alle Stockholms Borgares wegne, trycht wære Signeter under thenne samtychte och bewilligede handell. Wele wij och vthi like motte bestellet, att wære medborgare som hemme ähre, samme handel bekräftige och besegle skole med wår Stadz Insigne, så snart wij hemkomme, och samme förseglede handel sedan oförsummeligen försticke til Högbe:te Kongl. Maj:ts wår Allernådige Herre. Datum Wastena d. 4. Martii Anno 1559.

(L. S.)

Placat

Placat til Ståkeborgs skärtegård om: war eridie fisk i tull. Item deras straff som tila sin fisk sälta. Datum Stockholm Den 12. Junii. 1559.

Wsi Gustaff etc. tilbiude eder trogne vnderfäter, Dannemån alle som vdi Ståkeborgs skärtegårdt bygge och boendes ähre wår gunst tilförende etc. och kunne eder icke förholle huruledes wij ähriligen motte holle en stor hoop folck både til landt och watten till ath förwara eder och alla thette wårt Rikes trogne Inbyggere och vnderfäter, theropå wij och en stor vnkofinett hafwe både medh penningar, klåde, fettalije och andre nödtorffter, såsomen partt aff eder Dannemån sielfwe wäl kunne betencke, så well oss wore beswärligitt och tungitt, sådane folck holle, medt mindre wære och thette Rikes trogne Inbyggere ther wele och medt tilhielppe, waff all then deell som Gudh them hafwer förlånt, som the och plichtige äre. Såsom wij försee ath alle trogne, Swerigis Inbyggere thet gärne göra wele, och effter wij mykett hafwe behoff een merkelig summe både salt fisk och torr, til fettalije. Hwarföre är wår begären och alffwarlige befallning, att I wele lathe sinne Eder wälwillige, till att göra oss någett mehre vdi tull aff the fiskerij I bruke, ähan här till stett ähr, som ähr att I här effter vthgöre oss på Cronones wågne hwar tridie fisk aff allehande fisk som I bekomme, latandes Eder themedt troligen besinne, och icke någett vndandölje aff thet Gudh Allmechtig ider gifwendes warder, och I lathe wære tienere, som bliffwe i rordnedt att upbære sådane fisk, bekomme then deell, som han aff eder vdi så måtte på wære wegne warder opå åskendes görendes themedt thet oss är behageligitt och thet I eders råtte Osverheit skyllige och plichtige ähre.

Widere effter oss ähr förekommet, huruledes en partt aff them som fiskerij bruke pläge, mechte ille fare medt then fisk the bekomme, så att the icke forwaren med saltt vdi rätten tijdh, vthan kasten ihop i vthi tunner, så gått som osaltett och ther egenom förderffwen, så att han surner, och när han schall seden siudes gåer han

han sönder och faller ifrå benen, så att ingen kann förtären, och sådan fisk pläges myklitt bliffwe fördt til köpstäderna, testigast inne vdi landet och monge wære fattige vnderfater som haffwe behoff att köpe fisk bliffwe medt honom ganske ille bedragne, thet oss på vår Kongl. ämbetes wägne ingelunde står till att lindh, och wele Eder gunsteligen och allfvarligen haffwe förmanett, som fiskerij pläge bruke, att I sådant wele affskaffe, och så lagett, att then deell, sem Gudh later Eder bekomme til fisk, måtte bliffwe wäll saltett och utpnytt, så att både I sielfwe och andre måtte haffwe thet gagn aff. Hwar och någer oachtsamlig här emoth effter thenne tiddt sigh bestinne lather, och någon fisk säljer then icke wäll saltett och förwarett år, då schall han fullteligen wette att godsgett som han haffwer medt fare, schall bliffwe honom ifrå tagett, och thertill böthe 40 M:K för stedd efter som Swerigis Lagh förmåler. Ther I trogne vnderfater och dannemån alle haffwe Eder allfvarligen effterrätte.

Extract af Konung Gustafs den förstes bref til alle Norlandet
 chwarest ibland annat förmåles om fisks saltande, som
 til salu föres. Datum Stockholm . . . 1559.

Yttermere giffue wij eder dannemån til kenne, att wij haffue någre bestweringer och elagemåll emott the som fiskerie bruke, både Ströminge fiske, Laxefiske och Forstefiske i alle Norland, den, att the så falskelige och ille förware och salte mest all then fisk som the hijtt til Stockholm och andre Städer sende, så att wij och andre gode Mån, som mykin salt fisk till wære Elott och gårder behöffue och köpe schole, bekomme icke annat än sur och förderffuett fisk för wære penningar. Hwarföre biude och förmane wij strengeligen Eder alle som sådane fiskerij bruke pläge, att I efter thenne dagh annerlunde wele förware och salte eder fisk, än här til stedd år, her år Gudh thes loff icke så dyrt Saltköp i landhet, att I för salt skuld behöffue att förderffue sådane hoop fisk om ärett, som nu skeer, och wele wij Eder her medh äwarnett haffue,

haffue, att I ingen sur eller förderffuett fisk hijtt i landet före eller sälte schole, så frampt att I icke sådana fisk wele förbrutt haffue, thet wij strengeligen haffue buditoch besaledt wære Fogter och Embesmän i Stockholm och all annerstedz th r fisk salies och köpes pläges, att the schole haffue någe och skarpe vpsende vtinnen. Thertföre måge I Dannemån hwar i sin stad tage sig till ware för skade och forderff.

Tullordning hwar den öfwer hele Riket hålles skulle.

Datum Stockholm. sine dato.

Wij Si Bistaff. etc. Göre witterligt att wij dese effterskrefne Artikler om köpenckap och Tull vdi wår stad Stockholm och annorstedz wele härefter almenneligen håldne bliffwe skole, wid Peen och Staff, effter som hwar Artikel i längden förmåler.

1.
 Skole alla och hwar och en för sigh, så wäll wære vnderfater som fremmende köpman, att the gods dhe vthföre och införe på tullboden af wår tullskrifware troligen vpskriffue låta, widh hwarsh mans 40 M:K.

2.
 Skall uppå tullboden hwar och en för sigh personligen sitt gods vpskrifwa låta, hwilken icke will tillstådg ware, och vdi thetta stycket medh ohörsamhet, vthan lagliga förfall, så att han icke sielf vdi Riket eller tilstådes år, eller vdi wære ärender förhindret, eller ellest medh sukdum fräncht wore, beslagen bliffwer, haffwer godset förbrutt.

3.
 Skall härefter hwarfen på vthfördt eller infördt gods, någon meer heller wijdare effterskrifwande tillåtin warda, vthan heela skipslagen skole allesammans tillstådis wara, och i alles deres närwaru hwar och en för sigh godset skrifwa låte, widh straff och peen som i denne näst förne Artikel förmålt är.

4.
Skall och ingen sitt gods vdi Tullskrifwares och bromach-
tares fränvaru uppså låte, widh godsens förlist som blifwer up-
slagit.

5.
Skall och ingen vdi Skären något gods vthskirpe, heller
medh båtar til Städerna eller annorstäds före låte medh samme
godzes förlist, doch hwar humbla och annat gods är wått blif-
witt, och liggie skulle, motte förderfres, sådant gods må thå m^o
wåre befalningzmåns weet och wille upförde, och lijke som annat
gods strax uppå Tullboden upskrifwit blifwe.

6.
Skall och ingen dierfres hemligen något obeskriwit gods
till skips medh båter och annan fordenstap före låte; dermedh sitt
gods vthu Riket siäländes, widh samma gods förlist.

7.
Hwilken penningar, gull och daler vth och inn i Riket förer,
han skall them uppå tullboden låte besij och oppskrifwe. Den det
icke gör, hafwe them förbrutit.

8.
Hwilken icke sitt gods rätt bekänner, utan falskeligen beskri-
we låter, och i så måtto Cronones tull swijkligen vndandöll, haf-
we godset förbrutit och straffas som för annat tinswerij.

9.
Skall ingen dierfres införde gods af Inländske eller vthlän-
ske att köpe heller til sigh anamme hemblige heller opppenbarli-
gen förån wåre Befalningzmån tilförene samme gods besedt haf-
we, och om något finnes det os tiene kan, weele wij nærmest wa-
re, för lijke skåål det att köpe. Hwar någor herudinnen medh os
hörsamheet beslagen warder, då skall hwardera både den som det
köpte, och den som sålde hafwa förbrutit 40 M:t, och godset för-
wårket.

10.
Skole inge inländske heller vthländske som tullfrij äre, dertis
tiens

Om Swenska utförande warors försäljan. 1560 171

tiensares heller gästerns gods vnder sitt gods och förswar oförtullet
förstinge förhålle, heller beskydde, heller vnder sitt namn vdi tull-
boden beskriwe låte, widh godsens förlist som Lagen förmåler
om dem som Cronones ingåld fördöllir.

Til Joen Swensson be'angendes then uchtoll som vdi alle Sig-
städer i hysiwes skall. Datum Gripsholm 15. Februarii
Anno 60

Wår Gunst tilförene etc. Effter thet Joen Swensson, ati förlids-
ne Sommer vdi Stockholm och fleresidz här i Riket medh
siösjiden bleff bewittiget, att aff alt thet gods, som här uthfö-
res, ehwadh thet hållt kan ware, oansende hwem thet tilhöder,
aff hwilke man samme gods hafwer bekommit, anten aff os och
wåre warehuus eller andre, skall uthgöres en Toll, nemligen 3
M:t ortuger aff hwar hundrade M:t wårde etc. Thersfore är
wår Allwarlige willie och befalning, at tu i lijke motte skallt och
bestelle om thet gods som thet aff Gessie, vthskippes hwadh thet
hållt kan ware, och så laget, at os på Cronones wågner thevdi-
nen någon godh skal stee kunde och troligen medh handlet blifwe,
så at intet motte vndendöllies och oskrifuet vthföres medh samme
godzes förlust och wårt högste straff. Och försticke wij tigh här
innelycht hure warurne vdi alle Perseler wårderede äre, thet eff-
ter Tollen siden skall inkreswies och upbåres, Wij wele och att
inge förbodne warer skole vthskippes, vthen wårt synnerlige förs-
loff och tillåtelse, wettendes tigh här effter fullkomligen rette. Dat.
Gripsholm, ut supra.

Samme Mening till alle Tollskrifware öfwer hele Riket.
Wårderings Register eher effter alle inländske warer skole
blifwe förcollede, som vthföres.

Rånfat	50 M:t.
Smör tunnor	30 M:t.
Ör tunnor	24 M:t.
	24 M:t.

Alle tunnor	24	M: f.
Sielspek's tunnor	22	M: f.
Klar Talg Skippund	40	M: f.
Rug Talg Skippund	32	M: f.
Yster Skippund	32	M: f.
Kiöfenfett Skieppund	30	M: f.
Gulle Elgghuder decher	120	M: f.
Buge Elgghuder decher	70	M: f.
Orehuder decher	40	M: f.
Koohuder decher	24	M: f.
Bottnehuder decher	20	M: f.
Kalffkin decher	12	M: f.
Färlin decher	3	M: f.
Store Bockstin decher	15	M: f.
Midelmottige Bockstin decher	10	M: f.
Små Bockstin decher	8	M: f.
Store Geestkin decher	7	M: f.
Medelmetige Geestkin decher	5	M: f.
Små Geestkin decher	4	M: f.
Stange Jern Skeppund	20	M: f.
Ösmundz Jern Lester	126	M: f.
Sägebräder Folter	6	M: f.

Item skall och allt Trewärte och smide wärderes efter som thet profiteligest kan sellies och ware gott till.

Förbudz Placat til Wästergöthland, at ingen må uehrjkes föra Hästar, Oxar, Koor etc. Dat. Liffborgh d. 31 Augusti 1561.

Wz Eric then Fioertende medh Gudz nåde Swerigis Gødhis och Wendis etc. Konung. Tilbiude idher Os essfelige trogne vnderfäter, Adels Frelsmän, Prestimän, Bergere, menige Köpstadzmän, Wäre och Cronones stattsfullige bönder och menige almoge, som bygge och boe vdi Wästergöthland, Wär gunst och nådhe tilförende etc. Och giffue edher her medh tillkänne, at the fattige

fattighe män som boendis äre vdi Bergslaghen, Thesikes här vppe vdi the Lpländste Städer, haffue sigh för Os ödmucligen elagedt, thet then tilförning som vdi förtiden pläger skee vthaff Småland och Wästergöthland medh allehande fetalie och synnerligen med lessuandes boskap, är nu vdi någre år så aff kommet och förminskedt, at vdi then stadh tilförenne pläge komte til köps til Wäre köpstäder Wästerås och Köping om S. Sluffz tidh och Mårmeßen Fem eller Sex tusende Oxer, bekommer man nu neppligen fem eller sex hundredi, Icke wancker heller vdi samme Mårmeßen en tiende part fast på åtaude warer, som är Smör, Ost, och andre sådane varseller. Ey heller bekommer man nu til köps andre köpmäns warer, som är Orehuder, Bockstin, kalffkin, Talg och annedt mere såsom tilförene skee pläger. Til thet sidste är ock thet som Os mest beswärer, att man medh sådane oberstedh lather vthföre och försticke så monge hester aff landet vādhe store och små, intet achtendes hwarcken förbudh eller then store stadhe som Riket thet aff medh tijden kan tilfoges, Ey wij haffue alrede förnummidt, at Wäre tienerer som Os medh hester förklade och penningar fölgachtige, och elliest för sigh sielssue allestädy här vdi Riket i Wär och Cronones tienst äre, beswäre sigh att the icke kunne göre Os och Cronen then tilbörliche tienist som the äre plichtige, efter thet the för theris penningar icke kunne bekomme någre godhe hester til köp, Säsom ock menige Bergsmän beklage, at the m3 stoor nödh kunne finne så monge klippe-re sale för penningar, som the kunne vppeholle theris brukning medh etc. Så efter Wij gerne see, att alle Wäre vnderfäter vdi hwadh ort och landgände som the äre boendis, måtte bliffue widh macht, och then ene landgänden komme then annen til hiels medh hwad deel som Wäre vnderfäter hwar vdi sin stadh haffue afflathet, Säsom Wij och elliest vdi alle måtte gerne wele weete och ramme menige Swerigis Rikes och thes trone inbyggeres gagn, bästa och longligt bestånd, Thersföre haffue Wij Wäre vnderfäters och tieneres vdi Bergsladen och Rpsstäderne elagemål nåder

ligen hört, til sinnes taghet och öfuerwäget, Och kunne läglig-
heten betenckie, att sådana tillförning, som förberordt, vthaff thet
orsak årlige årsh här vppe förminskes och bortsaknes, att bådhe
Oxer, Köör, och annen lessuandes bostap, så wel som andre ätende
warer, Theslikes hester föres vthaff landet, bådhe vthaff en och an-
nen och selies och förnyttres vthan åskildnedt. Och ändoch Konge-
lige Maiestat Wär Käre Herfader (saligh ihugkommelse hoos then
alzmectige Gudh) ofte genom hans Konglige Maiestatz öpne
Mandater och elliest, lott förbiudhe, såsom Wij ock, sedan Wij
vthi Småland rådhande worde, thet gerne hade seedt och weledt
att holles skulle, att inge warer Riket och thes inbyggere til sta-
dhe skulle vtförde bliffue, Likwel warde sådana förbudh hoos stör-
ste parten åskintet ochtedt, thet Os ingeledis står lenger til att lij-
dhe. Wele för thenskull att Wäre vnderfäter så wel Adell, Wä-
re och andre godhe mång Fougter, och Prester, såsom köpstädsmån
och then menige almoge efter thenne dagh, skole affstå och al-
deles fördragh haffue att vthføre eller vthføre lathet til Danmark
eller någon annen stads vtrikes, Oxer, Köör, setalle parseler, eller
någhre the warer som Riket kan haffue stude vthaff såsom ock al-
lehande hester.

Skal ock thet olidelighe och olaglighe landköp, som monge
ibland Wäre vnderfäter så wel Bønder som andre vthi then
Landzenden driffue och bruke pläghe ock ware förbudet, och thet
någhre wore som sigh medh köpmandz naring berge och vppe-
hålle wille, Så skole the stötte in i Städerna, Som är aff then
landzende Småland til Calmar och Jeneköping, Ifrån Westergöte-
land til Elfsborg och bliffue ther boendis, och såsom andre köp-
städsmån göre like och rett för sigh.

Hwarföre haffue Wij budet och befaledt, såsom Wij ock
vthi thette Wärt Mandat kraftt binde och befale, att alle Wäre
vnderfäter både Adell, Prestmån, köpstädsmån som Bønder, skole
sigh här efter fulkomlighen rette, Och thet någre aff Adelen be-
finnes som sigh här emoot ohörsamligen förholle, skole the haffue
för

fötvärkedt then hielp och förlåning som the aff Os och Cronone
bekommedt haffue, och ändhå miste godset och 40. mark så ofte
han bliffuer ther medh beslagen, Säsom och köpstädsmån och me-
nige Almoge vnder like straff och peen skole ware förfalne, nem-
ligen widh godzens förlöst och 40 mark hwar reese som sådant aff
them befinnes. Ther på Wäre och andre godhe mång Fougter
och Befalningmån godh acht och tilsyn haffoe skole, Så at thet-
te Wärt Konglige Mandat obrosligen vthi alle måtte och widh
macht hålles må och skal, Så framt the wele vndwike Wär os
gunst och högste straff. Datus Elfsborg. 31 Augusti Anno etc. 61.

Placat om Skiuosferder och giestningar. Dat. Elfsborg den 31.
Augusti år 1561.

W3 Erich then stortende med Gudz nådhe Swerigis Gøthis
och Wendis etc. Konung. Tilbindhe idher Os elskelighe
trogne Mån, Vnderfäter och tienere, Friborne, Frellesmån, Bi-
sper, Ordinarier, Prestmån, köpstädsmån, wäre och Cronennes
skattstyllighe Bønder, then menighe man och almoghe, sampt alle
andre, hwadh stand eller condition the helst ware kunne, som
bygge eller sigh förhålle vthi alt Sweriges Rike etc. Wär syn-
nerlig gunst och nådhe tilförende etc.

Käre godhe mån, trogne vnderfäter och tienere, Edher är al-
lom vthan twissuel wel weterligt och kunnogt, medh hwad tunge
then menighe man allestäds her i Riket, och the besynnerlighen
som widh almenne wagherne besittandes och boendes äre, genom
skingreser och olaglighe gestningar, her til dags haffue warit be-
swäredhe och oförrettede, vthi thet, at bådhe en och annen, vthan
all åskildnat, och snarast the som hwarken bewijs eller Papebord
vm någhen friiheet at nitte, anten medh fordenstap eller annen
nödorstt, haffue sigh vnderstätt vthi theses egne werff och ären-
der, at förrese hele landet igenom medh skingreser, och latet sigh aff
legge heem til Bønderne, och thet medh så vtharmat then fattige
almogen, at störste parten aff them nepligen haffue så mykit the
kun

kunne förlidhe daghen medh. Så på thet Wäre fattighe vnder
 säter, then menige man, måtte her vhinnan förloftung bekomme,
 och medh sådane tunge förstonede bliffue, haffue Wij vthi then
 beste mening betenckt medhel och wäghar, genom hwille sådane
 ordning her vhinnan, såsom ock vthi alle annat, thet Sweriges
 Rike och thes trogne inbyggjare til skadhe och olideligit ware kan,
 måtte aff skaffes och affstelles, Och för then skuld nådeligen för gott
 anseedt, at Tawernere och Geshus, allestäds her i Riket widh all-
 menne wägerne förordnes och legges måtte, ther thet wägfärande
 folk, som i landet, anten på theres egne ärender, eller ellies behöffue
 serdes, kunne bekomme ööl, maat, hestefodher och fordenskap för
 theres peninger. Och haffue Wij twenne refer om sådane Ta-
 wernere och Geshus latit tilleriffua alle Wäre Fougder, öffuer
 hele Riket, såsom Wij ock vthi eggen Konglige persone vthi thet
 Herremöre och samqwem, som vthi Arboga senest wardt beram-
 met och hållet, menige Rikens Ständer, Wår wålmening her vthin-
 nan förstå lote. Så see Wij än nu gerne at sådant måtte stelles
 vthi werket, efter Sweriges lagh vthwiser och förmåler, at Ta-
 werne allestäds her i Riket legges skole, ther om alle Häredhöff-
 dinger, så wel som Wäre Fougder, skole ware förtenckte, at förord-
 ne sådane tawerne, vpra alle the orter som så behöffues, och
 ther om tilförene icke laghet och bestelt är, widh hwar Häredhöff-
 dings Sex mark, för hwar Tawerne vthi thet Häredhe ware bör.
 Och på thet hwar och en må wete sigh emoot then annen tilbör-
 lighen at förhålle och skicke, Så wel the som til Tawernere satte
 äre, eller her efter bliffue, som the wägfärande, the ther til listre skole,
 wil först behöffuas, at alle Tawernere förskaffe sigh gott förråd, på
 then deel som wägfärande folk kunne behöffue, bådhe til godh
 tractation och fordenskap, Som är beqwemme hwserum, gott ööl
 och matt. Sammeledes hestefoder och senger, teslikes Hrehester,
 Ther näst, at the icke dyrare skole sälle wägfärande folk theres nöd-
 wörffigheter än som skal kan ware. Och måge the tage för een mål-
 tidh maat: så mykit som man giffuer vthi näste Köpstadh, hwar
 man

man ellies bekommer så gott, och thet som så wäl bliffuer tilredt
 och tilpyntet, hwar och icke, så måtte betalningen laghes efter
 som förtärningen kan ware werd til. Item för en Hrehest, een
 myle wägh, en öre. Och måge Tawernere haffue thet wilkor,
 som vthi laghen förmåles, nemlighen at the måge rekne span
 korn och annat som så mykit kan werdt ware, Twå peninger dy-
 rare, än som han går och galler vthi näste Köpstad, och ellies
 nitte the priuilegier och friheter, som ther hoos i samme Capi-
 tel vthtryckes. Skole ock alle the som til Tawernekete äre förord-
 nede, lote sigh besinne sitige och welwillige vthi theres embete,
 och så laghet, at wägfärande folk, för sine peninger, hoos them
 nödtorffteligen bliffue förfordrat. Wele the sitt embete icke vpre-
 hålle, vthan wägre wägfärande folk, theres nödtorff för skal och
 peninger, och thet kan på them åkåret warde, böte så then thet
 ger Tre mark til trestriffes, så offta han thet försumer. Hwilken
 sigh annorledhes förhåller, anten at han taghet meer aff gesterne
 än som för är sagdt, eller bruker någon otillbörligheet, och thet
 medh witne och skal honom öffuer bewises kan, så haffue förgjordt
 then frishet, som Wij Tawernere efterlathet haffue, och vthgöre
 all then deel som han står tillbaka medh, efter som Hemanet thet
 han besitter renter och skyller, och setties sedhen aff m^r Geshiffua-
 re embetet, och en annan sticles i hans stad, som the bättere föres-
 stå kan.

Wij wele ock her medh allfuarlighen förbudet haffue allom,
 och hwar och en som anten på theres egne ärender, eller ellies på
 någhen annens wegne, behöffue at rese genom landet efter then-
 ne dagh, at taghe stughester hoos bönderne, aller lathe sigh om-
 legge til ööl, maat eller hestefoder, medh mindre thet skeer medh
 böndernes (ther som the geste) ja, godhwilie och samtycke, widh
 thet straff som Sweriges lag, om woldzwerk vthtrycker och för-
 måler. Doch skal her medh icke ware förbudhet Wäre Foug-
 der och the tienere them på Wäre wegne efterfölle, at bruke
 stughester, innanhäreds och så wijdt som theres befallningar för-
 strecke

strecke sigh, när the behöffue rese aff och til, och bestelle om Wäre ärenden, gagn och väste etc.

Teslikes skal ingen fördrifte sigh at woldgeste Tawernere, them eller theres stadde hion vthi någon måtte öfuerfalle, eller skade göre, Eller ock lengre bruka någon Pyrehest, än som han medh Tawernere, och then hesten tilhörer, betinget och öfuerrens kommen är, wid thet straff som laghen vthwiser etc. Quarsöre hassue Wij budhet och befalet, som wij nu vthi thette Wärt opne Mandat krafft biudhe och befalet alle Wäre vnderfäter, så wel the godhe män aff Adelen, som wäre och Cronennes Pähn hassue, som ock Wäre Fougder, at the skole ware förtentte, hwär i sin stadh hassue her godh acht och tilsyn m; at thette Wärt Konglige Mandat obrogligen wid macht hålles måtte, så framē at the som Förläningarne hassue, them icke mista skole, och Fougderne förfalne vnder Wär högsta ogunst och wredhe. Ther hwär och en måwete sigh effter rette. Datum Elfsborgh 31. Augusti. Anno etc. 61.

Mandat 1:mo om dem som finnas med otrohet och misshandel emot 4. Kongl. Majt. 2:do Förbud på allehanda warors, spannmåls, bostaps bestars, och mynts utförsel. 3:io huru högt fremmande mynt skall oppbäras. Datum Ssorkholm den 1. Mali år 1563.

W3 Erich then Förtende medh Gud; nådhe, Swerigis, Göthis, Wendes etc. Konung. Tilbiudhe eder Ds elskelighe Wäre trogne Vnderfäter, Furster, Gressuer, Friherrer, Frellesmän Prestmän, Köpstedzmän, så ock Wäre och Cronenes skattfyllighe Bänder, och alle andre som byggie och boe Wär gunst och nåde tilförene etc. Och giffue idher här medh tilkenne, at ändoch Wij wel wete, at ibland eder monge ärlighe frome och vprichtige äre, the ther rettwisfen elske, och sigh emoot Ds såsom trogne Vnderfäter ägner och bör vdi alle måtte sticke och förhålle, Så kunne til äventyres någhre finnes twert om, som onde och arge äre, the som

som platt intet achte, hwad som ähre och redeligheet hassuer innes bäre, Ey heller then Eddh och lyfite som the Ds, lijke medh andre Swerigis Rikis Vnderfäter giordt hassue, vthan lathe sigh finnes trefte och ohörsamme, vdi alt thet Wij til Rikisens beste biudhe och befalet, Äre ock vthan twissuel monge ibland, synnerligghen aff the fremmende och andre flere, the som Ds och Swerigis Rike icke mykt gott vnne: hwilke ther effter tencke och trachte, at the kunne stemple och komme alt ondt tilwäghe, och icke allenast mech förtaal och försmädeligh ord, sigh emoot Ds förnimme late, vthan ock jemwäl stå Ds effter Wärt liiff, leffuerne, och all Wär wälfärd, Så vppå thet at sädent och annet obeständ måtte i tijdh förekommes, och theste stickeligere i Regimentet tilgå, så at the ther frome och reträdighe äre, måtte hålles i ähre och wärde, ock sädent til godhe änniwte, Twert emoot skalkar the ther motwillighe och ohörsamme äre, måtte bliffue vppenbare och stå theris tilbörliche straff, Therföre hassue Wij betenckt högligen wara aff nödhen, at late these effterscriffne Artickler publicere och på tryck vthgå, Och wele at the så wel aff högre som nidrigere ständer achtede och obrogligen widh macht hålles skole, widh thet straff som vdi hwar Artickel bliffuer förmält.

Til thet förste. Swär så hender at någher warder förnimmes sadane otroskap eller misshandel wara på ferde, emoot Ds som geller Wär Kong. höghet och wärde ahn, eller Wär person, liif, och wälfärd, Och anten för Ds sielf eller någher vthaff Wäre förtrogne tienere thet först vppenbarer och tilkenne giffuer, then samme skal (sedhen hans widherpart är laghligen dömd och öfuerwunnen worden) bekomme helffene aff thet godz och the äghedeler som then skyllighe tilhörer, All then stund Swerigis lagh noghsambligen thet medgiffuer, at then som sigh i så måtte försee, hassue förwerkedt Eddöret. Men finnes sadane saker som ringere äre, och medh laghen icke kunne straffes til liiff, vthan bliffue selte til böter, Såsom thet När någher sigh medh taal och lettferdigh ord råkar försee, som icke äre Wär Kong. höghet

heet och wyrde förnär sagde, såsom nu förberö:dt är, eller hwat någher haffuer handlet och giordt emot Wåre Mandater och förboddh, Then som sådant röyer och tilkenne giffuer, honom skal helffene aff thet saakfal tilhöre, som för samme brott bliffuer vthgiffuit, och vthaff godzert som förwertet är. skal han än så synnerligen bekomme en halffpart, så offte som han någhen kan i så måte te bestå och öffuer betyghe.

Widhere effter Wij besinne, hwadh för dråpeligh och oförwintligh skadhe Swerigis Rike och thet troghne inbyggere haffue vthaff then vthförning som skeer hedhen aff landet, synnerlighen på the waror som genom Wåre Mandater almenneligen äre förbodne wordne, Thersföre wele Wij än nu edher trogne Underfäter här om påmint haffue, och här medh allfwarlighden befale, at ingen effter thenne dagh, these effterskriffne pargeler vthaff Riket före stall, eller genom andre före late, som är Sölff, Gull, Dalar och allehanda Swenskt mynt. Juke eller Kopar, Spannemåle Oxer eller annen leffuendis bostap, Ey heller Tynnedeit, Flesk, Wax Wäll, Smör, Finste Gedder, Såsom Wij och ick heller kunne tilstadie at Hoffmans hester, eller och Stood skole vthstadies, Ey heller these Skinwaror, som äre Loor, godhe Mårder, swarte Berer och Båffer, Swarte och Korstæffuer, Item Elgshudher, Keenshudher och Bockskin, så framt at thet någhen sigh här emoot fördrifter at göre, ick skal haffue förwårkedi samme godz som han i så måte vthföre wil, och thet til för Konungs förboddh straffes, som Swerigis lagh förmåter.

Och kunne i trogne Underfäter wet sielfue besinne, the ick wara nyttigt och rådeligit, at sådane pargeler skole blifue uthfördede, för monge wichtige orsaker skul som Wij nu här wele förtälje.

Först så haffuer menighe Swerigis Rike en ofäheligh stoor skadhe aff then uthförning som hädhen skeer medh Myntet, Ey thet igenom bliffue the fremmende och uthlendste ganske myktie förbåttrede och förmeredhe, Men Wåre Underfäter thet emoot igen

gen plat förderffuede, Och thet som man skulle fara så fort thet medh, såsom påbegynt är, så bliffuer landet medh penningar platt förblottet och förwårkedi, så at hwar sådane ställige Bergzwerck ick wore till här i Riket, skulle på sidztonne ick en Sölffnaghel mere sinnes igen, thet aff man seden kunde hälle Myntet widh macht medh, Thersföre haffue och Wåre salige försäder framledne Swerigis Konger för någher hundret år seden kunnet thet wel besinne, hwad skadhe sådane vthförningar medh sigh haffue skulle, och för then skul ick allenest thet förmeent och förhindret, vthen så laghet och stadget, at hwar och en, så wel inlendst som vthlendst, thet som någhen handel vthrikes wille bruke, skulle wore förplichtet at införe medh hwarie fyrerlige mark wårde han hadhe vth medh sigh, een lödigh mark Sölff in igen.

Så haffuer och Wår salige färe Her Fader, höglöfelig i äminnessle hoos Gudh then Allmechtige, sedan hans Kongl. M. war kommen til Regimentet i Swerige, vdi like måtte gerne welet affskaffet then skadelighe handel som menighe man så hadhe taghet sigh före här i Riket medh thet vthsläppende på Myntet, loth och förthen skul vdi förstonne warne och sedhen widhere genom hans Kong. M. Mandater hälle Underfäterne före, hwadh skadhe och obestånd thet aff i lengden fölie wille, hwar the thet medh ick aff stodhe, Men effter største parten sunnes som sådant ganske ringe achtedhe, och hans Kong. M. förnam, at intet annat wille hielpa til saken, wardt H. Kong. M. på sidztonne til sinnes at stelle them sådanne exempel och medel före, thet aff the ögenskinligen sielff skulle kunne lære se och förnimme, hwad thet hadhe uppå sigh at man så obestadeligen medh samme Mynt handledhe och vngick, på thet at the thet igenom sedhen these snarere kunne bewekes och taghe sigh til wahre för alt wiidere obestånd, thesfore lot H. Kong. M. så hälle stille och intet Mynt stå, och hende, at effter en liten tidh sedhen alt war vthfördt, hwad som tilförene war ibland Allmogen, begynte man så först haffue thet en saknet vthaff, Ey när någhre år wore förledhen,

funnes så inge penningar mere til ibland them som handle och köp-
slaghe wille, vthen the moste byte waror, för waror och the som thet
icke hadhe råd til, bliffue thet vthöffuer sittendes vdi nödh och ar-
modh, Och hwar Högbem. Wår salighe Herfader icke hadhe kom-
met til hielp och vndsetning, och på nytt latet mynte, så hadhe
icke varit mögelighit at Riket hade så kunnet bestådt, vthan most
thet vthöffuer komme på skadhe och farligheet.

Så efter Wij vdi like måtte förnimma, stoort misbrök ware
på färde, medh thet Mynt som Wij vdi någre förledne år haff-
ue latit slå och förmynte, så at vðaff sådane stärlige summer som
vthgångne äre ibland then menige man finnes nu gånke litet
ware i Riket, förthenkul at the fremmande haffue slagget thet
altsammans vnder sig, och förde thet vth, så at minste parten
är kommet Wåre Vnderfäter thet aff til godhe, står Os för-
thenkul sådant icke lenger til at lidhe, vthan bliffue på Wårt
Kong, embetes wågne förorsakadhe sådant til at förhindre och för-
taghe, Allthenstund Wij icke gärne see, at Wårt kåre sådernes
Rike skal för någhers wanart och ohörsamhet skal bliffue för-
derffuet.

Biudhe förthenkul här medh, och allfuarligen befale, at in-
ge hwarcken inländske eller vthländske, skole fördrifte sig efter
thenne dagh någhet Mynt vthföre, medh mindre the synnerlighe
haffue Wårt gunstige förloff thet vppå, så framt at then thet
medh bliffue beslagen, icke skal haffue thet altsammans förwerbet,
och än så thet vthöffuer för ohörsamhet och olydne straffet bliff-
ue, som Swerigis lagh medgiffuer.

Doch på thet the wågfarande måtte bekomme sådant Mynt
som gångte äre, efter then landz lägenheet tiit the draghe skole,
hwar heller the sig hit inrikes eller vthrikes achte begiffue.
Therfore wile Wij så late bestellet, at bådhe wid Grenserne,
teslikes i Siöstäderna skole Betzlebenker vprettes, thet the som
färdes, kunne bliffue befordrede såsom förberödt är.

Thet nåst kunne Wij edher trogne Vnderfäter icke förhålle
at

at och thet vthaff en stoort skade vdi Riket förorsakas, at the frem-
mandes och vthländskes Mynt bliffuer för mykit dyrket, och wårt
Swenske Mynt thet emoot igen mykit föroringredt och förachtet,
i så måtte, at man giffuer för en Daler halffemte mark ortiger,
som tilförenne icke haffuer mere gullet än halffierde.

Sammeledes skeer thet och medh alt gull Mynt; så at en part
wågle sig en Crone för sex mark, som doch i sitt rette werde
icke bör gå mere än för fem, för en Ungerst Gyllen giffuer man
otte mark, som tilförenne icke haffuer gåt mere än för sex, En Ducat
geller nu forten mark, tilförenne icke mere är tolf, hwilket icke är
för Swerigis Rikes beste, vthen the fremmande til een olidelig
winst och fördeel, Ty föruthen thet at the så rikke sig med Mynt-
tet som förberödt är, så winne the och vppå alt thet godz the hit
medh sig införe, och såsom the förnimme at thet fremmande Mynt
går och geller til, thet efter fettie the theris handel, hwilket så
tilgår, at thet the biudhe faalt för en Daler, thet wile the intet
ringere haffue än halff femte mark före. Thet the säye them haff-
ue kostedt en ungerst gyllen, therfore begäre the halffottende mark,
och bekomme så dubbelt mere för sitt än som thet gör skal före,
här vðaff haffuer thet dyre köp som nu är vpkomet i landet
sitt retta vrsprung, Ty efter the fremmande sättie theris waror
så högd aff wåggen, therfore moste och wåre inländske waror så
mykit mere vpstighe thet emoot igen, fram för thet the haffue gul-
lit tilförenne, och medhen then Swenske köpman moste så dyre
antaghe the waror han behöffuer vðaff the fremmande, nödges
han förthenkul, så framt han elliest wil bliffue widh macht, sålie
them vth än så dyre, hwarfore skeer at när bonden skal köpe
så dyrt aff köpmannen, moste han och fettie sine waror thet emoot
igen, Och så lenge som så tilgår, är icke mögeligit at man någon tindh
kan komme til någet bättre köp än som nu är, vthan är mere til-
betruchtendis at all ting bliffue genom sådant, iu lenger iu mere för-
argedhe och förwerrede, än som the nu äre på thenne tindh. Hwar-
fore är nu Wår alswarlige willie och befallning, at ingen efter
then

184 Förbud emot allehanda Warors utförsel 1563.

thenne dagh, skal fördrifte sigh til at wägle thet fremmende mynt annerledes än som thenne ordning förmåler, Nemligen, En Daler för fyre mark ortiger, En Rijder Gyllen tre mark, En Riinst eller Goltgyllen fyre mark två öre, En Crone om fem mark, En ungerst Gyllen om sex mark, En Engeldt om niye mark, En dubbel Ducat om tolf mark, En Henricus nobel tretton mark, En Rosen nobel fiorton mark, En Portugalliser sextiye mark, En heller skal någhen thet högre antaghe, så framt at then som thet dyrere antagher, eller och förwägler, icke skole bådhe hafue förwerkedt, thet the i så måtte bliffue med beslagne, och än dhå hwardere böthe för Konungs förbodh såsom lagen förmåler.

Wiidre trogne Underlåter, äre och synnerlige orsaker, som Os bewäghe, hwarföre Wi icke kunne tilstådie at Spannemåle eller andre pargeler skole föres håden aff landet, All then stund man seer hwilken dyyr tijdh som nu allerede är upkommen i Riket ochaff thet som här til vthfördt är, och ther som man någhet wiidre vthstådie skulle, så bliffue sedhen intet qware ther man skulle leffue widh, Och ehuru thet kan wara medh alt annet, så finnes thet i sanning, at för then vthförning som här til skeedt är, bådhe medh Spannemåle, Oxer och annedt mere ther Wij hassue giordt förbodh uppå, ther igenom är nu sådane dyyr tijdh upkommen, Och ändoch then klene årstwert som i thette förledne år varit hassuer, något hassuer holpet ther til medh, så är likwål thet andre then högste och største orsaken ther til Wele förthenstul hafue edeher här medh förmanet, at i sådent sielffue affskaffe wele, effter thet geller edher welsård ahn, Elliest hwar så icke sker, så är tilbefruktendes, at hwar Gudh rlaghee os medh flere hård åår, sådane som nu är, at monge fattighe skole taghe på Barkelaken, och komme i nödh och armodh, såsom Wij (ty wert) förnimme allerede någherstads på begynt ware.

Och såsom nu är förtaldt om then skade som thet hassuer medh sig, hwar Spannemåle skulle vtföres, så är thet icke ringere til achtendes hwad ther af wil följe, om man Oxer, Boskap

Förbud emot allehanda Warors utförsel 1563 185

skap och andre åtende waror skulle vthstådie: effter man hassuer doch elliest icke mere fetalie här inrikes än som man sielff behöffuer, Och effter här finnes (Gudhi thes loff) elliest godh för mögenheet när os i Riket på the nödtorffstige pargeler som här mest behöffues, så at then ene landzende kan hassue hielp och vndsettning ochaff then andre och bliffue försorgde, hwar elliest then Gudh gaffue här faller, måtte bliffue tilstådie, och at then ene handlade mē then andre, Thersföre är nyttigt och rådeligit, at sådant här effter måtte skee, Nemligen at the som äre boendis ther icke myktin godh Spannemåls wert är, såsom är i Westergötland och Småland, och hassue doch likwål Boskap och annet liite uppå, måtte söke til Ostergötland och Upsland som rumbbygden är, Telligis och til Bergslagen, med samme boskap, så singe the byte behoff. Thet samme kunne the och göre som här uppe boe, och draghe tijt the kunne så Boskap och andre nödtorffter som them tiene kunde, och ther wore tilbekommandis. Vdi liite måtte kunde och the som i Skären boe, sökie til the landzender ther nidhre äre, medh fisl och annet thet the kunne åstadh komme, hwilket the sigh til gode vdi Boskap och andere nödtorffter kunde anwende, på thet at hwar och en måtte hassue sin godhe bergning, och besomme här faalt, hwad som man til hushold behoff hadde.

Merligere skole i och wele, hwarföre Wij icke kunne tilstådie, at Hoffmånsheste måge vthföres, Nemligen förthenstul, at Wäre trogne Underlåter som gerne wele russe sigh up, och göre theris fädernes land then tilbörliche tienist som the plichtige äre, hassue högelighen beswåredt sigh ther vthöuer, at inge hester nu mere finnes til köps såsom tilförenne, för then orsak skul at the bliffue alle förde utaff Riket, Så at i the landzender som man tilförende plågede bekomme til någre hundrede til köps, synnerligen i Westergötland och Småland, ther skal man nu nepeligen finne en godh Hoffmans hest faalt, Hwarföre och offta så hender, at monge smucke ochbrukelige Hoffmån som elliest hassue rådh

råd och förmögenheet, at försörje sig med harnist och andre rustningar, måste för then skul förlate theris dienst, at the icke wete råd til at bekomme hester, Så effter wij icke kunne wara frigzfolck förushan til Rikzens bestydd och förswar, vthen måste haffua them försörgde och wedderede med the nödtorffter som ther til hörer, så framt at Wij och Swerigis Crono skole bliffue ther med wel tiende, wele Wij för then skul, så ock för Wäre Hoffmånz flitige bön och begären skul, sådant här effter haffue affsläsfedt, och samme vchförningar med hester platt förbudet, wid hesternis förlust och 40 mark saak, så offte någon bliffue ther med beslagen, Ty thet är fast bättre at Wäre Hoffmån äre wel vch rustede med hester och annen tilbehöring, än Wäre och Rikzens fiender skole bliffue ther med förstörcke.

Och effter thet trogne Underfäter Wij alle these Articler för edert och menige Swerigis Rikis nytte och wälfärd skul stadget och ordnet haffue, Therföre är aff nöddhen, såsom Wij thet ock gärne se, at i sådane Wäre trogne förmaninger wille behierte och öfferwäghe, latendis eder såsom trogne och reträdige Underfäter egner och hör, här effter rätte.

Såsom Wij ock här med affuarligen wele haffue budet och befaleddt alle Wäre och Swerigis Rikis trogne Underfäter, både högre och nedrigere ständer, så wel Furster, Gressuer, Friherrer, Frelsmån, som then menige almoghe, at the hwar vthi sin stadh ingen vndentagendis, sig här effter sticke och förhålle skole.

Vdi sunderheet biudhe Wij här med Wäre Gubernatorer, Fougter och Befalningmån, Profoser, Knechtehöfvismån, och alle andre som för Wäre skul wele och skole något göre och late, at the haffue här itt flitigt och nöge vpsende m, at thet och andre Wäre Mandater flere, måtte vdi alle sine puncter obrogligen wid macht hålles, och at the som m, olydne late sig ther emoot besinne måtte bliffue straffede, Anseendes at theris ähre, troo tienist, och then Sedh och löffte som the Os och Swerigis Crono m, förplichtede äre, sådant aff them fodrer, at the Os hörige och

och lydige wara skole vdi thet och alt annet, som Wärt färe fädernes land kan komme til godhe, Hwar ock så någre, thet warre vthaff hwad helst stand och Condition the ware kunne, sig här emoot försee, och bliffue laglighen östwerwundne, så wele Wij gunsteligen esserlathe then som sådant först haffue giffuit tilkenna, en halsspart vthaff alt thet saakfall som för samme brott bliffuer vthgiffuit, hwilket Wij edher trogne Underfäter icke haffue welet förhålle, Vppå thet hwar och en må wette sig här effter at rätte. Datum Stockholm then 1. Maij Anno etc. 1563.

Placat 1. om en god Politie. 2. Om högmåls saker. 3. Om Riors byggnad. 4. Åkerbruk, engröding, humblegårdar och bårande trä. Dat. Stockholm then 1. Maij 1563.

Wij Erich then Fiortende medh Gudh nådhe, Swerigis, Göthis, Wendis etc. Konung. Tilbiude edher Os elskelighhe Wäre trogne Underfäter, Furster, Gressuer, Friherrer, Friborne, Frelsmån, Prestmån, Köpstadsmån. så ock Wäre och Cronones skattsthyllige Bønder och alle andre som byggendis och boendis äre vdi Wår synnerligh gunst och nådhe tilförenne etc. Och kunne idher icke förhålle, at såsom Wij stadigt och aldrigt haffue ther synnerligh lust och wilje til, at sökie och befordre E. kärlicheters och edhers andre Swerigis Rikes inbyggere Wäre trogne Underfäters gagn, baste och wälfärd, Så äre Wij än nu icke mindre thet til sinnes, vthen wilje medh then Allmechtiges tilhielp, än ytterlighere så mykit mest mögeligit kan ware Os ther om winläggie, at een godh Politie och sticelligit Regimente hålles och handhaffues måtte allestädz så wide som Wäre land och Konunge Riker sigh strecke, v, thet Gudh Allmechtigh kunde stee ther ähre igenom, och menighe mang nytte, welfärd och baste, måtte förmeredt och befördret bliffue, Och medhen Wij nu (ty werr) besinne, at ondskan och argheeten flux wexer til och förmerer sig i werlden, så at monge onde och warrigtighe menniskior finnes, the ther hwarken stöte om Gudh, eller

ler hans helghe Bodh och befallning, mykit mindre achte någhen annen godh och Christelighen lag och stugde, som Wäre salige försåder framledae Swerigis Konunger haffue påbudet och befaledt til then menige mans nytte, Vthan taghe sigh ett ogudachtigt lessuene före, så at tilbefruktendes är, at hwar sådent icke bliffue tilbörighen straffet aff Offuerheten, så skulle Gudh thet härdelighen hempnas vthöffuer, hwarföre sådent til at söckomme, haffue Wij nu aff synnerligt nödrorffigt bewogh för these närwarandes lägenheter skuld, betenckt högheligen ware aff nödden, at iathe these effterscreffne Artikler stelle, Publicere, och vppenbarligen förkunne, Och på thet hwar man må kunnigt och witterligt warde, at Wår allffwarlige wille är, at the skole obrogligen widh macht hålles, så wel aff högre som nidrigere ständer. Så haffue Wij them nu wolet här scriffteligen latidt försatte såsom här efter fölter.

Til thet förste, wille Wij ingelunde haffue tilstade at the grossue och store laster och synder, som man Högmåls saker kaller, med penningar, Sölff och annedt, skole här efter försones, vthen medh thet rette straff och then tilbörighen peen fulfölges, såsom medh rette skee bör. Hwarföre biudhe och befale Wij at hwarcken Furster, Gressuer, Friherrar, Riddere, Friborne, Frelsmån, Wäre Befalningzmän, eller någhre andre hoo helst the ware kunne, som Wäre och Kronones Förlåningar haffue bekommet, skole taghe eller thaghe late någon försoning eller böter, för these effterscreffne offuerträdelse, såsom äre Gudh förhåwelse och förachtelse, förräderij, moord, vppenbare hoor, frendsämie spield, woldtag, Tydelagh medh oskälligh Creatur, och andre slike laster, vthen thet sådene saker förefalle, skole the vthen allt vpskuff warde för en sittende rätt förhörde, och ransafedhe och dömd, och sedhen medt straffet fulfölges, effter then sentens och doom som thet på bliffuer feldt och giffuen, anseendes at Gudh Allmechtigh sielff så haffuer befaledt vthi sin helighe Lagh, Giffuer och så naturligh skäl och förnuft thet medt, at the som sådant

be-

bedriffue, skole icke vthan liffstraff vndkomme, och all then stund menniskan plagher mongehande plåger vppå komme för these synde skul, bådhe med pestilentie, hunger, dyrtidh och annen wedermöde, Så at offte hender ett heelt Kongerike för een menniskios offuerträdelse, moste vngelle och lidhe straff, Wil för then skul ware aff nödden at förekomma Gudh wredhe, at sådane vppenbare lfgerningzmän, icke måtte förstones för penningar skul, All then stund argheten och ondskan bliffuer doch thet igenom intedt förminskt, vthen man giffuer them som sådent bedriffue mere orsaak och tilfelle, sedhen offtere förtörne Gudh, medh slike eller andre laster, och bliffuer deelachtigh aff samme synd medh then andre, som thet bedriffuer, wore för then skul fast bättre, och Gudh mere behageligt, at the så thet straff the förtient haffue. Wij wele och at icke heller någre andre saakfaall, som til böther bliffue stelte, skole komma til någhen forsoning, anners stads än för en sittende rätt, så framt at then thet emoot gör, thet ware sigh anten lagmän eller häredshöfdinger, Fougder eller någon annen, icke skal haffue förwerkedt dubbelt så mykit som thet saakfal kan belöpe, Doch skal Wår Kong. Autoritet här vdiinnen icke vdi någon måtte warde förtagit til at benådhe och straffe hwem Os synes.

Thet näst trogne vnderfater kunne Wij edher thet hos icke förholle, om någre lägenheter flere, som edher eghen nytte och welfärd angeller, thet til Wij troligen wille haffue förmanedt, nemligen at effter Wij besinne dagligen såsom förberördt är, monge åttfilielige plåger, Thet Gudh hemsöker menniskan med, för synd och argheet skul, som är med hårde åar och dyrtidh, så at vndertijden kommer then menige man floor fattigdom vppå för Spannemållöse skul, helst här i Swerige, synnerligen thet som nååt åar, och man icke får herge sådhen i hros vdi lagligh tidh, vthen moste iathe henne bliffue ståendes vthe på morken in på sidhösten, för regn och wåte skuld, til thet man får henne vndertijden halftorra och mestedeels förderffuet i hros, Hender

Da 3

oc

och ofte at man måste late henne bliffue så länge vthe ståendes på åkren, til thes hon tå på sidstone platt förrotter, hwilket när man wille see sigh wißlighen och wel före, och icke sielff försune och förachte tienligh midel, sunnes wel rådth til, ther man sådant någherledes kunde at förekomme, och medh en ringe bekostnedt, N. när man besteller sigh Riser, effter som vdi Finland, Liffland och fterestads i brwf år, ther man kunde före henne in till at torfes. när sådane wåat där äre, så toghe man icke så stoor skadhe ther vthaff såsom man elliest, Hwarföre och Wår satige Kåre Hersader vdi hans Kong. M. regemeng tijd, icke vthen synnerligh nödhörffstigh orsaak arbetedhe ther så mykit vppå, och tijdt och ofte bådhe mundilighen och kriffterligen förmanne almogen ther til, at bygge sådane hws, all thenstund hans Kong. M. wel sågh och kunde besinne hwadh nytte the hadhe medh sigh, Och ändoch Högben. Kong. M. kom thet någherledes på gång, så at någre som theris eghit beste wille werthe toghe sigh sådant före, är thet likwel, sedhen hans Kong. M. aff sompnede i Gudhi, aff bruket kommit, så at man thet intet meer wil achte, hwilket effter thet Riket til stoor skadhe, kunne Wlj ingelunde lijde, at Högben. Kong. M. trogne och nyttige förmaninger skole bliffue tillbaka, Hwarföre och Wlj på Wår Kong. Embetes wågne alffwarligen biudhe och befale, at i trogne Vnderfäter vdi then måtte betenckie edhert beste, och ändelighen förskaffe idher vdi tijdh sådane nödhörffstighen hws, på thet at hwar vntrengde, kunne i haffue ther hielp vthaff, och icke som ofte här i Riket skeede är, ther vthöffuer falle i nödh och armodh, och sedhan intet haffue til, ther i kunne hielpe idher medh.

Widhere effter thet någre Mandater äre som Högben. Wår salige Kåre Hersader, höglofligh ihogkommelse, loch vdi hans Kong. M. regemeng tijdh vthgå vð tryck til menige mans nytte, bådhe om återbrukning, ångeröndning, humblegårdar, Ekstogs, Thesligist bärende tråd; hugningar och elliest om annedt mere, som Högben. hans Kong. M. stadgede och laghede til Riketsens welfärd

färd, Så wele och befale Wlj här medh alffwarligen, at the vdi liike måtte skole widh macht hålles vdi alle sine puncter och Articler, så framt at then thet icke gör, skal straffes effter som vdi sielffue Mandaten förmåles. Här vppå Wåre Gubernatorer vdi hwar landzende samt the ther Wåre och Cronenes Lån haffue, Thesligest Fougder och Profosger godh acht och tillsyn haffue skole, Och så monge som sigh här emoot ohörsamme besinne, tilböriligen straffe Ther hwar och en haffue sigh effter rette. Datum Stockholm thet 1. Maj. Anno etc. M D Lxiij.

Placat til Köpstäderna i Riket om Swenska Myntens wantwyrning Item om rätt werdering på inn och utländska waror. Datum Stockholm den 10. Aug. 1566.

Mz Erich then fiortende medt Gud; nådhe, Swertigis, Gd; this, Wendis, samt flere thes tilbehöringers Konung. Vilbinde eder Wåre trogne vnderfäter och menige Borgere vdi Wår Köpstadh Wår gunst och nådhe tilförenne. Eder är nogsaft wetterligt trogne vnderfäter, om then bekwäring, som nu allestäds är på färde i Riket, ther alle man, besynnerligen the, som sine nödhörffstier, hådhe aff borger och bönder köpe skole, sigh beclaghe, vthöffuer then swäre dyre tijdh, som nu är. Så ändoch en part föregiffue, at thenne närwarendes feigde, skal ware ther orsaak til, Förnimmer man likwål i sanning, när man rätt besinner saken, at samme fördyring sigh icke ther aff så mykit, vthen förnemligest vdi så måtte förorsaker, at man wantwyrder Wårt och Riketsens Mynt emoot alle waror, effter thet bliffuer nu så öffuerstödig vthgiffuit til Riketsens nytte. Therutöffuer så äre sammelides Borgerne, och the som köpenkap bruke icke litet wolkendes til förnemde fördyring, i thet at the vthen betenckande och godh försyn intet achte eller sköte huru dyrt och högd the vppköpe the fremmende och vthländske waror, oanseendes och så at Wåre godhe inländske waror, bliffue ther emoot otiböriligen förachtade och wantwyrdede, och beslipte the sigh allenast ther opå, at

at the vthlendste pargeler måge ware vdi stoort prijs och högt werde, ehuru thet och med the inrikes gode warar gå och bliffue kan, Så at om the och på the inrikes pargeler tappe stole, achte the thet för intet, Allenest at the kunne thet emoot vpsfille thetis stadhe, och hempte thetis winning och förmering igen medh the fremmende och införde waror, Och bliffuer så thet inlendste godz stamligen förachtet och wantyrdet, doch icke vthen menighe Rijkens merkelige och stoor stadhe, och thet som the fremmende hijt införe, vdi större prijs och högre werdering hålledt, än med rette skee borde, Ther medh stadhen och förlusten kommer dhå på the inlendste, och winningen och förbättringen, alltid tilegnet the fremmende, thet aff intet litet förderff sedhen følger för menige Rijket, och thes trogne inbyggere, och sigh åhrigen til någhre tunnor guld belöper, när man thet rett achte och thet vpå itt tilbörighit vpsende haffue wil, effter som thet sigh wel åg nede och vdi andre land, Konunge riker och Städer medh löpen skapen bruklighit ware plåger, Och när nro then menighe man, som medh the inlendste warur handle skal, sådane stadhe, besinner (effter som the thet och nro vdi mong åhr med stoor besväring besinnet haffue) Så kunne the icke m̄ mindre vthen the moste och thet emoot vpsättia och stågre samme sine waror, som här inrikes falle, och måtte så icke allenest the, som ingen handel bruke thet samme vngålle, och niute til onde, vthen Borgerne haffue heller ingen fordeel thet aff, thet the moste och köpe the inlendste waror deste dyrere, Och hward nytto som følger aff thet svåre och dyre tidh, kan hwar förståndigh sielff besinne, Hvarföre haffue wij här om latit förhandle medh Wåre trogne Vnderfåter och Borgere i Stocholm, hwilke Os loffuet och til sagdt haffue, at the thet Wår trogne förmaning och nådigste vndervisning wele här effter någet båtter achte och henne fulfölge, än här til skedt år, och för then skul bewilligede och beslutedt om en rätt werdering vpå alle pargeler, så wel vthlendste som inlendste, så at thet ene skal rett ware proportioneret och

satt

satt emoot thet andre, effter som här effterföljer, Nemligen, En tunna Smör 60 mark. Ett saat Trån 80 mark. Ett skeppund Wax 250 mark. Ett skeppund Talgh 50 mark. Ett skeppund Könsfet 40 mark. Ett skeppund Jster 50 mark. Ett skeppund Stongejern 80 mark. En last Dismunds Jern 100. daler. Ett skeppund Stål 80 mark. Ett skeppund Blyh 100 mark. Ett skeppund Lijn 80 mark. Ett decker gille Ore huder 70 mark. Ett decker 100 huder 40 mark. Ett decker Sture huder 40 mark. Ett decker Marueste huder 50, mark. Ett decker Juffter 80 mark. Ett decker Kalkstein 4 mark. Ett decker Fårstin 5 mark. En tunna lösbaye Salt 6 mark. En tunna pacfat Salt 7 mark. Et åm Rijnst wijn 60 mark. En pipa Bastart 220 mark. En pipa Romenij 200 mark. En pipa Affoya 200 mark. En pipa Franz wijn 100 mark. En alen bereet Engelsk aff bedste slagh 8 mark. En alen gemeent Engelsk 5 mark. En alen oberede Engelsk 3 mark. En alen Brabanst 3 mark. En alen Ciuffor 4 mark. En alen Duffniist 3 mark. En alen Plancket 4 mark. Itt stycke Stennest 40 mark. Itt stycke Börlest 36 mark. Itt stycke Börnist 32, mark. Itt stycke Kemling 60 mark. Itt stycke Wijnist 80 mark. Itt stycke Hagenst 50 mark. Itt stycke Leedst 100 mark. Itt stycke Amsterdams 90 mark. Itt stycke Hornest 45 mark. En alen Kuleduct 1 mark. Itt stycke Foderduct 20 mark. En alen twehdreche Sammet 12 mark. En alen Lufus Sammet 16 mark. En alen gemeent Sammet 7 mark. En alen Damast thz bedste 4 mark. En alen Siden Utlast 4 mark. En alen Skellert 10 dre. En alen Siden Ramsott 3 mark. Itt stycke post sindel 28 mark. Itt pund Onsegull 70 mark. Itt skeppund Pryst humbla 100 mark. Itt skeppund Swensk humbla 80 mark. Itt skeppund Hampa 50 mark. Itt pund Saffran 40 mark. Itt pund Peppar 4 mark. Itt pund Karnarij Socker 2 mark. Itt stycke Kielske Sayan 50 mark. Itt stycke halft Sayan 20 mark. Itt stycke Arnest 40 mark. Itt stycke Mackeyer 20 mark. Itt stycke Bomestij 18 mark. Itt stycke Sårdw 14 mark. Itt stycke Settenij 10 mark. Wele för then

B b

skul

Skul haffue eder trogne vnderfater här mz allffuarligen budit och befalldt, at i sammeledes eder ther effter rätte och förhålle skole, och lägge böter opå the beswaringer som i köpenstapen, och besynnerligen med the vthlendzke waror, vdi så måtto som här förscriffuit står, här till varit haffuer, Sålom och Wåre Vnderfater i Stockholm sigh vdi liike måtto ther til förpligtedt haffue, Men ther som någhen aff ither wille i så måtto föregiffue, at hit ingen tilföring aff the fremmende sedhen skee skulle, om man på thes waror någet wist köp här settiendes warder, Så haffuer man thet intet til at tenckle, och är een förgåfflig och säfång vmsorgh, Förth Wij haffue (Gudh thes loff) then macht i Ostersjön, at wij kunne late hempte them här in i Riket, Och hwar så icke skeer, så komme the likwål icke med godh wille här in, effter the sigh så högt hoos Kongen aff Danmark måste ther på vdi Drefund förpligte, at the hit in i Riket ingen tilföring i thesse Feide göre wele, För then skul warde i trogne Vnderfater edher hörsamligen rettendes effter thesse Wår gunstige förmaning, som skeer för eders egit gagn, så wel som för menige Rijkens welferd skuld, Så at om någon aff ither här emoot handlendes och görendes warder, då skal han icke förundre, at han ther före bliffuer tilböriligen straffedt, Betendes eder här effter rätte. Datum Arboga then 10 Augusti Anno etc. 66.

Vnder Wårt Kongllghe Secret.

Patent 1. Emot det Swenska Myntets wanwyrning och usförande, samt 2. deraf förorsakade warornas opstegrande och 3. Werdering på det Ueländska guld och darsers mynt. Dat. Stockholm then 7 Januarii.

År 1597.

MZ Erich then fiortonde medh Gudh nåde Swerigis, Göthis, Wendis, samt flere thes tilbehöringers Konung. Tillwode the höghborne Furster Wåre kære Brödher, Telligest, Gressuer,

uer, Friiheerer, Frijborne, Frelsmån, Prestmån, Köpstadymån, samt alle andre Wåre trogne vnderfater öffuer hele Swerigis Rike Wår kårilige tilbendgenheet, synnerlig gunst, gunst och nådhe effter hvars och eens stånd och Condition tilförenne. Eder är twål witterligt trogne vnderfater, at Wij för någre åhr seden mz Wåre almenneligh Mandag breff lote påbiude och befale, at then skadelige vchföring som här skeedde aff Riket mz Wårt Swenske Mynt, skulle affstafes och haffues fördrag. Telligest och befalte at man samme Wårt Mynt icke så wanwyrde och ringe achte skulle emoot thet vthlendzke, såsom här til dags skeedt är, så framt Swerigis Rike genom sådane skadelige handlinger icke skulle bliffue försuaget och förderffuet. Så förnimme Wi at Wåre trogne påbud och förmaninger i then måtte bliffue aff en part ganske ringe achtede, och nu seden fast meer än som tilförenne öffuertrådde, Likwål kunne Wij icke på Wårt Konglige Embetes wegne underlate, at förnyie och bekräftige förberörde Mandater vthi alle thes articler och puncter, på thes Wårt kære Fådernesrike icke skal för the ondes wanart och olydne skul, lide skade eller nachdeel, utan fast heller igenom trogne och gode förmaninger bliffue widh macht hållet och förbätret. Och på thet at ingen skal kunne säye, at han in är nogsampt warnet widh, at han Wåre Mandater icke skal förbrute eller öffuertråde. Så wele wij än nu korteligen förtälje the wichtige orsaker, som Os til thet budh bewåge. Och til thet förste, hwar the främmande skole så swijkligen och falskeligen vtföre thet Swenske Mynt utaff landet, och Os til effuentyrs medh tiden icke behöffues at late förmynte så swåre Summor som här til, hwar fredh bliffuer, heller andre orsaker thet förhindre, så warder alt myntet vchfördt, så at man icke skulle finne en penning här i Riket igen hoos Vnderfaterne, Jcke heller itt lodh Sölff, och om mögeligit wore, och the finge sin hand i lodet medh bergbrukningerne, skole the wel före vth hele Sölffberghen med, och när som Myntet wore vchfördt och Sölff wore icke meer förhanden, så wille thet bliffue ondt til at

Bb 2

handk

handle och wandle, Dy then som hade något behoff til at köpe, skulle så giffwa waror för waror, Huru beswärligt thet wille falle, at före waror medh sig allestädes ther man drager i landet, thet giffue Wij hwar och en til at betentie. Och haffuer man wel för någre så är seden förstådebåde i unge Her Steens tijd, så och i Wår salige käre Hersaders höglofflig ihugkommelses Regemens tijd, hwad stude ther haffuer fölgdi utaff, at man haffuer utfördt Myntet (ändoch Wår käre Hersaders påbud bleffue något meer achtode än som Wåre nu bliffue) Nemligen i Her Steens tijd bleff Sölffret så förachtadt, at en lödigh mark galt icke mer än een mark ortigh, och likwel war här icke thes mere Sölff hos Underfäterne, vthan aldrig snarare thet kom utaff Testen, så war thet strax förköpt, och sendt til Lybeck och andre vthlendske Städer, Ther vthoffuer the fremmende äre bleffue widh macht, förbättrade och förmodne, och Rikzens underfäter förderffuede och förarmade. Vthi Wår salige käre Hersaders Regemens tijd bleff och Myntet så vthfördt, at här wore inge penningar meer i landet, vthan hwad som sands hoos Wår salige käre Hersader, och hos någre förmodne, som icke så behöfde theris penningar vthi köpenstapen, och thesföre moste the som något köpslage wille lidhe stor nöd i så måtto, at när en köpman drogh vth på bygden, och skulle köpe sig något til gode, haffuer han most före waror medh sig, Sammaledes när en bonde wille sökie någhen köpstad här i Riket til at förskaffe sig sine nödörster, moste han vthi liike måtto före waror medh sig, ellies kunde man intet bekomme. Och måtte man än medh Rikzens störste stude haffue medlidende, at the fremmende hade fordelan, the som Swerigis Rike medh gott wore benägne, Men thet är så thet allerförtrestligeste och beswerligeste, at the Lybske, Danske och andre som fiender äre, haffue thet så stor fordeel utaff som någon annan, i så måtto at all thet Swenske Mynt som hädher föres, bliffuer thet i Danmark förmyntadt vdi Dansk och Lybsk Mynt, Therutaff besolle the krigssoll, öffuerfalle Swerigis Rike med moord och brand, och holle thet-

thette krig vppe m. Sådant och annat meere achte the Swenske Köpman intet, som Wårt budh förbröte, menendes at hwad stude Swerigis Rike warder tagendes ther aff at the såledhes vthföre Myntedt, kommer them intet widh, först the må så theris winst medh rätt eller orätt, Men the må likwäl wara ther til förtentte, at hwar Swerigis Rike hender nogen olycka och förderff, Så warder theris öresserdige winst them intet hielpendes vthur farligheten, vthan the warde och settiendes theris gods och ägodeler i pant så wel som andre, Ja och theris liiff och wälfärd i schangen medh, såsom man wel tilförenne fornammit haffuer warre skeedt, när the vthlendske haffue fått öffuerhanden här i Riket. Och är thet förbudh icke aff Os först vpkommit, vthan i gammel tijd vthaff förståndige och wise Rikzens Regenter och Konunger betentt och öffuerwäget, at icke nyttigt ware skulle, thet noghet Mynt skulle vtföres aff Riket, Förty man kan bewise at för än som Berghwercken vpsunnes, så haffuer the icke allenast warit förbudet at vtföre Mynt, vthan påbudt, at man medh handelen skulle införe Sölff i Landet til Rikzens vpphelle, hwilkit doch (Gudh thes loff) nu intet är förnöden, thet som Wij måtte behälle thet här i landet, som Gud almächtigh haffuer vnde och Swerigis Rike förlant. I wille och taghe Exempel aff the fremmende Köpman, I thet at the sökie sin winst medh theris Fädhermeslandz winst, Och icke medh theris Fädhermeslandz stude, Quilket Wij och gerne säge at i göre wele. Biude för then skul här medh och allfuarligen befale, at alle så wel högre som nidrige ständer, så wel inlendske som vthlendske skole här effter haffue fördragh at vthföre allt Swenskt Mynt, så frampt at huilken som bliffuer beslagen ther m, skal haffue förwertet godset, och straffet såsom then som sin öffuerhes budh förachter och försmäder.

Widhere trogne underfäter äre och synnerlighe orsaker som beröge Os, hwarföre Wij icke kunne tilstådie, at Wårt Swenske Mynt skal så bliffue förringret, och så godt som förachtadt emoot

moos the fremendes, Förty thet är een orsaak til then dyre tid och oföp, som här är i landet, och ingen annen. Thz är wel en part som mene at thette krig som förhanden är, skal ware orsaken ther til, Så begynnes thet fast annorledes, Ty wij kunne bewissede, at här är mere fremmende warer införde i landet, i år medh Wäre örligskiv, än then tidh som fridhligt war. Sammaledis är ock nogh kunnigt, att thenne dyre tidh beynte alrede tilwäre för än som krighet hade sin begynnelse, och skole I vdi sanning besinne at thenne dyre tidh förorsaker sigh i så måtte, at alle Köpmen som ankomme här i Riket, the ställe mestedeels sin handel effter wärderingen på Dalerne, medhen the strax icke kunne wete vthi huadh wärde the thet Swenske Mynt achte skole. Och när the Swenske thet sielfue så förachte, at the rekne een Tydsk Daler för 6 eller 7 Marck, och en part hög e, effter som wij hassue förstådt at en part girige Menniskior the giordt hassue. Så följer her aff, at alle waror som the hassue köpt för en Daler, ställe the för sin, otte, eller nie marck ortigher, Bliffuer så een alen Engelsk som tilförenc icke hassuer galit högre än halffierde marck, then tidh Dalern galit fyre marck, werderet för 7 Otte, och Nije marck, Ther han dogh elliest icke borde mere gelle än halffempte Marck, eller ock til thet högste fem marck, effter thette Swenske Mynt wärde. Och skeer så medh alle andre waror vthi lifke måtto, Ther aff thenne dyre tidh hassuer sin ursprung och orsaak, Och kunne wij m̄ godh skal och sage bewisse, at Wij icke utan Wäre skade kunne late förmynte Swenske Mynt til Rikzens nödhörffter, på thet korn och skrodhning som nu är, m̄ mindre at Dalern måtte til thz högste bliffue werderet för fem marck ortiger, så frampt Wäre vnkost och mynterlön skal bliffua betaledt. Och huar thet skal bliffue högre achtedt än som förberdrt är, Så så the Danske Lybske och andre fremmende tillsälle at före Wärt Swenske mynt här aff landet och förmynte thz om, Suerigis Rike til stor skade, Ty thz Danske mynt som hoos them räknat bliffuer Tre marck på en Daler,

ler, är icke så gott at tye theris marck göre ther fyllest före, och kunne the förmynte vtaff tolf öre Swenske mynt så mykit Danske mynt som the räknat på en Daler, Vdi lifke måtte göre och the Lybske och andre fremmende. Hwarföre Th storligen förundrer, hwi i så högt the Tydsk Daler och Gul achte, utan thz kan så skee, at i hassue en hynnerlig til benägenhet at förderffue edert Fädernesriike, och förmere the fremende. Och ställe Wij thz til Gud huru rättwist thet ware kan. Wij kunne och icke tencke hwarföre i thet icke besinne, huad skade edher sielf thet aff förorsakes, I thz at när alle vthlenske waror bliffue så dyre, achtede som förberdrt är, så kan icke annorledes ware, än at the Inlendyske warer måtte och bliffue dyre Förty the fattige Swenske wilje ock hassue lifke för sin så wel som the fremmende. Och när som både Inlendyske och Utlendyske waror bliffue så dyre, Så hassue i Köpmen icke heller mykin fordeel ther aff, Effter thet när godt köp är, så kunde i medh een ringe summa penningar mykit mere godz förhandle, Och ther i gaffue godt köp på Utlendyske warer, så finge i så mykit bättre köp på Inlendyske igen, och bliffue så then fattige stackare, som intet hassuer til at köpe eller sälte ock widh macht, hwilket eder för rättwiffennes skuld, ock borde betencke, Ty hwar i iu endeligen wille förderffue the inlendyske, och sälte Rikzens waror vth för intet, så at the inlendyske skole bliffue plat vtharmede och förderffuede, och i wete alt förmykit richte the fremende, och vplate them alt för intet, Så wil thz följe ther aff at när Rikzens inbyggere är i grund vtharmede och hassue intet meer til, Så kan icke heller eder handel bliffue wid macht, Förty i hassue iu lifwel all eder winst aff Suerigis Rike, vthan så kan ware, at i wete le struffue och flyttie Stockholm Stadh tijt medh, som i alt godz jet och handlen fört hassue, huilket ingen trogen Swensk borde tillsädie. Försee Th för then skul, at i warde edher besinnendes och bättre betenckendes, huadh som edher här vthinnan kan ware nyttigt och gagnelighit. Och på thet i må wete huru högt i all

i alle Gul och Daler achte skole, så haffue wi så förordnet, at ingen skal dyrere sälle eller förwechse sig Gul eller Daler til än thenne Ordning förmåller. Nemligen en Daler för fem mark, En Portugälsker för stuttie fem marc, En Rosen Nobel för Wiherton mark, En Henricus Nobel för sexton marc. En Dubbel Ducat för femten marc. En Englot för elloffue mark. En Fingerr Gulden för halff ottende marc. En Erone sex marc. En Rens Gulden fem marc. En Rijder Gulden halffierde marc. I wille för then skuld thet icke högre achte eller hälle. Thette Wij eder trogne Undersäter haffue welet tillenne giffue. Och ändoch monge kunne wel finnes, som haffue nogre falske meningger om thenne Wår trogne förmaninger, liike som Wij thet alenast til Wår eghen nytte haffue på budet. Så skal dogh liike wel tiidhen och lägenheeten bewisse, at thet är fast mere Swerigis Rikes nytte och gagn än Wårt. Och huar thenne och andre Wåre förmaninger måtte bliffue wid macht, skulle man wel förnimme stoor förändring, bådhe medh köpenkapen och then dyre tiidh, som nu är. Biude för then skuld alle, så wel högre som nidrige stender, at the äre Os här wtinnen hörsamme och lydige så frampt the som sig förbrute, icke skole såsom olydighe och ohörsamme undersäter straffet bliffue. Vdi liike måtte biude och befale Wi alle the som Os hulle och trogne äre, at the haffue här stitig acht och vpsende medh, at huilken som sig här emoot förbruter, at thet måtte bliffue tillenne giffuit. Så skal han så halffparten uff fadren, som then skyldige förbruter haffuer, Och wele Wij eliest wara honom m̄ gunst och nåde bewogne, Thette Wij eder trogne undersäter icke haffue welet förhålle, Datum Stockholm then 7. Januarij, Anno Christi 1567. Vthi Wår ålders tiidh på thet 34. åhr. och vdi Wårt Regemens tiidh på thet Siunde.

Under Wårt Konglige Secret.

Patene

Patent om Myntet. 1. at en Swenskt Daler skal gälla 6 marc ortiger 2. Förbud emot des weförande. Och 3. emot des opsmältande. Tilstånd för Guldsmeder at förarbeta Tyska Daler och annat werck silfwer, dock icke ringare än 14 lödige etc. item förbud at säctis falska stekar i guld, 4. at Emu beterne i Seäderna blifwa wid deras strå och ordning.

Datum Stockholm den 16. Februarii år 1569.

WJohan then tridie m̄ Gud; nåde Suerigis Götis och Wendis etc. Konung. Tilbiude eder Os elstelige Wåre trogne Mån och Undersäter, bådhe Andelighe och werldlige, högre och nedrige ständer, Telligest främende och andre som handels och köpenkap bruke, här vdi Wårt Rike Swerige, Wår gunstige helsen, nådige tilbenågenheet, gunst och nådhe, effier hwars och eens stand och lägenheet tilförenne etc. Och kunne eder här medh gunstligen icke förhålle, At effter thet Wij vdi alle måtte gerne wele winlegge och bestithe Os om Swerigis Rikes Wåre färe Fäderneslands gagn och bedste, Och thet emoot vdi tiidh förtaghe och affskaffe, hwadh Riket kan ware til skade och förderf. Så befinne Wij ibland annor feel een skadelig oordning, medh thet Swenske Mynt, så at thet bliffuer rikge achtet emoot thes rette wårde, I så måtte, at ändoch Myntet haffuer warit mykit förringret, vdi Wår broders Konung Erichs tiidh, emoot thet som thet war tilförende, vdi Wår salige färe her faders, högglöslighe ihugkommelse; Konung Göstoffs Regemens tiidh, Så förnimme Wij dock ligwål, at samme Mynt bliffuer mykit wantworet, emoot thet som thet gör skal före, så at man giffuer för en Daler, både vdi köp och wechsling, sju mark, undertiden halff ottende och otte marc thet doch han emoot samme Mynt til reknende, icke mere är wård, än sex marc. Hwilket Swerigis Rike är en skadeligh handel, Sy thet igenom förkommer Myntet och föres vthaff Riket, medh the främendes store fordeel och nytte, och Riket bliffuer thet emoot medh peninger förblottet, Thet waff seden then dyre tiid, som en tiid long warit haffuer mykit

Ec

mykt förökes, menighe Riket til en stor skade och besvärning Så vpå thet sådane skadeligh oordning, må ån nu vdi tijdh bliffue affstaldt. Thersfore wele Wi her medh alffuarligen haffue budit och befalet, at ingen effter thenne dagh skal wechsele til sigh en Daler, eller råkne houom vdi handel och köpenskap, högre ån sex marc ortiger Swenske mynt. Swilken sigh her emoot förbruter, skal haffue förwercket thz han således förwechslar och ther til ware fallen vnder thet straff som vdi Swerigis Lagh förmållas, Om then som handlar emoot Konungs förbudh.

Och effter sådane vthföring, medh myntet är Riket til en dräpelig skadha, såsom förberördt är, Så wele Wij och här medh alffuarligen haffue förbudt, at ingen skal sigh fördrifte her effter, at före något Swenske mynt her vthaff Riket, anten thet som tillbranne myntet är, eller Wij nu lathe förmynte, v tan wår sommerligh tillatelse och förloss, widh penningernes förlost och högste straff.

Widere effter Wij haffue förbättret Myntet, seden Wij genom Gudz Allmechtigestes milde försyn åre komne til Regementet her vdi Sverige, såsom ögenstänligt är. Så vpå thet samme godhe Mynt, genom någor eghen nytte icke måtte förkomme, Och och Swerigis Rike til skadhe, Thersfore wele Wij och her medh alffuarligen haffue förbudt, at ingen Gullmedh, eller någon annan, skal sigh vnderstå anten hemligen eller vppenborligen, at försmelte eller förarbete, något vtaff samme Wårt Mynt. Then thet gör, och bliffuer thet medh befunnen, skal haffue förwercket sit liff. Elliest måghe Gullmederne förarbete Tydske Daler och annat wercklöff, dock icke ringere ån til fiorton lodh fint, hwar löddige marc, Såsom the icke heller något Gull ringere skole förarbete, ån til gott Crono gull. Wij wele och her medh haffue förbudt, at ingen skal sig fördrifte, at försättie vdi gull någre falske stener, eller her vdi Riket sälle the som annerstads förjatte åre. Swilken som her emoot gör, skal bliffue straffet såsom för annen stufnad.

Utters

Utterligere effter Wij förnimme, at icke alleneff med Embeter, vhen och medh köp på fetalie och andre nödtorffter, är ett stoort oflick vpkommit allestädz här vdi Riket, och besynnerligen vdi Städerna, Så at både Handwercker och andre Embesmän stägre och vpsättie theres arbete, och thet the elliest sälle skole, vthe öffuer all tilbörlicheet på thet dyreste, ther vthaff then dyre tijdh sigh mykt förorsaker och dagligen iltwexer. Så vpå thet sådant oflick thet Riket haffuer skadhe vthaff, och mongen är til besvärning, må bliffue förekommit och affskaffet. Tv wele Wij her medh alffuarlighen haffue budit och befalet Wåre Befalningsmän, Telligest Borgemestere och Rådth vdi Städerna, at the skole haffue godh acht och tilsyn medh alle Embeter, Så at the måtte bliffue widh theris rättte Stråå och ordning, och then icke så o tilbörlichen öffuertråde, såsom Wij förnimme nu en tijdh long skeeds är, förordnendes ther til Aldersmän och andre som ther medh inseende haffue kunne, och så bestellet, at the som handle emoot thet som retviffst och skäligit är, måtte bliffue thesfore straffede effter Swerigis Lagh etc. Bindde för then skul Wåre trogne män, vnderfäter och tienerer, Så och fremmende handelsmän och alle andre, chwille the helst ware kunne, som för Wåre skuld wele och skole göre och late, at the sigh effter thenne Wår alffuarlige wille och befallning hörsamligen rättte skole. Wij befale och Wåre Fogter och befallningsmän, Item Borgemestere och Rådth i Städerna, Telligest Wåre Tollscriffuere och andre som i så måt te aff Och befallning haffue, at the stitigh acht och inseende haffue skole, så at thenne Wår befallning må trolighen hållen och fulfolgd bliffue, Och the som sigh här emoot förbrute, måghe tilbörlichen warde straffede. Ther hwar och en haffuer sigh effter rättte. Datum på Wårt Konglige Stockholm then 16. Februarij, Anno etc. 1569.

Under Wårt Konglige Secret.

Ec 3

Patent

Patent om otillbörlige och odräglige skiusfärder, same om
Gästgiffveriers wid mache hållande wid allmenna wägar
Dat. Stockholm. then 22. Febr. år. 1569.

Wi Johan then tridie m̄ Gudz nåde Suerigis, Gödis och
Wendis etc. Konung. Göre mitterligt, at efter the Wij
dagligen förnimme, at Wäre Vnderfäter then menige man vth-
öffuer hele Riket, bliffue fast beswårede och betungede m̄ män-
ge otillbörlige och odräglige skiusfärder, sedhen Wij them medt the
Lawärne penningar, som vthi Konung Erichs Regemens tiddh
bliffue them vpålagde, gunsteligen haffue förskonet, I så måtte,
at alle som nu färdes aff och til i landet, så wäl the som dra-
ghe theris egne åhrender såsom andre, bådhe Wäre och Wäre
gode Måns tienerer, Telligest Borgere och andre, taghe, pocke och
truge sigh skiushester til, hoos Wäre Vnderfäter, Danseendes at
the icke haffue Wäre wårff och åhrender medh at fare, Icke hel-
ler äre til någon frij fordenstap medh passbord eller annet bewiis,
bestredde, Så efter sådanne oordning, är Os och Suerigis
Rike til stadhe, och besynnerligen then menige man til stoor tun-
ge och beswåring. Thersfore står Os på Wårt Konglige Embe-
tes wågne sådant icke til at lijde, vthen wele Os ther om beslute
så mykit Os står til gådrendes, at hwadh såsom Wäre Vnderfä-
ter vthi så måtte eller elliest kan ware til stadhe och förnår, må
vthi tiddh bliffue förtagit och affskaffet. Thersfore wele Wij och
nu här m̄ affwarligen haffue budit och befallt alle Wäre Vn-
derfäter, Telligest wære och Wäre gode Måns tienerer och andre
ehwille the helst ware kunne, at ingen skal sigh här efter för-
driiste, at taghe skiushester, eller bruke frij fordenstap, hoos Wäre
Vnderfäter, vthin allenest the, som medh Wäre egne breff äre
förpassbordede, eller haffue Wår Wapn, Telligest och the som
vthaff Wäre godhe Mån som befallningen haffue widh grengen
och annorstades, til Os bliffue förstickedede medh breff eller elliest,
och haffue theris passbord, Item the som haffue Wår egne försler
at förre Sammeledes skole och Wäre godhe Mån, som äre i Rik-
zens

gens Rådth, bekomme frij fordenstap aff och til, hoos Wäre vnder-
fäter, när Wij them til Os fordre late, genom Wäre scriffuels-
ser, anten til allmenneligh Herremöte eller för andre Wår och Ri-
kesens wårdande lägenheter och erender skuld, och icke elliest. The
andre som fordenstap behöfue, och icke haffue sådane bestred som
här förberördt är, ehwille the helst ware kunne, måge lege sigh
hester hoos Gæstgiffuerne eller andre Wäre vnderfäter, ehwar the
them best bekomme kunne, och giffue ther förre huadh som tillbörligt
och lideligt ware kan. Och ändoch Wij gunsteligen haffue förskonet
then menige man med the Lawärne penningar, the en tiddh long vthe
giordt haffue, efter som förberördt är, Så haffuer the doch icke
warit Wår mening, såsom Wij icke heller än nu wele, at Lawä-
ner och Gæstgiffuere skole förthenstap vara afflagde, vthen the
skole allestädes widh allmenne wägerne widh macht hålles, efter
som Suerigis Lagh förmåller, och the haffue varit förordnede,
Vpā thet the wågfärende, måghe hoos them bekomme theris nöd-
torfft för een skälligh betalning. Och skole förberörde Gæstgiffue-
re, haffue och niute sådane frijheter som Wäre åpne bref, Wij
them haffue giffue latidt, widere innehålle och förmålle etc. Wi-
de för then skuld Wäre trogne Mån, Vnderfäter och tienerer, vthi
hwadh stand the helst ware kunne, så och alle andre, som för
Wäre skuld wele och skole, göre och late, at the sigh efter then-
ne Wår affswarlige wilie och befallning, hörsamligen rätte skole.
Icke tilfögendes Wäre Vnderfäter then menige man här emoot
någghen yttermere tunge eller beswåring widh Wår ogunst och
straff. Wi wele och här medh affwarligen haffue befallt Wäre
Fougter, Befalningsmän, Ländymän och andre, sem i så måte
aff Os befallning haffue, at the stitigh acht och inseende ther medh
haffue skole, så at thenne Wår befallning må trokighen fulfölgd och
effterkommen bliffue. Sålom Wij och wele, at the så skole be-
stället medh Gæstgiffuerne, och then menige man widh Allmens-
ne wägerne, at the wågfärende måtte ske skäl för theres penningar,
bådhe med fordenstap, och hwadh the elliest til theris nödtorfft kun-

ne behöfue, Effter som tiden är på åhret, och lågenheterne kun-
ne tilfåe, Så framt the wele göre thet Os är behagligt, Ther
hwar och en haffuer sigh effter rätte, Datum på Wårt Slott
Stocholm then 22. Februarij, Anno etc. 1569.

Under Wårt Konglige Secret.

Opis Bref vm Landsköp. Datum Stockholm d. 7. Aprilis
år 1569.

Wij Johan etc. Göre witterligt, att effter Wij vdi samt-
ningh förnummit haffue, the the Landsköpmänn som vdi
alle landsänder her i vårt Rike Sverige, bruke olagligt land-
köp, äre wære vnderfater menige köpstädsmän, som vdi köpstäder-
ne bygge och boo, til stort hinder i thes handell, therigenom
the som boo i städerna i nåst förledne tijder icke ringe skade haff-
ue lidett, vthan ganste myckitt til achters komne åhre, vdi thes
ris nåringh. Och effter wij äre aldelis tillsinnes och gärne wele
lathe affskaffe allt the som Swerigis Rike åhr skadeligt och
hwad som gagneligt och nyttigt kan ware igenn vprette. Så
wele wij och gärne haffue wære köpstäder och thes invånere så
wål som alle andre wære trogne vnderfater menige Sweri-
gis Rikes Innbyggere widh macht, Thersöre wele Wij och
här medt haffue förbudt alle Landsköpmän, så wål i Norlan-
den, Finland, som i alle andre landsänder öffuer hele Swe-
rigis Rike att the icke här effter skole driffue någett landsköp
emot Swerigis Lagh widh högste straff. Wij wele och här
medt alffuarligen haffue befalett alle landsköpmänn och hwar vdi
sunderheett wid sitt namn, som til thenne tijdh landsköp haffue
brukett, att the skole oförsumeligen stötte och forfoge sigh til wære
köpstäder och ther sigh nederfettie, byggie och boo, och skall them ther
effterlatidt warde att bruke theris redlige köpenskap, handell och
wandell vdi alle måtte såsom andre köpstädsmänn och Borgere
ny effterlatidt åhr och yttermere här effter bliffue kan, och skole
the

Spit Bref til Norlanden etc. om salt fisl. 1569 207

the först ware frij för all stadysens tunge på ett heelt åhr, til-
görendes vdi thenn köpstadh som the sigh nederfettie. Och wele
wij och här medt haffue warnett alle wære och andre gode männ,
Fougter, hoffmänn, så och alle andre vdi huad ständh the hållt
wore kumne, som landsköp driffue pläge, att the här effter skole haff-
uett fördragh, och ingelunde någett i så måtte handle emoth Sweri-
gis lagh, så framt the wele vndwiske wår ogunst och the straff
som ther tillhörer. Ther hwar och en må wette sigh att effter
rätte etc.

**Oppis Bref til Norlanden, Finland, och Swenske skärves
gårderne vm salt fisl.** Datum Stockholm den 19 Aprilis
år 1569.

Wij Johan etc. etc. Göre witterligt, att os åhr tilfånne
giffuitt, huru otillbörligt och oredeligt en partt handle, som
boo widh salte sön, både i Norlanden, Finland och mongestädz
i Swenske Skärvegårderne medt thenn salt fisl som the före til
wære köpstäder, både Stockholm och uppstäderna, så och til the
hampner i Målerne liggie, i thet att en partt hafwe icke förwa-
rett fiskenn medt salet, vthan åhr halff ruttinn och nästen förberf-
west när the skole sälten. En partt hafwa små och falsk mått, bå-
de tunnor, halftunnor och fierdinger, och drage ligwål vm kring
landett medt sådane fisl, ehwar them sielffwe synes, görendes
ther med ingen ringe skade, så wål på landsbygden som i köp-
städerna. Så effter wij gärne wele lathe affskaffe allt thet som
Swerigis Rike åhr skadeligt och hwadh som nyttigt kan wa-
re igen vprätte, thersöre wij sådane otillbörligh och oredeligh
handell med förberörde salt fisl ingelunde här effter lijde wele, v-
than wele nu härmedt alle wære vnderfater vdi förenemde lands-
änder så wål som flere städz vdi vårt Rike, som medt salt fisl
vngå och handle pläge, alffuarligen hafwe befalett, at the icke
härefter siike otillbörlige och oredelige stycke bruke skole, vthan
beller

heller salte fisken wäl och förwarenn vdi gode och gille trä, som ostraffelige ährel, latendes och så strax packenn efter som köpsmans gods bdr ware tilpnytted, så framt the som annerlunde handele, icke skole komme på skade, och hafwe förwerket både fisl och ther til 40 march. Wij wele och härmed alffwarligenn hafwe förbuditt, att någon skall fördrifte sig till, antingen köpe eller sälle någon saltt fisl widt broenn östans till eller annersteds i Stockholm, för ähnn Fiskepackerenn i förnemde Stockholm hafwer honom ransaflett och gillett efter stadsens rätte mått; widh samme straff som här tilförenne vthtröcht ähr. Inge skole och fördrifte sigh att drage vpp genom södre eller Norre ström i Stockholm medt någenn saltt fisl, för ähnn Fiskepackerenn hafwer ransaflett och gillett fiskenn, hwilken thet gör, skall hafwe förwerket så mykinn saltt fisl han hafwer medt fare, och skall lefferes til the fattiges behoff vdi Hospitalen wid Stockholm. Doch skal ingen härmed ware förhindrett, att drage genom förnemde strömer i Stockholm och till Bpstäderne och annersteds medt saltt fisl och annede, efter som tilförenne skee pläger, när the först lathet pröffwenn i Stockholm efter som förbemäde är, ther hwar och en må wette sigh fullkomligen efterräthe.

Extract utur Konung Johan den 3dies Adeltige Privilegier. Datum Upsala den 8 Julii 1569.
16. §.

Wij hafue och gunstligen efterlatte Swerigis Adels, må til theres egen nödtorfft handle och köpslage med fremmende och vthlendyske köpmän, doch wære städers Privilegier aldeles oförtränchte.
17. §.

Sammaledes at the måge vtskepe late the warur som the hafue vdi ährlig vpbörd aff theres egen affuel och förldningar testt fest alt träwirke och annat som the aff theres eigne skogar kunne til wäga komma. Doch skal här medh ware förbuditt allt lands köp, som wære köpstäder för när och til försäng och förderff ware kan.
Patent

Patent och Förbud 1. emot Swenske Mynts och omyntat Guld och Silwers utförjel etc. 2. Om det år 1570 slagna Guldmyntets wärde samt 1569 års slagna Guldmynts inwärlande. Datum Stockholm then 30. Aprilis år 1570.

Wij Johan then tridie medh Gud; nådhe Swerigis, Bödis och Wendis etc. Konung. Göre här medh attom kunnigt och weterligt, At efter Wij hafue förstädt, at the som handel och köpenskap bruke här i Wärt Kongerike Swerige, så wäl inlendste som vthlendste, hafue taghit sigh före emot förbudh och Wärt förloff, at vthføre allhande Swenskt mynt the fremmende tilhande, hwilket är Os och menige Swerigis Rike til en dräpelig skade. Så ståar Os på Wärt Konungslighe embetes wegne sådant ingelunde lenger til at lidhe, vthen wele här medh hafue alffuurligen förbuditt alle både högge och nidrige Sländers, så wäl Wäre eigne vnderfäter såsom ock alle fremmende, både i Städerna och elliest, at ingen skal efter thenne dagh vthen Wär wille och gunstige tillatelse fördrifte sigh til at före häden aff Riket någet Swenskt mynt anten i Gull, Sölff eller payment, icke heller någet omyntet Gull eller Sölff, hwilken här emot handler och bliffuer ther med beslagen, skal hafue förbrutet och förwerket samme mynt, Gull och Sölff, samt alt the gods han samme tijdh hafuer medh fare, och ther vdröffuer efter Swerigis lagh böte 40 march. Så skole ock alle så monge som någon Seglas wele bruke häden aff Riket, både fremmende och infödde, ware förplietede för an the vthstädiess, swarie och göre theres edh för Wäre tilförordnade Tullenärer och andre som befalningen hafue på Wäre wegne i Städerna, i så måtto, at the intet Swenskt mynt såsom förbuditt är, anten i Gull eller Sölff, myntet eller omyntet eller någhet payment, hemligen och fördoldt wele eller skole aff Riket vtföre, och hwar the seden besinnes at någon hade handlet emot samme Edh, så skal then samme ware förfallen vnder samme straff som förberördt är. Then ock sådane Edh icke göre will, skal honom icke bliffue tilstade at före någhet gods vth aff Riket.
Dd Widere

Widere efter Wij haffue förstådt, at någre äre som wägre sig til at upbåre thet Gulmynt, hwilket Wij haffue latit förmynte här i Wårt Kongerike Sverige, och wele thet icke anamme för samme werde som the är aff Ds vthgiffuit ibland Wåre krigsfolk, föregiffuendes at samme Gulmynt skal ware för högt fatt, och at the fremmende thet vtaff haffue orsaak högre werdere och vpsettie theres godz och warer än som tilbörigit och skäligit är, och the tilförende nu vdi these förledne år haffue gullet. Så vpå thet at huarcken inlendste elle vthlendste skole thet igenom förstågre eller vpsettie theres godz och warer, Thersföre wele Wij late falle någet på the Croner som Wij i thette år 70. haffue förmynte late, Så at hwar Crone icke skal högre upbåres än för sexton march, ändoch the äre vdi korn och skrodning like gode medh thet Swenske Cronegull som Wij vdi thet näst förledne år 69. haffue latit förmynte, och bättre än andre fremmende Croner. Och vpå thet at them som sådane Wårt Gulmynt, som Anno 69. förmyntet är vpburit haffue, icke skal thet vdi sinen skee någhet förkort, så wele Wij late anamme samme Gull aff them igen, för like wärd som Wij thet haffue latit vthgiffue. Och hwilken som aff föracht icke wil them så upbåre, skal bliffue saker til 40. march, och haffue förwercket så mykit godz som tå kan hwar och en emellan ware på handel. Biudhe för their skuld och här medh alswarligen befale, alle Wåre gode män och tilförordnade Stadthollere öffuer alt Swerigis Rike, testifest alle Fougder, Tullnärer, Borgemestere och Råd i Städerna, och alle andre som för Wåre skul wele och skole göre och late, at the haffue här ett gott, troghet och flitigt vpsende medh, at thet förscreffne Wårt påbudh måtte aldeles obrosligen widh machs holles, widh thet straff som förscriffuit står, så framp the som här upå acht och vpsende haffue skole. wele vndwike Wår högrte ogunsi och tilbörilige straff hwar the finnes här vdi sinen försumelige. Och thes til yttermere wisso, at thet Wår alffwartilghe wilie så är, late Wij witterlighen trycke Wårt Kongelige

Secret

Secret här nedan före. Datum Stockholm then 30. Aprilis Anno etc. 70.

Förordning om Tullen i Stockholm. Datum Stockholm, then 1. Julii 1570.

Wij Johan then Fredie medh Gudz Nåde, Swerigis, Göthes och Wendes etc. Konung Gdöre witterligt, at efter Wij förnimme att här i Riket fast ostickeligen handles medh thet godz som både vth och införes så wäll af fremmende som inländske, så att Ds icke skeer then tilbörilige Toll som Wij thet af hafwa borde, och såsom i andre land och Kongeriker bruuk och plägsed är, Thersföre hafwe Wij latit författe thet på någre nödtorfftige punchter och Artickler såsom här efter föllier, och wele att the här vdi Wår Stadh Stockholm skole aldeles widh machs these efterskrefne Artickler, Om Köpskap och Tull holdne blifwe, widh Peen och straff, efter som hwar Artickell i längden förmåler.

Till thet Förste, Skole alle och hwar och een för sig, så wäll Wåre Vnderfärer, som fremmende Köpmän, alt thet godz the vthföre och införe på Tullboden af Wår Tullskrifware, troligen vpskrifwa lata, widh hvars och eens 40 march.

Till thet Andre, skall på Tullboden hwar och een för sig, personligen sitt godz vpskrifwa lata; Hwilken icke will tilstådes ware, och vdi thette stycke medh ohörsamheet, vthen lagliga förfall, så att han icke sielt vdi Riket tilstådes är eller vdi Wåra ärender förhindret, eller ellest medh sjukdom fränckt wore, beslagen blifwer, hafwe godzet förbrutet.

Till thet Fredie, skal här efter hwarcken på vthfördt eller infördt godz, någon mehre eller widere efterskrifwande tillatinwarda, vthen hele Skiplaget skole allesammans tilådes ware och i alles theres närware hwar och een för sig godzet vpskrifwa late, widh straff och peen som i thet nästförskrefne Artickel förmålt är.

D b 2

Till

Till thet Fierde, skall och ingen sitt gods, vdi Tullstriswerens och Browachtarens fränware vpstå lache, widh godzens förlust som blifwer vpslagit.

Till thet Femte, Skall och ingen vdi Skären något gods vthskippa, eller medh Båter til Städerna eller annorstäds före lache, widh samme gods förlust; doch hwar Dumbla, och annat gods, är wårt blifwit, och thet liggla skulle, måtte förderfwas, sådant gods må då medh Wäre Befallningsmåns wett och wilie vpsförde, och lijka som annat gods opå Tullboden opskrifwit blifwe.

Till thet Siette, Skall och ingen dyrswes hemligen något obestrefwit gods till Skips, anten medh Båtar eller annen fordenklar föra lacher thet medh sitt gods vraf Riket stielendes, widh samme gods förlust.

Till thet Siunde, skall och ingen efter thenne dogh, vthan Wår willie och gunstige tillatthelse, fördrifte sigh at föra hadan af Riket något Ewenst mynt, anten i Bull, Sölff eller Paiment, icke heller något ommyntet Bull eller Sölff, hwilken här medh blifwer bestogen, skall blifwa straffet efter Wäre Mandatz blif inneholdh, som vdi dette år Anno etc. 70 äre vthgångne.

Till thet Otteude, Så skole och alle så många som någre Seglas wele brukt hadan af Riket, både fremmande och infödde, ware förlichtede för en the vthstädes här af Ewerige, göre theses edh Wäre tillsförordnade Tullenärer, at the inbet Ewenst Mynt, anten i Bull eller Sölff, myntet eller oförmyntet, eller något Paiment, hemligen och fördölde wele eller skole vthföre här af Riket, vten hwar the seden befinnes, at någon hade handlet emoth samme Sedh, then skall wara försakten vnder thet straff som förnemde Wäre Mandatz bref thet om förmåler, then och fdane Sedh icke göre will, skole wære Tullenärer icke tillstädie honom att föra något gods här af Riket.

Till thet Niende, All thet mynt som föres haden vraf Ewerige till Resse Stadh eller Wjborg, skall och här på Tullboden grans-

granneligen blifwa vpskrifwit. och thet rå wisse Register och ährigen icke ses härn mycket som hwar ser sigh till förskrefne vther förskriter heller förer widh peningernes förlust som outhstrefne vthföres.

Till thet Tjende, hwilken sitt gods icke rätt bekänner, vthan falskeliga bestrefwe later, och i så motte Cronones Tull swijkeligen vndandöll, hafwe godset förbrudet, och straffes som för annen tufnedt.

Till thet Ellefte, skall ingen dyrswes infördt gods af Inländske och Vthländske att köpa, eller till sigh anamme, hemligen eller vppenbarligen, för är Wäre Befallningsmån tillförenne hafwe besedt Registret på samma gods, Och om något finnes thet Om tiene kan, wele Wij nemst ware för lijka och skäl, thet at köpa, hwar någre här udinnan medh ohörsamhet beslagne warde, då skal hwar there, både then som köpte och then som sålde, 40 march förbrutit hafwe, och godset förvärcket.

Till thet Tolfste, skole inge Inländske eller Vthländske som Tullfri äre, theses tieneres eller Västers gods, vnder sitt gods och förswar, oförtullet förstinge, förhålle eller bestydde, eller vnder sitt namn vdi Tullboden bestrefwe lache, widh godzens förlyst, och både som Lagen förmåler, Om then som Chronones Ingeldh fördöllet. Och till yttermehre wisse at Wij alle these före skrifne puncter och Artickler wele aldeles widh macht holles skole, hafwe Wij latid them medh Wårt Kongl. Secret bekräftige, hwilcke gifne och skrifne äre på Wårt Slot Stockholm then 1 Juli Anno Christi 1570.

Tullmacht för Melcher Jönson att opweple alle thet gamle mynt han kunde oppspane Datum Stockholm then 11. Janua 11 År 1571.

Wij Johan then tridie etc. Wäre wetterligitt, att efter thet Wij förnimme ännu stort missbruk ware på färde här i Riket med wårt Ewenst mynt, besynnerligen thet, som vdi wår salige

salige k. Herrsaders högloftig ihugkommelse Regemens tidh och ännu seden är wordet förmyntedt, hwilket bliffuer opneglet och utfördt the fremende tilhande, oansendes att sådane handel är Sverigis Rike til een oförminnelig skade, och att Wij medh Wårt Mandag breff haffue thet högeligen och offte förbudt, så bliffue wij nu förorsakede, att lathе opwærl samme gamle mynt, på thet att Riket icke motte aldels thermedh bliffue förblottedt, haffue förthen skuld förskickedt theme. Och elstelig wår tro tienere Melcher Zonson häden, och til tiugundedags Märknedt, som nu holles vdi wår köpstad Eneköping, och elliest til andre städer och orter, och giffuit honum i befallning att opwærl alt thet gamle mynt, som han kan opspåne och bekomme hos wåre vnderfåter, både Adelen, Prester, Borgere och Bønder, heller huilke the helst ware kunne, och på thet the motte lathе sigh tes wålwilligere befinne att oplate of samme mynt, så wæle Wij lathе giffue för hwar mark vðaff wår salige k. herr Faders mynt tollföre och för hwar mark vðaff Kongh Erichs mynt nio öre, efter thet bestedd, som förordnede wår tienere Melcher Zonson widere thet om aff of bekomme haffuer. Hwarföre biude och befale Wij wåre trogne vnderfåtere alle sammans att the ställe fullkomlig troo till thet som samme Wår tienere med them på wåre wågne efter thet wår befallning förhandlendes warder. Vdi like motte befale wij och wårer Fougdier, Borgmestere och Råd vdi förordnede wår köpstad Eneköping och elliest att the äro offuannamde Melcher Zonson behjelpelig, thet wår befallning att vdrätte och steer thet vðdinnen thet som of är behageligitt.

Fullmacht för Haralds Bengeson Tullskrifware på Elfsborg.

Datum Calmare 5. Septembris Anno 1571.

Wi Johan etc. Göre witterligit, att wij hafwe tillfickedt, tillbetrodtt och förordnet, som wij och nu medh dette wårt åpne breff tillfickede, tillbetroo och förordne, thet wår tienere Harald Bengeson att han wår Tullskrifwer vdi wår köpstad Elfs-

Elfsborg ware skall, och skall han upbåre samme Toll, efter thet sätt och then ordning som stedde vdi wår Sal. kære Herr saders Regemens tidh, der efter förordnede Harald och skall ware förpligtet, ärligen att göre in vdi wår Kongl. Räkninge Cammer, en godh, klar och bestedelig regenskap för all then deel som han aff förordnede Toll offbårendes och utgiffwendes warder, och sigh elliest aldels wette sticke och förholle, medh samme Toll, såsom the Articler wij hafwe latit honom föreställa, thet wi wdare förordne och inneholle, och stole thetse efterordnede wår Tollfri, som ähre alle Kongens i Danmarks Vnderfåter och the Lybste och inge andre, med mindre the kunne synnerligen förwårswe wår frifreehede breff. Biude förthen skuld här med alle både Inländske och Utländske, som theris seglage, handel och wandel vdi förordnede Elfsborg bruke wæle, att the vthen all endisfullen late förordnede wår tienere på wåre wågne bekomme then deel som the vðaff theris gods vdi Toll pligtige ähre att vthgöre, thet hwar och en hafwer sigh effterrätte. Datum ut supra.

Articler stälte på Tollen vdi Elfsborg Datum Calmare

5. Septemb. 1571.

Wi Johan etc. Göre witterligit, att efter Wij förordne, att här i Riket fast osticketigen handles medh thet gods som både vth och införes, så wål aff fremmende som Inländske, så att of icke steer, then tillbörlige Toll, som wij thet vthaff hafwe borde, och såsom i andre Lands och Kongeriker, bruk och plågsedh ähr, darsföre hafue wij latit förordne thet på någre nödtorftige Puncter och Articler, såsom här efter følger. Och wæle att the vdi wår Stad Elfsborg stole aldels medh macht holdne blifwe widh peen och straff, efter som hwar Artikel i lengden förordner etc.

Till thet förste, stole alle, och hwar och en för sig så wål wåre Vnderfåter som fremmende köpmän alt thet gods the vthföre och införe, på Tullboden aff wår Tullskrifware troligen opkrifwe late, medh hvars och ens 40 mark. Til

Til thet Andra, skall på Tullboden, hwar och en för sig personligen upskrifwe late, hwilken icke wil tilstådes wara och vdi thet st. icke med ohörsamheet vthen laglig fall, så att han icke stelff vdi Rikset tilstådes åhr, eller vdi wåre ärendet förhindret, eller elliest medh siudom krenkt wore, beslagen blifwer, hafwe godzjet förbrutit.

Till thet Tredie, skall här effter hwarcken på vdfört eller infördt godz någon mere eller wiydere efterskrifwande tillåten warde, vthan heele skeps laget skole allesammans tilstådes wara och i alles theres wårwåre hwar och en för sig godzjet skrifwe late, wedh straff och peen som i theenne näst förskrefne Artichler förmålt åhr.

Til thet Fierde, skall och ingen dierwes hemligt något beskriwet godz till Skeps anten medh häter eller annen fordenkap före late, thet medh sitt godz vthaff Rikset stielendes, wedh godzens förlust.

Till thet Fempte, Skall och ingen effter theenne dagh vthen wår willie och gunstige tillförelse fördrifte sigh, att före herden aff Rikset, något Swenskt Mynt, anten i Gull, Sölff eller Paimynt, icke heller något omynnet guldh eller Sölff hwilken thet medh blifwer beslagen, skall blifwe straffet effter wåre Mandats brefs innehåll, som vdi thet åhr 70 åhre vthgångne.

Till thet Siette, Så skole och alle, så många som något Seglag wele bruke häden aff Rikset både främmende och infödde, wara förpligtade, för ån the vthstådes, gøre theses Sedh, wåre till förordnade Tullnärer, att the intet Swenskt Mynt, anten i guldh eller Sölff, myntet eller oförmyndtet, eller något Paiment hemligen och fördolt, wele eller skole vthføre, Men hwar thet seden besinnes, att the något hade handlet emot samme Sedh, then skall wara förfallen vnder thet straff som förnemde wårt Mandats bress, thet om förmåler, then och sådane Sedh icke gøre will, skole wåre Tullnärer, icke tilstådie honom att vthføre något godz.

Till thet Siwande hwilken sitt godz icke rett bekenner vthen
fallskelie

gen beskriwe låter, och i så måtte Cronones Tull swijkligen vndendöll, hafwe godzjet förbrutit, och straffes som för annen tiufnedt.

Till thet Ottonde skall ingen dierwes infördt godz aff Inlendste och Behlendste, att köpe eller til sig anamme hemligen eller oppenbarligen för ån wåre Befalningzmån tillsförene hafwe besett Registret på samme godz och om något finnes thet of tiene kan, wele wij nærmest wåre, för lifte och stahl thet att köpe, hwar någre här vntinnen medh ohörsamheet beslagne warde, då skall hwardere böte then som köpe och then som sålde 40 mark förbrutit hafwe, och godzjet förwårset.

Till thet Sidste. Skole inge Inlendste eller vthlendste som Tullfrij åre, thetis tieneres eller gästres godz vnder sitt godz och försvar oförtullet förstinge, förholle eller beskydde, eller vnder sitt namn vdi Tullboden beskriwe late, wed godzens förlust, och böte som Lagen förmåler, om then som Cronones ingeld fördöllier. Och till yttermere wisso, att wij alle these förne. Puncter och Artichler, wele aldeles wedh macht hålles skole, hafwe Wij låtit medh wårt Kongl. Secret bekrefftige. Datum ut Supra.

Extract utaf Konung Johan den tredies Swar til Etæholmarnes på Stockholm belangendes huru the hafwe beståle om thet förbudh på wexleriedt, testiges om thete mynthe hertig Carl lather hafwe förhänder. Item om Pestilention. Datum Calmare then 20. Januarii år 1572.

SDers Skrifswelse trogne Mån, dateret Stockholm then 31 Decembr. nest förledhenn åhr of härpå Calmare then 15 dagh vdi theenne Januarii månade tilhånde kommen, och såsom I till thet förste vdi samme skrifswelse såsom och tillsförene, gifue tillkånne huru I efter wår befalningh hafwe besteldt om thet förbudh på wexleriedt, testiges huru som I hafwe bestelt om thet mynthe, som wår kære Broder Hertigh Carl på wårt mynthe lather för händer hafwe, så lathet wij of sådane eders trogne wålmeningh aldeles behage, åre och thet med wål tillfridz som eders skrifswelse för
Et

förmåler. Wij kunne och wäl lijde, att högbemålte wår kære Broder, till sine nödtöfver må ther lathet mynthe så mykitt h. Kiärlighet behoff haffwer effter thenn förre bestedh, dogh så att hwadh som Wij wele lathet mynthe icke måtte bliffwe i någon mått förhindret, ther om I wäl wethe rante wårt och Riisens beste, men att tilstadie wår kære Broder uprätte egit mynt, som I förmåle kunna Wi för många orsaker skuld icke ännu efterlathet. Derest förnimme Wij aff samme eder skriffwelse för hwad orsaker I haffwe afflagit then handel med then Frandsöske Guldsmidh Gilius Cojet, och att I haffwer ingådt en annen handel och Contract med Myntmestaren, effter hans föregiffwande, skall ware os mere till profich, dan förnemde Frandsöskes tilbudh, så giffwe Wij eder ther upå till swar, att ändogh Wij fruchte förnemde Myntmestare skall och therigenom mykitt sökie sin egen nytte, så lathet Wij os dogh så behage, som I ther om medh honom affhandlet haffwe, och måge I nu på någon tidh ther medh så försökiet, till tes I förnimma huru han tager sakenn före.

Hwadh vdi samme eders skriffwelse beröres om Willam de Wijks handel, huru I ther om bestelt haffwe, lathet Wij os vdi lijte måtte behage, och effter Wij haffwe för någon tidh sedhen latit förskriffwe förbemålte Willam till os, wele Wij här om alle saker med honom late affhandlet, och eder ther om tilkiänne giffwe, hwilkitt wi eder på thenne tidh till swars uppå eders skriffwelse icke haffwe weledt förhållt, befolandes edher Gudh Wälsmechtigh.

Schedell.

Wij kunne eder icke förhållt trogne Mån, att Wij och i dagh som är then 22 Januarii haffwe bekomit eders skriffwelse therotinnen I giffwe tilkiänne, huru then Guds pläge pestilentie, både på Stockholms Slätt, så ock i Städerna och på Malmersne, tesliges i några uppstäder sig steller, thet Gudh wetth, att Wij icke vthen stort bekymmer förnummit haffwe, och endogh I förmåla, att eder nu icke kan ware mögeligit medh något sått förhindre

hindre och förekomme samme sjukdom, så wele Wij doch ännu som till förenne haffwe eder allswarligen förmanets, att I all stult therotinnen förerwende, synnerligen att the huus, som sådane pläge är inkommen, måtte bliffwe igen leste och att ingen måtte handtere eller röre the dödes kläder och tingest, vthenn solckett aff samme besmittade huus begiffwe sig ut aff Staden, och holle sig på några månader annerstedt, och ther som Gudh förbiude samme pläge icke nu medh thenne Winter will stille sig, så säge Wij heller, att I på någon tidh begiffwe eder rådhen, anthen til Swartzö eller annerstedt, ther icke samme pläge wore, dogh så att I förordne medh Slätsfogtere några förtrogne, som både om wacht och elliest imedertidh achte och bestelle, och att I icke wore för långt ifrå händenne om behoff giordes. Sammesledes se Wij och gerne, att I tilseie andre wåre undersäter ther i stadenn, att the i tidh vndsky sådanne smittigh sjukdom och hålle sig aff wägenn och schole I för all ting bestelle, att alle thet dugelige embes solck både thet som Anders Mälere pläger bruke och elliest måtte råden förskingret bliffwe, effter som Wij och till förenne haffwe ther om latit förnemde Anders Mälere tilskriffwe. Och som I förmåle att samme pläge skall ware kommen i några uppstäder och annerstedt på bygden, så förundrer os att I icke haffwe namngiffwitt, hwilke Städer och orter ther medh äre besmittade, icem huru mykitt och hwadh solck mest är affallit och dödt af samme sjukdom, thet Wij ännu begäre wethe. etc.

Mandat om Skingreser. Datum Calmar then 31 Januarii 1572.

Wäre här medh kunnigt och wetherligidt, allom them som thet te wårt öpne Mandat breff hörendes eller läsendes wardhe, så wäl aff högre som nidrige Ständer, och kunne edher trogne undersäterer gunstligen icke förhållt, att effter thet wåre och Cronones Skattskyllige bönder, then menige Mann vdi alle landgenDer, här i wårt Kongerike Sverige pläge esom offtest besökiet os, och sig högeligen beswäre och öfwer the många otillbörlige och

odrågelige skudz reser och gestningar, som the hele åhret igenom the ene efter thett andre bliffwe betungede medh, föregiffwendes att the fast mere bliffwe twingede och offwerfaldne aff them som icke äre besteedde till att bekomme frij fordenschap, än aff andre, som vdi wår och Rijkens wårff och ärender äre stadde, Ther till medh haffwe och förnemde wåra undersåther sigh ther vthöffwer högeligen beclagedt, att många afhende them theris hester ifrå med wåldh och wåldhe och bekomme them aldriagh igenn, bliffwe och ther ther vthöffwer medh hugg och slaggh aff en part offwerfaldne och ille trachterede, Så står Os sådant på wårt Konglige Embetes wågne ingelunde långre till att lijdhe, och ändogh wij tilförenne igenom wåre Mandat bress och eliest haffwe offte latidit allfwarligen förbiudhe att wåre undersåther schulle icke medh sådane olaglige skudzreser och gestningar bliffwe betungede och beswåredhe, så förnimme Wij dogh, att sådane wår befalning haffwer inthett bliffwit achtedt, hwarföre wij nu äre förorsakede thet aldeles lathe afflegge, så att ingen hwarcken adle eller oadle, thett wåre sigh hwem thett helst wåre kan, så wål wåre agne tienere som alle andre, schall effther thenne dagh vnderstå eller fördrifte sigh at geste förnemde wåre undersåther eller fordre aff them någre skudzreser anthen till watten eller landh uthan betalningh, effter som och Sweriges Lagh ther om förmeler, vthen schall medh samme skudzreser och gestning så tilgå, som här effter följer, nemligh, att hwilke som helst wij medh wåre och Rijkens wårwendhe wårff och ärender, anthen medh bress eller eliest vtschickendes warde, och haffwe wåre post warn, the schole uthen all geenseielse och för alle andre egenom natt och dagh både till landh och watten för betalning bliffwe tilböriligen framfordrede, nemligen att hwar person för en Måltid math ther medh han sigh kan behilpe, schall giffwe tre öre, och för en hest en miile wågh halff annen öre, hwilcken som och therutöffwer will något synneligit anthen till Math eller dryck fordre sigh till godhe, han betale sådant effter som thett i nermeste köpstadh går och

gels

geller, och som han medh wåre undersåther best kan offwerens komme, samme Lagh och twilckor schole och wåre godhe Wån som vdi wårt Rijkens Rådhs förordnedhe niuthe och behålle, Tefliges och the som befalningen haffwe widh wåre och Rijkens gränger, både i Finlandh och annerstedt, anthen när the selswe rese, eller när the förschick thetis tienere mrdh budh och bress till Os, och haffwe thetis passbordh, Sammeledes andre flere wåre undersåther och tienere, som genom wåre bress och eliest till Os fordrede bliffwe, och ifrå Os förschickede, för sådane betalningh schole alle wåre undersåther så wål i Städerna som på landbygden alltidh wåre wedherredhe, och wållwillige förordre och förhjelpe både wåre egne tienere och andre som här förmelthe äre, och härutinnan sigh ingen förwågre widh straff effter som saken kan wåre wichtigh till, hwar ther igenom något bliffwe försumede, doch schole alle wåre trogne undersåther wåre förpligtede att framsordre wåre egne förster vthen betalningh när så kan behöfwes, och ther på fordret bliffwer, Men både inlendsche och utlendsche köpmänn och alle andre så många som fordenschap behöfwes, och icke haffwe sådane bescheedh som förbemålt åhr, vthen drage på thetis egne wårff och ärender, the schole både för Maatt och fordenschap giffwe och bettale, effter som vdi hwar landgende år och geller i nermeste köpstadh, och som the best medh wåre undersåther både i Städerna och på landbygden kunne offwerens komme, dogh schole sådane wågfärende ingen fordenschap medh trug och pockerij fordre aff förnemde wåre undersåther, vthen hwadh the schole haffwe, schall alt stee medh thetis god wille och samtycke, The som haffwe thetis egne hester att rese medh schole giffwe för en hest om natten för så myckitt hobb och halm som han kan hjelpe sigh medh två öre, will han haffwe korn, schall han och bettale som thett går och geller i nermeste köpstadh. Hwar och någre wore som sigh fördrifte effter thenne dagh medh wåldh och wålde rappe och tage sigh skudzbesten, och eliest udi så måtte uthen betalning geste wåre Undersåther, dhå

E c 3

giffwe

giffwe Wij wære Befalningsmän, Fougter, Ländmän och alle andre wære Embetsmän här medh wår fulmacht, till att taste them om, och förschicke them wålsförwårde till Os, eller wære tilförordne Stadthållere i the Landzender the sådant bedriffwe. Dogh wele wij aldeles haffwe Os frijtt och förbehållidt, att vnne och effterlathe sådane frijheett medh skudzrefor hwem Os helst synes. Sammeledes schall och wære förbehållidt, när wij udi egen Kongelig person medh wårt Hoff äre på tugh och reser, dhå schole alle wære förpligtige göre Os then försordringh medh skudzrefor och elliest som Os ägner och bör, effter som och Swedrigis Lagh ther om förmeller, Tefliges schole och wære kåre Systemme haffwe frij försordringh, så offte the till Os kalladhe bliffwe och ifrå Os förrese, Biude förthenschuldh och härmedh allfwarligen befale wære trogne Mån, undersåther och tienere, uti hwadh stånd the helst wære kunne, så ock alle andre som för wære schuldh wele och schole göre och lathe, att the sig effter thenne wår befalningh aldeles rätt schole, Jcke tilfogendes wære undersåther them menige Mann här emott någon yttermere tunga heller beswåringh widh wår höghste ogunst och straff. Wij befale och här medh allfwarligen wære Befalningsmän och alle andre som någon beswåring haffwe att the här medh flitigh acht och inseende haffwe schole. Så at thenne Wår befalningh må troligen fullfölgd och effterkommen blifwe, Så frampt the wele göre thett Os ähr behageligit, Ther hwar och en haffwer sig fulkomligen effterrette. Datum ut supra.

Extract utur K. Johans förbud; Placat för alle fremmende Prigsfolck at inköpa skattegoods i landet. etc. hwarvithinnar de äfwen förbudas att reser ikring landet medh köpmans gods, wid straff Datum Calmare den 17 Martii 1572.

Widere effter Wij förnimme att samme Rytare, både Rysser, Skotter och elliest andre hafwa tagit sig före, att förrese om

omkring landet, både i Småland, Westergöthland och Östergöthland, och annorstädes ibland Bänderne sällia och förnyttre deras köpmans waror, wære trogne Bunderfåtare i städerne till stor skade, så wele Wij härmedh aldeles haffwe förbudit sådane och allt landz kiöp, och skole ingen ehoo de helst wære kunne, her efter fördrifte sig att bruke något landzkiöp antingen medh köpande eller sälliande, vthan i städerge allenast, så frampt de icke skole haffwa förwercket, allt det gods som de haffwa medh at fara, och äntå therföre tilbörigen blifwa straffade, effter som Swerigis Lagh förmåler. Doch skall härmedh icke wære förbudit, the Dansta och Norsta att handla och wandla medh wære vnderfåter i städerne, vthan thet skall wære them effterlätit, effter såsom thet tilförene och af ålder warit haffwer. Och såsom nu vthi fredjcontracten emellan Sverige och Danmark der om beslutit är.

Mandat om Accijsens råttva årläggande af alle fremmende drycker, thet öfwer Borgmestere och Rådth i Städerne skola inseende haffwe såsom och tilsee, att icke de på det dyreste sällias. etc. Datum Ståkeborg 20 Septemb. 1572.

Wij Johan then tredie medh Gudz nåde Sweriges, Göthes och Wendes etc. Konung, Göre witterligit, att effter thet wij förnimme, att os och Swerigis Crono ingen tilbörigh rättighet steer af allehande slags Wijn och andre Drycker, som hhit in i Riket årligen införes af the fremmende köpmån, vthan the som sådant inköpe, prånge thet uth igen på thet dyreste, såsom them self synes, Tefliges finnes och många Dölkroger i Städerne som och vthan all tilbörigh Accijs på det dyreste uti sällia, these Inlandste drycker som är Möd, Ridsdrand och öhl. Och althensund udi all Land och Konunge Riker brukeligit är at the som sådane drycker haffwe till köp pläge göre Öfwerheten en tilbörigh råttighet ther af. Dher öre haffwe Wij för thenne tidz lögenhet, med wårt Elskelige Rix Rådth och gode män thet så förordnet och beslutet, at så många som någre drycker anse

ten fremmande eller Inländske inlegge till köp, thet ware sig af hwad slag thet helst ware kan, och med kannetaal uthfällie, the skole effter thenne dag, göra Och och Riket en tillbörlig Accis thet af, effter then ordning som här effter föllier, Nemligen för hwart åhm Wijn, hwad namn thet helst hafwe kan, två slagne daler, för hwar tynne Middh eller Ridsdranc anthen han här inrijs tes eller uthrijses blandat är, een slagen daler. Tefliges af ett faat pryking halfannen slagen daler, af en tynne Tylst Döhl en half slagen daler, Af en tynne Swänste döhl en ort af en slagen daler: Dog the Privilegier aldeles oförkränkte som wij öpne Stadskellere her i Riket, vdi sunderhet tillförende gunstelig effterlathet hafwe. Och uppå thet med samme Accis måtte trolligen och rätt handlet blifwe; Så wole wij her med hafwe wære trogne Underfater Bergmestere och Råd i Städerna, alswarligen budit och befaledt, att the thet till skole förordne någon för trogen, som thet med hafwer insende, huru mycket hwar insägger, anthen utaf Wijn heller andre drycker, hwad namn thet helst hafwe kan; och att thet af måtte en rätt Accis utgöres, hwilken han och Cronan till gode upbäre skal, wetendes göra och en wijs och clar Räkenskap thes för, vdi lijk måtte schole och Borgmestere och Råd i Städerna, på thet flytegeste hafwe thet acht och upseende medh, och så bestelledt, att the fremmande drycker, som her införes i Riket, och i kannetaal således uthfällies, icke motte på thet dyreste, och så ostäligen utöfwer sitt rätt wärde blifwe utvrängede, såsom här till alt för mycket stedi är; vhen the som sådant uthfällie, måtte hafwe thet en schällig winnest utaf; Och på det sådant ske måtte; Så schole Borgmestere sätte ett wijs köp, huru högt hwar kanne sällias schall; Så framt hwar the sådant försumme, skole the tillbörligen blifwe straffade; men the som dyrere, sällie thes Wijn, Döhl eller andre drycker, seden köpet är satt, schole hafwe förwerkedt och forbrutit, hwad the vdi så måtte hafwe till at sällie. Viude förden schuld och her med alswarligen befalle wære tillförordnade Stadhållare, Fougter,

Bes

Befalningsmån samt alle andre, som för wære schuld något plichtige äre till at göra, att the hafwe här ett tillbörligt upseende medh at thet wårt Mandat bres, måtte vdi alle måtte obrogligen wid macht hällas, och scheer thet med som och är behageligt, och hwar och en hafwe sig effterrätte. Gifwit på wårt Slott Stålsborg then 23 Angust Anno etc. 72.

Förbudz Placat på Swenska Myntens wanwyrdande och wählänste wabrors och Myntstegrande. En Riksdaler skall nu gälla 14 marc oreiger och Gullmyntet rächnas efter dalerne. Datum Stegeborg den 29.

Septembr 1572.

MJ Johan then tredie med Gudz nåde Sweriges, Götes och Wendes etc. Konung, Gödre her medh allom kunnigt och witterligt, att effter thet Wij förmärcke och nogsam besinne kunne, huad för dräpeligh och oförwinnerligh schade, som sig i lengden förorsaker, vstaf thet store misbrut som nu är vkommet medh Myntet i thet wårt Kongerike Sverige, vdi så motte, att thet Swenske Mynt, besynnerligen huad som nu på någon tidh är wordet förmyntedt, icke bliffuer achtet och hållit vdi thet wärde såsom thet bör ware. Sammaledes förnimme Wij och thenne olydelige handel som nu sker medh alt köpmans gods, så wäl Inländske som främmande wärer; Så att huart emot anner bliffuer stegredt och vrsatt, fast wöfuer thet rått wårdh, thet igenom Myntet bliffuer förachtet och wanwördet, äfter som för bemelt är. Och althenstund alle Christne Konungar, Herrar och Förster, Land och Städter, hafua then rättighet at sätte och förordne om Myntet hoos them effter thes lågenheter: Thersöre så kunne Wij icke heller; för thenne tidh lågenhet vdi thet wårt Runge Rike gödre någon förändring medh Wårt Mynt som nu är: Behan Wij hafwe thet aldelis med Wårt Elskelike RiksRåd och gode Mån, som på then Herredagh, hwilken senast i wår Stadh Calmar hållin blef, thet så beslutet, Confirmeret och stadfest, att förbemelte Mynt skall aldeles effter

S f

thenne

thenne dagh bliffue vdi vphörd och uthgiffit achtedd och rächnedt emot thet fremmende Mynt, såsom her effterföllier, Nemligen at huar Tydsk daler, schal her effter, icke mere eller högre gelle, än Fiorthenn march ortiger, of thet Mynt som nu är. Så schal all Gulmynt räknas och verderas effter daler thet effter schal seden the Swenske Mynt bliffue achtedd och rächnedt etc. och huilcken som her emot handler och bliffuer beslagen schal förste theesen haffue förbruttit Etthundrede march ortiger. Annen these alle the penningar, både Inlendsche och Vthlendsche Mynt som han vdi så måtte handter medh, Thridie resen schall han haffue förbruttet Sedjoret. Och på thet att både med myntet och köpenkapen, måtte her effter stickeligen och wäl tillgå, så schole någre beschedelige och förståndige Män till schickes och förordnes, vdi huar köpstad, som med Myntet flitig och tillson haffue schole, så att thet måtte bliffue rächnedt och hållidt vdi thet wårde som her förbemelt är: Tesligest schole the och haffue ett flitigt inseende på alle köpmans waror, både Inlendsche och Vthlendsche, att the icke förhögt bliffue stegredt och vpsatte vthan som rätt och skäl kan wåra. Biude förthenstuld och her med alffwarligen besale Wåre gode Män och öfwer Ståthållere, vthöffuer all Sweriges Rikke, Tesliges Wåre befallningsmän Borgmästare och Råd i Ståderne, sampt Profasjer och alle andre som för Wåre schuld wele och schole gidre och lathe, at the hwar i sin stad haffue här medh ett troget och flitigt vpsende, at thetta Wårt Mandat, måtte aldeles obrogligen wid macht hålles, wid thet straff som förschriffuet står, och så framt the som här opå och hafue skole, wele undwiike wårt högste ogunst och tilbörliche straff, hwar the finnas her vdiinnan försummelige. Och tes till yttermere wiso, at thette wår alffuarlige wiso så är, late Wij wetherligen trycke Wårt Konglige Secret her nedan före, Schriffuit på Wårt Slott Stågeborg then 29. Augusti Anno 1572.

Extract

Extract utur Konung Johan den tredies Swar til Lasse Lucifon. Om stiepp som strandar wid Dland. Datum Stågeborg den 15. Nov. 1572.

S. 4.

Wetherligere begärer tu och wethe, huruledes tu skall förholle dig med thet gods som kan berges vthaff the stiep thet strandar vnder landet, derwthinnan wele Wij tu så handle skall / att när något stiepp strandar och godset bliffwer bergedt af wåre vnderfåter, och stieppsfolket bliffwer borte, då skall samme gods holdes vdi Arrest til widere besteed, men om stieppsfolket bliffwer behålledt och godset berges ligwål aff wåre vnderfåter, skola the vtgiffue theris tilbörliche bårgerlödn, hwar och stieppsfolket kunne sielffwe bårge theris gods, vthan wåre vnderfåthers tilhielp, skole the då niute och behålle theris gods frjitt.

Opdet Mandat om ehen köpeordning som giordh är opå inlendske och vthlendske warer, och bleff bewilliget, sampeyche och besluten till att publiceres först i sameings marknede aff herr Eric Gyllenstierna och Nils Jönson och sedan i hwar marknede och Landzände. Datum Viffuefundh then 7. Febr. år 1573.

Wij Johan etc. Göre wetherligitt, att effter som eder of elskellige Wåre trogne vnderfåter, både högre och nidrige Ständer, så wål Friborne, Frelsmän, Prestmän, köpstadmän, Bergsmän, Cronones skattskyllige bönder, Landboer, och menige allmog, som byggie och boe vdoeffwer allt Swerigis Rikke wäl och wetherligitt är / om then swåre dyre tijdh och oordning, som nu i någre åar på allehonde gods både inlendske och vthlendske warer, waritt haffwer, Wåre fattige trogne vnderfåter, till alsom störste beswering och skade, thet Wij dageligenn förnimme vdaff then menige man, som sig så öfwer måtten och högligen vdoeffwer samme dyre tijdh beclage; Så haffue Wij nu herodinnen såsom och alliest, både förr och seden, Wij til thette Konglige Regemente

Ff 2

kompne

komne åre, alltid beskjedit Ds, till att affstafte och förekomme, hwad som helst Wårt kære Fädernes land haffwer kunnet ware till obestondh, skade och förklevning och i then stadh intet heller sedt, ånn thette lofliche Kongerike Sverige och thes trogne inbyggieres longlige gagn, beste och förmering, hade motte bliffwit sökt och befordret. Och synnerligen hwadt thenne dyre tidh beslanger, som icke thenn ringeste orsak är, till alle land och städers skade och förderff, skulle bliffwit afslagt och affstafedt, och effter menige mans åstunden och begären, kommet i en god ordning och stiet igen, såsom thet vdi salig och höglofflig Wår k. Herrens Faders Konung Göstoffs tidh waritt haffwer, thet Wij och någre reter stelffwe haffwe tilbuditt, både med Wåre Mandater och elliest, såsom för någenn tidh sedan skedde, med ett Wårt Mandat, thet medh Wi lothe förbiude, att ingen skulle så öfvermåttan miswörde och ringe achte wårt och Rikens mynth, såsom då skedde, thet på Wij och lothe göre een Ordning, huru högt samme Wårt mynth, skulle gelle, thet effter och allt köp skulle sällies och lages, men sådan Wår gode wälmening, rådth och trogne förmaning haffwer (thet högelingen elagendes år) aff meste parthen bliffwit förachtet och wanwyedt i det, att the haffwe seden satt Wårt mynt dubbelt högre på een daler ånn någen tidh tilförenne, thet effter hwar haffwer då upfatt och stegret sine warer på thet dyreeste, så att thet som tilförenne haffwer gullit ett hundredt marc, haffwer då seden oppsligit i tv och trett hundret. Och åndogh Wij sådane olydno och ohörsamheet haffwe hoos sidste parten förnummedt, så wele Wij doch ånnu (som en rätt Christen herre och Konung ågner och bör, och som Wij altidh gerne haffue gjort) ingen sorg, möde eller arbete, för åders och menige Rikens wälferd skuld, i thenne heller ånnu måtte, lache Ds någen tidh för tungth eller swår ware, hwar Wij aff eder som Underfåterne åre elliest måge haffwe them råtele tilbörliche hörsamheet och lydno, som thet sigh bör, vthen hwilken Öfwerheten är omögeligitt, någen godh lagh sticke och ordi-

nere

nere. Och haffwe nu för menige mans höge beswer skuld, så en drechteligen med then högborne Furste och herre, herr Carl Sveriges Rikes Årffurste och hertig till Sudermanneland, Wår kære Broder, samt åndre aff wårt elskelige Rikes Rådth, så många, som nu hos os tilstådes warit haffwe, tesligest någre the förnemste borgere vdi wåre köpstäder berådslagitt, ordineret och beslutet ett wist köp på the förnemste inlendste och vthlendste warer, her vdi Wårt Rike, såsom the härefter skole köpes och sällies, effter som thet register inneholler och förmåler, hwilket wij haffwe besalet och opålagt, Ds elskelig Wår Froman och Rådth then ådle wälbördige, Herr Eric Gyllenskierna Ridder, att han sampt medh högbenälte wår k. Broders utskickede trogne tienerer, nu i tilstundende samting, marcnet i Strängnås, skole publicere och allmanneligen förkunne lache, effter som Wij thet och elliest vdsffwer hele wårt Konge Rike wele lache bestelle, att then menige man med thet första, thet om skall lungjordt bliffwe. Och på thet att hwar och een må fulkomligen wethe, att Wij thette köp wele haffwe vdi alle pargedler aldeles och obrotzligen så wed macht hollett, och att så är wår affswarlige mening, som vdi förrenämde Register förmåles, så haffwe Wij med högbenälte wår k. Broder och flere aff wårt elskelige Rikis Rådth beslutet, att thenn som emot thenne Ordning och köp handler, skall förste reesen han thet medh bliffwer beslagen, böte 40 marc och miste godset, åndre reesen 80 marc och godset, tridie reesen förbruttit öre och straffes til liffwet.

Widere, att åndogh Wij wål kunne tenckie, att then dyre tidh som nu är, haffwer waritt een stor orsak till, att alle embegmån haffwe dyrckett och oppfatt thetis arbetis och penninglörd, så haffwe the dogh vthen all rättmätigheet och offwer måtten her till giordt, och effter warerne och allt köp nu bliffwer affslagitt, så är och rätt och tilbörligt, såsom Wij och hermed affswarligen biude och besaale, att alle embegmån vdi städerne och ånnerstedts som åre, Guldsmeder, Kanne och Grytegiutere, Kleen och Groffsmeder

S i 3

smeder

smeder, Murmestare, Timberrn, Skreddere, Skinnere, Sko-
makere, Sadelmakere, Beltere, Snidkere, Kniffwesmeder, Kop-
per och Plåtlagere, Glasmestere och alle andre Embesmän, både
nempde och onempde, ehwadn namn the helst haffwe kunne,
them man behöfwer att bruke, skole her effter förkorte och afflä-
theris gerningslön och annen betaling vdi alle pargeler the för-
arbete, effter thet sätt och thenn Ordning, som nu på wamerne
giord är, ther om Wäre Städhollere, Befalningzmän, Fougde-
ter, sampt Borgmester och Råd i Städerne och andre som nå-
gett embete vdi så mätto aff os haffwe, skole laghe och förordne,
så att thet måtte på alle sidor skickeligen och rätt tilgå: Och hwar
någen theremot görendes warder, och meere aff någen fordre och
tregie will, anthen för någre pargeler eller warer, som han för-
ytte och sätte will aff sitt eget embete giordt, eller någen em-
besman för sin lön och arbete wille meere begäre, änn som sate
bliffuer, straffes förste, andre och tridie reese, såsom tilförene om
koppett sagdt är. Blude förhensskuld och her med allfwarligen be-
saale, Wäre gode män och tilförordnade Städhollere öfwer alt
Swerigs Rike, testigest Wäre Fougter och Befalningzmän,
Borgmester och Råd i städerne, samt Profosher och alle andre,
som för wår skuld wele och skole göre och lathe, att the hwar i
sin stad/ haffue hermed ett trogett och sitigt opseende, att same
me köp aldelis obrogligen bliffwer wedh macht hållitt, wedh thet
straff som förskriftwit står, så frampt, att the som heropå acht haf-
we, wele undwijke Wår ogunst, hwar the finnes försummelige.
Ther hwar och een haffwer sikh fulkomligen effterrette.

Mutatis Mutandis

Herr Gabriel och Herr Ture Bielke i Upsala i Distings marcknedt,
Brunte Birgeson i Nydöse och öfwer alt Wester Göthland.

Herr Eric Gyllenstierna.

Item til Arved Suan i Calmar och Småland.

Herr Johan Bielke vdi Öster Göthland,

Man-

Mandat om förbudh på hester att vthføres afflandet.

Datum Westersås then 9 Martii år 1573.

Wij Johan, etc. Göre wetterligt, att effter thet Wij nog-
sampt haffwe förstått, att här vdi wårt Kongerike Sweri-
ge, brukes een olliderlig och skadelig handell themed, att icke al-
lenest köpmän, så wäl inlendste som utlendste, vthen och jemwäl
andre Ständer, haffwe hertill understått sikh att vthføre och vth-
ficka her aff Rikett alle the hester, både store och små, som the
haffwe til köps kunnet öfwer komme, therigenom Rikett alde-
lis är wordet förblottedt, så att man neppligen kan bekomme
mere her någen godh hest til köps, och ändäck Wij för the krigs-
lägenheter, som Os och Rikett nu är på kommett aff then tyran-
nen, menige Christenhetenes fiende, Rydjen ofte haffwer latidt
förmane Wäre Underfater, att the skulle haffwe med sådane ut-
förende fördragh: Förnimme Wij däck likwäl, att wäre trogne
förmaninger så wäl i thette ärendet, som i alt annat thet Wij
påbiude och besaale, til Rikets gagn och beste, bliffwer aff
största parthen (ty werr) ringe achtet, så att Wij förhensskuld
bliffwe förorsakede, att lathe tage saken medh allfwar före emot
them, som sådane handell motwilligen bedriffwe. Och effter Wij
och menige Rikett haffwer theraff stor affsknedt och skade, såsom
förberördt är, dersöre står Os sådant på wårt Konglige Embes-
wägne ingelunde länger till att lide, vthen Wij wele vdi thette
Wårt öpne Brefs kraft och macht allfwarligen haffwe förbudet,
att ingen vthaff hwadh stond thet helst ware kan, skall vthføre
någre hester, anthen store eller små vthaff Rikett, hwarken ifrå
städerna til södh, ey heller öfwer grengen uti Småland, We-
ster Göthland eller annersteds, som her till för mykitt stede är. Och
blude Wij hermed alle Wäre Befalningzmän, testigest så wäl
wäre egne såsom wäre gode Mäns aff Welens Fougder, sampt
Borgmester och Råd i städerne, att the wedh Wår högste ogunst
och straff skole haffwe her medh ett sitigt och trogett opseende,
och hwar the kunne någon förstå, som emot thetta Wårt För-
budh

buudh sigh fördrister att handla, då skole the som besalningen haffwe, them antaste, och skall theen ther med bestagen bliffwer, förste reesen haffwe förbrutidt så monge hester han uthförer och ther till böte 40 marc. Andre reesen hesterne och 80 marc. Tredie reesen skall han haffwe förwerckedt hesterne och edzöre. Ther Wij och warde förnimmendes att Fougderne, och the som her på achte skole, icke haffwe ett tilbörlijgt oppfende thermed, vther för giffit och gaffwor, wille och wenskap, dölie med them, som emot thet Wärt Förbudh handle, då skole the som the ther Wärt och Riiksens gagn försummer, tilbörlijgen straffedt bliffwe. Ther hwar och een må wette sigh fulkomlijgen effterrätte.

Förbud på Landskiöp at drifwa. Datum Nyköping d 28
Augustii 1573.

Wij CARL etc. Tilbiude wære Skattskyldige undersäter alla som byggia och boe uthöfwer hela Näricket, Wärt gunst och nåde tilförene; och gifwe Eder Dannemån alla gunstelijgen tilkänna, att efter Wij haffwe förnummit, thet een stor oordning och olag är opkommen, och mycket öfwes ibland eder, uti thet at een part haffwer tagit sig allmänt före at bruka wid bärigen kiöpmansnehandel, theslifest bliffwer och mycket landskiöp driifwit, hwilcket allt är emot Sveriges Lag, och wära Städer till ingen ringa förhindring uti thetas Borgel, näring, handel och wandel; och aldenstund Land och Riike bör med Lag byggias, och Wärt Fureteliga kall och Embete kräfwer, att styrckia och handhafwa Lag och all god ordning, som sticade äre, så wähl Bønder, som Borgare till rättelse och förråd; Därföre förbiude Wij wid högste lydno wære vnderäter alle, som på Landbygden boe, här efter rätt kiöpmans handell att driifwa; såsom Wij och härmed, så wäl Borgare, som Bønder uti lika mätto alftwarlijgen wele förbudt haffwa allt Landskiöp; och ther något haffwer några warur till att sälja eller förbyta, då skole the dem till kiöfstad föra: Kiöpstaders månnerne äga theremot skaffa Bønden sådana warur igen, som

som honom tienlige äre, och ther handla med hwarannan laglijgen och stialijgen; och efter Wij haffwe förstädt, at Förgdagarne äre uti Wärt Stad Öhrebro nästan afkomne; hwarföre wele Wij biuda också alftwarlijgen, att samma Förgdagar skole, utan all igenfäjelse wid macht håldne bliffwa; efter som en god, nyttig och gammal plägseed af ålder warit haffwer, och ingalunda tilstade warda, hwar om annan om room at löpa på Landbygden, ifrån then eene Kyrckio. Sochnen til then andra, igenom hwilken olaglijg handel och kiöp både Borgare och Bønder på sidlychtonen fördrifwade bliffwa; och hwar någon med thetta befunnen och beslagen warder, som emot Sveriges Lag, Wärt Sal. Herrsaders (högloft uti äminnelle) så och thetta Wärt Mandat, handlar och kiöpslagar, skall utan nåder tilbörlijgen straffet bliffwa; befalle förden skull wære Fougdar, att the haffwa ett noga insende härmed, och så bestallat, at sådana ostickelig handel och kiöpslagan må affskaffat bliffwa, så framt the wele Wärt straff undwijka, hwar the härutinnan försummelige finnes, at Lagen och thetta wärt Mandat icke bliffwer fullgjort, thet hwar och een må wetta sig effterrätta.

Till alle Fougder och medh sidstiden vdi Finlandh om förbudh på vthföringen. Datum Stockholm then 2 Aprilis
år 1574.

Wij äre tillkenne giffuit, att både fremmende och inlendyske berdriffue en fast otillbörlijg och stadeligh handell så wäll i tinn besallning, såsom annerstedes öfuer allt Finland i så mätto at the vthenn all förhindringh vttföre hädenn aff Riikett wärt Swenske mint, testigest Spannemål, leffuendes boskap, tortt insaltheet kött, sammeledes och Nester som tienlige dro till att göre Riikets tienist medh, sampt annet mere, som Wij för thenne tidz lågenheet medh wære öpne Mandas bress högelijgen haffue latidt förbiude, aff hwilken vttföring thenne dyre tidh som nu är i Riikett sig mykitt haffuer förorsakett, och pläge the så listelijgen ther

medh omgå, att huad som the ifrå hampnerne icke fördrifte sigh
 instippa, thet före the hemligen om Wintertidh medh släder,
 och om Sommeren medh båth och i skiplederne, att the lijuel
 kommett vth aff Riket, så må tu wetthe, att Wij hassue platt
 intet behag thetill, att tu icke lather tigh her om mere värde
 till att förhindre thet som os och menige Riket är till een så
 dräpelig skade, och kan see att tu seer therigenom finger medh
 och för egen nytto och mutor skuld sådant tilstäd, huilket icke
 skall bliffue tigh till godo hålledt, huar sådant medh tigh besins
 nes. Wele förthensskuld hassue tigh härmed allfvarligen budite
 och befaledt, att tu efter thenne dagh skall hassue thet ett väte
 tre och nögare inseende medh änn som härtil är skede wordet,
 synnerligen så bestellendes, att vårt Swenske mynt sampt allehan
 de spannemål, testigest leffuendes bostap, tortt och insaltheit kött
 och fleck, sammelredes och hester som tienlige äro att bruke i Wår
 och Rikens tjenist, måtte för ingen del bliffue vtförde hädenn
 aff Rikett, och efter sådant för thenne tijds legenhet aldelis be
 höffues till Rikens nödtorffter, så skole the som sådant hassue, thet
 föryttre och selte wåre vnderfater anten i Sverige, Finland, eller
 och thet med göre tilförning til Lijstandh, dach äre Wij nådige
 tilsinnes att efterlate Borgerne vdi städerne i Finland thenn
 parsell som ähr Smör, att the een reese och til wiidare bestedh
 måge thet vthföre, vpå thet the thet bättre kunne bliffue wid
 macht och förskaffe tilföring medh Salt och annedt mere, som
 Rikett kan hassue gagn vthaff, och på thet, att både fremmende
 och inlendyske som någenn seglag wele bruke, i thenne Sommar
 icke skole hassue förebara, att them ju witterligt waritt hass
 uer om thet förbudh, som Wij wele wid macht hålles skall
 efter som här föreskriffuit står, theföre skole the som någenn se
 glas wele bruke icke vthstedies för änn the hassue giordt thetis
 ed på Rådstugun, at the icke wele någut annett vthföre hädenn
 af Rikett: men huar någon seden bliffuer thet med beslagenn,
 then skall hassue förwerckett alt thet gods som han hassuer medfare,
 och

och ändå thet vthöffuer böte efter Sveriges lag och wåre Man
 das bref thet om förmåla. Thette tu endeligen så bestelle statit så
 tvit som rinn befallningh sig sträcker, så framp tu wilt göre
 thet Os är behageligitt och vndwiske Wår högste ogunst och straff
 wettendes tigh här efter aldelis efter rätte.

Mutatis tere Mutandis.

All alla Städhollare i alla landzender.

Patent om skutsfärder och gästning. Datum Stockhom then
 26. Nov. 1574.

W Johan then tredje medh Gud: nådhe, Sveriges Gotes
 och Wendes etc. Konung, Göre wetherligt, at ändoch
 Wij medh Wåre Kongliche Mandater, allfvarligen hassue budite
 och befalet, at Wåre trogne Vnderfater, then menighe man öf
 uer hele Riket skulle bliffue förskonadhe, medh the monga odrä
 gelliga Skugresor och Gästningar, som the aldeles emoot Wår
 wilke, bådhe aff en och annan mykit bliffue betungadhe och be
 swaradhe medh, Och allfvarligen befalet, at alle, ehoo the helst
 wara kunne, ingen vndantagandes, som aff och ahn dragha i Ri
 ket medh thes werff och ärender, skola betala för sigh, och icke
 fördrifte sigh, at fordre eller begäre aff Wåre Vnderfater, Skug
 resor eller annen förfordring vthen betalning, helst efter Wij och
 sielssue til Wåre tienare, som medh Wåre och Rikens ärender
 bliffue vthstickade, årlighen een merkelig Summo peningar låte
 ahnwende. Så förnimme Wij doch, at sådana Wår påbudh
 här til hassua föghe warit achtade eller håldne, vthan at Wåre
 Vnderfater mongestads bliffue nu thet vthöffuer fast mere än nå
 ghon tijdh tilförenne, medh sådana odrägelighe Skugresor betun
 gadhe, huilket Os är högelligen emoot, och aldeles obehageligitt.
 Bliffue och thet igenom förorsakade at ytterlighere tencke til me
 del och wäger, thet igenom sådane Wåre Vnderfaters beswåring,
 må bliffue affskaffat. De efter Wij ingalunde äre til sinnes, at
 förändra Wår mening om sådane betalning för Skutsfärder, all then
 fund

stund ther kommer förbenämde Wäre undersäter til gagn och godo. Thersöre wele Wij an nu utaff Kongligh macht, med thetta Wärt öpne breff, allfwarligen hassue budet och befalet, alle Wäre trogne män, Bndersäter och tienare, sampt alle andre, vthaff hwadh stand the helst ware kunne, Adle eller Dådle, Höghe eller nidrige, Indlendste och Bthlendste, at ingen skal fördrista sigh, här effter at bruke någon frij Skiusfärd eller gästning, antingen til Land eller wath, och taghe Wäre undersätters hestar vthan theas willia, och uthan tilbörliq betalning, effter såsom Wij ock m̄ Wäre Kongliche Mandater, thet nogsampt tilförenne påbudt och befalet hassue. Och på the, at the måtte wara försereffne Wäre Bndersäter, helst them som boe wid Almanwägen, theste drägeligare, Så hassue Wij för gott anseedt, såsom Wij och här m̄ allfwarligen, wele hassue budt och befalet, alle wägfarende ehwilke the helst wara kunne, eller hwem the tilhöra, som Skiushester behöffua, at the skole giffue för hwar Skiushest, två öre vthaff thet mynt som nu går och geller, för hwar Mile, ther the en öre för milen tilförenne giffuit hassue. Doch skal then ordning icke lenger wahra än som thetta myntet wankar, går och geller, som nu är för myntet, effter Wij wele hassue Ds förbehollit, at gøre ther vdbinnen förändring, när Wij myntet förändrat och förbättrat hassue. Och wele Wij nu här medh giffua förbemelte Wäre trogne Bndersäter then menige man, fulmacht och befallning, at ther någon antingen aff Wäre egne tienare eller andre, oanseedt, ehwem, eller hwars tienare the wara kunne, effter thenne dagh fördrista sigh med wold eller welle, eller elliest emoot Bndersätternes wille, oc utan befallning rappa oc taga sig Skiushestor. Så skola the sådana personer antasta, oc antingen til Ds eller neste Stott oc befallning fram fordræ, Sedan wele Wij så late beställe at the ther före tilbörliqen och effter theas förtienst skole bliffua straffade. Doch så at förbemelte Wäre Bndersäter, icke här aff skole taga orsaak, at wägre Wäre tienere, som m̄ Wäre werff och breff, bliffue affärdigede, eller andre, någon förfor-

dring

dring, när som the tilbiude och giffue betalning, vthan the skole i alle måtto ther til förhielpe, at samma Wäre tienare måtte vthan all gensärelse och enistyllan bliffua förordrade, för sådana betalning som förscriffuit är. Wij wele ock hassue Ds förbehållet the atmenlighe Skiusresor som behöffues kunna til Wäre och Rikens förster, endr som helst lägenheten så tillsägher, Sammaledes och när Wij äre stadde på någhot tugh medh Wärt Kongliche huff, effter som vthi Wäre förre Mandat breff ther om wijsdhare förmåles. Ther Wäre troghne män Bndersäter och tienare, vdi hwad stand the helst ware kunne, så ock alle andre, som för Wäre skal wele och skole göre och låta, måge och skole sigh aldelis effter råtta, icke tilfogandes Wäre Bndersäter then menige man, här emoot någon yttermere tunga och beswåring, så framt the wele göre thet Ds är behageligt, och vndwike Wäre ogunst och tilbörliqit straff. Wij besale ock här medh almarliqhen Wäre Fougtar och Befalningsmän, thestikest Profosker vdi Landgenderne, sampt alle andre som någon befallning hassue, at the ther medh flitigt vrsende hassue skole, Så at thenne Wäre befallning, må troligen fullfölgd och effterkommen bliffua, Så framt the ock wele vndwike Wäre högste ogunst och straff. Giffuit på Wärt Kongliche Stott Stockholm then 20 Nouembri. Anno 1574.

Placat om Myntets wanwyrbande för hwilken skull runde och bättere Mynt skal bliwa slagit. och Klippingarne der medh vpwärlas till vndersätternes bästa. 2. Förbiudz att vpwärlas och vpföra det Swenska Myntet. Datum Stockholm 5 Decembr. 1574.

W Johan then tredie medh Gudz nådhe, Swerigis Ödes och Wendes etc. Konung. Göre wetherligt, At effter thet Wäre trogne vndersäter, menighe Swerigis Rikens inbyggjare hassue ödmükeligen warit begärandes aff Ds, at Wärt Swenske mynt, som här vdi Wärt Konge Rike nu går och geller, måtte bliffue förbättrat, hwilket Wij ock vdi then Riksdagh, som

senest

senest wardt hollen här vdi Wår Konglige Stadh Stockholm, them lossuade och tillsade. Telligist och effter Underfäterne äre rompne vdi then mening, at samme Wårt mynt skulle vara een orsaak til then dyre tijdh, som nu (ty werr) är på färde, hwilket dock icke så är, vthan Köpmennen haffue varit ther til wällendes, Ther medh, at the icke haffue welet annamma myntet för thet wårde som thet haffuer giordt skal före. Ty the haffue vpburit vdi the res handel 32. och somlige 36. och 40 mark för en dalers werde, Och en part således werlet til sig myntet för ogille dalar, som icke äre werde meer än tree orter aff en daler, De sedan Wårt mynt således är wordet wanwyrdt, haffue the fremmande ther vthaff fått tilfalle, at före thet vthaff Landet, Os och Riket til en stoor skadhe, och sigh til stoor nytte och gagn. Hwarföre äre Wij nu wordne förorsakede, at late förändre Wårt mynt, så at Wij här effter icke äre til sinnes, at late slå någre klippinger, så som här til skeedt är, vthan wele late förmynte rundt mynt och thet förbättre, så at thet skal vara så gott, som thet haffuer varit tilförenne vdi Wår Salighe käre Här Faders, Konung Gbstaffs höglossige i hughkomelless tidste Regemens tijdh. Och late Wij nu til thet förste, förmynte bådhe hela och halffua dalar, och sedan framdeles, så snart Wij kunne late vptwexle klippingerne, Så wele Wij late förmynte runde marck stycker, halffmarck stycker, två öre stycker, rundstycker, och mindre mynt, effter som thet war vthi Högbermelte Wår Salighe käre Här Faders Regemens tijd, så at fyre marck, skole vara en rett god dalars werde. Och effter Wij således wele haffue myntet förbättre. Så äre Wij til sinnes, at late vprette een wexel här vdi Wår Konglige Stad Stockholm, ther Wij wele late vch giffue godhe dalar för klippingar, effter thenne werdering, nemligen, för 71. 72. 73. och thette närwärende 74. års klippinger för hwarje 26. marck, en godh dalar, ther the fremmande haffue werlet sigh til 30. 32. marck och mere, effter som förbermelt är, för en ogild dalar. Och wele Wij i så måtto weta och fordre Wåre trogne vnderfäters gagn och

och bedyste, hwilket Wij och här medh wele late giffue them til kenne, at the sigh här effter måghe wete til at retta och taghe sigh ware för the fremmande, at the icke bliffue bedragne, såsom här til skeedt är.

Wij wele och än nu såsom tilförenne, vthi thetta Wårt breffs krafft, alffwarligen haffue förbudt, at ingen fremmande eller Inlendist, eller hwem the helsti wata kan, skall här effter fördrisste vthi thetta Wårt Konge Rike, at vptwexle någhot aff Wårt Swenske mynt, och thet vthföre aff Riket, Ed frampt at om någor ther medh här effter bliffue beslagen, Ed skal han bliffue straffat både til liiff oc godh. Ther Wåre Stadthållare, Fogter och Refalningsmän, samt Borgemestere och Rådher i Städerna, skole haffue itt gott och troget vpsende medh: Ed frampt the wele göre thet Os är behageligt, och vndwiske Wår ogunst och högste straff. Ther hwar och en haffner sigh fulkomligen effter rätte. Och til yttermere wiho, haffue Wij thetta Wårt Mandas breff weterligen försegle late. Giffuit på Wårt Konglige Clott Stockholm then 5. Decembris. Ånno 1574.

Taxa och wædering på allehanda Wildwaror, Datum Stockholm then 10. Dec. år 1574.

		Lofkinn.	
Beste	"	"	80 Marck.
Medelste	"	"	50 Marck.
Ringeste	"	"	20 Marck.
		Mårder	
Beste	"	"	12 Marck.
Medelste	"	"	9. Marck.
Ringeste	"	"	6 Marck.
		Båffrar.	
Beste	"	"	16 Marck.
Medelste	"	"	12 Marck.
			Rin

Ringeste		8 Marc.
Beste	Järffwer.	16 Marc.
Medelste		12 Marc.
Ringeste		8 Marc.
Beste	Vetkar.	16 Marc.
Medelste		12 Marc.
Ringeste		5 Marc.
Beste	Quarta Käffuar.	30 Marc.
Medelste		20 Marc.
Ringeste		10 Marc.
Beste	Käro Käffuar.	24 Marc.
Medelste		15 Marc.
Ringeste		8 Marc.
Beste	Köb: Käffuar.	10. Marc.
Medelste		8 Marc.
Ringeste		6 Marc.
Beste	Blå Käffuar eller Fielracker	7 Marc.
Medelste		3 Marc.
Ringeste		2½ Marc.
Beste	Swijce Fielracker.	4 Marc.
Medelste		3 Marc.
Ringeste		2 Marc.
Beste	Wiffuar.	24 Marc.
		Med. lste

Medelste		16 Marc.
Ringeste		12 Marc.
Beste	Björnar.	24 Marc.
Medelste		16 Marc.
Ringeste		12 Marc.
Beste	Ett timber Germolin.	10 Marc.
Medelste		8 Marc.
Ringeste		6 Marc.
Beste	Ett Timber Grästin.	10 Marc.
Medelste		8 Marc.
Ringeste		5 Marc.
Bögste	Eigshudar.	30 Marc.
Medelste		20 Marc.
Ringeste		14 Marc.
Ringare		8 Marc.

Spet Bress om Accisen, som i alle Stöstäder effter thenne dagh skall utgöres aff allehanda slags dryck, thet som utmängles med kannerals. Käffuit på Stockholm Clätt. then 9. Maii 1575.

Wdre witterligt, att efter thet Wi förnimme, att Ds Swerks gis Crono ingen tilbörig rättigheet sker, af allehonde slags Wijn och andre Drycker, som hjitt inn i Riket årligen införes af the fremmende köpmänn, vthan the som sådant införe, prage thet vth igenn på thet dyreste, såsom them self synes. Tesliges finnes och många ölkroger i städerne, som och vthan all tilbörig Accis på thet dyreste vthsellie these inländiske drycker, som är midd, förskrand och öl: och althensstand vdi all landh och Kongeriken brukeligis är, att the som sådane drycker haffue till köpi pläge göre

Offuerheeten een tilbörliq rettigheet ther af, therföre haffue Wij för thenne tid; lägenheet med Wårt elskelige Riiks Rådih och gode männ thet så förordnede och beslutet, att så monge som någre drycker, antenn främmende eller innlendyske inlägge till köp, thet ware sig af huad slag thet helst ware kan, och med kanneltal vthsellie, the skole efter thenne dag göre Och och Riiket en tilbörliq accis theraf, efter then Ordning som her efter föllier, nemligen, för huar ähm Wijn huad namn thet helst haffue kan, sex marc ortiger, för huar tynne Tyst midd eller fördranc tre marc, en tynna Swensk midd halfannen marc. Telligest af ett saet Pryking fyre marc ortiger, af en tynna Tyst öl två marc ortiger, af en tynna Swensk öl en half marc: Och skall sådane Accis utgå efter thet mynt, som Wij nu lathe förmynte, räknendes fyre marc på en daler, däch the privilegier aldelis oförfränckte, som Wij öpne stad; källere här i Riiket vdi sunderhet tilförenne gunsteligen efterlatte haffue. Och öpā thet med samme Accis motte troligen och rätt handlet bliffue, så wele Wij her med haffue wære trogne Underfäter, Borgmester och Rådih i städerne allsuarligen budet och befalet, att the ther till skole förordne någon förtrogen, som ther med haffuer inseende huru myket huar inlegger, anthenn vdas Wijn heller andre Drycker, huad namn thet helst ware kan, och att theraf motte enn rätt Accis vthgöres, huilken som Och och Cronan till gode vpbäre skall, wettendes göre Och een wis och klar räkenskap therföre. Vdi lijke motte skole och Borgmester och Råd i städerne på thet sjuutigste haffue theracht och vpsende med, att så bestelledt, att the fremmende drycker, som her införes i Riiket och i kanneltal således försellies, icke motte på thet dyreste och så oskäligen vdsuer sitt werde bliffue vthprängede, såsom hit till alt för myckit skedt är, vthan the som sådant vthsellia, måtte haffua en skälig winst af; Och på thet sådant skee motte, så skole Borgmestere och Råd i städerne sättie ett wist köp huru högt hwar kanne sellies skall, så frampt huar the sådant försumme, skole the tilbörliq bliffue straffede: Men then

ther dyrere sellier theres Wijn, öl eller andre drycker, sedenn köpet är satt, skall haffua förwerket och förbrutt hwad som the vdi så motto haffue till att sellie. Vnde förthen skuld och hermed allsuarligen befalet wære tilförordnade Sadihällere, Fougther och Befällningzmänn, sampt alle andre, som för Wår skuld wele och skole göre och lathe, att the haffue ther ett tilbörliq vpsende med, att thet Wårt Mandas bref motte vdi alle motto obrotligen wed macht holles och sker ther med som Och är behagelligit, och huar och enn haffuer sig efter rätt.

Patent om Klippingsmyntets upweglande. Datum Stockholm den 12 Mai 1575.

Den Stormechtige högborne Furste och Herre, Herr Johan den Fridie, Sweriges, Göthes och Wendes etc. Konung Wår Allernädigeste herre, lather härmed allom kunnigt och weterligit ware, så wäl högre som nidrige Ständer, ädle och oädle andelige och werldlige, främmende och innendyske, ingen vndertagendes vdi huad stond och condition the helst ware kunne, att efter hans Kongl. Maj:ts haffuer förnummit thet icke allenest fremmende, vthan och H. K. Maj:ts. eigne vnderfäter the Swenske köpmän haffue fast wanwyrdett och förachtett thet Klippinge mynt, som H. K. M. vdi these förlidene ähr haffuer förmynte latte, såsom och the fremmende emot H. K. M. mandater och förbud vthföre sådane klippinge mynt, H. K. M. och Sweriges Riike till en dräpelig skade, huilken H. K. M. ingelunde länger står till att lijde, vthan är therigenom worden förorsaket att lathe göre een annen mynte Ordning, i så motte, att H. K. M. will her efter lathe slå rundh mynt, både hele och halfue daler, Item marc stycker, halfmarc stycker. 2. örestycker, rundstycker, halföre stycker, fyricker och smerre mynt, så gode vdi kornet och skrodh som thet mynt war, som H. K. M:s salige f. Herrfader, högloflig och Christelig ihugkommelse Konung Göstaf vdi H. K. Maj:ts Regements tidh loth förmynte, på thet att the fremmende icke skole haffue tillselle att föredt af landet, efter thet är aldelis så god

246 Patent om Klippingsmyntets upwexlande 1575.

wdi werde såsom thet Tydyske mynt, så att 32 Rundstycker äro så gode som en gill slagen daler, efter som H. K. M. Mandater ther oppå wihgångne ther om wijdere förmdla. Och är förthen skull till sinnes att lathe inwårle förnemde Klippingsmynt öffuer hele Riket, huar som thet helst finnes kan, samt att thet andre smått mynt, som wdi thette närwarendes år 75. icke är förmynted worder, testligest Kong Erichs mynt, efter then ordning, som H. K. M. ther oppå haffuer göre latit, och haffuer H. K. M. latit uprätte här i staden enn wårlebend, och ther til förordnat H. K. M. tro tienere och Myntskriffuere, att han sådant mynt här inwårle skall, huarföre will H. K. M. nu härmed haffue alle H. K. M. trogne männ och wnderfater, adle och oadle, andelige och werldslige, uelendyske som inlendyske, ingen vndentagendes, wdi huad stond eller condition the helst ware kunne, gunsteligen förmanedt, tillsagt och af Konglig macht affuarkigen budet och besaledt, att ingen skall fördrifte sig att wnderstlinge eller behålle någor af förnemde förra mynt, anthenn fyre marcke Klippinger, två marcke Klippinger, hele eller halffue marck, två öre stycker, eller huad namn thet helst haffue kan, anthenn af Hans Kongl. Maj:ts eller förenämde Kong Erichs mynt, wihenn huar och enn, som ther oppå någor förråd haffuer, skall thet förwårle och byte för sitt werde, och efter then Ordning ther oppå giord är och förnemde Myntskriffuere är worden medgiffuen, på thet att icke mera, änn ett mynt öffuer hele Riket wotte ibland then menige man brukedt bliffue. Dagh will H. K. M. att högbemålte H. K. M. f. Herrfadens mynt skall gå och gelle liike med thet mynt, som H. K. Maj:it nu lather förmynte, och will H. K. M. nu härmed aldelis haffue förbudt och aflyst alle Klippinger samt thet andre mynt, som efter then förra mynte ordning kan sinnes öffuer hele Riket ehuem thet helst haffue kan, så att ingen af samgre än till S. Laurencii tidh förstkommandes wdi thette närwarendes år 75. Och skall förthen skuld huar wdi sitt stond ware förtenck

Ordning huru gam. Mynt inwexlas skal 1575. 247

tenck imedletid att wårle samme Klippingsmynt ifrå sig, så frampt han icke will komme på stade, och therwdoßfuer ware fallen under H. K. M. hårde straff, huar någonn emot thette H. K. M. Konglige förbud effier thette förbenämde tidh nemlig Laurencii nästkommande fördrifter sig att wiggfue eller förhandle med samme mynt. Ther huar och enn wot sig effterätte.

NB. I Wastena opprättades samma tid en sådan Wårelshånd som i S: o. kholm, att oppwårle förenämde mynt, och sticades dit Rante mästaren Eskil Jönson.

Ordning huru gammalt mynt inwårles skall Datum Stockholm then 12 Maii år 1575.

Wdylstena mynt	8½ Marck.
1569 åhrs the beste	9½ Marck.
1569 åhrs the medlerste	11 Marck.
1570 åhrs	13 Marck.
Kong Erichs 1561 och 1562 års	5½ Marck.
Kong Erichs mynt	5 Marck.
Kong Erichs gemene	6½ Marck.

Mandat om skutsresor wdi Finlandh. Datum Stockholm then 2. Decembr. år 1575.

Ödre här med kunnigt och wetterligt, att efter Wåre och Cronones stattslyllige Bønder, thenn menige man, som wendes äre wdi Finlandh, haffue esomofrest besökt Os och sig högeligenn beswåredt wdoßfuer the monge otillbørlige och odrågelige skutsfårder, som the hele året igenom thet ene efter thet andre öfuer motton bliffue betungede med, wdi så motte, att alle som nu fårdes af och till i landet, så wål the som drage theres eigen wårk och åronder, som andre både wåre och wåre gode mäns af Adelens tienere, testligest Borgere, samt theres drengier och alle andre tagt, pücke och truge sig skutshefter till hos wåre Wåderåd

vnderfater vnsedt att the icke haffue wåra wårff och årender med
 fare, icke heller åre till någon frij fordenkap med passbord eller
 annedt bewijs bestedde, och besynnerligen år för Ds klageligen
 berättedt, att wåre tienere både Ryttere och knechter åre the sam-
 me som mest och öffwer all motto betunge och beswåre Wåre
 fattige vnderfater med förberörde olaglige skattsårder, så althens
 stund sådane oordning år Ds och Riket til skade, synnerligen themn
 menige man til stor tunge och beswåring, thesfore står Ds på
 Wårt Kongliga Embetes wågne, sådant icke till att liide, vhen
 wele Ds the om besliste, så mykett Ds står til görendes, at huad
 såsom Wåre vnderfater i så motto eller elliest kan ware till ska-
 de eller förnår, må vdi tijd bliffue förtagit och affskaffedt: huar
 före åro Wij nu förorsakede, aldeles lathe aflägge samme skatts-
 sårder, så att ingen huarken åble, oådle, thet ware sikh, huem thet
 helst ware kann, så wål wåre eigne tienere, som alle andre skole ef-
 ter thenne dag vnderstå eller fördrifte sikh att fordre eller tage af
 förordnede wåre vnderfater någre skattshester eller annen forden-
 kap, anthenn till watten eller landh, med mindre the giffue pen-
 ninger för sikh, däck wele Wij haffue Ds thet förbehollit, att så
 ofte som Wij lathe någre visliche med wåre eigne breff, och åre
 af Ds förpassbordede, eller haffue wårt postwapenn, då skole the
 igenom natt och dagh vhen all gensåijelse fram för alle andre
 både til land och watten vhen betalning tilbørligen bliffue fram-
 fordede: sammaledes och the som utaff wåre gode månn, testigest
 af wåre tilförordnede Fougter och Befallningsmån til Ds bliffue
 förskickede med breff och haffue theres passbordh, sammeledes och
 the som haffue någott före och med fare, som Ds och menige Riket
 kommer til gagn och gode, huad thet helst ware kann the Ds mache
 opå ligger. Item thet och lågenheterne fordrer, att Wij här efter
 för Wårt och Rikets gagn och menige beste skulld warde förskicken-
 des wåre fullmyndige sendebud till Rykland till thes grense, så
 och om Wij för menige mans åstundan och begåren skulld fram-
 deles wele förordne Wåre gode månn anthenn här ifrå eller elliest,
 som

som på wåre wågne thet i landzänden Konungz råfft holle skole
 eller och något annet till att förhandle och bestelle, då skole för-
 nämde wåre vnderfater huar i sin stad thet till förhielpe, att the
 vdi lijke motto med skattsårder och andre nödtorffter vhen be-
 takning kunne bliffue förfordede. Men alle andre wår eigne, så och
 förbemålte wåre gode måns af Adelsens tienere, testigest köpmån
 och köpmans drogier, så wål inlendste som vchländste ingen vn-
 dentagendes, ehuem thet helst ware kan, som fordenkap behöffue,
 och icke haffue sådane bested, som här förberördt år, the skole lege sikh
 hester ehuar the them kunne bekomme, och giffue thesfore huad tilbø-
 ligt och lijdeligt ware kann, efter som the best kunne komme öffuerens
 med Bønderne, som fordenkapen åge. Viude förthen skulld Wå-
 re trogne månn, vnderfater och tienere både högge och nedrige
 Stånder, vdi huad kall och embete the hest ware kunne, att the
 sikh efter thenne Wår allfuarlige willie och befalning hør sam-
 ligen råtte skole, icke tilfogendes ofttabemålte Wåre vnderfater
 then menige man någon yttermere tunge och beswering, wedh Wår
 högste ogunst och tilbørlige straff. Wij wele och här med allf-
 uarligen haffue befallert Wåre tilförordnede Stadthollere, Fougte,
 och Befallningsmån, samt Låndsmån och alle andre som i så motto
 af Ds befalning haffue, att the stitigh och inseende thet
 med haffue skole, att the Wår befalning må troligen bliffue
 fullfölgd och efter kommen, så framt the icke thesfore, såsom the
 thet Wårt och Rikets gagn och beste försome, skole tilbørligen
 straffede bliffue. Thet huar och enn wet sig fullkomligen efter-
 råtte.

Fullmacht för Hans Høijer att probera alt thet Guld och sølff,
 som bliffuer förarbetede här i Stockholm som andra städer/ö
 och alt thet myne som af frammande här inføres. Datum
 Stockholm then 10 Januarii år 1576.

W Johan etc. etc. Göre wetterligt, att efter Ds år tilkenne
 gisuit, att the som Guldsmeds handtwercke bruke här i wårt
 Konge

Konge Rike Sverige bedrifue mynn fallsthet med theris arbete emot samme Embetes och handwerces bruk, både i thet att the förarbete och sellie theris sölf ringere änn som thet förarbetes bör vdi så motto, att the lödig marcken bör holle fiorton lod i fjunt, så holder then samme nepplig tolf, tio heller och mindre, testiges om the och något förarbetedi Guld sellie, då sellie the thet dyrere är som thet är värdt i sig sielf, som är Croneguld för Vänerst Guld, item Rhenskt guld för Croneguld, med mynn annan sterd och fallsthet, som the dermed bedrifue, the igenom then menige Man mynt blifuer förskellede och bedragne. Vdi lijke motto förnimme Wij och stor fallsthet brukes med the ogilde och förbodne daler, som här införres, wære undersäter och menige Riket till ingen ringe skade. Sammeledes blifuer och mynt Swenskt mynt emot Wäret förbud här af Riket vthfördt, hvilket Os ingelände länger står till att lijde: Och på thet att sådane otillbörlige handel här effter motte blifua affskaffedt, theförre hafue Wij tilbetrodtt och förordnedt theenne wär tiener Hans Högjer att han the med her effter ett trogedt inseende hafue skall, att alle thet sölf som af Guldsmederne både här i Stockholm och andre köpstäder här i Wäret Konga Rike blifuer förarbetedi, skall wære så godt i korn och skrod, som thet effter Ordningen bör wære, och förthenksuld skall han wære förplightedt the om alltid ransake, och huar och ens werc rätteligen probere, och the han någon kann bestå med något falskt arbete anhemn i guld heller sölf, då skall förbemälte Hans Högjer på wære wägne wederkännes att thet sölf heller guld, som samme Guldsmeder hafue med fare, och med wære tilförordnedes Fougters och Befallningzmåns tilhielp så bestelledt, att the motte wäl förwaredt til Os förstickes. Sammeledes skall han och probere thet fremmende mynt, som här i Riket införres, så att thet ibland icke finnes något falskt och förbudit Mynt. Vdi lijke motto skall han och hafua acht och inseende themed, att Wäret Swenske mynt icke blifuer här af Riket vthfördt wedh thet straff som i Wäret vthgongne Mandats bres the om vthtryckeligen för-
måler

måles. Viude förthenksuld wære tilförordnade Stådthollere, Befallningzmån, Fougter, Borgemestere och Råd i städerne, och alle andre, som för Wäret skuld wære och skole göre och lathet, att the äro förnemde Wäret tienerer hielpelige och förfordelige theenne Wäret befällning effterkomme och vthrätte; themed skeer thet Os är behageligitt, och huar och en hafuer sig effterrette.

Mynt Ordning vthropedt i Stockholm then 6. Martii år 1576.

Den stormechtige Högborne Furste och Herre, Herr Johan then tredie, Sveriges, Göttes och wendes etc. Konung, Wäret Allernädigste Herre lathet hermed allom kunnigt och wetteligitt göre, både höggre och nedrige Ständer, så wäl vthlendste, som inlendste, at effter som högberälte Konungzlige Maj:et ofta både genom hans Kongl. Maj:ets wägange Mandater och vthropninger som skedde äro, så wäl her i Stockholms stadh såsom elliest vdi alle Märckned; tjdher, hafwer latit förstå, att H. K. M. will hafue alt klippingsmynt, som här i Riket förmyntet är, både vdi Konung Erichs Regements tjd, och seden in til Anno 1575 opwerket och om myntedi, så att icke mere änn enehonde Swenskt Mynt, jempt med salige Konung Göstoffs höglossig ihogkomelless mynt skall här effter gå och gelle öffuer menige Riket, och skole the, som sådant klippingsmynt äge och hafue så wære thet itrå sigh här på Myntet i Stockholm effter then Ordning, sam högberälte Kongl. Maj:ets Mandats bres the om förmåler. Så ändogh H. K. Maj:et hade wäl orsak nog aldelis late afflyse samme klippingsmynt, doch på thet, att både H. K. M:ets undersäter och alle andre som handel och wandel bruke här i Riket, icke motte the vdoffuer komme på skade, huar thet nu så hastigt vthenn yttermere warning worde afflyst, derförre will H. K. Maj:et nu hermed hafue alle allswarligen tilkenne giffuit, att en fyre märcks klipping skall effter theenne dag vdi handel och köpenstap icke mere gelle änn fyre Rundstycker aff thet nye runde mynt, som nu förmyntedi warder Och skall ingen effter theenne dag honum höggre upbäre,
Si

icke skall han heller bliffua högre nempd, heller med namn änn fyre öre, så framt att then dermed bliffuer besligen att han honom dyrere upbår, heller til sig werlar, skall hafue förbruit same penningar och ther vdsffuer böte 40 marc: Men the som sådant klippings mynt wele ifrå sig werle på H. K. M:ts mynt här i Stockholm, the skole bekomme anthen daler heller så mytit an nedt rundt mynt för huarie 26 march klippings mynt, som H. K. M:ts Mandats bref ther om förmåler, räknendes 32 nye Rundstycker på en daler. Ther alle som för H. K. M:ts skuld något plichtige äre till att göre och lath, skole wete sig fullkomligen esterrätte, wedh straff som förberödet är.

Mandat om handtverckares / thes Messersvänners, Embetskarlers och Legodrengers Taxering. Datum Stockholm den 17 Augusti 1576.

MJ Johan etc. Vilbiude alle wåre trogne vnderfåtare, öfwer menige Swerries Riike, både Andelige och Werldlige, högre och nedrige Ständer, Wår synnerliga gunst och nådiga benegenhet tilförenne, och göre hermed kunnigt och wetherligit, att effter som Wij ifrån Wårt Kongliga Regements första begynnelse hafua med mycken bekymmer, möde och omak til thet högste winlagt Os om detta wårt F. Fäderneslands Swerries Riikes och alle des trogne inbyggieres welferds förmering, gagn och besta, så att der vdi god fred och roligheet, restigest vnder enn god pollic och ordning både vdi andelig och werldlig motto sig förekomma och förbättra kunde, och huad som vnderfåtarene til skada och besuering warit hafuer, motte igenom god och tidig råd blifua affskaffat. Så wele Wij och igenom Guds milde tilhielp thet samme än yttermere göra, och Os therom altid beflitta det mesta som mögeligit wara kan: Och althenstund Wij vdi sanning befinne, att nu i några år hafuer warit enn stor vordning här i Riiket wåre vnderfåtare (synnerligen then menige man på landsbygden, bo) til ingen ringa besuering ther med, att thet partie som

äro Dagekarlar, Tröskere, Legodrengar, Husmän, sammelredes Embetsmän, både Guldsmeder, Skreddere, Skinnere, Skomakere, Grossmeder, Murmestere, Timberrmän, Glasmakere och andre som arbeta för penningar, hafua vdsffuer all motto stegret theres lön och arbete i så motto, att ther the tilförene hafua tagit een eller två marc före, ther tage the nu 30 eller 40 marc. Item, ther en Legodreng hafuer tient året omkring för 5 eller 6 marc och låtit sig dermed wel benöja, hafua the nu i några år begärt och tagit 50. 60. 70. en part 100 marc om året af theres Husbönder, förrotan skor, Perest och skor: Kläder, och hafue ändå icke låtit sig ther med nöja, utan man hafuer therdsffuer most inrymma them några spanneland, till att så sig till profitt och fördeel, och när året hafuer warit förlupit, så hafuer Husbönderne med stor besuering funat komma så monga reda penningar och annat mera tilwåga, att the dermed kunnat lönt samma Legodrengar. Item, ther en arbets karl tilförene låt sig nöja wed ett halftiannat och tu Kunsticke, til thet högsta om dagen, måste man nu gifua honom 4 eller 5 Marc, fritt mat och öl, så att monge finnas ibland then menige man, som ther dsffuer beklaga sig, att theris legodrengar och dagekarlar äro fast rikare på penningar och på spanmål änn the sielfue.

Restigest draga och monga Köpmansdrengar och andre Landsköpmän fring om landet hos Bönderne, och sellia theres wares dubbelt dyrare hos them, änn som thet gället i förstäderna, så att Allmogen ther med mister alle penningar vndan händerne, och hafua therföre föga igen. Och lyctas på sidstone dermed att sådant löst partie, som nu her är vpreknedt, och her till inga vtlager haft hafwer, iu lengre iu mer, blifua therigenom förbättrade. Men then andra parten som för vthlagorne sitta moste i längden blifua förderfuede, hwar ther på ster icke någon förändring. Sådane wåre trogne vnderfåtares besuering och klagemål hafue Wij tagit vti ett nådigt betänckande, och med wårt elstelige Riiks Råds råd och samtycke så besluttit, att en sådan Ordning motte

her efter blifua hollen med macht för sådant fellskap, at the icke skole taga mera i lön för theas arbete, änn som want och brukeligit war uti Wår salige k. Herr Faders Konung Gustaf högloflig i hugkommelse Regements tid, helst efter wårt mynt är nu så godt, som thet war då then tid. Och på thet att sådana ne Dordning och otilhörliq handel motte i lengden blifua affskaffat, så hafue Wij med Wål:te Wårt elskelige Rijs Rådhs för nödigte ansedt, att the som sådane theas otilhörliqe förtienst och olaglige handel hafuer haft och drifuit nu i monge år, motte thesöre göre Ds och Cronan en tilbörliq wederkennelse, så att huar legedreng och alle andre som tiena både hos Prester och Bønder på landsbygden, testligest hos Borgarne i Städerne, Item Dagswercks karlar, tröskere, både the som trycka till spannetals som ellest, Item the som skadia sig til Månad och Weckolega, och annat fellskap både gifte och ogifte, som icke stå bo och bohag före och äre öfwer 16 år och icke heller göra nogre viskylder, motte huar för sig skatta och utgöra Ds och Cronan en marc ortig utaf thet nye Mynt, som nu förmyntet blifuer; Och på thet sådant fellskap icke motte hafua tilfelle att stinga sig vndan för sådane utlagor, heller och sedan flytta utaf thet ena Håradet til thet andre, ifrån then ena landsåndan til then andra, då skola the först utgöra en marc af thetta Wårt nya Mynt, som förberört är, i thet Håradet the först blifua fundne, och sedan huar the då drage dådan, och blifua annorstedes fundne, skole the och thet utgöra så mycket som tilförene: Men the förberörde embeter, som äro Guldsmeder, Skreddere, Skinnare och andre som arbeta hos Bønderne, huad namn the helst hafua kunna, skola utgöra Ds 6. 4. 2. eller 1 daler efter som embetet är, och huar hafuer lenge arbetat til; dåch skall ingen ehuru ringa han är, af samma embets mån göra mindre änn en half daler til thet allerminsta. Så skole och alle Lands köpmån, som berördt är, blifua Taxerade och straffade efter Swerries Lag. Item Birckekarlar skole och utgöra huar efter sin handel och förmögenhet en part mere och somlige

lige mindre, doch ingen vnder 20 daler. Biude förthen skuld och uti thetta Wårt öpne brefs kraft alfuarligen befalle alle wåre tilförordnade Ståthollare, Fougder och Besallningsmån utöfuer menige Swerries Rike, testligest Borgmestere och Råd i Städerne, huar i sin stad, att the herom på thet stiteligeste, så bestelle skole, att alle Legodrenger, Dagswerckskarlar, Tröskare, embetskarlar, Item alle embetsmäns och Handtverckares Mestersuener och annat sådant fellskap, som för inga utlagor stitta, anten på Landsbygden eller i Städerne motte nu strax med thet första blifua Taxerade, såsom förberördt är: och huar för sig utgöra en marc ortig penningar af thetta nya Mynt, hwilke penningar wåre Fougder huar uti sin besallning både på landet och i Städerne oförsummeligen och med trohet och stit upbåra och sedan thesöre giöra Ds en god och beskedelig råkenkap. Och skole the huar för sig innan nästkommendes Jule tid wara förpligtade att lesuenera Ds samma penningar tilhanda, sampt oförskat register och en wis lengd på alla them, som sådane Taxe utgiort hafua. Thet samma skole och alle Wåre gode Mån af Wdelens Fougdar uti the förlånte Sokner och Hårader giöra uti alle Landsåndar öfwer menige Rijsket, så att ingen af Wåre gode Mån utaf Wdelen, ware sig hwem thet helst wara kan, anten innom Råds eller vtom, högre eller nidrige, skole fördrifta sig emot thetta Wårt Mandats bref och alfuarlige besallning att försuara någon, som blifuer faldt til sådane utlagor och wille gifua sig anten till theas gårdar heller förlåningar. Dåch wele Wij hafua alla fatige gamle och förlemmade husmån med sådan utgiffte förskonade. Men för all ting skole förbemelte wåre Ståthollare, Fougder och Besallningsmån, som thenne Wår alfuarlige besallning öfuer hela Rijsket skola esteekomma och fullföllia, efter thetta wårt Kongl. Mandats innehåll, efter theas yttersta förstånd hafua thet ett stitigt och nöge inseende med, att med thenne för:ne hielp motte så rätt till hos huar och en, så att then rike, som hafuer båt: tre råd icke blifuer mindre Taxerat änn som han bör och han vtom någon

någon besynnerlig besuering kan göra eller och then fattige, blifuer mera uppå lagt, änn som hans förmögenhet tillåter, hwilket Wij ingalunda willja hafua tillstätt. Ther huar och een skall sig til thet högsta om besitta och alswarligen och fullkomligen effierätt.

Mandat om Skutsresor och Giestning. Datum Stockholm then 17 Augusti Anno 1576.

Wij Johann then Redie etc. Sveriges etc. Konung; Göre hermedh kunnigt och wetherligitt, at effter som Wij tilförenne medh wåre utgångne Mandas breff gerne haffue weleth affschaffe then tunge, som Wåre Underfåter then mehnige Man (synnerligen the som ut medh almenne wåger boendes åre) haffue haft medh the odråghlige Skutsfårder och Giestningar, ther offwer the sikh offte och mycket beswårett haffue. Och fördenschuld haffue Wij påbuditt och besalet att alle wågfärende, som aff och åhn drage her i Rijkett, och någon fordenschap, af förenemde wåre Underfåter fordre och begåre, anthen mid Schiussfårder math och Dryck, schole thesdrö giffue them een schåligh och tilhörlich bettalningh; Så åre Wij icke til sinnes att göre ther wdinnen någon förändring, Allthenstundh Wij besinne thes wåre förenemde Wåre Underfåter til gagn och gode, utheenn wele, att hwadh Wij wdi så måtto stadgett och förordnett haffue, måtte aldeles holles wedh macht. Doch effter wdi same Wåre förre Mandas breff (synnerligen the som på Prentede åre utgångne Anno 74. then 20 dagh Novembris) så förmåles att Wij wele haffue Os fritt förchehallitt, att när Wij Myntthett förbåttredt haffue (såsom nu och skeedt år) dhå wele Wij göre een Ny Ordningh och Wårdheringh, hure mykitt hwar schall giffue för sin Fårningh och fordenschap, Therfföre haffue Wij medh Wårt Elschelige Riks Råd, som nu på thenne tidh här hos Os tilstådes åre, ther om så besluthett, att förchreffne wåre trogne män sampt andre Wåre Underfåter som på Wåre och Rikens wågne, någett haffue till att bestålle, Sammeledes och Wåre eegne tienare och bresdragere, så och Wå-

re Elschelige kåre Syfkehene, thesfligest förchreffne Wåre trogne Måns och Underfåters tienere, som anten wdi Wåre wått medh Breff heller och elliest på någre andre årender utfånde warde och haffue thes Herrers och hushönders Pasbord, schole utheenn all genfeijelse och endsthyllen förfordrede bliffue för sådane bettalningh, som her effter fölter, Nemlichen för hwar Schiushåst schall giffues een half öre wdas thet nye Myntt, som nu går och galler för hwar Måle, ther man tilförene hafuer giffwitt Two öre för Målen af the ringere Myntt, som effter Wårt Klipping; Myntthett år wordeth förmyntedt. Och schole Wåre underfåter i alle Landsänder lathes sikh ther medh bendije, the schole och icke heller begåre för een Måltidh Maath af een gemehn person, mere ån en halföre, aff thet Wårt nye Myntt. Mån ther någon will haffue Lamb, Höns, Gese, etc. Då skall han behale sin fåring, effter som thet går och galler, Item then som haffuer sin egen Klippere, schall för ett Mattfoder hoo, ther til Erdböfoder giffue een öre af wårt nye Myntt för hwar hest. Så och then som fordern will haffue till sin hest, schall thet och i sunderheett bettale, såsom thes går och geller Bønder emillen, Men ther förman anthen Inlandske heller wihlenske drage i landet, då måge the behale för sikh, såsom the medh wåre Underfåter sielfue best lunnne betingett; Ther som och någre af them stutte sikh in uppå Os föregiffwendes sikh wåre Wåre tienere, brukendes falske pas, ther medh att försnålle wåre underfåter, då schall den, som ther medh bliffuer beslagen dherfföre till liiffwett straffedt bliffue. Och effter Wij thet förchreffne, wåre Underfåter then menige man til gagn och beste så schickett och förordnet haffue, Så schole the ther emoth igen wara förplichtede, att förfordre wåre gode män och Råd sampt alle wåre tienere och andre effter som förberedt år, både til lands och watern, för sådane bettalningh som her förchreffwit står, Så frampt att huilken som aff tresko och mothwilligheett nekter them fordenschap och andre nödtorffter, som thet haffue bör för en skåligh bettalningh, då schall then same, för hwar

reeser, han ther medh blifuer beslagenn bõthe Tre march effter som Swerigis Lagh ther om färmåller, dogh schole wære egne, så och wære gode mäns af Adelens landbönder effter wære Priuilegiens inneholdh, niuthe the wilkor medh förberörde Skiuusfärder, att Twa af them måge recknes emoth een Skatt och Crono bonde, Wij wele och haffue Os förbehållit the Almannelige Skiuusreeser som behöfues kunne til wære och Rikszens förflor, enär som helst lögenheten så tillsäger, Sammeledes när Wij äre stadde på någott tåg medh Wårt Kongl. Hoff, efftersom wære förre utgångne Mandater ther om innehålle och förmålle. Ther och fremmende Herrers Legater och Sende budh warde sig här i Riket begiffwendes, heller och Wij warde vthschickendes någre aff wære gode Män, anthen vdi Sendebuds wiß, heller och till att hålle Konungs Rufft her i Rikett, Sammeledes ther wære tilförordnade Stadthollere behöfue att drage aff och till att bestålle om Wære och Rikszens werff och ährender vdi the Landzänder ther the äre förordnade, då schole the samt medh theris fölie, med frij fordenschap och tåring, vthan all genseijelse blifue förffordrede, dogh schole wære tilförordnade Stadthollere, hwar i sin stadh hafue ther god acht och inseende medh, att the som frij fordenschap bekomme schole, som förberördt är, icke måtte sådene Wår gunstige tillatelse, vdi någon måtte misbruke, Ther alle vdi huadh ståndh the helst ware kunne, som för Wære skuldh wele och schole göre och laie, måge och schole sigh aldelis effter råcthe, Wij befale och her medh gunsteligenn förbenemde tilförordnade Stadthollere, Så och wære Fougdter och Befalningsmänn, samt Lenzmån, Fierdungsmån och Rättare, att the ther medh ett gått och flitigt vpsseende hafue schole, Så att thenne samt förbem:te Wår befalningh måtte troligenn fullfolgt och effterkommen blifue, Så framp the wele vndwiße Wår ogunst och straff. Schriffwidt på Wårt Kongl. Slot Stocholm then 17. Augusti, Anno etc. 76. Vdi Wår Regemensz tijd på th; Ottende.

Jul.

Fullmacht för Jacob Larsson/ Hans Weehusen. och Måns Jonson hvar the vdi alle owanlige Marknader och hampner så och i frij Marknader etc. bestålle skole etc. Datum Stockholm then 30. Augusti år 1576.

Wi Johan then Fridie etc. Sweriges etc. Konung. Göre wetherligt att wij nogsamf förstådt och förnummit hafwe huruledes wære vnderfäter här i Riket synnerligen Nälenninger och Bottnekärer icke wele med theres warur och godz besökje wære och Cronenes köpstäder, them ther att föryttre, vthen heller begifwe sig till owanlige Plager och hampner på landzbygden, bedrifwendes ther theris handel och landkööp, till hwilcke hampner och vnderstundom fremmende kööpswenner med theres Godz tillstedes komme. Igenom hwilket icke allenest wære vnderfäter i Städerne, blifwe theris näring af köpshandell förhindret, vthen och platt förswaget och förarmede, och skeer vdi den måtte icke allenest vnderfäterne skade vthan os och Cronon blifwer then tillbörlig rättigheet och Tull som ther vthaff borde vthgöres, försnellet och fördolt, Och effter Os på Wårt Kongl. Embetes wegne icke bör sådent tillstädie, derför Wij afferdiget these wære tiener Jacob Larsson, Hans Weehusen och Måns Jonson att the så wäl vdi owanlige hampner, som och frij Marknader, som äre Herrrens Sandh, Elstärby och flere sådanne Plager och orter, ther tillsökning skeer, och fremmande sampt andre medh theris warur pläge ankomme, skole besökje, och seden them these effterskreffne Puncter föreläse och förhålle, ther wære vnderfäter och andre fremmende sig fullkomligen skole effterrette, Som ähr till thet förste:

Skall aff hwar och en anten Prester, Bönder, eller andre, hwilcke the hållt ware kunne, som icke bosaste ähre i köpstäder, och Os ingen Tull eller annen rättigheet, aff theris Godz, giords hafwe, effter som the göre pläger som Städerne medh theris godz besökja, vpbåres hwar Sextende deel, af hwadh slags godz, the till Marknaden hafwe, men the maæ weet, som besynnerligen äre

Kl

Landz

Landzsköpmen, skole Tulle hwar Ottende deel, Item the böo swen-
ner som ährligen thes rättigheter göre vdi Städer, thet man
wis bestedh vpå hafwer, skole gifwe hwar tiugunde deel, aff alt
thet dhe vdi Marknedt med sig hafwe, då skole alle ogiffie, hafwe
godh bewijs ifrån Städerna, hwar i sunderheet at them förlof-
wet är, sökie sådanne Landz marknader, den som thet icke haf-
wer, skall Fougten låte ställe borgen och grannerligen Annoteres,
hwaras the höre hemme till wiidere ransafning.

Till thet Andre, skole the Borgere och Köpstadsman, som
wäre frijheez breff hafwe vpå Tullen wære förpligtet att gifwe
Dh, och icke Fougten, effter som här till stedt är, en Taxe vt
aff theris Skutor, nembligen vthaff hwar Skuto om 10 Lestier
een Daler, och then Skuto gifwe mindre som mindre Last förer,
och then mere som mere Last förer, Mån hafwe the någre innen
bordz medh sig hwilke förpligtet äre, at gifwe Dh tillbörlig Tull
som her förbedt ståår, de samme, skole the icke hafwe fördolt,
vthen gifwe tillkenne, wid wår ogunst och straff, Ingen skall hel-
ler medh sin Skuto fördrifte sigh drage ifrån Marknaden förre
än sådanne Taxe vthgiffwen är, wedh syrrer lödige M: Solff
förlust.

Till thet Tredie, Skall hwar och en tillfördnet Skeppere
wære förpligtet, at lefrere en Skrifflig och försegledt längd ifrå
sigh hwarest han hörer hemme, och hwad han för selskap hwar
för sigh i Skeppet hafwer, der till låte granneligen annotere för
the Skeppe theris godz vp, anthen the chre giffie eller ogiffie,
och hwar the boos anthen vdi Städerna eller Landzbygden, hwil-
ket the wære tilförordnade tilhande lefrere skole. Hwilken Skep-
per annorsledes vdi sitt Register gifwer tillkenne, än som saken sig
hafwer, den samme skall wære förfallen till straff effter som Sam-
men belöpe kan, den han hafwer os vnderdössa welat.

Till thet Fierde, Ingen fremmande eller vthlenning må
sökie sådane Landzmarknader, vthan Fougten må förbiude, at the
theris gods icke thet föryttre skole, medh mindre the gifwe Dh
hwar

hwar Siette deel vthaff alt thet gods the hafwe medfare etc. För-
biudendes her medh wære trogne män och Underfäter, som för
wäre skuld, wele, och skole göre och låte, så wäl Adel som oar-
dell, att the icke gidre wære vtskickede tienerer her emot något hin-
der eller försång, så framp the wele gidre, thet Dh är behage-
ligt och wid wår högste ogunst och straff. Ther hwar och en
må hafwe sig effterrette. Datum Stockholm then 30. Augusti A. 76.

**Hertig Carls Förordning angående ätskillige embeter uti
Köpstäderna.** Dat. Gripsholm, den 10. Decembris 1576.

Ster man uti sanning förnimmer, at Städer äro förmera
de, och uti många måtto förbättrade wördne, theras, at
god Politie och ordning ibland Embeterna, så wäl som alt annat
wid macht hållit är, twert om, thet oordning hafwer funnis
ibland Embeterna, thet hafwer fölgdt skada med, icke allenast them
som Embeten brukat hafwa, utan jemwäl flere, och effter een
sådana skadelig oordning, och ostick är vpkommen utan twiswel af
theras försummelse som befallningen öfwer Städerna hafte hafwa
i några år, the thet icke hafwa med hwart och et Embete sådant
tillbörligt inseende, latit hafwa och drifwit Lagen wid sin mening
och rätta grund, om alla Embeter som behöfdes. Thersöre till
alt ostick i thetta fall att förekomma, och Sweriges Lag til ötter-
mehr styrckia, och stadfästelse, hafwa Wij Carl med Gudz Nåde,
Sweriges Rikes Arf-Förste, och Hertig til Södermanland, Närke
och Wärmeland etc. Latidt författe these efterskrefne Articlar,
hwilka Wij wela och på Wårt Embes wägnar alswarligen biu-
da och befalla, i acht och wid macht hållas skole, uti alla köpe-
städer, som uti Wårt Förstendöme liggandes äro, wid then
lydno och hörsamhet, som Wäre Underfäter thet sammastädes Dh
skyllige och plichtige äro.

Till det första skole Wäre Befallningzman, samt Borgmä-
stare och Råd, uti Städerna, ährligen hafwa et flitigt och tro-
get vpsende med alla Embeter, intet undantagandes, och inga

lunda tilstådia någon Embesman flere Embeter uppehålla eller idka, än ett, och inga andra köpslagen wid straff som Lagen utwisar, utan hwar i sin Stad, låta sig åt ett Embete nöija, ho thet eij giöra wil, då må han et upsäija, och annat wedertaga, som Lag innehåller.

Till det Andra skall förordnas, huru många i hwar stadh skole bruka et Embete, efter som talet kan wara på Borgerskapet, och såsom hwar Stad är stor till, theslikes skal och för hwar Embete tillsickas en Alderman, och then samma skall wara förpligat hafwa noga inseende med the Embesman han warder satt uthöfwer.

Thestlikes skola och Wära Befallningsmän, Borgmästare och Rådman, samt med förn:de Alderman, en gång om året, alla Embesmans giärning skada, wörda och lägga, så at fölest må ske både then som säll, och then thet köper, så någon annorledes, än som the förelägga, böra efter Lagen, salskar någon sine giärning, böre som Lag förmåler.

Till det Tredie skal en någon af Borgerskapet, hafwa macht till att giöra sin wedertorkt och giärning hos någon annan Embesman, än hos någon af them, som äre uti samma köpstad med honom boendes. Och såsom Borgerskapet skall wara förbudt, låta någon booreda giöra och förarbeta, utan om förstaden, så skal och ingen Stadzens Embesman sitt Embete på Landsbygden bruka, utan alleneft hwar giärning och arbete i Staden försälja kan, icke skal eller warda tillstadi, någon giärningsman stiga af Bygden, eller annorstädes ifrån någon fremmande ort inni Staden, och thet sin giärning öfwa Stadzens Embesman till hinder och skada, såsom en heller någon giärningsman på Landsbygden sitt handwärc hafwa skal på enn mile wäg när kring om någon köpstad.

Till det Fierde, alla köpmän som uthändes segla, skal härmed wara förbudt, något af fremmande land införa, thet som Embeterna här inrikes förlägga, och hindra kan, wed straf

at hoo thet emot thet Wärt förbud giör, skal hafwa förbrutt alt det, som infördt är Embeterna till försång.

Till det Femte, ingen Embesman skall antaga någon Läredräng, then han en weet hwar han är född, och med mindre samma Dräng, will tillsäija honom tienst på så munga år, som honom böre samma Embete lära, efter som på hwar Embete skall ordnas wisa år, thet till med skal och ingen Läredräng fördrifta sig nedersätta sig för någon Embesman, ehwad Embete det hålft wara kan, för än han hafwer sin Läredräng rätt uthient, och sitt Mästerskyde för Fougden, Borgmästarna och Aldermännerna bewist.

Till det Siette skola och Fistiare och Ribtmånglare tillsättas så många i hwar köpstad, som Staden är stor till, the thet kunna uppehålla menige Borgerskapet med färst Fisk och Ribbet för ett skiligt köp, året om, och the samma skola en annat än thet samma Embete eller närhing öfwa.

Till thet Slunde, efter man en stor osticklighet förnimmer på särde wara med allahanda slags fremmande drycker, som är, Win, Bastart, Kirshedranck, Miöd, Prysing, och annat slags öhl, som emot Lagen uthiappas, och uthöfwer råttta wärde och all bitlighet sälhas, utan alt bestied, både af enn och annan, så skal härmed wara påbudt, at wise Borgare, enn, två, eller tree, efter som Mantahlet på menigheten är till, skole tillsättas, som fremmande drycker uthappa, och sälja skole, doch, at ingen fremmande driek, skal vslingas eller uthiappas, för än Fougden och Borgmästare i Staden, är thär om tilliänna gifwit, och dryckerna af them skiligen satte äro, hwar kannen af hwar slag, efter tidzens lägenhet giälla skal, såll någon dyrare, warde efter Lagen straffad til 3 Mark och förwärcat drycken, thestlikes skola dhe tillsförordnade clencker wid straf hafwa och hålla rätt mått med kannor och stoop, och sådanne mått skola med Stadzens märckie, wara märckte, warder annorledes hos någon funnit, straffas efter Lagen.

Thes till mehra wiso, hafwe Wij detta med egen hand vnderkrifwit. Datum Gripsholm den 10. Decembr. Anno 1576.

Patent Om Skuttsfärder. Dat. Stockholm den 2 Januarii
År 1577.

Wi Johan then tridie medh Guds Nådhe Swerigis, Bö-
thes och Wendes etc. Konung. Gøre här med allom kunn-
nigt och witterligt, så wel höghre som nedrighe Stender, All
effter som Wij altidh ifrå Wäre Konglige Regement, begynnel-
se vdi thetto Wärt käre Fädernes Rike Swerige, hafue hafte,
och än hafue stittigh wordnet och vmsorgh för alle Wäre Un-
dersfäters menighe Rikszens trogne inbyggerses wälfärd gagn och
väste. Så hafue Wij ock (thet Gudh kenne) gerne weledt så
mykt Och hafuer stude tilgörendes, förekomme och affkaffe, hwardh
som them til skadhe, synnerligh tunge och beswäring ware kan, så
mykt som themne tids lägenheet thet här til hafuer künedt medh
giffue, Och för then skuld hafue Wij ibland annedt, lätit och ick
ringe ther om wärde, att förnemde Wäre Undersfäter, synnerli-
gen then menighe man, måtte bliffue liffadhe och förskonede medh
the monge olaglige skuggferder, som the alt förmykt i alle Landz-
ender öffuer menighe Riket, hafue en tijd lång emoot Wäre wil-
je warit medh betungedhe, effter som wij Och ther på noghsamt
och offte hafue förklaret, både muntlighen i eghen Konglige Person
vdi the Riksdagher som holdne äre, så ock genom ähstilieliche
Wäre vthgångne Mandas breff. Thesligest och elliest genom the
muntlighe förhandlingar som på the förnempste Märcknas plazer
här i Wpland, aff Wäre vthskickede godhe män effter Wäre be-
falning äre skeede, Och ändoch wij allsuarligen hafue förbudhit,
att inge waghfarande, hwilke the helst ware kunne, skole vthen
skäligh betalning fordre och begäre skugghester, heller annen nöd-
draghe, Swarföre Wij och ährligen hafue lätidt ahnwende på
Wäre egne bressdraghare och andre Wäre tienare, som medh
Wäre

Wäre werff och ährender bliffue vstickedede, Een merckeligh sum-
me penningar, förnimme wij doch ick vthan stoor harm och för-
treth, att störste parten off them som samme Wäre penningar an-
namme, stelle sig fast otillbörlighen och otroligen bådhe emoot Och
och förnemde Wäre Undersfäter, effter thet, the giffue anthen li-
tet eller alzintet vthi betalning, för sådane theis fordenkap, vthen
behålle samme penningar inne med sig, Ther medh sker, att ick
alleneft Wij taghe ther stoor skadhe vthaff, at förberödde Wäre
penningar bliffue Och så swicklighen vndendölde, vthen, (thet of
mest förtryter) vthi bliffue Undersfäterne ther igenom så wel se-
dhen som för emoot Wäre wille betungedhe och beswäredede. Sam-
meledes förnimme Wij, att ick allenst Wäre godhe mäns aff
Wädelens tienere, vthen och andre som sigh bådhe på Och, Wäre
K. Sysken och förnemde Wäre godh män berope, pläghe ock
trughe, och welde sig frij fordenkap til aff Wäre Undersfäter
ther the vthi theres eghne werff och ährender framdraghe, Så
står Och på Wärt Konglige Embes wagne sådant förtreth, och
förnemde Wäre Undersfäters beswäring ingelunde lenger til at
lidhe, vthan äre fulkomlighen förtenckte att lathe straffa där vth-
öffuer til thet högste, chwär Wij någhen medh sådane otroheet,
och Wäre råbuds förachtelse kunne läche bestä och öffuerkomma.
Och på thet Wi och Cronen måtte här effter medh sådane för-
gäffligh penninge spilling bliffue förskonende, som här til dagz Un-
dersfäterne til ingen nytto äre wordne vthgiffne ibland Wäre bress-
dragere, helst effter Wij på Cronenes wagne ick hafue någhen
vrbörd ther til, effter som thet skeede medh the Tawerne pen-
ningar som vdi Wäre Broders Konung Erichs Regementz tijdh
öffuer menige Riket vthgiordes, Teslits ock effter Wij nu hafue
then rättigheet som andre Sweriges Konunger hafua hafte för
Och så att Wäre tienere både bressdraghare och andre them Wij
medh wäre och Rikszens werff och ärender lathe vsticke måtte v-
than betalning bliffue förfordrade effter som tilförenne skeedt äre.
Thersföre hafue Wij nu för sådane orsaker skal som här förbe-
rörde

rörde äre giordt thet medh een sådan förordning, att alle the som efter thenne dagh warde vthskickede på någre Wäre werff och ärender, anthen medh Wäre Bress heller och elliest, skole frifit vthen betalning bekomme nödtorffstigh fordenskap, bådhe medh skivghäster, maat och öd, efter som thet tilförenne aff ålder waridit haffuer, Säsom Wij och wele haffue Os förbehållede frij fordenskap til Wäre och Rijkzens förstor, när så behöfwes, och lågenheterne thet fordre kunne, Men alle andre, ingen undentagendes, hwarcken Wäre egne Sykkene, Rådjs eller andres tiene-re ehwilke the helst ware kunne, skole bettala för sigh efter Wäre förre Mandas innehåld. Och på thet att Vnderfäterne måtte thes bättre kunne åthskilie them, som sådene frij fordenskap på Wäre wågne bekomme skole, ifrå andre som thet til icke äre befreedde, Så wele Wij låthe medgiffue Wäre vthskickede tiene-re förgylte Postwapner, thet Wärt och Rijkzens Wapn står vppå til ett teckn och bewijs, att the som sådene Wapn haffue medh fare, äre stadda vthi Wäre werff och ärender. Och skole alle andre bewijs hwadh heller thet äre Passbord som vthi Wärt Rampn heller elliest äre vthgiffne, här efter intet merhe gelle på någon frij fordenskap, vthen alle waghfarende som icke haffue Wäre Postwapner efter som förberördt är, the skole ware förplichtede att vthgiffue penningar bådhe för skivghäster, maat och öd, efter som förnemde Wärt Mandas Bress som nu senest i nåst förledne Augusti Månede vthgiet thet om vthtryckeligen för-måller, Och thet som någher wore anthen aff Adelen eller andre som kunde haffue någhre Wäre Postwapner inne medh sigh, och them fördrister sig här efter att bruke til theres egne werff, liike säsom the wore aff Os vthskickede, Then som thet här efter gör, och thet medh bliffuer besunnen, skal icke bliffue achtet för någhen årligh man. Hwarföre Wij här medh wele haffue för-mant budet och befalet alle, som sådane Postwapner haffue hoos sigh behållen, att the them medh thet allesörste ifrå sigh leffuere-re, och låthe them komme Os tilhonde. Thette haffue Wij nu welet

welet giffue alle Wäre trogne Vnderfäter tilkenne att the måghe wete sigh fullkomlighin efter rätte. Bivode förtherstul och här medh allfwarlighen befale Wäre förordnade gode Män och Stads-hållere i alle landjänder, testigest Wäre Fougter och Befalnings-män sampt Länsmän, Fierdingsmän och alle andre, som för Wäre skul plichrige och skyldige äre, til at gøre och låte, at the haffue här ett trogedt och flitigt upsende medh, at thet Wärt Mandat måtte obrugligen holles widh macht. Och thet the kunne någhen bestå, som medh wold och welde worde trughendes sigh någhen frij fordenskap til medh mindre han hadhe Wärt Postwapn som förberördt, att then samme måtte bliffue antastet och til Os förstickedt, efter som Wij och tilförenne medh Wäre öpne Bress thet haffue befalet.

Gifuit på Wärt Konglige Slott Stockholm 2 Januarij Anno 77 Vdhi Wår Regemens tid på thet Niyonde.

Extract uer Kongl. Maj:es förordning angående Utskrifningar. Dar. Stockholm then 4 Januarii. år 1577.

Wernings karlar, som äre, Estråddare, Skinnare, Skomakere och andre Embesmän, som gå i bygden, och icke bestite hemen och utgöre skatt och skuld, doch att någre aff sådane Werningskarlar och Embesmän som almogen icke kann ombäre, måge bliffue quare vti häreden, helst vtaff them som åldist och och til krigsaker obrukeligest är.

Vti Städerne skole icke heller Borgerne bestije flere drenger åhn the til theris tienist nödtorffstigen behöffue, the öfrige måge vthskriffues, hwar lågenheten så tillsäger.

Landsköpmän och wederlags swenner, testigest the som vti Städerne ingen rättighet utgöre, skole och ware wederrede och vthskriffues, hwar så behöffues, så många Wij vtaff them begäre, doch för een ljdellig löbn och hyro.

Fullmakt för Wolmar Wichman att vara Öfwerste Tullnår här i Stockholm Dat. then 11. Januari Anno 77.

W Johan then tredje medh Guds nåde Sveriges, Siöets och Wendes Konung. Gode witterligt, att efter wij förnimme, thet oss och Sveriges Erone icke skeer then rettighet med Tullen, både her udi vår Konglige hufvudstadh Stockholm, så wäl som i andre Städer öfwer heele Riket som thet sigh borde, wdaff thed utländska gods som Inländske så wäl som fremmende före här in i Riket, vthen then Rente och inkumpst som Os hafwe bör thet aff, för thet the theris handel och gode wilkor här i vårt Kongerike, niute och bruke, blifwer som offest oss förskillet och understunget, thet igenom, att en part icke late skrifwe theris införningar på Tullboden vthen så wäll aff in som utländske förböllie störste och bäste deelen, aff theris medfollians de handel the hafwa i wärie hwarföre icke allenest oss och Eronen till skade, vthen och wärie undersäter i köpstäderna till stor förhindring i theris handel och wandell skeer. Och på thet, att sådant måtte blifwe förekommet och affskaffet helst efter thed är emoth all lag, rett och gammel sedwana. Therefore hafwe wij låtet försätta och utgå et Mandat huruledes her efter medh för:ne Inländskes och fremmendes Tull, så och elliest i the saaker, som wij hafwe achiet för nödigt skall handlet blifwe, och på thet at hwad wij i så måtto till vårt och wärie undersäteres gagn och förfordren hafwe betencht, samtycht och bestutt måtte hålles medh macht och efterkommes, så att the Inländske som the fremmende icke skulle hafwe tilfalle så här efter som här till att handle med Tullen som the sielff wele derigenom at ingen hafwer waret som någon insecnde thet medh hafst hafwer. Så hafwe wij förordnat tilbetrodte och befallet såsom wij och medh thette vårt öpne bref förordne, tilbetro och befalle thenne vår Ero undersäte och tienare Wolmar Wichman, att han skall ware vår Öfwerste Tullnår här i vår Kongl. Hufvudstadh Stockholm, hafwandes fullkomlig magt att gudre och late vdi för:ne Tullnårs Embete efter then

ber

sted och besallning wij honom thet oss gifwet hafwe, eller och här efter andten mundeligen eller skriffteligen gifwendes warder, och som han sielff efter sitt ytterste förnuft och förstånd wär och Rikens gagn och bedste der medh rame och befordre kan, och skall han förden skull till thet förste hafwe den macht på wärie wägne att han må rättfärdeligen ransake alle fremmande så wäl som Inländske, hwilke the helst wärie kunne, inge videntagendes som något gods her uth eller införendes warder efter vårt Mandats lydelse, hwilket han på thet siusteligeste antectne och opskrifwe skall. Och wät som någon wore här i Riket aff wärie undersäter, anten aff högre eller nidrige Ständer, som wille gifwe någon friiheet på Tullen emoth wärie utgågne Mandat och Puncter anten medh breff eller muntlig besallning den tidh wij vdi egen Konglig Person icke wore så förhanden, vthan annersteds här i Riket städer, eller och elliest i hwadh fall och lägenheet the helst kunde, då skall för:ne wärie Tullnår icke wärie förplichtet, att gudre hwadh då honom i then måtte befallet blifwer ware sig aff hwem det helst wärie kan som vnderstå sigh thet företaga, vthen han skall fordre och kräfwe wär och Eronones Tull, aff alle som wij icke sielfwe vdi egen Person, anten mundeligen, eller och med wärie Konglige vnderskrefne privilegiet och breff samme friiheet nådigest vndt och gifwit hafwe. Wij wele och her med alswarliggen hafwe befallet der som för:ne wärie Tullnår besloge någon som brukte och öfwerträdde wärie Kongl. Mandats Artichler en eller flere som wij både för inländske så wäl som utländske hafwe ställe late. Då skall han hafwe macht, att late sättie den samme i Fængelse, och ingen skall wärie mechtig honom der vthage eller löds gifwe, för än förbemälte wärie Tullnår hafwer gifwit oss till tienne, hwarföre han är insatt, och hwar vdbinnen han sig förfett hafwer. Seden wele wij late handle thet om efter som saken kan wärie til, och wij kunne tenkie rettwist är, och efter thet oss icke allenest på wärie Kongl. Embes wegne der macht vppå ligger, att här i Stockholm aliene ginge rätt till medh förskrefne

Kl 2

Tull,

Tull, vthan och annorstädes i Städerna, sampt thes hampner här i Riket som och wedh saltfön belagne äre där och de fremmende bruke deras handel Swenske Inwånare til förderff. Så skole alle Tullendrer öfwer heela Riket, och elliest alle andre hward namn the hälst hafwe kunne, som hafwe någon besalling i landzenderne både hward Städens och landzhampners Tull belagendes är, att efterkomme hward som i så motto vdi vårt Mandat och ordning är författadt, Thekligest förtekte och förplichtige ware, att lesuwerere förne wår Tullenär här i Stockholm på Tullen, och om dee andre saaker som tilldrage kunne hwarie Ser wefor eller och ringere, efter som de äre när stadze ge till, klare lengder och bestedh, och skall han seden wette gifwe oss all bestedh ther om tillkenne, huru troligen ther medh handlet blifwer, och att wij i tidh all stade och förderff kunne late affkaffe och förekomme. Så opå thet förne wår tienerer och Tullenär sig thes troligare och flitigare vdi samme sitt kall och Embete skall bruke och besinne late, icke anseendes någon gunst, wrede, wille eller wenskap, heller någon annen lägenheet, vthan medh sådane trooheet, flit och achsamheet anteckner, vpskrifwer och ransaker alt gods efter vårt Mandats innehåld och elliest efterkommer och besteller hward wij honom både medh förskrifne vårt Konglige Mandat om förne Tull och andre saaker befaller hafwe eller och här efter lägenheterne befalle kunne, Såsom han thes skyllig och plichtig är, och den Sed och troheet han oss sworit hafwer, kraswer. Och opå thet offtebemalte Tullenär sig thes troligare och flitigare så wäl om Tullen här i Swerige som och udsfwer heele Riket bestelle och beslute skall och icke någon köpenkap bruuke eller sin egen nytte sökie; Thersföre hafwe wij oss synnerlig gunst och nåde efterlåtit honom till then besollning wij honom nådigest wele framdeles efterlåtit en fördeles penning efter vårt Mandats lydelse, som är oss hwarie fyre dalers wårde vdash in och vthförtinger att Rundshycke, ther med han både sig och andre som han i så motto brukendes warder til vårt gagn och bedste, vsp

behålle

behålle, nåde och löne kan. Vuide förthen skuld här med wåre besallningsmän, och andre vdi hwardh Conditioner the hälst ware tinnene, som för wåre skuldh wele och skole göre och late, att the icke göre för:ne Tullenär någet hinder eller förång emot thenne wår Konglige Tullmact, så framt the wele gidre thet oss är behageligt och ondwiike wår ogunst, ther hwar och een hafwe sig efterrette.

Tullmact för Woldemar Wikman att förhindre och affkaffe Landköp. Datum Stockholm den 11 Januarii år 1577.

Wil Johan then tridie medh Gudz nåde Swerigis Göchis och Wendis Koning. Göre witterligt, att efter thet wij förnummit hafwe thet mäst delen vthaff the köpmän som aff och til vdi vårt Kongerlike drage och handle, vpköpe icke allenast the warur som wls hafwe till vårt egit behoff förbiude låtet, vthan och the gemeene warur ther med wåre Bndersäter vdi Städerna kunde theris handel och wandel medh drifwe. Och ther the icke sielstwe sedene warur bekomme kunne förhandle igenom theris gifft och gåfwor medh wåre Bndersäter som på landzbygden bo, att the til theris behoff the måste Skinwarur som then mögeligt kan wara tilwåge bringe vpköpe skole. Ther igenom wij icke allenest inge Willwarur vdi wår Skinkammar bekomme, vthan oss och Cronon blifwer then tillberlige Tull och rettigheet, som them ther vdash hade bordt vthgöra försnellet, vrsaken at när the sådane Willwarur bekommit hafwa, begifwa the sig icke til wåre Städter till att förtulla ther aff eller them ther till att försällie, vthan genest sig ther medh till fremmende orter försoge, sansedt at the hwarthen Passbordh eller bestedh hafwe. Och sker icke allenest Oss och Cronon i så motto förnär, vthan och wåre Bndersäter i Städerna blifwer theris näring förtagit och förhindret, så ståar oss på vårt Kongl. Embetes wågne sådant icke längre at lida, hafwe fördenksull tillbetrot, såsom wij och med thet Konglige öpne bress tillbetrot thenne wår troo tienare Woldemar Wikman

El 3

at

at han icke allenest wår Tullnär wara skall wihen och allestädes öfwer heele Riket lage och bestelle på thet slijteligeste och troligeste att sådant landköp måtte blifwa affskaffet, och thet han, eller them han på wåre wågne thet tillbrukendes warder sådane landköpmån hwad heller the äre köpwenner som i Städerna plåge wistes eller och andre som på bygden bofaste äre och icke någon borgere nåring bruke, bestå och uppsane kan, skall han them låte antasse, theris godz Arestere och of therom tillkänne gifwe, sedan wile wij låte them straffe effter som saaken och lågenheeten sigh kan begifwe. Biude förhensfull här medh. Datum Stockholm den 11 Januarii Anno 77te.

These efterskrefne Puncter och Art clar skall Wolmar Wijsman bestålle om Tullen efter eben Fullmacht som honom gifwen är som här effter följer: först ett Mandat om samme Tull.
Datum Stockholm den 12 Januarii År 1577.

Wi Johan then Eridie med Guds Nåde Sweriges Godes och Wendes etc. Konung. Tilbiude eder of elskelige trogne Mån och Underfäter både Adle och oadle Andelige och wärldzlige högre och nidrige Ständer. Thestijkest fremmende wdaff hwadh nation the hålft wara kunne, samt alle andre som köpenskap och handel bedrifwe och bruke vdi thette wårt Konge Rike Sverige. Wår gunstige helsan, nådige benågenhet, gunst och nåde effter hwars och ens stånd och Condition tillsörene etc. Och kunne eder gunsteligen icke förholle, att effter wij nogsampt hafwe förstått och förnummit, så wål wdaff wåre trogne underfäters vdi Städerna klagemål, som och wdaff sielfwe daglige försarenheet hwar wdaff den dyre tijdh som här i Riket en tijdh lång warit sig förorsaket hafwer, och ännu ty wåre dageligen wterligare mer och mer sig föröker och förorsaker, nemligen der wdaff att wij förnimme thet en stoor part aff wåre underfäter, både borgere, Prester och bönder begifwe sig till owanlig plåger och hampner på bygden thet att föryttre theris warur och köpenskap emoch

Stå

Städernes privilegier och Sweriges bestrefne lag. Och skeer icke allenest, att wåre Underfäter sig till sådane owanlige plåger begifwe, wthan fremmende drage och vnder tiden till sådane olaglige Markneds plåger medh theres köpenskap. Thet igenom wåre trogne underfäter som boe vdi Städerna bjiswe förarmede och vdi theris nåring storligen förhindrede och blifwer fördenstull therwdaff förorsakede theris waror och godz the ringe the hafwe förhöge och förstågre wå thet the måtte blifwe medh theres barning. Sker och icke allenest wåre trogne underfäter i så måtto förkort wthan of och Cronon blifwer then tilbörliche Tull som them wthgöre borde försnellet och vndandolt både wdaff thet wthlendste så och Inländske godz och warur, efter thet at vdi sådane hampner och plåger inge äre aff of förordnede eller tillskickede, som aff them Tullen på wåre wågna fordre och wpbåre, Thet medh skeer, att förberede kömån så tillsfalle att begifwa sig ifrån sådane hampner genest till Sydland medh theris waror oansedt att the hwarken Wåsebord eller bested hafwe.

Wdi lijke måtto såsom of och Cronon blifwer wår rättigheet och Tull vdi förberede owanlige hampner försnellet, så förnimme wij och att of och Cronon ringe stahl och rätt skeer medh then Tull som vdi Städerna borde wthgøres, så wål effter införinger som wthföringer, i så måtto, att wåre underfäter, så och fremmende instipe theris godz vdi någre landzender här i Riket wå Adelsens Skep vnder thet steen, att the ingen Tull wthgiöre skulle, hwilket godz, hwarken när thet wthföres eller införes blifwer anteknet och wstriswret, Så är och thet of samt menige Riket till ingen ringe skade, at the gode och faste waror som här falle i Riket blifwe wthförde, thet emot en part aff the fremmande icke före hijt in Riket igen inge sådane Perseler, som then menige man till någon nytto eller gagn wara kunne, wihen en hoop lättfardigt fram och barnalekan. Thet wdöfwer fördrifte sig och en part emot wårt Kongl. Mandat och alswarliche förbudh at wthföre wårt och Cronones Wynth både Gull och Paiment icke till någre Tull

sende

send Dalers vthen til någre hundred Tusend; dalers värde vdi Tullnor och Fierdingar inpakede, effter som os nogsampt vdaß them som vpå fremmande mynt varit hafve, thet om tillenne gifvit är. Thet vdaß Sveriges Crona icke nogen ringe skade hafst så att alle förståndige nogsampt förnimme och förstå kunne, hvad nytte eller fördeel thet vdaß föllie vill. Och effter os på vårt Konglige Embetes vegne sådane vår och Sveriges Rikes skade icke står till att lijde vthen vårt fäderne Rikes, och thet trogne vnderfäters gagn, bådste och förmering betenke. Dersfore hafve vii teße effterreffne puncter och Artichler skriffeligen låte författe. Thet effter alle sig reita skole, så väl om allehande Tull som os och Cronon i så motto här till hafiver varit ifrå, som och om allehande slags in- och vthföringher här thet medh handles skall, att såsom the fremmande sampt vdaß egne Inwandere vårt och Rikens mynt hafve fördrifvet vthföre, skole the vara förtenkte, sådane perseler som är Gull och Sölff, samt andre nyttige varur i samme Staden igen insföre effter som viidare här effter wedh hvar Punct i synderheet förmålt blifiver. Thet effter alle så väl Swenske som vthlendste skole sig aldeles hafva til att rette wed straff och pen som wed hvar Artikel förmåles.

1. Alle Kongl. frijbref som köpman bekomme aff Cancellie, att the medh theris in och vthföringer skulle vara tullfri, eller och andre Konglige fordels bref thet oppå lydendes, att the för andra köpman nå, niute och behålle skole vth theris handel samme Kongl. bref skole the bare till Tullnären, och låta vth Copiera them, sammaledes alla Contracta som the med Kongl. Maj: beslutendes värde etc.

2. Item, alle the Skepp som komer med någon last ifrån fremmande Städer till Sverige, anten Skeppen höre vnder Sveriges Crono, eller och annorstads hemme, the skole hafve både Sölff och Gull hit in i Riket medh sig till Kongl. Maj: och Cronones behoff, hwilcket man dem strax med Inlendste varur, vthur Kongl. Maj: waruhuus betale skall effter Dalers värde, ehwad rådh då finnes kan till warurne, eller om icke så varur då kunne wa

ra i föråd skole köpmanne som icke äre Tullfri, Skepparen thet betala och sedan skal man skotta vdi köpmanne Tull igen, är thet så att alle äre Tullfri som theris gods thet i Skeppet hafva då skall Tullnären ehwad rådh han finner betala Skepparen sitt Gull och Sölff, effter som skäl och rätt vara kan och när warur med thet förste igen komme vdi Kongl. Maj: Waruhuus, då skall man för alle andre först betala the Personer thet vis igen som Tullnären sådane förrestreckning af bekommit hafver der Skepparne som Gull och Sölff lefvereret hafiver med förnögdh warder etc.

3. Effter thet sattet skall hvar och en tillförordnet Skeppare hafva af Tydland hit in i Riket med sig, den som förer ett Skepp om 20 lester skall hafve till Cronones behof fyre Rosenobler eller och thet värde vdi Ringerst gull, sampt 3 lödiemärck Sölff eller och det värde, vdi gode dalers, och seden hafve thet mere som större Skepp förer, och then mindre som mindre last förer än 20 lester, Men då skall förne Ordning effter the 20 lesters förningar aff och tillräknes som här för förmålt står. Hvilken Skepper som intet effter förne Ordning tillfyllest lefvereret hafiver han skall liggie olastat in til thet sådanne summa Tullnären lefvereret blifiver etc.

4. Vpå thet att Esthogen här i Sveriges Rike icke måtte blifve uthödt, effter man högeligen Eken her i Riket til dageligit värt och bygningar behof hafver. Dersfore skall hvar och ett Skepp som aff these effterreffne Städer hit in i Riket komme nemligen Danke, Rynsberg och Riga Stadh effter hvarle 20 lester god; the för, skole the vare förplightedt at hafve medh sig två tollster gode wägenphoter, hwilket hvar och en skall betaldt blifve, effter som the thet sielff inlöpt hafve vdi förestene Städer etc.

Skole alle vthlendste köpman effter som Sveriges Lag förmåler icke länger än Sex veckor förhålle sig i the köpstäder till the då medh deres gods kunne försogede blifve, och när the

Sex wckor är framledne, skole the wære förpligtede at draga ut hur Riket igen, och at thet gods som the i medlertidh icke hafwe föryttre kunnet, måge the taga aff landet medh sig eller och sellie thet inlendskom mannom, befinns thet, att the låte the ris gods här i Riket qwar stånda hos fremmandom, hafwa förbrutt godset och then fremmande köpman som fins hafwe taget och hägnat sig thet gods som en annan Bihländsker köpman wdi dee 6 wckor icke hafwe föryttre kunnet, thenn samme skall hafwe förbrutt Et hundredt Enkel daler för dölsmåhl. Och seden effter som saken aff högber:te Kongl. Maj:ts tillbetrodde män kan måtes til, och Summan siggh högt belöpa kan den hafwe dölie wæret etc.

5. Allt thet öfwerblefuet gods, som the Bihländske icke hafwe fått sålt innen theris sardag thet dhe då kunne hafwe ofält skall them wära efterlåtit att the således sällie thet nembl. Om Kongl. Maj:it thet aff något behåller, skall samme köpman sin betalning 12 Wiskor näst der effter betomma, och om någon annen Inlendsk privat Person eller borgere thet köper, då skall samme Bihländsker köpman hafwa rådh att fristwie sin betalning ett halff år näst thet effter, Men doch skall thet biudes Kongl. Maj:ts Tullnär först tilhande på Kongl. Maj:ts wegne etc.

6. Alle Bihländske och fremmande the som Tullfri ähre skole wære förpligtet aff hwar hundrede dalers wårde i gods eller penningar the inföde wdi Riket lefwerere Kongl. Maj:ts Tullen på Kongl. Maj:ts wegne til hande 4 Ringerste Gyllen, Men en Inlendsk köpman aff hwar 100 dalers införing två Ringerste Gyllen, doch skal thet både Inlendske och Bihländske strax medh warur betalt blifwa etc.

7. Ingen köpman eller någon annen privat Person när han ifrån Tydlandh öfwerkommen är wdi Swenske Skären fördrifte sig sigge til landz at draga til Städerne medh mindre när en eller flere wille begifwe sig till Staden, då skole the Præntere sig först oppå Slottet för the personer som betrodde ähre aff högberete Kongl.

Kongl. Maj:it på Slottet til Stådhollerne och om the til någre andre plager sig förre begifwe, än som sagt är straffes hwar wedh 30 daler, och ligge 4 dagar i Tornet etc.

8. Alle the Skep som med fremmande warur hijt till Stockholm äre frachtede skole inted legge till broen, förre än the theris gods både litet och mycket, anten thet hörer In eller wihlenningar till som thet innan bordz är hafwe upskrifwe låtet wdi Tullboden, sedan både In och Bihländske theris gods hafwe skrifwe låtet, då skall man låta skeppa allt lycht gods wdi Kongl. Maj:ts egne Inventarii boder medh Theres egne bekosnader som godset tilhörer. Så att både Kongl. Maj:ts Tullnär hafwer then ene och köpmennene then andre Nyckelen til boden så länge man hafwer ransaket theris införing: hwadh lycht gods belonger, wdh hwilke man får see, om the theres gods tilförenne hafwa skrifwa låtet, förty igenom theris orette angifwende snike the som oftast then rettighet bort och then Tull som Kongl. Maj:it och Cronan borde hafwa. Men om någon oretträdig befinns, när Kongl. Maj:ts Tullnär införingerne ransaket hafwer, och finnes i så måtto mere wdi deres waru, än som the förste gången wdi Tullhuset hafwe upskrifwe låtit, då skall samme persons gods wæret förfallet till Kongl. Maj:it och Cronan, för thet han Kongl. Maj:ts tilbörliche Tull hafwer understiele wælet, thet all löse sitt liiff, som för annan tiufnat, hwar han icke hafwer thet han kan löse sig medh stånde sitt straff. Item the som Tullfri ähre, hwad heller the ähre In eller Bihländske, skole och granneligen låte antekne theris gods om thet icke skeer, hafwe förbrutt, så mycket man finner mere än som the förste gången hafwe upskrifwe låtet och böte off allt thet gods, som the medh sig i Riket hafwe hafwe hwar tjonde penning etc.

9. Item när köpmennene theris gods wdi Tullboden upskrifwa låte, så skole the wære förpligtet antekna wærderingen wdi theris gods samma tidh effter hwilken wårdering, man då strax kan taga Kongl. Maj:ts deel hwadh Tullen belanger, de perdes

ter som då Kongl. May:ts nödt behoff hafwer. Thette skal vth-
blifwe om Kongl. May:ts tädte, thet hender sig ofte att köp-
männen, deres egit gods när de tulle skole endels ringere wär-
dere än thedh i Tydland betalet siår, vpa thet att Tullen icke
högt för dem siige skall, när man det förnimmer, då må man
ther aff beholle en hoop warur til Kongl. May:ts behoff, thwadth
rådh man finner betalet medh och om köpmännenne försättie der-
res gods högre än man kan gifse theris wärde wara kan, då må
köpmännen beholle sitt gods, och då gifwe Kongl. May:ts för
Tullen enfil daler.

10. Alle Bthländske warur som komma vdi Inventarij bodarne
eller och thet gods som man förlostwer köpmännenne att före aff
Skeppet strax i theris boder, skole ther vdi tre dagar ligge till
städes ofält och theris gods presenteres om icke Kongl. May:ts der
aff beholle will till att betala när köpmännenes saardag är, nemli-
ligen 6 wekor, äre där någre warur som Hans Kongl. May:ts
tienstigen äre, och inge warur den tidh i förrådth kunne wære,
är ej heller wiist huru snart någre warur förmodendes äre i War-
rhuset, ther man köpmännenne medh betale kan när theris sa-
ardag är, så skole the än så icke blifwe qwar i Riiket, att före-
dre och anamme till sig thet them aff Cronan restede, och om
icke den betalning då innan förskriwin tidh theris fullmechtiger
beswererätt blifwe, skole samme köpmän till en genant Summa
tullfri wara, för thet the byt hafwe öfwer theris Termin, är och
så att the tillforenne äre tullfri skole the seden 18 wekor dag så
wänta här i Riiket, och förbytte sitt gods, fram för alle andre
köpmän, som icke mere än 6 wekor sig här i Riiket förhålle skole,
men då skall hwar och ens köpmans blifwande tidh honom
blifwe efterlätit, eftersom Summan stor är, den han hoos Cron-
nane mistet.

11. Thwadth slags gods som vdash köpmännenne som icke tull-
fri äre blifwer fördt i Riiket skall Kongl. May:ts altidh wara
fritt och förbehallet oförmenhet behålla för samma köp och wärde,
lije

lije som thet köpt är vdi Tydland så mycket Hans Kongl.
May:ts Tull allenest belanger. Men the som tullfri äre, skole
och wære förpligtet att uplåta Kongl. May:ts theris gods för thet
köp som the thet hafwe köpt i Tydland, om Kongl. May:ts
ther aff någet behålle will aff hwarie deris 100 dalers införin-
gar til 5 daler gods men thet skall dem som tullfri äre strax
medh warur betalet blifwe.

12. Alle köpmän som tullfri äre när deres gods i try dygn
Hans Kongl. May:ts tillhonda ofält legat hafwer, då skall hwar
i sin stad publicer swerie, efter som man då i Cansellet them en
Eedh will föreställe låte, att godset hörer honom allene till, som
thet här i Riiket annammede, eller och han skall swarie att all
godset hörer hans hushbonde till som thet skippat hafwer, vthan
någer anners förslag, den som icke sådan Eedh kan gå skall låta
ligge sitt gods ofält eller och gifwa Tull och saliet hwem honom
lynes som förmått siår.

13. När Skeppet lofat och tömpt, och om det icke strax sin
fullkomblig last bekommer, ther det då strax kan igen medh tillade
blifwa så skall samme Skep leggie ifrån broon till bomen in till
thet Skepparen meet sin fullkommelig ladning så skall Skeppet legges
till broen igen och taga sin last inne vdi Tullenårens tienares
närwaru etc.

14. All thet gods som vdi lychte Kramfat, Tynner eller fister
är, skole vdi Kongl. May:ts Inventarij boder optages och ransat-
tes, finnes någet förbudt gods, som the hafwa inpactat, och
wille vthskippat, miste godset, och löse liiff sitt, för thet han
Kongl. May:ts förbudh intet achtat hafwer. Hafwe ej rådh löse
liiff sitt stände sitt straff. När sådene ransättning vdi Inventarij
Boderne steds är, då skal intet gods heller i Schepen schepes,
medh mindre två Tullenårens tienare äre där i Schepet medh till-
städes. Hem låter någon köpman sig befinna i Schepet när
thet tillades, medh mindre Tullenårens tienare där och så tillstas-
des äre, den samme böte tjo daler, och sitte som Rätter i Dis-
teburen.

15. Item Alle the Köpmän som icke willie för dubbel omkostnede skuldth att thes Wäcker, Tynnor, Byltor samt andre lychte Materier skole oppå nytt optages, seden the hafwa thet packa låtit, the skole thes gods löst late före udi Kongl. May:is Inuentari böder, och låta thet packa thet vdi Tulländrens närvaru, hwar icke så sker, då skall man ransaket, och optaget efter som näst före förmålt är etc.

16. Item Alle the Bäländske Köpmän, när thes sardag (som är Sex wēkor) förledne äre. Och då the skole wara wägfärdige igen hädan för än the thes Wäckerbordh aff Kongl. May:is tillförordnade Stådhållare bekomma, då skall hwar och en lefwere re en klar längd ifrån sig med hwem han sitt gods förystret hafwer, namn från namn, efter som han sin egen regenskaps bock hälle plägar, den som hädanne längd icke kan gifwe, hafwer man i mistante, att han sitt gods i Wpstäderna, eller och andre plazer hafwer förhandla låtet och sögt borgarenaring thet Sweriges inbyggere skole medh rette hafwe thes upprehålle wdaff. Same dom så hoos Kongl. May:is eller och Hans Kongl. May:is tillförordnet Stådhållare etc.

17. Skall ingen ware efterlåtet, at sätta någon Kista eller annor lycht Materie inn opå Skepet, för än thet bliffwer ransaket och Skepet utan bomen ligger och will gå till Segels, hwem thet gör miste kista och det thet vdi är thet till böte Fem daler etc.

18. Item skall ingen ogift Tullfri wara, aff dee samme som deres ursprung hafwe vndan Sweriges Crono och thes näring vnder denne Crono sökie, medh mindre han förplichter sig medh borgon, och sin egne skriftweller, att willie gifte sig vnder Swerigis Crono hwar så händer att han annor stads försed bliffwer än där Swerigis Konung Gubernator öfwer, då skall hans Tull förslås hwadh mådan han ogift war infört hafwer, och Lyfftesmännen skole thet här i Riiket wedersläggie. Män då skole Lyfftesmännen icke längre än för tu åhrs införingar godh säye, och seden andre Lyfftesmän för andre tu åhren, och sedan altitid meer

och meer efter som samme Köpmän då sin handel lenge bruter till här i Cronones landh. Hwadh då Lyfftesmännen hwar för sig skole gifwa för tu åhrs införingar, skall man finne i Tullebooken besked opå.

19. Item äre och någre inne eller Bhländske som Skogmäst hafwe när thes gods skall opskrifwes, och förtullas, att thet kommer någre höge Personer Inrikes till, som han ifrån Lyffteslandh medh sig häller ifrån Swerige hafwe, den som thet vdi öfwer annorledes beslagen bliffwer hafwe förvärket liif och gods. Befins och samme Köpmän någen handel drifwe till fyre penningger belagande medh Borgare eller och andre personer ware förfallen vnder samme straff etc.

20. Skall och ingen hwarfen In eller Bhländske när the till Skeps och Segels gängne åhre, om Winden dem i Skäriegärdes Resterendes worde fördriste begifwe sig ifrån Skepet åth Staden igen anten till landz eller watta med mindre han först pralenterer sig på Slottet och gifwer sin nödh tillkenne, hwarföre han nödgas begifwer sig till Staden, och sedan när han wägfärdig är igen, skall han åther pralenterer sig sammestads, och må man ransake hwadh han till Skeps medh sig fordrer igen, hwilcken här emoth handler wari saakfält efter som vhi thet Siunde Capitler förmålt siår etc.

21. Wdaff these efterskrefne Dricker skole både Infödde och Bhländske hwadh the så äre Tullfri häller och icke accijta, anten thet kommer Istan till medh Broen häller ofwan Strömmen som sellies och ifrån andre plazer fört bliffwer, eller och som köps är i andre Cronones Städer och hjit till byen kommer etc.

Vdoff allehanda slags Wijn hwar tionde penning.		
Finst Miödh	} af hwar Tynne	20 Ore
Pitoust Miödh		16 Ore.
Tyst Miödh		14 Ore.
Dryking		18 Ore.
Allehanda Tystt		
Dhl och Mumme	}	12 Ore.
samt andre såde		
ne Drycker		
Allehanda	}	8 Ore.
Sweaske Dhl		

Alle anten the ähre Tullfri eller och icke. Item infödde eller Vehlendste aff hwar godz the in eller vshføre skall Tullenären vpbäre aff hvarie fyra Dalers värde ett rundstycke til puntgiälte der med Tullenären den som hans tienare äre på Kongl. Maj: 8 wägna endels theris omät något när förskilla skall, som för Köp männens godz omät hafwe skole både vdi in och vshsteppande. Men när the äre wägsfärdige häden till andre orter, skole de gifwe inge vndantagendes, anten Ja eller Vthlendster aff hwar lista fyre Rundstycker af hwar Tunna SkepsDhl fyre Rundstycker, aff hwar Bylte eller Läästynne fyre Rundstycker. Men vdi aff alt annat som in och vshförde blifwer intet vndantagendes skall Tullenären af hvarie fyre Dalers hafwe ett Rundstycke effter som förmålt ståar. Alle vshlentinger som öfver winiren anten i Städerne eller på Bygden vnder Sveriges Crono äre, the som vdi aff frij willie sig här i Riket förhålle wele, skole gifwe Konungen vdiöfwer theris tillhörliche Tull vdi af alt the the införde hafwe hwar 8de penning för han Tullfri, torrhende att någre winterliggeret emoth theris willie nöddes blifwe här qwar i landet, i thet at vointeren förtager thet the moste skepa vp theris godz igen då skole the samme gå till Tullenären och låta granneligen antecfna, alle the Vehlendste Warur, som the hafwe hender emellen

ännu

ännu öfde, tiäne the worur Kongl. Maj: 8 ta skall hans Nåd warre närmest att behålle dem näst wärdagen till att betala, hwar och icke Kongl. Maj: 8 wed them blifwe will, selie hwem honom sitt gods lystet men doch Inlandskom Köpmannom etc.

Skole och inge Inbyggere legge theras Skerp eller Skutor til sine boder som the vthan eller innan bomen hafwa för än man granneligen hafwer ransaket.

Om Norboens och Österboens Finske Schårs Wyländste same andre sådane Farkoster de som höre hemme under Eweriges Crono när the komma innan om Warholmen heller och eill andre Ewerigis hamner, huru man sig emoth dem förhålle skall. Dat. Stockholm 12. Januarii 1577.

Högber:te Kongl. Maj: 8 wär allernädigste Herre samt Sveriges Crono steer föge rett af the Inlandste som äre Riksfens Inbyggere i thet att Hans Kongl. Maj: 8 Tull först och fremst som här medh Stockholms Slottfalle pläger ärligen till Kongl. Maj: 8 Tullhus föge rätt pläger förtullas, är fördenksuldh aff nöden at man två Boder låter vphugga, en bodh nedh före Slottsbacken för them alle som sitt gods wille förnyttre eller och legger vp här i Stockholm, och them andre medh Stadsgården äth Södermalm, ther skole the theris gods låte vsette som willie vp igenom Söderström, så får man förslå när godget är all vpsatt, hwarh högbem:te Kongl. Maj: 8 Tull blifwer eller eij, och icke så gifwe theras Tull opå höft, som de pläge wara wan at giöre.

2. Item skall ingen Farkost anten små eller floor, fördrifte sig längre än tre timar ligge vthe medh Holmarne, sedan Tullenären hafwer seudt bud att the skole leggie till Kongl. Maj: 8 Tullbodh; der den emoth giöre hafwe förbrutet en genant Summa för ohydno skull, och efter som warurne äre till dem innan bords hafwa etc.

3. Ingen skall fördrifte sig att bruke något förkiöp, anten

N n

Wdel

Aldel, Kongl. Maj:s tienerer, Borgerckap, eller hwem thet helst wara kan, så lenge Skutorne liggie wed Holmen och äre otulsade, den som der med blifwer beslagen hafwer förbrutet thet han solde i förbodh, och den som köpte hafwe förbrutet i Wenninger så mycket thet kunne belöpe sig som han uthe wedh Holmen köpte etc.

4. Item Drager någon vthan för bomen och köper ehwad thet helst wara kan aff Norrebroffns Carler eller och andre, och förer thet till byes medh sig medan Skutorne otullede äre, den som köpte skall straffes effter för Kongl. Maj:s tillförordnade thet mäta kunne, lijke som den varit hafwer benägen, till att försni- le Kongl. Maj:s Tull. Then som godset sålde miste samme Pergel, och böte effter som Summan sig högt belöpe kan den han sålde etc.

5. All then bekostnet som skee kan när man godset op och in Skutorne sätter skall Tullnären uthgifwe, thet emoth skole the ware förpligtet af alt thet godz som awar blifwer i Stockholm, lesverers Tullnären aff hwarie fyre Dalers wärde Ett Rundsty- ke, men den som igenom Södreström legger af hwarie 4 Daler i Rundstycke.

6. Alle Skutor när the så vp och inschepade äre, så skole the få en Sedell aff Tullnären och legge sig till Stockholms Slotts Tullhuus till att lesverere Kongl. Maj:t den rättigheet som thet sigh bör effter som thetis förning är till.

7. För Tullen skall ingen wara frii, undantagandes synner- ligen them som hafwa Kongl. Maj:s Nådigeste efterlåtelse. Men alle skole wara förpligtet att gifwe hans Kongl. Maj:t den till- börlig Tull, som vdi Stockholms Slotts Tullhuus, antingen the willie vp igenom Strömen heller och ick etc.

8. Alle the Skutor som komme igenom bomen innan War- holmen till hwadh hamn de då lända, och ick komma till Stock- holm skole intet fördrisse, anten lister eller mycket att sellia eller upskippa, aff thetis Farkost för än the Tullnärens Sedel till Foug-

Fougden, Presten eller Lendymannen hafwe, thet the då näst i Hamnerne liggia, den sigh här emoth förseer, skall Skieppa- ren hafwe förbrutet Farkosten och hans medhöllie effter som the warur kunne hafwe innan bordh etc.

Skole och Fougterne hwar i sin stadh hafwe granne up- seende wed sådane hamner medh lijke som ick sökie Stockholms Tullhuus, ei heller uthgifwe thetis tillbörlige rättigheet att hwem the bestå som något säll, ehwad Pergeler thet då wara kan, skole då Fougterne antaste sådane motwillige Skalker och dem wäl förwaradhe till Stockholms Slott förskickte.

Om allehanda Ryße warur.

Item allehanda Ryßewarur som komhe hit till Stockholm, der udaff skall Kongl. Maj:t hafwa aff Swenske Inbyggere hwar 10de lb Allin stycke effter som godset är till men aff hwar fremmende Köpmän hwar Elffte deel etc.

Kaste och Bryggewed, Sägede'et sampt andre Brä- der, stoor och små. Item om allehanda trälast.

All kaste wedh, som föres saal, anten wed Broen Dstantill eller och ofwan Strömen skal vleggias och Jamnes effter Stad- zens mähl och sampt så framret weden ick skal wara förbrutit, den som sällier weden skall gifwa Kongl. Maj:t der aff hwar Eloffte sampt och den som köper weden skall gifwe wedewräka- ren af hwar sampt sex penningar.

Sammaledes skall och så wara om Bryggeweden Konungen hwar eloffte Bryggewedh, men wedewräkaren aff honom som we- den köper af hwarie 3 Bryggeweder et halft öre, då skall man hafwa en synnerlig Etang der medh man måler bryggieweden, både längden och högden att hwar och en scheer lijke och rätt så wäl den som köper som then som säll thet.

Sammaledes om Säglreder Konungen hwar eloffte Tolffe aff dem som sell thet, men then som köper thet skall gifwe we- dewräkaren aff hwarie Tolff et halft öre och skole samme bräder

och vråkes at the skole hålla thes rättelångd, tiokleken och bredden så framt Konungen icke skall kennes wedh them eller och reknes två för ett etc.

Item om små Skariebräder Konungen hwar elffte Tolf och wederråkarer aff hwarie tre Tolfier et halft öre skole och vråkes hwarh ellest allehande trålast belangendes år skall förslås efter för:ne Ordinantz och sätt Konungen sin deel, och så den som vråker sin del.

Om Fiskesumpar.

All then färst Fisk som kommer anten Östan till wedh broen eller och ellest wanker faal oswan för strömen skall icke någon fördrifte sig att fällie förre än Hans Kongl. May:z tillsförordnes de Köfemestare låter taga Konungens Tull der aff, eller och låter köpet för penningar till Kongl. May:z behoff, när till Kongl. May:z behof af Fiskerne taget är, då skole de lägga medh thes ris Sumpar till then plas det man sådane fiskesälliere då bestes dandes warder etc.

Kall Näfwer Höd sampt andre sådane perzeler flere etc.

Allan faal Kall der wdaff skall Kongl. May:z hafwe hwar elffte lest aff dem som Kallen såäl, men den som köber honom skall gifwe för Tullboden aff hwar lest och ett halft öre.

Sammaledes om allehande andre perzeler, Konungen hwar elffte deel och på Tullboden thes rättighet.

Hertzog Carls Privilegier för Skomakare. Dat. Nyköping den 17 Julii. 1577.

Wi Carl etc. Gidre witterligt, at efter man förnimmer det Staderna blifwa therigenom mycket förhåtråde, at god stic och ordning hålles med alla Embeter i hwar Stad, så hafwe wij för gods ansedt, att medh Skomakare Embetet uti Wår Riöpsstad Nyköping, skall hållas wid det sätt, som här efter uttryckeligen förmåles.

III

Till det första hafwa Wij med Bergmästare och Rådet, samt menighetenes samtyckio bewiljat at 6. Skomakare skole sig i för:de Nyköping nedersätte, och Skomakare Embetet bruka, och inga flere, thes the sig och nära skole, och ingen köpslagen drifwa, eller flera Embeter idka, än thet ena wid straff, som Lagen utswisar. Will och ey någon af the Sex med samma Skomakar Embetet, sig nöja låta, då skall han det vsäija, förre än han vidare något Embete tager. Them skall och wara härmed förbudit, at ingen Borgare eller andre, som sig i förre:de Nyköping nedersatt hafwer, skole låta wrgidra några hudar, innan eller utan stad till skoor, till att sälja Skomakare Embetet till hinder och försång, såsom Wij och icke heller wille hafwa tillstadi, at någon thet ware sig Riöpmån eller andre af Landbygden, eller fremmande städer, skall föra Skoor in i Staden till prång, hoo themed beslagen warder, hafwer förwårdat Skoornar, och straffas för förbudet. Wi wile och härmed förbudit hafwa, at ingen Skomakare, ehvem som helst han tillhör, eller skuter sig uppå, skall eswa Skomakare Embetet i Nyköping, än allenast the Sex tillsticade: Ey heller på en myhl wäg bringa om Staden, låta sig med sin Skomakar giärning, wid 40 M: l finna. Ingen Låredräng skall i samma Skomakare Embetet warda antagin, utan then man weet hwar han södder är, och med mindre samma Dräng will tillsäija tienst på så många åhr som Skomakare Embetet bör læras uti, löper och någon ifrån sin huusboade innan lähre åhren uthe åro, då skall måstaren hafwa fullmacht, med wåre besallningsmäns tillhielo, at antastan och hämtan igen, ehwar samma Låredräng igenfinnas kan, utan någon förhåldning. Icke skall heller någon Låredräng fördrifta, at nedersätta sig för någon Skomakare, förre än han hafwer sin Låhreåhr rätt utthient, och bewist sin gierning för Fougden, Bergmästare och Rådsmannen i samma Embete. Will sig och någon fremmande, eller Inländsk i förre:de Wår Riöpsstad infätra, för en Skomakare, då skall den samma förre än han i

Na 3

Em

Embete tagen warder, bewis, huru han sitt Embete lart hafwer, och skola wåra Befallningsmän, Bergmästare och Råd, samt med Alderman, en gång om året till det minsta, Skomakarnes giärning skoda, werdera och lägga, så at yllest må see, både den som säll, och then som köper, fallar någon sin giärning, straffas efter Lagen. The skola och bestå sig, at Skomakare måge för billigt och tilbörligt köp bekomma hudar, och hwad som the till theiras Embetes uppehållning behöfwa kunna. Och på det denne Wår wållmente Ordning måtte uti alla sina runcter fast och obrotligen höllin blifwa, och hafwa sin rätta framgång, hiude och befalle Wij Wår Befallningsman på Nykiöpingss Slott, så ock Bergmästare och Råd, samt Aldermannen för samma Skomakare Embete, at the häröfwer alswarligen hålla, och ett troget besende themed hafwa. Och the runcter som icke finnas med sitt uttryckte straff, af Sveriges Lag, uti denne Skomakare privilegier, och något the emot bryta, then fall till 40 Markor för Wårt förbudh, straffade warda, halfparten till Os, och helffena til förb:de Embete. The alla som för Wåra skull wele och skole giöra och låta, måge weta sig fullkommeligen esterrätta. Datum Nykiöping den 17. Juli Anno 1577.

Mandat om Kopperköpet Datum Lynkiöping then 29. Aprilis Anno 1580.

Wij Johan etc. Gode här med allom kunnigt och witterligt så wåll högre som nidrige Ständer. att Os är förekommit huru sifom een part af Wåre undersåter gemene Bergsmän uti Kopperbergslagen, och andre som något Kopperbruk hafwe, bruke stoor falskheet och bedrägerij, både med then astradz och Thjende Kopper som the ährligen Os och Cronon pläge utgöre, i thett att han är två daler ringere uti sine, än som Wår eigin Hytte Kopp, sammeltes förnimme Wij och, att the bruke stoor falskheet med the plätter som the pläge försällie, i så måtto att the smälte Kopp och giuibe honum oluttret och obränd uti forme, the

igenum Kopperen är blefwen uthen Landz wahnwördett, och för ringe prijs achtet, och will the efter föllie, att icke allenesthen gemene man, uthen och Wij och Cronen liude the aff på Wår egen Kopper stoor schade, efter som Wij wåll nogsamrt förnummit hafwe, hwad schade Wåre undersåter och Riiker ährligen liude, att Zernet är kommit uti föracht, i thett att the the med hafwe bruket falskheet, uti liike måtto hafwe Wij och försät, at en part hafwe uprättet sig Hammer-smidier, the the laste lönligen utlå theiris Kopper, the igenom then Thjend som Os borde hafwe blifwer Os försnellert. i thett att the samme Kopper icke laste komme på Wågen, och honum the upwåge, efter som tillförene schedt är och all then stund Os sådant på Wårt Kongl. Embetes wågne, ingelunde ståar till att liude. Derföre hafwe Wij till att förekomme Wår och Riikens schade, up-tendt sådane medell, att Wij wele her efter ährligen laste upköpe, all then Kopper som Bergsmännerne, och andre the the något Kopperbruk hafwe, både med Kopperberget i Helsingeland och andrestads hafwe till att sällie och wele förhenschuld här med af Kongl. macht alswarligen hafwe förbudt alle Bergsmän och andre som Kopper hafwe till att afflathe, thett ware sig plätter Kopper, Råkopper, Ryslekopper gammell eller ny, att the efter thette dag icke fördrifte sig till att försällie någon, anten Udell eller oadell något aff för:de slagz Kopper, uthen allenesthen på wåre wågne som Wij till Kopperköpene förordnet hafwe, för thett köp och wårde som Wij the på hafwe giöre laste och för:ne Wår inkopere the um wüdere besched bekommit hafwer, Så frampt hwar någon blifwer the med beslagen att han efter thette dag försällier någon annen sin Kopper icke schole hafwe förwårcket godzet, och the utöfwer ware försallen under thett straff som Os teckes honum pålagge, och the så wore, att någre Wåre gode män aff Udelen, Köpstadsmän eller andre Wåre undersåter hafwe arboret Bergsmännerne något godz på Kopper, då schole Bergsmännerne annamme penningar eller thes wårde aff

Wår

Wår Kopperköpere för samme Kopper och seden stelle the andre ther med till frid; som the någet i så måtto kunnie skyllige ware, men ther som någre af för:de Wåre undersåter, anten Adelt eller andre behöfwe någon Kopper till köpe till theris eigne nödtorffter, då schole the ther um besökke Wår Köpman i Stockholm Anders Larsson, then ther på Wåre wågne schall sällie them sammycken Kopper som the effter nödtorfften kunne hafwe behof, ther nest at efter som förbemäldt är, thett mycken falscheet blifwer besunnen med the Plätter som bliffwe slagne udi Kopperbergslagen, så wele Wij och här med allswarligen hafwe förbudt att någon schall försdrifte sig här effter att slå någre Plätter, uthen Bergsmännerna schole ware förplichtede i then stad att lefwercere god sijn och oförsalfket Kopper, effter som Wår egen Hyttkopper är eller och bekomme så mycket mindre i betalling som han är sambre eller ringere, och ther som nägen falschet eller stård kan finnes anten med för:de köpe eller Affras och Tijonde Kopper, då schall han waré förfallen under Os och Cronon, liike som annedt falskt gods, effter Eggen. Widere effter Wij och förnimme, att udi Helsinge Land, Wingermanland och annorstads udi Norlanden pläge hwaré år upköpes och utföres till Jämteland och Norrige emot förbud een hoop Koglekopper Os och Riket till schade, så schall och samme Koglekoppers utförende här effter ware förbudt, och the som sådane Kopper hafwe till att aflathe, schole sällie honum för:de Köpman i Stockholm på Wåre wågne, wed thett Been och straff som förmått sår. Viude förthenstald och her med aff Kongl. macht befahle alle eho the helst ware kunne, som för Wåre schuld någet plichtige äre att giöre och lathé, att the sig aldeles här effter råtte och synnerligen att Wåre Fougter och besallningzmån hwar i sin stad, hafwe här ett trogett och stitigt upseende med, att thette Wårt Mandat måtte obrågligen blifwe wid mache hållit. Så framp the wele undwiske Wår högste ogunst och straff etc.

Placat

Placat om Accis af fremmande drycker
i Ståderne och ett wist köp som på hem:te drycker sår
eias skal. Dat. Linköping 7 Maij. 1580.

Wi Johan then Trede medh Guds nåde Swerigis, Göthes och Wendes etc. Konung. Göre witterligt att effter thet Wij förnimme att Os Swerigis Cronan ingen tilbörlich rättigheet skeer aff allehande slags wijn och andre drycker som hit in i Riket årligen ihnsföres af the fremmande körmån; uthen the som sådant inköpe, wränge thet och igen på thet dyreste såsom them sielf synes; Thehliges finnes och många Ölkröger i Ståderne som och uthen all tilbörlich Accis på thet dyreste wihfalie thesse Inlenske drycker, som är Mibdh, Ridsbrand. Och althenstund wdi alle Land och Kongerike brukeligt är att the som sådane drycker hafwe til köps, pläge göre Offerheten en tilbörlich rättigheet ther aff; Derföre hafwe Wij för thenne tid; lågenheet medh Wårt Gschelike Rikes Rådth och gode mån, thet så förordnedt och beslutet, att så många som någre drycker anten fremmande eller Inlenske inläggie til köp, thet ware sig aff hwar slag thet helst ware kan, och medh kanne taal wihfalie, the schole effter thenne dagh göre Os och Riket en tilbörlich Accis ther aff effter then ordning som här effter föllier, nemligen för hwar Åhm Wijn hwar namn thet helst hafwe kan, Sex mark Ortiger för hwar Tynne Tydsk Mibdh eller Ridsbrand, Tre March, en Tynne Swensk Mibdh, halffannen march; Thehligest aff ett faath Prysing Fyre march Ortiger: af en Tynne Tydskt Öl två march Ortiger, af en Tynne Swensk Öl en halff march. Och schal sådane Accis wthgå effter thet Mynt, som Wij nu lathé förmynte, rächnendes fyre march på en daler: Doct the Privilegier aldeles oförtrante, som Wij öpne Stadsfällere här i Rikede wdi sunderheet tilförenne gunsteligen efterlotidit hafwe, och opå thet medh samme Accis måtte wroligen och råtte handlet bliffwe så wele Wij härmedh hafwe Wåre trogne undersåter Borgmestare och Rådth i Ståderne allswarligen budt och

So

be

befalet att the ther til schole förordne någon förtrogen, som the medh haffwer inseende huru myckit hwar inlägger, anten vðaff Wiin eller andre drycker hwadh namn the dhå helst haffue kan, och at ther aff måtte en rätt Accijs vthgöres, hwilken som Os och Cronan tilgodhe vpbåre schal, wetendes gidre Os en wis och klar Räkenskap i hetsöre. Vdhi lijke måtte skole och Borgmestere och Rådth i Städerna, på the flitigste haffue acht och vrsende the medh, och så bestelledt, att the främmande drycker som här införes i Rikede och i kannaetal således vthselies icke måtte på the vpreste och så ofskäligen vðoffuer sitt wårde bliffue vtrångede, såsom här till alt för myckidh skedt är. vthan the som sådant vthfällie måtte hafue the en stialigh winst aff; Och på the sådant skee måtte så schole Borgmestare och Rådth i Städerna sättie ett wist köp, huru högt hwar kanne sälies schal. Så frampt hwar the sådant försumme, schole the tilbörliken bliffue straffede; Men the the vprere försällie theres Wiin, Döll eller andre drycker seden köpet är satt, schole haffue förwertet och förbruttit hwad the vdi så måtte haffue til att selie. Viude förthen skuld och härmedh allfwarligen befale wåre tilförordnade Städthällere Fougrer och Befalningmän samt alle andre som för wåre schuld, wele och schole göre och lache, at the haffue the ett tilbörligt vrsende medh, att thetta wårt Mandas breff, måtte vdi alle måtte obrogligen widh macht hällies: Och skeer the medh the som Os är behageligt och hwar och en haffuer sikh att effter rette. Strifwit på Wårt Huus Linköping then 7. Mij Anno &c, 80. Vdhi Wårt Regemens tiidh på the Solffie.

Patent emot olagliga Skiutsfärder. Dat. Stålborg den 12. Julii år 1580.

Wi Johan then tridie medh Gudz nådhe, Sveriges, Götas och Wendes etc. Konung, Göre witterligt, at ändoch Wij ifrå Wårt Regemens begynnelses tiidh in til thenne stund, offte egenom mångehaude åstilieliche sätt, bådhe medh Lårepennin-

ger,

ger, Postwapner och wågebress, haffue winlagdt Os och tilbudit, At Wåre trogne vnderfåter, synnerligen then gemena man hadhe mått bliffuet lifede och förskonede sig the olagliche Skiutsfärder, som the alt för myckit vdi alle Landzender haffue varit betungede medh, Så haffue Wij doch förnummit, at sådant alt är myckit bliffuet misbruket, så at Wåre vnderfåter så wål sedhan som förr emoot Wår wille åre bleffne betungede och beswårede, icke alleneff aff Wåre egne tienerer, hwilke en part antingen the haffue behollet Wåre peninger inne medh sikh, eller och at the haffue annede löst partij medh sikh i theris medhsölle, och förhulpit them Skiuthester, vthan och aff Wåre gode män aff Adelens tienerer, samt alle andre wågfarende, plåge medh trugh wålde sikh bådhe maat, dryck och Skiuthester til, och inge peninger utgiffue, Thet Os på Wårt Konunglige Embetes wågne ingelunde lenger står til ut lidde, Och på the, at sådan odrågeligh och olideligh tunge må en gång bliffue affskaffet, Thersöre haffue wij nu latide göre ett synnerligt Insegl til alle wågebress som här effter gälle skal, the Wij daglighen haffue vthi egen förwarning, hwilket är gjort fyrekantigt, och skal alleneff vthi waret tryckt och förseglet bliffue, på the, at then menige man skal här effter kunne åstilieliche wågebressuen ifrå andre öpne bress, the medh monge haffue tilförenne lagit sikh fordenstap til, bådhe i thet, At the haffue sådane bress sagdt ware wågebress, eller och, at the haffue taghit förseglingen ifrå andre bress och gjort sikh stelffue falske bress, Och alle the som effter thenne dagh med Wåre werff och årender bliffue vthskickede, anten medh bress eller elliest och sådane wågebress haffue, the skole frjitt vthan betalning bekomme nödhörffigh fordenstap, bådhe medh Skiuthester, maat och döl effter som the tilförenne aff ålder varit haffuer, Såsom Wi och wele haffue Os förbehållet frj fordenstap til Wåre och Rikens förstler när så behöffues, nödhörfften och lågenheterne the fordre och kråffie kunne, Doch the Wi stelffue vthi egen Person tilstådhes stådde åre, wele Wij och i lijke måtte late vthgiffue sådane

Do 2

dane

dane wägebress som förmålt är, på thet, at Wäre godhe mända
 aff Adelens Lansbönder icke måtte sehi ware, vthan at the måtte
 fordre thetis egne hwsbönder, Säsom och at Fremmande köp-
 män och andre som Doffuedt pläghe efterdraghe, icke skule tilägne
 sigh någre Skinghester. Wij förnimme och, at en pare aff Wä-
 re tienerer broke Rådm på Wäre undersäter thet the framdraghe,
 Thersöre thet någon kan besinnes som thet här effter broker, skal
 bliffue straffet efter som Eweriges Lagh thet em förmåler, Och
 wele Wij, at alle andre thet ware sigh Wäre egne eller Wäre
 Systemes, Rådz eller Stathållers tienerer, hwadh heller
 the äre med bress, anthen ifrå Örengerne eller elliest til Os för-
 stickethe, heller och drage med någre bress ifrå Os, Danstedt
 ehwilke the helst ware kunne som icke haffue sådant wägebress som
 här förberödt är, the skole alle betale för sigh, maat dryck
 och Skinghester, effter som the kunne förlijte sig medh bönder-
 ne, eller gånge til fot, om the sielfue icke haffue hester; Men
 på thet, at the bress som förbemelte Wäre gode män anten innen
 eller vthan Rådz, Så ock Wäre tilförordnedhe Stathöllere widh
 Örengerne eller Wäre Fougder och andre som någhen besalning
 haffue, Seriffue Os til, måtte komme Os til hände vthan the-
 ris bekostning, Så wele Wij haffue een sådan ordning thet up-
 på giort, at hwadh bress the vdi så måtto til Os försticket, skal
 fordres man emellen ifrå then ene Låndzmannen eller Fierdingz
 mannen til then andra, like som see pläger medh andre budh-
 kaffer, til thet the komme fram til Os, Och hwilken, som för-
 drifter sigh til at nederleggia någre sådane bress, hinnerlighen
 the som Os äre tilseriffue, Then samme skal såsom then thet sin
 Herres och Konungs påbud förachter, och effter som bressuen äre
 wichtighe och myndighe til, som nederlegges, på thet hårdeste
 straffedhe bliffua. Och wele Wij medh thetta Wärt Konunglige
 påbudh och alvarlighe besalnings bress, haffue aldelis krosslöse
 och ogilde gjorde alle postwapner och andre bewis, hwadh heller
 thet är wägebress eller elliest, som vthi Wärt namn widh ett
 annet

annet sätt än som här förberödt är, kunne vhgiffues, så at såda-
 ne bewis, här effter intet mer skole gelle på någon frij forden-
 skap, Vthan alle wägfarende som icke haffue sådane wägebress,
 som m; thet Fyrekantige Incegel vti blotte Waxet försägledde äre,
 skole vhgiffue peningar både för Skinghester, maat oc döl såsom
 förmålt är, Och skole elle så wäl Adelen som andre, ehwilke the
 helst ware kunne, som haffue Wäre Postwapner inne medh sigh/
 ware förplightede them medh thet aldre förste och innen tre ve-
 ker dagh effter thetta bress Datum, ifrå sigh in vthi Wärt
 Konunglige Cancellij leffrere, så at ingen skal fördrifte sigh them inne
 medh sigh behälle, Så framt han icke wil mista hedher och ähre
 och bliffue achtat för en oähelig man. Siudhe för then skul och
 här med alffwarlighen befale Wäre tilförordnedhe gode män och
 Stathöllere; alle låndzender, Thesligest Wäre Fougder och Be-
 salningzmän, sampt Låndzmän, Fierdingzmän och alle andre som Os
 medh lydne och hörksamheet förplightedhe äre, at the hwar och
 en vthi sin stadh, haffue här itt troget och skigtigt upseende medh,
 och at thenne Wär alffuarlighe wilie må see fyllest, Och thet
 någon kan bliffwa beslaghen, som medh wold och wälte worde
 erugandes sih någon frij fordenkap til, med mindre han hadhe
 förbemelte Wärt wägebress, then samme skal haffue förbrutte
 Edöret som Eweriges Lagh förmåller, Wele och at sådane måtte
 bliffue antastadhe och til Os försticket, doch thet så är, at thet är
 en Adelsman eller vthi höghe Stond, Så skal then samme icke
 bliffue fängledt, vthan bönderne skole sende witnessbyrd em ho-
 nom, och skal then sedhan see hwadh Lagh och rätt medhgiffuer
 och vthwijsse, Thers hwar och en haffuer sigh aldelis effter rätte.
 Giffute på Wärt Konunglige Slot Ståborg then 12. Julij Anno
 etc. 1580 vdi Wärt Regemens tiidh på the Tollie.

Patent emot olagliga Skutsfärder. Dat. Stockholm den
 19. Julij år 1580.

W Johan thenn teidie medh Gudz nådhe, Eweriges, Böthes
 och

och Wendis etc. Konung. Göre witterligt, at ändoch Wij ifrå Wårt Regemens begynnelses tijdh in til thenne stund, offte i genom mångehanda åfskillighe sätt, bådhe medh Lårepenninger, Postwapner och wågebress, haffue winlagdt Os och tilbudit, At Wåre trogne vnderfåter, synnerligen then gemene man hade mått bleffuit lifade oc förskonade m̄ the olaglighe Skiutsfärder, som the alt för mykit vdi alle Landzender haffue warit betungade med, Så haffue Wij doch förnummit, at sådant alt är mykit bliffait misbruket, så at Wåre vnderfåter så wäl sedan som fört, emoot Wår wille åre bleffne betungade och beswårade, icke allenest aff Wåre egne tienere, hwilke en part antingen the haffua behållit Wåra peninger inne medh sig, eller och at the haffua annedt löst partij med sig i theris medfölie, och förhulpit them Skiutshestar, vthan och aff Wåre godhe män aff Adelens tienare, sampt alle andre wågsfarande, plåga med trugh, wålde sig bådhe maat, dryck och Skiutshestar til, och inge peningar vthgiffua, Thet Os på Wårt Konglige Embetes wågne ingelunda lenger står til at ljdhe, Och på thet, at sådan odrågeligh och olideligh tungemå en gång bliffua affskaffet, Thersföre haffue Wij nu latit göra ett synnerligt Insegl til alle wågebress som här efter gälla skole, thet Wij dagligen haffue vthi egen förvarning, hwilket är gjort syrekantigt, och skal allenest vthi waret tryckt och förseglet bliffua, på thet, at then menighe man skal här efter kunne åfskille wågebressuen ifrå andre dyne bress, thet med månge haffua tilförenne lugit sig fordenstap til, bådhe i thet, at the haffua sådana bress sagdt ware wågebress, eller och, at the haffua taghit förseglingen ifrå andre bress, och gjort sig haffue falske bress, Och alle the som efter thenna dagh med Wåre werff och årendet blifwa vthskickadhe, anten medh bress eller elliest och sådane wågebress haffua, the skola frjitt vthan betalning bekomma nödhörstigh fordenstap, bådhe medh Skiutshestar, maat och öl, efter som thet tilförenne aff ålder warit haffuer, Såsom Wij och wele haffua Os förbehållet frj fordenstap til Wåre och Rikzens För-

Försler, när så behöffues, oc nödtorfften oc lågenheterne thet fordre oc kråffia kunde, Doch thet Wij sielfue vthi egen Person tillådes stadde åre, wele Wij och i lika måtto late vthgiffua sådana wågebress som förmålt är, på thet, at Wåre godhe m̄ng aff Adelens Landbönder icke måtte frj wara, vthan at the skole förfordre så wäl Wåre tienere och bressdragere som theris egne hwsbönder, Såsom och at Fremmande köpmän och andre som Doffuedt plågha efterdragha, icke skole tillågne sig några Skiutshestar. Wij förnimme och, at en part aff Wåre tienare brukte Råd på Wåre vnderfåter thet the framdraghe, Thersföre thet någon kan besinnas som thet här efter bruket, skal bliffua straffat efter som Swerigis Lagh thet om förmåler, Och wele Wij at alle andre thet ware sig Wåre egne eller Wåre Syffkennes, Råd, eller Statthålleres tienare, hwad heller the åro m̄ bress, anten ifrå Grenzjerne eller elliest til Os förskickade, heller och drage m̄ någre bress ifrå Os, Danseedt ehwilke the helst ware kunne som icke haffua sådant wågebress som här förberordt är, the skole alle betala för sig maat, dryck oc Skiutshestar, efter som the kunne förlijke sig medh bönderne, eller gange til foot, om the sielfue icke haffua hestar, Men på thet, at the bress som förbemelte Wåre gode män anten innen eller vthan Råd, Så och Wåre tilförordnade Statthollere wid Grenzjerne eller Wåre Fougder och andre som någon besalning haffua, scriffue Os til måtte komma Os til hånda vthan theris bekostning, Så wele Wij haffua een sådan ordning thet vppå gjort, at hwadh bress the vthi så måtto til Os förskicke skole fordres man emellan ifrå then ene Landzmannen eller Gierdingzmannen til then andra, lika som skee plåger medh andre budskaster, til thes the komme fram til Os, Och hwilken som fördrister sig til at nederleggja sådane bress, synnerligen the som Os åre tilscriffne, Then samme skal såsom then thet sin Herres oc Konungs påbud förachter, oc efter som bressuen åre wichtige oc myndighe til, som nederleggies, på thet haddaste straffedhe bliffue, Och wele Wij med thetta Wårt Kongli-

ge påbud oc allfaarlige befallnings breff, haffue aldels krafftdöfe oc ogille gjorde alle Postwapner oc andre bewijs, hragd heller thet är wägebref eller elliest, som wihi Wärt namn widh icc annet säte än som här förberödt är, kunne utgiffues, så at sådane bewijs, här effter intet meer skole gälle på någon frij fordenkap, Wi han alle wägfärende som icke haffua sådane wägebref, som medh thet Fyrekantige Insegel wihi blotte waret förseglade äre, skole utgiffue peninger bådhe för Skiutshestar, maat och öl såsom förmått är, Och skole alle så wäl Adelen som andre, ehwike the helst ware kunne, som haffua Wäre Postwapner inne medh sig, ware förpligtadhe them m. d. h. thet aldresörste och innen fyre wicker dagh efter thetta breffs Datum, ifrå sig in wihi Wärt Konglige Cancellij lefftere, så at ingen skal fördrifte sig them inne med sig behålle, Så framt han icke wil mista heder och ähre och bliffue achtat för en oährlich man. Wiidhe för then skul och här medh allfwarlighen befale Wäre tillsörnedhe gode män och Stathållere i alle landzender, Theslikes Wäre Fougder oc befallningsmän samt Landzmän, Fierdingmän och och alle andre som Os medh lydno och hörsamhet förpligtadhe äre, at the hwar och en wihi sin stad, haffue här ett troget och flittigt upseende med, at thenne Wäre allfwarlighen wille må see fyllest, Och ther någon kan bliffue beslagen, som medh wolt och wälle worde trugandes sig någhen frij fordenkap til, medh mindre han hadhe förbemele Wäre wägebref, then samme skal haffue förbrutet Edsöret som Sveriges Lagh förmått, Wäle och at sådane måtte bliffue antastadhe och til Os förstickedhe, Doch ther så är, at thet är en Adelsman eller wihi höghre Stond, Så skal then samme icke bliffue fånglet, wi han bönderne skole sende witesbyrd om honom, och skal then sedhan see hwarh Lagh och rätt medhgiffuer och utwiffer, Ther hwar och en haffuer sig aldels effterätte. Giffuit på Wärt Konglige Slott Stockholm then 19 Julij, Anno etc. 1580. Wihi Wärt Regemens tidh på thet Tolfte.

Man

Mandat emot Handelens misbruk af alle Städer. Dan. Etoc-
holm den 11. Aug. år 1580.

W3 Jahan then tredie med Gud; nåde, Sveriges Godes och Wendes etc. Konung, Tilwude idher Os alltelliche Wäre trogne män, Råd och undersäter, Gressuer, Friherre, Riddere, Adelsmän, Friborne, Frälsmän, Prester, Foga-re, Bönder samt menigheten wdsfuer alt Sveriges Rike, Wäre gunstige helsan, synnerligh gunst bönägenheet och nåde tillsörne. Och wäle idher här medh gunstelighen icke förholle, At effter thet Wij förnummit och förståde haffue, om then store ofskickelighet och misbruk som wdsfuer hele Riket med olaglig Landköp, förköp och Prongeköp, så wäl aff Adelige som werldlige, Högher som lägher, Adel och Wadel, Prester, Fougder, Fougdescriffuere, såsom och bönder bliffuer bedruffit och bruket, therigenom Wäre trogne undersäter menige Borgerkapet i alle städer förswagade oc förarmede bliffue, Så at the för theris fattigdom skul, warde förorsakade at förlope och ofskuer giffue Städerne, efter thet, at the icke förmå utgöra Borghare rättighet, för then orsaak skul, at andre haffua theris handel och wandel borte, thet aff the sin näring haffua skole, Och effter thet, at Wij alt sedan Wij til thenne Konglige Regering äre komne, haffue Os ther om alidh besijtet och winlagdt, och ther effter trachtet oc tenckt, huru menige Rikens inbyggere, så wäl fattighe som rike wdhi alle Ständer, måtte wid macht bliffue, på thet, then ene icke skulle intrenge sig wd then andres kall och embete, och therföre icke allenest låtit förbättre Wäre gode mäns aff Adelsens Privilegier, wi han och en part med sådant underhold försörge, At the och theris effterkommende äre pligtige Os ther före betacke, Så haffue Wij oc Presterflonet, såsom oc Wäre egne tienere mz sådane underhold och löhn låtit försörre, at the mz någon rätt icke skole haffue sig ther ofskuer beklage, Sammeledes wdhi at then ene Staden icke skulle ware then andre til stadhe, haffue Wij hwar och en serdeles så monge som Os besökt haff-

P p

ue

ue, efterlätit theris Priuilegier och friheter, ther the sigh effter rätte skole, Och effter thet, at hwar och ut stånd bör effter Gud's och mennighligh Lagh bliffue wid sitt kall, Thersfore står Os i Wårt Kongliche embetes wågne icke länger sådan osicketligheet, såsom här til haffuer varit i bruk, tilstädie eller lijdhe, De fördenstul bliffuit förursaket, at late vthgå vdoffer hele Riket Wårt Kongliche breff, budh och allfuarlige besalning om förscriffne Landköp, Prongeköp och Forköp, på the, at sådane oordning i köpshandel, måtte bliffue affkaffet, och Wåre Städer vdoffer hele Riket måtte komme sigh före igen och widh mache håldne, effter som hwar och en synnerligh och serdeles aff these effterscriffne articler och puncter vthtryckelighen haffuer til at förnimme; Som är Til thet förste wele Wij gunsteligen och aff Konglig macht allfuarligen förmanet, budhit och besalee haffue Wåre gode män aff Wdelen så wål innen Råd's som vthan, at ingen effter thenne dagh skal fördrifte sigh at vthköpa aff Wåre vnderfater på landbygden eller och Fremmande köpmän, några waror, och them sedhan sigh til winst och fordel late vthpränge och försälie, och i så måtto förtaghe Wåre vnderfater, Städerna theris naring, handel och wandel, hwilken ther medh bliffuer beslagen, är thet en Råd's person, miste förste reson sin Förlåning ehwadh namn thet haffua kan, thestikest godzet som han solde, Andre reson miste sammeledes sin Förlåning och godzet, Men bliffuer han sedhan flere resor ther m̄ beslagen, bliffue affat aff Rådhet; Tre och någre aff Wdelen som icke äre Råd's personer, och haffua aff Os någon Förlåning, eller Domare embete, som är Lagman's och Håred's höffdingedöme, then samme skal och sin Förlåning och domare embete förwerket haffue, och ther vdoffer böte 40. daler, efter som Sverigis Lagh förmåler om the som Landköp brukte, Bliffuer han ther m̄ andre reson beslagen miste alt godzet och böte dubbelt så mykit, Tredie reson tredubbelt, Fierde reson fyredubbelt, Femte reson så mykit vdi fast som Tiugu dalers ränte kan belöpa, Och ändoch vdi Sverigis Lagh står

står förmålt 40. marc, Doch efter thet, at en marc på samme tidh Laghen gjordes, war höghre achtet än nu en eller två daler, Sålom och en part mena, at en marc skal haffua varit achtet så godh som en lödig marc Sölff. Thersfore wele Wij at the skole böta för hwarje 40 marc, 40. daler, Tre och någon aff Wdelen som ingen förlåning haffuer, så skal han förste reson miste the penningar eller godzet som han köpslagadhe m̄, och thet vdoffer böte 40. daler, Andre reson godzet och 80. daler, Tredie reson tredubbelt, och Fierde och Femte reson som förmålt är, Doch skal här m̄ Wåre gode män aff Wdelen icke förbudit ware, at försälie theris egen Riffvel, såsom och thet the aff Os i Förlåning haffue, hwar the wele, och thersfore igen införe Salt, Wiin, Kläde, Sijdentyg, och annet som the efter nödtorfften til theris hushåldning kunne behöffua, til at kläda sigh och sitt folk m̄, thestikest til at förtära, efter som Wåre Priuilegier, ther uppå vthgiffne, förmåle, oc icke til at vthfalle eller pränge, wid straff som förscriffuit står, Doch ther så är, at något allmenligh förbud steer på någrehände warer, at vthföre, anten åtande warer eller eliest, så skal ingen fördrifte sigh at vthföre, hwadh i så måtto igenom Wårt Mantat förbudit bliffuer. Hwar och någre aff Wdelen så fattighe wore, at the aff theris egne fordegods icke för måtte sigh näre och vnderhålle, m̄ mindre the bedriffue köpenkap, the samme måge flyttie in vdi Städerna, och like som andre Borgare bliffue under Borgare rättigheet, eller och hålle Os och Cronon ther aff Kostienist enär behoff gjörs och lägenheten fordrer, Och wele Wij Os här med haffue förbehållet, hwilket aff these förbenemde tw wälkor Wij them wele effterlate, Och skole the icke ther före haffue förwerket Sköld och Hielm. Ther näst såsom thet sigh icke wil lämpe, at någon Wdelsman skal bruke handel och köpenkap medh mindre han boor i Städerna, och vthgöre Stadens rättigheet, Så är thet och aldelis otillbörligit, at Presterskapet skal bruke köpenkap och Seglas, hwilke borde andre läre, vnderwiise och effter Christi besalning med god exempel

föregå, Så ock straffe them för girighet och äcker, och förmane hwar oc en at bliffue wid sitt stånd och kall, Och efter Wij för stätt haffue, at måste parten aff Presterskapet (ny werr) tråde isfrå theris rätt kall och embete, och icke wele late sigh benöye medh theris prestegård och ejende, vthan therodoffuer brinke handel och wandel, haffuandes gängende Sker oc Skutor til stöb, Therföre wele Wij här mz, så wäl Biscoper, Prelater Prester eller hwar namn the kunne haffue aff Clärickeriedt, Allswarligen roidh Wår ogunst och högste straff befalet haffue, at the ther medh stöle affrå, hwilken ther med bliffuer beslagen, miste förste resen sit Prestegård, och ther til haffue förwercket sitt Skip, Skuto och Godz, och böte 40. Daler, som tilföremne förmålt är, Andre resen miste Presten, Sammeledes Skip och godz och 40 Daler, Tridie resen löse sitt liff, doch hwar Presternes affwel och rante tillkommer, then måge the mz Borgerne i Städerne, medh inlendiske och icke vhlendiske förnyre vdi Salt, Humble, Klåde och hwar annat mere som them tienligt kan ware, til theris egit hushold och icke wüdere, Hwar någon bliffuer beslagen, at han mere vnder sigh slager, vpköper och säljer androm igen, skal bliffue straffet efter som förmålt är. Wüdere, Efter Wij oc förnimme, at Wåre Befalningmänt, Fougder, Scriffuere oc andre flere Wåre oc Udelens tienere ehwad namn the doch haffue kunne, vthi lijk måtte igenom theris köpenkap förtage Borgerne theris handel och bärning, Therföre befale wij them här mz widh Wår högste ogunst, wrede oc straff, at the efter thenne dagh ther medh stöle haffue fördrag, latendes sigh ändye med thet vnderhåld oc löhn Wij hwar och en för sigh haffue gunstligen vndt och efterlatit, Så framt then ther mz bliffuer beslagen, icke skal bliffue straffet såsom en orättträdigh tienare och achtet för en meenedare, och ther vthöffuer miste peningerne och godjet som han köpslagade medh, och böte antå 40. Daler, efter Laghen, Andre resen böte dubbelt v och miste godjet, Tridie resen dubbelt, Fierde resen löse liff sitt, Ther och någre aff Wå-

re tienare äre som wele bruke köpenkap the samme stöle flyttie vdi Köpstäderne och draghe Städtens tunge mz Borgerne, sedan måge the frjitt handle och wandle efter tilbörlighet, såsom Köpman pläge och Sweriges Lagh vthwiiser, och icke driffue något skadeligit landköp, widh förnemde straff som sagde är. Sammeledes haffue Wij och förstätt, at wåre vnderfater på landbygden fast mer bruke oc driffue handel oc köpenkap än som the bruke Åker oc Eng, thet doch theris rätt kall och embete kräffuer, Therthaff icke allenest förursakas dyr tjd på Spanmål, vthan och hemmanen bliffue förlammade och ödhe, Therföre wele Wij och här mz widh Wår högste ogunst och straff allswarligen haffue förbudt, at ingen bonde efter thenne dagh skal antingen för sine egne peninger eller och någon anners vnder sigh slå oc hoos granner oc någranner tilhöre slagge antingen Spanmål, Hudur, Skinn, Käppar, Jern eller och annat sådant meer, som til Borgere handel kan tienligt ware, til at vthpronge och försälle thet samme anten sigh sielff eller någon annen til winst och fordeel, hwilken ther til bliffuer wunnen skal straffes Förste resen til godjet som han medh prongede, och ther vthöffuer böte 4. daler, efter Swerigis Lagh, Bliffuer han en annen reson mz sådane förbudne och skadelige landköp eller prongeföp besunnen, haffue förwercket godjet och böte dubbelt, Tridie reson löse liff sitt, doch må hwar man saaklöst före och sälle så mykin Spanmål, Ost, Smör och alle andre åtande waror, widh Wåre Wårwård som han aff sin egen affwel kan åstādkomme och affsate wil, Och therföre igen så mykit Jern annamme som han til sin Booredskap och annen dagligh nytte behöffuer, Men hwar then samme för sin affing mere Jern kan bekomme än han sielff behöffuer, så skal han föra thet til näste köpståd och ther förnyret med inlendiske och icke vhlendiske, efter som thet går och gäller och köpet satt är, Sammeledes må the och vthi näste köpstådherne försälle alle the waror som the efter theris egen affwel bekomme, vndentagendes the Skinwaror som Os tienlighe äre,

och Wij til Wåre behoff haffue Wåre Fougder befalet upkøpe, som är, Loostin, Mårdstin, Alfuar, Swarte Käfwer och gode Kärsråfwer. Wij wele och här med vdoßfuer heele Riket haffue förbudt och aflyst alle olagliche Hampner, Säsom och twedh Wår högste straff och ogunst befalet, at alle Borgere, Bønder och andre ifrå Norlanden och Finland, skole här efter förli begifue sigh til köpstäderna och ther byte sigh til Spanmål för silt, Ther emoot skole Borgerne vthi Städerna ware förtäntte, at förskaffe sigh gott förredh på Spanmål, och der hoos late hwar och en bekomme skäl för silt, vpå thet the icke skole beklage sigh thz öffuer, at the hwarcken bekomme skäl eller ock såå förnyttre theris silt, hwilken som icke begiffuer sigh til Städerna m3 sin köpenskap, haffue förwårket godzet, oc ther vdoßfuer böte 40. daler efter Lagen, andre reson miste godzet oc böte 80 daler, Doch hwar så är, at Borgerne icke innen tju dygn wele losse ifrå Skärkarlerne, the ther små båter haffue, theris silt, oc innen een wele dagh förlosse the som skwtor haffue, så skole the haffue friihet at drage på bygden och förnyttre förnemde theris silt ibland bönderne, Ther vppå the skole bewijs taghe aff Stadyskriffueren och byfougten, at the theris köpenskap i samme Stadh til köps upbudt haffue, Och säsom Wij wele alle oloflige hampner och köpeplåser haffue aflyst, Så wele Wij ock här m3 haffue Wåre trogne Bndersäter vdi Städerna bådhe i Småland, Östergötland oc Westergötland förbudet at fracte någre Skep i Halmstad, Falkenberg, Wardberg, eller annorstedes, anten i Norge eller Danmack m3 theris godz til Tydyländ, vthen at the här efter skole drage anthen til Elfsborg, Calmer eller Söder och Norköping, och ther skole the frachte sigh Skep, på thet at Wåre egne Bndersäter och Borgere i Städerna, måtte ther igenom bliffue förbättrade, oc Wår och Cronones Toll icke försknelledt oc undendolt efter som här til stedt är. Wij wele ock haffue alle Prestes oc Bønder i söre:de Landzender, säsom ock vdoßfuer hele Riket förbudt, at the m3 theris köpenskap icke skole fördriske sigh at

at besöke fremmende Städter och Land, anthen i Danmark, Norge eller Tydyländ, oten hwad för godz the haffue, thz skole the försälie vdi the näste Städter ther the äre boendes, Hwar någen här efter bliffuer ther med beslagen, miste godzet som han haffuer medfare eller penningerne som han therföre bekommit haffuer, och böte therudöffuer förste resen han ther med warder beslagen 40 Daler, Andre 80 Daler, Tredie resen löse liiff sitt Och efter wij förstädt haffue, at monge aff förnemde Wåre Bndersäter i samme Landzende pläge före theris måld til the Danstes Quarner, ther igenom Wår och Cronones Toll bliffuer förminsket, Therföre wele Wij här med haffue förbudt alle ehoo the helst ware kinne, att the efter thenne dagh skole haffue sådant fördrag, Så framt the icke skole haffue förwercket samme theris måld, och ändå therudöffuer böte 40 Daler för förbud, Säsom Wij ock i liike måtte vthöffuer hele Riket wele förbudt haffue alle Wåre och Cronones vndersäter, Prestes, Borgere, och andre Wåre och Cronones Skattskyldighe bönder, så wel förlånte som oförlånte, at the ock här efter inge annerstedt skole före theris måld til at male, vthan til Wåre och Cronones egne Tollquarner, vthan så är, at Städherne haffue sielffue någre Tollquarner ther the haffue Wåre Priuilegier vpå bekommit, ther måghe förnemde Borgere fritt och obehindret late male theris måld och icke annorsteds, så framt then ther medh bliffuer beslagen, icke skal bliffue straffet, efter som förmålt är.

Vdi liike måtte förnimme Wij ock, at när Bønderne skole söke til theris Torgedagar, försälie the theris godz och warer mongelster i händer på wåggen, Så pläge the ock sigh emellen ther the möte hwar annen på wåggher, förbytte theris godz, och ther m3 draghet hwar heem til sitt igen, Och folger ther aff, at Borgere bekomme antingen liten tilförning, eller ock at the aff sådene monglere skole igen köpe hwad the behoff haffue til then dyreste penning. Wele fördenksful här m3 widh högste straff haffue förbudt wåre Bndersätare på Landzbygden, at the efter thenne

ne dagh icke fördrifte sigh at selie antingen mongellter eller andre, såsom ock förbytte hwar med annen på wägarne, hwarcken åtende warer eller elliest, vthen at the skole sölie först til Städerna på Torgstäder, och ther oppenbarligen sellie sitt gods, Såsom ock at Wij wele i lijke måtte förbudt haffue, så wel mongellter som Borgere drenger, at the efter thenne tijd icke skole wäse på wägarne, oc uplöpe i förköp alt thz gods the kunne öffuerkomme, Hwilken som bliffuer beslagen, at han anners gör, haffue förwercket godzet som han solde, och then andre penningerne som löpte, och böte både parterne 40 Daler för förköp oc förbud, och therudöffuer bliffue förskicket til Wäre Bergwerck, är thet en dreng, sätties i Salegruffue, är thet een quinne, sätties i Coffreboden och ther hålles til arbete.

Tesligest haffue Wij ock förstädt, at meste parten aff Bundersäter wdi Städerna, haffue öffuergeffuit at segle til Tydland och gøre tillsörning wdi Riket, efter som wdi förtidhen skeedt är, Och ther emoth läne och upborge aff the fremmende köpswenner som i Städerna pläge är och dag liggie, när the til Marknadver skole drage, thz meste gods the kunne öflä, Therigenom icke allenest Borgerna, uthan och Wäre Bundersäter wdoöffuer hele Riket bliffue förarmede, för then orsak skul, at när the fremmende förmarcke thet the intet gods haffue infördt aff Tydland, stägre the och dyrcke theris gods och sättie thet Borgerna i hender så dyrt som the sielffue wele, och så framp at Borgaren icke wil vthan gods sölie til Marknaden, moste han vthloffue så mykit som then andre begärer, Och skeer ther medh, at Borgaren sedhen antingen fördyrker samme gods Wäre Bundersäter i hender, på thet han måtte ock haffue någhen winning och fördel, eller ock uplate förnemde gods för thet werdh til köp som han thet sielff upborget haffuer, så framp, at han skal haffue råd til at betale köpswenner när han heem kommer, oc haffuer han doch ther mz intet annet runnet, än at han haffuer waret köpswennens tienere, Så skeer ock öffe, at Borgerna icke allenest upborge the fremmendes gods, vthen

vthen ock tage aff them hemligen penningar til lähns, icke i then acht och mening, at the sigh sielffue ther med någhen stoor winst och fordeel skaffe wele eller kunne, vthen hward winning i then måtte the så hemligen ther oppå falle kan, kommer then andre fremmende som penningerna vhsick allenest tilgodhe, och then som penningerna tagher, för then ringe fordel skul, som han ther aff kan haffue, slagger tilhope och upköper medh sådane fremmende penningar (andre hans medborghere och granner til stadhe och förderff) alle the warer han öffuerkomme kan, ringe achtendes hwardh och huru mykit han therföre giffuer, görendes ther medh stoor förköp och dyr tijd i Städerna och på bygden, Therföre hwar någhen sådan uppspanes och finnes kan som anten the fremmendes gods eller och theris penningar läner til at gøre them ther medh fordel, Wäre Bundersäter til stadhe, then samme skal haffue förwercket godzet och penningerna, och ther til böte 40 Daler. Och wele Wij här medh haffue förmanedt Wäre Bundersäter och Borgere i Städerna, at the här efter sielffue förskaffe sigh gods aff Tydland, Men ther så är, at the uplöpe någhet fremmende gods här innenlands, så skole the icke late the fremmende sättie them köpet i hender, vthen Borgmestere och Rådth skole förordne någhre som theris gods werdere skole, såsom the kunne tencke at begge parterne kunde skee skäl, Och efter thet, at wdaff the fremmendes longwarige liggende wdi Städerna, sigh intet annet förusaker än dyrtijd, Therföre wele Wij här medh haffue förbudt, at inge fremmende skole efter thenne dagh längre driffue theris köpenskap wdi förnemde Wäre Städerna än på sex weker tijd tilgörendes, Och ther någhre äre som haffue någhen skuldt vtheständendes som the skole inmane, thet mäghe the gøre innen förnemde sex weker tijd, ware sigh antingen af Wäre eghen köpman eller ock aff någhre andre, Hwar ock så är, at the innen förnemde tijd icke kunne inbekomme theris geld, som the i så måtte haffue til at inkräffue, så mäghe the vthwelie sig någre förtrogne aff Borgerskapet som på theris wegne i theris frätware ther oppå kunne fordre, Och skole Borgmestere och Rådth ware förplichede

plightedt at förhielpa them thet the sådane galdh på theris waghne måtte inbekomme.

Ytterlighere haffue Wij och förnummet haru en part Prestler, Bønder och andre som bruke gängende Skep och Skutor, sölie til oloflige hamner och andre Marknads plazer, thet the sedhan lathet förhyre och frachte theris Skep til Tydyländ, thet igenom icke allenest skeer, at then Tull som Os och Cronen borde haffue aff in och vthförningar, bliffuer försnellet och vnderstungen, vthen the warer som Wij haffue förbiude lathit, och Wij til Wärtaget behoff wele haffue förbehållit, bliffue thet igenom vörde, Then som effter thenne dagh thet med warder beslagen, haffue förwercket Skedet som thet vthyrede, och then förwercket godset som Wår och Cronones Tull wille vnderdölle och försnelle, och böte ändä therudöffuer hwardere fyretio Daler. Och wele Wij här effter aldelis förbudt haffue, at ingen Prestman skal bruke något gängende Skep effter som thz här til skeedt är, Hwar någez thet medh bliffuer beslagen, haffuer förwercket Skidet.

Til thet sidste, Effter thet Wij förnummit haffue, at icke allenest Wåre godhe män och Stadthollere bådhe widh Befestningerne och elliest, Sålom och Wåre Befalningzmän och Fougter, vthen och Prestler, Borghere och Bønder, öffuersee medh Wåre gode män aff Wälen, såsom och then ene medh then andre sine emellen, En part för wilie oc wenskap, giffi och gaffuer, och en part för reddhoge skuld, i så måtte, at the icke wele hwar andre vpröne, hwille the äre som Wåre förbud och stadger öfvertråde, och sig emot them förbryte, thet aff kommer, at hward Wij i så måtte lathet påbjude och befale, bliffuer fast ringe achtet och snarest sagdt stett intet hållit och effterkommet, Thersöre wele Wij här medh sådant straff som här effter förmåles, hwar och en synnerligh och serdeles haffue them vpålagdt, som thet medh bliffue beslagne och iklundne, at the thet aff wist haffue, och icke haffue weledt sådant straffe eller och Os thet om tillkänne giffue Som är, hwar thet är någon aff Wår tilförordnade Stadthollere, böte

böte etthundrede Daler. En Befalningzman eller Fougte, böte femtione Daler. Ar thet en Prestman, böte 40 Daler. En Bergere 20 eller 10 Daler effter som han är förmoden til. En Fonde 10 Daler eller och effter som han haffuer råden til. Och then som sådent vppenbarer, skal bekomme en fiterde deel aff Sakören. Til bestwt, wele Wij här medh haffue alle Ständer, så wel höghe som låghe, ingen vndertagendhes, allfvarligen förmanet, budet och befalet, at the aldeles och fullkomligen rätte sig här effter, och ingelunde vdi någon måtte tråde här vdoffuer, så framt the wele vndwille thet straff och pen som förberödt är. Giffuit på Wårt Konglighe Slett Stockholm then Ellefte Augusti Ar effter Christi födelse itt tusend Femhundra på thet Otteyende.

Vthi Wårt Regemens tijdh på thet Tolffte.

Påbudh til Stockholm Stadh om Tråhusens boretiswande, Stenhus opbyggande i Staden. Item om ätskillige byggingar, closterkyrkian, Finsta Kyrkan, Stockholms torn, ringmuren och wallen wid Södermalm.

Datum den 1. Januarii 1581.

Wij Zahan den tidde etc. Wår gunst och nådige willie til förende etc. Sålom I trogne vnderfåther wår willie och mening alltidh hafwe förnummit, vthi thet, att wij wele hafwe wår hästwadstadh Stockholm wål bygdit och prydd, thet och sielfwe borgerskapet och Inbyggjarne thet sammestads är, til nytto och heder, så äre Wij ännu widh samme wårt vpsåth och wele Ider här medh gunsteligen hafwe påmint och befalet, att I medh alsom största allfwar, tilfseje och förmane wåre trogne vnderfåther, både förberte borgerkap och andre som vthi förte stadh Stockholm, någre huus eller tompter äghe, at the thertil äre förtentte att all träbygging må der blifwe vndertrifwin, och Stenhuus i Staden igen oprettade, och synnerligen till så mykit anthal, såsom the åhrigen sig att vpmure wille förplichtet hafwe; Sålom Wij och endeligen wille, att alle Stadgens bestäningar,

ninger, både Torn, Portar, Murar och Waller, så och Kyr-
 korne der sammastads skole blifwe förbättre och igen upbyggde, och
 efter thet, att Wij och wele, att Tornet opå klosterkyrkian på
 Gråmunckeholm, skall vthi thenne Wår medh Muring blifwe ful-
 fölgd, så högt Wij thet hafwe årnedt; ther opå seden skall blifwe
 bygd en skön hög spids, och i lijke mätto och så opå den
 Fjnska Kyrkian. Theslikest wele wij och hafwe någott förändrett
 opå Stadskyrkian, hwilke wij med wår befostring wele lathe be-
 ställe; thesfore hafwe Wij för godt anseedt, att hwardere vthaf es-
 der blifwer tildelet sin andpart. vthaf sådane byggninger ther i
 Stockholm, opå thet att thet kunde seden deste snarare och als-
 warfambbligare blifwe företagit och fordrifwett: och förthen skull
 förordnadh tigh Oluff Gunmundson, att Du vthi thette år
 skall tigh opå taghe förberite Clösters och Kyrkiens byggninger,
 och Du Lake Erichson skall opå thet stitigeste och troligeste achte,
 huadh som opå Stadzens beståningar, broar och elliest ther wedh
 Staden i thette år måtte byggias: och ändogh at hwar tager
 thet före på thet stitigeste att drifwe, som honom är befallit skall
 dogh likwål ingen then andre med dag:ten redskap och all sådan
 nödtorffstigh förfordring, som der til kan behöfwe förhindre, vthan
 troligen hwar annan bistå och förfordra, medhan sådant alt kom-
 mer Staden till godo, och på det at then ene byggningen icke skall
 förhindre then andre, så wele Wij, att nu medh thet förste, skal
 med muringen blifwe begunt opå klösters Tornedh, mådan ther
 till är både kalk och Tegel i förråd, och i medertidh, mådan
 man brukar dertill Murmålare, må man lathe hälle opå wallen
 wehe medh Söderporth; then Wij wele hafwe upbyggde medh
 jord, torf, grus, dyngle och annedt sådant, som dogh måtte
 bäres vthur Staden, huilken sedan skall lages, efter thet bäste
 sätt, såsom man thet vthom land; medh sådane waller wedh
 Ståderne och andre beståningar plågar beställe, och som man
 sigh hoos Byggmålarener och andre som deropå hafwe förstånd,
 wijdare kan förspörre, thet medh kan då både kalk och steen så och

annet tillfong, som behöfwe till ringmuren och andre byggnin-
 ger i Staden (the och strax seden skole förtages) blifwe sparde
 och holdne i föråd, och när Wij nu här vthinne förnimme
 Wår Rith, såsom Wij icke anners förmodhe, då wele Wij icke
 allenesi eder hwardera efter lathe halffparten lödn, som framledne
 Mas Person, plåge åhriligen vthaff Stockholms Rådhsstugu be-
 komme för sitt omak för sådane byggninger, vthan och elliest
 ware Eder medh all Konungligh gunst och nåde bewågen, ther
 I måghe hafwe Eder till förlathe, och I wette Eder esterrätte.

Tullordning för Ståderne Åbo och Wiborg. Datum Stock-
 holm den 18 Aprilis år 1581.

¶ Et god; som införes ifrå fremmande Städer sampt medh salt
 och humbla skall alt werderes som det går och gesser och war
 sitt god; sällia will af hwar mark tio penningar.

Alle Stadzens Inbyggare som icke äge sielfwe huus eller
 tompter, vthan leghe huus och tompter af andre, the skole utgö-
 ra hel tull, af all theres införing, theslikest alle fremmande, som
 icke åhre tullfrij gifue medh wår bref eller fred; Contracten skole
 utgöra heel tull.

Item the Stadzens inbyggere som besitte sin egen huus,
 och icke äge sielfwe tompten, skole utgöra halff tull af all theres
 införing, och the som sielfwe ege bådhe huus och tompt åhre
 Tullfrij.

Inlandske Tullen.

Alle Åbo borgare utgöra hwar iugunde deel ubi tull aff
 all theres införing ifrå norlanden och alt Finlandh. Item alla
 köpswänner och wederslag swenner ther i Staden utgöra hwar
 Sextonde deel udi tull af all theres god; sammaledes alle Fjnske
 Ståders Borgare, Item alle Fjnske bönder, Norlenninger och
 Fjstare, theslikest alle andre som ther brukte handel och wandel,
 skole utgöra hwar Sextonde deel vthi tull, af all fisk, fiot, tiern-
 bräder

kräder och andre pergedler som the införa och till yttermera wisso at wi aldeles welle thet alle thesse effier:ne punchter och artichlar skole wedh macht hällas, hafwer wi wårt Konungl. Secret her nedanföre tryckie låtit, gifwit och skrifwit på wårt Konungsl. Slot Stockholm then 18 Aprilis Anno 81 Vdi wårt Regemens tijdh på thet Tretijonde.

Ordning hwar efter Accijs aff alla handa främmande drycker gifwas skal. Datum Stockholm den 20 Maj 1581.

Efter thesse Ordning haffwer then Stormächtige Högborne Furste och Herre Herr Johan then Tredie Sweriges Godes och Wendes etc. Konung befalet att Accijs skal upbåres och orrages aff allehandas slags Wiin och främmande drycker, som hithil Staden införes, thet så wäl Inlendste som Utlendste skole sig efferrätte. Actum på Stockholm then 20 Maj 1581.

	Marck.
Uff ett Alm Malmerstij	8
Uff ett Alm Alakant	8
Uff en Alm Bastart	8
Uff en Alm Renst Wiin	6
Uff en Alm Fransk eller Landtwijn	4
Uff en Tunna Finst Middh	4
Uff en Tunna Lettoust Middh	3
Uff en Tunna Lybst Kostof; Sundst Middh	3
Uff ett Faat Prysing	4
Uff ett Faat Mumma	4
Uff ett Faat Lybst Öl	2
Uff en Tunna Kostof; Öl	1½
Uff en Tunna Swenskt Öl	1
Uff en Tunna Hamborger Öl	2

Tullordning för Åbo Stads. Daterat Stockholm in Majo 1581.

Uff ieth Gods som införes ifrån främmande Städer, sampt medh

medh Salt och Humble, skal alt werderas som thet går och geller, och hwar sitt gods sälla will, af hwar mark, Tijo peninger alle Stadens inbyggjere som icke äga sielfwe huus eller tompter, vthan lege hus och tompter af andre, the skole vthgöre heel Tull af all deris införing. Theslikest alle fremmande (som icke äre Tullfrij medh Kongl. Maj:s breff eller frids Contract) skole vthgöre heel Tull.

Men the Stadens Inbyggjere som besittie sine egne huus, och icke äge sielfwe Tomten, skole vthgöre halff tull af all theris införing.

The som sielf äge bådhe huus och tompt äre Tullfrij.

Inlendste Tullen.

Alle Åbo borgare, vthgöra 20 deel vthi Tull af all theris införing ifrån Närke och alt Finland.

Item alle KöpSwänner och wedelags Swänner thet i Staden vthgöre 2½ vthi Tull af alth theris gods.

Sammaledes alle Finste Städers borgare: Item alle Finste bönder, Närkeänningar och Fiskere, Thesl gest alle andre som där bruke handel och wandel, skule vthgöre 10 deel vthi Tull, af all Fisk, Trån och andre Pergeler som the införe.

Om Tullen.

Wi Johan then tredie medh Guds nådhe etc. Swerigis etc. Konung. Göre wetherligt, att efter Wij förnimme att här i Riket fast ostickeligen handles, medh dett gods som både vth och införes, så wäl af främmande som Inlendste så att oss icke skeer thån tilbörliche Tull, som Wij der af hafwe borde och såsom i andre land och KonungeRiken bruk och plågsedh är; Thersföre hafwe Wij lathit författe thet opå någre nödtorfftige punchter och Artichler, som här efter följher, och welle att the vthi wårt Stad Åbo skole aldeles widh macht holdne blifua wedh peen och straff, effter som hwar Artichel i lengden förmåler.

Till thet förste skole alle och hwar och en för sig, så wäl wåre Underfåther som fremmande Köpmän, alt thet gods thet vth och införe på Tullboden af wår Tullskriftwer, troligen opskrifwe lathe widh hwars och ens 40 mark.

Till thet andre, skal hwar och en för sig, personligen på Tullboden sitt gods opskrifwe lathe, hwilken icke will tilstådes ware och vthi detta stycke wedh ohörsamheet vthan lagligh försfall (så att han vti Riket icke tilståds är, eller vthi wåre ärendes förhindrad, eller ock elliest medh skuld framk wore) beslagen blifwer hafwi förbrutit godset.

Till thet Tredie, skal och hele Skepplaget wedh en tidh på Tullboden tilstådes ware, och där hwar i sunderheet sitt gods som han i så måtte vth eller införendes warder, vthi alles dera närwara, och elliest icke anthen för eller sådan opskrifwe lathe, wedh peen och straff, som vthi näst förb:te Artikel förmålt är.

Till deth Fierde skal ingen sitt gods vpslå lathe vthan Tullskrifwarån och brofikatorån är der hoos tilståds: wedh samme gods förwerkan som vpslagit blifwer.

Till deth Femte skal och ingen vthi Skären någott gods vpskepe och det medh båth eller elliest till Städerna eller annorstads före lathe, then thet gör hafwe förverket samme gods, Doch om humble eller någet annet wore wåth blifwit och kunne förderwas, der som det långie ligge skulle, dett samme må Skeparen, eller then som thet äger medh wåre befalningmäns willie och werck vthföra, och sådan på Tullboden lijka medh deth andre opskrifwa lathe.

Till deth Siette, skal och ingen fördrifte sigh någet opskrifwit gods, anthen medh båth eller annen fordenkap, till Skep före lathe, then thet gör hafwe förverket godset.

Till thet Siuende, skal och ingen vthan Wår willie och Gunstige efterlåthelse fördrifte sigh här af Riket någet Swenskt mynt anthen i Gull Söls eller Paiment icke heller omynnet gull eller Söls att vthföre hwilken der medh blifwer beslagen skal straffas

fas efter wåre Mandas brefs innehoud som vdi detta förledne år 80 är vthgångit.

Till deth Ottonde, skole alle bådhe Inländske och Nihlenske så många som här af Riket segle, gidre wår till förordnade Tullnär theris Sedh för ån the vthstadies, att the intet Swenskt Mynt anthen i Gull Söls eller Paiment myntheit eller omyntheit homligen vthföre wele, och then sedan fins emot samma Sedh hafwe handlet, han skal ware förfallen vnder thet straff, som förb:te wåre Mandas bresther om förmåler then och sådane Sedh icke göra will, honom skal förb:te Wår Tullnär icke tilstådie någott gods vthföre.

Till deth Nijonde, alt thet mynth som föres ifrån Åbo till Käste Wibborgh och annestads skal på Tullboden granneligen blifwe opskrifwit, then thet icke gör skal hafwe förverket penningerne som i så måtte Dopskresne vthföres och skal Tullskrifweren åhrligen der på lefrere Derpå in i Wårt Konungzlige Cansellie wiße Register hura myckit hwar och en för sigh till förbemålte Städer förer, eller genom andra föra låther.

Till thet Tioonde, then som sitt gods icke rätt bekänner, vthan falskeligen opskrifwe lathe, och i så måtte vndandöll och förnåller Cronones Tull, skal hafwe förbrutit godset, och åndogh der öfwer straffas som för annath tufnadh.

Till deth Ellofte, skal ingen fördrifte sigh att handle eller köpslage medh någon främmande eller Inländsk för ån wåre befalningmän hafwe besett Registret på godset som infördt är och till wårt behoff först, där vthaf är anammett hwad Wij behöfwe och Os kan ware tienligitt, then här emot handlar och gidre skal, både then som köfpte, så och then sålde bôte 40 mark och hafwe ån då hwardere förverket godseth.

Till thet Tolffte, skal ingen anthen Inländske eller Nihlenske som Tullfri är, sine tieneres, Wåsters eller anners gods medh sitt försware, eller och oförtullat förstinge förholle och i sitt namn för Tullboden opskrifwe lathe, then thet medh blifwer beslagen

hafwe förwerkadt godzett och thår vthöfver böte som lagh förmäler, om them som Cronones ingeld förböllier, Och til yttermere wiso, att wij aldeles welle, thet alle these förbemelte puncter och Artichler skole wedh mact holles, hafwe Wij detta medh egen hand underskrifwit och Wårt Konungslige Secret här nedan före Tryckia lathitt. Datum ut Supra.

Ordning huru Tullen af In- och utländske gifwas skal etc.
Dat. Stockholm den 1 Junii 1581.

Efter these medhöfllande Artikler hafuer den Stormecklige Högborne Furste och Herre Herr Johan then Tredie, Swedrigis Götthes och Wendes etc. Konung Budit och befalet att Tollen och Accisen här i Stockholm både aff Inländske och Utländske, skal vthgöras och upbåras för thette närwarande Åhr 81 ther alle som theris handel och wandel här i Riket bruka welle måge weta sigh efferrätte.

Till thet förste, skole alle breff, som på Tollen och Accisen till en behagelig tid äre vthgifne aldeles igen falles, så att the härefter intet gälle skole. Men the Städer som äre privilegerade för Tollen thestijkest och the som hafue wåre breff till wise tider, måge them niuta och beholla, doch skole the allenest i thetta Åhr vthgöre Toll såsom alle andre, vndantagandes Konungens i Danmarks vnderlåter, så monge som här i Riket handlewelle, the ther för Tull skole wåra frij.

Ther näst skole alle både Inländske och Utländske, som theres handel och wandel hijt till Stockholms Stad bruka welle, gifue oss allenest för thetta närwarandes Åhr 3 mark af hwar hundret som the vthförendes warde, men aff intolles som wåre Toll Artikler förmåle.

Till thet Tredie skole alle Borgare, som icke hafue egne hus här i Staden vthan sittie i Legehus, Thestijkest ogiffte Köpswänner, göre heel Toll, Men the som äghe Hus och grund i Staden och them icke sielfwe besittie, vthan leghe sigh andre hus

hus och sine egne vthslädie androm, skole vthgöre halff Toll.

Till thet Fierde skole alle Skeppare, Styrmän, Bågmän och Pythkare göre Toll aff deres införing så wäl såsom sielfue Köpmännerne.

Till thet Fämpte skal och på Tollboden opschriffwes både Guld, Sölffwer, Daler och rede penningar som införes och ther aff tolles, såsom aff alt annet godz.

These förestreffne puncter så wäl såsom Wåre förra Tollarticklar welle Wij aldeles hafue widh mact holdne, och den såsom thet empft bröter, skal tilböriligen och såsom saken kräffwer straffet blifwe, Ther alle både en och annen så wäl såsom wår Tollnär skole och måge sigh efferrätte. Datum then första dagh Junii Åhr effter Christi börd 1581.

Opet Mandat om Kopparlöpet. Dat. Stockholm den 30.
Martii 1582.

Wij Johan etc, Göre här medh allom kunnigt och wetterligt git så wäl högre som nedrige Ständer, att ändoch Wij nu i näst förledne tw Åhr genom wårt öpne underskrifne Mandats bref alswarligen hafue budit och befalet att wåre undersåther både Bergsmännen uti Kopparbärgslagen och andre som något kopparbruk hafue, skulle affstå medh den stoore fattheet och bedrägerij som the hafue bruket, både med then Afrads och Tjons de Kopper som the årligen oss och Cronen pläge vthgöre, hwilken är twå daler ringare ute sine än som wår egen hytte Kopper, så och med thee pläter som the pläge försälie dem the giuthe olutredt och obrändh uti tomer uthaf råå Kopper, medh myckin annan sterdh som the oss och wåre undersåther till skade bedrifwit hafue, efter som förbe:te wårt förra Mandat ther om wijdare uthtrycker, så förnimme Wij doch att somme Bergsmän hafue ännu icke lagd ther någre böter uppå, till hwilken theres otro och mootwilligheet wij släte intet behagh hafue, och efter oss på wårt Kongl. Embetes wågne ingalunde står sådant längre till att lij

Da, och Wij nu så här efter som i för:ne nästförledne år både för wåre och Rijkens nödtorfter och lågenheeten skuld, så och till att förekomma sådanne wår och wåre undersåtens skade, äre till sinnes åhrligen att låte upköpe all then koppar som Bårgmännen och andre the ther något Kopparbruk hafwe både medh kopparbergz sammeledes uti Städerna Helsingelandh och elliest ahnorsstedes hafwe till att sälte, så wåll plåte, Råå som Ny gammall Keskle Koppar etc. Dherföre wele Wij ännu uti thette Wårt öpne brefs kraft såsom tillförende allswarligen hafwe förbudt både Bårgmän och andre, widh högste straff tillgörandes att bedriifwe någon sterdh eller falskheet, hwarken medh then koppar the sälte eller then the ös och Cronan elliest plichtige äre, så frampt then thet gör och blifwer ther medh beslagen icke will att all hans koppar skall ware förfallen under Ös och Cronan lijt som annat falskt gods efter Lagen, såsom the icke heller öwetterligen eller lönligen skole låte utslå någon koppar widh thetas Hammersmidier och icke kommen upå wågen och therigenom försiulle Ös och Cronan then Tijend som Ös thetas hafwa bör, efter som Wij förnimme här till stedi år, så frampt then ther medh blifwe besunnen icke skall theföre, såsom för annat tiuwerij, straffat blifwe. Wij wele och här medh hafwe them allswarligen budt och befallit att the här efter låte löpe Råkopparen uti stoorä st. eller skifwor som the störst kunne göra, lijt medh wår egen hytto koppar hwille st. eller skifwor the skole sättie Cronemärke, och elliest the hoos utrikt hwar sit boomärke på hwart st. för ett bymärke, upå thet att hwar något bedrägerij worde här efter sunnit iblandh öft:de koppar, thz man då måtte få wetha hwem som sådant giordt hade etc. Och sedan när the således som här förbedt år, sig medh samme koppar förhollit hafwe, skole the ware förunte att uplåte och sälte den wår kopparköpare på wåre wågne och ingen annan hwarken Adell eller Dadell för thet köp och wårde som Wij thet upå hafwe göra låtit, och för:ne wår inköpare thetom widere bestedh bekommit hafwe, men then

then thet icke göra will, utan heller lother sin koppar ligge ös såldh såsom Wij förnimme nu i nästförledne år stedi år, eller och emot thette wårt förbudh faller honom någon annan, skall hafwe förwårdat godset (hwilket och kopparköparen här medh skall hafwe macht på wåre wågne att wederkännes) och then andre som thz tillhörer ända theruthöfwer ware förfallen under thet straff som Ös synes honom upå lägge. Och thet så wore att någre wåre gode män af Adelen köpstadsmän eller andre wåre undersåter hade uthått Bårgmännen något gods eller penningar på koppar, då skole Bårgmännen aramme penningar eller thet wårde af wår kopparköpare för samme koppar, och sedan stelle the andre tilfridz ther medh, som the något i så måtte kunne skyllige ware, men thet som någre af för:de wåre undersåter anten Adell eller andre, behöfwe någon koppar till köp till thetis egne nödtorfter, då skole the thetom besöte wår köpman här i Stockholm Anders Larsson, then thet på wåre wågne skall sälte them så mycket koppar som the efter nödtorften kunne hafwe behoff. Thernäst efter som förbedt år, thet blifwer myckin falskheet funnen medh the plåter som blifwa slagne, så wele Wij här medh allswarligen hafwa budt och befallt, att the som plåter slå wele, the skole dem slå efter thea Form som kopparköparen them wijsandehs warder, eller och bränne dhem efter thet sätt som them blifwer föregifwit. Wiidare efter Wij och förnimme att uti Helsingelandh, Angermanlandh och annorstädes uti Norlanden, plåger hwart Åhr emot förbudh upköpes och uthföres till Zemptelandh och Norie en hoop Råglekoppar Ös och Rijket till skade, så skall och samme Råglekoppar uthförande här efter ware förbudt, och the som sådan koppar hafwe till at aflåta, skole sälte honom för:de wår köpman i Stockholm på wåre wågne, medh then peen och straff som förskrifwit står. Budt fördenksuld och här medh af Kongl. Makt befallt, alle eho the hållt ware kunne som för wåre skuld något plichtige äre till att göra och låte, att the sig alwelis här efter råte, och synnerligen att wår tro

320 Föro. för Helsingel. om deras wichtutlagor. 1583.

tienare Oloff Knutson samt wåre Fougter och Befallningsmän hwar i sin stadh hafwe här ett troget och flitigt upseende medh att thette wårt Mandat måtte obrotlige blifwa öfverkommit och widh macht hollit, så frampt the wele undwijka Wårt högste onåder och straff, Skrifwit på wårt Kongl. Slott Stockholm den 30 Martii Anno 1582.

Förordning för Helsingeland, at wåga thetas wichtutlagor medh Stockholms Rismän hållandes 3 mark öfwer råtra pundet för råheten skull. Item Om fracht för alla handa gods ifrån Narswen och Wiborg. Datum Stockholm den 22. Aprilis 1583.

Wi Johan then Exidie etc. Gdre wetherligt, att efter thet wåre undersåther wdi Helsingeland hafwe klageligen beswåret sigh wdöffuer then store wicht som brukes hoos them ther i Landet, när the theres gårdar, (som medh wicht bör annamnes) wthgöre stole; sammaledes och så när the samme gårdar och wthskylde, anthen i Narswen, Rieffe eller annerstedt listere plåge; Då finne the och ther för sigh större och drygere wicht, än den som the hemme i landet hafwe, så att the iu alltidh både hemma och bårthe, moste ther öffuer lide stadhe; hwarföre the ödmjukeligen hafwe begåredt en rätt och lidelig wicht, huilket Wij them icke hafwe kunnet förneke, efter Wij ännu wele, såsom och tilförene påbudt är, att rätt wicht skall brukas i alla Landzender öffuer hela Rijkede. Och förthen stuld efterlathidt, at then gård som undersåtherne i förb:te landzende medh pundwicht wthgöre plåge herefter upwåges efter Stockholms Rismän och efter flåst, kiött och fisk plåger stundom mykit intorked, seden thet är wthgordh, förthen thet såsom elliest kan komme till spilltes; derföre så skall för:ne gård inwåges efter Stockholms wicht och Rismän, af hwilket Wij och wele sende ett tildt i landet, och skall Rispundet stå opå den nagell, som är satt näste fram för pundenaglen, och holler tre marker öffuer rette Rispundet: Men seden

iu

Mandat om; daler af ett fat Osmunds jern. 1583. 321

in i Proviantshusen icke blifwe wågit öfwer ett rätt Stockholms listpund; Sammeledes skall till thet högsta ingen större fracht giffues för hwar lesih, anthen Spannemål eller andre parkeler af gården, som råden föres till Narswen eller Wiborg än tre daler räknendes på lesten, lake gods tollf tyner, löds Spannmål tiugu fyre tyner, löds framfild 24 tyner, kiött och fisk 12 Skeppund för orymedh stuld, förbudandes förthen skull her medh alle, ehoo the helst ware kunne, som för wår stuld wele och stole göre och lache, serdeles wåre Fougter och Fougter-Scriffuere, samt the som bliffue tillsatte att upbåre gårdarne i förb:de Helsingeland, thelligest wåre Proviantsmestere och andre som wedh henne anname, stole anthen i Luffland, Finland eller Rydland, att göre förb:de wåre undersåter heremoth någedt hinder eller försångh, såsom wdj liike måtte skal ware förbudt, att anamme högre fracht än som förskrifwit står. Men ther någon will för mindre fracht öffuer skeppa samme gård, må undersåtherne ther wdi sökie theres bedyste, ther hwar och en må wette sigh effterwåte.

Mandat til Fougderne och Tullskrifwarne i Ståderne om en half daler af ett Saat Osmunds Jern, och half Tridis mark af ett Skeppund Stånge Jern att wegifwas till Cronan af det Jern som af Rijket wthföres eller elliest föryteras. Datum Stockholm den 27. Julii 1583.

Wår ynnest och nåde tilförene etc. Efter thet Johan Sanderson samt Oluff Person Wij för wåre undersåthers, så wål Bergsmåns och Bønders, såsom menige Borgerkapsens i Stådernes ödmjuka och flitthige bön stuld, hafwe nu löst och fride giffuiddt them igen den Jernhandel som Wij här till i thetta år, för wåre och Rijkens många store wthgiffter stuld wille hafwe haftt Ds förbehollen, så att the ther medh hwar imedh annen handle och köpslage måge, såsom the tilförene hafwe warit warne etc. Doch hafwe Wij samt medh wårt Elskelige Rik: Råd: som

som her nu hoos. Och tilstådes äre för nödigt ansedt, at Borgere och Köpmän i Städerna, som någett Jern köpe än then aff Bergsmän eller bönder och aff Riket vthföre welse eller elliest förnyttre, skole till wåre krigssakers förordringer giffue. Och en half daler aff ett Faat Osmunds Jern och halfftridie mark aff ett Skeppund Stongiern; efter såsom Borgerskapet här vdi Wår Kongelige Stadh Stockholm, allrede godwilligen gerne samtyckt och ingått haffue etc.

Och schole wåre förbemerte Fougter och Tollschriffuere i Städerna nu ther om ransake och samme penningar upbåre, hwilke the Och seden till hande leffrere skole etc. Hwarföre är här medh wår allfuarlige willie och befallning, att I ther vdi Gåfle Stadh, skole haffue ther medh ett flitigt och noge upseende, att intet Jern må i så måtte vthföres, medh mindre att the haffue ther vthaff först tollet så mycket såsom här för berördt är, så frampt att Wij dett icke schole sökia hoos eder igen. Dher såsom i och kunne bestå någon, som hemligen will vnderstå sig att vthskäpe något Jern oförtollet dher medh att försnålle Och och Cronan thenne rånthe ifrå; Dha skal then thet gör haffue samme Jern eller thes wårde förverket och der öffuer ändå straffes såsom för annedt tiuffuerij efter han wår och Cronones rånthe förminske achter; Men der Wij kunne någorledes komme vnder wådret medh att i inrymme någon här emot handle och göre, anten för mutor, willie, wenskap, skyldskap eller rådhoge skuld; Dha skole i och vthen alle nåder bliffue straffade, såsom wåre och Rikets otrogne Tienere. Ther rättte eder fullkomligen efter. Datum ut Supra.

Bref och förordning til Ståstäderna i Finland at the icke tilstådie legesolck draga wriikes til tjenst. Datum Stockholm den 5. Augusti 1583.

Wij förnimme, at mycket tjenste folk, både man och qwinnes personer begiffue sigh åhrligen ifrå Finland, både til Tyskland

land och annorstads till tjenst; therigenum samme landzende medh tjenstefolck icke licket bliffne förblottedt; och efter Wij, Gudh thes loff, haffue wunnit och inbekommit vthaff wåre fiender Muschowiten monge Slott och lähn, både vdi Luffland och Rydsland, hwilke vthaff wåre egne land måtte bliffue med solck försörjde och besatte, therföre står Och icke till at lijde, at någettjenstefolck skall her efter tilstådies at begiffue sigh vthen landz till tjenst, vthen alleneft til the Slott och lähn, som Wij vdi Rydsland och Luffland haffue inbekommit. Befale tig förthen skuld härmedh att Du haffuer ther medh ett någe och flitigt insænde, så att ju the tjenstefolck anten drenger eller piger, icke måtte bliffue tilståde her efter att begiffue sigh till sigs ifrå N. N. och til Tyskland, eller annerstedt vthen landz till at anamme någon tjenst, vthen alleneft efter som förbemålt till the Slott och lähn kom Och och Sveriges Crono tillhyde, hārom Du så bestellandes warder, och du wet tigh efterrätte.

Bref till Fougderne om Osmunds Jerns faath at ehe skole wåga 2 Liff. p. och hafwa hans märke som gör dem som Stadens Dat. Stockholm den 4 Septembus 1583.

Wår ynnest tilförene etc. Andogh Johan Sandersen Wij tilförende haffue lathid, tigh tillschriffue och befale att tu sampt medh Borgmestere och Rådth vthi Gåfle schulle ther om på thet flitigeste bestålle, att the Faath ther vdi Osmunds Jern net påger faathes, måtte bliffue gjorde och tillredde, efter thet fått och ordning som Wår förre Schriffelke förmålte; Så förnimme Wij lijkwål, att hwarken tu, såsom icke heller för:ne borgmestere ther om medh något allfuar besield haffu, till hwilket Wij haffue platt inthet behag; Och befale tig här medh annu allfuarligen, att tu åndeligen håller Faathmakarne till att alle the Faath som ther i tin befallning beredes och göres schole icke wåge vdi öffuer 2 L. p. The skole och wåre förplichtede att sätte theris Bomerken brändt på hwart och ett Faat som the i så måtte görerens

rendes warde; Sammaledes skal och Stadens Brendemerke bliffue satt på samme Faath efter som tu war mening ther om tilförende förstädt haffuer; ther efter tw tigh och aldeles och fulkomligen rätte skalt, så framte tw wiltt bliffue af Os her om framdeles omlthaledt. Skriffuidt på Wärrt Slott Stockholm ut Supra.

Mandat till Rorgerskapet i Siöstäderna om tillföring till Marsken på Köpmans warur / Item Städerna sammansättra sig om Wästersö Seglationen medh Trälask och andra Oförbudne warur. Datum Stockholm den 7.

Septembris 1583.

Wår ynnest och nåde tillförenne etc. Wij kunne eder icke förholle trogne undersåther, att efter som Wij altidh haffue latit Os wårde om Swerigis Rikes och alle tess inbyggers wåre trogne undersåthers wålfärdh, gagn och bådaste, så haffue Wij och Os ther om bestude, att thet långwarige krigh som wthaf Muschowiten, emot Os och thetta wåre kåra Fädernes Rike, orättwisligen haffuer warit begynt och företagit, motte haffue kommit till en godh ånde och begårligh fridh, Och efter wår Frälte-Offuerste och Stadthollere i Store Rogårdt haffue genumbadh och schriffuelser så widt förhandlett, att wåre och Muschowitens Sendebudh haffue twenne reser i thenne Sommer warit tilhandels på Grängen om Fridh eller Silleståndh aff Os på try åhrs tidh, hwiket och på både sijder medh breff, segel och forskyning är wordet stadfast; och är ibland annat lofuedt och tillsagd att en Frij handel och köpenkap, skal ware emellen undersåtherne på både sijder så länge samme stillestånd warer. Så efter Rydgernes nödtorffige lågenheet så til seije att the måste sökte medh theris köpenkap til the Städer, hampner och handels plager som lyde vnder Os och Swerigis Crone som är Wiborgh, Käffe, Narffuen och Zwangerådth; Thersöre wle Wij eder trogne undersåther som vdi wår Stadh Salmar boen-

des

des åre alffuarligen haffue befalet till edert eget beste att i medh thet förste vdi thenne höst och framdeles i Winter, bestelle eder the måste köpmans warur som i kunne åstadh komma, och Rydgeren måst behöffuer och tienlige ware kunne, som är Salt Sill Klådhe och annat mere. Doch vudentagendes alth hwod som Wapen och wårje til hörer, och skole i medh förde Köpenkap strax i thenne höst och framdelis medh förste öpne watin i tillkommande wår besökie förde Wår Stadh Narffuen eller elliest ther i kunne förnimme Rydgerne vdi Wåre Städer kunne haffue theris Wederlagh opå thet i som åre Wåre egne undersåther måtte fram för andre haffue then nytte och fördel som monge fremmende och Bihlendste medh then Rydste handel, vthen twiffuel medh störste flit och förste lågenheet sökiandes warde. Thersöthinnan i edert eget bedyste betenkie wle, och thenne Wår alffuarlige willie och befallning medh störste flit efterkomme Ther näst, efter Wij och icke gerne set att i och flere Wåre undersåther vdi Städerne, altidh skole lithe till the Tycke Städer vdi Östersön om Salt, Klådhe, krydder och andre warer, som man wål sielff kan hemte, Westwart efter, som thet skedde vdi wår Salige kåre Her Faders Höglöffligh i hugkommelse Konung Göstaffs Regemens tidh; dersöre så är och häre medh wår alffuarlige willie och befallning att i tree, fyre eller flere tilhope besijte eder ther om att förskaffue edher gode sterke Skep, och ther medh sielffue bruke then Westwartske Segel medh trälask och andre oförbudne warer till att förbythe vdi Salt, Guld och daler, eder til egen nytte och fördeel, och Swerigis Rike till styrke; och skal ingen wdaff them, som någon förmögenheet haffue widh wår högsta onådhe fördrifte sig att drage sig der ifrå, vthan att the nu hwar i sin stadh måtte haffue någon Skeps part, på thet att Städerne måtte ther genum komme sig före, ther medh görandes Wår willie fyllest och i roete eder effterrätte. Datum ut Supra.

S 2

Pa

Patent om skutsfärder och gästningar å landet. Dar. Upsala
den 1. Septembr. År 1584.

Wij Johan then Eridie medh Guds nåde, Swerigis, Göthes
och Wendes etc. Konung, Storfürste till Finlandh, Car
relen, Wättski Petin och Ingermanlandh, i Rydlandh, och öf
uer the Eester i Lifflandh Hertigh, etc. Vore allom kunnigt och
wetterligt, så wäl högre som nidrigere Ständer, Att ändogh Wij
haffue latide Os mycket ther om wårde, och på wårt Konglige
Embetes wågna giordt wår förste fiijt ther til, Att wåre Under
fåther then menige Man öfwer heele Rijket, måtte blifue lifwede
och förskonede, medh the många olaglige Skutsfärder och Gästnät
ger, som the emot wår wille hafue en tiid lång waridit medh betun
gede, esither som af the många och äffstillelige förbudz bref, som
ther opå åre utgångne, Tessest af andre flere sätt, som Wij ther
till bruket hafue, som åre medh Wågebref, Budwapper, Läro
peninger, och nu nyligen medh the Wågebref vnder thet Fyres
kantige Insegel, är till förnimmandes, föruthan huad som munde
ligen ther om är förhandlet wordet, både på Allmennelige Rikets
dagher och eliest, Så förnimme Wij dogh (tij wår) Att ehwad
sätt och medel Wij hafue i så måtto betänckt till att affskaffe för
nempnede wåre Underfåters store tunge, lide the liewäl icke min
dre orätt och öfuerwold nu, åhn som tilförenne, måst af the för
nemligeste här i Rijket, så wäl innen Rådz som utan, och theris
Tienere, så och andre, så wäl Borgere och Rådsmån, såsom Fougdr
ter, Schrifuere, Hoffmån och Knecter, hwilke vdi theris egne
wårft och årender esom offtest förreese af och till i Rijket, och ån
dogh the icke hafue någon skåal att fräsuie frij fördenstap, heller
annen nödtorst, wålle the sigh liewäl icke dåh mindre Skuts
håfter till, och lathes sigh omlägge hoos Bønderne. Och på thet
wåre Underfåter, besynnerligen the som widh Allmenne wågerne
besittendes och boendes åre, måtte här vdimmen bekomme någon
förlofning, Tessest och på thet the wågfarende kunde för skå
lige Peninger bekomme både Maat, Dryck och annen nödtorst
tig

lig förfordring, Så hafue Wij för gott och rådsampet actedh,
at Gästgifuere hws, hullche vdi Lagen kalles Fatternerne, och
nu vdi tåse förliadne, åhr hafue waridit nederlagder måtte allestäds
hår i Rijket, besynnerligen widh Allmenne wågerne sätties och
förordnes igen, esither som Sueriges Lagh uttryckeligen förmåler
och vthuiser i Konungs balken i thet 24. Capitlet. Ther om Wij
och wele att alle wåre Stadthollere, Lagmån och Håredshöf
dinge, samt wåre Besallningsmån och Fougdrer, medh thet
förste nu i thenne Höst allersenest innen Sancte Michils dagh
förstkommandes, skole wåre förtänchte att bestålle och förordne
Gästgifuere på alle wågher ther som så behöues, Besynnerli
gen ther sem store Byer eller någedt Bygdelag är, ther och stra
tättere effter Lagen kunne satte blifue, som Håster för Peninger
nempe, eller eliest omleggie them som hoos Sauernereren icke be
komme hwsrum, Och skole the som till Gästgifuere satte blifue,
wåre förplietede att skaffe sig gott förråd, både på Maat och
Dryck, Tessest Håste foder, så att wågfarende folk som till
them liewe, måtte för wedergåldningh så theris wålfordren och
nödtorst. The skole och icke dyrere sälle them wågfarendom huad
the hafue behof, åhn som stål kan wåre, Och måge the tage
för een Måltid maat och böl ther till, sådan som Bonden dag
ligen spiser Twå öre, Men the som wele hafue wäl tillreedt
och tilspyntedt medh flere Rätter, såsom är färskt Dre, Kalk, Få
re och Lambe kött, Gås, Høns, Egg, Huete eller Skrätt Rog
brödh, Då skal sådant wedeläggies effter som thet galler vdi nå
ste Köpstap, huad heller then wågfarende då begärer, Gåas eller
Høns, heelt eller halft Lamb, eller huad annedt thet halft wåre
kan, så skall Gästgifueren honum thet icke sönie för sådane we
dergåldning som thet wårdt och här förskriffuit är. Dogh skall
ingen hafue macht att tuinge aff Gästgifuerne någon then deel
som han icke hafuer, eller och bättre böl åhn som han ågher, vthan
then bättre dryck wåll hafue, eller och maaten medh frydder, och
annedt sådant tillreedt, då må han thet södre medh sigh, eller
ware

ware sådant föruthan till thes han kommer till Köpstäderna, thet sådant är tillfångs, Så må och Gästgifuere tage för ett Natts foder höd Een öre, och Sex penningar för Een kärffue halm, hafwer och tort åhr waridt, så att lithit höd är tilbekomme, må han tå tage thet mehre Peninger före: Men för en Spann Haffra eller Korn, såsom thet gäller i näste Köpstad å rätten Torgidagh. Ingen skall heller hafue wåld att tuinge eller truge sig Häster till aff Gästgifuere, vthan hans gode willie. Och skal en wår Dienere, eller och en aff wårt Ellskelige Rijkz Råd, och andre wåre gode Mån aff Wdelen, och theris Dienere, som anthen till eller frå Os sände blifue, gifue för Hästen för en Wiile wågg halfannen öre, huilche och ett besynerligt wartekn hafue skole. På thet the ifrå the andre som på theris egen hand drage af och till i Rijkitt, kunde ware vtfående, Och skole the same huad heller the åre Köpmån, Köpmåns eller andres Dienere, ehwem the och tilkome kunne, som förskrefne wartekn icke hafue, ware öfuereens medh Gästgifuere, efter som the om Håstelegen kunne wåst åhsämte, huar och icke, så må then gåå till foot sou siels Häst icke hafue. Och på thet, at förskrefne Gästgifuere måste tåh wåre förmå samme theris Embete att förestå och vpphålle, Så wele Wij och här medh vnne och nådeligen estherlate them som thet till satte och förordnade blifue, ett åhrs Friiheet på the hemem som the besittie, för alle åhrliche vtskyller, och eliest andre wiße och owiße vilager som förefalle kunne, och af andre wåre Bndersäter blifue kraffde, och seden åhrlichen ware frije för Wårder, körsler, dagzwercker, vtschrisningar, och annen små hielp Men the som sitt Embete icke vpphålle, vthan wågre wågfaren- de solch theris nödtorst för Peninger, och thet kan på them å kårdt och bewiist warde, då skole the straffes som Lagh thet om inneholer, etc. Ther och någon Gästgifuere mehre tager aff Gåsterna åhn som här förberordt år, heller eliest bruker någon orått, och thet kan honum öfwer bewiises, då skal han miste den Friiheet som Wij honum hafue efterlatit, sedhen skall han sät-

tes aff Embetet, och en annen i hans stad som thet wåtre förestå kan, etc. Så skall och ingen fördriiste sig att wåldgäste förskrefne Fauernerer, them eller theris barn och tiestefock vchi någen motto öfuerefalle eller stade göre, eller och långre bruke någen leghe Häst, åhn som han medh honum betingedt och öfuereens waridt hafue, widh thet straff som Lagh förmåller, Och huad som icke år gullidt når Gåster drager aff Wård, thet år råant, och skall såsom wåldzwercke straffet blifue, etc. Och efter Wij dhette förskrefne af en godh och nådigh wålmening för then menige Mån, wår trogne Bndersäters gagn och beste skuld (på thet att all oråt och öfuereuåldh måtte blifue affkaffedt, och rätt och råtuiffe widh macht hållen) så stadgat och förordnede hafue, Så wele Wij och att thet obrågligen skall widh macht hållas, Och förbiude för den skuld här medh allfuarligen alle, och huar ware kunne, som anten sielfue vdi theris egne wårff och årender behöfue att reese genum Landen efter dhennedagh, eller och sände theris Dienere, att the icke fördriiste sig att drage någon annen ståd in hoos Bønderne att gäste, åhn till förskrefne Gåstgifuere eller theris egne och Frållsis bønder, Huilkin som här mot gör, och tager någre Skinghåster hoos them eller och eliest wåldgåster them, då skal han efter Euerigis Lagh straffet blifue Och på thet, at medh the wågebref, vnder thet Fyrefantige Insegl, här efter icke skall stee någet misbruk, Så wele Wij här medh hafue alle sådanne wågebref aflyste. Hwarföre Wij och widh wår högste Nåde och Straff allfuarligen biude och befale alle, ehoo the helst ware kunne, som någre sådane wågebref bekommidt hafue, anthen på langre eller stædre tiid till att bruke, at the innen Sancte Michils dagh nåstkommandes, lefrere eller sände them ifrå sig in i wårt Konunglige Cangelij. Dher och wåre Stadthollere, Resalningmån eller Fougder kunne wågre öfuerekomme, som någre sådane wåge bref efter förskrefne tiid brukte, stole the sände them som thet göre, sångslige, samt medh wåge-

wågebrefuen dijt som the förnimme Ds Stadde ware. Och såsom wår allfuarlige willie är, at dhenne wår Befallning och Påbudh måtte allom bliffue kunnigt och oppenbart, Så befale Wij och här medh wåre trogne Mån, Underfåter och Tienere Stadhol- lere, Laghmån och alle andre som wåre och Crononnes Låhn hafue, Testifest Håredshöfdinger och Fougder, at the skole wa- re förtånchte huar i sin stadh, här om innen förskreffne tijd så bestålle och eliest hafue godh acht och tilsyn medh, att thette wårte Konge- lige påbudh motte obrågligen bliffue hollet och efterkommedt, så framp the wele behålle wår ynness och nåde, och Lagmännen icke wele hafue förwårcket theris Laghmåns döme, Testifest att wåre Stadthållere och Befallningsmån, som Förlåningar och Hå- radgråtter hafue, them icke misse skole. Dher huar och een må wette sigh aldelis och fulkomligen efter råtte. Giffuit och Schrif- uit på wårt Sloth Upsala, then 1. Septembris Anno &c. 84. vdi wårt Regemens tijdh på thet Sextonde,

Under wårt Konglige Insigne.

Till Olof Persson Tullskrifware i Geste om Tullordningen.

Dat. Swerijis den 7. Novembr. 1584.

Whan, Dig kommer wål ihug Olof Persson, att vthi den Tullordning dig i Fiordh blef tillsendt förmelendes at frem- mande och andre ogiffte skulle uthgiffwa tijo daler aff hwart hundrade dalers wårde som the införa, Sammaledes Borgare som icke hafwa egne tompter och gårdar, skulle af hwart hundra- de dalers wårde uthgiffwa fem daler och bosaste Borgare som egne och frije gårdar hadhe skulle uthgiffwa halftredie daler, så hafwe Wij nu så witt förmedlet samma Toll, att the the tillsförende uth- gjorde Tijo daler aff hwart hundrade dalers wårde, skole nu här efter giøre sin daler och the som uthgjorde fem daler skole nu uthgiffwa halftredie daler, Sammaledes bosaste Borgare som hafwa frije gårdar skole uthgiffwa Siu mark. Tu skalt förden-
skull

skull wetta dig her efter råtta och icke giöra för:de wåre under- sättere här emot något försång.

Patent om Kiuts och giästningar å landet. Datum Stockholm den 1. Decembr år 1584.

Whan then Tridie medh Gudz nåde, Swerigis, Götthes och Wendes etc. Konung, Storfürste till Finland, Care- len, Wättski Petin och Ingermanlandh, vdi Rydzlandh, och öf- uer the Gester i Ustlandh Hertigh, etc. Göre allom kunnigt och wetherligt, så wål högre som nidrigere Ständer, Att ändogh Wij hafwe latidt Ds myckit ther om wårde, och på wårt Kongelige Embetes wågne giort wår største slijt ther til, Att wåre Under- sätther then menige Mån, så wål vdi Finland, såsom eliest öfuer heele Rijket, måtte bliffue lijfede och förskonede medh the många olaglige Kiutsfårder och Giästningar, som the emot wår willie hafue en tijd lång waridt medh betungede, esther som af the män- ge och åtskilige förbudz bref, som ther vpå åre utgångne, Testi- fest af andre flere sät, som Wij ther till bruket hafue, som åre medh Wågebref, Budwapner, Tårepeninger, och nu nyligen medh the Wågebref under thet Fyrekontige Insigne, är till förnim- mendes, föruthan huadh som Wij eliest genum wåre vthskickede trogne Mån och Tienere, hafue mundtligen och skrifttelighen ther om medh Underfåterne i förnempde Finland latidt förhandle, och sielfue här i Sverige på Allmennelige Rijkis dagher och el- iest hafue befalet och samtyckt. Så förnimme Wij dogh (tij wår) Att ehwad sät och medel Wij hafue i så måtte betånct till att affkaffe förnempde wåre Underfåters store tunge, lijde the sielwål icke mindre orätt och öfuerwold nu, åha som tilfören- ne, måst af the förnemligeste här i Rijket, så wål innen Råd- som vthan, och theris Tienere, så och andre, så wål Borgere och Köpmån, såsom Fougder, Schrifuere, Hoffmån och Knecter, hwilke vdi theris egne wårst och årender esom offtest för- rese af och till i Rijket, och ändogh the icke hafue någon skål
Et att

att kräfte frij foerdenkap, heller annen nödtorft, wälte the sigb
 fickwäl icke wäs mindre Skinghäster till, och lache sigb omlägge
 hoos Bänderne. Och på thet wäre Bänderfäter, besynnerligen
 the som widh Allmenne wägerne besittendes och boendes äre,
 måtte här wdinnen bekomme någon förlofning, Teflikest och på
 thet then wägsfarende kunde för skällige Peninger bekomme både
 Maat, Dryck och annen nödtorfflig förfordring. Så hafue Wij
 för gott och rådsampt actedh, at Gästgifuere hws, huilcke vdi
 Lagen kalles Tawernere, och nu vdi tåke förliadne år hafue
 waridt nederlagde, måtte allestäds här i Rikitt, besynnerligen
 widh Allmenne wägerne sätties och förordnes igen, esther som
 Sueriges Lagh uttryckeligen förmåler och vthuijser i Konungs bal-
 ten i thet 24. Capitlet. Ther om Wij och wete att alle wäre
 Stadthollere, Lagmän och Häredshöffdinge, sampt wäre Befäl-
 ningmäns och Fougdiere, vdi förnempnde Fjndland, medh thet
 förfle nu i themne Winter, allerfenest innan Kyndernecke tijdh
 förflommendes, skole wäre förändte att beställe och förordne
 Gästgifuere på alle wägher ther som så behöfues, Besynnerli-
 gen ther som store Byer eller någeda Bygdelag är, ther och strax
 Rättere efter Lagen kunne satte blifue, som Wäster för Penin-
 ger nempne, eller eliest omleggie them som hoos Tawernereren
 icke bekomme hwsrum, Och på thet att ther medh motte tåst bet-
 tre och snarere bestelt blifue, Så wete Wij att the som Länds-
 män äre, skole och seties til Gästgifuere, huilcke och skole wa-
 re förplichtede att skaffe sig gott förredh, både på Maat och Dryck,
 Teflikest hästefoder, så att wägsfarende folck som till them lliche
 måtte för wedergäldningh så theris wälsfordren och nödtorfft. The
 skole och icke dyrere sälte them wägsfarendom huad the hafue be-
 hof, ähn som skäl kan ware, Och måge the tage för een Wäl-
 tid maat och öbl ther till, sådan som Bonden dagligen förmä
 och kan till wäge komme, halffannen öre, Men the som wete häst-
 ue wäl tillreedt och tilpnytedt medh flere Rätter, såsom är färfst
 Dye, Kallf, Färr och Lambe kött, Wäs, Höns, Egg, Ducte el-
 ler

ler Strätt Rogbrödh, Då skal sådant wedersläggies efter som
 thet gäller vdi näste Köpstad, huad heller then wägsfarende då
 begärer, Wäs eller Höns, heele eller half Lamb, eller huad an-
 nedt thet hästf ware kan, så skal Gästgifuere honom thet icke
 sörie för sådane wedergäldning som thet wärdt och här förskrif-
 uit är, Dogh skal ingen hafue macht att tuinge aff Gästgifuere
 ren någon then deel som han icke hafuer, eller och bättre öbl ähn
 som han ägher, vthan then bättre dryck will hafue, eller och ma-
 ten medh frydder, och annedt sådane tillreedt, då må han thet
 födre medh sigb, eller ware sådant föruthan till thet han kom-
 mer till Köpstäderna, ther sådant är tillfångs, Så må och Gäst-
 gifuere tage för ett Natfoder höb Een halfföre, och Tre penin-
 ger för Een kärffue halm: Natwer och tort år waridt, så att
 lithit höb är tilbekomme, må han då tage ther mehre Peninger
 före: Men för en Spann Waffra eller Korn, såsom thet gäller i
 näste Köpstad å rätten Tärzdagh. Ingen skal heller hafue wäld
 att tuinge eller truge sigb häster till aff Gästgifuere, vthan hans
 gode wille. Och skal en wär Diener, eller och en aff wärdt
 Ellskelige Rikts Råd, och andre wäre gode Män af Wdelen, och the-
 ris Diener, som aff och till rese, gifue för hästen för en Mile wägg
 Een öre, Men wäre egne Bredragere, som anten till eller ifrå
 Os sände blifue, huilcke och ett besynnerligt wartekn hafue sko-
 le, På thet the ifrå the andre som på theris egen hand drage
 af och till i Rikitt, kunde ware utkände, skole bekomme aff för-
 nempnde Gästgifuere, frij foerdenkap, medh Häst och taring:
 Men alle andre, huad heller the äre äre Köpmän. Köpmäns eller
 andres Diener, ehuem the och tilkome kunne, måge ware öfuere
 eens medh Gästgifuere, efter som the om Hästlegen kunne
 häst ähsämie, hwar och icke, så må then gaa till foot som sielf
 Häst icke hafuer. Och på thet, at förskrefne Gästgifuere måtte
 tåst bättre förmä samme thris Embete att förestå och vppehålle
 Så wete Wij och här medh vnne och nådeligen efterlate them
 som ther till satte och förordnade blifue, Friiheet på the hemer
 Et 2 som

som the bestitte, för alle ährliche vtskyller, och eliest andre wise och orwise vtlager som förefalle kunne, och af andre wære Vnderfäter blifue kräfte, Sammeledis för Gårder, Borgeläger, förögler, dagtvercker, vtskrifninger, och annen små hielp, Testtes på thet the skole frijt vnderholle och framsfordre wære egne Bresdragere, som förstreffuit är, Så wele Wij och nådelighen efterlahe them then små hielp, som Ländymännen tilförende hafwe waridt wane aff Bänderne att bekomme, Smör och Spannemålen vudentagendes. Men the som sitt Embete icke vppehålle, vthan wågre wågförende solct theris uddtorft för Peninger, och thet kan på them åfårdt och bewijst warde, då skole the straffes som Lagh ther vm inneholler, etc. Ther och någon Gåstgifuere mehre tager aff Gåsterna åhn som här förberördt, heller eliest braker någon orått och thet kan honum öfwer bewijsses, då skall han miste den Friheet som Wij honum hafue efterlatit, sedan thet kan sätes aff Embetet, och en annen i hans stad som thet bättre förestå kan, etc. Så skall och ingen fördrijsse sig att wåldgäste förstrefne Fauernerer, them eller theris barn och tienste solct vthi någon motto öfuerfalle eller skade göre, eller och längre bruke någon leghe Håst, åhn som han medh honum betingede och öfuerrens waridt hafuer, widh thet straff som Lagh förmåller, Och huad som icke är gullidt när Gåsten drager aff Gård thet är rådt, och skall såsom wåldgwercke straffet blifue, etc. Och efter Wij dhette förstrefne af en godh och nådigh wålmening för then menige Mans, wære trogne Vnderfäters gagn och beste skuld (på thet att all orått och öfueruåldh måtte blifue affskaffedt, och rått och råtuise widh macht hållen) så stadgat och förordnedt hafue, Så wele Wij och att thet obrågligen skall widh macht hållas. Och förbinde för den skuld här medh allffuarligen alle, och huar och en, så wål af höghe som nidrigere Ständer, hwilcke the helst ware kunne, som anten sielfue vdi theris egne wårff och årender behöfue att reese genum Landen effther dhenne dagh, eller och sände theris Tienene, att the icke fördrijsse sig att dra-

ge någon annen stads in hoos Bänderne att gäste, åhn till förstrefne Gåstgifuere eller theris egne och Frällsis bänder, Huilken som här emot gör, och tager någre Skuthåster hoos them, eller och eliest wåldgäste them, då skal han effter Suerigis Lagh straffet blifue. Och på thet, at medh the wågebref, vnder thet Fyrekantige Insegel, här effter icke kall see något misbruuk, Så wele Wij här medh hafue alle sådanne wågebref afflyste. Hwarföre Wij och widh wår högste Gnåde och Straff allffuarligen biude och befale alle, ehoo the helst ware kunne, som någre sådanne wågebref, bekommidt hafue, anthen på längre eller städre tid till att bruke, at the innen Kyndermese dagh nåskommendes, lefrere eller sände them ifrå sig i wårt Konunglige Tanselij. Ther och wære Stadthollere, Befallningzmån eller Fougder kunne någre öfuerkomme, som någre sådanne wågebref effter förstrefne tid bruke, skole the sände them som thet göre. fäncklige, sampt medh wågebrefuen dijt som the the förnimme Och stadde ware. Och såsom wår allffuarlige wilie är, at dhenne wår Befallning och Påbudh måtte allom blifue kunnigt och vppenbart, Så befale Wij och här medh wære trogne Mån, Vnderfäter och Tienere, Stadthollere, Laghmån och alle andre som wære och Cronones Låhn hafue, Testkest Håredhöffdinger och Fougter, at the skole ware förtånckte huar i sin stadh, här vm innen förstrefne tidh så beställe, och eliest hafue godh acht och tilsyn medh, att Hette wårt Konglige påbudh motte obrågligen blifue hollet och effterkommedt, så framt the wele behålle wår ynness och nåde, och Lagmännen icke wele hafue förwårcket theris Laghmåns dōme, Testkest att wære Stadthollere och Befallningzmån som Förlåniger och Håredgrätter hafue, them icke miste skole. Och efter thet wære trogne Vnderfäter för sådanne olijdellige Skutrefer som the här til dagh vthan återwende hafwe waridt betungede medh, bliffwe förskonede, Skole the vthgöre Och och Cronen til een wederkennisse En daler, Men för theris fattigdom skuld, wele Wij på thenne tidh hafwe them förskonedt medh

En halffdaler, Andogh Wij och nu godh rått och orsaak hadhe att lache fordre aff them En daler, för den skuld at een part Ländymän, Bolmän, Fougder, Schriffuere, så och någre aff Adelen, hafwe fredkallet een stor deel aff hwar Sockn för Siugreser, ther emoot the som fredkallede hafwe waridt, hafwe most them vthgöre een part Två tynnor Såd, een part en tynna Salt fist, och ett ligbrunt Smör, och een part andre Warur, hwilket sigt fast mehre belöper än En daler, Sålom och oansedt hwadh heller Bänderne hafwe haft förmodgenheet heller icke, så myckit vthgöre, hafwe the licwål åhrligen så myckit af them fordret, hwilket the och hafwe most vthgöre, Så är och ther egenum skedt, at the andre som icke hafwe sådt löse sigt, hafwe most dragit tungen, och äre dher före blesne vtharmede, så wel som the andre, så att the hafwe bliswit förorsakethe öswergiswe theris hemmen, Och och Rikijdt till ingen ringe skade. Men hwadh Adelens Bänder tillkommer, ther medh måge the göre och lache hwadh them synes, Och skolewäre Fougder ware förplichtede åhrlighen upbäre samme Skussferds reninger, och them vdi wår Konglige Rånte Cammer leffrere. Ther hwar och een må wette sigt aldelis effterätte. Diffsuit och Schriffuit på wårt Konunglige Hus Swarskö, then 1. Decembris Anno 1584. Vdi wårt Regemens tijdh på thet Siuttonde.

Förbudz Bref til Sloetloswen i Stockholm, om allehandz slags Tyskt öls införande, och att hwar och en i dett skäl-
let köper Malt och humble, och brygge sigt gode
Swenskt ööl. Datum Swarskö den 22.

Martii 1585.

Wår synnerlige ynness etc. Sålom i offte tillförende hafwe förstådt wår willie och mening, att Wij ingelände wille tijdhe eller tillstadie thet någet Tyskt ööl skall här effter bliswe fört in i Riket anthen af främmende eller wåre egne vnderfåther, förnimme Wij dogh att sådane Wår förbudh och besalningar

ninger slått intet ahtes vthen thet föres nu meere allehande Tyskt ööl til wåre Siöstädter här i Riket än någon tijdh förre skedt är, hwilket och platt intet behagar Och effter Wij sådant här effter ingelände wele tillstadie eller effterlache, vthen aldelis hafwe affskaffet, derföre wele Wij her medh hafwe eder alswarligen budet och befolet att i strax så lage och bestelle att ingen thet warisigt Inlänsst eller Utlänsst må bliswe tillstadie att införe och sålie någet håndeslag, Tyskt ööl der i Stockholms Stadth eller i Siöstädterne, vthan sådant medh störste alffuar lache förbiude; Och vthe som sådant ööl inskepe måge föredt så wål våden igen som diit hwart them sielfue synes; Och skole i på allmanneliga Rådstugu dagar medh störste alffuar icke alleness thet lache hwar och ehn så wette, vthan ock der hoos holle wåre vnderfåther der sammestads thet alffuarligen före, att the widh högste straff och wår onåde tilgörendes icke skole fördrifte sigt emot thetta wårt Konungzlige förbudh effter denne dagh att köpe någet Tyskt ööl, ehwad slag thet och wara kan, vthan hafwe dher medh fördragh och i then stadth köpe sigt Malt och humble och brygge sigt godt Swenskt ööl, thet them skal ware till större och bättre nytte och fördeel än thet andre. Der om i endeligen medh thet förste så bestelle skole och steer ther medh wår alffuarlige willie fyllest och thet Os är behageligt, Ther i wette eder effter rätte. Datum ut Supra.

Spet Bref till Borgmästere och Rådth uthi Stockholm etc. att ingen oådel Qwinperson må bruka sammets w ösfor, sammets Tröjor eller Rörtlar. Item om Borgarebruders pryding. Dat. Stockholm d. 17. Maii. år 1585.

Wår Johan etc. Wår ynness och nådige willie tillförende etc. Wij kunne edher trogne vnderfåther icke förhålla, att Os är förekommet thet i alt för myckit stor beswåring och tunge lågge på the inlänske och infödde Köpswänner som uthi wår Stadth Stockholm någon handess bruka, nödgas ther vthöfwer att be-
gif-

gifwa sig sådan in uthi Förstendömet ther the sedanachte till att boo. Therigenom Wij tage ingen ringa stadhe och elliest taalet på Borgerskapet ther uthi Stadhen daglig förminskas; så är her medh wår willie att i her efter öfwer måteligheeten för:de Köps swänner medh sådane tunge icke beswäre, och på thet the icke skole begifwa sig framdelis sådan när the sig något hafwe förkoffrat, så skole i tage edh och lyste af them, att the ingen annorstads, uthan ther i Stadhen wele sedan komma till att boo och bygge, och twiste Wij intet att igenom sådane sätt ju Stadhen komma till större mantaal och förmögnera inbyggere.

Uthi lijte måtto ähr öf tillkänna gifwet, att i mycket mera medh skatt och andre uthlagor beswära edre medborgare som sielfwe bruke seglas uthi fremmandhe landh, än the andre som drifwe sin handell allenast ther i Stadhen medh the främmandhe ährs liggere. Så wele Wij ingalunda att thet skee skall, uthan håller ther någon frijheet skulle efterlätas, skulle hon besynnerligen them blifwe efterlätan som sökia sitt och Rijkens bästa uthi främmandhe landh, och the andre theremoot blifwa beswärade som här hemma blifwa, och allenast förtiener the fremmandes penningar och gods i händerne, på thet the och måtte lära att sökia sig uthomland; någon winst och fördeel bådhe i Östre och Wästres lön, efter som uthi wår Herr Faders höglöfelig i åminnelse Konung Göstoffs tids skedd ther af Rijket så wäll som dhe sielfwe större nytta och gagn hafwa kunne, ähn som nu uthi någre ähr stedt är.

Wiidere Edher kommer wäll i hug, att Wij tillförne hafwe latit förbiudhe dhe höge drächter som nu uthi wår Stadh Stockholm aff gemene qwinfolcks personer brukes, och efter thet Wij ingelnde wele sådaat länger tillstädia, dersöre befalle Wij edher her medh allswarligen att i oppå enn allmännelig Rådhsstugudagh thet förbiudhe, och sedan lätthe Prästerne ther omlyse af Predijkstoolen, så att ingen Dwinnes person som anten sielfwe är af Adell eller hafwe Adells gifte, thet ware sig Präste, Skrifware, Borgare, Köpmans eller och andre wåre tienares hustruer

struer skole draga någon Sammet; Mösa eller Tröje, icke heller nådhan bälten, något Sijdentygh anten till Kiortell eller större och the som förnembliast äre iblandh them, icke af bättre slag Tröje eller Krage än Sijdhen Uthlast eller Dammask, och på hufwudet Kopronickor eller Doker. Och hwar någre sådane thet öfwertråde, skole the icke förundra att sådan drächt blifwer them ifrängtagen the fattige till bäste, therom i och så skole beställa lata. Wåre tillförordnade uthi Slottzlofwen wårdhe och hielpe edher medh Knechter och andre som thenna wår befallning kunne efterkomma. Doch ther någon uthlänskt icke wille blifwa widh samma drächt, måge the så bruke then som uthi theres sädernis stadh bäres af Borgerstor, och icke besatte sig medh Adelens klädheboned. Uthi lijte måtto skole i och låte påbiuda ther i Stadhen, att ingen Borgare eller thet Ståndet lijtmätig brudh epter som för:tt står, skole blifwa prydd medh Elenodier och smycken, medh edle steenar försatte mere än som them sielfwe tillhörer, efter som mycket her till stedt är, att the låne upp Gullkådier och smycken bådhe aff een och annan, så att thet snart ingen äthskillnadh blifwer hållen emillan stånden. Här om och att thet för:de i så ändelig beställe skole, så framt skee skall thet som öf ähr behageligt, ther i wette edher esterrätta. Datum Swartzö then 18 Maii Anno 1585.

Stadga som hållas skall i Stockholm först om fremmandes liggedagar efter Sweriges Lagh 6 wekor, 2. Ordning för Handwärfkare på deras arbete. 3. Mångleriez företagande, och att dhe som bruke borgeligh nähring skola vara Stadzens tunge vnderkastade. Dat. Stockholm den 13. Julii 1585.

Wzi Zahan etc. Ödte witterligt, att Efter wij förnimme att en stor Dordning warer uthi wår Kongl. hufwudstadh Stockholm, icke alleneft i det som är Stadhs Privilegier, uthan och många wåre bref och Stadgar, theslikes Sweriges Lagh emot,

emot, hwilket alt hafwer sigh der af förorsakat, att Wij vthi egen person, icke altidh så haffue kunnet waeret här tillstådes; Derföre Wij hafwe giordt, såsom Wij och medh detta vårt brefs kraft göre denne Stadga vthi förbe:te vår huffud Stadh Stockholm obräsligen och oryggeligen till att hållas widh straff som lagh för: måler om dem som Kongelige påbudh öffuertrådhe.

Först skole the fremmande icke längre bliffue liggandes här i Stockholm än 6 weckor efter lagsens innehåld: och der dhe wele så her efter som här till förebåre att dhe för dheres geld skuldh wele bliffue här, skal thet intet hielpa, uthan dhe skole drage här af Rijket när 6 wekor äre vthe, och i theres frånwaru göre anthen någon af Adel eller dheres weider Fullmekrige att vpkraffe dheres geld på deris waghne. Derneft wele Wij och att en skällig ordning skal göres på alt köp här i Staden för alle Embeter, Gullsmidher, Skrädder, Skinnere, Bakere, Smeder, Snickere, Köttmånglere, Skomokare, hwad namn dhe helst haffue kunne, såredes skal det Mångleri ware förtagget och förbudit, som många driffe här i Staden, att det som folk skal köpe till dageligh förtäringh går genom fire eller fem mans händer, före än thet kommer på Torget.

Till thet sidste: wele Wij för all ting och medh störste alswar på vårt Konglige Embetes och höghees wagne, här medh haffue stadgat, budit och befallt, såsom och Stadgens Privilegier förmåle att alle som bruk: Borgere näringh och barningh här i födr:ne Stockholm, skole och ware Stadgens tunge vndergifne, bådhe medh Skatt, gästning, wacht och wård, ingen vnden tagendes hwarken Inländske eller fremmande, som icke särdelis haffue vårt Kongl. bress på sådane frijheet, ochtendes hwem the wele eller kunne skute sigh på, att försware sigh medh, det ware sigh, anthen Wår Broder Hertigh Carl eller någon af våre Gyskene, hwilkes ståndh eller tillåtelse i dette fall eller elliest i någon måtte det Os allene bör ware förbehållit på vårt Konglige Embetes waghne intet skall gella, efter Wij här i vårt Kongerijke

ge rijke icke känne någon godh före att ware vår lifke i macht och wälde, och dhe som sådane bress eller förswar hafwe af någghen begäret och dhet niutet, Os vndan taghendes, skole efter tilbörlicheet dersöre bliffue sträffuet. Om alt detta förskrifne, sampt annet hwadh Stadgens Inbyggere bör niute och rättte sigh efter, så wide som Sveriges Lagh, Stadgens Privilegier, Stadger och Wår vthgiffne bress och Segel förmå och innehålle, haffue Wij giffut wåre trogne Mån Statholler, Slotshofwen, sampt Borgmästar och Rådth här i förbe:de Stockholm fullkommeligh bestedd och macht att bestelle och hålle öffuer i wår fränwaro, efter som dhe wår muntlige willie och befallning derom haffue förnummit, huru widt wåre vthgiffne gelde skole, och hwilke Wij icke lengre hålle wele. Förbiudhendes fördenksull af Kongl. macht alla, både Inländske och främmande i högre och lägre ståndh, ingen vndantagandes, som Os medh lydno och hörsamheet plichtige äre att fördrifte sigh här emot att göre eller företaghe, emot den ordning, tillsäjelse och befallningh, och förbe:te wåre Stadthollere på wåre wagne görendes warde, Widh wår högste onådhe, hämpd och wredhe, och det straff som Sveriges Lagh förmåler om dem, som sin Herres och Konungs willie icke lydighe äre. Der hwar och en haffue sigh at efterrette. Till yttermere Wiso, att detta är Wår egen Kongl. willie och befallning, hafwe Wij thetta vårt bress med egen Konglige handh underskrifwit och medh Wåre Konglige Insigel weterligen förseglat låtit. Gifwit på vårt Kongl. Slott Stockholm den 13. Julii. Anno 1585.

Tull Artickler. Datum Calmare den 11/ Maii 1586.

Wij Johan then Eridie medh Gudh Nådhe Sveriges Godes och Wendes etc. Konung etc. Bör witterligt att efterter Wij förnimme att här i Rijket fast ostickeligen handles medh det gods som vth och införes, så wäl af Fremmande som Inländske, Så at Os icke skeer then tilbörliche Tull som Wij thet af hafwa borde, och såsom i andre Landh och KonungeRike bruut och plegsedd är, Thersöre hafwe Wij låtit författe thet på någre

gre nödtorfftelige Puncter och Articler såsom her efter följier. Och wele at de udi vår Stadh Wiborgh skole aldeles wedh macht håldne blifwe wedh peen och straff efter som hwar Articler i lengden förmåler etc.

Till det Förste: Skole alle och hwar och een för sig så wäl wåre vnderfater som Fremmande Köpmen, alt det godz the vth och införe, på Tullbodhen af wåre Tullskriffwere troligen opskrifwe låte, wedh hvars och ens Fyrtine mark.

Till det Andre. Skall hwar och en för sig Personligen på Tullboden sitt godz opskrifwe låte, hwilchen icke will tillstådes ware, och udi dette stycke, medh ohörsamheet vthan laglig förfall (så att han i Riket icke sielf tillstådes åhr, eller i wåre årender förhindrat, eller elliest medh siuchdom krenckt wore) beslagen blifwer, hafwe förbrutit godzet.

Till det Tridie. Skall och hele Skepslaget wid en tidh på Tullboden tillstådes ware, och der hwar i sunderheet sitt godz han udi så måtte vthe eller införendes warder, vdi alles deris närwaro och elliest icke, anten för eller seden opskrifwe låte, widh peen och straff som vdi nest för:ne Articler förmeles.

Till det Fierde. Skall ingen sitt godz opslå eller opslå låte, vthan Tullskriffwaren och Brokikaren åhr der hoos tillstådes widh samme godz förwerkan som opslagit blifwer.

Till det Femte. Skall och ingen vdi Skeren något godz opskripe och thet medh båt eller elliest till Städerna eller annorstådes före låte, then thet gör hafwe förbrutit samme godz, doch om humble eller någodt annadt wore wået blifwit, och kunne förderfives, der som det lengre liggie skulle, det samme må Skepparen eller then som thet åger medh wår Befalningzmans willie och wetskap vrföra, och sedan på Tullboden lijka medh thet andra vpskriffwa låthe.

Till det Siette. Skall och ingen fördrisse sig något obestriktwit godz anten medh Båte eller annan fordenskap till Skeps hemhlligen före låte, then thet gör hafwe förwerchet godzet.

Till

Till det Siunde. Skall och ingen vthan wår willie och gunstige efterlåtelse fördrisse sig her af Riket något Swenskt Mynt anten i Gull, Sölff eller Pajment, icke heller något om myntedh Gull eller Sölff att vthföra, hwilchen der medh blifwer beslagen, skall straffas efter wåra Mandas bress innehåldh som vdi dett förliadne åhr Siuttho åhre vthgångne.

Till det Ottonde. Skole alle bådhe Inlandske och vthlandske så många som här vdas Riket Segle, göre wår tillsförordnede Tullnår theres eedh, förre ån the vthstådes at the inthet Swenskt Mynt, anten i Gull, Sölff eller Pajment myntet eller ommyntet, hemligen vthföre wele, och then seden finnes emoth samme eedh hafwer handlet, han skall ware förfallen vnder thet straff som för:ne wår Mandas bress therom förmåler, Then och icke sådanne eedh göre will honom skall för:ne wår Tullnår icke tillstådie något godz at vthföre.

Till det Nionde. Alt det Mynt som föres ifrå Åboo till Råffle, Wiborg och annorstådes skall på Tullboden granneligen blifwe opskrifwit, then thet icke gör skall hafwa förwerchet Penningerne som i så måtte opskrifwfne vthföres, och skall Tullskriffwaren ther opå åhriligen krefwerre in i wårt Konungl. Tanselli wise Register huru mychit hwar och en för sig till förbe:de Städer före eller egenom andre före låthe.

Till det Tionde. Then sitt godz icke rett bekänner vthan falskeligen vpskrifwe låter, och i så måtte vnden döoll och försmilker Cronones Tull, skall hafwe förbrutet godzet och ändå ther vdsfwer straffes såsom för annadh tiufnadht.

Till det Ellefte. Skall ingen fördrisse sig att handla eller köpslaga, medh någon fremmande eller Inlensk, för ån wåre besallningzmån hafwe besedt Registeret på godzet som införde åhr, och till wårt behoff först thet vthaff anammadt hwad Wij behöfwa och of kan ware tienligt, then här emot handlar och gör skall både then som köpte och then som sålde bôte 40 Mark och hafwe endoch hwardere förwerchet godzet.

Uu 3

Till

Till det Tolfte. Skall ingen anten Inlenst eller Bihlenst som Tullfri ähr sine tienares, gesters eller andres godz medh sitt förswar eller oförtulled förstinge, förholle, och i sitt namn på Tullboden opskrifwe låte, then ther med blifwer beslagen hafwe förwerket godset, och ther vthöfwer böthe som Dagh förmebler om then som Chronones ingeldh fördöller.

Till det Trettonde. Effter det att bewissigt är, att många som Tullfri ähro, bekomme godz i Riket förswaret och låte skrifwe vnder theres namn, hwilchet sigh offte till monge hundre eller Tusende dal. Silf:m. belöper och ther emot igen föge vthskiped hwarthen för eller seden, Så aldenstundh så denne handell icke kan ware vthen någon mistanka at der vnder skaff ware fremmande godz och blifwe stunget, eller och at the motte sende Penningar och förbudne warur hemligen af Riket, dersöre skole alle the som således godz inbekomme, och intet godz ther emoth vthskippa, ware förpliktade at göra bestedh för samme godz, huru the ther till komne ähre.

Till det Fiortonde. Effter Wij förnimme att een hoop köpswenner som ähre födde vdi vår köpstadh Keffle förhålle sigh måst vdi Lybeck, och hafwe theres tienare och drängier ähr och dagh liggandes vdi Stockholm oachtet at samme köpswenner hafwe hwarthen swurit theres Federnes landh eller och Ds som theres rette Öfwerheet ähr, at the wehle byggie och bo vnder Ds och Sveriges Crono; Thersöre wele Wij her medh alswarigen hafwe budit och befallt att samme köpswenner skole göra Ds och theres Fäders Stadh theres trygge edh, att the anten vdi Keffle eller och annorstades vdi våre köpstäder wele blifwe boendes, och then som will samme eedh vndergåå, skole göra halff Tull, Men the ther samme Eedh icke göra wele the skole vthgöre heel Tull, liike medh fremmande köpmän, som inga frijheeter hafwe, vdi liike måtte skole och alle Borgere swenner och andre köpswenner, som ähre födde här i Sverige göra theres eedh, att the icke skole settie sig all att bo eller byggie annorstades än vdi våre

väre köpstäder, the ther och sedan skole vthgöre en halff Tull men ther the icke wele samme Eedh göra, vthgöre heel Tull liike som fremmande.

Till det Femtonde och Sidste. Sammeledes och effter Sveriges gamle stadgar medgifwe, att alle de köpmän både Inlendste och Bihlenste som här i Riket någon handell drifwe wele, skole införe på Myntet en lödigh mark Sölff medh hwarie Cextije dalers werde. Så ähr och ännu medh dette vårt öpne brefs kraft war alswarlige willie och befallning att hwar och en så wäl Inlenste som Bihlenste, the ther någon köpenkap bruka vdi Stockholm skole här effter ware förtenchte att införe i Riket en lödig mark Sölff medh hwarie ett hundrade dalers werde, hwilchet Sölff der på vårt Mynte skole komma låta, ther them och vdi rede Penningar skall blifwe betalt. Och till yttermere wise att Wij aldeles wele thett alle the för:ne Puncter och Artichler skole wedh mache hålles, hafwe Wij vårt Konungl. Insegle her nedan fört Trychie lächidh. Gifwit och Skriffwit på vårt Slott Calmar then 11 Maii Anno &c. 86. Vdi vårt Kegenemsh tijdh på thet Aldertonde etc.

Ordning för Skräddare Embetet i Nyköping Datum Nyköping den 30 Junii 1587.

Wij EURE etc. Vidre alla witterligt, at efter Väre undersättere, som Skräddare Embetet bruka i vår Stad Nyköping, hafwe några gångor sig underdänligen klagat, at andra sådana giärningmän, som på landsbygden gå, bruka icke allenast på eene mihle wäg fring om Nyköping theras Embete; utan fördrifva sig och, emot vårt förbud gå uti Staden, och ther bruka hoos Borgare och andre theras Handtvärck, och således förhindra och förtaga Stadgens Skräddare, som med Borgarne Skatt och tunga draga skola, asbring och bärning, sådant olagligt stic och wära undersättares beswåring, then måtte til att förekomma och afstafa, hafwe Wij sådana förordning giort och härmed uppenbarl. förkunne,

funne, at uthöfver tijo Mästar: Skräddare nu i förstonne, med Aldermannen, som i thetta tahl intecknas skall, och the sielfwe uthväljandes warda, skal ingen fördrifta sig i förber:de Nyköping att bruka Skräddare: Embete, men om flere i framtiden kunde behöfwas, så skole the med Wår wilja och hehla Embetens samtycke intagas; warder någon beslagen och funnen, ehvemt thet helst och är, som gör emoot thetta wårt Förbud, then skal straffas til sine 40 mark, så osta han thetta Wårt Förbud bryter, halsparten D, och helsten Staden. Så skole och andra Skräddare i förber:de Nyköping troligen handla, och redeligen umgå med theras arbetar, och låta sig wählwillige finnas, när någon sådana theras arbete wedertork, och kräsa thesöre möjlig och skicklig betalning, och hålla gode Lärodrängiar. Hwar och någor Stadzens Skräddare spiller och förderfwar thet han tog hand emellan at arbeta för androm; då skal han det til fyllest betahla igen, utan all gensäijelse, estersom skadan rättwijsligen måtti blifwer; Widare skal och härmed wara förbudt, så wähl Adel, som Dadel, ware sig mera innan eller utan wår Hofstiens, at förswara någon Skräddare, som hindrar och förtager Stadzens Skräddare theras Arbete och närhing; och hwar någon warder beslagen med wittne och bewijs, som här emoot gör, då skal Wår Befalningsman wara Embetit behjelpelig, at sådana måge straffade blifwa, som förberört är. Thet skall och icke eller efter thenne dag efterlåtit blifwa, at någor Skräddare skall fättia sig ned för Mästare uti Nyköpings Stad, förrän han hafwer sine Lähredhr uthient ther eller annorstädes, så att han är god, och kan bestå för een mästare i sit Handtwärck, thesom Embetet sielf skal ransaka och pröfwa, och theruppå skal han hafwa Aldermannens wittnesbörd, under Stadzens insegel. Wil någon annat eller och häremot tilbiuda, och thet blifwer Wåre Befalningsman tillkenna gifwit; då skall den samme förbindas Embetet, at han thet icke må försarne mästare til hinder och förkäng bruuka. Blude Wåre Befalningsman, Fougder, så och Borgmästare

mästare och Råd i Nyköping allswarligen, at the hålla och förswara oftawem:te Skräddare wid thetta Wårt gifne bres, och icke tilstādia någon häremot att gödra. Datum ut Supra

CAROLUS.

Förbud; Placat på Förflor och stjuftsrefor, som Adelen och andre: hwilka befallningen hafwa förmedelst deras Löpskap betunga landet medh och att gifwa penningar på sådh förut. Datum Borgholm den 4. Maii 1588.

Wzi Jahan then Reidie, etc. Göre wetherligt, at Ds at förekommit och berättet wordet, att wåre undersäter af Adelen så wäl innen som uthen Råd, både Landtshöfdinger, Stadthållerne, Lagmän och andere som befallningar hafwe vthi Landenderne, betunge wåre och Cronones Bønder, medh många förflor och stjuftsrefor, i thet att the låte före en hoop gods och warur, som the emot Swerigis Lagh och Borgerskapet vthi Städerna til skade vthi thes bergning sällie och fördyttre ibland undersäterne, såsom the och elliest så vth penningar och låche köpa sigh swannemål till utaf undersäterne, och upå thet att the skole så theste bättre köp, så gifwe the före att penningerne höre Ds till; dersöre och Bonden måste gifwe them fast bättre köp, än han elliest kan selliet. Och på thet, att sådane thes handel skal gå oförmerkt till; så handle the medh wåre Fougter, Fougderstrewere och Länsmän, att the hwar i sin befallning, icke alleneff vdi then mätten skole döllie medh them, vthan och taga förestrefne deris gods, penningar och warer, til at dele ut ibland Bønderne, anten för swannemål, smör eller anned, hwad the hafwe råd till att vthgifwe; hwilket wårde the sedan när thet på fördret blifwer, skole warer förtentte til at före nidh til Sidssiden eller annorstädes, tidt the thed hafwe wele derigenum för:de wåre undersäter blifwe vtharmede och förderfwe. Så efter Wij icke wette, huru såsom derom vthi sanning ware kan; dersöre blude

och befalle Wij härmedh allwarligen, alle wåre undersåter, besynnerligen, Köpstadsmån och Bønder, att the icke muntle eller klage thet hemligen sig emillen, utan dristeligen förvihan all rådgjell och någon råddhoge, gifwe Os genum deris vñslietade sansferdeligen tillkenne, hwilke the åre som sådant bedrifwe, på thet, att Wij måge få wette, hwilke der vdi åre broslige eller obrosllige. Wij wele och härmedh af Konglig macht hafwe besallet wål och förbete wåre Landshöfdinger, Lagmån, Stådhållere och andre som wette sig härvdi wåre skyllige, att the wånde igen dermedh så frampt hwar anners steer, och någon blifwer dermedh befunden, at then då icke allenest skall miste all den förlåning, vnderhold och annedt, hwad som han hafwer af Os vñhen och derswær hafwa wår onåde, och böte eller vndergå thet straff som Os synes honom thesfore wål ggia. Ther som och någon Fougdræstiswære, Lånsman eller andre wåre tienerer som Os medh edh, hørksamheet och lydno förpllichtede åro, heræfter fördriste sig till att tilstådie någon att betunge förne wåre undersåter, såsom förstriswæ och härull stede åre; då skal then thet gör, och themed blifwer beslagen, såsom en otrogen tienerer ågner och bör vñhan nåder straffad blifwa. Ther alle så wål Adle som oådle, hwilke the hållst wåre kunne, och för wåre skull wele och stole göre och låte, wette sig effterråtte.

Dpret Bref och Swær på menige Børgerskapens begåran vdi Stockholm om deres Köphandel. Datum Upsala den 5. Martii år 1589.

Wi Johan then Tridie med Gudz nådhe Sveriges, Gøthes och Wendes etc, Adning, Gøre wætteligidt at wåre trogne vnderfåther Børgerskapet vdi wår Konglige Stadh Stockholm, hafue genom theses budh och vnderdånliga schrifwelse sig myckit beklagedt om then handels och wandels løse som ther i Staden nu myckit åre, och sig vdi någre förlidne åhr tildragidit hafuer, och ther hoosß ødmucheligen tillkenne gifuidt någre orsaker som ther til åre.

Ca

Så huad den förste tilkommer, som år om the nye Norlandse Ståders Seglatzje. Efter thet Wij ther med strax af begynnelsen icke annorledes hafue menth, ånn att alt landköp skulle ther igenom blifua förtagedt, och når Ståderne föröka sig, kunde och handelen med thet samma ökes, i thet att then ene Köpstaden hade sin nåring af then andre, såsom ock vdi alle andre Land ster: Så hafue Wij ock icke efterlåtidt förenåmde nye köpståder Seglatzjet på andre wilkor, vñhan til en tijdh, och så frampt thet icke wore andre köpståder vdi Riket til meen vdi theses handel, och emot theses Priuilegier. Thersfore på thet att förbemålte wåre vnderfåther Stockholms Børgere på then ene, och the nye köpståders inbyggere på then andre sidde, måge wette hwar efter sig nu i tilkommende tijdher stole hafue att råtte. Så hafue Wij således themed wele skipte och laghe, att alle köpståder, som nordan för Gøste, på westre och nordan för Bjørneborg, på Ostrebottnen, anthen ålrede bygde åre, eller här efter byggias kunne, icke stole hafue någedt Seglatzje til fremmende eller vñhriktes Ståder, vñhan huad som the hafua såhlt och til att sålie, thet stole the vdi Stockholm eller andre inriktes Ståder förnyttre, ther vnder förstås skall, alla både Sueneske, Finske, Rissenske och Rydske Ståder, som nu vnder Suerigis Crono lyde, och här efter kunne blifua wundne, och ther igenköpa huad the behöfue, och ibland vnderfåtherne then menige Man kunne sålie och förbyta, och thet för twånne orsaker skuld först på thet, att åtende warur, som år torr och salt fisk icke skall förås vñaf Riket. Sedan att förbudne Skinnwarur icke stole vñdånstingas. Och thet tridie att fremmande Köpmån eller Köpsuener icke stole igenom then vñhriktes Seglatzje blifua förorsakade att segla eller elliest vñdsuer land draga til Norlanden, huilket Wij aldeles hafue wele wågredt och förbudt: Och hwar någre fremmande Köpmån här efter sig tidt begifue, stole wåre Fougdræ hafua macht them att fengale lathe. Doch hwar Gudswalds Børgerne wele bruke then Westfarske Seglatzje til

Ex 2

Francs

Frankrike och Hispanien, skall thet them ware efterlätit med itt eller twå skip alleneft, och ingaledes flere. Och på thet the icke annedt änn träläst vthskeppe skole, så skall them setties till Zollscrifuere vdi förenämde Hudwidzward, som Stockholms Borgarne ther til gille och samtyckie. Här emot ingen skall af the andre Köpstäders inbyggere ware efterlätit att bruka landköp vdi Norlanden, eller handle med Bonden, vthan sällie sina warur Borgarne i Städerna och the åter föryttre them ibland Prester och Bänder på Landzbygden; såsom och Stockholms Borgarne ther hoos skole besliste sig om then Westfarske Seglatzie, att the på salt och andre sådane warur ett lijdeligit köp gifue kunne.

Therneft med hampner och köpeplager, huaröfuer förbemälte wære undersäter klagedt hafue, skall här efter så blifua holdidt att ehuilka Skeriekarler, som wille sökie til the gamle och af ålder wanlige hampner, som är Darbomich, Norre Tällie och Nfersö, då skall them ware efter läitid der sammestads att handle med bonden, dock att the göre Oh och Cronan lijte sådane Tull af theres gods, som thet steer vdi Stockholm: Men ther som och andre förbemälte hampner besökie, ehvad the äre Landköpmän, Wederlaggsuenner, wære eller andres tienare, hwilke icke alleneft förbythe vdi spanmähl then fiff som the hafua sielfue tilwerckat, vthan köpe fiff, smör, lärst, wadmull och sådane köpmans warur af andre, och när the hafua förbytt them vdi spanmähl, sällie och föryttre the then ibland Skeriekarler och andre torftige för fiff och smör igen, och således driffue landköp, vnder thet namnet att the äre Skeriekarler eller Fiffiere. Them allom skole förnämde hampner ware förbudne, och huar the här efter ther blifua beslagne, skole the böta efter Swerigis Lag och mista godsset. Och på thet att samme wårt förbud thet heller och bättre motte blifua efter kommit, måge förenämde Stockholms boar hafua thetas vrfende och thet på achte lätthe. Och af alt sådane gods som the beslä, skulle the bekomma en tridie deel, och the mere komma the fattiga vdi Hospitalet til gode, thesöre och redhe
och

och räkenskap årligen göres skall. Men huad Estbacken, Bromma Wisken eller Ståket tilkommer, the köpeplager skole aldeles för huar och en här efter ware och blifua aflyste. Huaröfue och alla Nordlenningar, Ohningar, Österlenningar eller Skeriekarler skole widh Waxholmen blifua warnadhe ther widh, och göre the sedan ther öfuer, må them wedersaras, som först. ifuit står. Om södre ström ther öfuer och klagadt är, att then moste stå allom öppen, wele Wij så hafua stadgat, att ther med icke skall wedersaras Stockholms Stad och thes inbyggere någödt emot thetas Priuilegier, vdi så mätto, att ingen skall blifua tilläitid med salt och Torrfiff, eller andre warur att draga vp genom Strömen (rätte Skeriekarler vndantagende, testigst och alle opstäders boar, som faste Borgare äro) vthan the skole sällia eller förbytha thetas fiff och hwad andre warur som the hafue medh fare ther i Stockholm; och skall häremot intet gelle något Paskebordh eller wägebref, Adelens eller andres, med mindre at leuifligit wore, at sådane fiff kommer endtskyldt wære trogne Männ och undersäter af Adelen til, och skulle föras til nägre af theres Sätgårder, ther at förtaras och icke driffues Körenskap med, ther om Borgmästerna skole vtransaka huadh sanneft är, och ther någon fiend och ofanning finnes, skall godset quarsetties och sedan thet på dömes en triding under Staden och twådelarne til the fattige. Elliest skall så wäl Adelen som andre the ther köpslagen bruke wele, ware förplichtede at sällie eller förbythe theres gods vdi Stockholm, och ther igenköpe huadh som the wele och behöfue. Och på thet alt Landköp motte blifua förhindradt och förtaget, så skall icke heller blifua androm än Opstäders Borgare och Skeriekarler tilläitid medh theres spanmähl at begifue sig genom Strömen, alle the andre skall thet wara förbudidt. Dock förbemälte wære trogne Männ och undersäter af Adelen alleneft vndantagne, huilke fritt måge så senda och steppa thetas egen asuels eller Landgilles spanmähl, iern, eller annedt theres astadt huart them synes här innan Rikses, till at sällien
eller

eller förbyten til theres Husholdz behof, och icke til prång eller Köpplagen. Quad öfuerförningen wid södre Tullie tilkommer, skall häræfter wid wår onåde och tilbörliche straff blifua alle opstāders Borgere förbudt, att före låte någödt theres gods til Tullie, såsom the och skulle blifua Borgen therföre, att icke heller någre warur, som ifrå theres Städer föras eller skeppas skal komma til Tullie. Och huar anners sker, skole the therföre böte, och godget så mycket som öfuerkommas far, ware förbrudt. Huar och Strängnäs eller Forsilla boerne thet samme icke efterkomma wele, då skal them och all opp och utfärd genom strömen blifua aldeles wågradt och förbudt. Men om opstāders Borgeres Seglatz genom Södre ström åt Uyskland, ther om wele Wij nu intet wist stadge, för än som någre Borgere af huar Köpstadh hafue waridt tilhope, och same med Stockholms boerne, med wårt elskelige Riksz Råd; betenckende sig ther om förenedt. Säge och gerne at thet nu i tilstundande war ske motte, huar suldomen icke sådane sammankomst förhindrandes warder.

Wij wele och härmed aldeles hafue förbudt alt mångleri och förköp, som nu mest af alle som på Norre och Södre malm boendes äre, dageligen brukes, så att ther igenom sker, at Wonden nu icke förer in i Staden på Torget, eller på broen något salt, besynnerlig ätende warur, vthan han sällter thet anten hemma hos sig eller och på wägerna, och the thet opköpa, mångla thet sedan ut til dyreste penningen. Een part bruka och bryggestöohl och Ölsälning, bakning och slactning, Stadzens inbyggere, och besynnerligen them som sådane embether hafue til stort hinder vdi theres näring: men huar ju någre månglare wara skole, så skole the tillsättas af Stadzens förman, och sedan göra ther utlagor af med Staden, såsom och alle andre, ehvilke the och helst ware kunne, wære eller andras tienare, och vdi huars gårdar the på förenämde Norre och Södre malm boendes äre, och wele bruka anten bryggestöohl eller Ölsälning, sampt annen Borgere näring med köpplagen och marknads färder, the skole och wara

vara under borgare tunga med Staden, så wäl huad wacht och wård tilkommer, såsom och skatt, gestning och dagzwercker: Thet samme skall och ske med them, som Adelsens wære tienares och Presters hus besittie inn i Staden, och borgare näring bruke. Men ingen bruke Slactning eller Bakning, vthan han vdi samma embeter tagin blifuer, och sedan efterkommer huad som theres embes strödh inneholler. Wij wele och härmed aldeles och alswarligen hafue förbudt wære och andres tienare, wachten så wäl som flere at optaga böndernes hester vdi Stadzporterne, när the ut eller indrage, huar igenom mycket tilföring blifuer Staden förment och förhindredt, såsom icke heller någon fremmande Köpmän eller elliest skal blifua tillstätt at förresa ifrå Stockholm op i Bergslagen til Bergzbrufen eller til Norlanden, mycket mindre att sende eller borge något theres gods dit, och ther än fast the ther någödt hade att utbrätte, måge the thet göre genom andre indlenste, och icke sielsue färdes then wägen, huar annars meer skole wære Jongdter hafua lof them fengzle och sedan tilbörlichen böte låte. En skole förenämde fremmande heller låte finna sig vdi några marknader, så framt the icke wele böte och miste godget om the någödt med sig hafue. Och på thet alt thet ta föreskrifne så motte blifua efterkommit, skole wære Ståtholtere, Slotzlofuen och Befallningzmän på Stockholm med alswar holla hand ther öfuer, och the som häremot göre, tilbörlichen straffa: men ther och the härvidinnan wore försumelige eller säge igenom fingren med någre, då gifue Wij här med Borgmestere fulkomlig lof och tilstånd sådane att fengzle och straffe låthe. Och när thetta förbemålte alt så blifuer efterkommit, warder icke allnest Borgerskapet innan Staden thet mere vdi theres wanlige och dagelige tunge lifede, vthan och många drage ther inn igen att bo, som tilförende äre råden til andra Städer öfhytte. Thetta föreskrifne hafua Wij nu så stadgat och stiftat, alswarligen och af Konglig macht förbudandes alle, som Öf med trohet och lidno äre förpflichtade, och för wår skuld wele och skole göre och låte.

låte, häremot att göra wid vår onåde, hemrd och wrede, så och thet straff som Sweriges Lag förmåler. Ther huar och en hafuer sig esterrätte. Gifuit och skrifuit på vårt Stätt Upsala, den 5. Marti 1589. Vdi vår Regemens tid på thet Förste och tiugunde.

Wäbud om åtskillige Ordningars och öfwerlödheters afskaffande i Borgerlige Klådebonader, brölloper / barnsöhl / Byr / begångs och badstuguöhl. Item begravningsöhl, Sendningar och brudegäswor. Datum Uptala den 27 Martii 1589.

Wi Johan then Eridie. etc. Vår ynnest och nådige willie tilförende. etc. Endoch trogne vnderfäter J för någon tidh sedhen hade edert budh här hoos Os, och ibland anned giffuit någre orsaker til kenne, om den bärningz och handelslöse som där nu mykit är i Staden, deropå Wij och nådigt swar giffuit haffue. Så haffue the doch icke oprekned alle orsaker, utan then förnemligeste förgåted, som är den stoore Ordningh medh klådeboned, deraf många mykit bliffue förarmede, i thet at the öffuer giffue then gamble borgerlige drecht och bruke i Staden igen Fruue drächt, som är medh silkes tygs fiortler och Kaskjacker, Sammes myshor och andre sådane, så och kapper, der som tilförende rätte Borgerste drägt war, fällefiorter af godt klådhe, een part skarlaken, seden sayen, macheyer, vllen grofgrönt eller Turkest macheyer och vllen kamlott, thelligest caproniker, doker, frage och andre kåper, och allenest silkes tröyor af Damast, siden atlast och ringere, men icke Samett. Hwarigenom nu skeer att silkestyget som är Herre och Fruedrägt, bliffue dubbelt dyrere, än thet tilförende wared haffuer, och borgerne vdi then Staden the skulle haffue sine penningar i handelen, då klådhe the them på hustruene, effter som Os är förekommed, at en part giffua deras hustruer två eller tre silkes fiortler tillike, ther en Udelsman moste katede bliffue widh ringere, Förnembligen göre thet alle Tycker och vlenningar, så wäl köpman och embesman, såsom elliest andre.

Widere på thet, at ju all högferdh måste bliffue driffuen, så

så köpe och en part många henge, smycken och klenodier til the ras hustruers behoff, hullkom dogh wäl höffdes någet ringere, och skeer offta, meden the intet förstå sig på ädelstenar, köpa the glasbecker, Behemiste demanter, ja offte och Christall och glastaster, för rätte Orientaliske demanter / thet samme skeer och med rubiner, saphirer, och andre ädelstenar; en part köpe och amulerade styffer både till kläder och elliest, och betale så glas et lijk dyrt med gullet, therigenom penningarne komma af Riket, och the när omtränger haffue glas och annet sådant qwart igen. Så på thet at all sådan oordning motte bliffue förekommen och affskaffed, haffue Wij herom lathet skriffue Stoglossuen derpå Stockholm til, att the och på theres siidhe, derom bestelle, och thet ju ändteligen afflegge och affskaffe, och skole J herom lathet förkunne aff Predikestolen i alle kyrkler och seden fullfölge med straffet således att Stadzienerne skall giffues befallning och hwar the icke tilräckie skall Proposten genom sine tienere lathet hielpe till, at op>taghe alle kapper och myser aff quinfolken, besynnerligen Borgerster, hwar de elliest icke achte at färdes eller äre nyh komne aff reesan, eller och äre aff Udels börd the eller theres män, och måge the i then stad bruke doker eller Caproniker på hustrudet och kåper på kroppen. Icke skall heller någon tilstadies at haffue sames tröjor, eller silkes tygs Kaskjacker, utan allenast jackerne aff vllen och tröjorne aff Damast eller siden atlast, och thet icke alle vthan the ypperste; the ringere måge wäl lathet sigh nöije medh sidenart, vllen, kamlott och sayen. Swadh fiortler tilkommer, måge the ypperste draga skarlaken och gott utwalt klådhe, seden vllen kamlott, Turkest Macheyer, vllen groff grön, allehande sayen och macheyer; the som ringere äre och oförmodnere, måge draga klåde, sayen och macheyer, then gamble dräkten / medh fraga, kåper och hetter med en strutt. Ogille Wij icke heller. Men the som här öffuer göre, skole holle en landyknecht för huar silkes fiortel, kappe, sammestrage eller myshor, som theres hustruer haffue, öffuer den knecht som them elliest borde holle och thet

thet skall stee så länge sådane kläder äre icke allenest afflagde, vthan och medhen the äre vdi theres egendom. Wele och the Tyfke hustruer icke bliffue widh Borgerste drägt, så måge the bäre anthen sådan klädebonad som vdi theres eller theres mäns landzort är brukelig och icke then drägt som her i Riket för Adelen brukelig är.

Til thet sist, meden och stoot öfverlödigheet sterr, medh Bröllopper, Barnsööl, Kyrlegångs och Bastudöl, och thet som mere är medh Begravningsööl. Thersöre wele Wij ändteligen at I skole gøre en wiß ordningh theropå, meden Sweriges Lagh therom förmeler, huru monge til huart slags gestebud skole bliffue budne, men Bastugångsööl sampt medh Begravningsööl, wele Wij aldeles skole ware och bliffue aflyste. Så må och med thet samma göres en Ordning på kändningar, så och brudegäffuer, och affkaffes the monge förgångshustruer som the nu bruke och driffue högförd med. Sammaledes och aflyses thet silcke och flammest, som vthi theres Gestebudshuus nu alment brukes och bliffue med theres korsköm och öffuerprängning, som fordomdags brukades, leggendes, der wille wedh, at lathe them böte, som thet öffuer fördrisse sigh at gøre, här om, och om annet mere, som herudi så icke alt kan förtälles, måge I så bestelle och lage med thet förste, som I kunne täncke thet ware och bliffue Os behageligit.

Til Borgmästare och Råd i Stockholm att the icke förhindre Oppstäders boer segle til Norlanden och Finland igenom Ödöre ström. Datum Upsala then 9. Aprilis år 1589.

Wi wele eder trogne vnderfater här med icke förholle, att wære vnderfater Borgerklapedt vdi Sichtunga hafue haft theres bud här hos Os och i vnderdånighet begäredt, att the så nu som årligen tillsörende måge segle til Norlanden och Finland efter theres näring och bäring, föregisvandes att thet skall ware them förhindredt af eder där i Stockholm, så wille Wij Os icke

icke ihugkomme att hafua förbudt anten them eller andre Oppstäders boer att gøre theres refer genom södre ström til förbemälte Landsskap, til thet thet om nu framdeles kan bliffua stadgat när som någre borgare af huar köpstad hafue waret tilhopa, samt med eder, resligest wårt och wårt elstelige Rikets Råd, betenckiande och råd, sig ther om förenet, huilket Wij gerne såge att thet nu med thet förste i thenne wåhr eller sommar ske kunde. Hwarföre befale Wij eder härmed att i så nu som tillsörenne tillstädie förenämde Sichtunga boer att draga genom strömen, hällst efter them i thetta åre icke bliffue mere tillstätt at gøre änn en rese til förenämde Finland och Norlanden för thenn rese skuld, som Wij vdi egen person, om Gudh will, achta gøre at Liffand i Commar. Thersmed görandes thet Os är behageligit och I hafue eder efter rätt.

Efter denne Ordning will Kongl. Maj:t til Swerige etc wære allernådigeste Herre och Bonung, att alle så wäl Inländske som Utländske, the thet någre fremmende drycker införes och icke äre Accijs frij, skole wögöre Accijsen, och icke the som något köpe af them. Actum Stockholm den

27. Juli år 1589

Wijn.

Staf	[Ett åhm Bastardt " " " " " "]	} slagen daler. daler för 4 Mark,
	[Ett åhm Malwaster " " " " " "]	
	[Ett åhm Malant " " " " " "]	
	[Ett åhm Keisste Wijn " " " " " "]	
	[Ett åhm Spanskt, lant eller Franskt win 1.]	

Middh

af huar tunna	[Pitthouft " " " " " "]	} en daler en daler en daler tre ors daler dlto
	[Fijnst " " " " " "]	
	[Riggst " " " " " "]	
	[Nybst " " " " " "]	
	[Sundst " " " " " "]	

D y 2

Ros

Kostock	Kersdrand	Dtl.	Dito	Dito
				2 1/2 Daler
				tre orsdaler
				en daler
				en daler
af huart faat.				tre orsdaler
				dito
				half daler
				dito
				dito
				dito
				dito

Under högstbemalte Kongl. Maj:ts Insegle.

Extrakt uer Konung Johans den tredies förbättring uppå Adelige privilegierne, same laga stadgar för Adelige personer gjord och stadgat i Stockholm år 1590.

27. §. Skall och ingen Adelsman hafwa och hålla på sine huus eller gårdar, egne Gullsmeder, vthi tienst, efter af det tillfälle kan mycket arbete blifwa gjordt, som sedan kommer vthi, den menige man til skada och och bedrägerii, vthan sådana flyttie i Städerna, derman kan låta besee och skada deras gerningh.

28. §. Så skall och ingen Skräddare, Skomakare, Skinnare och andre tolke gärningmän gå i häradet och på landet, vnder Adelsens bref och förswar, andre gärningmän, som skatt och skuld draga till hinder och förfång.

29. Det skadelige landsköp som alt för länge och mycket hafver varit idkat och brukat i Sverige, emot Lagen, receller och mångt på åtskillige tider vthgångne Mandatet och förbudh skall här

härefter hoos allom Frelse Fougdom och andre eho de helst wara kunde, förbudet wara, medh straff, som i salig och höglofflig i äminnelle war fiäre Herrfadars Mandat förmåler i trycket Anno 1546. vthgången.

Placat och Taxa för ehem af Bergsmännen som handle med Kopparen, huru mycket de af huart Skieppund gifwa skollas. Datum Stockholm 28 Januarii 1590.

Måhan Giodre witterliget att efter thet wi ändeligen welle hafwe någon mytte och gagn af then Kopper som årligen vthføres af Riket; dersöre så hafwe Wij för godtt achtet, såsom och Wij thet ändeligen nu och alswarligen befale, att alle the, som anthen genom köp, byte eller eliest, på hwad sätt thet helst stie kan, någon Plåtekopper af wåre undersåter bergsmän bekomme; the skole gifwe Os vdi Taxe af huart Skieppund Plåthe kopper Fyre daler och på thet att här med måtte theste troligere blifwe handlet och war rättighet icke vdi någon måtto förswillet: så skall med Kopparen således blifwe handlet, att alle Bergsmän skole ware förtenkte, lache inwåge theris Rå kopper in i wågen, efter Kopperbergs wågh och icke med besman såsom här till, icke vthan stor skade skeedt är och när så thenden thet af år vthgjordt, måge Bergsmännen tage then öfwerblefne kopper igen, och smiden vdgode Plåther, låtandes thet strax siämple Cronemärke opå, som för then orsak här ifrå och tit såndt blifwer; och sedan när så skiedt är, måge the på wågen sälje eller förnyttre samme Plåthkopper; såsom the kunne dyrest, dog så att the som thet köpe eller till sig handle gifwe os thet af then Taxe som förestreffwen står. Then som och tager sig then dristighet för, och giör här något emot anthen vthi thet han annorledes lather wåge Kopperen, eller icke later mercken; såsom och then den köper och icke gifwer Os för: Taxan thet af, så skall samme kopper ware förbruttin, och thet till börhe Fyretije mark, och welle Wij att alle Bergsmän skole wel lache brenne och vthgå theses Råkopper vdi Plåter, för

än the then förnyttre, så att the therigenom icke gifwe något tillfalle, att wår Dytte och Plåtkopper blifwer wanwyrdet, såsom the icke heller måge vthslå eller smelte wår Dytte kopper till Plåther, vthan som han ther fallen är vthföres och säljes. Men thet och allerede någon Plåthekopper wore förb ifrå Bergslagen till Kåpstäderna, då skall icke thes mindre the som samme kopper köpt hafwe, vthgifwe för:e Taxe, och eliest icke hafwe eller bekomme förlof at fören wijsdhere, Och skole inge anthen Adel eller oadel wår egne tienere eller andre fördrifte sig till att vthföra någon Bergsmåns kopper, ehuru the then bekommit hafwe, anthen vdi thes Aftrad eller eliest, med mindre the then först ther i Bergslagen vdi wågen hafwe wåge lathit, och Cronomercket ther på stempt, och Os wår rättighet, och then Taxe ther af bår vthgiöras bekomme latit och hwad heller the then achte lathit före till marknader eller annorstades, skall ther med först blifwe handlet som förestår, ther på the gode skäl och bewijs tage skole. Biude förthensskuld och här med allwarligen/besfale, alle både Adel och Dadel, Landshöfdinger, Ståthåldere, Befallningmån Fougter, Schrifmere Borgere, Bergsmån och alle andre, som någon Kopperhandel drifwe och bruke, at the hör sambligen wåte sig här efter, och icke vthi någon måtto fördrifte sig att öfwertråde thesne för:e ordning; Så frampt the icke alenest för otrogne vnderfater wele achtede blifwe, vthan och hafwe förbrutet hwad the medfare och endog både Fyretije marc, så som förestår. Wij wele och här medh allwarligen hafwe budet och befalet wåre Fougter och Befallningmån så wål vdi Kåpstäderna som vdi Bergslagen at the ther till medh högste flit hielwe och fordre at thesne wår willje och befalning måtte aldeles blifwe vthrättet och fullkommet, så frampt hwar någon flit hos them finnes, the icke skole tillbörligen straffade blifwa, ther the måge sig aldeles och fullkommeligen esterrätte. Datum ut Supra.

Plac

Placat angående Myntwäsendet, som här effier i acht tagas skall wid the ästkellige Myntförer som nu slagne blifwa.

Datum Stockholm den 25. Februarii 1590.

Wij Zahanete. Göre witterligitt, at efter thet wår elstelige käre Broder Högborne Furste her Carl, Sveriges Rikets Arffurste, Hertig till Sudermanneland, Närice och Wermeland: samt Os elstelige wåre trogne Mån och Råd, Adle, Wålborne Herr Clas Flemming til Wiik, Rikets Admiral och Herr Christiern Gabrielson til Hammerflog, hafwe rådt ther til, att thes ordning på Myntet, som nu slås vdi markstycker, halfmarker, två öressstycker, rundstycker och halförer, skulle göras och hällas här i Riket, efter intet bättre medel på thesne tindh finnes, till at före Kriget vth medh, och komme Riket en gång til fridh och roligheet igen, deslikest til at betala Rikets galdh, och sedan komme til något förråd, och mest til at at stille thes almenne klage och brist aldels wancker, at så litet mynt finnes i landet, Så hafwe och Wij för för:ne orsaker och lågenheter skuld, gillet och stadfast samme Rådslag, såsom Wij och medh thes wårt öpne bres kraft, gille och stadfaste samme rådslag och Myntordning, dog Os förbehållit at förandre samme mynt Riket til gode, och sättit af igen när Os synes. Wij see och gerne, at Högberte wår käre Herr Broder, sampt wårt Råd, wille hafwe thet inseende med Myntet, at MyntMästaren eller andre, som dermed hafwe bestalle, icke måtte hafwe tillfelle, at försnille och bewijsa Os någon otrooheet medh Myntet, vthan at wårt och Rikets beste, så wål dermed, som eliest medh flit och troheet, motte blifwe achtet och fordret. Wij hafwe och efterlathit, at the Rådmån som förstrecke något till Krigsakerne, skole blifwe betalte af Myntet, på thet sätt, Högberte wår käre Broder är westerligit, hwilken befalning, sampt det andre här förberört är til wårt och Rikets gagn och beste at bestalle, Wij högberalte wår elstelige käre Broder fullkommeligen tillstå.

Opet

Opet Bref för Linköpings, Wastena och Skånings Borgarne om Köphandel. Datum Stockholm den 23. Julii år 1590.

Wi Johan etc. Gøre wetherligit, att efter thet Wij förenim-
me med harm och wrede, at huad Wij tilförenne både med
monge wåre Påbudz Bref, så ock offte mundlig hafue befaledt
och förordnet til wåre Köpstaders wålferd i alle motte så wål
vdi Östergöthland som elliest öfuer hele Riket, synnerligen emil-
len Sidsstäderne och Landzstäderne blifuer icke så hollit som Wij
det gerne säge och ste borde, utan at Sidsstäderne i förenämde
Östergöthland, Söder och Norrköpings boer holle änn alt fram
til at fördrifue och ödelägge Landzstäderne, Wastena, Linköping
och Skåninge, måst af afund, föracht och egen nytte skuld, der-
före nödges Wij lathe hafue trognere och nögere acht och tilsyn
med förenämde Sidsstäders Borgare änn härtil stedi är, och la-
the bruke straffedt, ther bud och förmaningar här til icke hafue
gullidt, och wele therföre med thet Breffs kraft så hafue lagedt
och stadgedt emellan förenämde Sidsstäder och Landzstäder i för:ne
Östergöthland, som här efter föllier i huar Artikell för sig.

1. Skall här med ware förbudt wåre Undersåter i Norrkö-
ping, att the ingen salt fisk skole late wihfällie hemme i Staden
eller wifände i marknader eller på Landet i Tunnetal oförhögd,
opackat, ofstekat och omerckt med Stadsgens mercke, menige man
til skade så wål i Köpstaderne som på Landzbygden såsom här til
stedt är: Gör någon häremot skal hafue förbrutit alt thet han för-
rer och ändå böte efter Lagen för falsk och sterd, så wål som för
wårt budz öfuerträdelse och föracht: Fischen skall tages utaf them
och gifuas til Spetalerna. Thet skole wåre Befallning:mån sampt
Borgmästere och Råd i för:ne Landzstäder och på Landzbygden
Näradsfogter och Länsmän hafue macht at göre, ehwar the så-
dane ofstekat och omerckt salt fisk öfuer komme. Den andre bo-
then kräfte och wåre Fogder ut efter Lagen. Döll någon el-
ler gifuer samme booth til, Öf oweatherligen, straffes både som
för

som för annen tiufnedt, then som böthe borde, och then som
dolde.

2. Thernest, efter Wij och för try år sedan låte genom wårt
Kongl. bref förbiuda at hwarfen Söder eller Norrköpings borgere
skulle utborge fisk eller annedt gods i landet Landzstäderne til öde-
läggning. Ty huad Landzstäderne sig förskaffe at holle thes han-
del wid macht med blifuer therigenom wanwyrdet: så efter thet
är en skadelig och förderfwelig handel både för Wastena, Linkö-
ping och Skåninge, therföre wele Wij ingelunde tilstådie Sids-
städerne sådan widt utborgande, utan allenast Östansong och icke
ytterligare; hwar thes gods kan bestås widare blifua utborgat,
då skall thet i lika motto wara förbrutit och förfallit under Öf
och Cronon, och then godset äger, straffes ändå som förberdrdt
är.

3. Wij förenimme ock at Söder och Norrköpings Borgere icke
wele hafua fördrag med thes handel och Köpenskap at sökie al-
le små marknader och torgdagar, som stå i Wastena, Linkö-
ping och Skåninge, och brede wid thes efterlatne handel locke
och wånie Allmogen til sig, säijandes: Om the komme til thes
ras Städer skole the få så godt gods och bättre köp bedragan-
des them ifrå the Städer som them närmast äre, och när Allmo-
gen hafue dragit then longe wäg, så the då både sämbre gods,
måkning och wicht, moße också gifua mera för thet the
hafua varit efter änn the kunne köpet före i näste Köpstad, så
skall sådant och alt annedt som hafuer swijkt och bedrägeri med sig,
och länder så wål Landzstäderne som then menige man på landet til
skade och förderf aldeles, så skall sådant ware astagdt och för-
budt härefter at brukas, att för:ne Söder och Norrköpingsboer
wid wår onåde och tilböriligit straf vdi en summa penningar the
skole wara förfallne at böta Öf och Cronon, hwar the blifue
öftare themed beslagne och icke hörfamlingen rätta sig här efter.

4. Huad Seglasen tilkommer til Tystland så wål af Waste-
ne, Linköping och Skåninge, såsom Söder och Norrköpings

Städer, thesligest Köpenkapen med the fremmende som til förenämde två Städer segle, sammelunde med Skäriekarler och Finnskäres boer såsom all annen handel wele Wij nu på thenne tidh intet förändre, efter thesom och hugd mera betänckt och öfverwägar är, then ene Staden så wäl som then andre kan wara til gagn och bistånd är noggsamt uttryckt och författede vdi wåre Mandater och Priuilegier, huilke Wij wele hafue wid macht och obrogeligen holdne wid högste straff och boot; och såsom Wij wele hafue wåre Priuilegier och Mandater wid macht holdne, så wele Wij och i lijke motto hafue förbudt hwar och en ihetta wårt bref öfuertråda wid högste onåde och straf. Ther hwar etc. Datum ut Supra.

Patent 1:mo om Inuallens aflaffande. 2:do om Accisens erläggande. 3:ro att alle Kiöpmän skola inkaffa silfwer. etc.
Dat. Stockholm 27. Febr. 1591.

W3 Zahan then Tredie; med Gudz nåde, Sveriges, Guds thes och Wendes etc. Konung. Storfurste til Fjindland, Carelen, Wägskinetin och Ingermanland i Rykland, och öfuer the Ester i Liffland etc. Hertigh. Tilbiude eder alle wåre trogne uundersåter, köpstadsman, så wäl som fremmende, som handel och wandel här vdi wåre Kongerijker bruke, wår ynness och nåde tilförende, Och gifue eder här med nådeligen tilkenne, at efter thet någre Köpmän beklage sigh öfuer then Toll som the här til hafue giordt vthaff thet godz som the hafue fört in i Riket, helst medan the och nu moste tolle af thet godz och wharur som the före vth aff Riket. Så på thet at ingen må yttermere hafue ther ora någon klage, vthan hwar vdi sin stadh ware thes wälwilligere til at göre wåre Riker och uundersåter then meste tilföringh them mögellighit är. Therföre hafue Wij nu befalet at aflaffe för:ne Intoll af thet godz som in i Riket fördt war der, så at alle här efter ther före friie och förskonde blifue skole. Men hwaradh accisen tilkommer, skal blifue som i thet nestförledne är

är 90. Videntagenes them som wele göre tilföring til wårt frigöfolt, ehwar the och dhå kunne stadde ware, the skole ware accis frij. Och medan thet aff framfarne fordom Sveriges Rikses Konunger och Regenter på äthskilielige tidher, och besynnerlig af Konung Magnus Erichson på thet år 1350. hafuer wårt stadget, at alle som här vdi Riket wille bruke theses köpenkap, och något gods införe, the skulle och med thet samme lathe komme in på Riktsens mynte något sölf, efter som dhå ordninger ther opå giordt war, Nemligen, Een lödig marck sölf med hwarie fyretioe marck penningers wårde vthi wharur. Therföre wele och Wij här med hafue stadget, ordnede, budet och befalet, at alle the som här vdi wåre Kongerijker wele bruke handel och wandel, skole medh hwarie hundrade dalers wårde vdi gods som the införe, lathe komme in på wårt och Riktsens mynte, eller och ther thet så när icke är, in på wåre Tullhuus vdi Köpstäderna, Een lödig marck sölf, eller så många slagne daler som sigh ther opå belöpe kunne. Och skole the strax bekomme vdi betalning af myntet eller tollen, Sexten öre för hwar lodh godt sölf, och Sex och Trettiue öre för hwar godh och gill slagen daler. Men then toll som i förelöne är af menige köpstadsman öfuer alt Riket samtlyckt och befalet blef af the wharur som föres vthaf Riket, skole alle, som någre Inländste wharur vthföre wele, warre förtendte och förpligtede, at vthgifue, Dagh i sådane slags mynte som nu i Riket går och geller, och efter then ordning som i fiord ther opå giordes. Ther alle så wel fremmende som wåre egne uundersåter och köpstadsman måge wethe sigh sulkomligen och aldeles effter rätte. Skriffuit på wårt Konglige Slot Stockholm, then 27. Februarij, år etc. 1591. Vdi wårt Regemens tidh på thet Tredie och Tiugunde.

Under wårt Konglige Insegle.

Patent emot Myntets föracht. Datum Stockholm
den 2. Martii 1591.

M Johan then Tredie, med Gud; nåde, Sveriges, Gothen och Wendes etc. Konung. Storfurste til Findland, Carelen Wägstipetin och Ingermanland i Rygland, och öfuer the Ester i Lifland etc. Hertig. Göre här med allom kunnigt och wetteligit, At efter thet Os är förekommit, huru som en part af wåre egne vundersäter och tienare, så och fremmende, både Köpmän och andre, opsättie och dyrckie theris wharur, så wel Inländske som Bihländske, yttermere än som vdi the nest förledne åren skeet är, och förachte och wanwörde wårt nye mynthe. Så efter thet Wij lache opbåre samme mynte igen vdi skatt och skuld of wåre vundersäter för sålt och gilt, så at ingen vdi så måtte thet op på någon skade liden. Ther til med, så är thet och icke heller Os meere än alle andre Konunger och Furster förment, at thet vdiinnen göre eller lache, efter som Wij förnimme wåre och Rikszens tilfellen thet wile medgiffue. Therfore bör thet ingeledes blifue them til gode hållet, som samme mynte förachte och thet för ringe vthaf thet wårde som thet är slaget opå, och Wij thet hafue lyst och sättie lathet, vthan hwar och en af wåre vundersäter yppere och ringere, såsom och alle fremmende som här vdi wåre Kongeriker och Furstendömer theres handel och wandel bruke och theres wist hafue wile, skole sigh aldeles thet medh nöye lache. Wile förthen skuld här med af Konglig macht och myndigheet alswarligen hafue förbudet, så wel wåra egne vundersäter såsom fremmende, Adel, Prester, Borgare och Köpmän, så wel i Findland och Estland såsom här vdi Sverige, at förachte för:ne wårt mynte eller thet före opsättie och dyrckie, hwadh helst wharur, anten Inländske eller Bihländske, som the handle med, hwadh namn the och hafue kunne, öfuer thet som the efter Marcke och Dres thalet vdi these nest förledne år gullet hafue. Så frampt at hwilke som thet med blifue beslagne med skåll och witno, icke skole hafue förbruttet både wharur och penninge.

Och

Och än dhå för wårt alswarlige förbud; öfuerträdelse skull, til liiffued vthan nåder, såsom wåre och Rikszens förråderer (straffes de blifue.) Men thet som och någre finnes, som bythe wharur emoot wharur med hwar andre efter som skäligit är och brukeligit hafuer warit, thet vdiinnen måge the göre som the best kunne. Och opå thet at icke någre skole hafue tilfelle sigh thet medh at ursachte at the af thet wårt alswarligamme Kongelige förbud icke wist hafue. Så wile Wij nu här med hafue besalet, at these wåre öpne bref vdi alle marckneder öfwer alt Riket, Theslikest vdi alle köpstäder och på alle Rådhsingur skole opläsne och förkunnede blifue. Och til yttermere stadfestelse och wittnesbyrd at thet är wår alswarlige wille, hafue Wij thet bref med wårt Kongelige Insigel försegle lathet, som skrifuit och gifuit är på wårt Kongelige Slott Stockholm, then 2. Martij, år etc. 1591. Vdi wårt Regemens tijdh på thet Tredie och Tiugunde.

Under wårt Kongelige Insigle.

Förbud emot Myntets föracht, samt warornes stegrände.

Datum Stockholm den 19. Martii 1591.

M Johan der Dritte, von Gottes gnaden, der Schweden, Gothen und Wenden etc. König. Großfürst in Finland, Carelen, Wägstipetin und Inger in Neusland, der Ehsten in Lifland Herzog, etc. Thun kundt und menniglichen zuwissen Nachdem Wir in erfahrung kommen, wie esliche, so wol von unsern Underthanen und Dienern, als frembde und außlendische Handelsleut, und andere, der ist gangbahren Münz halben, ihre Wahren und Güter, höher und mehr, als vergangene Thare steigern und auffsetzen, und dardurch unsere newgeschlagene Münz, die doch Wir von unsern Underthanen, vberall in jährlicher Kentte, Schuld und Pflicht, in voller würde, also das niemandts einigen schaden hiedurch leiden darff, wiederumb auff und einnehmen lassen, veronwirden, und verrachten sollen. Wir aber

363

hierin

Hierin nicht weniger, als andere Potentaten, Könige und Fürsten, nach gelegenheit und zustand vnser Reiche, zuthun und zulassen haben, Vnd sich derwegen nicht gebühren wil, das die jenigen, so gedachte vnser Münze, wieder vnser verordnen und sagung, verachten, und zuvoringern sich vnderstehen, vngestrafet bleiben. Das derhalben hemit vnser ernster wille und befehlich, Ihr, ewre Bürger, Adell oder Vnadel, und alle andere, sie seindt Kauffleut, Einlendische oder Fremde, wie die nahmen haben mügen, so Handel und Wandel in vnsern Reichen brauchen, an obberührter vnser Münz und Ordnung sich benügen lassen, ihre Wahren, und einheimische oder außlendische Güter mit nichte steigern, oder sonst vnsern Kriegsleuten, und Vnderthanen in vnbilllichem kauff, wieder gebrechlich und vorigen werth anschlagen, noch dieselben damit vbervorthen sollet. Im fall aber jemandes wieder diesen vnsern Befehlich thun, und mit öffentlicher that, und warhafften gezeugnußen, bey vnsern Felde Obersten, Stadthaltern, und Befehlichhabern angeben würde, der sol nicht allein alle Wahren, Güter und Gelde, welche er in solcher Handtierung brauchet, verfallen seyn: Sondern auch als ein Vordächter und Vbertretter vnser Königlichem Bebochs, an seinem leibe, wie andere Vortreter gestraffet werden.

Nachdem auch zu weiter mechtigem widerstandt gegen vnserm Feinde, auß künsttlichen vortreth zgedencken, von nöthen sein wil: Gebieten Wir hienebenst ernstlich, das sich niemands ohne vnsern besondern zulass und befehlich, vordriesten soll, jenig Getreidde auszuschiffen, oder an frembde örter zuvorführen, bey vnser ernsten straff und vngnade, Darnach sich menniglich zurichten, und für schaden zuhüten habe. Gegeben auff vnserm Königlichem Schloze Stockholm, den 19. Martij, Anno 1591. Vnserer Reiche aber im Drey und Zwanzigsten.

Water vnserm Königlichem Insigel.

Stal

Et tal allom weterligt ware, at Kong: Majests til Sweriges / etc. wår N: N: Herres wille och besalning år, At vthaff alle wårer, som heden aff Rijket vhestippes och vthföres skal förtolles, såsom här efter fölger, e.c. Actum Stockholm / eben 1. Aprilis. År etc. MDXCI.

Åff ett skippund Bongerste plåter	—	Otte mark.
Åff ett skippund kogle kopper	—	Halffredle mark.
Åff ett skippund bränd kopper	—	Sex mark.
Åff ett skippund aftliffte kopper	—	Sex mark.
Åff ett skippund rå kopper	—	Halffemte mark.
Åff ett skippund plåte kopper	—	Halffiette mark.
Åff ett skippund klofte kopper	—	Otte mark.
Åff ett skippund stångjern	—	En mark.
Åff ett skippund osmundjern	—	En halff mark.
Åff ett skippund hornisse plåter	—	Tiugu öre.
Åff ett skippund röd plåter	—	Tiye öre.
Åff ett skippund tackjern	—	Fyve öre.
Åff ett skippund iernskytt	—	Tuå mark.
Åff ett skippund lodh	—	En mark.
Åff ett skippund stål	—	Tuå mark.
Åff ett skippund smide iern	—	Tretten öre.
Åff ett skippund spield plåter	—	Tiugu öre.
Åff ett spieldh	—	En öre.
Åff en tunne spijk	—	Tree mark.
Åff ett hundret spijk	—	Sex peninger.
Åff en gång hestefoor	—	Fyve peninger
Åff en tunne rogh eller korn	—	Tuå öre
Åff en tunne hwete	—	Tree öre.
Åff en tunne hafre	—	En öre.

(Chuar som helst spannemålen bliffuer tilstade at vthföres.)

Åff en tunne smör ——— Mitten öre.

Stal

Wiff ett skippund ost	—	Tuå mark.
Wiff ett skippund skirdh talgh	—	Tree mark
Wiff en tunne skirdh talgh	—	Nitten öre
Wiff ett skippund rå talgh	—	Tuå mark.
Wiff en tunne råden salt	—	Tretten öre
Wiff en tualbothn	—	Tre öre.
Wiff ett lispund wax	—	Fem öre
Wiff ett fath trån	—	Tungu tuå öre.
Wiff en tunne trånberme	—	En öre.
Wiff ett skippund saltspäck	—	Tuå mark.
Wiff en tunne saltspäck	—	Tiye öre.
Wiff en oxe	—	Tiye öre,
Wiff en koo	—	Fyve öre
Wiff en hest	—	Tretten öre.
(Dhå tilskadt bliffuer, at hester måghe vthføres.)		
Wiff en tunne insaltet kött	—	Sex öre.
Wiff en tunne tungor	—	Titte öre
Wiff en tunne åål	—	Tretten öre.
Wiff ett lispund åål.	—	En öre.
Wiff en tunne lax	—	Elleffue öre.
Wiff en spåk lax	—	En halff öre
Wiff ett skippund torr fisk	—	Tolff öre,
Wiff en tunne silde	—	Sex öre.
Wiff en tunne torst	—	Fyve öre.
Wiff en tunne neyenoghen	—	En mark.
Wiff en tunne ströming	—	Tre öre.
Wiff ett fath böl	—	Fyve öre
Wiff en tunne böl.	—	Tree öre.
Wiff en tunne salt	—	Tree öre.
Wiff en tunne tieru	—	Tuå öre.
Wiff en tunne tieru	—	Halfannen öre.
Wiff ett skippund lön	—	Tungu sex öre.

Wiff

Wiff ett skippund hampe	—	Tretten öre.
Wiff en oberedd elgshuud	—	Sex öre.
Wiff en beredd elgshuud	—	Tiye öre.
Wiff en hiorte huud	—	Tree öre.
Wiff en oxehuud	—	Tuå öre.
Wiff en stute eller koo huudh	—	En öre.
Wiff ett decker Rydskle iustier	—	Nitten öre.
Wiff ett decker bockskin	—	Sex öre.
Wiff ett decker gethskin	—	Tree öre.
Wiff ett decker fårskin	—	Tuå öre.
Wiff ett decker lambskin	—	En öre.
Wiff ett decker brokot kalfskin	—	En öre.
Wiff ett decker hwit kalfskin	—	Tree öre.
Wiff en renshuudh	—	En öre.
Wiff en stäle huudh	—	En halff öre.
Wiff en cardeuans huudh	—	Tuå öre.
Wiff en tunne siedrer	—	Tuå öre.
Wiff ett mårdskin	—	Tuå öre.
Wiff ett ierffskin	—	Tre öre.
Wiff ett bäffuerffskin	—	Tree öre.
Wiff ett vtterffskin	—	Tuå öre.
Wiff ett råffskin	—	Halfannen öre.
Wiff ett hwit råffskin.	—	En öre.
Wiff ett timber hermelin	—	En mark.
Wiff ett timber gråwerck	—	Tuå öre.
Wiff ett vlfsskin	—	Fem öre.
Wiff ett timber mencker	—	Tuå mark.
Wiff ett timber hareffskin	—	En öre.
Wiff ett biörnffskin.	—	Fyve öre.
Wiff ett råskin	—	En öre.
Wiff ett loosffskin	—	Tiye öre.
Wiff ett sabellffskin	—	Sex öre.

Wiff

Wiff

Uff ett decker boraner	—	Tree öre.
Uff ett decker Tydskt ladhör	—	Dotte öre.
Uff ett gråskins fodher	—	Tiye öre.
Uff ett kattskins fodher	—	Fem öre.
Uff ett harekkins fodher	—	Tre öre.
Uff ett timber gemen ikorneskinn	—	Halfannen öre
Uff en tunne elg;hår	—	En halff öre.
Uff en aln wadmål	—	Fyre peninger.
Uff ett stycke dnelch	—	En öre.
Uff en lest säcker	—	Tree öre.
Uff ett par Rhydske handsker	—	Fem peninger.
Uff en tunne suafuel	—	Tuå mark.
Uff en tunne bäck	—	Tree öre.
Uff ett stålband båfuergåld	—	Tuå öre.
Uff en tunne haslenötter	—	Tree öre.
Uff en tunne enebår	—	Halfstridie öre.
Uff en tunne linfröb	—	Tretten öre.
Uff en tolft sägebräder	—	En öre.
Uff en tolft bordwedh	—	Halfannen öre.
Uff ett tusend lächter	—	Tree mark.
Uff en lest tåth	—	En mark.
Uff ett mastetråd	—	Fyre öre.
Uff en ekebielke	—	En öre.
Uff en ekeplancke	—	En öre.
Uff ett stycke eketimber	—	En half öre.
Uff en tolft furutimber	—	Tuå öre.
Uff en tolft grantimber	—	Tuå öre.
Uff ett hundret båndstakar	—	Fem peninger.
Uff en ekestolpe	—	En half öre.
Uff en swarre	—	En pening.
Uff ett hundret wägenstott	—	Tuå mark.
Uff ett hundret knapholt	—	En half öre.
Uff ett hundret pipholt	—	En öre.

Uff

Uff en tolft ekebånd	—	Halfannen öre.
Uff en tolft granbånd	—	Fem fyrcker
Uff en furustolpe	—	Tre peninger.
Uff en sampn wedh	—	Siu peninger.
Uff en spire	—	En öre.
Uff ett fath assa	—	Tuå öre.

Vdi liike måtto, skal och efer thenne Ordning, vthgöres Accijs / aff alle fremmende drycker såsom inländskel så wäl som vthlänste, införe hijs in i Riket, Men ehe som wele före sådanne drycker, til högbe:te Kong: Majestz: Krijgslägher, skole niuche thenn frithet på Accisen, som vdi h:

Kong: Majestz: öpne breff förmelles.

Actum ut Supra.

Uff ett åm Bastart	—	Tolff mark.
Uff ett åm Alekant	—	Tolff mark.
Uff ett åm Maluerster	—	Tolff mark.
Uff ett åm Muscatell	—	Tolff mark.
Uff ett åm Nensih wijn	—	Dotte mark.
Uff ett åm eller orhoffd, Spanst,	—	Dotte mark.
Landt eller Carnarij wijn.	—	Dotte mark.
Uff ett orhoffd Franskt wijn	—	Dotte mark.
Uff ett åm eller orhoffd Brendwijn.	—	Tiye mark.
Uff en tunne Lettoust middh	—	Sex mark.
Uff en tunne Fiunsk middh	—	Sex mark.
Uff en tunne Lybsk middh	—	Sex mark.
Uff en tunne Rijgest middh	—	Sex mark.
Uff en tunne Sundsk middh	—	Fyre mark.
Uff en tunne Rostocks middh	—	Fyre mark.
Uff en tunne Stetmisk middh	—	Fyre mark.
Uff en tunne Churisk middh	—	Fyre mark.
Uff en tunne Danskisk middh	—	Fyre mark.

Uaa 2

Uff

Uff en tunne Kirshedranck	—	Fyve mark.
Uff ett fath Pryssing	—	Ser mark.
Uff ett fath halff Pryssing	—	Fyve mark.
Uff ett fath Brunsuifz munne	—	Ser mark.
Uff en tunne oll annen slags munne	—	Tuå mark.
Uff ett fath Lybft ööl	—	Tree mark.
Uff en tunne Lybft ööl	—	Tuå mark.
Uff en tunne Hamborgers ööl	—	Tuå mark.
Uff en tunne Rostockers ööl	—	Tuå mark.
Uff en tunne Stetinists ööl	—	Tuåmark.
Uff en tunne Gripswoldz ööl.	—	En mark.
Uff en tunne Cundst ööl	—	En mark.
Uff en tunne Wismarks ööl	—	En mark.
Uff en tunne Kolbergs ööl	—	En mark.
Uff en tunne Bhars ööl.	—	En mark.

Här efter skole sig alle så wäl utlånste, som inländske, wyere som ringere, the ther Köpmanshandel bruke wele hörsamlingen wälte, Ingelunde fördriftendes sig, herwdinnen någon förändring, eller hinder göre, widh högberete Kong:

Majest: onåder och straff, etc.

Under högberete Kona: Majest: Insigel.

Förbud emot Spannemåls, folcks och bästares utskleppande ifrån Finland til utrikes orter. Dat. Stockholm den 7.

Maii 1591.

W Johan then Treidie, med Guds nåde, Sveriges, Göttes och Wendes etc. Konung, Storfurste til Findland, Carelen, Wägskipetin och Ingermanland i Rykland, och öfuer the Ester i Lifland Hertig. Gøre wetherligit, At efter thet, Wij vthi sanning förnimme, At wære undersäter her ifrå Sverige, så wäl som fremmende, lathe orköpe vthi Findlandh, både hoos Adel, Prestes, Borger och Wönder, så wäl på Landz bygden, såsom vthi Köpstäderne, allehände slags spannmål. Thet sam-

samme göre och the Finste, både Köpmån och andre, som thet boendes äre, hwilken spannmål, the seden, theden af landet vthi före och vthskippe, minste delen hit til Sverige, Men störste delen til Tydsklandh, och elliest til fremmende landh. Theregenum skeer, at landet blifuer vthöddt på spannemål, så at undersäterne, then menige almoge, icke skå thet säden til köps, så mykit, som the nödtorfteligen behöfue til theris lifsfödhe, Mykit mindre, at wårt kriggsfolk, som thet vthi landet esomofstesth, och helst så lenge ofredhen och seegden warer, moste blifue qwarre ligiendes, kunne något bekomme til köps, sig til födhe och orpehålle. Och hwar åhu någon spannmål vnder tidhen finnes vthi förådth, så blifuer then genum samme vthskippende så dyrket, at then fattige icke förmå lösen, och wårt kriggsfolk för then orsak, icke vthan theris skade, kunne blifue wedh the måneds penningar (som Wij undersäterne til life, för borglägren skuld) ibland them vthgiffue lathē. Thertöre äre Wij blesne förorsakebe, at lathē göre Ett alment förbudh på spannmåls vthskippende thet af landet, Såd som och thet opå, At thet någon spannemål blesue her ifrå Sverige eller andre städer tith sendt, then icke heller måtte städies thet ifrå Findland igen, vthan thet förtyret blifue iblandh undersäterne som thet boe, och kriggsfolket som thet wistes, och emoch fienderne draghe moste. Thet som och någon spannmål wore til köps, then skal blifue Öf, til kriggsfolksens behoff oplathen för skälligit köp, enär och så ofthe Wij thet begäre, Och nu förthen skuld her med, vthi thet wårt dyne brefs macht, af Kongligh macht och myndigheet, alsuarligen förbiude förb:de spannmåls vthi förende af förb:te Findlandh, så lenge seegden warer, och til thet Wij then åter igen löbs gifue, Doch vudentagendes/hwadt som til Norlanden årligen skeppes plåger, undersäterne thet sammestedes til vndsättning. Och hwilken som thet wårt budh öfuer trådher vthi någon mätte, then samme skal icke allenest hafue förbrutit spannmålen, som vthskippet blifuer, eller och så mykit then wårdh är, vthan åndhå ware vthi wår onådhe, och vnder thet

straff, som Wij både med böther och fängsle tåces honum på lägge lathe. Thersfore Wij och her med alswarligen befale, alle wåre Befalningsmän, Fougder samt Borgmestare och Rådsmän vthi Städerna, Thesikest och wårt friggisfolk, som thette mest lender til gode, At the hafue ther gran, trogen och nöghe acht opå, Bessitendes sig om, at optage all sådanna spannmål, eller åth minste wethe, hwem spannmålen vthskipper hafuer, på thet Wij seden måtte wethe ther öfuer tilböriligen straffe lathe. Så wele Wij och alswarligen och wedh högste onådhe och straff, her med hafue förbudet, her efter, at vthføre theden ifrå förberte Fjndlandh, til fremmende landh, något folk, vngt eller gammelt, Thesikest hester, smerre eller större, efter som all för mykt her til stedt är. Och skole Fougderne hwar vthi sin befalning, och besynnerligen ther Köpstäder och hamner äre, hafue ther gran och nöghe acht opå. Hwar och ther vthinnan något försumet blifuer, skole the tilböriligen blifue straffade, Och the som folk eller hester vthfände, ware sig wåre trogne vnderfäter af Wdelen eller andre, the skole böthe öf en summe peninger / och ändhä ware vthi wår onådhe, Och the som skippen eller skuterne äghe / hafue them aldellis förbruttit. Ther hwar och en hafver sig efter rätte. Gifwit och schrifuit på wårt Kongelige Slott Stockholm then 7. Maij, år etc. 1591. Vthi wårt Regemens tidh på thet Tridie och Tiugunde.

Under wårt Kongelige Insigel.

Förbud emot Myntets föracht. Datum Stockholm den 12. Maij 1591.

Wz Jahan then Tridie, med Gudh nåde, Sweriges, Göthes och Wendes etc. Konung. Storsurste til Fjndland, Carelen, Wågskivetin och Ingermanland i Ryßland, och öfuer the Ester i Liffand Hertig. Göre här med allom tunnogt och metterligt, At ändoch Wij tilförende för någre måneder seden lothe af Prentet wigå wåre öpne påbudsbref, om thet mynte som
Wij

Wij nyligen hafue så latet, så at ingen stulle fördrifte sig til, wedh wår onåde, straff och wiste som thet vthi förmeddes, at förachte eller wanwörde samme mynte, vthan thet opbåre och vthgifsue för thet wårde som thet är slaget opå, och Wij thet hafue lyse och sättie latet, Ey heller vthi någon måtte dyrke och thet före opsättie wharurne, anten Inländske eller Bihländske, Och på thet at icke någon måtte hafue orsaak at förachte eller wanwörde för:ne wårt mynte, Så hafue Wij latet thet så både större och smerre, båre och semre, rundt och fyrkant, hwilket Wij icke allnest vthgifsue, vthan och opbåre late för sult och gildt vthi Toll och Accijs, Skatt, Afradt och andre wåre rättigheter, och thet opå ingen åthskilnedt göre, eller här efter wele göre late, anten på thet ene eller andre slagz mynte. Så förnimme Wij doch, at samme wårt Kongelige alswarlige påbudh icke blifuer af en part så achtet och sulkompet, såsom trogne, lydige och rettrådige vnderfäter thet wål göre borde. Thersfore Wij ännu på nytt äre förorsakade wordne för:ne wårt påbudh förnye. Och efter thet Wij, såsom förbemelt är, sielfue vthgifsue och opbåre late för:ne mynte, thet ene om thet andre, för thet wårde som thet är slaget, lyst och satt opå, Såsom och här efter, när wåre och Riikens tilfelle thet medgifsue kunne, och Wij bekomme en godh stadigh fridh, wele äther late löse och weggle thet in igen för samme wårde, som thet är blifuet vthgifsuit före, Så at ingen af wåre vnderfäter eller andre ther opå skole lijde någon skade. Thesikest så hafue Wij och nu befalet, at lyse och sättie wist köp på alle Swenske och Inländske wharur, ther öfuer ingen wedh straff och böther något dyrere köpe eller sållie skal. Thersfore (såsom och elliest äfförvthan) så hör alle ehulle the och äre, anten Inländske eller fremmende, som här vthi wåre Kongerriker och Furstendömer handle wele, tekmindre sig ther vthinnan at wågre. Blude förthenstuld ännu och här med alswarligen af Konglig macht befalle alle wåre vnderfäter, Andelige och Wårdelige, Wde och Dådle, yppere och ringere, Köpman, Borgere

gere och Bønder, Zaländske och Bihländske, at the omwägerli-
gen och vthan någre insager, opbare före:ne vårt mynte, och thet
achte och hälle vthi thet wård som thet är slaget och satt opå.
Så framt thet någre finnes som här emoot göre, och för:ne
vårt mynte, anten thet ene eller andre slaget förachte eller wans-
wörde, icke skole hafue förbrutit både wharur och pennihger, och
ändhå för vårt Konglige afsuarlige förbudz öfuerträdelse skuld, til
lijfuet vthan nåder såsom wåre och Riksfens förrådere straffade
blifue. Och hafuer nu här efter ingen thet förbare, at han af
sådana vårt påbudh icke wist hafuer, mådhant thet nu andre rees-
sen af Prentet är förnyet, och elliest på alle Rådhuus vthi Städ-
derne och vthi alle Märckneder förkunnet och oplåset mordet. Til
yttermere stadfästelse at thette är wår afsuarlige wilie och skal så
fullkompet blifue, hafue Wij vårt Konglige Insigne här under
tryckte latet. Gifuit och schrifuit på vårt Konglige Slott Stock-
holm, then 12. Maij, år etc. 1591. Vthi vårt Regemens tjd
på thet Fridie och Flugunde.

Under vårt Konglige Insigne.

Patent om 1590 och 1591 års mynts inväglande. Dar.
Stockholm den 26. Julij 1591.

M Johan then Fridie, med Guds nåde, Sveriges, Gö-
thes och Wendes etc. Konung. Storfurste til Finland,
Carelen, Wägskipten och Ingermanland i Ryssland, och öfuer
the Ester i Lifland Hertig etc. Tilbiude alle wåre trogne under-
säter Andellighe och Wårdlighe, Adle och oadle, yppere och rin-
gere, Festigest alle fremmende, som handel och wandel vdi wåre
Kongerliker och Furstendömer bruke wele, wår ynneft och nåde
ålsörne. Och såsom eder alle wål tillsörne är kunnigt, hwadh
wår nådige och afsuarlige wilie waridt hafuer om vårt Mynt,
som Wij i förledne år 90. och nu vdi thette år 91 hafue präge
latid, skulle hällas vdi thet wårde, som Wij thet utgifuit haf-
ue, och stelfue vdi Skatt, skull, Tull och andre wåre rättighe-
ter åter igen late opbare. Så förnimme Wij likwål at sådant
vårt

vårt Konglige påbudh här til dags icke är fullkommet, utan alle
dager dyretes warurne så wål inländske som vthländske och Myntet
ther emot blifuer förachtid och wahmwyrdet, Och och wåre undersäter
til stoor skade och förderff. Thersöre medan Och på wår Konglige
fall och embetes wågne, så och för then myndighet som Wij lif-
te medh andre Konunger och Potentater hafue vdi sådane saker
stichte och lage, göre och late, såsom Och stelff synes och och tyckes
Riksfens lägenheet kräffuer. Så wele Wij an nu hafue eder
sampteligen och synnerligen hwar efter sitt stånd afsuarligen, så
och af Konglige macht budit och befalet, at i med sådane otillbö-
lig handel afflå, och eder här efter tage til wahre. Så framt
i icke wele ware undergiffne thet straff som vårt förre utgångne
påbudz bref förmåler, och vdi Sverigis Lagh vthtryckeligen står
strifuit, Alt aller almoghe i Sverighe boande schall han för Ko-
nungh affsua, wald hans och allan Konunglige rätt styrckis, Un-
nat att wij schulum honum lydno stonda och budh hans fulkom-
tra, etc. Och på thet at wåre undersäter icke måtte hende yter-
mere skade, genom sådane otillbörlig handel, Så hafue Wij medh
wår Elskelige kære Broder, then Högborne Furste Her Carl,
Sverigis Rikis Årffurste, Hertig til Sudermanland, Mårke
och Wärmeland, samt Riksfens Råd h latide förhandle medh me-
nige Borgerskapet här vdi Stockholm, at inge warur hwadh
nampn the hafue inländske eller vthländske, skole här efter i nå-
gon måtte opsettles eller dyretes emot wår Konglige påbudz lydel-
se, hwilket the och sampteligen och synnerligen samtyekt och be-
laet hafue. Men at och ingen måtte hafue orsak sigh öfuer vårt
Mynt at beklage, Så wele Wij samme Mynt, som Wij vdi
thet framlidne, som och thette närwarandes år hafue präge la-
tid, åter igen til wår Konglige Rånte Cammer late anname
ett år efter thette brefs datum, och dubbelt bättre i staden igen
gifue, så at ingen genom thette Mynt, anten i kóp, skifte, lähn
eller arf någon skade lijde skal, vthan hwar och en sitt fulle wår-
de til gode nåye bekomme, efter som thet af Och hafuer waridt
Bbb
utgif-

utgifuit. Behager och Os förr igen at lache vrtoge och inuerrle för:te Mynt, så skal thet stå til Os thet medh at lache som Wij kunne tencke at Rijket kan ware gagneligest. Befale för then skull eder alle, och hwar vdi sin stadh, at i late inkomme vdi vår Konglige Kante Cammer thet Mynt som vdi förl: dne 90. och thette 91. åhr slagit är, när f som Wij vår Konglige befaling thet om late vrgå, och skal när som Wij thette vårt Mynt late vpbåre, them som peningerne lefrere, otte dager thet efter sin fulkomlig betalning i dubbel bättre Mynt efter som förskrifuit står, igen bekomme. Doch skal ingen mindre Gamme vdi en tidh vdi Kante Cammeren inkomme late än Tusend Daler, Men thet någon lefrerer meere, thet skal stå vdi hans eget willkor. Och skal icke thets mindre för:ne vårt Mynt som slagit är Anno etc. 90. och 91. såsom alt annedt Ewentst mynt sambre eller bättre blifue hållit och ochredt för thet värde som thet är vrgifuit före, och icke blifue aflyst så lange något thet af är igen. Thet skal och ingen af hwarh stand eller kall han är, fördrifte sigh efter thet dagh at bruke werkel anten medh Sölff, Daler eller Mynt, icke heller före thet af Rijket, widh lifft och gods förbrytelse, Icke heller någon fördrifte sigh meere gifue för ett lodh Sölff eller en slagen Daler, än som vår Konglig Ordning thet opå tilförende giord, lyder, Nemligen ett lodh bruttidt Sölff två marc, och en godh slagen Daler halfemte marc. Hwil som här emot handler, skal straffas som förestrifuit står. Til thet Adde, at efter Guldsmeder och andre som af Sölff och Daler thetis embete oprchälle, och thet af hafue thetis föde, kunne til ewentyrs hafue här vdiinnen någre insager, Så är them efter laudit at the måge vpköpe warur och them sende til fremmende land, til at late kyte vdi Sölff och Daler, doch icke wiidere än som the thet medh thetis embete och wärckstäder kunne hålle widh macht, hwar the eliest icke Sölff eller Daler här inrikes til köps bekomme kunne, efter för:ne Ordning. Thette för:ne wese wij så oryggeligen hafue hållit och fulgiordt, widh straff som förb: t är.

är. Och til yttermere wisse hafue Wij thette bref af Prenter utgå, och medh vårt Konglige Insigle vndertrycke latidt, som gifuit och skrifuit är på vårt Konglige Clott Stockholm, thet 26. Julij, Anno etc. 1591. Vdi vår Regements iud på hoc Erliche och Dingunde.

Vnder vårt Konglige Insigel.

Patent om 1590 och 1591. Års mynts inwärlande. Datum Stockholm den 29. Julij 1591.

Wir Johan der Dritte von Gottes gnaden, der Schweden, Gothen vnd Wenden etc. König. Großfürst in Finlandt, Carelen, Watskietin vnd Ingern in Rußlandt, der Eiben in Liffandt Herzog etc. Entbieten allen unsern Vnderfachen, gettslichen vnd Welslichen, Edlen vnd vnedlen, hohen vnd nidrigen, Desgleichen allen frembden, so handel vnd wandel in unsern Königreichen vnd Fürstenthumben brauchen wollen, unsere gunst, vnd gnade zuuor. Vnd als euch allen hiebuohr gar wol bewust, was wegen unser Mung, so wir verschienen etc. 90. vnd auch dieses etc. 91. Jahr haben schlagen lassen, unser gnediger vnd ernstlicher wille gewesen, das dieselbe, in der würde gehalten werden solle, als Wir sie ausgeben auch selbst wiederumb an Rente, Milt, Zollen, vnd andern unsern Berechtigkeiten einnehmen lassen. So vernehmen wir dennoch, das solchem unserm Königlichem Mandat bisdaher nicht nachkommen, Sondern alle Wahren, so wol einlendische als auslendische, teglich gestei-gert, vnd die Mung dargegen, Uns vnd unsern Vnderthanen zu großem schaden vnd vorderb, verachtet vnd vnwidret worden. Derhalben weiln Wir unsers Königlichen beruffs vnd Amptwes-gen, so wol auch der Hohheit halben, gleich wie andere Könige vnd Potentate, in solchen sachen, wie es Uns selbst geliebet, vnd des Reichs gelegenheit zuerfordern gundüncket, zu vordieten, vnd zugebieten, zu thun vnd zulassen haben. Als wollen wir hiermit

Bbb 2
aus

aus Königliger macht vnd gewalt, Euch samptlich vnd sonderlichen einen jedern nach seinem Stande, ernstlichen aufflegt, vnd befohlen haben, das ihr von solchen ungebührlichem handel alstehen, vnd euch hinfort hüten sollen, wo fern ihr vermeiden wollen die straff, so in vnserm nächst hiebeuohr ausgegangenem Mandat begriffen, vnd im Schwedischen Rechte ausdrücklich also beschrieben stehet: Das alle vnd jede Einwohner in Schweden ihren König in gebürlicher acht halten, seine gewalt vnd alle Königlichliche Rechte stercken, vnd anders: Das wir ihme gehorsamb erzeigen, vnd seinem befehl nachkommen, etc. Damit auch vnserer Buerchane durch solchem ungebührlichem handel nicht in fernern schaden gerathen mügen, So haben Wir mit vnserm geliebten Bruder, dem Hochgebornen Fürsten, Herrn Carl, der Reiche Schweden Erbfürsten, Herzogen zu Sudermanlant, Nerick vnd Warmlandt, zusamt vnsern Reiche Rathen, mit der ganzen Bürgerschaft hier in Stockholm verhandelt, lasen, das keine entweder einlendische noch ausländische Wahren, wie die nahmen haben mügen, wider diesen vnsern Königlichlichen Mandats inhalt, hinfurt einigerley mafen sollen gesteigert, oder auffgesetzt werden, welchs sie auch samptlich vnd sonderlich bewilget, vnd beiahet haben. Auff das aber auch niemant, sich eber vnser Mung zu beklagen ursach habe, So wollen Wir dieselbe Mung, so Wir diß nächst vorschienen, auch diß jetauffende Jahr haben mügen lasen, in vnserer Königlichlichen Rent Cammer, ein Jahr nach dieses Brieffes dato, widerumb annehmen, vnd dubbel bekere an derselben staatt wiedergeben lasen, Dermaßen das niemands der Mung halben, es sey im kauff, ausleihung, oder Erbschichtung, jenerley schaden leiden: Condern ein jeglicher seine volle wärde zu guter genüge ebenmessig es von ons ausgegeben worden, empfangen sol. Da auch vns mehrberürte Mung, eber, vnd für jstangesezter zeit, einzulösen, vnd einwechseln zulassen gefallen würde, sol daselbe bey ons stehen, in mafen Wir solchs vnsern Reichen am möglichsten zu sein erkennen werden. Befehlen demnach

nach hiermit euch allen vnd jedern in sonderheit, das sie dieselbe Mung, so im vorschienen etc. 90. auch diesem 91. etc. Jahre geschlagen, alsbalde vnser Königlichlicher befehl hircumb ausgehen wird, in vnserer Königlichlichen Rent Cammer einbringen, vnd so baldt Wir diese vnserer Mung lasen einnehmen, sollen die jenigen, welche solche Gelde liefern, achte tage hernacher, ihre sulkomliche bezalung, an durrepelt bekere Mung, wie vorgeschrieben stehet, widerumb bekommen. Doch sol niemant geringere Summa als tausent Thaler, auff eine zeit in vnserer Rent Cammer einbringen. So aber jemandis mehr lieberr wil, das sol in sinem eigenen gefallen stehen. Vnd nicht desto weniger sol vorbemelte vnserer Mung, so Anno etc. 90. vnd 91. geschlagen, gleichsam wie alle andere Schwedische Mung, sie sey geringer oder bekere in der selben wurde, dafür die ausgegeben ist, bleiben, vnd gesachtet, auch so lange etwas dauon hinderstellig oder vbrig, nicht widerumb abgesetzt werden. Es sol auch niemands, was Standes oder Condition der sey, entweder mit Silber, Thalern oder der Mung wechsel treiben, viel weniger aus vnsern Reichen dieselbe zuführen, bey verbrechung leibs vnd guts, sich vordriessen, noch für ein loth Silber, oder einen geschlagenen Thaler mehr als vnser Königlichliche Ordnung hiebeuohr darauff gesetzt, vermag, Nemlich für ein loth gebrochen Silber zwo Mark, vnd für einen guten geschlagenen Thaler fünffthalbe Mark, geben, sich vnderstehen. Welcher darwieder handelt, sol obgeschriebener mafen gestrafft werden. Leglich, damit auch die Goldschmide vnd andere, so von Silber vnd Thalern ihr Handwerck treiben vnd dauon sich ernehren, hierinnen keine einrede haben können: Als ist ihnen nachgelassen, so viel Wahren einzukauffen, vnd in frembde Lande zuschiffen, auch dafür so viel Silber vnd Thaler, als sie ihre Werckstadt bey macht zu erhalten benötigt, einzuwchseln, wo fern sie nach vnser vorgeschriebnen Ordnung alhier im Reiche keine Thaler oder Silber bekommen kondten. Welches alles Wir bey vermeidung obberürter straff, also vnwider

derrufflich wollen gehalten und vollengogen haben. Dessen zu vrkündt haben Wir diesen Brieff in Druck ausgehen, auch mit vnserm Königlichem Secret bekräftigen lassen. So gegeben und geschrieben ist auff vnserm Königlichem Schlosse Stockholm, den 29. Julij, Anno etc. 1591. Basere Reiche aber im Drey und Zwangigsten.

Under vnserm Königlichem Insigel.

Patent om Victualle Persedlars tillförjel til krigsfolck i Estland.
Datum Stockholm den 14. Aug. 1591.

Wir Johan der Dritte, von Gottes gnaden, der Schweden, Gothen und Wenden etc. König, Großfürst in Finlandt, Carelen, Wasziperin und Ingern i Neuslandt, der Esthen in Liffland Herzog, Thuen kundt, und Menniglichen hohes und nidriges Standes nach gebür, zu wissen. Nachdem mit uns vnser Feinde der Muschowitter, der ohne alle fug und ursache, sich zu uns genötiget, Basere Lande und vnderthanen, mit raub, und brandt überfallen, und die in seine gewalt zu bringen sürgenommen, bis hero und noch in keine Fridens mittel, so billich, und vnserm Reichen vnuerweislich, bewilligen und eingehen wollen. Condem aber immerfort als vnser geheßiger Feindt, Tyrannischer maßen, zu verderb und verwüstung vnser Lande, Leute, und vnderthanen, nach höhestem seinem vermügen stehet und trachtet: Das Wir dagegen zu nothturftigem widerstandt vnser kriegshebt zu Ross und Fuß, nochmaln auff vnsern Grenzen zur gegenwehre ausschicken, und halten müssen, Und damit dieselben nun, welche in guter anzahl iso in vnserm Fürstenthumb Estlandt, bey und vmb vnser Bestung Narue, auch in Finlandt zu Wiburg sich verhalten, mit allerley zuschur nothturftiglich versehen und versorget werden mügen. Als begeren demnach Wir insonderhet ahn vnserer Benachparte, und bey der Ostsee gelegne Kauffstette, derer Berwanten und Einwonere gnedigst, das sie obuerkurte vnserer kriegsleute, mit Rüstungen, allerley Victualen, und was

son

sonsten solches sein, und Nahmen haben möge, sünderlichst möglich enschen, and ihnen nothwendige zuschur thun wollen, gnedigst hiemit, und krafft dieses vnserer offenen Briefes verheißens, de, das sie solcher zuschur halben, Zoll und Accise frey, und allen den jenigen, so von gemelten vnsern kriegsleuten, die ist vnserer der geligenbest nach gestagene Müng entsorgen und annehmen würden, zugelassen, und vergönnet sein sol, vnserm Reichen und Landen mit allen vnserer Ectte Einwonern, und Bürgern, solche gelde an allerley Kauffmans wahrens, es sey Kupfer, Eysen, Fehllwahren, und dergleichen zuverhandeln, und dieselben wiederumb von hierob Zoll und aller vnspflicht frey, und vbelich zuvercaufen, und anzuschiffen. Und sol auch insonderhet den jenigen welche oberkurte Victualia als Brodt, Bier, Hering, und dergleichen in vnser Lager bringen, und süren, und kunfftig solchs mit vnserer vorordenten FeldtObersten oder FeldtMarschalcks, auch in dero alwesen, von vnsern bestelleten Rittmeistern und Hauptleuten schriftlichen gezeugnissen zuverweisen haben werden, wiederumb aus vnserm Reichen und Landen für die gebür allerley Getreide, Butter, Ochsen, Fisch und Fleisch, mit obgemelter Freyheit abzufuren nicht geweigert sein. Doch das hiemit in kauffen und verkauffen wieder alle künftlichen gebrauch, und obgemelter vnserer Ectte Privilegien nicht gehandelt, und gethan werden möge. Wornach sich vnser verordenter kriegsOberster, Stadthaltere, und Befralichabere zurichten. Und haben zu vesterhaltung und mehrer sicherheit vnser Königlich Secret hiesur drucken lassen. Gegeben auff vnserm Königlichem Schlosse Stockholm, den 14. Augusti, Anno etc. 1591. Baserer Reiche aber im Drey und Zwangigsten.

Unter vnserm Königlichem Insigel.

385

Förordning om Myntet. Datum Stockholm den 5. Juli 1592.
W Johan then Eridie; med Guds nåde, Sveriges, Guds
 thes och Wendes etc. Konung. Storfurste til Finland,
 Carelen, Wägstiretin och Ingermanland i Ryssland, och öfuer
 the Ester i Liffand Hertig. Göre wetherligt, at ändogh Wij
 någre reesor hafue latide utgå wåre prentede så och skrifne På-
 buds Bress, thet medh Wij hafue förkunnet, såsom och alstora-
 ligen befalede, at wårt Mynte af allom, så wål fremmande och
 utlendste, som här uti wåre KonungeRikter och the Fursten-
 dömer och Land, som Os och Sveriges Crono tillhude, theses
 handel och wandel drifue, eller ellest boe och theses wist haf-
 ue, såsom af wåre egne Underfåter, skulle öfuerit och utgif-
 wit warde, och gå och gälle för thet wårde, som thet är slagit
 opå, til thes Os wore lagligt at lathet thet inwexle igen. För-
 nimme Wij dogh, icke utan stoor harm, at sådant intet är blif-
 ut hållet, Jcke achtendes the hårde wåthe och hothen som thet
 hoos hafue waridt fatte, utan wharerne, såsom och alt thet
 til folkets föde och opphålle behöfues, är blifuedt uti köpet op-
 fat at fattigt folk thet igenom måste lidhe nödh, medan the nu
 någon tindh förleden fast föghe hafue bekommedt för Penninge-
 ner, thet doch liwål Wij hafue latidt opbåre samme wårt Mynt-
 te för fullt och gilt uti Toll, Skat och Afradt. Men på thet
 at then oordningh som nu är, måtte blifue affkaffet, och all ting
 här efter komme uti bättre lagh igen, Så hafue Wij medh wår
 Effelike kære Prodhers Högborne Furstes Her Carls, Sveris-
 ges Rikets Arffurstes, Hertig til Sudermanland, Närrike och Wä-
 meland, så och wårt och Rikens Råds betänckende samtyckt at
 wæle lathet förbättre Myntet, så at fyre Mark skole uti alt köp
 utgifues och opbåres för en Daler, thet efter sedhen köpet skal
 sätties på Brödh, allehande Wijn, Mjödth både inlendst och utlendst
 Swenskt och fremmande Öl, Salt och flere sådane wharer som Dag-
 säger, Och skal en slagen Daler icke gälle mere än Trettie sex öre,
 thet efter och Gullet och Sölsret sätties skal. Sammaledes skal
 och

och göres ordningh på all arberes så och dagelön, Item för kött-
 månglere, Bagare och flere Embigmån, Men om Smör, Käp-
 per, Järn, Skin, Hudar, Trån, Spåck, Tieru, Tråwirke, och
 sådane wharer flere, må köparen och Säljaren sigh förene såsom
 the wåst kunne, dogh skäligen handlendes medh hwar annen. Och
 skal thet stee först här uti Stockholm, af Borgmester och Rådth
 medh någre andre förståndige Mån, och sedhen uti flere köpstäder
 öfuer alt Riket, efter som tilfällen uti hwar köpstad heker Landskap
 kan medhgifue, och icke thet öfuer, hwilken ordningh och köp, när
 thet så stadget är, skal thet genom wår Herald blifue oppenbarligen,
 här uti Stockholm för alle förkunnet. Så skole och wise Mån för-
 ordnes, at minste een Borgmestere, två Rådthmån, och två af
 Menigheten uti hwar köpstadh, hwilke sampt medh wåre Bes-
 salningmån och Fougder skole hafue thet medh skitigt inseende,
 at samme ordning och köp måtte så hållas, som thet satt och lyft
 blifuer, Och them the sinne eller öfuerbetyge kunne, som thet öf-
 uer göre, både then som gifuer och then som tager, them skole the
 strax lathet fängslige infättie, och sedhen hafue för rättte, döme och
 straffe lathet til lifuet eller böther, efter som saken är, Men gods-
 zet och Penningerne skole ware förbrotne, halsparten under Os
 och Cronen, een fierde deel skole the bekomme som sådant opspä-
 net hafue, och then andre fierde parten the fattige och Stadhen
 til lijke stiffe:

Och på thet ingen måtte sigh förarge på thet Mynte, som
 nu innen halstredie år är slagit wordet, Så wæle Wij thet la-
 the inwexle igen. Thersfore och the som store Summer hafue
 af Klippinger, måge lathet them komme in på wårt Konglige Mynt-
 te, sedhen skole the på föresagde tindh, bekomme theses betal-
 ning igen, Mark för Mark, hwar efter som then Penningerne
 tilförende ifrå sigh gifuit hafue. Men hwadh som menige Em-
 bigmån, som äre Emeder, Skreddere, Skomakere, Skinnare,
 Sniokare, Bagare, köttmånglere och flere sådane tillkommer,
 theslikest och alle andre som oförmögne äre, the skole hwar Fre-
 dagh

dagh vthi wefan sökie til wår Tollenär här vthi Stockholm, och lathe honom så thet Klippingmynte som the hafue opburdt, hwilken och strax skal lathe them bekomme af thet nye Myntet igen, Mark för Mark.

Woret och så, at flere Klippinger blifue framborne, än som thet nye Myntet kunde tilredia, Så skole the som Klippingerne hafue, liide til näste Fredagen thet efter, och så komme til at wexle them bort. Och medan thet oköp och oordningh sigh thet af mykit hafuer förorsakadt, at många hafue brukedt wexlerii, Så wile Wi nu här medh vthi thet wårt Brefs kraft, af Kongligh macht och myndigheet hafue förbudt alle, ehoo the hällst äre, här efter at bruke något wexlerii, vthan allene the som Wi thet til sättie och förordne lathe, hwilke och icke skole fördrifte sigh til at öfuerwäde then ordningh som them blifuer förordnat, så frampt the til löffuet icke skole blifue straffede. Biude förthen skuld och här medh af Konglig macht och myndigheet allwarligen befale alle wåre Undersäter, af högre och nedre Stånd, Adle och oädle, Andelige och Wärlidlige, yppere och ringere, ingen vndentagendes af alle them som Os medh Sedh och troheet äre förplichtede, theslikest fremmande och alle som vthi wåre KonungeRijker, Land och Furstendömer byggie och bo, eller ellest wistes och theres handel och näringh hafue, at the thet wårt Konglige Påbudh achte, fult göre och aldeles vthi alle måt te sigh thet efter råtte. Så frampt then annorledes gör och blifuer medh skäl öfuertryget, icke skall till löff eller gods som saken är til, tilböriligen vthen nåder straffedi blifue, såsom förbenempt är. Til ytermere wike hafue Wi thet Bress af Prentet vthgå och medh wårt Konglige Infigle vndertryckie latidt, Som gifuit och skrifuit är på wårt Konglige Slott Stockholm, then 7. Julii, Anno etc. 1592. Vthi wårt Regemens tijdh på thet Fierde och Tiugunde.

Under wårt Konglige Infigle.

Placas

Placat om Konung Johan den Tredies Mynt huru det i wårde opbåras skall. Dat. Stockholm den 8: Decembr 1592.

Wi Carl med Gudh nåde, Sverigis Rijks Riksherr, Hertig til Sudermanneland, Neriche och Wermeland. etc. Tilbiude eder Os effelige, andelige och wärlidlige, Borgere och menige Almoge, som vthi tilstundande Tomasmeke Marchnad i Eneköping församblade blifue, wår synnerlige bendagenhet och nådige willie, medh Gudh Allmechtigh tilförene. Och late Eder hermed nådeligen förnimme, att effter som I gode män alle wål hafue förstått af thet öpne Prentede Mandatt, som Kongl. Mitt wår Effelige fære Herr Broder (Salig och Christeligh hoos Gudh i äminnelle) hafwer för någon tidh seden latit vthgå, at hans Kongl. Maj:it för then longwarige feigde som i mong år, warit hafwer, och monge Rijksens nödige utgifter, som i medertid hafue förfallit, hafwer warit förorsaket at lathe något för ringe sitt Mynte, och så the Klipping Mynte, som i nestför lidne tw år utgångit är, testikes at H. K. Mit. och thet hos tilbudit hafwer, wile med allerförsta lägenheet förbette sitt mynte, och seden der med inlöse thet andre ringere för thet wårde, som H. K. Mit. thet hafwer förmynte och utgiffue lathit. Så som hög:te Kongl. Mit. thet Os sielf in til thenne tidh vthi Skatt, Toll och andre utlagor, som undersäterne hafwe bordt giffue, thet och hafwer thet för vpbäre lathit, men althenslund undersäterne seden så wål i Städerna som på Landbygden hafwe mycket beghnt wantwyrde samme Mynte, så att hward som nu både sålt och köpt wardet, tages fyredubbelt och än meere för, än thet tilförende gullet hafwer, oansedt ehuru allwarligenn och fliteligenn sådant icke ene vthen någre reser hafwer förbudt warit.

Derför hafwer Os sampt medh Rijksens Råd nu så för godt ansedt, såsom och thet wåthaff warit förorsakede lathe befaling utgå till alle Fougder at hward utlager, som Undersäterne herefter äre plichtige i Skatt, saköre och andre pålager at utgiffue

Ecc 2

we

we i penningar, thet skall alt upbåres effter som nu myntet i landet går och achtes warder, nembligen enn rund och Klippingsmarck för två öre och icke ringere, men alt annet myntthe gröfre och smerre, som i medertid förmyntet är, thet skall achtes och upbåres i thet wårde, som thet är slagit wordet; Si wele Wij och Os sampteligen derom winleggie och beffche at hereffter med sådane gott mynte skole försörgde blifwe, effter som Riiksens lågenheter tillgic at thet bäst skee kan, öfwer hwilket och med sådane alswar skall hollit blifwe, at then som fördrifter sigh sådant förachte och föringe / skall wthan nåde tilbördigen strafet blifwe, thet ware inländske eller utländske, inge vndantogandes, hwilket Wij Eder gode män och trogne Buderfäter haffue welet nådeligen tillkänne gifwit.

CAROLUS.

Claus Bielke. Benet Ribbing.
Gustaff Gabrielson. Göstaf Biörnson. Jöran Wofse.

Förordning om Myntet. Datum Stockholm den 12.
Januarii 1593.

W Carl medh Guds nådhe, Sveriges Riikes Arffueste, Hertigh til Sudermanneland, Närke och Wermelandh, Os Wij vnderkrefne Sveriges Riikes Råd. Tilbiude edher Os Elskelige Adelighe och Wärdslighe, Adle och Nådle, Inländske, Fremmande, Borgere och Köpmän, Bønder och gemeene Man, wår synnerlighe benågenheet, wenligh helsen, och alt gott tillförenne, medh Guds Allmechtigh, etc. Os wele edher alt sampt och synnerlighen, nådelighen och wenlighen icke förhålle, At esther som edher wål wetherlighit är, hwardh Dordning som på någher tijdh warit hafwer medh Myntet, Så at bådhe vthi fällende och köpende, är then oredde vpkommen, at thet nu på

sid

sidlychten är bleswet förachtet, och hwar man hafwer saldt och köpt fyredubbelt dyrere, och högge all ting, än thet tilförenne gullit hafwer, oachte the monge åtskillighe Påbudz bref, som thet om äre af Prentet vthgångne, Och ändoch vthi samme Bref giordes then förståning, at thet ringere Myntet skulle framdeles inlösas igen för bättre Mynt, och för thet wårde som thet sembre Myntet först blef vthgiffwit före, såsom thet och vthi Cronones ingåld vthi Skatt, Rfiredt, Täll och andre vthlagher blef för fullt och giltet opburedt, Så hafwe doch vnderfäterne thet icke welet achte, vthan thet sielfwe wahnwyrdet, såsom förbemålt är. Thersfore på thet förbenämde Dordning må affskaffet warde, och all ting komme i bättre stic och lagh igen, Så hafwe Wij samptlighen för nyttigt och rådhsampt achte, såsom och allrede af Borgemester och Råd hár i Stockholm sampt andre Sid och Bpstädher, som nu hár tillstådhes warit hafwe, samtyckt och beackedt är, At vthi alt köp och skifte skal hár esther således hålledt blifwe, Nemplighen, at ett Treggie Marckestycke som är slagidt Anno etc. 90. skal gälle Aderton öre gott Mynt, och ett Tweggie Marckestycke af samme Åhretal, Tolf öre, och ett Marckestycke på samme år, Sex öre gott Mynt, Sammeledes af the Tweggie Marckestycker och halfwe Marcker, som vthi thette nåstförledne Åhr, etc. 92. äre blesne slagne, skole Tweggie Marckestycken gå och gälle Tolf öre, och halfwe Marcken Tre öre. Men af the Marckestycker så och Klippinger som äre förmyntede på the förledne Åhr 91. och 92. skole hwar Klipping eller Marckestycke vthgiffwes och opbåres för två öre, Vthi like måtte skole och the två öres stycker som bleswe slagne på thet Åhr 91. gälle en godh Half öre, och these nye Halförer som nu nåstlighen äre myntede blifne, skole gälle en godh gammel Fyrick, och alt gammelt Mynt alt in til Anno etc. 90. gå och gälle för fullt, för thet wårde som thet blef slagidt opå, Thet är, Fyre Marck på en Daler, vthi alt köp och byrthe, Men emoot en slagen Riiks Daler, skal räknas af förbemålt gammelt Mynt, Trettie ser öre, och

E c c . 3

icke

icke högre. Vthi lijke måtte wele Wij och här medh hafwe lyst och stadget, at thet Gull som nu vthi sidste Åhren myntet blef, skall gällte som här esthet förmålt är, Nempnighen, ett stycke Gull som slagidt är på Fyretie otte Marck, skall gällte Trettie sex Marck, emoot thet gamle och godhe Myntet, Sammeledes ett stycke Gull om Tiugu fyre marck, skal här esthet gällte Åderton Marck, och ett stycke Gull om Tolf Marck, skal gällte Nio Marck, Item ett stycke Gull om Sex Marck, skal gällte Fyve och en half Marck, och til thet sidste, ett stycke Gull om Tre Marck, skal gällte Åderton öre, emoot thet gamle Myntet räknedt. Och thet emoot igen skal all handel och wandel, efter Laghen ware frij, och alt förköp såsom och wexel, som här til bådhe af en och annen är mykit bröfvedt wordet, addeles ware aflyst och förbudet, och then thet medh beslagen blifwer, hafwer förbrutit godzjet och penningerne, och thet til böte Fyretie Marck, så ofte thet skeer, Swarsöre Wij här medh, och vthi thette öpne Brefs kraft wele allom, vthi hwadh standh the ware kunne, högre eller nidrigere, inländske och vthländske, som här vthi Riket handle och köpenskap drifwe, Nådhelighen och aktwarlighen, såsom och wenlighen förmanet och budit hafwe, widh then troheet som the Kong: Majest: etc. i Välen, Sweriges Rikets närmeste Årskonung, wår Elskelige käre Her Brodher, och wår Ållernådigeste Konung, och nu i hans Kong: Majest: tighen are, At the anamme och opbäre förbenämde Mynt vthi thet wårde thet nu satt och förkunnat är. Och allthenstund Myntet nu således är ienckadt och laghet, och här efter blifwe skal, så at thet blifwer ostraffelighit, Så skole och alle ware förtentete, så wål Bønder som köpstadmån, at handle hwar medh then andre rättwißligen, redeligen och tilbørligen, så at både thet äldre och siddhermere Mynt blifwer widh thes rätte wårde, som thet här vthi thette öpne Brefs kraft påbudit är, bådhe i köpende och sållende, vthi Marck, Öre och Ortig, såsom förre warit haf-

hafwer, och wahreene icke så stegres, såsom nu på någhre såå näst förledne Åhr, och synnerlighen i thenne Winter, sedhen Myntet blef lyst, skeedt är, Icke heller någhen fördriiste sig at wedersake eller försklute Myntet hwart esthet sitt wårde, antingen i köp heller betalningar, vthan thet, som nu satt är, för sult hwar af annen opbäre och annamme, Så frampthwar någher fördriister sig thet wahnwyrde, eller tagher meere på en Daler, eller och högre stegrer sine wahrer, än som förbemålt är, dhå skal then samme förste reese hafwe förbrutit penningerne, och godzjet som han handler medh, och böthe Fyretie Marck, Åndre reesen, Tveggie Fyretie Marck, Tredie reese, alt thet han ägher, och Fierde reesen vthan nådher til lijfwet straffet blifwe. Wele och förthen skuld hafwe befallet alle Befalningmån, bådhe på Landzbygden och i Städherne, såsom och Borgemestere och Rådher i köpstädherne, At the hafwe grann och nögher opseende hwar i sin stadh, at thenne Ordning måtte obräglighen hållen, och af ingen öfwerträdt warde, widh thet straff som förbemålt är. Thesikest skole förbemålte Befalningmån, och serdeles alle Tällnener på thet allerfliteligeste opseende hafwe vthi alle Städher, At icke någhet Mynt vthfördt warder af Riket, anten hemlighen eller estiest, så frampth the wele undwijke tilbørlighit straff, och the som thet vthføre wele, icke allenest miste Myntet, vthan och alt annet godz som the hafwe medhfare. Så skal och här medh aktwarlighen ware förbudet, At ingen som hafwer Borgere rättigheet, skal blifwe liggjendes widh Bårgslaghen, til at prånge och mangle, antingen i en eller annen Langände, widdhere än som Laghen och Priuilegieerne estherlathe, Swern thet gör och blifwer thet medh beslaghen, hafwe förbrutedt godzjet som han handler med, Swar på alle the som i Befalningen are, ett tilbørlighit inseende hafwe skole, så wål i thet som i alt thet

te förstrefne. Thet hwar och en hafwer sigh fulkomligheten att
escher rätte. Datum Stockholm, then 12. Januarij, Anno &c.
1593.

Under wår Fursteliche Secret och wåre Insegel
Carolus.

Niels Gyllenstierne / etc.
Erich Gustafsson, etc.
Hogenschildt Bielle, etc.
Gustaf Banner, etc.
Erich Sparre, etc.
Claus Bielle, etc.
Sten Banner, etc.

Eure Bielle, etc.
Erich Abrahamsson, etc.
Benke Ribbing, etc.
Gustaf Gabrielfson, etc.
Gustaf Tidronson, etc.
Sören Pose, etc.

Förordning 1. om Appellation i Rättegångs saker. 2. Tawer-
ners. 3. Några reglor för Fougter och Håredshöfdingar.
4. Återstäder. 5. Willwaror. 6. Diurfällande. 7. Lemot
handel i Bergslagen. Datum Upsala den 20. Martii
År 1593.

W Carl medh Guds nåde, Sveriges Rikes Arffurste,
Hertigh til Sudermannelandh, Narijke och Wermelandh,
sampt och wij understrefne Sveriges Rikes Råd. Tilbiude
edher Sveriges Rikes trogne Inbyggere, Adle och Dådle,
Nadelighe och Wårdzlighe, wår besynnerlighe gunst och benå-
genheet, nådighe så och wenlighe helsen medh Guds tilförende etc.
Och wese edher här medh gunstlighen, så och wenlighen gifwe
tilkenne. At escher thet Gudh Allmechtig af sin Guddomlige
wille, hafwer kallet af thenne wård och Femmerdaal, then Stor-
mechtigste Högborne Furste och Herre Her **JUHAN** then Cri-
die, Sveriges, Göttes och Wendes fordom Konung, wår El-
stelige käre Her Brodher, så och wår Allernådigeste Konung
och

och Herre, hwars siäl Gudh wårdes ewinnerlighen glädie och
hughswale, och then Stormechtigeste Högborne Furste och Her-
re, Her **STIGEMUND**, Sveriges, Göttes och Wendes
etc. Arf-Konung, Storfurste til Finland, Carelen, Wågski
Petijn och Ingermanland i Rykland, och öfwer the Wester i Lifs-
land etc. Hertigh. Så och Konung wthi Pälän, Storfurste til
Littowen, Rydzen, Prydzen, Masuren, Samogitien, Kowien,
Wolinien/ och Liffand, wår Elstelige käre Her Brodher, så
och wår Allernådigeste Konung och Herre, är nu sielf wthrikses.
Så på thet menighe Rijkens undersätters och Inbyggeres klages-
mål och brister, icke thesmindre wthi H:te Kong: Maiest: frä-
ware, måtte stäligen och laghlighen blifwe förhörde, och hwar
wthi sin stadh, stee och wedersares Lagh och Rätt, wthan lång
fördröyelse, så och elliest bekomme swar på theses ärender, och icke
earfwe thet escher draghe eller förrese lång wagh, och til ewen-
tyrs ändhä säfengt och förgefives, thet som the icke hafwe stäl-
lighe bewijs medh sigh, när the framkomme. Thersöre hafwe
Wij på H:te Konung:Maiest: i Pälän etc. godhe och nådighe
behagh, them alle til lifse, och rättwisen til styrctie, för gott
och rådhsampt achtedt, at medh alle klagemål och ärender, skal
här escher så blifwe hållet och handlet:

Til thet förste, Skole alle the som hafwe eenstykke trätte
saker i hwariehande thet ware kan, sökie theses Håredshöfdinger,
å sätte Håredztinge, then som dhå sigh medh then doom thet blif-
wer affsagd, icke wil late nöye, må strax Lagwedie thet ifrån til
Laghmannen, och then som sigh nöye later, taghe Håredshöf-
dingens och Råmpndens doom bref thet opå, Wil then andre
ändhä icke gifwe sigh tilfridz, medh Laghmans doom, thet opå
och Laghmannen skal gifwe then bewijs, som medh skal synes
rätt hafwe, dhå må åter then andre Laghwedie til Of och
Rijkens Råd. Sammeledes Borgerkapet i Stådherne, Skole
sökie theses Rådhsstugw, och sedhan om the icke nöyes, medh
thet them blifwer affsagde, må the och Laghwedie ifrån Borgme-
ster

ster och Rådth vthi Stådhene, til Landzting, som ther blifwer hållet Rarrædners tidher, när någher af Rijkzens Rådth kunnere ware ther tilstådhes / Late the sikh ändhå medh domen icke at nöye, wedie dhå til Ds och Rijkzens Rådth sampligh, Hafwer och Köpstadzmän någhen Bonde eller Booman at til taale, skal han sökie sin rätt wedh Håredzting, therinnen swarenden är boendes. Sammeledes hwar någhen Bonde hafwer at före til någhen Köpstadzman, skal han sökie til Borgmestere och Rådth i Stådhene, och allestädz ransake saaten ther hon skert, och höthes sedhan ther som then saakfalte är boendes. Så skole och alle, bådhe Håffmän och Knechter, när the äre heemme stadde, sökie och sware på Håredzting eller Rådthstugw, och skal ingen Ridsmester, eller Håfvedzman, någhen här emoot förswore, Men när the äre stadde på Kringreeferne, blifwe dhå alle vnder Kringstricklerne. Hwilken nu således som förskrifwit står, icke later skärskotte sin saak, then må och weite sikh skole blifwe afwiist, och hans ärende icke optaghit, medh mindre han sådanne doom brees medh sikh hafwer, som förbemålt är, Men på thet, at och icke någhre hafwe orsaak, at klaghe sikh anten rättlöse, eller icke blifwe hörde, Så wele Wij här medh alswarlighen hafwe budit och befalet, såsom och förmanet alle Domare, bådhe Laghman och Håredzhöfdinger, at the ingeledes försume sielfwe, at hälle ting å rätte och laghe tidher, som Lagh förmåler, när the för andre Rijkzens ärender äre förfall löse / Och thekemellan medh andre theres vnder Laghman och Håredzhöfdinger, som Laghsarne och rättwiise äre, och leggie wiise Copier af theres Domhböcker vthi Håredzkisten. Sammeledes och Borgmestere och Rådth i Ståderne, theres wahnlighe och rätte Rådthstugw dagher, såsom och ther hoos ändelighen optaghe alle ärender, och them grannelighen och rättwiislighen, esther theres förstånd och bäste samwete ransake och förhöre, ther opå döme, och sedhen brees och bewijs ther om ifrå sikh gifwe, och esthest icke vnderstå sikh skinte någhre ärender oransake och odömde ifrå sikh til höghe doom.

Til

Til thet andre, Medhan och många klaghemåls ärender mycket pläghe förefalle i Landet i andre måtte bådhe om Kyrkior, nes hielp och befordring, så och esthest om tilgift, för fattigdom eller moogång, Eldsvåde, Dår, och annet sådant, Så hafwe Wij och til at steckie Almoghens reese, så at the icke ofte esther ett ärende draghe måtte, för gott och rådhsampt achtedt, at allethe som någhre klaghemåls saker hafwe, först ther någhre Kyrkier finnes, som hielp och vndsättning behöfwe, antingen i een eller annen måtte, så skal Biscopen sielf, eller och Två af Promesierne ther om ransake, och sedhan med theres brees och skriftelighen bewijs late wette, hwadh hielp samme Kyrkie, nödhörstelighen behöfwe kan, sedhan skal hon esther bäste lägenheet blifwe hulpen. Hwadth esthest annen tilgift belanger, Så skole the som sådant behöfwe, besökie Håredzhöfdingen, hwilken sampt medh Kyrkieherden vthi samme Sochn, Thesikest, Fougden och Sex bestedeliche Mån af Rämpden, skole grannelighen och rättwiislighen, såsom the thet framdeles medh sanningen och gott samwete bestö wele, ransake om theres oförmögenheet och nödhörst, som klaghemålen hafwe, och sedhen gifwe them ther opå theres bewijs och wtnes brees vnder theres Signete, om hwadh ellgift eller friheet honom bör niwte, medh hwilket skrifteliche bewijs och wtnes bres, han som klaghemålen hafwer, må begifwe sikh anten til Stadhälteren vthi Landet, om ther någhen är, Eller och befallningzmännerne ther sammestadz, eller esthest til Ds och Rijkzens Rådth, Ther han dhå medh thet samme vthan opholdning fullomligh swar opå sitt ärende, och brees til Håredzfougden ther om bekomme skal, ther och förbete Håredzfougden sikh aldeles skal esther rätte, Så skal och här medh ware Håredzfougden, Håredzhöfdingen så wel som Håredznämpden budit och befalet, at the hafwe theres Håredz Signete vthi tilbörlich acht, och wel förwaret vthi theres Håredzkiste, och ther medh intet vthan theres Samplighe wet och wilie, anten i een eller annen måtte försegle late, Såsom och ther medh skal

Ddd 2

ware

ware förbudt alle Cronones Befalningzmån, Så wel Fougder som alle andre, at the sigh medh Håredz Signete intet befatte, wiidhere än här förmålt är, ey heller taghe thet i sine gömmer, vthan late thet som sagdt är, blifwe i Håredz kisten, vnder Håredzhöfdingens och samptlighens sworen Håredznåmpndz förwaring, Låß och Nyckel.

I lijke måtte, esther Lagh förmåler, at Bestigifwere eller Tawerner skole ware i alle Landsänder. Wele Wij här medh hafwe budit och befalet, at Fougderne och the som Befalninggen hafwe, thet om larhe bestelle och förordne, thet som icke allreede bestelt är, i the Byer som thet til äre tienlighe och wedh Landwågherne bäst belågne, Stem och i alle Sochaer, wedh store allmänne wågher, Råttare och Fierdingzmån, esther som Lagh förmåler. Och skal thette efterne ware theres Ordning, esther hwilken the wåghfarende folck, beswiße skole, Nåmpnlich, een person för Een Måltijdh Maat och Döl, Twå öre, för een Hest, för Milen, Penningar halffannen öre, Och ingen må, eller skal brwke någhen lege Hest, lünger än han medh ägenden besitinget och öfwerrens warit hafwer, wedh thet straff som Lagh förmåler. I Skariegården skal så hållas, at när een person kommer til Gården, och wil leye Bårh, skal han gifwe för hwar Mil Twå öre Penningar, Men äre the flere i följe, så gifwe the hwar there icke meer än Een öre för Milen, Komme och någhre til Bestigifweren, som wele hafwe bättre tilreedt, och selfwe bestelle sigh Måltijd, the skole betale esther thinne wårdering, för ett Phår Tolf öre, för ett Lamb Sex öre, Een godh Gåås Een half marck, Een godh gödd Gåås Sex öre, Ett Hönns Een öre, Ett Egg Twå penningar, Een Kanna gott Döl Een öre, Ett lisp. Smör Tiugw öre, Ett lisp. Ost Sektou öre, Ett lisp. Flest Aderton öre, Ett lisp. Fort Rött Tije öre, Ett lisp. Salt Fax och Ahl Twå marck, ett lisp. Strömming och annen Salt Fisk Fem öre, Ett lisp. Torre Gadder och Ahl Tolf öre, Ett lisp. annen Torr Fisk Tije öre, Ett lisp. Dwe

te brödh Sex öre, Ett lisp. Råghbrödh Fyve öre, En Kanna sött Målt Een öre, Höd til een Hest om natten, Een öre, Een Span Heste korn eller Hafre, esther som thet sälles i näste Köpstadh ä rätten Torghdagh, för een Sång om natten af then som intet förtärer, Penningar Een half öre, för een Halm kårwe een Fyrick. Och hwadh som then wåghfarende nödhstorstellighen behöfwer, och han begärer, dhå skal thet honom intet sönie för sådan wergåldning, som thet want är, och här skrifwit står, Och hwadh som icke är gullet, när Gester dragher af Gårde, thet är råån, och skal som wåldzwercke straffet blifwe. Ther bredhe wedh så skole och Bestigifwere ware förtentte, at hafwe i förrådh the nödhstorster som wåghfarende folck behöfwe, och icke heller i så måtte någhrom huus och fordring sönie, wedh straff tilgörendes. Ther och så många Gester kommer til Gårdz, at the icke alle kunde bekomme huusrom, och theres welfordren, skal Bestigifweren, Låhnsmanen, Råttarne eller Fierdingzmanen, hafwe macht at lägge them ifrån sigh, til näste Byer, för skälligh betalning, esther thenne förskrifne Ordning, och thet emoot må ingen sigh wågre, Frelsiss eller Ofrelsiss bonde. Men Rijkzens Råd, och andre bådhe af Adel och elliest, som i Rijkzens wårk och ärender, af och til brwkedhe blifwe, the skole frijt, af Låhns och Fierdingzmån, blifwe esther een skälligh nödhstorst förfordres, Dogh een af Rijkzens Råd icke starkere, än til Tolf sine ägne Hester och Dienere, Adelsmån vthen Råd och andre, medh Dite, Sex, Fyve, Tree, eller Twå ägne Hester och Dienere, esther som the kunne ware til, och såsom thet opå ett serdeles Wårtekn eller Kennemårcke, huru stark hwar och een ware bör, och medh Skiußhestar förfordres, skal blifwe vshdeelt, Men när the och draghe theres ägne ärender, så skole the och stå theres ägen tåring, dogh esther then Ordning, som för:bt är, Elliest skal och icke heller någhen, hwarken Skatte, Crone eller Frelsiss bonde, medh ofedwanlighe Skiußfårder och Bestningar blifwe bestwåradhe, wiidhare än Sveriges Lagh och Adelsens förwårkwe de Priuilegier, medhgifwe.

Vthi lixe måtte, Skole alle Fougder och Häredshöfding-
 ger ther på til thet sittigeste drifwe, at allmänne Wägher och
 Broor, måtte blifwe rådde och bygde Laghgille, therföre icke hel-
 ler någhen bör ware förskonet eller fridkallet, wiidhere än som
 Lagh förmåler. Thesittigeste skole the och insecende hafwe, och in-
 gelunde tilstadie, at tw Godz blifwe lagde vthi Ett, som man
 finner offte skeedt ware, therigenom Rijkfens inkomst myket war-
 der förskallet, och icke heller Skattehemman så sönderrijswes eller
 åtskillies, såsom af Ursvingerne offte tilbudes, och här til my-
 kee skeet är. Icke skole heller Prestter, Fougder, Lahnsmän,
 Westgisiwere eller andre hafwe macht at köpe eller til sikh ågne
 flere Hemmen, och vnder sikh fridkalle för een deel eller annen,
 ther the icke synnerlighen hafwe Dsiverhetennes bref och tilstånd
 opå, än som the sielswe besittie, therigenom Cronnones ingeld
 som är Skingsfärder, Daggwårcker, Fördylar och elkest andre på-
 lagher hwadh namn the helst hafwe kunne, blifwe förminskede.
 Ther som och lägenheet finnes at optaghe Torpeställe, på Cron-
 nones eenskylte ägendom, at förbättre Cronnones rante medh,
 och sådant icke skeer andre gamle BoorByer, och besittne Peem-
 man til hinder i någhen måtte, dhå skole the och them besättie
 och bruke late, Och skole alle fulsätte Bønder, ware i alle vth-
 lagher för heele, Men halfwe, Torpare och Fierdingboer, så
 som the ligge til, esther Jordetaalet.

Vtterlighere, efter här til offte år skeet, at then som haf-
 wer sittidh i någhre Härede i Häredshöfdinge stadh, hafwer och
 i samme Landzände hafdt Laghmans doom, så at the saaker som
 hafwe waret opskutne vnder Laghmans ransakning i the Häreder
 han hafwer sittedt i Häredshöfdinge stadh, äre sedhan af honom
 sielt förhörde blesne, Hwar vthaf wel sölgdt hafwer, at mången
 kan vthi sin rätt ware förkort skeedt. Therföre skal här esther
 förbudt ware, at ingen som sitter i någhen Häredshöfdinge stadh,
 skal i samme Laghsagu hafwe Laghmans doom, På thet at så måt-
 te, icke må gifwes tilfälle, att någhen dsiver olagh och orätt hafwer
 sikh

sikh beklaghe, Såsom och the som sittie i Häredshöfdinge stadh,
 ingeledes här esther bör sittie, meer än i Ett Härede eller Tw
 til thet högste. Medhan och offte vnder thet namnet Återstå-
 dher warder myket vthaf Fougderne kraf och pantedt, som Bön-
 derne wel dubbel kunne hafwe vthgiordt, och i så måtte mykit
 emoot Dsiverhetenes wille och weetskap, och genom theres egen nytte
 som the ther medh sökie, gøre Almoghen emoot Dsiverheeten mykit
 owillighe. Therföre skal esther thenne dagh ingen Fougde hafwe
 macht at kräse någhen återstådhe som är öfwer ett år tilbake, es-
 ther som tilförende af wår käre Her Brodher så och wår nådiges-
 se Konung, saligh hoos Gudh, hafwet varit råbudt vthan han
 hafwer serdeles Dsiverheetens tilstånd ther opå, och i Nådne Camma-
 ren hafwer bewiist By och Bonde, then han weet medh rätt til
 gå. Och thet skal vthi hans bref vthtryckelighen förmålt ware,
 huru myket hoos hwar och een kan ware til at kräse, ther es-
 ther skal Häredshöfdingen och the Fols, sedhan sampt medh Rys-
 kieherden i Sochnen, ther han boor som kräft, ransake, hura
 ther om i sanning finnes, för än någhet af någhrom vthtagi el-
 ler pantedt blifwer. Utthenstund och offte warder klaghet, at the
 Bønder som någhre Willwahrer bekomme, och til Dsiverheetens
 baste oplate wele, blifwe icke så til fyllest betalte therföre, som
 skal kan ware, Hwarvthaf förorsakes, at the vndstinge them hem-
 lighen bort, Köpmän och andre i händer, och warde så vthför-
 de af Rijket. Så på thet at the som sådanne Willwahrer be-
 komme, som Dsiverheeten tienlighe äre, måghe wette hwadh the
 för hwart, efter thes wård kunne hafwe til at kräse, Så är een
 wiss Ordning giord, och ett öpet Breef ther om vthgånget til
 alle Fougder, esther hwilken the hwar om een betale skole. Så
 frampt thet icke skeer, och någhen sikh theröfwer beklagher, dhå
 skole Fougderne ther til sware, och icke ostraffede blifwe, Es-
 ther som Sweriges Lagh innehåller, at vthi inge Landzänder,
 må någhen Nå til lima jaga, vthan Konunger, och ey offtere
 än han Håll håller, esther som ther om vthtryckt warder i thet

23 Cap. i Bygninge Balcken. Så förbinder och Lagh at fare
 esther Elgh emellan Fastegang och Diosmesje. Thersfore skal här
 medh allom så wäl Adel som Dadel, innen och uthen Råd, vthi
 these förbemälte tjdher ware förbudt, någhre sådanne förbudne
 Diwr, såsom Diort, Rhå och Elgh til at fälke late, Säsom och
 wedh högste straff någhen ware efterlatit til at late stüne
 på Cronones Frij parcker, hwilke wel framdeles skole blifwe
 Rampngisne. Vthi liike måtte skal och wedh straff tilgörende war-
 re förbudt alle Fougder, Säsom och Ryttere och Knechter,
 at hafwe eller brwke Facht, Skytter, Rhårep eller annat sådant,
 vthan Fougderne skole förmanne ware, at hafwe grann och
 opseende, thet ingen, ehoo han hefft ware kan, här emoot någhet för-
 retager.

Til thet sidste / skal och icke esther thenne dagh blifwe tilstodt,
 at the Köpwenner/ som Skätt gifwe i Stadhene, och icke haf-
 we ägne Gärder eller Heemwist, skole wiudere handle än i then
 Stadh the gifwe theras Skätt vth, och icke i Bärzlaghen eller
 annorstads/ wedh tilbörlichit straff. Ey heller någhen ware tillat-
 tet, at hafwe Drenger liggende wedh Bärzlaghen, eller thet brw-
 ke någhen Handel, medh mindre han är een besiten Borgere vthi
 någhen Stadh, Och then som vthsend warder at köpslage, skal
 hafwe bewijs medh sig vnder Stadzens Insigne, at han är wiss
 i sin ärende, Hwilken som befinns at gifwe någrom bewijs, at wa-
 re hans Eienere, och thet kan sedhan befinnes annorledes, then sam-
 me skal sampt medh Eieneren tilbörlichen stasset warde. Thette
 hafwe Wij edher alle samptlighen och symmerlighen, gunstelighen
 och wenlighen welet weethe late, och twisse intet, at i edher vthi
 alle måtte/ emoot Kong: Maest: i Pälens etc. och Sveriges Rike,
 och nu vthi D:te Kon: Maest: fräware, Os samptlighen troghaer
 hörsamme och råttredighe warde bewissendes, esther som i bådhe
 nu och tilförrende hafwe lofwet och tillsagde. Befalendes at i al-
 le

le samptlighen och hwar för sig fullkomlighen edher thet esther
 rättte. Af Upsala then 20. Martij, Anno &c. 93.

Under vårt Furstelige Secrete och wåre Insegel
 Carolus.

Niels Gyllenstjerne, etc.
 Erich Gustafson, etc.
 Hogenschildt Bielke, etc.
 Gustaf Banner, etc.
 Erich Sparre, etc.
 Claus Bielke, etc.
 Sten Banner, etc.

Eure Bielke, etc.
 Erich Abrahamson, etc.
 Benkt Ribbing, etc.
 Gustaf Gabrielfson, etc.
 Gustaf Bidsen, etc.
 Jören Pose, etc.

Privilegium för Koppar Bergsmännen på Ufrads Kopparför-
 selen/ Dagzwerckning med Kärning, brytning i Bondestöten
 Kongsgrufwan och herretaker, rätt eionde. etc.

Datum Sahlun den 29. Martij 1593.

Wi Carl etc. Göre witterligt, att efter menige Berg-
 männen her widh Kärebergit, hafwe i underdånigheet be-
 klagit sig, öfwer then swäre tunge, som the her til hafwe haft
 med Kopperförslen, wiude kärning, Dagzwarke och mycket annat,
 som the her til hafwe warit wahne at göre till Cronenes hytte och
 bruuk, dersfore, på thet the för tunge och beswaring måtte lifede
 och förskonedde blifwe så mycket Cronan uthan skada stee kan, Så
 hafwe Wij opå Kongl. May:s i Pälens wår Elstelige käre her
 broders behag, och efter thet tilstånd H. K. M:t och gifwit haf-
 wer, att wete Hans K. May:t och thes undersätters beste i hans
 K. May:s fränware så med förbe:de Bergsmän förhandlet, och
 thet nådigst efterlatit att the her efter skola ware frij och försko-
 nede för then Ufrads kopper, som the her till hafwe warit wah-
 ne att uthgöre, Så och bewilliet them ware frij, för Kopper-
 förslen som the her till hafwe pléget göre, theslikis för the dags-
 werken

werken som the med fyre häfter hwar dagh pläget bruke att före
 Gråmalmen ifrå grufwen medh, Jtem the dagwerke the hafwe
 varit wägne att göre medh theres hester i Winden efter then
 wäts konst thet samme dritwoer, som wi her hafwe uprette latit;
 Wi hafwe och thet til nådeligen efterlatit, att för:te Bergsmän
 må frit tillattit ware, utan någon förhindring, att bryte
 uti Bondestöten, wester uth til nise samner långt ifrå thet som
 brytes til Cronones behåff, och icke för nedsentie, än the så widt
 thet ifrå komne äre, sedan måge the thet göre om the wele. Så
 må them och tillatit ware at bryte i Konungs Grufwen thet
 gamle Hestewinden står, hwilken thet ifrå skall bortriswin war-
 de, men för the dagwerke the pläge late göre til Kallrosterne,
 och the otte personer, som pläge bäre malm ifrå Lawen til Ro-
 sten så och the fyre personer som her til hafwe varit wägne före
 malmen ifrå Lastwen til Kostmuren och uth före Gråberget, och
 the fyre personer hwar dag wid Smedierne pläge brukas måge
 the gifwe peninger eller Kopper före att löse. Theflikes måge the
 och loff och tillstånd hafwe att bryte på herretaket fram i gaffen
 öfter opå i wäggerne alene, och icke på bottnen; doch skole thet
 hos förpliktade wara, att hålle the grufwor rene som the bry-
 te uti, att icke med grus och annen örenlighet förfylte warde,
 och på thet att icke flere partiij måtte trängie sig til att bryte i
 grufworne, än som allerede til thenne tidhen hafwer efterlatit varit,
 på thet then ene icke måtte hindre och förderwe then andre, derföre
 är och så samtyckt och bewilget, att inge flere man skole tillstå-
 dies något brukit eller bryning hafwe än the trettio par som
 her til varit hafwer, der emot skole the förpliktade ware at göre
 rett tiende af alt thet the bruke, och the tise skeppund ware af-
 lagde, som the för hafwe haft fritt för tisonde wihaf hwar tier-
 ding, deslikes och utgöre af theris hemen så mycket i skatt och
 aftradt som hwart hemen kan ware gott och lågligt til, och ef-
 ter som hwartere kan framdellis warde skattlagdt före, och derfö-
 re skall ingen frikallet ware, utan the som utaf börd och slächt,
 eller

eller elliest Frelse äre, och Frelse uppehålle kunne, med mindre
 the niuta serdelis Konungens nåde, der Befalningmån, Feutger
 och andre, som för högt:te K. May:8 i Pälens, Ed för wåre
 skuld wele och skole göre och lathet, måge wette sig efterrette, icke
 görenes för:de Bergsmän her emot hinder eller förfång i någon
 måthe. Af Fahlen widh Kopperbergit 29. Martii år 1593.

Hertig Carls Patent om twenne Bönedagar i hwar weka,
 nemligen Odens och Fredagen i Städerne och på Landet
 hwar Fredag öfwer hela Furstendömet hållas skall.

Datum Tyköping den 10. Junii 1593.

W Carl etc. Tilbiude Eder oss eskelige wåre trogne under-
 säter, så wäl andelige som werldlige, uti hwad stand the
 hållt ware kunne, och innan wårt Furstendöme boendes äro, wår
 synnerlige gunst och nåde tilförende. Och kunne eder trogne un-
 dersäter gunstligen icke förholla, at efter wij alle nogsampt see och
 förnimme Gudz straff och strenge wrede uti mongehande motto,
 för syndernes skuld, som är medh krigh, hunger, dyr tidh, mong-
 gehanda åtfylliga sjukdomar och andre flere sådana straff och plä-
 gor, (som Gudh bätredt) dageligen dags förökas. Och kan
 sådana Gudz straff och wrede genom inter annat eller bettre me-
 del blidat och affkastat warda, än igenom bönen, när hon rätt
 och Gudfruchtigen af ett botferdigt hierta brukat warder, och
 att menniskan omwänder sig til syndabot och bettring. Hwar-
 före hafwe Wi för godt och nödigt ansedt, efter som och för-
 ste macht opå ligger, at låta förordna och stichta wihöfwer wåre
 hela Furstendöme, så wäl på Landbygderne som uti Städerne
 förwthän Bönedagar och andre Högtijdes dagar, at hållas skole
 twenne Bönedagar om Beckan uti Städerne, och Predika es-
 ler Bönedag hwar weka wid hwar Socknekyrko på Landbyg-
 dene: Och efter hwar Predikan så wäl om Bönedagar och Hel-
 gedagar, såsom hwar Söknedag både uti Städerne och på land-
 bygdene, skole Litania siungas eller upläsas, så framt at hwil-
 ken

ken Prest thet försummar, icke skall tilböriligen straffat blifwa.

Sammalunda befalle Wij och, efter Wij noghsampt förnimme (Gudz bätret) ibland Åhörerne, att ty werre störste parten finnes, som hwarcken lust eller willia hafwa at sökia til Kyrkian, när Gudz ordh ther förhandlas, att Presterne då hwar vthi sin Församling, gifwe acht opå, huru monge Personer vdi hwar gård finnes, som så widt till ålders komne äro, at the Gudz ordh achta och höra kunne, och sedan ansvarligen förmana huusfäderne och huusbönderne, at en person af gården til the ringeste kommer til Kyrkian, när the dagar äro om Welan på hwilka Gudz ordh förhandlas. Och ehoo som så nackestys är, at sedan han här om, som til hans salighes nytto lender, förste, andre eller til thet högste tredie resen, af sinne lärefäder förmaned blifwer, icke will som förmålt är, sökia til Kyrkian, när Gudz ordh ther förhandlas, skal bötha och straffat blifwa som här efter föllier. Vthi Städerne är thet en Borgare, Borgerska, eller hwem som helst ther boor, som huus håller, then skall, anthen thet är Man eller Qwinna, bötha för sin egen person, för hwar gång, han Predikan försummar, en half mark penningar. För yngt folk, drenger eller pigor, skall then som huuswerden är eller huuswerdianan gifwa två öre. På Landbygderne, skal Bonden eller Lustrum vthigifwa hwar för sikh 2 öre och för theris legobion ett öre, så ofta Predikan uthi theris Sokenkyrkio hafz för händes, och the thet försumma, så at ingen af gården kommer til Kyrkio. Hwilka penningar skole sedan komma Kyrkiones bygnings til nytto vthi hwar Stadh och Sokenkyrkio för sikh. Finnes här vthinna någon försummelse hoos Presterne, antingen i Städerne eller på Landbygdene, at the icke flitligen hålla samma Bönedagar wid macht, på thet sätt som vthi thetta wäret Mandats bref förmålt står. Then skall och böta til Kyrkiones bygging 4 Mark. Sammaledes skole och Wäre Fougder, hwar vthi sin besatning, så wäl medh Prästerna såsom åhörarna här vthinna ett flitigt inseende hafwa, at the som her emot sättia sikh, måge straffede blif-

blifwa. Hwar och Fougderne icke gifwa här grann acht opå som förbemålt är, skole the för hwar gång, the medh försummelse beslagne warda, bötha 4 mark. Ther J Dannemån alle så wäl andelige som werldslige, som vthi wårt Furstendöme boendes äro, wette eder fullkomligen efterrätta, anseende at sådant är gjort för Eders salighes nytto och wälferd skull. Gud Eder befallandes.

Ordinancia om Riöphandelen med Städersnes Sameycke och godsinnande oprättat. Datum 1594.

Wij Sigismundus etc. etc. Gidre witterligt för allom them, som nu lefwa och efterkomma kunne, at efter thet Wij hafwe förnummit några märkelige brister wara opkombne i Riöphandelen, hwarigenom Städer och Borgerskapet blifwe förderfwade, och okiöp tager öfwerhanden i Riket; Så hafwa sielfwe Städerne och sin emillan här till haft stor twist och beswaringh emoth hwarannan, dersöre hafwe wij sampt medh wår Elskelige käre Faders broder Högborne Furste Hertig Carl etc. och wårt Elskelige Rikets Råd, tagit thetta i nödtorftigt betentande, och oss och menige Riket, samt alle des trogne Inbyggjare till gagn och gode, således som här efter föllier, therom beslutet, sampt hafwe dhe och sinemillan sikh godwilleligen förenede hwilcket och ewerdeligen hållas skall.

Till thet Förste, skole Uppstäderna i Mälaren fritt segla medh theris egne Skip igenom Eöderström Vthrikes hwar the wille, och icke i Stockholm blifwe hindrade eller plagade. Men thet så hände, att widh Stockholm wore sådane vthflogh eller lütet watten, att Skeppen ey kunde flyte igenom Strömmen, vthan thet stadnade; då skall thet obehindrat wara them efterlätit att orskeppe 2, 3, eller 4, lyster, till thes Skeppet sikh låtter och flyter genom Strömmen; Och om högste nöden så trängde, då måge dhe lägge genom Norre Ström, dock det förbehållet, att the thet så wäl som medh Eöderström, skulle gifwe Staden Strömpenningar, och att the skole hafwa theris bewis och Stadsbref, att thet är thet tillförenne wäget, och när the skole igenom

nom Strömen skole the gifwe af lesten hwar gång, antingen op eller vth Tre öre lesten, och af hwar skerundh koppar 2 öre effter det kostar dem myckit att vthe hålla Windebroer, Sren och Trädger wedh macht, ther emot igen, skole Stockholms boor och andre, som ifrå Bergslagen allenest sielf låte något Zern eller Kopper vthföre, gifwe Opstäders boor af hwar skerundh Fyre öre af hwar lest Åsmundz Zern, 12 öre, och af ett Skerundh Stångjärn 1½ öre; Och måge the obehindrat i frimarknader, köpe Zern vdi punde och hundrade taal, dock icke längre än i the tre rätte Marknadz dager, och intet köp göre, för än Marknaden lyst blifwer; the skole och hålle theris wicht, Pynder, Wåggh och Bismen, så wäl i Bergslagen som i Städerna alldeles oförfallsed. Effter som af ålder warit hafwer, och ther som något feel ther vdi finnes, skall thes pröfwes och rätses i Stockholm, hwilke och skohle hafwa rätt wicht och mått, så skall och all Plåte Kopper, som vthfändes märkis, på thet han icke skall wahra förfallstat, Pall och ingen, antingen Stockholms Boor eller Opstäd, öfwerföre eller opskippa thes gods widh Ödöre Tällie, såsom Stockholms Stadz Privilegier innehålla.

Wäffleboer, skole obehindrat handle i Bergslagen, widh Tårsäckers, Bergberg och Kopperberget, och måge the bruka Seglas Vthriikes med theris Skip medh oförbudne wahrer, hwadh som the kunne åstad komma. Dock medh inga åtande warur. Icke skole heller någre främmande segle till Wäffe, efter denne dagh. Så skole och icke heller the sielfwe eller thes Dränger hereffter wancke på Landzbygden i Oppland, Wästmansland, Stockholm, Upsala, Linköpingh eller Wästerås till hinder, anten at köpe Swanmål, eller förbyte Köpmanne wahrer, medh Prester eller Bønder, effter sådant är fullt Landz köp; Och the nye Hampnar, som äre vdi Röstedh och Håkenäs Sochner, ther månge Norrlänningar ligge, hereffter Wäfflestadh till hinder, vthan drage till Wäffe medh theris båther och Skuter; Men EllsCarleby allene, niuthe vtheris gamle

Mark.

Marknader obehindrat, effter deris förre Privilegier; Men then Hampn, som Wäffeboerne hafwe haft opå någre år i Mora Sochn i Edliefstadh leggies nu af, så att the hereffter ingen köpenstap ther hafwe skole.

Dregrundh må och Segle medh Tuu Skeep Vthriikes, dock medh ingen åtende warur annerstades än till Stockholm, skohle och icke hereffter fare vth medh sine Cleder på Landet och göre Landz köp thermedh, såsom her till skedt är.

Hudwicks wäld och Härnosandh, som nu nyligen för några år sedan först Funderade och bygde äre til Köpstäder, skole her effter ingen Seglas bruuke, hwarken Vthriikes eller annorstades Ödöer om Stockholm, och inge Fremmande, skole och må handle ther, effter thenne dagh; Men will någor ther blifwe boendes och bruuke sådanne handell som dee förre Landz köpmän ther i landet tillförenne haft och niutid hafwe af ålder, thet måge the göre; Dock icke ytterligere, än som i förtijden der i Norland den seed och bruuch warit hafwer, och hwar så är, att ibland them finnes någon, som will bruuke Seglas Vthriikes, då må han boor före till vthe Swenske Eldstäder, som af ålder hafwa Seglas bruuket och Sveriges Lagh medhgifwer. Men frij Marknadz tidh skall hållas i Hudwicks wäld om Fembtondedagh Juhl och i Härnosand om Korfmessen om hösten, vth Stockholm boor och andre wære undersäter, på den tiden frij sökie måge.

Hedemohra Stadh, som nu nyligen bygt är, hwilken alle andre Städer så och Bergslagen, bestwäre sigh högt uthöfwer att wahre landet och dee andre Städer och thes gamle marknader skadeligh, skall legges af hereffter, och blifwer vnder Landz Lagh liggendes och Bergsmans rätt, som tillförende warit hafwer; dock effter thes gamle seedh, hålles en Marknad om året för them sielfwe, och icke någre af andre Städer, skohle hafwe ther at köpslaga och intet neberlagh bruukes der, och ingen främmande hafwe löff att sökia samma Marknat.

Ell thes effter:ne gamle Lagehampner i Närrebåttn, måge alle

alle Inlänske Städers Borgare segle, som af ålder varit hafwer, som är Tornå, Kymä, Jyå och Blåå och opå thet Almogen i Wäster Norrlanden, måge och bekomme theres nödterst som the behöfwe, är tillåtit att the af Stockholm, Gäste och Drögrundh, måge sökie någre andre Hampner der i Norrlanden, som äre Södre och Norale Hampner och Hudwikwal i Hellsingeland, Sköön Sochn i Melpade och Härnosandh, och Norrmanlin i Ungermandh, Bmå, Skälid och Lulå i Wästerbotten, och Mustesari i Österbotten, dock icke att drifwa någon landsköp oppe i landet, wijsdare än vdi sielfwe Hampnerne.

Så skole och these effter:ne ware frij Hampner i Bplandh, nembl. Norre Fålgge, Haarboorwiif och Åfers Åå, liika som af Ålder varit hafwer, der måga Skåribönder medh Skutor och båter tillånnde, och handle och förbytte medh bönderne på landsbygdenne, dock intet wijsdare att drifwa något landsköp.

Item måge och Borgerskapet i Stockholm och andre Upsstäder, obehindrat söchie Finlands och Bplands Fiskerijdh, så wridt som af Ålder varit hafwer, dog Åboo Stad; Privilegiet oförkränkt. Elliest skole alle nye Hampner, som icke här nämnes och Privilegeras wara förbudne. Och ändoch att Adelen är fritt att bruuka Skip och Seglaas, liikwähl skall ingen antingen i Finlandh eller Sveriged, vthföra af Riiket något wijsdare, än som theras Privilegier medgiffwer. Icke heller skole någre släppas medh Salt Fisk opp igenom Strömmen in i Mälaren vthan thet är råtte Skårikarler och Dieboor, the som icke såådfwer Otte, Tije eller Tolff Span. Ty the som mehre vthskåde hafwa, måge ey kallas Skårekarla, dog skall Adelen icke förmenes att före Fisk til deres egne gårdar.

Så stulle icke heller sådanne Skårebönder städias igenom Strömmen mehre än en gång om åhret, Nembligen om hösten icke heller mehre än en Bådch eller Skuta af hwar gårdh, då skohle der och, när dhe sleppe igenom Strömmen, ware förplichade att först söchie till Opsstäderne, och inge andre oläge Hampner,

ner, widh Skute, Båters eller gods förtappelse, och skohla dhe först biude dem deras Gods op för skåligt köp, efter som dhe kunne något när bekomme af Bänderne på Landsbygden, will Borgerskapet då behållit, så skole dhe köpslå med them innom 8 dagar, hwar och icke, så hafwe de sedan fritt att leggie af medh deras Skutor igen, och til andre Hampner på Landsbygden, som thet näst kan belågit wara, att förbyta deres Fisk i Spannemål och i andre warer.

Helsingfors skall blifwa widh macht, och hafwa frij seglaas vthrijtes, dock icke medh någon åtande eller förbudne warer; Men Borgå afflaffes, dock att Borgå hafwer sin Marknadsdijd om åhret, Nembligen N. såsom af ålder varit hafwer.

Item, Raumo och Bidneborg, skole icke heller vstuppe något annat än Tråwårke, och ingelewes åtande warur, ej heller Trån, Huber, Skin eller Smör, och skall i Raumo hållas Marknedt den N. och i Bidneborg den N. och skole inge fremmen de segle antingen til Raumo, Bidneborg eller Borgo, ey heller skole the sielfwe segle vthlåndes wijsdare, än som nu för bemålt är. Så skall och wara förbudt, att ingen Borgare heller Köpstadsman, ehwar han boor, heller deres tienere, skall wara liggjande i Norrlanden heller Bergslagen om Wintertijd heller hele åhret, hwilken är en olaglig handel, och alle Städer til en stor affaknad; thet om the sigh och nu alle samsatt och förenet hafwe.

Östgöthe Sidstäder, som äre Söderköping och Norrköpings Borgare, skola bruuka deres Seglager frij innom och vthom Riikes, och handle med fremmande hemme i theras Städer; Ther emot skole the icke vthborga thetis Gods på bygden, synnerligen Wåstånstångh, vthan thet sker i frij Marknader; Och hwadh som the i frij Marknader vthborga, skole the i the näste Marknader thereffter inmana och icke Marknader emellan, anten the sielfwe eller thetis Drångier fara i landet och mana medh mindre thet warder them af wåra Opsstäders Borgare i Linköping, Fff Waa

Wassena och Stenninge sedeles esteclatit medh deras åpne breff, och effter i Söderkiöpingh och Calmarna, icke härtil hafwer varit någon frij Märknat, som Bpstäderne och menige man kunne hafwa tillfälle till att byte sig någon Fist och andre nödtorfflige warur til, dersöre skall här effter nu hålles thet åhrligen ifrån Parismåsa och in til Bartolomei, både för Främmande och Inländste, thet både Bpstäder och menige man, så wål som Wdelen och Klerkerij, måge dhå hafwa deres frij handling medh: Effter som och fordom dags och för wår kære Herrfadens och Farfadens Höglöf. i hugkommelses Regements tider, hafwer varit stadgat, och lika som nu i wår Stadh Nylöse hålled warder. I Norrköping skall och hålles en frij Märknadh, ifrån Mateismåsa och til Michelsmåsan. Nylöse hälle en frij Märknadh ifrån Sluffmåsa til Bartolomei.

Item, alla olaga Hampner i Bråmiskan och annorstäds widh Ostgötha Siösidan, skall och wara härmedh förbudne. Och skall i Städerne handlas som lagh säger, och thet effter theres winterliggiare, Item Skärefarkarne bör hafwa förwaret Fist wål packat och i gille trä, såsom och låte thet för höge packet och jirekter, för än thet alt föres op i landet til andra Märknader, på det wåre Underfater icke blifwe bedragne medh något skärdh och owarachtigt gods, eller fallsta tunnor, halstunnor och fierdingar, som här til stedt är, och mycki för os hafwer klagat varit. Thes se förberörde Ostgöthe Bpstäders Borgare måge fritt segle medh theres egne Skipp ifrån förberörde Siöstäder, om the thet förmå. Men förmå the och icke sielfwe hälle så många egne Skipp; Iå frachta theras gods på Inländste Skip. Åro the och icke til fångs, så måga the obehindrat frachte samme gods på fremmende Skipp. Sammaledes måge the och bruuke fritt hampnesfiste medh theres egne Sköter, om the wilja. Inga fremmende wara lofgismit at föra theras gods til Bpstäderne heller wth på bygden och icke heller inmana gåld, wthan Städersnes förlof och medh theris påß och bewis, effter som alle Städer sigg therom förenadt hafwa.

Nye

Nye Wåsterwiik skall blifwa wedh macht och hette sin märknat i gamble byn wdi tre dagar, som af ålder secdh varit hafwer.

Men denne nye Märknat i Wimmerby, skall härefter wara afslagd.

Jönkiörings boor måge fritt wthskippe deres gods, antingen widh Nylöse eller widh Ewderkiöring, och Wåxiö Stadh widh Calmarua, lika som i Högbemalte wår Solige Farfadens tidh hållit blef, men finnes det och att dhe föra deras gods annorstädes öfwer Grängen, då stola dhe dersöre tillbörligen straffas.

Eksjö boor stola intet segla wthrikes, wthan föra deras gods til Calmar och Wåsterwiik, och thet sällie theras gods medh Borgarne i Staden, och stola holla allenast deras Märknade om D. Scholasticz som är den 10 Febr. och intet Landkiöp drifwa, Sochn från Sochn som här til stedt är.

Alle olaglige Märknads plager i Smålandh, som är Fyllinge wdi Wåso, Blådinge i Ålbo haradh, Horn i Sunnerbo, Item Hwetlanda, och två nya Märknader i Eskwade, Item Frölunda i kindh etc. skole alldeles afstafes och wara förbudne, thetligest och alle olaga hampner utmedh Smålandhs sidan som är S. Sigfids wiik, Item Bergware hampn, Item Hursheld, i Södremöra eller annorstäds, allenast Mölstaðs Märknadt, må blifwa som den af ålder varit hafwer, Och deremot igen skall hållas en allmanneligh frij Märknadh i Calmarne ifrån Wårstru dagh dyre och til Bartholomé som förbermålt är.

Blånningar skole intet segle Bthlåndes medh någon Bostap, Fist, Smör eller andre åtande warur, doch dhe som synnerlige gamble Privilegier thet opå hafwa, serdeles på Norre Bdden, måge Bthskleppa Steen och Tråwårke, och stundom några såå och små hästar, hwilcka af wåra besallningsmän skole först besecs och förpassbordas. Icke stohla heller några främmande, måge sölia några hampnar, hoos dem eller eljest annorstädes på Dlandh,

Sff 2

något

något handla, byta heller köpslaga widh deres gods förlust.

Så skall och härefter wara allestädes öfwer alt Riket förbudt, att Bihföra någre hästar, Oxar, Fäår eller andra dtande warur öfwer Gränzen, ther af här till mycken dyr tidh förorsaket är, ther opå wåre Befallningsmän och Fougtar flitigtinsende hafwa skohla, wed högsta onåde.

Widare, på thet, att wihi all köpshandel, däste bättre och lagligare måtte tillgå skall således härefter hållit blifwa.

Att ingen köpswån skall få af sin Husbonde nedverlagh eller någon hielp, för än han i 6 åhr redeligen tient hafwer fören drångh, och förr bör then och icke heller något köpslaga, heller gidra skatt i någre Städer. Blifwer och tillåtit, at köpswånnerne måge segla Bihrikes och gidra tilföringh. Så och måge the bruka Rydzhandelen, lijka medh andre Inlånste Borgare, och thes emellan köpslaga i then Stadh the hafwa sine hemwist och göra sin skatt, Men icke att brukka frij Märknader i Bergslagen, eller segle till Norrlanden; Bihan then näringen måge besittne Borgare allena hafwa och niuta och ingen köpswån niuta fullkombligh Borgare rätt, för än han är gift och sitter bosast i någon Stadh, och hafwer gjort sin Borgare Sedh och vpperhåller all Borgare rätt, Zemyte sine wedertijcker, och hafwer bezwijs hwar han född är, och hoos hwem han tilförenne redeligen tient hafwer.

Item inge Borgare vthaf hwad Städer det hållt wara kan måge härefter sielfwe draga, heller och senda sine Dränger, Byer, Sochner och Dårader emellan, att gidra och drifwa Landskiöp, ej heller dhe Siöstäder förskicka sina drängar Märknaderne emellan, att mana vthborgat giöldh vppe i Landet, vthan thet som i Märknadz tijder heller elliest thes emillan af them toges til borgens, skall och i Märknadz tijder inmanas och betalas, vppå thet att Landskiöp (så mycket möjeligit är) kan warda förhindrat.

Och när någre köpswänner eller Borgare Drängiar skola draga sine åhrender, skole the först hafwa bewis af Stadens för-

mån

männer där dhe äre besittne heller gøre deres skatt, och sedan måge då wåre Befallningsmän gifwa them deres Passbordh och Wågebref derpå, och elliest icke, på det all Ordning, som af sådant Landstrykande här til warit hafwer, måtte thes bättre blifwa af lagd, och wåre vnderfåter i Städerne ther emoth igen, skole thes mehra bestija sikh om, at wånie allmogen medh lideligit köp och handel till at draga i Färgdagar till köpstäderne och sölia Märknadz plazer, som af Alder tilförenne seod warit hafwer.

Så skall och härmedh wara förbudt att ingen af Adell eller Ridderkapet må drifwa någon köpslagen heller handell som är Borgerskapet och köpstäderne förnär eller til försång, ytterligare än som theris egne Privilegier förmåler och gamble friihet medgifwer, the skole och icke heller sielfwa förbiuda deras Bønder at fjällia Borgare och köpstadymän deres warur som dhe hafwe til att afåta, så framt som Landbon icke står tilbata medh något af sine åhrliche vthlagor och thesfore något sådant förbudh ske måste. Så skall och härmedh strängeligen och widh högsta straff wara förbudt, att inga Präster eller Bønder, skola i någon mätto handle eller köpslage ey heller köpe heller fjällie något til prång, vthan allenast hwadh dhe af deres egen afwel kunne komma tillwåge, att fjällie och förwånda til deras nödrorfft och huus håld igen.

Item skole dhe i alla Städer hålla rätt wicht och mätt, Item Zernfaten i Bpstäderne, och ehvar Zernfath skole gidras, då bör the wara till wicht om 2 lisp. och wåges medan the äre tomme och märkias som Lagh säger, såsom af ålder hafwer seod warit, sammaledes göres Smør tunnan till wicht om 2 lisp. och märkies och brennes för än Smør pachas der vthl.

Item intet Järn skall hoos Welen, heller i Präste- och Fouggårder eller annorstädes på bygdenne fathas, vthan i köpstäderna och thet medh Stadzens märke brännas, doch ther någre af Wdelen låter före sitt Järn afrad iså deres egne Landboor till deres gårdar; Då skole the bränne thesas wapen på Fate, för

§ ff 3

am

än Järnet sathas, på thet om något ferd finnes sedan, då bör han svara dertill. Så måge och alle the, som wole låta göra Järnsat, vara fritt, allenast dhe låta föra them til Städerna och låta der märkla dem och thet insattha Jernet.

Så skole och alle Tunnor i Norrlanden, Finlandh, Norres bottn och annorstädes vara laggilla och märkla med hwar och ens eget bomärke för ferd skuld.

Thestlikes äre och Städerna här i Upland sin emellan så förent, att Upsala, Wästerås / och Centköpings Stadstunne skall hålla 52 kannor och Stockholms Stads tunne thet emoch 50 Kanner, en tunne Miöl packet skall hålla 14 lisp. föruthan trädh.

Bergsmännerne skohla blifwa thet till hållne, att the låta så Stängejärnet redeligen, och till det minsta 4 och en half aln långt, och att på Skippundet skall gå 9 eller 10 Stenger och icke thet under. I lika måtto hugge Ösmundz Järnet smält efter then Ordning, som thet på i Salig Konung Göstoffs tidh blef gjordt och icke så grofft och illa smidt, som thet nu i någre ähr hafwe gjort, thet af man lieder Skoda Bihländes och Järnet wanwyrdes, så skall och härefter vara aldeles förbudet, at inge främmande heller utländske skola köpslä, wancha eller wistas i Bergslagen, antingen til Kopparberg eller Fernberg.

Widare efter thet, att många både Präster, Fougter, och Borgare i andre städer hafwa huus och Gårdar i köpstäderna, så skola dhe som det hafwa deraf gdra den rättighet som tillhör, heller och sättia dem der in som det godra skole. Af dhe huus och gårdar som wära egne tjänare, thestligest och Adelen tillhöra, och när dhe besittas af them som bruka Borgare näring / då skola the och utgiöra Borgare rättighet, efter som dhe hafwa handelen till; Men the som ingen Handel bruka i Adelen huus, blifwa okrasde, efter som Adelen gamla Privilegier lyda;

och efter thet många Städer byggas och förbättras af mycket Embes folket och Handwårker, derföre skole och alla Städ

der

der sig derom beflitta, efter som hwars och ens tilfalle och lägenhet kan tillfäija; hwillecke och skohla blifwa widh macht hållne widh deres råtta Embetes Skrå, och hafwa deras Allderman, som i lagen förmåles, efter som i förtiden warit hafwer.

Dette äre dhe rynchter, som wij medh Högberänte wår Faderbroder och wårt Ellstelige Riksråd nu på denne tidh besluttit hafwe, Riket till tarr och gode, och will det wahre iblandh, ded förnembste, hwillecke och förberordt är, att Borgare och köpstadsman handle och köpslage redeligen i deres köpstäder på rättte Färgdagar och Marknads tidder, och ingalunda dhe sielfwe heller deres Drängiar, i hwadh Landsända här i Riket, det och helst wära kan, wanke heller fare omkringh på Landsbygden heller flache landet igenom, utthan låte Allmogen och bönderne besökia köpstäderna, och dhe köpe och sällie, blifwer någon annerlunda beslagen, hafwer förbruttit både Gods och dertill 40 mark. Och ingen Fremmande siggie öfwer 6 wekor i Städerna, som Lagh och gamble sedh warit hafwer. Eliest dher och någon i andre måtto öfwerträder detta wårt Mandat och laglige gjorde ordning, skall wahra författet under straff till 20 mark Sölf, Konungs ensak och att wij detta så enligen samtyckt och besluttit hafwe, betyge wij medh detta wårt Kongelige öpne breff, Stådiom och Stadfsom detta till ewärdeligh tidh widh plicht och straff som föreskrifwit ståar. Des till wiho under wårt Kongelige Insegel; Så hafwer och Högberänte wår Faderbroder sitt Secret, sampt wåre gode Män och Råd, deres Signeter här nedan under tryckia låtit. Datum år 1594.

Placat Angående Myntet. Datum Stockholm den 24 Martii 1594.

Wij Sigismundus medh Guds nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storförste til Finlandh, Carelen, Wästfiredin och Ingermanland i Rysslandh och öfwer the Ester, i Lijlandh Hertigh etc. så och Konung uti Pohlen, Storförste

til

til Wittowen, Ryßen, Prynßen, Masuren, Samogitien, Kiowien, Wolhynien och Lijflandh Herre etc. Tilbiude alle wære trogne vnderfåther, andelige och werldzlige, hõge och låge, ådle och oådle, theßlifkest och fremmende, som hår vthi wårt Konunge Rike Sverige och theß underliggende landskaper, wistes, och handel och wandel bruke, wår nådige helsen, beshynerlig benågenheet, ynness och nåde tilfõrenne etc. Och gõre härmedh alle kunigt och wetterligit, at wij icke vthan stort bekymmer och mishagh hafwe förnummit om thet store oklõp, dyre tijdh och oordning, som (ty wårre) år opkommen hår vthi wårt Arfrike, hwilket vthan twiswel hafwer sigh mycket förorsaket af the långsamme feide, som nu vthi mång år hår warit hafwer, therigenom och tilfålle tagit år til at förringe myntet, hwilket mådan thet, någre resor på åtskillige tijder skedde, åre och alle wahrur thet efter upfatte och dyreklade wordne, och ån så widt, att thet gode myntet år medh thet såmbre wantwyrdet wordet, een part slaggede både gode mynt och sølf tilhope, för thet ringe, och dresive och opphølle werel thet medh, menige Rikens inbyggere til stor skade vthi thes nåring och bårning. Warder och thet såmbre, fast ringare opburit, ån thet år i sølfret gott til, thet medh thet warder af en part tilsamman sancket, och i stora summor af Riket vifõrdt. Så efter thet wij, som tilbõrliget år, bære en nådig omwårdnet och åhåge, om thetta wårt fådernes Rike, och alle theß trogne inbyggers långlige welferdh, hafwe wij medh wår elskelige fære Faderbrodher, Høghborne Første Her Carl, Sveriges Rikes Arfurst, Hertig til Södermanland, Närke och Wermelandh, så och wårt elskelige Rikens Råd, betånckthwadh som til theß beste lände kunde, och iblandh annet sunnit rådsampt såsom och høgeligen af råden, hwilket wår elskelige fære och salige Herfadher (høgloflig ihugkommelse) siels hade i sinnet at giõre, hwar lijfstijden långer waret hade, at för båttere myntet igen, intet twisfendes, at thet efter warder sedan alle klõp sig såtstændes. Hwarfõre wij och nu hafwe latidt slå sådant mynt, som vthi

r ofte Öre

1694. 10. 11.

e på en Marck

1694. 10. 11.

iger, tolf
d stycke

1694. 10. 11.

En Daler eller fyre Marck

Half Daler eller två Marck

En Marck eller otte Öre

Half Marck eller fyre Öre

En Öre fyre på en Marck

En Rundstycke otte på en Marck

Half Öre två på ett Rundstycke

Fyret fyre på ett Rundstycke

Fyre Penningar / sex på ett Rundstycke

En Penning / tolf på ett Rundstycke

al
W
vnt
adl
fe
del
het
nig
ha
ni
fel
fel
til
gr
v
te
be
or
fa
de
v
or
le
m
o
h
r
n
t

Handl. sigt allertidigt 1594

Handl. sigt allertidigt 1594

Handl. sigt allertidigt 1594

vthi alle måtte år så gort vthi Korn och Skrod, så at thet vthi hvar stadh är listmätigt med thet Mynt vthi nästomliggende Konge Rike och Stadscher slagidt blifwer, Hvilken förb:te Mynte ordning, här vthi vårt Konge Rike, Wij och wele las the här efter fast och stadigh blifwe, på thet så wäl Fremmen: de, som Inländske måghe ware wise om theres handel, och samme vårt Mynt icke meere än wåre Grunners må blifwe an: tingen innen eller vthen Rikes wanwyrdet, vthan vthi alt köp gåd och gille iämpf och lifte widh theres, och åter theres lifte medh vårt, så länge the widh samme Mynte ordning blifwen: des warde, Ther om Wij och them, medh thet förste tilskrif: wa:wele, at icke Mynter skal gifwes skuld hwar oköp och byr: tish länger wahrer, hwilket Wij doch icke förmode wele. Biv: de förthen skuld, och här medh alswarligen befale alle, och hwar och en vthi sunderheet för sig, som vthi thet vårt Konge Rike byggie och bo, eller elliest theres wist och handel här hafwe wele, at the här efter otwägerligen opbäre thet Mynt vthi sitt rätte warde, som Wij nu slå och utgifwe late, Sålom och wår käre Fadherfaders Konung Gustaf, så och wår Elskelige käre och salige Herfaders beggie högläflig ihugkommelse, 75. 76. 77. 78. in til 90. års Mynt, Nemligen Otte öre på een Marc, och Fyre marc på en godh och gill Daler, etc. Ther efter alt köp, så wäl på Fremmende som Inländske wahrur, rättes och laghes skal, Sålom och Wij thet här i vårt Konge Rike vthi Skatt, Toll, Afsadt och andre vnderfäternes vth: skylder, wele anamme och opbäre late. Och på thet at thet wanwyrdelige och ringe Mynt måtte thes snarere komme af wa: gen, Så wele Wij at vnderfäterne som hafwe något thet af, skole late thet komme in på vårt Konglige Mynt här vthi Stockholm, thet the skole bekomme godt Mynt igen, efter thet warde som vnderfäterne sin emellan thet ringe Mynt i handel och wandel sielfwe satt hafwe, och nu opbäre och utgifwe, förmodendes at therigenom thes för ett gott, lideligt och skö: ligt

ligidt köp vthi Riket komme kan. Wi hafwe och här nedhän före, för them censaldigom latide astrycie vårt Mynt som nu skal blifue vthi Riket gängse, och ther hoos latide anteckne ches värde, huru thet ibland vnderfäterne och elliest skal opbåres och vthgiffues. Wele förthen skuld här medh af Kongligh macht och myndighet, ofswarliagen och strängeligen budet och besalet hafwe, at ingen skal fördrifte sig, annorledes, än förbit stäär, medh thet som Myntet blifuer, och här efter gängse warre skal, at handle eller köpslage, Echo thet gör, Inländsk eller Fremmand, och blifuer thet medh beslagen, och at han ofswerwadandes förbitte vårt påbudh förachter ihette vårt nye och godhet, Sådrom och höglåflich ihugkommelse vår salige käre Gärderhsfadhers och Herfsadhers förbitte åhrs Mynt, och icke wil vrbåre thet för thes fulle värde, som thet är slagidt opå, han skal icke alleneft hafwe förbrutidt alle wahrer och penningar som han handler medh, hwilket vår Chansat ware skal, vthan och thet han oftere igen kommer, til lifwet och vthan all nådher straffet lifwe, Så skal och then som sådant medh skal och sansfärdigh bewijs vppenbarer, och i tidh tilkenne gifwer, en femte deel, på thet sådant thes för kan vppenbart blifue, af förbitte Sakörer för scti oman nådigest af Os efterlatidt blifue. Så skole och alle Toffenärer i Storstädherne hafwe slugh acht och iuseende, at icke något Swenske Mynt, anten af thet ringere eller bättre, vthan Riket förde blifuer, Och skole thet hoos Doll och Accis opbåre, af thet ringe både små och store Mynt, när thet them tilbudes, doch icke högre än som thet af Köpmännerna i köpande och säljande, annammet och vthgiffvidt warder, som förbermålt är. Här efter alle våre vnderfäter och alle andre som i Sverige byggie och bo, eller elliest wises och handel drifwe, sigh fullkomligen hafwe til at esterrätte, ingelunde fördriftendes sig här emoot at handle eller gøre, widh thet straff som förestrifwit stäär, Vthi hwadh måtte Wi och elliest kunne wæthe alle våre trogne vnderfäters gagn och långligedt bestånd, thet

ther tilbåre Wi altidh berågne på Skrifwit på vårt Konglige Eloit Stockholm, thet 24 Martii, Anno Rec. 1594. Vthi vårt Konglige Regemens tidh i Polen thet Giunde, och Sverige thet Förste.

Under vårt Konglige Insigne.

Patent om Skutningar och Postwapner. Dat. Stockholm den 18 Febr. 1595.

W Carl medh Gud nåde, Sweriges Rikes Arffurste, Hertigh til Sudermanneländh, Nerike och Wermelandh, etc. Wäre wetherligit, All åndoch på åtskillige tidher, egenom öpne wendete Mandar, strängeligen och ofswarliagen hafwer förbudt warit, att the ofswermätten många slage Skutsterder och förfler, som hwar och ehn, the egenom Landet af och til reese, här til hafwe fördriftet sigh till ateltaghe hoos Allmogen, Så är doch liktibal inge böcher blafne thet opå, vthan Allmogen beswärer sigh candeles meere nu än tilförende, thet medh blifue betungede. Ehn part bliude til att teuge sigh fordenstap vthan bestedt, Och een deel skuthe sigh på oss, att ware wære Dienere. Så kunne och någre hafwe wære Post, som länge sedhen vthgiffne äre, Någre och nu them bekommit, som oss föge kan ware wetherligit om, thet medh mången således luger och be drager sigh genom Landet, Allmogen till stor tunge och beswåring. Theslikest blifuer och mykin förskel skicket af och till, och heropes alt opå att hörer oss och Cronen til, hwilket doch bes finnes att androm tilkommer. Thersöre, på thet att sådane Allmogens beswåring, måtte een reese affskaffet, och the thet före förskonede och lifede warde, Så hafwe wi medh Rikens Råds rådth thet så betenckt, och syns för gott, rådeligit och nyttigt ware, att the som vthsende blifue vthi wære och Cronenes reeser, Item når någre förfler egenom Landet förskickede warde, som oss och Cronen tilkomme, skole hafwe wise Postwapner, opå hvil

Hwille så många teken skole hengie, och ther hoos beschriftolt, som them blifwer tillatidi att tage Skiughester, esither som är til att see af the Aftryck här under stå, som betyde ifrå ehn; två, tree, och in til tolf hester, Chesikest och när Rijkens Rådth warde kallade til oss, eller och vthi Rijkens saaker vthi Landet reese moste, skole the och blifwe förfordrede, så starcke til Mantall och hester, som Lagh förmå, hwille och theres wise Postwapner ther opå hafwe skole. Och hwille the kunne ware, som sådane Postwapner icke hafwe, the skole inge Skiughester eller annen fordenstap fordre eller bekomme, vthan för theres betalning, sökie till Gessigstverne, som i Landzenderne förordnade äre, The ther waghfarende för skäligh betalning, skole lathen then deel bekomme, som the behöfwe kunne. The som befinnes att tage sig Skiughester till, och icke hafwe sådane Postwapner och beskedh ther opå, eller och biude till att tage flere hester änn som Postwapnerne vthwisse, så skole Fougdierne samt Landzmän och Fierdingzmän medh Almogens tilhielp hafwe macht them att antaste, och til näste Cronenes Slott och Gårdar förskaffe, hwille sedhen vthan all förskoning skole tilböriligen, och esither som saaken kan ware, straffade blifwe. Ther och så är, att någer Landzmän eller Fierdingzmän, legger någer om till Skiuger, Gessning eller vthfodring, som icke hafwer sådane Postwapner, eller och till flere hester änn som Postwapnerne vthwisse, så skal han förste reesen böthe we Marc, annen reese han ther medh bestäes, böthe sex Marc, tredie reesen fyretio Marc, och blifwe satt vthaf sitt Amberthe. Wele förthenstuld här medh, och vthi thetta vårt öpne Påbudz brefs kraft, allom vthi hwadh Stånd och Condition the helst ware kunne, nådeligen och alswarligen hafwe förmanede, biudit och besalet, Att the hwar i sin stadh, råtte sig esither, hwadh som wij här vthi förordnet hafwe, Och icke fördrifte sig här emoot någedt företage, så frampt the under Laghligit och tilbörligt straf icke weele förfalne ware. Gifwit Stockholm den 18 Februarij, Åhr etc. 1595.

Under vårt Secret.

Set.

Hertig Carlo Betänckande om Städernes inrättning här i Riket, som här til hafwer varit, och än är i exift emellan dem, uppå Rikens Råds och Köpstadmännernes widdare öfwerwägande. Dat. Stockholm den 27

Febr. 1595.

Drift, Så är allom wäl wetterligit, att uti the Städer som Nederlag är medh frij Köpmans handell och wandell, der är och meste tillföning och bästa näring, Säsom til Exempel widh Östersidan är Lybeck och Dansig, Endoch dhe andre Städer som widh Östersidan liggandes äre, hafwe och deres handell och wandell, så föres doch meste parten till förbede Niderlags Städer, och theden hemptes då sedan hwadh som behöfmes, i the Konunge Rijke, Landh och Furstendömer kring om Östersiden äre, Säsom Sverige, Danmark, Pomeran, Mechelburg, Prydzien, Liffand, och andre orter. Icke des mindre är i förbemalte Rijken och Landstap tåmmelige förmodne Städer: hwille alle hafwe deres näring och uppehälle uthaf Landsens inbyggere, som nest sådane Städer bygge och bos, och the wahrur som ther kunne falle: Men uti Dansig och Lybeck hwadh som der förhandles till så mång hundredt tusend i allehande slags gods och wahrur, det warder icke allenest tilfördt af the Land, som der om liggie; Dy det wille icke förså den hundrede deel af det som der handles, hwar sådent af fremmende Landstap och Städer icke blefwe theheden fördrift, och ther medh Köpenskap driftwit: Dy den tilföning som skeer af Polen, som är medh Korn, Afke, Ståre och annede, ringe förslår till den handell i Dansig driftwes, hwar fremmende Nationer ther hoos icke tilföning gjorde, och theres handell thit ät hade. Så är och wäl kunnigt, at then Landsorth kringh Lybeck, medh all then tilföning, som skeer både af Sverige, Danmark och Norge, hwilcke theres handell mesth driftwe i Lybeck, ther the hafwe theres uppehälle vthaf, försloge och lthett, hwar the Lybeck icke hade theres handell i Spanien, Franck.

693

Gräntrike och annerstädes, och at fremmande styrcke och vnder hölle samme handell. Dersföre ligger all som förr är sagdt på Niderlaget, och thist folcket wän blifwer, och ther lagh och Rättwisse pleges. Nu är icke mindre, än hwar GUDh Allmechtig täckes mildeligen afhjelpe den beswärlige Feigde tidh, som här till waritt hafwer. Så kan och stöde och mehre Köps handell, hiit i Rijkett falla her efter, än någon tidh uiförende, Will fördenstuld af nöden ware att så frammit i dette Konunge Rike skall gå lossigen och wäl till, så att undersäterne kunne försäpde och widhåldne blifwe, Thet ehn annen Lagligh och ställig Ordning motte göres her i Rijkett och Köpmans handell, än som här till skeedt är, Så att then eene Landsänden och Staden, icke motte ware den andre til förderf, uthan til hielp och uppbyggelse.

All thet som nu förmelet är, kan hwar man wäl besinne, att ther som Niderlagh är, ther är och handell och wandell, Och dersföre synes rådeligen ware, att her uthi Sverige motte och een Plas och sådan Stadh ware uprettet, ther som Niderlag kunde blifwe af des Land och tilliggende Furstendöme; Efter såsom och af ålder och fordom uthi thet Konunge-Rike waritt hafwer, then tidh Wisby war widh macht på Gotlandh, så som då lagh her under Sverige, der icke allene wære granner de Danske, hafwe myckett buritt afwund widh, uthan och iem wäl Tyske, som idkeligen i the tider besittede sigh ther om, att samme handell motte göres til intet: hwilcke och på sidstone så wärdt stelte thet i wercket, att samme handell icke allene bleff om inthe, uthan och stelfwe Landet kom de Swenske ifrån, doch mest egenom the Swenske oemighet.

Nu efter sådant allt är framforit, och är de Swenske nogh sampe til ihugkommelse och Exempel, Så låther man thet blifwe i sitt wärde, emedan thet nu är een annen tidh, som wij lesfwe uthi: Men nu seden Gotland och Wisby komme ifrån Sverige, Så är uthaf wisk och förståndige Regenters och

Konunge

Konungers tidige Råd och wälbetänckende Stockholm som then lägligste Plats her i Sverige, hwilcken uermeere är in om Ninkbandit liggendes än Wisby war, utförset och urbygd, Icke allene till att awarje thet infall, som esomoftest skeede på then tiden af the Ester, Cariser och Finner, som idkeligen up i Malarn stade giordt, uthan och opå thet, att all handell och wandell icke aldeles och platt måtte komme ifrån Sverige, uthan här widh någon wis Stadh blifwe behollen. Och aldenstund sådant wälbetenck är, och icke heller, lagligere plas finnes her i Riket, Så äre sådane lossige Konungers gerwinger, högseligen till att berömme; Och will fördenstuld H. F. N. så mycket menniskieligert och mögeliget är, ther till råde och förhjelpe, att hwar som för så mang hundrede år seden, medh thenne lossige Huswudh Stadh påbegynt, måtte her efter wärckeligen holles widh macht, Sweriges Konunger och dette Lossige Konunge-Rike sampe Stadh och undersäter, till yttermere allwärt och förmeering, och dersföre så mycket GUDh H. F. N. uifstånd gifwit hafwer, seige sitt betänckende, Om sådant icke kan alle wäl behage, Så beder H. F. N. att thet uthi then bäste mening uttydt blefwe.

All thet förste, såsom Niderlaget förmelet är, Så synes H. F. N. thet bäst och stenligesth ware, att then her uthi Stockholm blifwe motte, som Riksens Huswudh Stadh och den lägligste plas der till är, och att alle Städer her i Riket om mögeligit kunne ware, måtte hafwe theres handell och wandell hiit och ingen annorstades, och Stockholms inbyggere, söchte seden medh Skip och Seglas theres handell och näring, om och så mögeligit wore, öfwer hele werlden: Men efter thet någon twist och ofämje är kommen Städerne emellan, serdecles Stockholms Stadh och Urstäderna, Såsom och emellan Stockholm och the Norlenste Städer i så mätte, att the som her i Stockholm boendes, äre, icke wele tilfädje, att någre Urstädes boer, Såsom Drebro, Arboga, Köping, Westeras, Enköping,

ping, Upsala, Strågnås, Forsillie, skole bruke theres handell och wandell uthom Riket them till försång och närings förhindring; Icke will heller Stockholms Stad tillathe, att the Norlenste Städer, som af H. Konun. Mitt äre tillatne att byggies, som äre Hudwikwal och Hernesandh, skole hafwe någon handell och wandell widere än hit til Stockholm: Sådenn twist förnimmer H. F. N. ware emellen desse förb:de Städer: Om nu Stockholms boer någre bestwaringer hafwe emoth andre, än the som förberte äre weet H. F. N. inthet.

Sädent til at föreene, då synes H. F. N. thet sälees des best wille sticke, Nembligen, att efter thet tyckes falle skäligheten likmatigt, att förbe:de Upstäder icke lenger eller widere borde segle, än hiitt till Stockholm och her föryttre deres gods, att thet och så wäl motte blifwe ther widh, Så att hwad gods the kunne bekomme i Uplanden, Så och Bergslagen, ther them skall fritt ware att handle, thet skole the icke annorstådes sällie, än her i Stockholm, och medh Stockholms Borgere allene förhandle. Om nu så wore, att thet skulle blifwe ther widh, så att Upstädens boerne, inthet lengre skulle handle än hiitt till Stockholm, her att sällie deres gods, och äther upköpe hwadh menigheeten i Landet behöfde, och Bergslagerne kunde blifwe uppehåldne medh, då moste äther Stockholms boer och alle fremmende, der emoth ware förbudet alle Marchneder, som hölles oppe i landet, Så och all handell och wandell widh Bergslagen, och icke hafwe någonstådes, någre liggere, som the härtilt haft hafwe, uthan Upstädens Boer allene sädent förbehållit, och så i den Staden förordnades twå Marchneder her i Stockholm på någre wekor tilgörende, Een om Pingesdag, och den andre mooth Hösten, på den belägligste tidh, som då kunde berames: Udi samme Marchneder skulle ingen ware efterlästhit att handle och köpslage medh andre än Stockholms boer allene, Och då kunne Upstädens boerne försörje sig af Stockholms boer, medh det som behöfdes till Lande

Landens uppehålle och nödtorst, om Dingste tidh, hwadh de behöfde om Sommaren, och om Hösten öfwer Winteren, till att förhandle i Marchneder och eliest. Item så skulle efter thet dag aldeles ware affskaffet, thet inge Norlenningar eller Finste skårs boer, som plege med Fisk drage up genom Strömen, och in i Måler, och i alle Städer och Hamner, widere skulle drage än hiitt till Stockholm, och her förhandle med Stockholms Borgere, hwad the hade att sällie, och behöfde äther köpe igen. Icke heller skulle någre Finste eller Norrlandsboer, segle till Tydland eller fremmende orter medh torr eller saltt Fisk, uthan sädent her i Stockholm, och inge annorstådes sällie och föryttre, Så att all handell ginge genom Stockholms Borgers hender, både medh inkiöpande som uttselliende, Så wäl medh Finste skårs boer och Norrlenningar, som Upstädens borgere. Dersöre skulle och ingen Upstädens borgere segle äth Finland, Norrebothn, eller annorstådes, som här till skeede ar, Icke heller Stockholms borgere widh theres gods förbrytelse, fördrifte sig hafwe deres Drengier och liggere i Hindland, eller i Norlanden, eller thitt att segle och handle lathet, Ey heller uppe i Landet, anten widh Bergslagen eller annorstådes, Eller widere handle her i Riket än her i Staden allene, som förer förbermt ar.

Så myckelt the Norlands Städer widkommer, Så synes thet efter Stockholms borgares begären wara skäligen och likt, att alle the seete wahrer, som ther falle, så wäl som huder och skinn, skulle icke annorstådes föres än hiitt till Stockholm, Så som och annen Seglation ware dem förbuden till fremmende Städer her i Östersiden, så wäl medh Träwirckie som annat, uthan all deres handell hafwe hiitt til Stockholm.

Men hwad Träläst tilkomme, den motte Norlands Städer wäl ware efterlästhet, att segle med Westra och allena.

Twert om igen skulle Stockholms boer ware förbudit, all handell som the her till hafih och än hafwe uti Norlanden,

Edå att Stockholms boer hade deres handell af Norlands Städ-
derne, och Norlands Städter af Landet igen, så kunne begge
Partier des better blifve widh macht.

I liste måtte bör och holles emellen the andre Siöstädter,
Såsom Calmare, Nylöse, Item Ödderköping, Norköping,
Westerwiik, Nyköping och andre Städter up i Landet, Edå att
Landsstäderna besökte alle markneder i Landet, och hwad the
ther uthi gods och wahrur kunne bekomme, thett skulle the in-
thet widere handle medh än till Siöstäderna, och Borgerna
thersammestedes, och ingen Seglation bruke at Rydland.
Bäcköping i Småland skulle inge annorstedes hafve sitt Nider-
lagh och Köpshandell än till Nylöse Stadh, och ther skole the
medh Nylöse borgere theres gods förnyttre, och icke at Galm-
stadh eller Warberg det söhra, som her till skeedt är.

Der emoth skulle Siöstäderna och inge Marchneder besökte
up i Landet, eller någon handell hafve widh Bergslagerne, ej
eller deres liggere der eller annerstedes i Landsstäderna, allene
Ödne och Norköringh, Edå och Nyköpings Borgere, moete
besökte Hinderseke Marchnedt i Drebro, och i Arboga Per-
dersseke, Hwadh som the uthi förberede Marchneder handlat
sigh till uthi Jern, och icke strax meden Winteren wore, lathe
före derifrå, uthan medh Skuter hit förde at Stockholm,
det skulle de och her medh Stockholms borgere förnyttre, och
icke widere uthföre, eller fremmende sällie lathe.

Så må och förberede Ödne, Norre och Nyköpings boer
wål ware efterlathitt, att handle medh Drebro och Arboga bor-
gere när them syntes, thet ware sigh i Marchneds tidh eller el-
liest. Widh sällie skulle och ingen öfwerförning tillstadi blif-
we meere än som Borgerna thersammestedes tilkomme, medh
mindre någon kunde hafve samme Städts Privilegier opå. När
och frije Marchneder wore i förberede Siöstädter, så skulle
Landsstäderna icke handle medh andre, än Borgerna thersamme-
stedes, och inge fremmende, Såsom ej eller på andre tidher
thett

thett giöre, uthan med borgere allene: Alle Landsstädter i D-
stergötland, som är Wadstene, Linköping och Skänninge, Edå
och i Westergötland Schara, Lidköping, Falköping, Sched-
wi, Hjo, Bogesundh, Mariestadh, och Karlsbadh i Werme-
landh må fritt ware att handle widh Bergslagerne, Edå wål
som andre Ustäder, och hwad dhe der och elliest om March-
neder och andre tider bekomme, thett skulle dhe icke widere före-
eller förnyttre, än uthi Siöstäderna allene.

Dette år H. F. N. betänktende i saken, på beggie Par-
ternes öfwerwägande: Men att några Siöstädter skulle för
Stockholms Stadhs skuld ödeleggies, ther kan H. F. N. icke
gifsve råd och samptycke till, meden than förmoden är, at när
all ting blifve lagde i godh ordning, så skole och Städerna
på alle sidter wål kunne widh macht beholdne blifwe. Doch är
her medh icke någedt fulkomligt besluthet, utan slått till bå-
de Partier, hwadh som kan ware till bestring at förändre,
så widt theres Privilegier någerledes medgifsve kunne. Datum
ut supra.

Förbud emot Skuits och Gästing. Item Taxa för res-
sande Män. Dat. Stockholm den 17.
Martii 1595.

W Carl medh Gudh nådhe, Sweriges Riikes Arffurste,
Hertigh til Sudermannelandh, Närke och Wärmelandh,
och Wij esthersrefne Sweriges Riikes Råd, etc. Söre wets
terligt, At ändoch på ästtelige tidher, egenom öpne prentede
Mandater strängeligen och alswarligen hafwer förbudt varit, at
the öfwermännen många olage Skiusfärder och fökfler, som hwar
och ehn, the egenom Landet af och til reese, här til hafve för-
drifstet sigh til at taghe hoos Allmogens, Edå är doch likwål in-
ge böther blifne ther ord, uthan Allmogens beswärer sigh een-
deles meere nu än tilförende, ther medh blifwe betungede, Ehn
D h 2 part

vart biude til at truge sig fordenskap vthan beskeedh, Och en deel skuite sigh opå Kong: Maie:ts til Sverige och Pålén, vår Ekkelige fære Her Brodher och Os, at ware våre Dienere. Så kunne och någre hafve högb:te Kong: Maie:ts och våre Pass, som länge sedhan vthgifne äre, Någre och nu them beskeemit, som Hans Kong: Maie:ts och Os föghe kan vare vetteligit om, ther medh mången således liuger sigh egenom Landet, Allmogen til stor tunge och besväring. Theslikest blifwer och mykin förhel Riket af och til, och beropes alt opå at höre Hans K: M: Os och Cronen til, hwilket doch besinnes at androm tilkommer. Thersfore, på thet at sådanne Allmogens besväring måtte een resee affkaffet, och the ther före förskonede och lifvede warde, Så hafve wij på högb:te Kong: Maie:ts wågne, nu i Hans K: M:ts fråware thet så betenekt och syng för gått, rådeligit och nyttigt ware, At the som vthsende blifwe vthi Hans K: M:ts, våre och Cronenes reesor, Item när någre förfler egenom Landet förskickede warde, som Hans K: M: Os och Cronen tilkomme, skole hafve wise Postwapner, opå hwilke så månge tekn skole hengie, och ther hoos bescriffuit, som them blifwer tillatit at tage Skiuighester, efter som är til at see af thet Aftryck här vnderstår, som betyde ifrå en, två, tre och in til tolf hester. Theslikest och när Riksfens Rådth warde kallade til Os, eller och i Riksfens saker vthi Landet reese moste, skole the och blifwe förordrede, så starcke til Mantal och hester som Lagh förmä, hwilke och theres wise Postwapner ther opå hafve skole. Och ehwilke the kunne ware, som sådanne Postwapner icke hafve, the skole inge Skiuighester eller annen fordenskap fordre eller bekomme, vthan för theres betalning sökie til Gestgiffverne, som i Landzänderne förordnede äre, The ther waghfarende för skällig betalning skole lathen then deel bekomme, som the behöfwe kunne, efter thenne ordning: Nempnligem för en Mältijdh maat och del til en person penningar två öre, För en heft för mjelen penningar halfannen öre.

I Skåriegården skal så hålles, at när en person kommer til Gården och wil lege Vääch, skal han gifwe för hwarie mjil två öre penningar, Men äre flere i följe, så gifwe the hwar there icke meere än en öre för mjelen, Och skal thenne ordning gälle för alle them som icke hafve Postwapner, och medh thet som Gestgiffveren efter nödtorften lather koke, sigh bendye lathen, Men när andre komme til Gestgiffveren, som mele hafve bätter tilredt och sielfwe bestelle sigh Mältijdh, the skole betale efter thenne roordering: För ett Gäär tolf öre, för ett Lamb En marc, een gödd Vääs 6 öre, een ogödd Vääs 2 öre, ett Høns En öre, ett Egg 2 penningar, En tanna gött Del En öre, En marc Glest En öre, En marc Smör En öre, En marc Ost En öre, En marc tårt Rött Tre fyricker, Ett lipund Hwetebrödh En marc, Ett lipund Rågbrödh 6 öre, höd til en heft om natter En öre, En sparr hestekorn eller hafra, efter som thet sellies i näste Köpstadth åhå retton Torgs dagh, För en halm kerfwe en fyrick, Men hwar så kunne hände, at så månge gester tillike komme i Tavernerne, at ther icke är hwsrum til flere gester, så ware tå ther om efter som Lagh vthwijser, at the blifwe omlagde til näste Byer, doch för samme werbering och betalning som förbemäلت är, och them må ey Bende hws och herberge sönia för betalning widh boot som Lagh förmäler. The som besinnes at tage sig Skiuighester til, och icke hafve sådanne Postwapner och beskeedh ther opå, eller och biude til at tage flere hester än som Postwapnerne vthwijse, Så skole Sougdierne samt Landzmar och Fierdingzmar medh Allmogens tilhelt, hafve macht them at antaste och til näste Cronones Slätt och Gårder förskaffe, hwilke sedan vthan all förskoning, skole tilbörigen, och efter som saken kan ware, straffede blifwe. Ther och så är, at någer Landzmar eller Fierdingzmar, legger någor om til Skiuighester, Gestning eller vthfodring, som icke hafver sådanne Postwapner, eller och til flere hester, än som Postwapnerne vthwijse tå skal han förste reesen böthe

tree Marck, Unnen reesen han ther medh beslæs, löthe sex Marck, Tredie reesen fyretio Marck, och blifwe sat vthaf sic Ambete. Wele förthen skuld här medh på högbe:te K: M:ts wagne, och vthi vårt öpne Påbudz brefs kraft, allom vthi hwadh Stånd och Condition the helst ware kunne, nådeligen och alswarligen hafwe förmanet, budt och befalet, at the hwar i sin stadh, rette sigh efter, hwadh som wij här vthi förordnet hafwe, Och icke fördrisse sigh här emoot någet företage, så frampth the vnder laghligt och tilbörligt straf icke wele förfalne ware. Gifwit Stockholm, then 17 Martij, Åhr etc. 1595.

**Under vårt Furstlige Secret och våre Insegel.
Carolus.**

Nils Gyllenstierne, etc.
Erich Gustafsson, etc.
Hogenschildt Bielke, etc.
Grefwe Axel, etc.
Gustaf Banner, etc.

Erich Sparre, etc.
Claus Bielke, etc.
Ture Bielke, etc.
Gustaf Gabrielson, etc.
Jören Pose, etc.

Confirmation för Gullsmederne i Wadstena och Linköping
öppå den Embetes Skrå som Sahl. Konung Johan
gifwit hafwer. Daterat Wadstena den 10.
Januarii 1596.

Wij Karl etc. Gidre witterligt, at Ersones trogne vnderfater Gullsmederne vthi Wadstena, och Linköping hafwe i vnderdånighet och besökt, och latit see then Embes Skrå, som ther för någre åhr sedan af Sahl. Konung: Maj:it war Elskelige tidre Her Broder (Christelig och Högläsig i äminness) nådigest gifwit och efterläthen är, hwilcken the ödmuikel. hafwe bedit, att wij confirmere och stadfäste wele, och medh någet

någet yttermere, som Embetet kunne tienligt wahre, att förmerre och bättre; Så efter wij förnimme, att förbemelte Skrå är både för Embetet och elliest nödig och nyttig, och till godh Ordning tienligh; Derföre hafwe wij förbemelte Embes Skrå stadfäst och Confirmeret, som wij och nu medh dette vårt öpne bress, dem stadfäste och bekräftige vthi alle sine Puncter och Articler. Sålom och therhoos på Konungl. Maj:ts till Swerige och Polens etc. war elskelige färe Der Broders wagne, dem medh desse efter:ne förmerre och förbättre, vthi den andre puncten ther som förmåles att alle Gullsmeder skulle förplichede warda, så theres Stämpel och Marck på theres arbete, Så hafwe wij och betänckt, att the ther hoos skole och så på hwart stycke som wäger thu Lodh, och deröfwer det Stadswapen der som det förarbetet blifwer, och ther öppå skole Gullsmederne gidre theres Edh, när the uti Embetet i Staden tagne blifwe, att the theres arbete således förteckne wele, och icke ringere arbete gidre än som thet i Proben hälle böör, Nembligen lödige marcker på Tretton Lodh Tu Qwintin fint, Så skole och icke flere Gullsmeder blifwe boendes här i Wastena än Sex och vthi Linköping Twå, när någon af thet talet affaller, då må wårdsmannen medh the andre i Embetet, dock medh befallningsmännernes samt Borgmästare och Rådems weiskap och willie intaga en annan i then Staden igen, then the besinna för en Mästare bestå kan, hwilcken och då sin Edh gidre skall, både till att således arbete och arbetet stämpel som förbemält är. Item thet skall och ingen Lärunge stillas ifrån sin Mästare förre än han sine läre åhr vthient hafwer, eller och sin Mästares förloff bekomme kan, elliest hafwe huusebonden macht att tage honom igen hwar han honom finne kan.

Denne förberörde Articler och dem förenämde Embete tillförende gifne och bebreiwede är, wele wij på Högbe:te Kongl. Maj:ts wagne, vi thetta vårt öpne bress kraft, att widh macht skole hållone blifwe, dermedh wij och på Högbe:te Kongl.

Kongl. Maj:ts wagne, tage och annamme förbemynte Wadstena och Linköpings Gullsmeder medh allt thet the äge, rörligit och orörligit intet vndantagandes, vthi wårt Furstelige hån, frindh och försvar för all öfwerwäldh och orätt, och fördagunge till Lagh och Rätte. Förbiude förthen skulldh alle serdeles the, som för högstbemynte Konungelige Maj:ts och wåre skulldh, wele och skole göde och lathe, att gödra förbemynte Gullsmeder här emot hinder eller försångh i någer måtte widh tilbörlligit straff. Datum ut supra.

Confirmation för Gullsmederna i Stockholm på deres Privilegier. Dat: Drebrow den 2 Martii 1596.

Wij Carl etc. Göre witterligt att menige Gullsmeds Embete i Stockholms Stadh hafwe oss uir vnderdånighet besökt, prætererat och låtit see theres Privilegier, som them af Konungl. Maj:tt till Sverige och Polens etc. Wår Elskelige käre Der Broder vnthe och gifne äre, och ödmuikeligen begärd rat, att wij och them medh wårt Fursteliga bref stadfäste och bekräftige wele; serdeles i the stycker, som Embeten kunde till förkofring och gode lände, och hwadh till hinder och skade i theres näringa ware kan, hielpe till att afhindre och bortskaffe. Så hafwe wij förbenemnde theres Privilegier öfversedt, och för oss låset låtit, och ther af intet annat förnummet, än att the äre laglige och skälige, och lände till theres Embetes förfordringh: och endock att wårt bref heller stadfästelse intet behöfdes, efter the medh Hans Kongl. Maj:ts wår Elskelige käre Der Broders bref nogsampt äre försörgde lijkwähl efter thet the serdeles vnderdånigen begäre, alldenstundh wij äre om Regeringen betrodde, hafwe wij theres ödmuike begiären icke welet them förwåge, serdeles miden att the megne, at thet them någet i sak kan wahre till gagn, och i sunderheet emedan wij Regementet skulle förestå i Konungl. Maj:ts wår Elskelige käre Der

Der Broders fränware, confirmere och stadfäste. Förthen skulld med dette wårt öpne bref, förberörde theres Privilegier, efter som the i sielwe bokslafwen lyde och förmåle.

Doc wele wij härmedh opå Högben:te Kongl. Maj:ts wagne, alswarligen och strängeligen hafwe förbudit, att net någon kunde blifwe beslagen, som emoth förberörde Embete och förenemnde wälsånghne Privilegier sigh i några måthe kunne förbrythe, att the då icke sielwe skole ware theres egen Rette, förre än the först gifwe Högben:te Kongl. Maj:ts Befallningsman, och then som i Sloglofwen förordnat är, samt Borgmästare och Rådth thesamme stades derom tillkienne, hwilcke sedan ther utinnan ett tilbörlligit inseende hafwe skole, och låthe them sedhen hwadh Lagh och förberörde theres Privilegier med gifwe kunne wedersfåres. Wij wele och opå Högben:te Kongl. Maj:ts wegne förbudit hafwe, att inge sike Gullsmeder, eller och någre andre vdsfwer thet tahl, som vthi förberörde theres Privilegier förmelles, måge ther i Staden någon Wärdstadh oppehålle, eller och sigh ther nedersättia och samme Gullsmeds Embete bruke, såsom her till mycket skiedt är, Dansedt på hwem the sigh berope eller stuthe kunne, förre än the af Wärdmästaranom och Wäldermannenom så äre bepröfwade, och hafwe giordt theres try Mästerstycken, efter som i förberörde Privilegier för målt ståar.

Förbiude förthen skulld opå Högben:te Kongl. Maj:ts wagne Ståthålldare, Befallningsman, Borgmästare och Rådth ther sammestades som nu äre, eller framdeles tillsatte och betrodde warde, så och alle andre, att tilsoge förberörde Gullsmeder heremot hinder eller försångh i någre måthe, vthan heller medh Rådth och Bijsständh hielpe till att förswara förenemnde Embete widh theres friheter och Privilegier, Så att ingen här emot hinder eller öförrätt i någon måthe göde må, der alle wethe sig esterrätte. Alswie Drebrow den 2. Maji 1596.

Mandat om Orker på Spannemähl. Dar. Stockholm
Den 29 Decembr. 1597.

Wzi Carl etc. Tilbiude Eder Ds elskelige Sweriges Rikes trogne Män och Underfåhare, Andelige och Werldlige, Adel och Dadel, Fougdar och menige Allmoge, Wår gunst och nådige benågenhet med Gud Almåchtig tillförene etc. Och wile Eder samt och synnerligen nådeligen icke förhålla, att ändoch Wij vdi denne förledne sommare uti Januari-Månad låte utgå aff trycket Wårt öfne Bref och Mandat, at menige Allmogen, som vdi detta år hafwa nödgas taga til låns och borgen thet the hafwa sådt Deres åker medh, och utlöfwat dubbelt eller mera igen. Sålom och en part låtit så deras Åker til låtta, icke skulde wara skylige något utgiffwa, icke heller the som utlånt hafwe, skola drista sig anamma och kråsa något meher igen än the utlånt hade, för än Wij hafwe låtit göra en wijs Förordning, hwad som uppå hwar tunna eller span, til en ställig och Christelig winst och fördehl skulle gifwit warda. Så ändoch likwål klagas, att de fattige, som således hafwa trångde warit at låna och borga, moste gifwa dubbelt så mycket igen, som de til låns fåt hafwe, och en part wål mera. Och aldenstund der fattige gemene Allmogen warer derigenom utfugen och förderfwat, och kan nepligen komma sig före igen, dy hwar så skulle tilgå och tilstadi warda, at man för en tunna skulle gifwa två eller tre igen, då wile det ju minste delen Bonden behållen, och icke des mindre måste han hafwa arbete och omak til at bruka och så Åkeren, och therutthöfwer sitta och swara allene för afrad och all annan tunga som af hemmanet utgå wår. Derföre på det at hwarken den som lånt och borgat hafwer, eller den som utlåning hafwer gjort, må hafwa sig til at beklaga, uthan både det wederfaras som råtwist wara kan, så hafwe Wij betänckt, at på hwar tunna sådh, som Bonden hafwer tagit til borgen, skal gifwas een halfspan af sådane sådh som lånt är, och icke högre, och the som hafwa sådt Bonden någon

någon frammåhl at så til låtte, skola icke mera fordra och kråsa i betalning igen än fiurde parten af thet som af samma sådh sollit är och icke mera. Och medan genom en sådan låttfåd då warer den menige Man utarmad och kan aldrig komma til den förmögenhet, at han hafwer rådth at göra sina utlagor ifrån sig, derföre skall härefter wara förbudt at uttaga och utgå sådana sådh til låtta. Så skal och ingen Cronones Bonde fördrista sig at taga någon sådh til borgens och utgå för än han hafwer besökt Öfwerheten om hielp och undsättning; dy uppå det de som fattige äre och icke hafwa rådth sielfwa förskaffa sig den del de wila skole, måge bekomma af Cronone hwadh de behafwa, så mycket lågenheten tillstia kan; så wile Wij thet förordning göra låte at vdi hwart Kyrkohärberge skall blifwa någodt liggende, deraf de nödstälte och törstige kunna framdeles och när sådestijden kommer, bekomma hielp och undsättning, och theremot skola the som sådana sådh så til låns, låta Cronan stt först igen bekomma, behöfwa the sedan något mera til hielp; då måge de förse sig derom thet bästa de kunna, dock icke mehr utlöfwa at betala än som förbemålt är, nembl. en halfspan på hwar wane, och mehr skall ej heller tilstadi warda at utgiffwa. Förbiude derhos alle och serdeles dem, som för Wår skuld wile och skole göra och låta, at häremit handla i någon måtto, hwarföre Wij härmed wile hafwa förmanat alla Landt och Slogherrar samt andra Befälningmän och Fougdar, at de hafwa härutinnan, ett noga, stitigt och tilbörligt inseende, och taga dem vdi lagligt straff, som sig fördrista här emot at handla och göra i någon måtto.

Förbud at frachta Låbsta skiepp. Dar. Stockholm
den 20 Aug. 1599.

Wom Gottes gnaden wir Carolus, der Reiche Schweden, Pohlen und Wenden regierender Erbsürst, Herzog zu Suvermanland, Nerike und Wermeland etc. Entbieten allen

und jeden, was Wirten, Wesens oder Condition die sein mögen, denen dieses vnser offnes schreiben zu lesen oder hören fürkommen mag, nach erforderung standes gebür, vnser freundlich dienst, günstigen vnd gnedigen grues, vnd geneigten willen zu vor. Vad geben E. E. L. L. vnd Euch, hiemit freundlich, in gunsten vnd gnaden zu vernehmen, das wir nicht zweifeln, E. E. L. L. vnd Ihr, verstanden haben werdet, welchermaßen vergangenem 98. Jahres, auff der König: Maieft: zu Polen etc. vnser Bettern, domahls beschehenes begeren, Bürgermeister vnd Rathmanne der Stadt Lübeck, nicht alleine vnser eigene güeter genommen, sondern auch dieses Königreichs vnderlassen Schiffe vnd wahren, welche ihrer Commercia haben, nach ihrer Stadt sich begeben hatten, in arck haben annehmen vnd besaten, auch etliche derselbigen güeter, in die gemeine vertheilung vnd ausbeute kommen lassen. Weil dann solches von ihnen geschehen ist, zuwieder dem auffgerichteten Stetinischen friedens vertrag, auch ohne einige, rechtmäßige gegebene verursachung, vns vnd diesem Königreich zu verachtung, hohn, spott vnd verdriß, ingleichem zuentgegen alles nachbarlichen, vertraulichen, friedtsamen wesens vnd einigkeit, dargegen aber, zu beforderung des Pabsts abgöttischen lehre, Menschentand vnd Tyrannischen iochs, so er in diesem Königreich, vnserm geliebten Vaterland, einzuführen gesinnet gewesen, wie dann die erfarenheit bezeuget, was er hin vnd wieder anzustiften fürgehabet. Diemell aber ermelter Rath vermeint, was von ihnen, mit angezogener benehmung, auch arrestierung, so wol vnser, als auch der andern Schwedischen Schiffe vnd güeter, beschehen sey, ihnen mehr zur berühmung als widerwertigkeit vnd beschwer, gereichen vnd verstanden werden solte, wie ihre schreiben so sie hievor an vns gethan, solches ausweisen, do es doch dem Stetinischen vertrag durchaus zuwieder, auch mit der zeit, do des Pabsts vornehmen alhie were zu wergf gerichtet worden, bey allen Evangelischen Potentaten, Fürsten, Landschafften vnd

Städte

Städten, zu mehrerm verweis als ruhm, so wol auch ihnen vnd den ihrigen selbst, zu nachtheil vnd schaden, gereicht sein würde. Als feindt wir daher, nicht unbillig verursacht worden, alle Schiffe vnd güeter, so ermelter Stadt Lübeck zustendig, oder auch in welchen Schiffen berürte ihre wahren angetroffen werden könten, solche wiederum in arrest annehmen zulassen, bisolang sie sich erkleret haben, was sie zu dergleichen unbillichen besaten verursacht, ingleichem auch genugsamer abtrag erfolgt sein wirdet, wegen des schimpff vnd spotts, so sie vns vnd dieser löblichen Chron Schweden zugesuegt, als dann auch, alles erlittenen schaden vnd vnkostens halben, darein dieses Reichs vnderthane vnd Einwohnere durch sie gebracht worden, in deme dieselbige beynahen den ganzen Sommer vber, domahls darauffen beliegen blieben ihren handel vnd wandel angeben, die beste vnd gelegenste zeit verseumen müssen, in mergklichen nachtheil vnd abbruch ihrer nahrung gerathen. Auch keinerley weges ihrer Lübschen Statuten, vnd angezogenen Gerichts gebräuchen genießen mögen, wie dann ingleichen beydes sie vnd etliche der ihrigen, mit vielen höhnischen vnd verächtlichen worten, sich haben vernehmen, vnd gleichsam es alles zu wenig were, noch hieuber durch den Scharfrichter, die Schwedische Schiffe vnd güeter, öffentlich haben ausruffen vnd namkündig machen lassen, do wir doch mit errenten Bürgermeister vnd Rathmannen, so wol auch gemeiner ihrer Bürgerschaft, sieder der auffgerichteten Stetinischen friedens tractation, niemahls ichtwas in vnguetem fürzuhaben gemeinet, sondern vielmehr jederzeit feindt geneigt gewesen, den gewünschten fried vnd einigkeit, auch was daher zu wachstum vnd gedeihen beyderselts vnderthanen gereichen mag, in acht zuhaben, vnd was der billigkeit gemess ist, in gnaden zubefordern, feindt auch ihnen vnd den ihrigen, mit gnaden jedesmahls sonders wol geneigt gewesen, vnd also keinerley weges, wie sie mit vnsegen sich deßen hin vnd wieder, beschwoeren, als dann auch sonderlich bey des Nieder Sächsischen

311 3

traifes

fröhes abgeordneten Räten und Gesandten, welche unlangsten zu Braunschweig versamlet gewesen seindt, geschehen ist, unzulimlicher, gewaltsamer weise, ihnen zuzusehen, noch auch die freye Commerciën zusperrē, vielweniger einigem Stande des Römischen Reichs dardurch eintrag oder beschwerung zuzufügen. Und ob wir wol des verhoffens getwesen, sie würden bey Zeiten aller erfolgten weiterung verzubauwen, sich heuleißen, auch allgemeiner ihrer Handelsleute und Bürgerschaft auffnehmen und wolhart vorzusehen, haben angelegen sein lassen, So ist doch solches von ihnen, noch igunder nicht erfolgt, besondern haben nur für etlichen wochen, bey uns gesucht, auch sich dahin erbotten, do wir zuspruch zu ihnen herten, das sie wol geschehen lassen könnten, das die sachen vermöge des Secretinischen vertrags, für unparteyischen niedergesetzten Commillarien, in verhör gezogen, und durch derselben ausspruch, entscheiden und beygelegt werden möchten, welchs wir dann, in dem wir das Recht wol gedulden können, uns haben mitgefällig sein lassen, auch sie vermanet, das sie uns, wegen ihres theils hierzu zuvermögen sie gesinnet weren, unverzüglich wolten namkundig machen, damit wir unsers theils etliche Ehr- und Fürstliche personen, gleichermaßen ersuchen, und also diese mißverständnis desto ehe in richtigkeit gebracht, auch sie weiterer arrestamenten gebrigt sein möchten. Alldieweil nun gleichfalls nichts mehres darauff bisanhero von ihnen erfolgs ist, besondern wir erachten können, das sie mehr zur weitleuffigkeit, als gueter correspondenz, lust und zuneigung tragen, auch gerne etliche andere, so mit diesen sachen nichts zuthun haben, an uns verheßen wolten, daher wir solches nicht also können gut sein lassen, besondern ihre Schiff und güeter, nochmahls anzuhalten haben verordnung gethan, bisolang sie eines besseren sich werden bedacht haben, und aber alle und jede, so ihre Kauffmans gewerb und handlung zur Seewerts gebrauchen, aus was Fürstenthumb, Landschaft oder Städten, inner, oder außerhalb des Römischen Reichs, dieselbige

bige sein können, für schaden sich zuhüten, und durch angelegte Lübsche handlungen, in einige ungelegenheit sich nicht setzen mögen, in dem wir dem Röm: Reich, und dessen gliedmaßen, vnderthanen und zugehörigen, so wol auch andern, mit aller freundschaft, günstigem und gnedigem willen, wol zugehan, geuliesen und erbötig seindt, und daher ungerne wolten, das den ihrigen oder jemandt anders, einige beschwerung widerfahren solte, besondern ihrer allerseits nutz und frommen, gerne befördert sehn möchten. Als ist demnach an C. C. E. L. L. unser freundlich bitt, an Euch aber günstig und gnedig gesinnend, C. C. E. L. L. und Ihr, dero vnderthanen, Bürgerschaft, Handelsleuten, und deren zugehanen, ansagen, und sie gebühlich verwarnen lassen wollet, damit sie ihre güeter, in einige Lübsche Schiffe, nicht einfrachten, noch auch in ihre eigne Schiffe Lübsche güeter einnehmen, und dieselbige nach Lieffland, Danzig oder andere örter, wohin dafelbige, in der Ost oder West See, seitz mag, überzuführen sich vnderstehen, woserne sie nicht wollen, das ihnen beydes Schiffe und güeter, angehalten, und sie dardurch in ungelegenheit und schaden gerathen sollen, und haben sie auff solchen fall, der unwissenheit sich keinerley wegs zubehelffen, sondern mögen die schuldt, und was ihnen daher zu vntstatten und schaden kommen kan, niemands anders als sich selbst zu sehen, und gedenccken, das Feinde hoddem, Feinde güeter machen, vermöge der See Rechten. Welches wir also zur endlichen nachrichtung jedermenniglich, durch dieses unser offnes ausschreiben anzumelden, nicht vnderlassen wolten, und seindt C. C. E. L. L. angenehme, freundsliche dienstzeigungen, Euch aber gunst und gnad zuerweisen, erbötig und geneigt. Zur erkundt mit unserm auffgedruckten, Fürstlichen Secret versiegelt. Geschehen und gegeben zu Stockholm, den Zwanzigsten Augusti, des Neun und Neunzigsten Jhars.

Förordning och Patent angående Tullen. Dat. Stockholm
den 6 Januarii 1600.

Wzi Carl etc. Gidre wetherligt, at efter vthi all Land och Konangerijer sedwanligt och brukeligt är, at vthaff alt godz, som vth och in i Landet föres pläget, giffues en tilbörlich wederkennelse til Toll, Accis och annen rättighet. Så althens stund här vthi Riket een skäligh Ordning giord bleff opå thet år 1591. hwadh som vthaff alt godz thet af Riket föres, skule vthgiffwit warde. Thersföre medhan Riktsens lägenheet på thenne tijdh så fordrar och kräffuer, at Riket til bästa måtte en tilbörlich Toll aff alt godz, som in och vthaff Riket skipet och förde bliffuer, vthgiffuet warde. Hwarföre och menige Köpstadsmän, som opå förledne Riksdagh i Julia månat här i Stockholm församlede wore, enheteligen samtycke och beuilliget haffue, at efter för:de 91. åhrs Tollordning må vthgiffues Toll aff alt godz som vth och instipet warder. I så måtte, at alle Inwonere och the som eigen hws och ägendom haffue i Städerna, skole giöre halff Toll aff alt thet godz the före vthaff Riket, antingen the skipet thet self vth, eller och sälle thet andre som thet vthföre. Men alt thet godz the före in i Riket, skole the för Toll frij och för skonede ware. Alle fremmende som något godz hijt i Riket in och vthföre, skole af alt theres godz efter för:de Ordning giffue full Toll: Doch Danmarks vnderlåter och the Sundisse skole ware ther frije före. Men the som köpe godzet aff them, thet ware sig Inwonere eller andre, the skole giffue ther halff Toll vthaff, först aff thet som the vthaff them köpe: som införes, och sedhan halff Toll aff thet the them sälle som vthskipes, och then som icke wil eller kan giffue penningar: dhå tages Tollen aff thet godz, som in och vthföres, effter thet wårde, som godzet sålt och köpt warder. Så skall och alt thet godz som in och vthföres aff Riket, granneligen opstriffues, hwadh thet är, och hwem thet

tillhör

tillhör, som thet låter in eller vthföre, och hwem thet sedhan köper. Therspå Tollären och Wägeren skole hälle wise register, på thet som hwar bör achte, man ifrå man. Så och hwadh köp therspå är, at thet icke sätties förringe opå Tollen, och sedhan dyrkes när thet sällies. Dy efter som alt godz för: tollet warder, thersföre skall thet sedhan i alt köp sålt warde. Fördrisler sig någon dyrtet och opstegret högre, dhå skall han haffue förwårket godzet vnder Cronen och Stadhen som lagh förmå. Och efter stort bebrågerij bruket, så wal medh klådhe och sidentyg, som annet som i styckiom sällies, at thet håller hwarlen längd eller bredd, efter som thet medh rätte ware bör och bliffuer doch likwal ju så dyrt sålt och än dyrere än som thet wårde är och stee pläget. Thersföre skole wise hws förordnes i hwar Stadh, ett eller tw, effter som dhå behöffues wil, vthi hwilke alt thet klådhe och sidentyg skall införde bliffue, som til Stadhen kommer, och ther skal hwar stycke pröffues för an thet vthsällies. Thertil någre beskedelige gode Män, som therspå förstånd haffue, skole bliffue förordnede at haffue thersmedh stängt och trogit inseende, och effter som thet dhå är gott til, och håller til längd och bredd, och förberorde gode Män hwar för sig wårdere gott ware, ther effter skal thet både för: tollet och vthsåldt bliffue, och icke dyrere, widh plicht och böth som för är sagde.

Alle fremmende dricker, skole och i wise kellerer inläggies; aff hwilke intet sällies eller förlåffues skall, för an the aff trogne beskedelige Män, som thertil förordnes skole, pröffuede äre, och såsom thet dhå kunne kånne them gode wate. Så skole dhå drickerne såldt bliffue, och thersföre skal och Accis bliffue tagen och opboren: men the ifrå Stralsund skole ware frij för all Accis, och the giffue half Accis, som drickerne aff them köpe, thet ware sig fremmende eller Inwonere, och ingen fördrisler sig för at sällie någre fremmende dricker, anten widh stycker, låster, saut eller tyne taal, för an the således pröffuede och

R P P

för

försökte äre, och wist köp opå fatt, som för:bt är. Doch skal intet Lübskt Döl infört, vthan aldeles förbudt ware, och alt vnder Cronen förbruit, som inkommer, in til thes the sig medh Dh och Riket wänligen och wäl förenet haffue. Skal och ingen Tollendé vthstadié någon Spannemål at vthföres, jw serdeles om hösten såsom och icke heller sedhan, vthan Wär serdeles tillåtelse medh Wärt öpne Breff widh luffastraff, och gods ses förbrutelse.

Alle tyne gods, som Smör, Trän, Tiera, Falgh, item Smunds och Stångejern, och annat som wäges bödr, och aff Riket vthfördt warder, skal medh thet Stadsmärke, tādhan thet vthskipes, märkt och teket bliffue, såsom och på Duderne brännes märke på hornen, opå Stångejern och Koppar stemples märke. Doch skal ingen Tollendé i någon Siöstadh här i Riket fördrifte sig til at late vthskipe, ej heller någon Befallningsman widh grängeu tilstadié öffur Land at vthföre någre Duder och Skinn, anten små eller store, förr än the beredde äre, widh tilbörlicke straff tilgörendes, och sådane gods förbrutelse: hwarföre och ingen Trän skal vthstadd bliffue, förr än alle Semistere i Riket äre wäl försörjde, medh så mycke Trän, hwar i sin Stadh til sitt embede behöfue kan, bliffuer något sedhan vthöfwer, thet må dhä efterlatit warder, at vthskipes, och förr icke, widh tilbörlicke straff. Ther Tollendärer, Borgmestere och Rådth i Stådherne, Köpman och andre, som handel och wandel drifwe, måge wette sigh esterrätte. Datum ut supra.

Tull Ordning. Dat. Nyköpning den. 22. April.
1600.

W Carl medh GUDs nåde, Sweriges Rikets Regerende Arffurste, Hertigh til Sudermanneland, Närrike och Wermeland etc. Göre wetherligit, At efter vth all Land och Konungerijsker sedwanligit och brukeligit är, at vthaff alt Gods som vth och in i Landet föres, plåger giffues een tilbörlicke wewerfens-

derkennelse och Toll, Accis och annen Rättighet. Så althenslund här vthi Riket een skäligh Ordning giordh bleff opå thet Åhr 1591. hwarth som vthaff alt gods thet aff Riket föres, skulle vthgiffuit warder: Therföre medhan Rikets lägenheet på thenne tidh så fordrer och kräffuer, at Riket til wäste måtte en tilbörlicke Toll aff alt gods som in och vthaff Riket skepet och fördt bliffuer, vthgiffuit warder. Hwarföre och menige Köpstadsmän, som upå förledne Riksdagh i Julij Måneth vthi Stockholm församlede wore, eenhelleligen samtyckt och bewilliget haffue, At efter för:de Åhrs Toll Ordning må vthgiffues Toll aff alt gods som vth och inskepet warder, i så måtte, at alle Inwonere, och the som eigen Hws och ägendom haffue i Ståderne, stole göre halff Toll aff alt thet gods the före vthaff Riket, antingen the skepe thet sielff vth eller och sellie thet andre som thet vthföre, Men alt thet gods, the sielffue före in i Riket, stole the före Tollfri och förskonede ware.

Alle Fremmende som något gods hiit i Riket in och vthföre, stole aff alt theres gods efter för:de Ordning giffue full Toll, doch Danmarks vnderäter och the Sundiske stole ware ther frij före, Men the som köpe godset aff them thet ware sigh Inwonere eller andre, the stole giffue ther halff Toll vth aff. Först aff thet som the vthaff them köpe som införes, och sedhan halff Toll aff thet the them sellie som vthskipes warder.

Allt thet gods som in och vthföres aff Riket, skal granneligen upskriffues förr än thet up eller vthskipes, och intet föres aff Skipet förr än thet således opteknet är, hwarth thet är för gods, och hwem thet tilhörer, som thet later in eller vth före, och hwem thet sedhan köper aff then Fremmende. Ther upå Tollendären och Wägeren stole hälle wise Register på thet som hwar bör achte, man ifrå man, så och hwarth köp ther upå är, at thet icke fetties förringe upå Tollen, och sedhan dyrckes när thet sellies, Sy efter som alt gods förcollet warder, ther efter skal thet sedhan i alt köp såldt warder. Fördrifter sigh någon dyrcket

och vpstågret högre, dhå skal han haffue förwercket godzjet vnder Cronen och Stadhen som Lagh förmd.

och effter floort bedrägerij brukes så wäl medh Klåde och Sidentyg som annet som i Styckiom sellies, at thet håller hwarcken längd eller bredd, effter som thet medh rätte ware bör, och bliffuer doch likwäl iu så dyrt såldt och än dyrere än som thet wärdt är, och skee plåger. Thersföre skole wise Hws förordnes i hwar Stadh, ett eller tw, effter som dhå behöffues wil, vthi hwilket alt thet Klåde och Sidentygh skal införde bliffue som til Stadhen kommer, och aff Fremmande införde warder, och thet skal hwar Stycke pröffues förr än thet vthständer, och thet skal hwar Stycke pröffues förr än thet vthständer, Thet til någre bestedelige gode Mån, som thet vpå förstånd haffue, skole bliffue förordnade, at haffue thet medh stättigt och troget inseende, och effter som thet dhå är gott til, och håller til längd och bredd, och för:de gode Mån hwar för sigh wärdere gott ware, thet effter skal thet både förtollet och vthfäldt bliffue, och ick dyrere, widh plicht och boot som för är sagdt. och så snart godzjet således wärderet är, skal thet aff strax giffues Toll förr än thet förtinget eller bortfäldt warder, och then som dhå ick wil eller kan giffue penningar vthi Toll, dhå tages Tollen aff thet godz in och vth föres effter thet wärde som godzjet wärderes och elliest såldt och köpt warder.

Thet godz som the Swenske införe, måge the late före i theses egne Bodher, Men ick vpköpe förr än the haffue latet antekne på Tollen hwadh thet är, Säsom ick heller vnder theses eget namn någet fremmande godz fördoles, therigenom Cronones Toll kunde förnålet bliffue, hwilken thet medh beslagen warder, haffuer förwercket både thet fremmande så wäl som sitt eget godz, han dhå haffuer medhsare.

Alle fremmande Dricker som vthländske införe, skole och i wise Kellere inlegges, aff hwilke intet sellies eller förloffues skal, förr än the aff trogne bestedelige Mån, som thet til förordnes skole, pröffuede äre, och säsom the dhå kunne kenne them gode ware,

ware, så skole dhå Drickerne sålde bliffue, och thet effter skal och Accis bliffue tagen och vpboren. Men the ifrå Strålsund skole ware frij för all Accis, och the giffue sull Accis som Drickerne aff them köpe, thet ware sigh Fremmande eller Inwonere, och ingen fördrisse sigh förr at sellie någre fremmande Dricker, anten widh Stycker, Lestier, Faat eller Tynne tael, förr än the således pröffuede och försökte äre, och wiss köp vpåfatt, som förbemålt är.

Hwadh fremmande Dricker som inländske införe, måge the före i theses egne Kellere, dhå skole the granneligen late vpköpt på Tollen, hwadh the införe, och hware slagh för sigh, Men intet Lybte Del skal införde, vthan aldeles förbudet ware, och alt vnder Cronen förbrutit som inkommer, in til thes the sigh medh Dß och Rikket wenligen och wäl förenet haffue.

Skal och ingen Tollenär vthstadie någon Spannemål af vthföres, iu serdeles om Hösten, säsom och ick heller se dhån, vthan wär serdeles tillåtelse, medh wärt öpne vnderstreffne Breff, och ick heller stadie någon, at vthföre meer än förloffuet bliffue, ick til een Tynne, widh liffis straff och godzes förbrutelse.

Allt Tynnegods, som Smör, Diära, Talgh, Lax, Torst, Ströming, och annet sådant, skal medh thet Stadz och Landz märcke teknet och märckt bliffue, thet thet vthföres. Men Trån skal märckes thet han brennes, och vthi Tynnor och Faat insydes. Så skal och all Kopper och Stånge Jern stemples märcke vpå, widh the Hambrer och Smidier thet thet märckes och vthslåes, och Skmunds Jern vthi Vpståderne medh Stadzens märcke thet thet infates och vthföres, doch skal thet brede widh hwar och en som godzjet tilhörer, och vthsköpe later, sette sitt eget Märcke hoos thet andre.

Drehuder, Bockstin, och andre groffue Skinwarur som vthförde warde, skole som gammelt och forrt haffuer warit, märckes medh thes Märcke som ägende är, och them vthsköpe

pe later, Doch skal alt til pricke rättwisligen ansagdt och på Tol-
len upskriffit warde. Ther om Tollaren medh the gode
Män aff Stadhen som ther medh upseende haffue stole, stole
beslute sigh at hålle ett tilbörliigt inseende, at rättwisligen ther
medh handlet bliffuer, på thet Cronones Toll hwarken thes
igenem eller på något annat sätt må förswället och vnderfue-
ken warde.

Och efter man förnimmer, at the Huder och Skin som hä-
dhan aff Riket vthföres, bliffue mykit wanwyrddede, så at ther
giffues icke halffit värde före, när the vthkomme. Therföre sto-
le framdeles här i Riket alle Huder och Skin bliffue här i Ri-
ket beredde, förr än the vthföres, så kunne the dhå bliffue så
mykit dyrere sålde. Hwarföre wiß och nu nådigest efterlate we-
le, at alle the Huder och Skin som beredde äre, måge och sto-
le oförtolde vthföres, Men the som icke beredde äre, skal efter
Ordningen giffues Toll vthaff.

Så skal vthaff then Toll som i alle Städer i Riket fal-
ler, slett intet förskingret warde, vthan årligen på en wiß tidh
som är om Julen, dhå skal samme Toll allsammen så mykit
Cronen tilkommer, leffreses Os til handa, i sådane Mynt som
ther vrboren warder oförändret.

Och på thet at med för:de Toll må thes troligere och rätt-
wisligere handlet och föreståndet warde, så haffue wiß och så
förordnet, at the två Borgmestere vthi Städerna som thet åh-
ret sittie och ordet haffue, måge sampt medh Tollaren haffue
ther upseende med, så at all ting må thes sticligere ther medh
tilgå, Och haffue så ther hoos nådeligen efterlatet, at Stadhen
skal behålle Tredie parten aff then Toll som efter Ordningen
vthgicrdh warder, hwilken til thes väste skal anvendh bliffue,
Therföre och theres Förman stole göra Menigheten reede och
Rikenstap hwart år. Aff samme Tredie part stole och the aff
Borgmesterna som sådane omaat haffue, och för thet the i mi-
dler tidh försune mykit i theres handlinger och saker, behålle en
deel,

deel, såsom i Stockholm Ett hundrede Daler, och i the an-
dre, Femtio, Fyrtio, Trettio, och Tiugu, efter som Tol-
len ther i Stadhen kan falle til.

Så skal och ingen Tollare, här efter made haffue at
kräffue meer för then Jedel, han vthgiffuer aff Tollen, än een
halff Marc, för hwarie Tijo Lester rum, aff hwart Skip, och
för hwart Pash och bewijs och een halff Marc, af hwarie Tijo
Lester rum. Men Brofikerer för Boom upslutningen skal aff
hwart Skip, större eller mindre, bekomme två öre och intet
meer. Theslikes Fougten och Skriffueren widh Waxholmen til-
hope för hwart Skip två öre för hwarie Tijo Lester rum, och
Knechterne som wacht hålle, een Marc penninger, hwilke the
vrbäre skal som öffuer Knechterne besalningen haffuer, och se-
dhan deele them liike emellan, så wäl them som icke hålle
wacht när Skipen komme, som the ther dhå wacht hålle kunne,
som aff ålder warit haffuer, och thevthöffuer skal ingen något
Skip beswäre. Ther Tollaren, Borgmestere och Rådth i
Städerna, Köpmän och andre som handel och wandel driffue,
måge wette sigh efferrätte. Aff Nyköping, the 22. Aprilis,
Åhr etc. 1600.

Carolus.

Patent om en wiß Ordning och Förenings inrättande Stä-
derne emellan. Dat. Stockholm den 8 Julii 1602.

W Carl medh GUDs nåde, Sveriges Rikes Regerende
Riksråd, Hertig til Sudermannland, Närke och Wer-
meland, etc. Göre här medh weterligt, At såsom wiß altidh
sedahn wiß hafwe taget os theme Rikens mödesamme och be-
swärlige Regering opå, efter thes samptlige Ständers enhälli-
ge och vnderdånige bön och begären hafwe winlagt och bestä-
tet, at Sveriges Rikes vnderfater måtte icke allene vnder fredh
och

och roligheet blifwe beskyddede och förswarede, vthan och hvar i sin stadh komme til godh förmögenheet, och i all mätte förkåfrede blifwe, så wäl vi ringere som högre Stånd, både i Städer och på Landet, så mykit of hafwer warit mögeligit, Endoch (Gudh väntre) flere hafwe sunnedz som hafwe hulpet til ofredh och oroligheet, och thet samme ännu daghligen göre, och fred och godh ordning hielpe til at förhindre och om intet göre, än til at stifte och oprätte. Så hafwe wi och nu på sidste håldne Riikzdagh här i Stockholm latet of ibland annat thet ware anliggende, huruledes en wijs ordning och förening måtte blifwe oprättedh och giordt Städerne emellom, förnembiligen om Köpmanslags handel och wandel, på hwadh sätt then bäst kunne stee och hållen blifwe, Så at then ene så wäl som then andre, måtte hafwe ther nytto och fordeel af, och ingen there ware then andre vthi sin näring til hinder och skadhe. Så är thet doch likwäl ännu til thenne tijdh icke kommet til något wijs och fulkomblig Bestwe, vthan blefvet opskuret til then Riikzdagh, som här näst kunne hållen blifwe. Men efter lågenheeterne serdeles för handel och wandel skuld, icke någon längre drögmål liide kunne, medhan än orwist är, huru snart någon Riikzdagh her näst kan hållen blifwe: Är icke heller of eller Riiket lågeligit alle år vthskrifwe och hålle Riikzdagher. Thersfore, på thet at om sådanne Ordning Städerne emellom, kunde theste förre förordnet och bestält warde, Så hafwer of synes rådheligen och af nödhenne ware, at någre Fulmächtige af alle Städer öfwer heele Riiket, Så wäl ifrån Fjndland och Norlanden, som andre både Landz och Stöfäder, måtte på en belägligh tijdh och stadh komme tillsammans, til at berådhsia och sigh emellom samsättie och föreene, huruledes the på alle städer medh Seglas åt fremmende orter, och sedhan Städerne inbördes emellom, både medh handel och wandel bäst kunne behåldne och förkåfrede blifwe, På hwilken tijdh och ort, wijs dhå wille hafwe wære gode Man ther til stadhes, at gifwe them

wäre

wär mening tillenne, huru som of synes rådeligen i saken handles och hålles skulle, theropå the och kunne them i bästa mätte rådhføre, at thet til thes bättre bestwt komme måtte. Hwilkent tijdh och stad of synes beqwemligest för alle, så wäl långwägede, som närwärende kunde ware om nästkommende Michaelis vthi Tällie, dhå then almennelige Märcknet ther hålles pläger. Thersfore wi och nu vthi thet wär öpne Brefs kraft, wele hafwe budet och befalet, alle the Städer under Sveriges Cronne liggie, Så wäl i Fjndland och Norlanden, såsom the andre på thenne side, både vthi Landet och widh Stöfiden, at the ändeligen och orwägerligen late komme theres Fulmächtige och förordne til för:de Tällie, på beste tijdh tilstådes, och i så mätte en gång för alt, endrächteligen samsättie och föreene sigh om thet som them samselligen kan och må lände til wälserd, gagn och bästa. Ther til wi och styrcke och förhielpelige ware wele, så wiidt wi besinne rådhfsampt och nyttigt ware wil. Ther förberörde Städer serdeles så wäl som alle andre som för wär skuld wele och skole göre och late, måge sigh wette esterrätte, Inge lunde thenne wär wille och befallning försittendes och försummendes. Af Stockholm, then 8 Juli, Anno &c. 1602.

Carolus.

Förbuds Placat på Seglation til Riga och andra Churländska Städer/ etc. Dat. Stockholm den 1 Augusti

1602.

Wir Carolus etc. etc. Entpieten allen und jeden Bürgern, meistern, Rathmannen, auch Bürgern und semplichen Einwohnern in Stedten und Flecken, unsern Gnedigen Brus und geneigten willen zuworn und süegen ihnen hiemit gnediglich zu wissen, ob wir wol hievor unser Patent und vermanungs schreiben hin und wieder publiciren und abgeben lassen/ das kei-

211

ner

ner unsern Feinden, und insonderheit der Stadt Riga zufuhr zu thun sich unterwinden, sondern dessen gänglich enthalten solte; So seind wir doch gleichwol in erfahrung kommen, das solches von den Kauffleuten weinlich in acht genommen, sondern gang in den Wind geschlagen worden, und auff diß Jahr eine guete Anzahl Schiffe zu Riga sollen ankommen sein: Dannhero dann der Feind mit allerley Nochturfft, Proviant, Kriegs-Munition, und was ihm mehr nötig gewesen, wieder uns gesterket, und seinen bösen willen ferner ins werck zurichten gelegenheit geschöpft und bekommen hat. Weils wir aber etliche unsere Orlogs-Schiffe, solche zufuhr der Stadt Riga, so viel möglich, zu verhindern abgefertiget und verordnet haben: So kommen Wir doch gleichwol in gewisse erfahrung, das die Kauffleute aldiweils sie nun ihre fahrt auff ernanter Stadt Riga nicht sicher haben mögen, nichts desto weiniger andere Hafften gesucht, und mit Ihren Schiffen und Gütern nach der Wicaw, Windaw, Libbar und andern Städten oder Flecken in Churland siegelir, und von dannen ihre Wahren weiters, ihres nutz und gewinstes halber, den Rigischen und unsern Feinden zu zufuhrn, sich unterstehen sollen. Wann nun dann aller Völcker so wol auch den gemeinen Rechten conform und gemes ist, das man seinen Feinden die zufuhr und was ihnen zu entzag oder vortheil gereichen kan, so viel möglich wehren und verhindern möge. Als wollen wir demnach alle und einen jeden insonderheit hie mit nochmahls gnediglich gewarshawet und vermahnet haben, das sie sich der Schiffart und Seglation auff obernanten Städten und Flecken in Churland fürnehmlich auch auff Riga ferners gänglich enthalten und keinesweges die Einwohner daselbsten mit ichtwas zu entsetzen und zu stercken, ursach oder gelegenheit suchen oder ursach geben sollen. Im fall aber diese unsere gnedige und wolmeinend vermanung, abermahls kein stadt finden, und einer oder mehr von unsern ausliegern in der Sehe betroffen und desentwegen zu schaden gerathen würde: Als dann Er oder diejenigen

jenigen ihnen selbstn solches zu danken haben, Wir aber für Gott und jedermännlicher entschuldigt sein wollen. Darnach ein jeder sich zu richten und für Schaden zu hieten. Zu urkund haben Wir diß mit eigen Handen unterschrieben und unserm auffgedruckten Fürstlichen Secret bekrefftigen lassen. Datum ut supra.

Kopparsmeders Skrå i Stockholm. Dat. Stockholm
den 7 Aug. 1602.

Wzi Carl etc. Gidre witterligt, at Wäre vnderfater af Kopparsmeders Embetet här i Stockholm haffue Of vthi vnderdånighet besökt och ödmjukeligen begärat, at efter the vthi samma Embete än här til ingen wiß Skrå eller Ordning hast, som the sig vthi sitt fall och embete esterrätta eller ställa kunne: Dersföre haffue the vthi vnderdånighet öfverantwardat Of några Articler, som the förmene sig til samme Embetes oppholdning nyttigst vara skole, och ödmjukeligen begäradt, at Wij them samma puncter vthi thesas Embete til Skrå och Ordning vna, esterrätta och confirmora wele. Så emedan Wij altid gärna se och wele, at med alla Embeten må sticeligen och wäl tilgå och en wiß ordning vara, ther hwart Embete för sig esterrätta och sticka må, och Wij förnimme at för:de puncter, som the således ödmjukeligen begäre, äre dem vthi deras för:de Embete både nyttige och gagnelige. Dersföre hastwe Wij nådigst vnde och esterrättit them för:de Skrå, såsom härefter följer, nemligen:

1. mo. Skole bliffua och vara i för:de deras Kopparsmeders Embete, Sex goda och försarne Mästare, som thesas Embete wäl lärde och förarit haffue, hwilke ärligen om Philippi Jacobi tid skole opå en wiß ort sammankomme och berådslå hwad om thesas Embete nyttigt och gagneligt vara kan androm vthan skada: Och då skole alle samteligen sig en wiß Alderman wälwila, som thesas Förman vara skall, hwilken ther ett granna och öf insende med them alla vthi samma thesas Embete hastwa skall,

skall, then the och alle hörsamhet och lydno bewisa skole, och icke med några hädvisa eller onyttiga ord öfuerfalla wid boot . . . vthi Embete: är thet också, at någon Mästare förvägar sig, at icke willia Aldermanns Embete wedertaga, när han thet til af Embetet wald och honom sådant tilbudit warder, then samma skall böta i Embete, och endock bliffua thet året Alderman. Dernäst när Aldermannen således af them alle vthwald är och vtorad, skall han hålla them wid thesa articlar som äre, at han skall noga och stitigt inseende haffua at ingen Mästare fördristar sig til at arbeta eller vthslå något falskt eller ogilt arbete antingen med någlar eller ellest wid straff som Lag förmå och böte i Embete.

2. Så skole och alle Mästare vara förpligtade, at stå theras egit bomercke brede wid Stadens bomercke opå alt thet arbete som the gjöra. Hwar annorlunda skeer, skall then som omerckt sellier, böta för förbod 40 marc och i Embete 5 Daler. Sammaledes skole och alla Mästare i Embete haffua rätt Stadens Wigt och Bismar, som the inwaga och sälla med. Der någon med falsk Wigt befunnen warder, böte efter Lagen och i Embete Fem Daler. Ni lika måtto skall och allom vthi Embetet förbudit warda at locka eller tubba en annars Mästerswenn, Lärdräng eller Legohion wid straff vthi Embetet Two Daler, och then som sig locka låter haffue förgiort Lön sin. Ingen Mästare eller Mästerswenn skall tilstade vara, at vnderstå sig något arbete, som en annan af hans Medbröder i Embete vtförande är ombudin at ferdig gjöra wid Tre Daler i Embete, och then som han således arbetet ifrå sueller, Two Daler. Widare skall och ingen Mästare fördrista sig at taga miera arbete vnder händer af någon änn han må och kan förarbeta, och färdigt gjöra, innan then tid han sådant vthkräfwet, icke heller något af thet honom handfångit bliffuer, försara, pantsätta eller bortfälla wid straff, som Lagen förmå: är thet också at någon Mästare i Embetet döer, och haffuer Husfru och Bara efter

efter sig, då må och skall hans efterläne Entia vppeholla Embetet vthi ett år, och i medletid skall ingen Mästare i hennes Mans stad intagas: Warder hon och des förinnan och före änn skreet vthe år, gifst igen och bekommer någon af sama Embete til sin man, då skall han vthi Embetet bliffua och Mästare Embetet vinna, hwar han thet tilförenne icke gjordt haffuer, och thet til kan tienlig vara, och fyllest före gjöra, och då skall han giffue i Embetet Sex Daler.

3. Then Mästare som will taga en Lärdräng til at lära Embetet, han skall först granneligen kansaka, hwardan han kommer och hwar han födder är, så och hward för bewis han haffuer, och skall ingen i Embetet intagas, vthan han ett godt bewis haffuer, at han sig skelligt förhållit haffuer, och är af goda Föräldrar, den som sådana vittnesbyrd haffuer skall til läro antagas, dock Aldermannen först thet om tilliänna gifwes, och skal han tiena för en Lärdräng vthi . . . år, och sedan vthi . . . år för en Mästerswenn. Skall och ingen Mästerswenn vnderstå sig at arbeta någon ting af Mästarnes Koppar honom oätsvordt, ho thet gör, böte i Embetet . . . Daler. Ther och någon Mästerswenn med tresso, och före änn hans år vthe år, drager ifrån sin Mästare, då skall han icke mach haffua at arbeta hos någon Mästare här i Staden i tolf weckor: Taget någon Mästare honom til arbetes des förinnan, böte både han och Mästerswennen i Embetet . . . Daler. När nu någon Mästerswenn förde sina år tilfyllest uttrent haffuer, och will Mästare Embetet vinna, då skall han thet Aldermannen först tilliänna gifua, och han sedan Embetet, och skall han som Mästare begiärer bliffua, bewisa sitt Mästare sincke med these efterföljande tre konster: Först skall han gjöra en Kettel af . . . stycker, som går en lönna vthi: Til thet andra ett Cölsat af ett stycke förtenat: Dertie en Kettel af ett stycke, som går en fierding vthi; Dessa tre stycker skole vara vthan någon brett, och skall han sielt thet smida och tillmåla af

af rå Koppar, och då skola två Mästare tillstådes vara, när thet stier: När förbemänte tre stycker således gjorde äre, skole Wij behålla thet bästa af the tre stycker, Colskaten, och then, som Mästare Embetet winner, gjöre Embetet en hederlig Embets Kost med Mat och Öl. Men then som sådana stycker icke gjöra kan, och will sig för Mästare utgiffua böte i Embetet . . . Daler. Item thet och någon fremmande Mäster swenn kommer af Tydland eller annorstades och giffuer sig an hos Aldermannen, då skall honom wedersaras årlig förordning efter Handtwerckens bruk, och ingen fremmande Mästerswenn inn i tiensten tagas, vthan Aldermansens wetenskap wid bot i Embetet . . . Daler; Sammaledes skall och icke någon fremmande Mästare eller Kopparsmid fördrifta sig at sätta sig här i Staden eller Förstäderna at bruka något arbete, Wäre Befallningsmän och Aldermannen oåtsporde, wid bot i Embetet . . . Daler. Utli lika måtto skall och alle Kåglebyggjare, som om Landet löpe, icke tillstade och efterlåtit bliffua, at bygga några Keglur här i Staden hemma vthi hofsen eller och på två miler när om Stad wid bot . . . Daler vthi Embetet, Stadens rätt oförkränckt.

4. Wij wele och härmed affuarligen förbudit haffua, at ingen Köpman här i Staden skall efter denne dag haffua någon vthsmid Koppar faal i Gatubodar, eller elliest icke heller vthi Marknader, vthan then som här i Stockholm af för:de Embete eller annorstades i Riket vthsmidd är eller pröffuas kan, at vara vthan falskhet förarbetat, wid straff 40 marc Dffuerhetens egen sak och i Embetet . . . Daler: Eij heller skall efterlåtas någon oppköpa eller til sig byta någon gammal Koppar, vthan the som i för:de Embete äre så och Grytgiutare allena, wid straff, som förmålt är.

5. Och skola alla thesa för:de böter och sakfall, som i Embetet falla, af Aldermannen opbåras, och til thesas Embetes nödtorft och them som stullige äro eller för ålderdoms swaghet skuld

skuld icke förmå sitt Embete förestå, användas: dersöre han och åhrligen råkenkap gjöra skall.

6. Och til yttermera stadfästelse och bekräftning wele Wij här med taga och anamma, såsom Wij och nu med thetta Wärt Furstel. öyna Brefs kraft taga och anamma them med Hustru, Barn, Legohjon, hus, hem, rörligit och orörligit, intet vndantagandes af alt thet the åge, vthi Wärt Fursteliga hägn, frid, wårn och förhwar för alt öfwermåld och orätt til Lag och råttia: Förbiude förthen skuld alle cho thet helst vara kunne, som för Wäre skuld wele och skole gjöra och låta, at tillfoga them häremot hinder eller försång i någre mått wid onåder och straff som Lag förmå. Darum ut supra.

Confirmation för Murmästare Embetet uti Stockholm.

Dat. Stockholm den 7 Aug. 1602.

Wij Carl etc. Gjöre witterligit at Wäre vnderfater af Murmästare Embetet i Stockholm haffue Os vthi vnderdånighet besökt och ödmuikeligen begäredt, at Wij thesas Skrå och Murmästare Ordning, som them af thesas Förmån, Borgmästare och Råd här i Staden, för ett hundrade sempion åre förledne, gifne äro, nådigast confirmere och stadfästa wille: Så emedan Wij altid gerna se, och wele at med alla Embeter må sticeligen och wäl tilgå, och en wisk Ordning vara, thet hwart Embete för sig esterrätta och sticla må. Thersöre haffue Wij samma thesas Skrå och Murmästare Ordning läsa och öfwerse låtit, och förnimme henne icke annars vara ånn sticeligen och wäl och vthi thesas Embete tienlig: Hwarsöre Wij och härmed wclat haffua consumerat, stadfäst och gillat samma thesas Skrå och Murmästare Ordning, efter som hwar vthi Botskassuen förmåler och inneholler: Dock efter vthi samma Skrå förmåles at thet någre af Embetet bräglige finnas, skall hwar för sak sin, giffua så monga marcker Wax, som saken då är til. Ea

Så emedan samma Wax haffuer varit vthi then Papistiska tiden til theres Afguderit brukat; Derföre wese wij, at ther någon efter förbemalte theres Skrå wårder härefter faller och bråklig funnen, då skall han giffua för hwarje marc Wax som nämnes sex öre penningar, hwilka penningar och saköre vthi theres böho inleggias och förwaras skall, deraf sedan, der så hända kunde, at någon af samma Embete aningen af ålderdom eller sjukdom, icke förmätte sitt kall förestå, skall han då deraf en tilbörlig hielp och vnderholl haffua; therföre och theres Alderman åhrligen en wiß räkenskap giöra skall, och skole icke flere Mästare vthi samma Embete wara änn Doff, Otta Swenske och Fyve Tydske, och hwarje tu åhr wære Swenske Alderman, och thet tredie Tydske, efter såsom vthi för:de deras Skrå och tryckeligen förmåles: Och til yttermera stadfästelse wese Wij härmed taga och anamma alla, som vthi bemalte Murmästare Embete äre, heller her efter bliffua kunna, med Hustru, Barn, Legohjon, hus, hem, gods och ägodelar, rörligit och orörligit, intet undantagandes af alt thet the åge, vthi Wårt Juristliga hägn, frid, wårn och förswar för all öffuerwold och orätt til Lag och rätta. Förbiude förden skull alla eho de hållt wära kunne, som för Wåre skuld wese och skole giöra och låta, at giöra them häremot hinder och försong i någre måtto, wid Wår onåde och thet straff som Lag förmå. Datum ut supra.

Förbuds Placat emot Swenska Myntees wanwyrdande i handel och wandel, samt ueländske Mynt och Riksdaler. Datum Stockholm den 6 Octobris 1602.

Wij Carl medh Guds nåde Sweriges Rikes Regerende Arffurste etc. etc. Gåre wetherligt, at efter Wij förnimme, at een stoor ofsewane här vthi Riket opkommet är, medh Rikzens Mynt, så at thet Swenske Myntel, dansede at thet vthi

vthi korn och skrådh medh thet Tydske Myntel är lifte gott, så wårder thet doch listwål så förachtet och wanwyrdet, at man vthi handel och wandel icke hörer eens Swenskt Mynt nämnes, vthan alt Riksdaler, therefter och godset vthi köp och fall sättes, så at man moste gifwe för en Tydsk Daler, tretio sex, tretio nio och fyretio Rundslycke, hwilket föracht sitt ursprung förnembligen hafwer ifrå Råste, och sigh förorsaker af then Rikste handlen, och then store profit, som Köpmännerne opå Riksdalener vthaf Riksen hafwe. Derföre wese Wij härmed strengeligen och alswarligen hafwe hwar och en i sin stad, och hwadh stand och condition som the helst wære kunne, som Och medh hörsamheet och lydno förplichtede äre, serdeles the som handel och wandel här vthi Riket drifwe, budit, befaledt, så och troligen förmanet, at the vthi alt köp och fall skole bruke Swenskt Mynt, såsom äre Swenske slagne Dalar, Marker, Halmacker, Två öre stycker, Rundslycken, Hålförer eller Fyrtiker, och therefter wårdere och sätte alt gods och icke efter Riksdalar och fremmande Mynt. Men är thet så, at någon är blefwen then andre skyldig Riksdaler, dhå må han honora medh Riksdaler betale, men efter Swenskt Mynt då skal all handel drifwes. Hvem annorlunde gör, och sitt gods ehwad thet dhå är, efter annat Mynt sätter, eller och annat Mynt therföre begärer, och vthi handel och wandel brukar, eller och nämper Riksdaler, han skal första reesen som han blifwer thet medh beslagen böte två gånger Fyretio marcker, annen gång han blifwer thet medh besunnen, dhå skal han hafwe mist godset ehuru mycket thet och är, som han hafwer medh at fare. Men kommer han tredie gången igen, dhå hafwer han sitt straff til at see vthaf then galgen som opå torget oprest är. Ther hwar i sin stad weet sigh efter rätte och för sin skadhe til wære at tage. Datum ut supra.

Förbud emot skuits och gästningar. Datum Stockholm
den 27 Novemb. 1602.

W Carl medh GUDs nåde, Sveriges Rikes Regerende
Arffurste, Hertig til Sudermanneland, Neriche och Wer-
meland, &c. Gode wetherligt, At ändoch wij hafwe latet
förordne Tawerner vthi alle Landzänder, och wære öpne Man-
dater vthgå vthöfwer heele Riket, thet medh wij hafwe för-
budt, at ingen skal fördrifte sig til at tage Skiughäster, eller
gäste någon Bonde, medh mindre han hadhe wært Pas och
bewijs, vthan the som droge vthi theres eigne ährender, skulle
sökje til Gästgäfwerne, och the täre för theres Penningar, och
leije sig fordenkap. Så förnimme wij doch likwäl, at sådant
blifwer alintet achtet, vthan i landet drager then ene hopen ef-
ter then andre, twert och ändelångs, rappe, röfwe och wold-
gäste Almogen, såsom them synes. Och serdeles blifwe vnder-
fäterne af en hoop mootwilligt Krigsfolck, och synnerligen Ryt-
tere som hafwe Cronones besoldning opburit, och medh omwinne
äre dragne vthur marcken, och ifrå theres Fahner och Fennicker,
beswäredde och betungede, hwilke vthan återwendo ridhe och ren-
ne i landet: Så försumme och intet Adelens tienere sig, til
at tage Skiughäster vthi hwart ringe ärende, som the af theres
Husbönder vthi theres eigne saker blifwe förstickedde. Så på
thet at sådan ochristeligh och ohörligh handel och woldzwarcken
må blifwe affstaffet, och Almogen sielfwe see, at thet är intet
Wårt wille, at the således stole blifwe beswäredde och betungede,
Så wille wij än nu här medh alstwarligen hafwe förbudt alle
ehoo the helst wære kunne, Edle och Dedle, Andelige och Werldz-
lige, Ryttere och Knechter, eller Wätsmän, Köpmän eller an-
dre, at the icke fördrifte sig widh lifstraff tilgörende, at tage
någen Skiughäst, eller gäste någon Bonde, medh mindre the
hafwe Wårt Pas, och blifwe vthi Wårt och Cronones wärf
och ärender förstickedde, vthan drage til Gästgäfweren, och thet
betale för sig, såsom Lagh säger, och Gästgäfwernes Privilegier
vth-

vthwisse. Kommer någon som wil pocke sig Skiughäster, Maat,
Del, Höd, eller Foderkorn til, och icke hafwe Wårt Pas och
bewijs thet opå, at Wij hafwe honom thet efterlatet, eller och
tager flere häster än Paset vthwisse, och han hafwe beskedt
til, dhå gifwe Wij Ländz och Fierdingzmän fullkommeligit til
stånd, at the medh Bönderne måge tage them widh hufwudet,
och före them til näste Slott och Gårder, thet the sedhan wi-
dere stole theres straff bekomme. Och befale Wij förthen skuld
strängeligen och alstwarligen, widh Wårt högste onöd och straff,
alle Wäre Stadhollere, Befalningzmän och Fougder vthi
Landzänderne, at the hälle hand vthöfwer vnderfäterne, och
them för all öfwerwöld och ölagligh tunga, Skiughäster och
gästningar försware, så at thet Wårt Mandat må blifwe efter-
kommet. Thet hwar i sin stadh weet sig efter rätte. Af Stock-
holm, then 27. Novembris, Åhr &c. 1602.

Carolus.

Förbud att köpa Kästeseble. Datum Stockholm
den 27 Novembr. 1602.

W Carl etc. Gode witterligt, at efter ibland andre Fin-
nanger och practiker, thet medh Cronon vthi these förled-
ne Åhr, är blefwen försknellet, och en hoop Köpmän hafwe rijs-
ket sig, då hafwe varit Kästeseble-köp, så att först hafwe
Krigsfolcket förskaffet sig igenom skäncker och gästwor en hoop
owise och falske Kästesebler, och sedan hafwe Köpmänner hand-
let them til sig för ringe Penningar, och så latet före them in
i handlingen, och thet opå kraast och opburit af Cronon stoore
Summor, like som thet hade varit richtig skuld. Så alden-
skund än nu wäl någre til äwentyrs kunne finnas, som och opå
samme sätt achte att sökje theres fordeel, och hembligen handle
medh Krigsfolcket, som här nu tilstådes äre, om theres räst.
There

Thersfore, sådant bedrägerij och oslagligh handel til att söfkomme, så wete Wij härmedh och wihi thette Wärt örne Brefs kraft hafwe allom och hwar i sin stadh tilfagd och alswarligen förbudt, at ingen skal fördrifte sig til att löse någon skuld eller Råstegedel til sig af någon Krigzman, hwem ther medh blifwer beslagen, han skal icke allenast hafwe förwäret sine Penningar wthan och halsen medh. Ther hwar i sin stadh weet sig efter rätte, och för sin stadhe til ware at tage. Datum ut supra.

Förbuds Placat uppå det Swenske Myntets wanwyrdande wid straff af galgen, som på Torget uprest är. Dat. Stockholm den 6 Decembr. 1602.

Wij Carl etc. etc. etc. Giöre witterligt, at efter Wij förnimme, at en stoor ofedwane här wihi Riket upkommet är med Rikens Mynt, så thet Swenske Myntet, oansedt at thet wihi korn och stråd medh thet Lydske Myntet är lijke gott: Så warder thet dock lijkwel så förachtet och wanwyrdet, at man wihi handel och wandel icke hörer eens Swenske Mynt nämnes, wthan allt Riksdaler, therester och godset wihi köp och fall sättes, at man måste giffue för en Lyft Daler tretio sex, tretio nio och fyrtio Runder, hwilket föracht sitt ursprung förnämbligen hafwer ifrån Kesse, och sig förorsaket af then Ryske handelen, och then stoorer profijt som Köpmännerne upå Riksdalerna wthaf Ryken hafwe. Thersfore wete Wij härmedh strengeligen och alswarligen hafwe hwar och een i sin stadh, ehwadh stand och condition, som the helst wara kunne, som Os med hörsamheet och lydno förpligtade äre, serdeles the som handel och wandel här wihi Riket drifwe, budit, besaledt, så och troligen förmanet, at the wihi allt köp och fall skole brukas Swenske Mynt, såsom Swenske slagne Daler, Marcker, Hulfmarcker, två öre stycker, Rundstycken, Hulförer och Fyrtio öre, och therester wärdere och sätte allt godt och icke efter Riksdaler

Daler och fremmande Mynt, Rhesligest skal innan Sweriges grenser en Riksdaler intet högre gå och gelle än fyre Marck eller två och tretio Rundstycke, en half Riksdaler två Marck eller sexton öre, en Ort en Marck eller otta öre, en Dytken två öre, en Skilling Lybest ett Rundstyck, en Dansk Marck otta öre, två Skillinger Dansk ett Rundstyck. Men är thet så, at någon är bleswen then andre skyldig Riksdaler, dhå må han honom medh Riksdaler betale men efter Swenske Mynt dhå skal all handel drifwes. Hwem annorlunde giör och fremmande Mynt högre opbar och wthgiffwer än nu sagdt är, eller och sitt gods, ehwadh thet dhå är, efter annat Mynt sätter, eller och annat Mynt thersfore begärer, och wihi handel och wandel brukar, eller och nämper Riksdaler, han skal första reesan som han blifwer ther medh beslagen, böte två gånger fyrtio Marcker, annan gång han blifwer ther medh besunnen, dhå skal han hafwe miste godset, ehuru mycket thet och är, som han hafwer medh at fare. Men kommer han tredie gången igen, dhå hafwer han sitt straff til at se af then galgen som upå Torget uprest är. Ther hwar i sin stadh weet sig efter rätte och för sin stadhe til ware at tage. Datum ut supra.

Förbuds Mandat at ingen Swensk må borga sigh något Gods til a; Danmarks och Norriges undersäter icke heller til dem utborga sitt Gods. Dat. Trebro den 9. April 1603.

Wij Carl med GUDs Råde, Sweriges Rikes Regerende Arffurste, Hertig til Sudermannland, Nerike och Westmeland etc. Tilbiude Ider Sweriges Rikes trogne undersäter alle Undelige och Werldlige, hwar efter sitt ståndh, Wår synnerlige gunst och nådige wille medh GUDh tilförende, etc. Och lathe ider härmedh nådeligen förnimme, at efter thet igenom then Köpmans handelen, som drifwes emellan Swenske och Danm 3 Dan

Danske vundersäter, kommer stoor oredde, och widlöftige disputatz Rikerna emellan, at then ene then andre sin redelige betalning icke tillställer. Thersfore, på thet at sådan widlöftigheet som Rikerna emellan therigenom kan upwåke, må afflaffes, så hafwe Wij förthen skuld befalet Wåre Ståthållare, Fougter och Befallningsmän, Borgmestere och Råd, samt Wåre til förordnade Tollendärer i alle Städer, Hampner och Markneder, thet som Lagligh handling wihaf ålder these try Rijkers vundersäter, Sweriges, Danmarks och Norges emellan hafwer wares sedwanligt at bruukes och driifwes, at the efter thenne dagh skole hafwe ett slijtigt inseende, thet ingen Swenskt skal hafwe macht at borge sig något godz til, ifrån Danmarks och Norges Rijkets vundersäter: Icke heller någon Swenskt borge sitt godz bort i Danmark och Norge. Och om någon thet öfwer thenne Wår förmaning och befallning gjorde, och sedan sökte hos Oss om hielp til Danmarks och Norges Befallningsmän och vundersäter, om sin betalning, då skal han hermedh ware warnet, at Wij sådanne Swenske som emoch thette Wårt förbudh någon handel dierffdes företage, all besordringh, hielp och bisståndh, i hurudanne måtte thet kunne af oss begeres, aldeles wele hafwe afflagit och therutinnan ingen hielp bewissa; Så som then thet Wårt Laglige förbudh geenwördeligen och ohörsamligen hafwer öfwertrådt: Eliest skal all handel och wandel emellan Swenske, Danske och Norges vundersäter, Lagligen driifwes, efter Landh och Städers frishheet och Privilegier, och ingen wars förbudet medh hwar annan redeligen at handla och köpslage. Thet hwar och een som för Wåre skuld wele och skole gibre och late, måge wette sig hörsambiligen esterrätte så framnt Oss skal ske til behagh. Af Drebro den 9 Aprilis Åhr etc. 1603.

Dpet

Dpet Mandat om Myntet. Datum Calmarne den 7. Octobris 1603.

WJ Carl etc. etc. Gode witterligt, at efter myckit onde Mynt föres och stiekes her in i Riket therigenom Wårt Swenske Mynt blifwer förachtet, oansedt at thet vchi korn och stradh så gott är som någet annat Mynt. Deslikes så föres och myckit af thet Swenske Myntet wihaf Riket twert emot receberne, som framsarne Konungar och Regenter gjorde hafwe och såh sedhen annat Mynt theraf som fast ringere är och sendes hjit in igen. Thersfore sådan oordning och bedrägerij til at förekomme, så wele Wij härmed alswarligen och strengeligen haffue förbudt, så wål Ståtholdere, Befallningsmän och Fougter, såsom och Borgmestere och Råd samt Borgerskapet i Stäberne, och alle andre Wåre vundersäter ehwadh namn the haffue och stånd the ware kunne, at the icke wåre op af fremmende ehwadhan the och wåra kunne, eller och inlewdise, eller och wihgiffue, eller i någon handell eller wandell med köpande eller selliande, bruke, så widt Sweriges Rijkets grenger sig streckie, någet annat Mynt än Swenskt Mynt, slagne Daler och Guld. Deslikes så skal och icke wåra efterlathit någon fremmende här i Riket, at handle och wandle med annat Mynt än som nu bemålt är. Quem som warder beslagen annat Mynt at opbåre, eller vchi handell och wandell at bruke, skal förste resen blifwa straffet til Lifwet ochan alla nådher. Wij wele och haffue Wåre Fougter strengeligen förbudt, at the icke annat Mynt af Wåre vundersäter för theres wihlagor opbåre skole, än som nu är bemålt, så frampt the icke wele til Lifwet blifwe strafsedhe. Såsom Wij och wele härmed alswarligen haffue förbudt Adelen, at the icke annat Mynt af theres Bønder tage än Swenskt slagne Daler och Guld, efter som Bønderne och icke skole ware förpligtade annat Mynt at giffue. Thwilken themed warder beslagen, at han annat Mynt kråfwer af någon Bonde, då skal han miste sine Adeline Privilegier och böthe derofwan spä,

opå, som för är sagdt och gå qvitt Panningarne, och ther skola Fougdtene haffue inseende medh. Sammalunde skole och Wäre Stådtholdere, Fougter och Befallningsmän ett sitigt inseende haffue, at thet Swenske Myntet icke blifwer vthaf Riket fört, mera än som huar til sin nödtorftige förtäring behöfwer efter som receperne vthwise. Men huad ther vthöfuer är mer än nödtorftig förtäring, thet skal tages af them som thet haffue. Dermed skeer thet D^s är til behagh, och Riket til gagn och wälfärd ländet. Och huar och een weet sigh esterrätte. Datum ut supra.

Patent, at ingen skal få skuttsfärder, som icke har Pass. Item:
Förbud at cruga sig til skuttsfärder. Datum Calmarne
den 20 October 1603.

W Carl medh GUDs nåde, Sweriges Rikes vthkorade Konung och Arffurste, Hertigh til Sudermanneland, Nerrike och Wermeland, &c. Göre wetherligt, At ändoch Wij hafwe latet gå Wäre öpne Mandater vth, icke een gång, vthan någre reesor, och förbudit, at ingen skulle få Skuttsfärder, som icke hadhe Wärt Pass. Så förnimme Wij doch, at Ländz och Fierdingzmän fråge aldrig efter Pass, vthan late hwar och een som kommer vthan någon åstildnat, bekomme Skuttsfärder, ther igenom Almogen blifwe mycket betungedhe af een hoop som ingen befördring hafwe borde, vthan drage theres egne ärender, och somblige spride vth een hoop lögner ibland vnderfäterne, och omgå medh allehande skadelige Practiker. Hwarföre wele Wij hafwe här medh alswarligen befalede och förmanedt, Wäre Fougdtter och Befallningsmän, Så wäl som Ländz och Fierdingzmän, at the hafwe bättre inseende medh hwar som drager af och til i Landet, och icke late någon bekomme Skuttsfärder, som icke är vthi Wäre och Cronones reese stadd och hafwer Wärt Pass. Och skal ingen här efter dags bekomme någre Skuttsfärder, ehvem

ehvem thet och ware kan, medh mindre han först hafwer besökt Fougdtten och latet see sitt Pass, som han vthaf D^s hafwer, och bekommet hans Zedel til Ländz och Fierdingzmän. Hwarföre skal Fougdtten, efter han icke sielf kan ware så när widh handen, hafwe sin Vnderfougdtte eller Skrifwere eller Vnderskrifwere, eller någon wih Karl eller Fougdttenenere tilstådes, som seer ihvem som af och ahn drager, och fordenkap hafwe bör eller icke. Och ther så är, at någon wil truge sig til Skuttsfärder, Mant och Del, och the icke äre them starcke nogh, at emostid, då skole the kalle Bänderne tilhope, och late tage fatt opå sådane wäldwärfere, och late före them til näste Slott och Gårdar, ther the skole blifwe tilböriligen straffedhe. Hwar nu Almogen här vthöfwer blifwer medh Skuttsfärder vthi någon måtte bewäredt, då wele Wij vthan alle nådher, late straffe både Fougdtten, Skrifweren, Vnderfougdtten, Vnderskrifweren, Fougdttenenere, Så och Ländz och Fierdingzmänne. Ther hwar i sin stadh weet sigh efter rättte. Af Calmarne, then 20 Octobris, Åhr &c. 1603.

Bref för Stockholms Stad om vthstieppningen vthi Tellie.
Datum Norköpingh den 25 Martii 1604.

W Carl etc. etc. Gödre wetherligt, at efter Wäre trögne vnderfäter vthi Stockholms Stad, haffuer igenom theres fullmächtige och vstiebbe til henne Herredagh, som nu her i Norköpingh lyckeligen hollen och well öfuerständen är, latit D^s i vnderdånigheet besökt och klageligen tilkenne gifuidt, at them skeer för fört vthi theres näringh, handell och wandell, medh then mycke olaglige vthstieppningh som skeer vthi Tellie, så wäl af fremmande som Wäre egne vnderfäter och inwånar vthi andre Städer, och althenstund Stockholm som är then förnempe

ste och een Hufvud, Stadh her i Rijket, kan deregenom vthars medt och förderffuet bliffue, och sådant är aldeles emot theres Stadhs Privilegior. Dersöre haffue Wij theres ödmuiké bön och begeren nådeligen ahnsect, och förthenksuld hermedh affuarligen och strengeligen biude och besalle, at ingen huarcken inlendis eller fremmande skal efter thenna dagh nogott gods litedt eller mycket vthi för:te Tellie vth eller instipe och före, vndantagandes des Borgerne sielftue som der i Tellie boendes äre och egit gods haffue, der huar och een, som för Wäre skuld willie och skole giöre, måtte wette sigh esterrätte, icke giörendes heremot widh Wår ogunst och högste straff. Datum ut supra.

Mandat om Siutsfärden och Gåstningen / att för Mat och Del skal gifwas Penningar. Datum Nykiöping den 22 April 1604.

Wij Carl medh GUDs nåde, Sweriges Rijkets vthkorade Konung och Arffurste, Hertigh til Sudermanneland, Närke och Wermeland, &c. Tilbiude edher Dannemån alle som byggie och bo vthi

Wår gunst och nådige willie medh GUDh tilförende, Och twisse intet at edher nogsampt är wetherligt, At then störste tunge som menige Almoge oppå ligger är thenne medh the otalige Skutsfärder och Gåstningar, hwilket sigh fast högre belöper om åhret hwar thet rätnes skulle, än som edher åhrlige skatt och vthskylde. Thersöre haffue Wij oppå thenne öfwerståndne och håldne Rijkdagh medh menige Rijkens Ständer så samtyckt och besluttet, på thet at sådan tunge måtte affskaffet och vnderfarterne, thersöre lijfede warda, Danseede thet om haffuer tilförende många Ordningar varit giörde, Så haffuer thet doch lijfwäl intet kunnet haffue något bestånd, orsaken är thet at alle the som haffue färdes och reest omkring i Landet, the haffue skuttit sigh allene thet oppå, at the haffue varit vthsende vthi Wår

och Rijkens wärf och ärender, doch icke thet mindre haffuer iu tungen alt hängt vnderfarterne öfwer hufvuder. Hwarföre haffue Wij nu som förbemäkt är, på thenne Rijkdagh giordt een så dan Ordning som efterföljer, at ingen thet ware sigh hwem han helst ware kan, som skuter sigh oppå oss, skal bliffue här efter befordret medh mindre han firax betaler för sigh. Besale edher trogne vnderfarter förthenksuld sampligen och synnerligen, Så som och i synderheet strängeligen förbiude Fougdrer, Ländz och Fierdingman, at the efter thette Brefs Dato ingen skole omlegge til någon Bonde, thet ware sigh hwem thet helst ware kan, antingen til Maat, Dä eller Skutghester, medh mindre han för sigh betaler efter thenne Ordning, Itembligen för en Håst som then wågfarande han leiger om Sommar tidh, skal han gifwe för hwar Mijl een öre, thet han och leiges om Winteren, skal gifwes för hwar Mijl halfannan öre, Men om Hösten och Wären skal thet gifwes för hwar Mijl två öre för Håsten, Och för een Måltidh Maat skole the ifrån thette Mandag Dato in til Bartholomæi tidh gifwe tre öre, sedhan skal sätties efter som GUDh gifwer Åhrsmåttén til, doch skal fyre gånger om åhret sätties köp på Måltijden, efter som Spannemålen kan slige op och dyrkes til, eller och köpet kan lindres, på thet at hwarcken there, anten Gåstgifweren eller och then wågfarande skal haffue sigh thet öfwer at beklage. I Skärriegårderne skal så hålles, at när een Person kommer allene och wil leige Båt, då skal han gifwe för hwar Mijl tre öre som han bliffuer fördr, Men äre thet flere vthi Båten, och the alle på en wagh wele ware förselede, då skal hwar Person gifwe för sigh för Mijlen halfannan öre, och om thet äre flere än två. The fremmende som reese eller och then som wil haffue bättre pyntet, än som Gåstgifweren, Ländzmannen eller Bänderne kunne haffue rådhi til at kole, och elliest wil köpe of them anten Får, Lamb, Gås, Döns eller hwarth thet sedhan ware kan, han betale efter som the kunne förlijtes både om koston så wäl som Håst och Båt,

efter som Norrlöfvingz Beslut innehåller. Och skole alle the som reese, ware förpligtade at drage til Gästgiveren, och ther om besordring til Maat, Dill och Häster sökie. Fougderne skole ware förändte hwar i sitt Fougderij at förordne Gästgivere, så at then wägfärende för Skåal och like kan komme fram, och om Gästgivere så många icke kan besordre som kunne til Gårds komme, då skal Ländymannen them wedertage, och medh Häster, Maat och Dill för Skåal och like försörje äfwen som Gästgivere. Komme och flere än Gästgivere och Ländyman kunne syte och besordre, då skal Ländymannen seggie them til näst omlyggiende byer til Häster, Dill och Maat, doch alle för Skåal och redeligh betalning. Och skal Ländymannen altydh hälle Tolf the näst omlyggiende sine Granner ther til, at the then wägfärende tilrede både Stugurum, Stall och Häster, och the Häster som han sielf då hafwer medh sigh, eller the han för Penningar leiger, them skal så wäl Ländyman såsom Gästgivere och the Tolf ware förpligtade för redeligh betalning som förte är, hälle wederrede. Ther och någre komme som wele sigh fordenkap vthan Penningar pucte och truge til, då skole och the Tolf Ländymannens näste Granner, så wäl som heele Sochne ware förändte medh theres Wärjor at ware til redz, när the si Ländymansens bud at komme honom til hielp, och tage satt opå them som sådant tilbiude, och sende them til näste Wäre Slott, Gårder och Hws, eller och til näste Ting före, och sedhan skole the efter afsteden blifwe straffede. Och efter Ländyman och Fierdingman nu warde i så måtte för mykit omaat, både för Gästning och annet förskonede, doch likwäl på thet the thes bättre skole ochte Wärt gagn, så wele Wij them här efter som här til efterlate then underhåld och friheet som the här til af Ds hast hafwe, doch medh beskedh, at alle the Bref som Wij utskrifwe late, och i Ländynderne vhsfende, eller och the bref som til Ds kunne skrifne ware, af hwem thet helst ware kan, them skole Ländy och Fierdingman ware förändte så snart the komme them

them til hande, vthan något drögmål sielfwe eller igenom någon af theres eget hwsfolck, sende til näste Ländyman eller Fierdingman, så at the sedhan Ländyman ifrå Ländyman, och Fierdingman ifrå Fierdingman, kunne komme Ds oförsummeligen tilhanda, eller ut the kunne skrifne ware. Sker här vthan någon försummelse, och Wij ther igenom stude tage, då skole Ländymännen så wäl som Fierdingmännen blifwe fatte af medh theres Ambete, och miste sitt underhåld, såsom och ther och öfwer straffede blifwe. Men the Ländy och Fierdingman som Wij förnimme här om stiteligen beställe, them wele Wij icke allene efterlate thet underhåld the här til hast hafwe, vthan och medh nåde och alt gott wette til at belöne. Begäre förhenkund af edher Dannemån alle samptligen, Ländyman, Gästgivere, Fierdingman, och alle andre, at i rätted her här aldeles efter, och medh thet förste som mögeligit är, och i kunne hafwe råd til at vthgöre the två marc til Skuttsfärds Penningar, som i förledne Herredagh hafwe varit bewilget, och såsom och om then ene Marc, som opå hwar månad för Gårder och hielper bewilliet blef, och sedhan skole i ware frij för heele åhret omkring, för alle både Hielper, Gårder, hwadh namn the helst hafwe kunne, så wäl som alle Gästningar och Skuttsfärder, efter som opå Herredagen är besluteet. Besale es dher här medh GUDh alzmächtigh. Af Stockholm then 22. Aprilis, Åhr &c. 1604.

Carolus.

Förordning huru handlas skal medh the fremmande stepp, som hie til Seockholm ankomma. Dat. Seockholm den 23 April 1604.

Först, och förr än något stiv stadies genom widh Waxholmen, då skal han som är Höfwisman på Waxholmen, bese stipsrullan, hwad i stipet lagdt är, och late utcopiere Rullan och sätta den

De ett copie strax ther aff til Stådhollerne härpå Slottet. När nu skipet kommer til Staden, då skal Tullenären kräfwia skipsrullan och collationere sedan rullan tilhopa med then copie som Stådhollerne ifrån Höfwismannen på Waxholmen bekommit hafwer, huru långt de slå ifrå hwar andre.

2. Slots Skrifwaren skal holla kiegen register på alle ruller, huru mykin bådhe införningen och utförningen hafwer varit, och der skole Stådhollerne gifwa pås på, Slots Skrifwaren skal och holla kiegen register emot Wägerna, huru mykit gods som utwäges, och andre warur som utwäres, det samme skal hwar wecka collationeres och hollas tilhope med hwar andre, vthi Stådhollarnes och Fougdiernes närvaro, huru när både tullen, wägen och skipsrullen kommer öfwer ens medh hwar andra, hos hwilken då skuld finnes, anten hos Tullenären, Köpmannen, Höfwismannen på Waxholm, Wägaren eller Stads Skrifwaren, då straffes som för annat tuiswertij.

Öppre Bref om färjelön emellan Åland och Wäddöön.

Dat. **Stockholm den 13 Jul. 1604.**

Wij Carl etc. Gïdre witterligt, at efter på Riksdagen i Norrköping bewilliget bleff, at alle the som i Landet draga, skulle leja sig fordenstap och betala deres kost, och ingen utan betalning gästa någon Prest eller Bonde. Och på thet the, som uti Cronones ärender bliffua förskickede, måtte bekomma Penningar, när the någorstädes warda sände, så skulle hwar Bonde utgïdra årligen två Marc. Swarföre emellan Åland och Wäddöön dageligen mycken öfuerföring och skutsferd faller, så haffue Wij en sådan Ordning giort, såsom Wij och härmed stadge och ordne, at enär så mycket Folek kommer som öfuer will antingen ifrå Åland til Wäddöön, häller ifrå Wäddöön til Fergan öfuerförd warder, gifua en Marc, men är thet så, at

at icke så mycket Folek kommer, at man behöffuer derill bruka Fergor, utan en, två häller tre, som kunna med bätar öfuerlättas, då skal then häller the gifua 36 dre, och om Winteren häller Hösten en Daler. Swarföre befale Wij Wäre Fougdar och Befallningsmän, at the haffua ett slitigt Inseende, thet icke någon med wäld må truga sig til Bätar och Fergor, med mindre han betalar för sig efter then Ordning, som nu bemäkt är, så framt the icke wele tilböriligen bliffua straffade, hwar annorlunda steer och ther öfuer bliffuer klagat. Thet hwar i sin stad wet sig esterrätta. Datum ut supra.

Förbuds Placat på Seglationen til Riga och andra Churländska Scäder. Datum Stockholm den 28 Augusti 1604.

Wir Carolus von Gottes Gnaden der Reiche Schweden, Gothen und Wenden Erckhmer König und Erb, Fürst, Herzog zu Sudermanlandt, Nerike und Wermlandt. Embieten der Römisch, Kayserl. Mayt, Königen, Chur, Fürsten und Fürsten, Geistlichen und Wellichen, Prelaten, Grafen, Freyherrn, Rittersn, Knechten, Haupt- und Amt, Leuten, Schultheissen, Bürgermeistern, Richtern, Råthen, Bürgern, Gemeinen, und sonst allen andern des Heiligen Römischen Reiches Unterthanen, zugehörigen und verwandten, in was Wirden, Standes oder Wesens die sind, denen dieser Unser Breiff zulesen vorkompt, Unser Freuntlich dienst, geneigten guten Willen, Gnade und alles Gutes, und sügen denselben hiemit Freuntlich, auch Gunstig und Gnedig zu wissen, das Wir ausser allen zweiffel setzen, Sie werden in frischer Gedechtnuß haben, wether gestalt für etlichen Jahren der König zu Polen aus antreibung des Pabstes, und etlicher seiner ungetreuen Råthe, sich unterstanden dieses Unser Reich mit Kriegs, Macht feindtlich anzugreifen, welches sein vorhaben ober, so nicht auf dieses Unser

Unser Reich allein, sondern auch die umbliegenden benachbarten Lande angestiftet gewesen von GOTT dem Allmechtigen durch die darzu dienliche gebrauchliche und nachgelassene mittel verhindert worden, welcher es auch vort an gnediglich vorhüten und und abzuwenden wird. Dieweil dan die Stadt Riga dieser sachen mittheilhaftig worden indeme sie zu anfang dieses Krieges wesens zwischen Uns und dem Polen entstanden, als auch noch bis heut zu tage sich gelüsten lassen, Unserm Feind allen vorschub und entsatz mit Proviant, Munition, und was er wieder Uns Feindlich zu gebrauchen bedürfftig zu thun. Derowegen Wir nothwendig verursacht, an die an der West- und Ost- See auch andere umbliegende Städte zu Schreiben, und dieselben zu warnen, das sie sich der Seglation nach Riga enthalten wie Wir auch vor zwey Jahren wiederumb Unser offen Patent deswegen ausgehen lassen, darein denselben, also auch nach der Mittaw, Windaw, Libbaw, und noch andern Städten und Flecken in Churland gelegen zu siegeln verbotten; das alles aber bisher zu weiniger dann nichts geachtet, sondern ist solches von Ihnen gänglich hindan gesetzt worden. Nach dem sich dann etliche (unangesehen Unsern vor zwey Jahren ausgegangenen vortwarnungs Schrifften) vorgangen Jahre zusammen gerottet, und mit gewalt unternommen, die Rigische Seglation zu halten und Unsern Feind zu stercken (welches Ihnen siem Jahre etlicher mosen gelungen) als haben sich dies Jahr gleicher gestalt bey die 80. oder mehr Schiffe zusammen Rottiret, Amiraltschaft gemacht, und abermals nach Riga zu siegeln sich unternommen, welche dann in ihrem zu rücke siegeln, etliche Unsere Orlages Schiffe angetroffen, gegen denen sie sich zur wehr gestellt, und Unsere Schiffe Feindlich angegriffen, dadurch Wir schaden erlitten an Volk und Schiffen, so ist es gleichwol in die lenge dabey nicht geblieben, sondern sie haben gleichermassen entgelten müssen, was sie Uns und den Unsern haben zugebracht, darob auch etliche gefänglich genommen, und in Unser Haafen

gebracht worden, etliche aber haben ihre Schiffe verlauffen und beyde Schiff und Gut verlaßen, dardurch sie dann in mercklichen schaden geraten, welches sich selbst verursacht haben. Und weil Uns dann nicht gebüren will, das Unsere und dieses Reiches Feinde mit allerhandt zufuhr wieder Uns (wie bisherzu geschehen) gesterket werden, als wollen Wir hiemit jedermännlichen nochmalts wie vor geschehen, gewarner, und für Ihrem schaden gewarschawet haben, das sie sich gedachter Seglation auff Riga, Mittaw, Windaw und Libbaw enthalten und keiner sich deroselben unterwinde, dann Wir solches mit aller Unser Macht zu verhindern gedenden, in fall aber sich einer oder mehr solches unterstehen solte, so wollen Wir hiemit protestiret haben, wosern denselben etwas schädliches von Unsern Orlages Schiffen und Flugliern wiederfaret (dazu sie selbst werden ursach geben, weil sie hievor genugsam gewarner, und Wir sie nochmalts hiemit warnen) das Wir alsdann für der Römische Kayserl. Majest. E. E. L. L. und Euch auch der ganzen Welt entschuldiget sein wollen. Datum ut supra.

Opet Bress om fremmande, som komme til Stockholm, at the ingalunde fördritte sigh stige op ifrån Kiepett, för änthet lägges til bryggian. Dat. Stockholm den 14 Sep-

Si Carl etc. etc. Göre witterligt, at efter the fremmande som hie i Riket komme, förste parten haffue lither gods med at fahre, så at en part vthan tillfäll haffue all deres handell anvendi derovte, och the drago på kundskap och speliern, hwilket är der vthaff at afstige, at så snart någet fremmande Köpmans skep ankommer til staden, då stige Köpmännerne och Skiepperne op ifrån skieppen, en part i Eitznebben och somlige ytterst i skaregården, och drage sedan öfver Land, eller med små Båthar stige sig hembiligen hie in i Staden.

Quar förre wele Wij nu her medh aff Konungligh macht och myntdighet, strengeligen och allsuarligen hafue budit och befallet alle fremmande aff huad Nation, the helst ware kunne, som wele bruke theres seglas hit til Stockholm, at the icke stige ifrå Skieppet, förr än det kommer hit til Dryggian, så framt någon vnderstår sigh at stige ifrå Skieppet förr än som bemält är, om thet är en Köpman eller Skieppere, då skall han hafua förbrutthet skip och gods, är och någon som icke hafuer något gods med at fahre, då skall han med Skiepperen, som honom städier ifrå Skieppet, vthan alle nåder straffet bliffue. Det huar och en weet sigh esterrätte. Datum ut supra.

Öpet Mandat at intet bruka annat än Swenskt Mynt i handel. Datum Stockholm den 10 Octobris 1604.

Wij Carl etc. etc. etc. Göre witterligt, at efter på sidst holdne Riksdagh vdi Norköpings ibland andre ärender, Riket til gagn och godhe, wardt och thet affhandlet och beslutet, at intet annat Mynt skal vdi Sverige gängse och bruket warde, än Swenskt Mynt, slagne Daler och Guldh, efter som sielffue besluchet vthi bokstafuen vthtryckeligen warder förmält. Och Wij förnimme litwål, at ther emot warder mycket brutit och handlet. Dersförre Wij till warnagell, wele Wij thette Wärd öpne Bress och Mandas kraft huarion och enom lathe kunnigt ware, at huilken som dierffues herester thette Bress, dato at handte emot för:de Norköpings Beslut och annat Mynt bruket, antingen i köpande eller sållande än Swenskt Mynt, slagne Daler eller Guldh; then samme som themedh beslagen bliffuer skal förste gången hafue förwerket, icke allene thet Mynt, så som hos honom beslas, fasth thet icke mhere wore, änn till ett Runnstycke wårde, vthan alt thet han äger, och hos honom finnes kan, såsom löst är, annen gångene både löst och fast, tridie

tridie gången sielffue liffuet, Wij wele och huilken som then ander themed besla kann, som thette Wärd Mandat och Norköpings Beslut öffuerträder, honom wele Wij helfften aff sakören förårdt hafue, then andre helfften skal ware fallet vnder Öf och Cronon. Der huar och en weet sigh esterrätte. Datum ut supra.

Förbudz Placat at intet Wigt: Gods skal wågas förr än thet strax uthskippes. 2. Inkommande Gods ej opskippas innan det forcollet är / och Wigt: Gods på Wågen förde och wågit etc. widh dess förlust etc. Dat. Stockholm den 11 Octobris 1604.

Wij Carl medh GUDs nåde, Sveriges Rikes vthforade Konung och Arffurste, Hertigh til Sudermanneland och Närke och Wermeland, &c. Göre wetterligt, At ändoch Wij hafue besittet Öf opå allehande sätt, at medh thet gods som vth och in af Riket föres, skulle riktigt tilgå, så at hwarken Öf opå Wår Toll och annen Rättigheet, ey heller them som thet köpte vthi thes rätte Wigt så mycket som wåges borde, måtte skee förnär. Så förnimme Wij dochlitwål, at themedh fast annorlunds, än som Wår mening är, tilgår / så at mycket, både Jern, Kopper och flere andre wahrur finnes vthi Toll: Registren ware vthskippade, än som vthi Wågarens Register at ware wågne. Och efter the som ther opå see borde, när the blifwe tiltalde, wele vrsächte sigh ther medh, at mycket gods blifwer om Hösten och Winteren wåget, som icke för än thet andre året om Wåren vthskippes: Thersförre så wele Wij strengeligen och allsuarligen hafue tillsagdt och befalet, alle som någon handel drifwe, the ware sigh inländske eller vthländske, at the icke fördrifte sigh, något gods som wåges bör, at late wåge förr än ästwen på then samme tidd the thet instepe wele, och då skole the strax late föret ifrå Wågen in i Skieppet, och ther medh

medh thet samme opå Tollen angifwe, Och i meder tidh skal Wägen stå stille. Sammelunde skal och alt thet godz som inkommer, ingelunde för opskapes, för än thet är på Tolbodhet ansagd och förtollet, och hwarh wäges skal, thet skal strax förres opå Wägen, för än thet widere vthi något bodhar och hwar inlegges. Blifwer någon beslagen, som här emoot handlar, då skal han hafwe förwäntes godziet, Och thet skole Wäre Tollens närer, Wägere, Toll- och Wägskrifwere, samt Brofikere see opå, så frampt the tilböriligen icke wete straffede blifwe. Ther hwar i sin stadh weel sigh efterräue. Af Stockholm then 11. Decobris, Wre &c. 1604.

Carolus.

Opet Bress för inländke och fremmande, förmålendes at the skole ware frij för Intollen. Dat. Stockholm den 4. Decembr. 1604.

Mzi Carl etc. etc. etc. Göre witterligt, at efter Wij förnimme, at then Intoll, som the fremmande her vdi Riket vthgiffue moste, stöthe the fremmande för huffwudet, at the med theres köpenskap icke Wärt Land och Riketen så besökke, som elliest skedde, hwar then bliffuer affskaffat. Derför opå thet Wäre Landh och Wäker måge deste mere tilföringh bekomme, och bättre näringh, handel och wandel hafwe. Så hafwe Wij medh Wärt elskelige Rikets Råd: Råd så förordnat, at alle så wäl fremmande som inländske skole ware för all Intoll frij. Men Accollen skole the utgöre som hertil bewilget haffuer warit, såsom och Witollen efter thet ordning, som thet opå giordh är. Beskale fördenstuld Wäre Tollensärer och andre som för Wäre skuld wete och skole, göre och lache, at the sigh therefter rette, och hwarthen vthlänst eller inländst theremot något besvär tilfoge. Datum ut. supra. i iii. sigd. omi. wri. omi. 1604. 11. 11.

Mandat

Mandat om Embets Männen vdi Häraden. Datum Stockholm den 9 Decembr. 1604.

Mzi Carl etc. etc. etc. Göre witterligt, at endoch opå siffholdne Riksdag i Rortöringh blef beslutt, at vdi hwar Häradt skulle wise Embetsmän tillsätties, så monge som Almogen kunne nödtorfteligen behöfue, och the som skulle giffue Cronon ährligen en Daler, thesöre Fougderne skulle såsom för annen opördh göre reede och räkenkap. Men the öfrige Embetsmän, som i Häraden inthet behöfues, skulle drage in i Städerna, och thet sette sigh neder. Så förnimme Wij dochtliuäl, at besluthet vdi then puncten bliffuer intet efterkommit, vthan vdi Häraden finnas allehanda Embetsmän til öffuersödh, som haffue theres näringh och bäring bättre än någon Bonde, och göre Oh och Cronon icke thet ringaste om ähret. Hwarföre wele Wij haffue Wäre Fougder och Befalningsmän allsuartligen, och widh högst straff tilfagd, at the ransake hwar vdi sin besalning, huru monge Embetsmän, som thet finnas, så wäl the som hemman haffue, som the som inge hemman haffue, och huru monge af them som Almogen kunne nödtorfteligen behöfue, och hwilke som intet behöfues, och skole the som inge hemman haffue, utgöre ährligen en Daler, samt then hielp som opå Riksdagen bewilgedt blef, liike medh fullsutine Crono och Skattebönder, nemligen en Marck hwar månadt. Och the som Wäre och Cronones hemman besittie, skole giffue ut theres ährlige, såsom och hielpen i liike måtto medh the andre. Men the andre, som inthet vdi Häraden behöfues, the skole drage in i Städerna, och thet sette sigh neder. Sammalunde skole och Wäre Stotthollere och Fougder holle alle fordeels Karlar, och them som så medh Bonden, eller elliest vdi Häraden medh deres arbete, theres södo förtiene, der till, at the skole tage Wäre och Cronones hemman, och dem besittie och göre skatt och skuld, samt hielpen vth som andre Bönder, och ingelunda tilstå die

Doo 3

die dem således i Häreden driffue och haffue theres födo, och ingen rättighet göre. Der Wäre Stotthollere, Fougder och Befalningsmän, sampt alle andre wette sigh esterrätte. Datum ut supra.

Oppet Bref om skutsferden här emellan Stockholm och Kålmåln på andra sidan Nyköping. Dat. Stockholm den 7 Januarii 1605.

W Carl medh GUDs nåde, Sveriges Rikes vthforade Konung och Arffurste, Hertigh til Sudermanneland, Närke och Wermeland, &c. Gøre wetherligit, At ehuru wäl Wij hafwe på sidst håldne Riksdagh i Norköping, medh Riksfens Ständer öfweruåget och betänckt, at Allmogem för then swåra tunge som the af Skutsfärder och Gessninger hafwe haft, måtte blifwe förskonede, och förthen skuld giordt en sådan ordning, at hwar som i Landet drager skal betale för sig, och latet utgå Wäre öpne Mandater, huru mycket som giffwes skulle både för fordenskap och kost. Doch lijkwäl icke theste mindre, så late en hoop skalkar finne sigh, the ther ingen godh ordning lijde kunne, hwilke tänckie op allehande sätt och wijs, the medh the kunne samme ordning misbruke och til intet göre, och serdeles skeer thet emellan Nyköping och här, the störste strockwägen är, Ty Os är förekomet, at en part före här i Stockholm när the wele at Nyköping, eller och i Nyköping, när the wele hit, så mycken Maat, som the kunne hielpe sigh medh hele wägen, och sedhan leghe the sigh hester, och riide och renne så tre eller fyre Gessgiffwere förbi, så länge öket något orker, så at omögeligit är, at Bänderne kunne medh hester hälle thet vth. Så på thet at sådanne skalkers och gode ordningers öfwerträderes opfat må blifwe förhindret, Så wele, ordne och stadge Wij, at ehwilke som reese här ifrå then wägen at Nyköping, eller och komme rådhan efter hit, the skole giffwe för hwar Mijl Tre

Rund

Rundstycke för Hesten, och ett Rundstycke för Måltijden, och thet skal således blifwe hållet emellan Kolmålen och här. Men på the andre wägar skal thet blifwe hållit efter Wårt Mandag lydelse. Befale förthen skuld Wäre Stotthällere, Fougder, Ländz, och Fierdingzmån sampt Gessgiffwere, at the ther vthöfwer hälle, at thet Wår ordning må blifwe esterkommen, och sigh ther efter rättte. Af Stockholm then 7. Januarii, Åhr &c. 1605.

Carolus.

Patent om fri Myntning. Dat. Stockholm den 7. Januarii 1605.

W Carl medh GUDs nåde, Sveriges Rikes vthforade Konung och Arffurste, Hertigh til Sudermanneland, Närke och Wermeland, &c. Gøre wetherligit, at opå thet theste mere Mynt må komme i Riket, efter alment klaget blifwer at thet opå seel finnes. Thersfore så wele Wij nådigest efterlate, at när som Wij och Cronon icke hafwe något arbete opå Myntet, så maghe då andre Wäre vnderfater både Adel, Prester, Borgere och Bänder, ingen vndantagendes, hwilke som rådth hafwe och thet göre wele, settie in opå Myntet slagne Daler och Sölsfwer, och late mynte, efter thet korn och skrädh som nu brukeligit är. Och skole the bekomme igen för hwarie fyre Riksdaler, eller Nije Lodh Sölsfwer som the infettie, halffempe Daler Swenskt Mynt, hwilke Wij försee Os, at för vnderfaterne ingen ringe fördeel är, hwilke som nu lust och rådth thet til hafwe, the maghe thet om besökte Myntemestern och Myntestrisfweren, och settie Daler och Sölsfwer, hwadh som the kunne komme tillwäge, in, och late mynte. Thet hwar i sin stadth wett sigh esterrätte. Af Stockholm then 7. Januarii, Åhr &c. 1605.

Carolus.

Man-

Mandat om Alln, Wigt och Mähl. Dat. Stockholm
den 1. Januarii 1605.

Wzi Carl etc. Gïdre witterligt, at efter som på Riksdagen i Norrköping wart beslutit, at Wij med Rijkens Råd skulle låta råtta både Wigt och Mähl, efter som Wij kunne tänckia och besinna Rijket och undersåtarna wara gagneligit och drågeligit. Så hafwe Wij och nu therom således bestådt, och hafwe låtit göra en Alln efter Rijkholms Alln efter som beslutit hafwer warit. Men Bismannet hafwe Wij låtit råtta efter Dresbros Bisman, och gjort ett Bisman af Järn, och efter thet är wisast at wåga med, och kan icke så snart förfalskas som the Trå Bisman, som hertil åre brukade wordne. Hwarföre befale Wij alle Wåre trogne undersåtare, at the sig efter samma Alln och Bisman i mähl och wigt råtta, och icke något annat bruka, så framt de icke efter Lagen wele blifwa straffade. Och efter Wij wål kunne tänckia, at thet icke länge blifwer widh thetta sättet, som Wij nu hafwa thet gïdra låtit, utan någre skulle wål låta finna sig som samma wigt och mähl skulle understå sig til at förfalska, hwar efterlåtit blifwer, thet hwar och een får them sielf gïdra. Dersföre skal uti hwar Stadh en eedsworen tillsättas, som them allena gïdr och ingen annan, och then skal stå sitt märke uppå samt med Stadzens märke. Besinnes sedan någon som understår sig Alln och Wigt at gïdra, utan den samma, eller annan Alln eller Wigt brukar, an som han hafwer giordt, then skal tilbörigen blifwa straffad; hwar och något Alln eller Bisman warder sunnit, som falskt är, då skal den samma derom tiltalas och han ware plichtad dertil swora. Och på det at icke skal igenom thet gamla Bisman och Allner tagas tilfälle til något bedrägerij; så stole alle, som dem hafwa, leswoerera dem ifrån sig med en sworen eed til Cronones Befallningzmån, hwilken them sedan skal sönderhugga och låta förbränna. Besinnes någon som hafwer sådant gammalt Bisman eller Alln hos sig, han skal böta sina 40 Mark, der hwar i sin stad weet sig esterrätta.

Sör.

Förbuds-Placat på Seglation til Riga och andra Churländska Städer. Datum Stockholm den 8. Februarii 1605.

Wzi Carolus etc. etc. etc. Entbieten der Römische Keyserl. Mayst, allen Christlichen Königen, Chur- und Fürsten, Besslichen und Weltlichen Prælaten, Grafwen, Frey- Herrn/ Rittersn, Knechten, Haupt- und Amt- Leuten, Schultheissen, Bürgermeistern, Richtern, Råthen, Bürgern und Gemeinen des Heiligen Römischen Reichs, und allen andern Königen, Chur- und Fürstlichen unterthanen was Standes oder Wesens die seind, denen dieser Unser Brieff zu lesen oder hören vorkumbt, Unsere Freundsliche dienste, geneigten guten Willen, Gnad und alles Gutes. Und mügen E. Keyf. Mayst E. C. E. L. R. L. und Euch hiemit Freundslich, auch Günstig und Gnedigst unvormeldet nicht lazen wiewol Wir aufer allen zweiffel segen, es werden sich dieselben wol zu erinnern wissen, welcher gestalt Wir aus vielen erheblichen ursachen mit Unsers Bruders Con, und dem Königreiche Polen, auch Groß- Fürstenthumb Litta- wen, für etlichen Jahren in offentligen Krieg gerathen seind, welcher auch bis heute zu tage continuet wirdt. Dieweil aber die Rigischen dieses Kriegswesens sich mit theilhaftig gemacht, und aus gedachter Stadt Unsere Feinde mit Munition, und allem so sie wieder Uns zu gebrauchen, bedürfftig, gesterket, sie auch ohn das uns eine merckliche Summa Geldts schuldig, welche Ihnen von König Stefan, weiland König zu Polen, Uns zu bezalen auffgelegt worden, Sie aber sich freventlich dawieder geseset, und solche Gelde bis auff heutigen tag bey sich unbezalet behalten, als haben Wir vorhin an der West- und Ost- Seehe gelegenen und andern Städten, welche Ihre Kauffmans gewerbe auff und zu Riga treiben, mit Unserm Schreiben ersucht, wie Wir dan über das Unsere Edicta ausgehen lazen, und Ihnen zugeschickt, das sie sich der Rigischen Seglation enthalten sollen, sie

P p p

sie haben aber dafelbige bis herzu weiniger dann nichts geachtet
 sondern sich, unangesehen dessen im nechst verschieuen Sommer
 wie auch hiebevorn esliche mahl zusammen gerottet, Unsere Fein-
 de gesterkt, Unsere Schiffe feindlich angegriffen, dardurch Wir
 Schaden an Voldt und Schiffen erlitten haben, worüber dann
 die Unserigen veruracht worden, zur gegenwehr zu greiffen, dar-
 durch auch viel von den Ihrigen wiederumb Schaden erlangt,
 und Ihre Schiffe auff das Landt gelauffen und verlasten, dar-
 durch Sie die Schiffe und Güter ihnen zu euffersten verderb
 und Schaden qwert worden, welches Wir ihnen gleichwol nicht
 gerne gegönnet, wann sie Unsere warnung hetten wollen in acht
 nehmen, die Wir hiebevorn in Schrifften und öffentlich in Druck
 haben ausgehen lassen. Diweil Wir dann nicht gedulden könn-
 en, das Unsere Feinde in ihrem bösen fürnehmen sollen gestär-
 ket werden, sondern gedencen demselben mit Gottes hülffe vor-
 zu kommen, und solches zu verhindern, als wollen Wir denn
 noch alle diejenigen, welche ihre Commercia und Kauffhandlung
 auff Riga, Mittaw, Windaw und Libaw treiben, hiemit noch-
 mahls, wie vor, gewarnet haben, das sie sich solcher Seglation,
 wie jest gedacht, so lange die Polen und Littauer Unsere
 Reichs Feinde seind, gänglich enthalten, und keiner dahin zu
 siegeln sich unterwinde. Im falle sich aber jemandt dahin zu siegeln
 unterstehen, und diese Unsere warnung nicht in acht nehmen wür-
 den oder auch Kottenschafft, wie hiebevorn geschehen mit andern
 macheie, der mag alsdann seine gefahr aus stehen, und gedenc-
 ken Wir nach aller Völder Recht, gewalt mit gewalt zu ster-
 ren, und versehen Uns, E. Keyf. Mayt E. E. E. L. L. L.
 und Ihr werden Uns dessen nicht verdencen, sondern im besten
 entschuldigt halten, und derer Unterthanen nicht verstaten, Un-
 sere Feinde zu stercken, solches seind Wir umb E. Keyf. Mayt
 E. E. E. L. L. L. und Euch Freundlich zu verdienen, Günstig
 zu beschulden, und in Gnaden zu erwiedern jederzeit erbötig
 und geneiget. Und haben E. Keyf. Mayt E. E. E. L. L. L.

und Euch dieses Freundlich, auch Günstig und Gnedig zu ver-
 melden nicht unterlassen wollen. Datum ut supra.

Mandat om Aln, Wiget och Mål. Dat. Stockholms
 den 7. Maji 1605.

Wi Carl etc. Göde witterligt at efter opå then Riksdag,
 som nu sidst uti Norekloping hölls, wart afhandlat be-
 slutit och samtyckt, at Wij med Rikszens Råd om Aln, Wiget
 och Mål beställa, efter som Wij kunne tänckia Riket och un-
 dersåtarna wara drageligast. Så hafwe Wij fördenckill efter
 samma Beslut lydelse med Wårt essetlige Riksz Råd rådh, så
 therom bestått och lagat, at hwad wigeten tilkommer, så skal
 Wägen uti alla Ståder uthöfwer hela Riket wara lijf med
 Stockholms Wäg, så wäl wid Elfsborg, Wihborg och Åbo,
 som alle annorstådes. Men Öststådernes Wäg både omkring
 Mählaren, så och uti alle Landståder, Öst. Götthland, Små-
 land och Wester. Götthland skal wara ett Lispund drygare än
 uti Ståderne. Och wid Koppar- och Jernbergslagen skal Wä-
 gen wara ett Lispund swårare än Öststådernes och Landståder-
 nes Wäg, när thet som opköpes wid Bärget wäges, till Eid-
 sidan skal blifwa til öfwerwigt tu Lispund förr änn godset
 kommer hijt neder. Riksmannen skal wara efter Drebros Riksmän,
 lika öfwer alt Riket, nemblig 5 marcck drygere än Stock-
 holms Riksmän. Och skole alle Riksmän gibras af Järn, efter
 thet sätt Wij här i Stockholm hafwe låtit förfärdiga. Och skal
 uti alla Ståder wise edsworne Smeder tilfättias, som samme
 Riksmän och Alner göra och inge andre, hwilke och skole stå
 theras märke ther uppå, och wara förpligtade at swara til,
 hwar med Riksmannen någon falschet finnes. Swarföre och alle
 the gamle Riksmannen härmed skole wata aldeles aflyste, och
 the som them hafwa, skole lefwerera them ifrån sig til Cronones
 Besallningzmän, hwilka them sedan skole upbränna, på thet

the icke måge komma uti handel och wandel någon willo och ore-
dy åstad. Tynnan och Span skal öfwer alt Riket rättas efter
Drebros Tynna och Span, men Alnen efter Risholms Aln.
Siude förden skull alle Wäre undersätare, at the sig härefter rät-
ta, och icke någon annan Wigt, Mähl och Aln bruka, än som
hemålt är. Besalle och Wäre Ståthollare, Fougdar, Borg-
mestere och Råd i Städerne, at the hafwa ett slitigt inseende,
at det aldeles måtte blifwa hållit och efterkommit.

Mandat at Ståthollerne skole hafwa opseende / hwadh dee äh-
re förslagh som reesa aff och an i Landet. Dar. Stock-
holm den 5. Junii 1605.

Wij Carl medh GUDs nåde, Sweriges Rikes vthkorade
Konung och Arffurste, Hertigh til Sudermanneland, Ne-
ricke och Wermeland, &c. Göre wetherligt, At medhan then
Ordning nu här vthi Riket giord är, at then wägsfarende kan
för stälig betalning komme fort och så then deel som han kan be-
höfwe. Så tage Wäre Fiender och the Förrådere som af Rik-
ket wefne äre, och sigh vthan landz förhålle, ther egenom til-
fålle, at sende en hoop vthaf theres partij hit in medh Budh
och Bref, hwilke drage Landet egenom, twert och ände längs,
och spridhe vth een hoop lögner, och drifwe allehande skadelige
Practiker. Thersfore sådant til at förekomme, så wile Wij haf-
we alswarligen besalet Wäre Ståthollere och Fougdter, at the
hafwa ett slitigt och grant opseende medh them som i Landet
framdrage, och hwilke som the öfwerkomme som icke hafwa the-
res Pass och bewijs af Ståthollerne opå the orter ther ifrå the
drage när the färdes vthaf Riket eller och ifrå Ståthollerne
opå näste Befästning, när the komme in i Riket, them skole
the anhålle til wijdere beskedh ifrån Os. Wij wile och hafwa
Bestegifwete och andre Wäre undersätare förbudit widh högste
straff, at the icke late någon fremmende, antingen för Penningar
eller

eller elliest forden skap bekomme, medh mindre än the sådane Pass
och bewijs hafwe, vthan hålle them an, och före them til näste
Clott och Gårder. Ther hwar i sin stadh weet sig esterrätte.
Af Stockholm, then 5. Junii, Åhr &c. 1605.

Carolus.

Placat och Förordning om Tullfrihet på inkommande, och
Tull af utgående waror. Tullen i Norrbotten, och Seäders
i Mustafar, Uleå, Torned och Umeå fundecande. Dar.
Stockholm den 5 Junii 1605.

Wij Carl etc. Göre wetherligt, at oppå thet hit till Rik-
ket ifrå fremmande Landh deste mere tillföring skee må,
och undersätterne, deste mere näring så och bättre kööp på frem-
mande warur hafwa; Så hafwa Wij medh Wårt Elstelige
Riksfens Råd; råd, saakerne så betenkt och öfwerwäget, effter
som Wij och här med o dinere och stadge, at alt thet godz som
föres in i Riket thet skall wara Tollfritt, Men aff thet godz,
som föres vthaff Riket, där skall gifwas Toll aff effter then
Ordning, som ther opå giord, och aff trycket vthgången ähr.
Deßliques så skall och gifwes Toll aff thet godz som föres heden
ifrå Sverige och åt Finland och Norrbotten; Men när godz
kommer tijt så skall thet ware Tollfritt. Men hwad som äther
föres tåden igen / thet ware sigh antingen ifrå Städerne eller
vthur Hampner, ther godz et plåger vthskeres, ther skall gifwes
Toll vthaff effter then Ordning som opå then Inlandste Tullen
fertales giord ähr, och när thet kommer hit skall thet ware här
Tollfritt. Doch skole the som ifrå Åbo till Norrbotten segle, ic-
ke gifwa någon Toll, aff thet godz som som the före tijt, vthan
hwad som the före tådan och till Åbo igen. Thersfore så skole
och så wäl i Finlandh som vthi Norrbotten, vthi alle Hampner
tillsätties, wike Tullnärer, som hafwa acht opå hwad godz som
vthskettes, och ther aff tage och vpbåre tilbörlig Toll, och göre
ther

therföre rede och rekenkap. Och skole alle Tollnärer, så wäl här i Sverige som i Finlandh och Norrebroinen / ther godz et vthskipes, gifwe Zedler ifrå, opå hwad godz som vthføres och huru thet åhr förtollet. Och effter vthi Norrbottn sliettes mycket godz vth, ther aff Cronan ingen rättighet bekommer, och ther ibland en hoop förbudne warur, igenom the menige Landz Köpman, som ther åhre, därföre så hafwe Wij så förordnet, at Städer skole Funderes vthi Mustar, Blea, Torne, Kinn och Bma, och ther skole the settie sig neder, som handell och wandell drifwe wele. Hwille Wij och wele medh Städens rättighet Privilegiara, försörje och begåfwe, och med them måge seden alle Inlandste handle, och the segle hjit till Sverige och Finland och köpslaga med thet bästa the kunne. Hwarföre besalle Wij Wäre Ståthållare och Fouger at the hafwe ett stitigt inseende, at inge Landz Köpman blifwe ther i Landzenden ledne, vthan the som handel och wandel drifwe wele, ehwad namn the och hafwe kunne, warde ther till holdne at the flyttie till förte Plazer och ther settie sig neder. Och hwille som the bestå kunne, som det icke göra wele, vthan med theres Landz köpfare fort, som här till stedt åhr, them skole the hafwe macht at låte godz et ifrå, och låte them böte ther oswen opå, hwar gång the blifwe ther med beslagne, två gånger fyretio Mark. Och på thet at the Swenske Borgere och Inbyggere måge hafwe deste mere begären segle till Narwien, och bruke then Ryske handelen, och hafwe then fördeel som the fremmande nu hafwe. Så hafwe Wij nu nådigst efterlätit, at the som wele segla till Narwien the skole ware Tollfrij för thet godz et, som the här ifrån ther heden skopa, men hwad som the ther ifrå före, ther skole the gifwe Toll ther aff effter then sedwanlige Tollordning. Sammaledes skole och the vara Tollfrij som wele gøre Wärt Krigzfolk och Befästningerne ther i Listand tilföring. Där Wäre Ståthållare, Tollnärer, Fouger och alle andre wette sig esterrätte. Aff Stockholm then 5 Junii Åhr etc. 1605.

Wexel

Wexel Ordning, at 10 Ritzdaler eller så mycket i Söls skal inlöfwereras på Wyncet af hwar 100. de Dalers utgående gods samaledes 5 Ungeriska Gyllen af hwar 100. de Daler i Kommande gods, derföre de skola des wärde i Swenskt Wync igen bekomma. Dat. Stockholm den 13 Novembr. 1605.

Wir Carolus etc. etc. etc. Thun hiemit kund und zuwissen allen Kauff- und Handels-Leuten, was Nation die sein mügen, so in Unserm König-Reich ihre Kauffmanschaft gedoncken zu treiben, das Wir für gut angesehen, mit Rath und bewilligung Unser Reichs-Räthe, eine Ordnung zu machen, wie auch solche Ordnung gleichgestalt in Unserm König-Reich für etlichen hundert Jahren ist gewesen: Als nemlich Anno &c. 1348. bey König Magnus Erichsons zeiten, da ist alhie in Stockholm statuir und verordnet, das ein jeder Kauffman so güter in dieses König-Reich bringen wolte, derselbige solle mit jeder 40. Mark an Wahren, eine Mark lodig Silber mitbringen, und solch Silber auff die Münze liefern, und dagegen Schwedisch Geldt wieder empfangen. Welche Ordnung alhie im Reich gleichgestalt gehalten worden bey König Albrechts, König Erichs aus Pommern und König Christoffs zeiten. Im gleichen ist auch verordnet und statuir ebenmehlig alhie zu Stockholm Anno &c. 1453. auffm Reichstage bey König Carln Knutson zeiten, das ein jeder Kauffman, welcher Güter anhero ins Reich bringen wolte, derselbige solle mit jeder 40 Marken an Wahren eine Mark lodig Silber mitbringen, solchs auff der Münze zuverwecheln, und dafür Schwedische Münze wiederumb empfangen. Und leglich ist auch bey des alten Herrn Steer Sturen zeiten Anno &c. 1488. zu Felge solche Ordnung wiederumb vernewert worden. Welche istgedachte löbliche Ordnung haben Wir nebenst Unserm Reichs-Räthen für gut angesehen, bey macht zu erhalten, weil dieselbige niemand schädlich, und von

von Unsern vordahren Königen und Regenten allhie im Reich mit reiffem rath und bedenken geordnet worden. Und ist derwegen auff deme verschieenen Reichstage zu Norköping bewilliget, das von allen Schwedischen Gütern so die Kauff- Leute aus diesem Reiche führen, von jeder Hundert Thaler Güter, 10. Reichstaler auff die Münze gelieffert werden solle, oder auch 20. Loth Silber, und sollen die Kauff- Leute dafür mit Schwedischer Münze bezaleet werden. Nun aber haben Wir allhie zu Stockholm fur gut angesehen, das ebenmehig, wie von den Schwedischen Gütern Silber auff die Münze gelieffert werden solle, gleichergestalt eine Ordnung zu machen, das mit den Gütern so in dieses König- Reich gebracht werden, sollen sie mit jeder Hundert Thaler werd 5 Ungrische Gulden einbringen, und für einen jeden Ungrischen Gulden wiederumb von der Münze in bezalung bekommen 8 Schwedische Marck, und dieweil Wir allen Zoll und unpflucht frey gegeben, das sie nichts geben, was sie ins Reiche führen, ausgenommen die Accise von fremden gerdrenken, derwegen kan solche Ordnung niemand schädlich sein, sondern vielmehr zuträglich, weil sie vast auff einem jeden Ungrischen Gulden ein Marck zu gewin haben. Derenthalben wie vorgedacht, statuiren und ordnen Wir in krafft dieses Brieffs, das die vorigen Ordnungen, so hiebevorn für vielen Thoren gewesen, und für gut angesehen worden nicht allerdings sollen vergehen, sondern in acht genommen werden, und das die Handels- Leute, so in diesem König- Reiche ihre Kauffmanschafft gedanken zu treiben, so wol Ein- als Ausländische, keinen ausgenommen, mit sich bringen, auff jedere Hundert Taler ausländische Güter 5. Ungrische Gulden, wie vorgemeldet, und von 100. Thaler Güter so sie ausführen 10. Reichs- Thaler oder auch 20. Loth Silber auff die Münze lieffern und ihre bezahlung wiederumb daselbsten an Schwedischem Gelde empfangen, als für jedem Ungrischen Gulden 8 Marck Schwedisch, und für einen Reichs- Thaler 36. Kundstücke, laut des Norköpingischen

Abscheidts. Und wo sich zutrüge das einer oder mehr hierinn nachlesig befunden würden, solch Gold, Geld und Silber auff die Münze, wie gedacht, zuliefern, so soll derselbige nach Unsern Stadtrechten jedesmahl so er darinn nachlesig befunden wird, 40 Marck straffe geben. Darnach wise sich ein jeder zurechten. Zu urkund haben Wir dieses mit Unserm Secret versiegeln lassen. Datum ut supra.

Wexel Ordnung, at alle som här i Riket handla inländske och vthländske stole efter farne Konungars Stadgar (som här upprälias) för hwarie Hundrade Dalers värde the uthföra 10 Rik- Dahler lefwerera på Myntet, och anamma Swenske Mynt igen. Item: för hwarie Hundrade Dahler införfel, af hwariehanda Warur lefwerera 5. Ungeriske Gyllden, och taga för dem 8. Marck Swenske &c. Datum Stockholm den 10 Decembr. 1605.

Wi Carl medh GUDs nåde, Sweriges Rikes vthkorade Konung och Arffurste, Hertigh til Sudermanneland, Närke och Wärmelandh, &c. Göre medh thette Wärt öpne Patent alle Köpman och Handelsman, Inländske och Vthländske, som här uthi Wärt Konunga- Rike achte at köpslage, och theres handel och wandel drifwe, sunnigt och witterligt, at Wi medh Wärt Eftelike Riks Råds råd och bewillning, hafwe för godt ansedt, på thet at gott Mynt måtte blifwe i Landet, en Ordnung uthi thette Wärt Konunge- Rike at oprätte, endock at samme Ordnung wäl tilförende för någre Hundrade Åhr sedan af framfarne Konungar och Regenter hafwer varit sticket och anrättet, som är först då man skref 1348 uthi Konungh Magni Erichsons tijdh, är här i Stockholm statuerat och bewilliget, at hwar och en Köpman, som Guds hiit in i Riket införe wille, han skulle medh hwarie Fyretije Marck, som han i Guds eller Warors införde, för en lödlig Marck Sölfsver medh till at lefwerere

merere in på Myntet, och tage Swenske Penningar igen för Sammaledes år och stede uthi the Konungars och Regenters tidh, som efter honom hafwe regerat, både Konung Moreske, Konung Erick af Pommern, och Konung Christophers af Bawerns tidh, Så wäl som och uthi Konungh Carl Knutsens tidh, då man kref 1473. år och samme Ordning lår i Stockholm confirmert och stadfast worden. Och till the sidste uthi Gamble Herr Steen Stures tidh, som här war General och Regent i Riket, år hoon åter uthi Tällige thet Åhr 1588. lifte måtto förnyat och renoveret worden.

Så allthenstund som bewisligt är, at samme Ordning hafwer varit här i många Åhr i Riket, och hafwer varit Riket nyttig, så hafwe Wij icke håller kummet lutt henne aldeles falle eller ödelegges, uthan med Wårt Edelige Rikets Råds råd och samtycke för godt ansedt at henne oprätte igen, och hålle widh macht, lifke som Wäre Förfäder, framsarne Konungar och Regenter för Os gjort hafwe. Och är förthenstuld på sidst hållne Riksdagh uthi Norköping at menige Rikens Ständer samtyckt och bewilliget, at alle Ridsmän inländske och utländske, som Swenska Waror förde uthaf Riket, the skulle medh hwar Hundrade Dalers wärde, som the Waror utförde, lefwerere in på Myntet i Stockholm anten Tise Riksdaler, eller och så mycket i fint Silfwer som Tise Riksdalers wärde wore, och thesöre skulle the bekomme uthi Swenske Penningar igen Tretio Sex Randsstycken för hwar Daler. Men allthenstundh at thet förslag som då uthi Norköping bewilligedes, thet år för ringe emoth then Ordning och bruk, som af ålder varit hafwer, the the hafwe fördt medh hwarie Tyretje Marc Godz en Lödig Marc Silfwer inn, hwilket löper på Hundrade Dalers wärde, halftredie Lödig Marc, och gör i Penningar Tingu Daler, och sliger dubbelt högre än som nu är bewilliget, hwarföre och efter at Köpmänne the hafwe här till varit frise för hwadh the hafwe införde, och allenast gifwit af hwadh the

hoswe förde uthaf Landet, Så hafwe Wij nu medh Wäre Edelige Rikets Råds bewillning och samtycke giordt til fördring, på thet hon må siige lifke medh then som af ålder varit hafwer, at alle Ridsmän som här i Riket thes köpenstap, handel och wandel wele triftwe, the skole ware förtentte, åfwen som the lefwerere in på Myntet efter Norköpings Beslutet, Tise Riksdaler, medh hwarie Hundrade Dalers wärde, the af Rikets före, så skole the och medh hwarie Hundrade Dalers wärde, som the hie in i Landet före, thet ware sig ochi Elendier, Pärlor, Sammet, Sidsentygh, Klåde, allehande Speserij, Sill, Salt, eller hwadh namn thet håst hafwe kan, så wäl som af fremmande drycker, Wijn, Mødh, Must, Waffert, Del, eller hwadh andre drycker som inføres, skole the och före fem Ungerste Gyllden, eller och thes wärde uthi fint godt Guldh in medh till at lefwerera på Myntet, och skall them gifwes igen för hwar Ungerst Gyllden åtta Swenske marc, så dant Mynt som nu går och giäller i Landet, oansedt at han tilförende icke hafwer gullit mer än siu Marc, förhoppes förthenstuld, at sådane Ordning ingom skall wara skadelig, allthenstundh at man på hwar Ungerst Gyllden hafwer en Marc till winst. Hwarföre och efter at samme Ordning som så hafwer varit af ålder, ingen hafwer varit till skades, som förbemålt är, uthan mer gangnelig, så wele Wij och henne härefter, medh thet Wårt Brest kraft hafwe gillat och kraftig giordt, Så at hwilken Ridsman inländsk eller utländsk, som handel och wandel här will driftwe, och icke lefwererar så många Riksdaler eller fint Silfwer som föresagt år, in på Myntet af thet godz han vhsörer, och så många Ungerste Gyllden, heller thes wärde i gott Guld, af thet han införer som förbemålt år, då skall han efter Wår Stadz Rätt, så ofta han besinnes thet icke esterkomma, wöthe för hwar gångh tyretje Marc, och likwäl lefwerera Guldet och Silfweret ifrå sig. The hwar och en weet sig fullkombligen esterrätte. Och till meere wisse och

och wiydere stadfästelse på thenne Wår Ordning hafwe Wij henne medh Wår handh understrifwit och Secret försegle lätit. Datum Stockholm den 10 Decembris, Anno &c. 1605.

Patent ad Ingen Koppar eller Elgshudar stols af Rijket försas innan ägaren först leswererar des wårde i slagne Daler, Silfwer eller Gylten in på Myntet, och der anammar Swenskt Mynt igen Datum Drebro den 5. Februarii 1606.

WJ Carl medh GUDs nåde, Sveriges Rijkets vthkorade Konung och Arffurste, Hertigh til Sudermanneland, Närke och Wermeland, &c. Gidre wetherligt, at efter Wij försnimme, at then Kopper som här vthi Rijket efter GUDs wålsignelse faller, och blifwer tilgiord, warder mykit wahnwördet, och för sådanne wahrur förbytt, som Rijket söge gagn kan af hafwe, och för:te Kopper är en medh the adlestie wahrur, som här vthaf Rijket warder vthfördd, then man och mykit behöfwer, synnerligen i thenne Feigde tiden, til Wårt och Rijkens Archelij. Ther til medh så warder här vthaf Rijket vthfördd Elgshuder, och äther in igen andre ringe wahrur, som man til Kläder bruker, ther man doch fast bättre och ährligere Klädning kan gøre vthaf Elgshuderne, hwar the här vthi Rijket bleswe tilredde, hwilke och beqwemligere äre at bruke vnder Harnisk i thenne Feigde tiden, än som en hoop med förleget Kläde, som hwarken håller sin rätte längd, eller så gott är vthi Trädh som thet fordom varit hafwer, och opsättes dochliktwål hwar dagh högre i Penningar, än thet tilförende gullit hafwer, oansedt at Wij hafwe tilgifwit och latet ingen Tull taghe, hwarken af Kläde eller något annat vthländst gods, som hije i Rijket införes. Hwarföre hafwe Wij för gode ansedt, medh Wårt Elselige Rijkets Råd, råd, at efter thenne dagh skal ingen Kopper

per eller Elgshuder vthföres af Rijket, medh mindre än then som köper förbe:te Kopper eller Elgshuder, betaler them med slagne Daler, och inge andre wahrur, ehwadn namn the helst hafwe kunne, och ändå icke vthföres, vthan Wårt synnerlige förlof. Thersföre wcle Wij hafwe alle Handels och Köpstadsmän, inländste och vthländste, som medh Kopper och Elgshuder pläge handle, i tiidh tilkenne gifwit, at hwem som begärer före Kopper eller Elgshuder här vthaf Rijket, han skal ware förtänckt och sticke sigh ther til, at han leswererar så många anthen slagne Daler, Silfwer eller Ingerriske Gylten, eller och thes wårde i gott Guld in på Myntet, efter som Kopperen galler i Stöstäderna, hwar slagen Daler räknat til Trettiye Sex Rundsstycken, och hwart Lodh Silfwer Sexton öre, hwar Ingerrisk Gylten otte Marck. Hwilke nu som samme Guld, Silfwer eller Daler icke inleswererar på Myntet, honom skal icke ware efterlatit at före någon Kopper eller Elgshuder vthaf Rijket. Hwar och någon Köpman kan finnes, som til samme Daler, Guld eller Silfwer ingen rådth wisse, då må han sällie Kopperen eller Elgshuderne här inrikes hwem han wil. Men then som begärer före them af Rijket, han skal leswerera samme Guld, Daler eller Silfwer in på Myntet, och ther tage sin betalning i Swenskt Mynt igen, som förbemålt är, Trettiye Sex Rundsstycker för hwar slagen Daler, Sexton öre för hwart Lodh Silfwer, och otte Marck för hwar Ingerrisk Gylten. Befale förthenstull Wåre Stadhällere, Fougder, Tullnärer, samt Borgmästare och Rådth i Städerna, at the hafwe ett noge inseende här medh, widh högste straff och ogunst tilgörendes. Ther hwar och en wet sigh esterrätte. Af Drebro, then 5. Februarii, Anno &c. 1606.

Carolus.

Patent, at fremmande, som inkomma öfwer Grensen, skole
wissa sina Päs Befallningsmännen och sedan vidare bliwa
förpassade, på det Spioner måtte uttappas och strafs-
fads blifwa. Datum Drebro den 16. Martii

1606.

Wä Carl etc. etc. etc. Göre mitterligit, at ändoch Wij öf-
ra tilldörne hafwe låtit gå Wäre Bref och besallningar
uth til Wäre Fougder längz uth med Gränserne widh N. N.
At the skole ingen slette in om Gränserne för än the hade sedt
hwadh Päs och bewijs the hade med sig och efter hwadh the
drage hijt in i Landet. Förty igenom then Ordning Wij haf-
we låtit göre här i Riket, at then wägsfarande för skäblig bes-
talning skulle fortkomma och få den del han behöfwer, så tage
Wäre Fiender och the Förrädere, som af Riket afwekne äre,
och sig uthan Lands förholle, the igenom tillfälle til at sticka
här in en hoop aff thewas Partij, med Bud och Bress hwilke
drage Landet igenom wärt och ändelängz, och frände uth en
hoop med lögn, och drifwe allehanda skadelige practiker och an-
slag. Thersöre sådant til at förekomma, hafwe Wij uthi för-
gången sommars then 5. Janii Anno 1605 låtit Wärt öpne
Mandat i Tryck uthgå, at Wäre Ståthollare och Fougder i
Landzändarne och widh Gränserne skulle hafwa the ett flitigt
och noga insende med, hwad för Partij som således uth och
in drage. Men så förnimme Wij dock likwäl, at the flinge
sig många in i Landet, som låtit ingen ting hwarken med löb-
penskap eller annat här i Landet hafwe til at vhrätte, uthan
allene drage här in på spejerij som förbemält är, och före en
hoop Swenske Bress in medh sig, och the hoops inblåse Al-
mogen then ene lögnen efter then andra, och then ene större än
then andra, efter som the aff the Swenske Förrädere som sig
uthan Landz förhålle, blifwe laformerede och lärde. Orsaaken
at the så slippe öfwer Grängen, och hijt in skal thet ware, at
ther

ther äre så många flinger och biwäger (som sådant Partij går
na allra, som siore allmenne wägen, för thewas flitelmerij skuld,
icke dierwes draga). Thersöre sådant falske bressdragare och spei-
jare til at förhindra, wile Wij medh Dett Wärt öpne Mandatz
kraftt, strängeligen och affwärtigen hafwa wid högsta Lifstraff
förbudt, allom them som wid Grängen på thetne sidan boens-
des äre, både wid allmänne wägen, så wäl som elliest wid flin-
gar och biwäger, thet ware sig Adelsman, Präst, Fougde,
Hoffman, Knecht, Borgere, Länsmän, Fiardingmännen eller ge-
men Bonde, och the efter thetne dag ingen fremmande, han må
komma från hwad ort han komme kan, eller ware af hwad
Nation han ware kan, Wäre Befallningsmän oachförde, låte
komme in om Grängen, längte än til then Wärd han först här
i Riket anländer, uthan the som the fremmande först ländet
til, thet ware sig Bonde eller annat stånd, han skal wära för-
pflichtadt at föllie then fremmande til näste Länzman, och Länz-
männen skal sedan föllie honom til thet Fougden som Befall-
ningen öfwer thet Häradet hafwer, the den fremmande inkom-
mer. Sedan skal Fougden se hwad bewijs han hafwer, och
hwad han hafwer til at draga efter, och the han är rätt i si-
ne åbrender, så skal Fougden låte föllie honom til näste Stå-
thollare, anten til Calmarne, Söndköping, Elfsborg, eller Cro-
neborg. Och hwar någon, thet ware sig Adelsman, Präst,
Hoffman, Borgere eller Bonde, som wid Grängen bor, någon
fremmande slapper om sin Wärd, länger in i Landet, och icke
föllier honom til Länzmannen, och Länzmannen sedan til
Fougden som förbemält är, så skal han hafwa förwärfat både
Liff och alt the som han äger, och hwat the fremmande icke
godwiligen wil draga med, så skal Länzmannen taga sate på
honom, och med onde föran til Fougden; Men the thet så
funde hända, at någon hade antingen Konungens i Danmarkz
Päsbord eller och andre fremmande Thur och Furstlige Päs-
bord, så skole the likwäl först begifwa sig til Fougden, och
låte

låte se theras bewijs, och Fougden, låte föllie them i theras rätte wäg fram at iij Wij kunne stadde ware. Men hwar the thet icke hafwe, så skole the draga til näste Slott och Gårder, som förbemålt är, och thet taga Passbord, förr än them städies wijdare in i Landet. Förnimmer och Fougten någre, som alt för många äre, som icke äre rätt i theres ähren, uthan eliest draga omkring och speije i Landet, så skal han wid sitt Lijfs förbrytelse, taga them wid hufwudet, och låte wäl förwardt föres til D. Hwar så kunde hända at någre kunde slinge sig förbi, och icke hade något bewijs ifrån Fougterne som äre stadde wid Grenserne, them skole Wäre Ståthollare på Calmarne, Cronoborg, Elfsborg eller Jönköping anhålla, thet the antomme, in til thet man får förnimme hwad thet är för Gold, hwadan the komme äre, och hwad the wela och ingaledes släppa them, förr än the först thet om gifwe D. tillenne, och efter then bested the så tillbaka igen ifrån D. thet skole the wete rätte sig efter. Wij hafwe och allerede här oppe i Landet Wäre Ståthollare, både på Nykiöping och Drebro befallet, at the ingen skole släppe här igenom med mindre han hafwer bewijs ifrån the andre Wäre Ståthollare, thet nidre wid Grensen, anten ifrån Calmarne, Jönköping / Elfsborg, eller och ifrån Wäre Befallningsman wid Cronoborg, wid thetas högsta straff, eij heller släppa någon som ofwan til kommer igenom, och hijt neder at Landet med mindre han hafwer Ståthollarens Pass och bewijs ifrån Stockholm, Nykiöping och Drebro, så många som ofwan före Tijweden och Kålmålen äre. Men the som nedan för Kålmålen äre, och komme ifrån Östergötland, skole hafwa Ståthollarens Pass på Wasstena, och the som uthi Westergötland wela draga öfwer Grensen, skole icke tilstädies at slippa öfwer Grensen med mindre the hafwer Ståthollarens Pass på Elfsborg. Och the som ifrån Småland, ifrån Calmarne och hwar komme, the skole hafwa Ståthollarens Pass på Calmarne. The som ifrån Jönköpings Lahn komme

komme, the skole hafwa Ståthollarens Pass ifrån Jönköping; the som ifrån Cronoborg komme, skole hafwa Wäre Befallningsmans Pass på Cronoborg. Som Wij och wela i lijka måtto befallet hafwa, Wäre Ståthollare och Befallningsmän thet nidre, både på Calmarne, Jönköping, Elfsborg och Cronoborg, at the wid förberte straff icke släppe heller någon öfwer Grensen med mindre the hafwa Wäre Ståthollarens Pass til them, anten ifrån Nykiöping, Drebro eller Wasstena / på thet at man en gång må få weta hwad Gold här färdas i Landet, och hwad the hafwe här til at göre. Och en hoop skalas och bostwar som på spejerij och alt ondt hijt in drage, således anten måtte blifwa hådan uthur Landet, eller och måtte tagas wid hufwudet och så thetas förteinte straff. Then thet Wäre Mandat icke efterkommer, thet ware sig af hwad stånd thet wara kan, han skal uthan nåder til Lijfwet straffat blifwa. Datum Drebro den 16. Martii Åhr &c. 1606.

Patent om Tullfrihet på Silfwer och Guld. Datum
Stockholm den 17 Octobr. 1606.

Mzi Carl etc. etc. etc. Göre witterligt, at opå thet at desse meere tilföringh hijt til Riket ste må och the fremmande hafwe desse större lust til at sökie hijt med thetas tidpenskap, och icke blifwe igenom Tollen affsträchte, så och på thet at the som handle måge hafwe råd til at gifwe på thetas warur desse bättre köp, och icke såsom nu ster them så öfwermodten dyrke och ofsettie. Dersöre så hafwe Wij medh Wäre Elstelige Rikes Råd tagit sakerne vthi ett nödtorffigt betänckende, och så besturet, at Wij wela gifwe efter all Toll både in och uth, som then handterande man tilförende hafwer warit wahne här vthi Wäre Konunge Rike Sverige at wgdöre. Men thet mot så skole the som här handle wela, före in med hwart hundrade Dalers werde fyretio Daler, tre Daler vthi slagne Daler eller

des werde, vthi fint gott Silfwer, och then fierde Daleren vthi
 Bngerste Gyllen eller des werde vthi fint Gull. Deslikes så
 skole the och gifwe Wexel i slagne Daler eller Silfwer, af Kop-
 per, Zern, som the vthföre wele, efter som Kopperen och Zern
 net här vthi Rikket går och geller, såsom och then lille Wexlem,
 som är tijo Riksdaler af hwart hundrade Dalers werde af the
 andre warur, som the håden af Rikket före wele. Och skole the
 för samme Gull, Riksdaler och Silfwer bekomme igen af Mynt-
 tet, för hwar Bngerst Gyllen eller des werde i Gull otta Mark,
 och för hwar Riksdaler eller des werde i fint Silfwer trettio
 sex Rundstycke Swenske Mynt. Men ther så är, at någre
 finnes som vthföwer theenne Wår gjorde Ordningh, beswär haf-
 we, då måge the vthgifwa Tollen som hertil hafwer varit bruk-
 feligit, så och Wexlen efter Norköpings affkeed och Wåre Man-
 dag lydelse som i fiord then 10 Decembr. af Trycket utgick, och
 ther til med Gull och Silfwer Wexell är holledt wordet.
 Deslikes så skole the och som Kopper och Zern, samt Elgshu-
 der vthföre wele, lefwerere in opå Myntet så monge slagne Da-
 ler eller Bngerste Gyllen, eller des werde vthi fint Silfwer
 och Gull, som Kopperen, Zernet och Elgshuderne gelle i Sids-
 städerne, och therföre igen bekomma af Myntet vthi Swenske
 Penningar sam nu bemålt är, och Wårt tryckte Mandat then 5.
 Februarii vthi thette åhr utgångit, innehåller och förmåler. Wid-
 hwilken there Ordning som nu hwar i sin stadh synes at blif-
 we, thet skal blifwe honom frij och gelle lijke, och försee Wij
 Oss, at ingen kan sig med rette therföwer beswäre, efter han
 bekommer igen vthi Swenskt Mynt sin betalning för hwad han
 til Wexel vthgifwer, och hafwer både winnest opå Myntet och
 Warurne, som han sedan för Myntet köper och vthaf Rikket
 förer. Dwarföre Wij oss wele hafwe alle som vthi tilkommande
 åhr handel och wandel vthi thette Wårt Konunge-Rike drifwe
 wele, tillsagdt och förmanedt, at the i tiid sticke sig opå slagne
 Daler, fint Silfwer och Gull som förbemålt är, så frampt
 the

the här handle wele. Wij wele och hafwe befalet Wåre Ståts-
 hollare, Befallningmän, så och Borgmästare och Råd i Stå-
 derne, at the hafwe ett flitigt inseende, at theenne Wår Ordning
 blifwer aldeles efterkommen. Det hwar och en i sin stadh weel
 sig esterrätte. Datum ut supra.

Wexel- och Tull-Ordning. Datum Stockholm den 2.
 Novembr. 1606.

Wij Carl medh GUDs nåde, Sveriges, Göttes och Wens-
 des vthförade Konung, Hertigh til Sudermanneland, Nör-
 riche och Wermeland, &c. Late alle Handels och Köpmän, ut-
 af hwad Nation och Stånd the helst ware kunne, som theres
 Köpenkap och Handel vthi Wårt Konunge-Rike tänckie til at
 drifwe, här med weta, at the samma skole här efter ware för-
 tänckte, brede widh och medh thet Gods som the in vthi thette
 Konunge-Rike före, at the och Guld och Silfwer Mynt in-
 föra skole, på thet theenne Wår efter:ne Ordning må warda
 efterkommen och ske fyllest, för än the någre Swenske wahrur
 hådan af Rikket vthföra måge. Och althensund sådan Ord-
 ning ingen skadelig är, vthan meere stelfwe Handelen och alle
 Commercia mykit til befordring och förkofring: Therföre så för-
 see Wij Oss, at ingen som vthi Wårt Konunge-Rike sin Han-
 del täncker til at drifwa, skal sig hafwe här öfwer at beswära.
 Och på thet at alle Handels- och Köpmän måge weta, at Wij
 them vthi theres näring och Handel icke wele förhindre, vthan
 myket mere befördelig vara, så wele Wij vthi thette Wårt
 Brefs kraft hafwe vndt och efterlåtit, at the för all Toll som
 här til dags vthi Wårt Konunge-Rike hafwer varit pålagdt,
 både in och vth, vthaf allehande Wahrur och Gods, chwadh
 namn thet helst hafwe kan, aldeles skole här efter frije och för-
 stonte warda, vndantagandes Accisen vthaf stråmande drycker,
 Wijn, Öl och andra, och skole förthenstuld Wår Ståttmä-
 stare,
 R r r 2

stare, Sammar-Råd och Tollenärer härmed weta, at the in-
gen Toll hwarken af Inländske eller Utländske währur här ef-
ter fördras skole, af them som thenne Wår Ordning hörsamligen
efterkomma wele. Men ther någon wore som then hörsamligen
icke efterkomme wille, vthaf then skole the wanlig Toll och
Wårrell vthfordra och taga. Swad Koppar och Järn belangar,
wele Wij icke tilstade hafwe vthur Wårt Konunge-Rijke at vthe
föres, förr än Wårrellen både med Guld och Sölfrer är leswe-
rerat in opå Mynter, efter vnderstrefne Ordningz innehåldh.
Men Inwånarne vthi Riket skole med en half Wårrell af Kop-
par och Järn ware förskotte. För för:de Guld och Sölfrer
skal them blifwe gifwit vthaf Wårt Rikes Mynt, Nembligen
för en Rijk-Daler 26. Rundstycker, och för en Bngersk Syl-
den 8. Marcq Swenska. Alle andre Währur hwad namn the
hållt hafwe kunne, måge the frijt vthskippa vthan Toll och be-
swår, när the Wårrellen efter thenne Ordning vthlagdt hafwe.
Men the som Wårrellen icke så högt vthgifwa wele, som här
efter föllier, måge då then wanlige Tollen och mindre Wårrell-
en vthaf alle Währur vthgifwa, som the vth och in i Riket
föra, och theres betalning igen annamma som förbemålt är.
Ther hwar och en wet sig esterrätte. Til wißo vnder Wårt
Secret. Gifwit på Wårt Slott Stockholm, then 8. Novembris,
Anno &c. Ett Tusendh Sexhundrade Sex.

Then

Stormåchtige Högborne Furstes och Herres,
Herr CARL, Sweriges Rikes vthkorade Konungs och
Arffurstes, Hertig til Sudermanneland, Närke och
Wermelandz, &c.

Wårrell-Ordning:

Swad här efter skal gifwes af thet Gods som blif-
wer af H. K. M:s Konunge-Rijke vthfört. Men the Främ-
mande,

mande, som med H. K. M. handle wele, och betale Kopperen
och Järnet med rede Swenske Penningar, the skole ware för-
skonede med halftve Tollen, liike med sielfwe undersäterne här i
Riket. The thet icke göre wele, the skole ware fördruckte, at
vthgifwa Wårrellen för Kopper och Järn, såsom thet
kan gå och gälle.

Efter thenne Ordning skal Wårrellen vthgiwas.

Skippundt Harniske Pläter	—	4 $\frac{1}{4}$
Skippundt Smedie stadh	—	4
Skippundt Smaal	—	4
Skippundt Rör Pläter	—	2 $\frac{1}{2}$
Skippundt Sviel Pläter	—	4
Skippundt Lodh	—	2
Skippundt smidt Järn	—	3
Tunna Spijk	—	7
Skippundt Järnstytt	—	4
Läst Hwete	—	46
Läst Rogh, Korn eller Malt	—	24
Läst Hafre	—	12
Tunna Smör	—	6 $\frac{1}{2}$
Tunna Lax	—	2 $\frac{3}{4}$
Tunna Mål	—	4
Skippundt Skjrd Talg	—	8
Skippundt Torfist	—	4
Skippundt råå Talg	—	6
Tunna Skjrd Talg	—	7
Tunna Lökenfett	—	$\frac{3}{4}$
Skippundt Dost	—	4
Faat Tråden	—	7 $\frac{1}{2}$
Tunna Trådenberma	—	$\frac{3}{8}$
Tunna Sielspan	—	7
Skippundt Wax	—	3 $\frac{1}{2}$

Al I.

Daler.

R r r s

Tun

Tunna insaltat Rött	—	—	—	2
Tunna Tungor	—	—	—	2
Lippunde Nål	—	—	—	4
Spickelax	—	—	—	8
Tunna Sill	—	—	—	2
Tunna Negendgen	—	—	—	3
Tunna Torst	—	—	—	1
Tunna Ströming	—	—	—	1
Oxe	—	—	—	2
Koo	—	—	—	1
Hest	—	—	—	4
Botn Twål	—	—	—	1
Skippunde Swastwel	—	—	—	4
Skippunde Vicril	—	—	—	2
Skippunde Allun	—	—	—	4
Skippunde Rödfraga	—	—	—	1
Deker Oxehuder	—	—	—	6
Deker Kooheder	—	—	—	3
Deker Hestehuder	—	—	—	3
Deker hwit Kalfflin	—	—	—	1
Deker brokot Kalfflin	—	—	—	1
Deker Bockeslin	—	—	—	1
Deker Geteslin	—	—	—	1
Deker Lambskin	—	—	—	1
Deker Fårskin	—	—	—	1
Elgshud	—	—	—	1
Kenshud	—	—	—	1
Timber Gråverck	—	—	—	1
Timber röde Jethornskin	—	—	—	1
Timber Hermelin	—	—	—	1
Timber Hareskin	—	—	—	1
Björnskin	—	—	—	1
Wargskin	—	—	—	1

Af I.

Daler.

Färs

Fårskin	—	—	—	1
Båfwerstin	—	—	—	1
Mårdstin	—	—	—	1
Bitterstin	—	—	—	1
Looskin	—	—	—	4
Sabelskin	—	—	—	3
Rött Käfflin	—	—	—	1
Hwit Käfflin	—	—	—	1
Skälskin	—	—	—	1
Beredd Elgshud	—	—	—	1
Diortehud	—	—	—	1
Deker Rysske Tuffter	—	—	—	6
Kardemanshud	—	—	—	1
Timber Mincker	—	—	—	4
Blåt Käfflin	—	—	—	1
Käfflin	—	—	—	1
Deker Boraner	—	—	—	1
Deker Ryffeläder	—	—	—	1
Gråskins foder	—	—	—	2
Kattskins foder	—	—	—	1
Hareskine foder	—	—	—	1
Skippunde Lijn	—	—	—	1
Skippunde Hampa	—	—	—	6
Tunna Fieder	—	—	—	1
Tunna Tjeru	—	—	—	1
Tolft Sägebräder	—	—	—	1
Fampn Wed	—	—	—	1
Tunna Elgshår	—	—	—	1
Tunna Beck	—	—	—	1
Skålepunde Båfwergiell	—	—	—	1
Tunna Haklenötter	—	—	—	1
Tunna Enebår	—	—	—	1
Tunna Linsfrö	—	—	—	1

Af I.

Daler.

Tusendi

Tusend Lächte	—	—	1 5
Skippundt Lächte	—	—	1 4
Mastträ	—	—	1 4
Ette Bielcke	—	—	1 4
Stycke Eketimber	—	—	1 4
Tolft Furutimber	—	—	1 2
Tolft Grantimber	—	—	1 2
Hundrade Bandstaker	—	—	1 8
Ette Stolpe	—	—	1 4
Hundrade Wägenstätt	—	—	1 4
Hundrade Knapholt	—	—	1 4
Hundrade stort Pipholt	—	—	1 2
Hundrade smått Pipholt	—	—	1 2
Hundrade Saatholt	—	—	1 2
Tolft Granbord	—	—	1 2
Tolft Ekebord	—	—	1 2
Spira	—	—	1 4
Faat Ulla	—	—	1 4
Hundrade Tunne botner	—	—	1 4

Af I.

Daler.

Swad anlangar thet Godz som in i Riket föres, skal gifwes så här efter som här til hafwer varit want, af hwart hundrade Dalers wärde, fem Ringeriske Gylde in på Myntet, och thet tages otte Marc Swenske Penningar igen för hwar Ringerisk Gylde, så framt at the som Godzet införe, wele thet förnyttre efter gammalt köp: Men stegre the thet, och sällie dyrare och högre än gammalt och förre hafwer varit, då skole the ware förtäncke at lefwerera dubbelt så mycket Guld in opå Myntet, Nemligen: tije Ringeriske Gylde af hwart hundrade Dalers wärde, och tage thet Swenske Penningar före. Doch hwad Salt som införes, thet skal alt ware frijt, både för Tull och Wäxell. Och skal här medh (som ofta tilförende) wara förbudic, at ingen skal fördrifta sigh sällie något, Allne tals, Lodh

Godh eller Hunde tals vth, med mindre the äro besittne Borgare här i Städerna, &c.

Carolus.

Handtwerkare Privilegier uti Arboga Stad. Dat. Stockholm den 6. Januarii 1607.

Wz Carl medh GUDs nåde, Sweriges Rikets vthförade Konung och Riksfürste, Hertigh til Sudermanneland, Nericke och Wermeland, &c. Göre wetherligt, at Wij på detta efterföljande sätt hafwe Privilegerat alle Wäre Embesmän, som bygga och bo här vthi Wår Stadh Arboga, medh hwilka Wäre Privilegier och Ordningh, de sig råtta och hålla skole, wid thet straff som hwar och en Artikel hafwer at innebära.

1. Först skole alle Embeter med sådane Mestere försörge warda, såsom theses Handtwerk ärligen och wäl vthlärde hafwa, och hafwa theses Födelses-Bress, hwar the äre födde, och hwadan the äre komne, och at de hafwa vthlärde deres Embete i Sex år, alliest skola the för inga Mestare vthi Embeten intagne warda.

2. Så skola inga Embesmän, hwad namn de helst hafwa kunna, Rorsmeder, Plåteslagare, Hillebordysmeder, Swerdfäijare, Spormakare, Klensmeder eller Grossmeder, Trådragare, Wäckerare, Spijsmeder eller the som smidiereskap bruka, så wäl som Lådmakare hafwa loff at bruka sitt Embete annorstades eller wiidare än här i Arboga Stad, i Åkerboo Häradt, Westre Rikarne, Glanshammars Häradt, det samme skall och hållas med andre Embesmän, som äre Gullsmeder, Snickare, Skomakare, Skreddare, Skinnare, Beltare, Jadelmakare, Glaskestare, Swartware, vndantagandes de som kunna bo, eller än wele bo vthi Rikping eller wid Ålfröesund, men hwar någon fördriftar sig at sätta sig neder på Bygden at bruka

ett Embete, då skal han hafwa förgiort all sin restap den han hafwer til det Embetet han brukar, och thet skal höra Embetet til här uti Staden, såsom och förste gången han der med beslagen warder böta trettio Marek, ene parten til Dh, andre til Staden, och tredie til Embetet; Andre resan han der med beslagen warder, skal han böta dubbelt, och tredie resan trijdubbelt, och samme boot falle som förbemalet är til trijstiftes, Dh, Staden och Embetet.

3. Skola icke flere vara uti hwart Embete Mästare, än och the skola hafwa lärde sine Sex Låreår årligen ut, som förbemalet är, det skal och ingen Mestare vnderstå sig at låcka the andres Lagstadde hion ifrån honom wiid trettio Marek straff tilgörandes til trestiftes, Dh, Staden och Embetet, såsom och i lika motto, ingen skal i Embetet intagen warda, med mindre han vilofwar at willia tiena sine Sex Låreår ut, som förbemalet. Och förr än han til någon Mästare i Embetet stadd warder, skal han göra sitt Låremesterstycke, som efterföljer, och utgiffwa Embetet til the Dahler förr än han i Embetet inträder, och ej mehre, och skal dette vara en Mästares Mästestycke, som uti Rörsmedz Embete inträder, at han skal giöra en långh Bösa, med sine Låås, och två Paner, som är Eldhane och Lunthehane etc.

Ut i Kleensmedz Embete, skal vara en Mästares Mästestycke, ett Ristekåås med trefall, och tu korkfall, och ett hiers tefall.

Ut i Spårmafars Embete, skal dette vara en Mästares Mästestycke, ett par Munstänger, som man kan göra långt och stackot, ett par Spårrar med trij hiull, och ett par Stigböglor.

En Wåstlagares Mästestycke, skal vara ett helt Harnest, med all tilbehör, som är Hiålm, Spangereler, Krefwoter och Bryst, Lårestener, Bentwapp och Handskar.

En Swardfejares Embetes Mästestycke, skal vara ett Kryb och Knopp, med ett sticke Swards och Rappersdåse etc.

En

En Klingsmedz Mästestycke, skal vara en Käckknif, med tre Beståliare, en lång Rappirs och en Sabels Klinga.

En Lådemakares Embetes Mästestycke skal vara en lång förbeelit Kerbyssa, och ett Skifwerör, wål inlagt, så at heele Embetet kan them wål gilla.

4. Skal uti hwart Embete vara en Alderman, som hafwer insende, at alt arbete warder utan bedrägerij och skärth giordt; hwar annorlunda finnes, och warder der öfwer klagat, då skal Aldermannen böte förste gången det finnes tree Marek, han som arbetet giordt hafwer Sex Marek, annan gången dubbelt, tredie gången tredubbelt, förwijses Staden och Embetet.

5. Hwar någon Embesman blifwer wahnsför, så at han sitt Embete icke mehre bruka kan, då skal heele Embetet vara förpligtat at hielpa then som wahnsför warder, en tjonde Penning af alt thet the åga i löst och fast, så framt at han så fattig är, at han sig sielf icke föda kan, eller wänner, slågt och förwanter hafwer, de honom föda kunne, och Wij och Wåre efterkommande twele gifwa honom bröd i Hospitalet til döde dagar, doch alt hwad han åger skal han med sig ingiffwa i Hospitalet, och dageligen til förtähring bekomma, om han thet sielf inköpa kan. Kan han det sielf icke giöra, då skal han hafwa kost af Hospitalet, så mycket, som han behöfwer.

6. Skal Mästare Embetet hafwa thes egen Låda, och hwar Mästare sin Nyckel der til.

7. Skal först Embetes Samqwembd vara hwar trettionde Wecka om åhret, som är S. Michaelis tijd, Jule tijd, Påste tijd och S. Johannis tijd, at thet så at Mästaren och Mästerswennen tråge warda, skola the blifwa förlichte för heele Embetet, när de då komma tilhopa, och om så är at Mästerswennen wil draga sin loos, skal det honom icke vara efterlätt, med mindre dröfwas kan, at Mästaren otillbörligen handlar emot Mästerswennen eller Lårodrängen, då hafwer han macht at draga ifrån honom, doch ej förr han tilförende tre Månaders tijd, Mästaren

Sff 2

thet

thet upfacht hafwer, och pröfwas kan, at han Laglig Skäl och ordsat ther til hafwer, elliest icke.

8. The som icke komma tillstådes när Embetet blifwer tillsagt, skola the vilägga för olydno Penningar en Marcck ortuga.

9. På Mästarene komma tillstådes och tilhopa hwar hjerde tid om året, skola hwarthera vilägga i Ladan Penningar två öhre, och the två öhren skola wara til theses uppehålle som wahnføre warda.

10. Skal åhrligen om så behöf göres omstiftes med Aldermannen, hwilken som heele Embetet känner god före.

11. Skal och hwar och en, wthi sitt Embete, slå sin Stempell eller Bomärke på sitt arbete, så man kan thet äckstilla hwem det arbetet giordt hafwer, så mycket, såsom sådant Embete widkommer såsom Stemplas kan.

12. Skal ingen Mästare eller Mästerswen fördrifta sig at updircka något Låås, Källare heller Bod ehwad thet helst wara kan, med mindre Husbondens eller Matmoderens willie och samtycke, hwem som thet gör Aldermannen oåspordt, han skal wara sakfält under Embetet, wid trettio Marcck til trestiftes, Ds, Staden och Embetet, warder befunnit, at någon es mot handlat warder, som något Låås updirckar, den återgelle Skadan om något bortkommer, och böthe dubbelt til trestiftes, Ds, Staden och Embetet.

13. Skal blifwa förbudt, när som Embetet kommer tilhopa, at draga Knif at annan, eller någon annan hwas Wäria, eller Hammar, wid Penningar tre öhre til trestiftes, Ds, Staden och Embetet.

14. Skal blifwa förbudt, at ingen må bruka några Skälfsordh emot Mästaren, eller emot hwar annan, wid straff tilgörandes, Penningar tree Marcck til trestiftes.

15. Then som slår omkull på Bordet, Stoop eller Glas med motwilligheet, skal hans straff wara tree öhre til trestiftes, Ds, Staden och Embetet.

16. Hwil

16. Hwilken Mästare af Embetet wil begifwa sig under Borgerskapet, för Rådhandell skul, då skal han tree Månader tilförende upsäja, och sedan innet Embete bruka wid straff trettio Marcck til trestiftes, förste gången, andre gången dubbelt, tredje gången trehdubbelt, och förwifses Staden.

17. Hwar någon Mästare, igenom döden affaller, då skal hans efterlätna Hustru, hålla efter hans död en god Mästerswen, then heele Embetet känner godh före, åhr och dagh så länge han sielt synes, och så, at hon håller sig sådan Mästerswen, som heela Embetet kan pröfwa hafwa wäl och åhrligen lärde sitt Embete, wil hon icke länger uppehålla Embete, då skal hon det i tre Månader tilldåna gifwa heele Embetet förr än hon ther ifrån tröder, deslikt skal och sedan heele Embetet wara förpliktat, at taga en igen wthi Embetet, så at hwart Embete ju altid är tillfyllest, efter som denne Skrå wthwifwar wthaf hwart slag Embete etc. Och såsom aldies skal wara förbudt at någon Embesman skal wara efterlätit, at bruka Råpenskap och sitt Embete både tilliåta, så skal och icke heller någon Embesman wara tillåtit, at bruka mehre än ett Embete, wid trettio Marcck Saak til trestiftes, som förr är sagdt, och wil han tredje resan der med icke affå, förwifses Staden; Men hwar efterlefwerskan gifter sig sedan under Borgerskapet, skal hon sedan innet Embete bruka låta, wthan med mindre then samma Hustru bekommer Mästerswen, då skal han göra sitt Mästerswike, och vilägga til heele Embetet Penningar två och en half Dahler.

18. Hwar så kan hända, at ther kan finnas någre af Mästarene som finnas motwillige i dese Punkter, och them icke wil efterkomma, skal Jönstret för hans wärckelad igenlåtit blifwa, in til des at saken är Lagligen wthförd på Rådhuset, der heele Embetet skal wara tillstådes.

19. In någon Embesman kommer och tilliuder sig til Embetes, skal ingen Mästare anamma honom, förr än han hafwer

Stf 3

frå

frågat hans förra Mästare til, vthi Staden, huru han förlof fått hafwer som förbemäلت är, at han ifrån sin Mästare medh willia och wänskap skild är, och hafwer vpsagdt sin tienst tree Månader tilförende wid trettio Marsk Saak til trestiftes, tijo Dß, tijo Staden, och tijo Embetet.

20. Skal hwar Dräng, som är vthi hwar Embete för sig, tiåna til Låhro som efterföljer:

Vthi Rörsmetz Embete, skal en Dräng tiåna til låra vthi try åhr, förr än han blifwer Mästersven, och sedan try åhr til, förr än han blifwer Mästare.

Vthi Kleensmetz Embete, skal en Dräng tiåna vthi try åhr til låhro, och sedan try åhr ther til, förr än han blifwer Mästare.

Vthi Plåstlagars Embete, skal en Dräng låras vthi fyra åhr, och sedan tiåna vthi tu åhr ther til, förr än han blifwer Mästare.

En Sverdfegers Dräng skal låras vthi fyra åhr, och sedan tiåna vthi try åhr til, förr än han blifwer Mästare.

Vthi Lådmakars Embete, skal en Dräng låras vthi try åhr, och sedan tiåna i try åhr, förr än han blifwer Mästare.

Sammalunda vthi flere Embeter, efter som Embeten är swåra at låra til etc.

21. När Mästarens Dräng hafwer vthlårdt, skal Mästaren gifwa Embeterna tillånna, på thet at han må få sitt Låres Breff och gifwa för Låre-Brefwet Sex Marsk, fyra Marsk honom som honom lårdt hafwer, och två Marsk Embetet. Thot Embetet får, skal och läggas til den Lådan.

22. Skal ingen Mästare Stadga eller tinga någon Dräng med mindre thet skal vara heele Embet samtyckie, eij heller taga någon vthi Embetet, med mindre han bewissar sitt födelse Breff, wid bot som förskrifwit står.

Til det sidste, om någon i Embetet försåge sig i någon måtto, hwadh namn the hålst hafwa kunne, der öfwer skal rå

rådas och dömas på Rådstugum, efter Sveriges bestrefna Lag, thet och någon tillsåger Dß på försagd tijd något arbete, och thet icke lesvererar, skal lötha fyratio Marsk, Dß, Staden och Embetet. Datum ut supra.

Carolus.

Wexel- och Tullordning. Datum Stockholm den 20. Januarii 1607.

Wir Carolus von Gottes gnaden, der Reiche Schweden, Gothen und Wenden erkohrner König und Erbfürst, Herzog zu Südermanland, Nericke und Wermeland, &c. Lassen jedermänniglich wissen, Nachdem Wir eine Ordnung haben machen lassen, für alle Kauff-Leute, so in Unserm Königreiche lust haben zu handeln, das sie darzu verdacht sein wolten, mit ihren Wahren so sie in Unser Königreich bringen, daneben auch sich mit Silber und Goldt gefast zumachen, vnd auff Unsere Münze zu liefern, vnd dagegen Unsere Reichs Münze in bezaltung wiederumb gewertig zu sein, laut Unsers Reichs Abscheidts so zu Norcköping im Jahre Anno &c. 1604. ist gemacht worden. Vnd dieweil das Wir sieder der zeit mit Unsern Lieben getrewen und Reichs Råthen für gut angesehen, das für allen Zoll so in, vnd aus Unserm Königreiche bißdaher ist gegeben worden, die Kauff- und Handels-Leute gänglich sollen befreyet sein, vnd das dagegen gedachte Kauff-Leute sollen so viel mehr an Silber und Goldt auff Unsere Münze liefern: Als haben Wir mit wolgedachten Unsern Lieben getrewen Reichs Råthen für gut angesehen, das es ebenmäßig in Unser Provinz Liefflandt sol gehalten werden. Thun derowegen hiez mit kundt allen Kauff- und Handels-Leuten, so auff Reval, Pernow und Narwa handeln, das sie wollen sich nach dieser vnterschreibnen Ordnung richten, vnd wo solches geschicht, sollen sie

ſie von allem Zoll und Bngelde gänglich gefreyet ſein, und ihre Schiffart frey ohn einig beſchwerung auff Reval, die Narva, Pernow, und wo es ihnen gellebet, in Unſerm Königreiche und Provinz Lieſſlandt haben und gebrauchen, welches Wir jedermänniglich wollen kundt und zuwiſen gethan haben: Solchs ſol auch in Unſerem Großfürſtentumb Finlandt ebenmäßig gehalten werden. Bekundtlich Unſers auffgedruckten Secrets. Gegeben zu Stockholm, den 20. Januarii, Anno &c. Ein tauſendt Sechs hundert und Sieben.

Volget erſtlichen.

Was von den Gütern ſo in Unſere Provinz Lieſſlandt, in die Städte, als Reval, Pernow und Narva gefüret, an Wechſel gemacht und hierwieder ieglichem für jedern Reichs Thaler 36. Mundſtück zugeſtelt werden ſol.

Tunne Weizen	—	—	1
Tunne Erbsen	—	—	1
Tunne Buchweizen Grüg	—	—	1
Tunne Kringel	—	—	1
Tunne Brodt	—	—	1
Tunne Butter	—	—	4
Tunne Honning	—	—	6
Laſt Saltz	—	—	9
Schiffſundt Hopffen	—	—	3 1/2
Tunne Hering	—	—	2
Tunne Strömling	—	—	1
Tunne Roſcher	—	—	1
Schiffſundt Bergerfiſch	—	—	3 1/2
Tunne Bieren	—	—	1 1/4
Tunne Epffel	—	—	1 1/4
Tunne Pfefferkuchen	—	—	1

Von I. Reichs Thaler.

Troh

Troh Bückling	—	—	1 1/2
Tunne Spickhering	—	—	1 1/2
Tunne Kabloun	—	—	1
Tauſent Flündern	—	—	1 1/2
100. Thaler bar geldt	—	—	14
Schiffſundt Alt Keſſelkupffer	10	1/2	10 1/2
Schiffſundt Platenkupffer	—	—	16
Schiffſundt Stangeiſen	—	—	2 1/2
Marckſundt Zucker	—	—	1 1/2
Marckſundt Caneel	—	—	1 1/2
Marckſundt Regellen	—	—	1 1/2
Marckſundt Ingfer	—	—	1 1/2
Marckſundt Cardemum	—	—	1 1/2
Marckſundt Zedwer	—	—	1 1/2
Schiffſundt Mandeln	—	—	52
Schiffſundt Pfeffer	—	—	52
Marckſundt Muſchatenblumen	—	—	1 1/2
Korb Roſin	—	—	1
Schiffſundt Roſin	—	—	7
Korb Feigen	—	—	1
Viertheil Korinten	—	—	1 1/2
Schiffſundt Schwezken	—	—	3 1/2
Marckſundt Rieſ	—	—	1 1/2
Viertheil Limonien	—	—	1 1/2
100. Pomerangen	—	—	1 1/2
Tunne Tyriak	—	—	1 1/2
Tunne Walnuße	—	—	1 1/2
Kruke Olie	—	—	1 1/2
Marckſundt Sterckels	—	—	1 1/2
Schiffſundt Zinn	—	—	24
Liſſſfundt Braunſillien Holz	—	—	6
Achtentheil Augurken	—	—	1 1/4
Tunne Knoblauch	—	—	1 1/2

Von I. Reichs Thaler.

Stt

Kiſte

Kiste Perlen	—	—	175
Loth Perlen	—	—	2
Marckpfundt Bugengoldt	—	—	5
Ele Sammit	—	—	1
Stück Dammasch	—	—	21
Stück Wollendammasch	—	—	6
Ele Alt Atlasch oder Tafft	—	—	1
Ele Seiden Grobgrün	—	—	1
Stück Carreck	—	—	5
Stück Trip	—	—	4
Stück Macheier	—	—	1
Stück Tafft	—	—	17
Stück Camlut	—	—	1
Stück Grobgrün	—	—	3
Stück Bomseiden	—	—	1
Stück Carmesein	—	—	1
Pfundt Seidenschnöre	—	—	2
Marckpfundt Annis	—	—	1
Stück Schiertuch	—	—	3
Stück fein Linwandt	—	—	2
Stück Wandt für 100. Thaler	—	—	35
Stück Wandt für 95. Thaler	—	—	30
Stück Wandt für 90. Thaler	—	—	26
Stück Paclaken	—	—	20
Stück Piuck	—	—	14
Stück Garlisch	—	—	1
Stück Ofenbruggisch	—	—	2
Par stricke Strumpff für 1. Thaler	—	—	1
Stück Soltwedelsch tuch	—	—	2
Par stricke Strumpff für 6. Marc	—	—	1
Stück Meisnisch tuch	—	—	5

Bon I.

Reichs Thaler.

Kieß Pappir	—	—	1
Schiffsfundt Bley	—	—	1
Pfundt Pulver	—	—	1
Last Schwifel	—	—	1
Fas Blac	—	—	4
Schock Törffe	—	—	3
Huet	—	—	1
Kiste Glas	—	—	2
Schock Pasgläser	—	—	1

Bon I.

Reichs Thaler.

Was aber andre Parzele, als Rogg, Mehl, Malg, Hauern, Fleisch vnd Keesse belangend, von denselben sol kein Wechsel gemacht werden, so lang der Krieg wehret.

Folget zum Andern.

Was von den Gütern welche aus Unser Provinz Viefflandt, vnd vorerantent Städten geführet, an Wechsel gemacht werden solle, gegen jeglichem Reichs Thaler, dann auch jederm 36. Rundstücke, wie vorgedacht, sol geliefert werden.

Schiffsfundt Tattlich	—	—	7
Schiffsfundt Flachs	—	—	7
Schiffsfundt Hennipff	—	—	4
Schiffsfundt Wachs	—	—	26
Schiffsfundt Hopffen	—	—	3
Schiffsfundt Haar	—	—	1
Schiffsfundt Flachsengarn	—	—	1
Schiffsfundt Kabelgarn	—	—	5
Fas Traen	—	—	1
Tunne Traen	—	—	4

Bon I.

Reichs Thaler.

Kieß

Tit 2

Sum

Tunne Butter	—	—	4
Tunne Lachs	—	—	3
Tunne Mel	—	—	3
Taffel Seiffe	—	—	1
Par Zuffter	—	—	1
Deker Zuffter	—	—	1
Glendtskaut	—	—	1
Deker Leder	—	—	2
Deker Pferdeheute	—	—	2
Deker Bocksheute	—	—	2
Deker Ziegenfelle	—	—	2
Deker weis Kalbleder	—	—	2
Deker gemein Kalbleder	—	—	2
Besten Zimber Zobeln	—	23	
Gering Zimber Zobeln	—	21	
Besten Zimber Wardern	—	12	
Gering Zimber Wardern	—	7	
Wulffsbalch	—	—	1
Fellfräß	—	—	1
Luchs	—	—	3
Creuzfuchs	—	—	2
Otter so 2. Thaler werdt	—	—	1
Otter für 1. Thaler	—	—	1
Biber	—	—	1
Anzeitig Luchs	—	—	1
Zimber Grawerck	—	—	1
Zimber Hermelin	—	—	1
Zimber Mäncken	—	—	3
Zimber Hermelin	—	—	1
Par Baronen	—	—	1
Deker Baronen	—	—	1
Stück Saelleder	—	—	1
100. Newgardische Hängschen	—	—	4

Bon I. Reichs Thaler.

100. weis

100. weisse Plechowische Hängschen	—	—	3
Dusin Hängschen	—	—	1
Dusin Bendpsüle	—	—	3
Muffschlag von Zobel Schwenzgen	—	—	1
Gemeine Sabelsfutter	—	—	3
Grawercksfutter	—	—	2
Koßenfutter	—	—	1
Schaffsfellfutter	—	—	1
Par Schue	—	—	1
Par Stiefel	—	—	1
Filzmantel	—	—	1
Sattel	—	—	1
Last Sacke	—	—	4
Ele Wadiman	—	—	1
Pfundt weis Kohlsaet	—	—	2

Bon I. Reichs Thaler.

Die Reußen aber belangend, welche Reußische Waaren nach der Narwa bringen, die sollen alda von denselben von jeder hundert Thaler werdt 4 $\frac{1}{2}$ Thaler an Schwedischer Münz erlegen, vnd da sie die Güter folgendts von dannen nach Reval verführen lassen werden, so sollen sie zu Reval frey sein. Von denen Gütern aber, welche sie wiederumb aus Reval oder der Narwa nach Reußlandt verführen werden, da sollen sie, wann sie dieselben zu Reval einkauffen, von ieder hundert Thaler werdt, alda 6. Marck Schwedisch ausgeben, vnd zur Narwa frey sein, da sie aber dieselben zur Narwa einkauffen werden, alda gleichermassen 6. Marck von jeder 100. Thaler werdt, wie vorhin gebreuchlich, erlegen. Im fall aber einer oder mehr von gedachten Reußen sich vnderstehen solten, von seinen Gütern

Tit 3

wel

welche er nach Reval bringen wirdt, den Zoll zur Narva wie jetztgedacht nicht richtig zuerlassen, der oder dieselben sollen an Stadt da sie zur Narva mit 4½ Thaler abkommen, 10. Thaler zuerlegen und zubezalen schuldig sein.

Carolus.

Patent om Wechel och Tullordningent. Datum Upsala
den 10. April 1607.

Wir Carolus &c. Lassen jedermännlichen wissen, nach dem Wir mit Unsern Reichs-Räthen und Ständen eine Ordnung gemacht, wie es hernachmals mit Zoll und Wechsel in Unsern Reiche gehalten werden sollte, wie solches im öffentlichen Druck ist aufgegangen: Wann sichs nun zutragen könnte, das jemandt sich was in solcher vörigen aufgegangenen publicierten Ordnung gedacht, beschweret befünde, als haben Wir vergönnet und nachgelassen, das der frembde Kauffman so seine handtierung auff Unsere Stadt Narva gedencet vorzunehmen, entfreyet sein, und an Zoll von allen seinen Wahren und Gütern, so wol auch baren Gelden, Clemodien, Perlen und allem andern, wie solches genant werden kan, so er ein- und außführet wie folget: Ausgeben, nemlich von jederm hundert Thaler werth Sechs geschlagene Reichs-Thaler, oder dessen wert am Golde, oder auch den Wechsel aufgeben nach der hiebevorn gedruckten und publicierten Ordnung. Die Revalschen Narvischen Bürger aber, so zur Narva ihren handel treiben, die sollen von jeder hundert Thaler an Gütern so sie ein- und außführen, wie jetzt gedacht, Siebenzehnen geschlagene Reichs-Thaler auf den Wechsel liefern, und dagegen Schwedische Münze, als für jedern Reichs-Thaler Sechs und Dreißig Kunststücke empfangen. Im fall aber sie sich hierinnen beschweret befunden, so sollen sie von allen vorgedachten Gütern, baren Gelden oder Wahren,

und von jeder hundert Thaler werth, vier Reichs-Thaler an Zoll ein: und auch vier Reichs-Thaler auß: oder dessen werth am Golde aufgeben, und für dem Wechsel frey sein. Von den Gütern aber, welche den Revalschen und Narvischen Bürgern zugehörig, und von ihnen von Narva nach Reval verschickt werden, sollen sie von allen und jeden vorgedachten Gütern oder Wahren, von jeder hundert Thaler werth alda zur Narva 2. Reichs-Thaler, und wann sie zu Reval kommen auch gleichermassen von jeder hundert Thaler werth, 2. Reichs-Thaler aufgeben. Darnach wisse sich ein jeder zurichten, &c. Datum Upsala den 10. April 1607.

Placat at hwar och en skal stå fritt efter Wexel-Ordningent
leswerera Penningar på Tullen, och tage igen för hwar
Riks-Daler 36. öre Swenske Mynt, eller gifwa Tull för
hwar hundrade Dalers wärde 13. slagne Daler.

Datum Upsala den 13. April 1607.

Wir Carl etc. etc. Gidre witterligt, at ändock Wij medh Wärt Eitelige Rikis Råd, så och samptelige Ständerne, hafwe giordt en Ordning, huru såsom Wij medh Zoll och Wäxel här uti Wärt Konunge-Rike Sverige welle hafwe hollit, och samme Ordning latit tryckie och publicere, på thet at the som här uti Wärt Konunge-Rike handle welle, måtte wete i tidh sig ther til sticke; Dock likwal hwar någon wore, som hade sig öfwer samme Ordning til at beswäre, så hafwe Wij bewilget och efterlathet, at thet skal stå hwarion och enom fritt och öpet, antingen gifue Wäxel efter Wärt förre giorde och utgågne Ordning, och tage Swenske Penningar igen för hwar Riks-Daler, som på Wäxelen leswereret blifwer Tretti so öre Swenske Mynt eller och af hwar hundrade Dalers wärde, som uti Gods och Wahrung in- och utføres, gifue Tretton slagne Daler eller des wärde i Gull, och beforame ther:

therföre inge Penningar igen, hwilket there nu af Dese tu som drageligast synes, thet skal hwarion och enom fritt ware efter latit. Der Wære Tullnärer och the som vthi dette Wært Konunga-Rijke handel och wandel drifwe wese, wete sigh effter rätte. Datum ut supra.

Ordningh hwar efter ehen Stormechtige, Högborne Furstes och Herres, Herr Carls Swertiges, Göches, Wendes, Finners, Carelers, Lappers i Norlanden, the Cajaners och Esthers i Lijfland; Konungh, &c. williz är, at medh Wæxel, Toll och Accis här vthi Rijket hålles skall. Actum
Sto:holm ehen 8. Maji Åhr &c.
1607.

Wæxel Ordningen.

Skal gifwes i Wæxel af	{	1. Skippund Bingerste Pator	} Riksdaler eller thes wårdhe i Silfwer.
		eller ny Kagle Kopper — 50	
		1. Skippund Plåt Kopper — 40	
		1. Skippund Stång: Järn — 2½	
		1. Best Ohmundz: Järn — 15	

¶ Aff alt annat Gods som uthföres, skal aff hwart hundrade Dalers wårde gifwas i Wæxel — — — 10.

Item aff alt thet Gods som in i Rijket föres, skal gifwas aff hwart hundrade Dahlers wårde Fem Bingerste Sylden. Och skole the som samme Silfwer och Guld Wæxel uthgifwe, bekomme igen för hwar Rijkz-Daler Trettio Sex öre Swenske, för hwar Bingerst Sylden Otto Marek, och för hwart Lodh Silfwer, Twå Marek.

Ord

Ordning om Tollen.

Skippund Bingerste Pläter	—	—	7	Daler.
Skippund Klocke Kopper	—	—	7	Daler.
Skippund ny Kagle Kopper	—	—	7	Daler.
Skippund gammal Kagle Kopper	—	—	5	Daler.
Skippund bränd Kopper	—	—	5	Daler.
Skippund afflipt Kopper	—	—	5	Daler.
Skippund Pläte Kopper	—	—	4½	Daler.
Skippund Råd Kopper	—	—	4½	Daler.
Skippund Stänge Järn	—	—	1½	Daler.
Skippund Harniske Pläter	—	—	1½	Daler.
Skippund Rör Pläter	—	—	1	Daler.
Skippund Spiell Pläter	—	—	1	Daler.
Spiell	—	—	4	öre.
Skippund Lodh	—	—	14	öre.
Skippund smidt Järn	—	—	½	Daler.
Skippund Spij	—	—	2	Daler.
Tunna Spij	—	—	1½	Daler.
Hundrat Spij	—	—	3	öre.
Skippund Järn: Skytt	—	—	1	Daler.
Skippund Sadel	—	—	1	Daler.
Faat Ohmundz Järn	—	—	10	öre.
Skippund Lacke Järn	—	—	6	öre.
Hång Hästeför	—	—	1	öre.
Tunna hwete	—	—	10	öre.
Tunna Rogh eller Korn	—	—	6	öre.
Tunna Hafra	—	—	2	öre.
Tunna Smör	—	—	2	Daler.
Faat Tråden	—	—	5	Daler.
Tunna Lax	—	—	1½	Daler.
Tunna Åhl	—	—	1½	Daler.
Skippund tåre Fisk	—	—	1½	Daler.

U u u

Skips

Skippund skjrdh Talg	7	Mark.
Tunna skjrdh Talg	7	Mark.
Skippund råå Talg	1½	Daler.
Tunna Kökenfett	1	Daler.
Skippund Ost	1½	Daler.
Tunna Trånberma	4	öre.
Tunna Sielspeck	2	Daler.
Skippund Wax	8	Daler.
Tunna Kött	2	Mark.
Tunna Tungor	1	Daler.
Lispund Ähl	4	öre.
Spikelax	2	öre.
Tunna Eiss	2	Mark.
Tunna Regenögen	3	Mark.
Tunna Torst	1	Mark.
Tunna Strömming	1	Mark.
Faat Ähl	3	Mark.
Tunna Ähl	2	Mark.
Ore	1	Daler.
Koo	2	Mark.
Häst	1½	Mark.
Tunna Salt	1	Mark.
Båten Twål	12	öre.
Skippund Swafwel	1½	Daler.
Skippund Wichtril	3	Mark.
Skippund Allun	1 Daler	18 öre.
Skippund Rådferga	½	Daler.
Deker Oxhuder	2	Daler.
Deker Kohuder	1	Daler.
Hästehudh	4	öre.
Deker hwijske Kalsskin	2	Mark.
Deker brokote Kalsskin	5	öre.
Deker Bockskin	1	Daler.

Uff I.

Deker

Deker Getestkin	2	Mark.
Deker Fäärstin	12	öre.
Deker Lambskin	1	Mark.
Elgshuud	1	Daler.
Keenshuud	4	öre.
Timber Gråwerck	2	Mark.
Timber Hermelin	2	Mark.
Timber Harestin	4	öre.
Biörnstin	1	Daler.
Wargstin	1	Daler.
Köet Käffkin	6	öre.
Blått Käffkin	5	öre.
Hwitt Käffkin	4	öre.
Järffkin	2	Mark.
Båfwerstin	2	Mark.
Mårdskin	12	öre.
Bitterstin	1	Mark.
Doostin	1	Daler.
Sabelskin	2	Daler.
Siälskin	4	öre.
Beredd Elgshud	1½	Daler.
Hiortehuud	1	Mark.
Timber Måneker	4	Mark.
Deker Boraner	12	öre.
Deker Kyhælader	3	Mark.
Gråffkins foder	1	Mark.
Deker Kyhße Zuffter	1½	Daler.
Kardewanshuud	1	Mark.
Hareffkins foder	6	öre.
Skippunde Lijn	3	Daler.
Skippunde Hampa	1½	Daler.
Tunna Fiedrar	1	Mark.
Tunna Tieru	2	Mark.

Uff I.

U u u 2

Solft

Aff I.	Tunna Lybest Dhl	—	3	Mark.	12	öre.
	Tunna Wismars Dhl	—	3	Mark.	12	öre.
	Tunna Lybest Dhl	—	2	Mark.	1	Mark.
	Tunna Hamborger Dhl	—	2	Mark.	1	Mark.
	Tunna Kostocker Dhl	—	2	Mark.	1	Mark.
	Tunna Stettinskt Dhl	—	2	Mark.	1	Mark.
	Tunna Gripswaldskt Dhl	—	1	Mark.	4	öre.
	Tunna Sundskt Dhl	—	1	Mark.	4	öre.
	Tunna Wismars Dhl	—	1	Mark.	4	öre.
	Tunna Kolbergskt Dhl	—	1	Mark.	4	öre.
Tunna Bårs Dhl	—	1	Mark.	4	öre.	
Tunna Danmark Dhl	—	1	Mark.	4	öre.	

Patent om ett Handels Compagnies inrättande i Gothenborg. Datum Stockholm den 8. September
Åhr 1607.

Wir Carolus der Neunde von Gottes gnaden, der Schweden, Gothen, Wenden, Finnen, Carelen, Lappen in Nordlanden, Caijaner und Esiben in Lieffland &c. König. Thun hie mit diesem Unserm offenen Patent, jedermenniglich kund und zuwissen, demnach Gott dem Allmechtigen zu ehren, Unserm König Reich aber und dessen eingesehnen Unterthanen zu gedey und auffnehmen, Wir eine newe Kauffstadt Gothenburg genant, an der West See, gegen vber Unserer Bestung Elfsburg, im namen Gottes werden erbawen lassen, das vmb des willen, und zu der Stadt Gothenburg, wie auch zu aller Unserer Reichs Unterthanen nuge, vorthail und frommen, Wir mit rath Unserer lieben Reichs Räte, eine allgemeine Compagnie, so ihre Gerwerb und Kauffmanschaften, nicht allein insondern vornehmlich auch außershalb Unserer König Reichs, und an

an allen orten, da etwas ansehnlich zu verdienen und zu erobern sein wird, embsiglich treiben werden, auff Zwelff Jahr lang gnedigst bewilligt, Sie auch mit seinen statlichen Privilegien und Begnadigungen, insonderheit mit Freyheit des Wechsels und einem geringen Zoll miltiglich begabt, daneben die Schiffart und den Handel, so wol nach der Muschow als nach Persien, dieser Compagnie gegönnet, jedoch dero und keiner andern gestalt, das Unsere Unterthanen, in Unserm König Reich gesehen, wes Standts oder Condition die sein mögen, Graffe, Freyherr, Bischoff, Edelman, Bürger, Kauffman, oder gemeine Unterthanen, Reich oder Arm, Man oder Weib, ohne einigen vnderscheidt, innerhalb zwey nechstmacheinander folgenden Jahren von dato dieses anzurechnen, gut fug, recht und gewalt haben sollen, an bahren Gelden, oder guten annehmlichen verkaufflichen Wahren, so viel ein jeder selbstem wil, in diese Societet und Gesellschaft mit einzulegen, und pro rata solches eingelegeten Geldes oder annehmlichen Wahren, des vorthails und gewinnts, welchen diese Kauffleute durch ihre Schiffart, Gerwerb und Kauffmanschaften erobern mögen, ein jeder Unserer Reichs Unterthane mittheilhaft werden könne. Es sollen aber alle dieser Compagnie Mitgenossen alle Jahr, vnt zwar zu endt eines jeden Jahrs, ihr antheil, gewinnt und vorthail, zu Gothenburg von den Bürgermeister ungezweifelt empfangen, darüber noch die jenigen so frue in zeit, und zu anfahung der angeregten zweyen Jahren sich einstellen werden, von einem Hundert jedes Jahrs zwelff Thaler, oder dieselbigen zwey Jahr vber vier und zwanzig Thaler, und also bis auff einen Thaler den vierdten theil ihres einlegens zu ihrem besondern vorthail haben und bekommen, und solches ohne einige verkürzung der zugelegten Hauptsumma, welche zu endt der obernannten zwelff Jahren einem jeden wiederumb treulich zugestellet, und deshalben gebürliche Rechnung sol gethan werden, doch dieses alles noch mit fernerm vorbehalt, das diesen Jährlichen gewinnt, wie dann

Dann auch die ganze Hauptsumma in wehrender Societet, im ersten, andern, dritten vnd folgenden Jahren, ein jeder so wol an die jenigen so nicht in dieser Gesellschaft, als die darin seind, seines eigenen gefallens zuverkauffen, zuverschreiben, Geldt dar auff zunehmen, ein Testament darüber zumachen, auch an allerhand Wahren, bey der Compagnie zu Gothenburgk auffzuborgen, gelegenheit vnd macht haben kan. Zum fall nun einer oder der ander ihme oder den seinigen zum besten in diese Compagnie mit einzulegen begeren, der mag es bey zeiten thun, dann nach ablauff der obbestimten zweyen Jahren niemand mehr einzulegen macht haben, auch kein Geldt als dann eingenommen werden sol. Vnd sollen der oder dieselbige entweder in Unser Stadt Gothenburgk, bey denen so deshalben bevehl haben werden, oder in Unserer Stadt Stockholm bey Jacob Hoyern vnd Erich Larsson, zu Reval aber bey dem Bürgermeister Henrich von Lohen gebürlichen anmelden, vnd alda ihre Gelder ziehen, sich auch deshalben quittiren lassen, da dann ein jeder dieser sachen halber fernern vnterricht, vnd die Privilegia, so Wir dieser Societet in gnaden gegeben, zu sehen vnd lesen bekommen wird. Wornach sich jedermenniglich, sonderlich aber die jenigen, so in diese Gesellschaft mitinzutreten gemeinet, zurichten haben werden. Zu vrkundt haben Wir dieses mit eignen handen vnterschrieben, vnd Unserm Königlichen Secrett versiegeln lassen. Geschehen vnd gegeben auff Unserm Königlichen Schloß Stockholm, den 8. Septembris, Anno &c. 1607.

Placat om Handelens frigiswande til Riga, vnd antagandes Krigs Ammunition. hwaremoe richtig tull til de Swenske wid Dunamünde erlagges. Datum Stockholm den 1. December 1608.

Wir Carolus den Neunde von Gottes gnaden, der Schweden, Gothen, Wenden, Finnen, Carelen, Lappen in Nord-

Nordlanden, Casaner vnd Esten in Lieffland König, &c. Entbieten allen Kauffhändlern, was Standes vnd Condition dieselbigen sein mügen, vnd an welchen Orten vnd Enden dieselbigen zu hause gehören, so ihre gewerbe vnd Kauffmanschaft auff die Stadt Riga gebraucht vnd getrieben haben, oder hinfürter ihre Kauffmanschaft dorthin zu treiben gedencken, Unsere gnad, vnd fügen denselbigen hiemit zuwissen: Nach dem in werendem Kriege zwischen Uns vnd dem Königreiche Polen vnd Großfürstenthumb Littauen, der handtierender Kauffman von Uns so viel möglich, verhindert worden, das der Stadt Riga keine zuture geschehen möchte, bevorab, weil aus gedachter Stadt der ganze Krieg wieder Uns, Unsere Königreiche vnd Länder ist geführt worden. Diemeil Wir aber durch schickung Gottes diesen vergangenen Sommer das Haus vnd Bestung Dünemünde Unsern Feinden abgewonnen, vnd in Unsere gewalt gebracht haben, setzen welche Wir es auch hoffen, durch Göttliche verleihung zu schügen. Als wollen Wir hernacher dem handtierenden Kauffman, an seiner handtierung vnd ehrlichen Kauffmanschaft nicht verhiadern, sondern die Commercias so viel an Uns gelegen, viel mehr befürdern, vnd sonderlich weil Wir in guter hoffnung stehen, das die von Riga sich eines mahls bedenden, vnd Unsere angebotene gnaden nicht in den wind schlagen werden, wie bisher durch verführung der Jesuwitischen Rott, zu ihrem verderben geschehen ist. Wollen derenthalben allen Kauff- vnd Handelsleuten hiemit kund vnd zuwissen gethan haben, das ihnen sol gestattet vnd zugelassen sein, ihre redliche Kauffmanschaft vnd handtierung frey sicher ein, vnd aus der Stadt Riga zutreiben, vnd des wegen von Unsern Admiralen vnd Schiffs-Capiteinen zu Schewaris keine ver hinderung oder vergewaltigung geschehen, noch von andern zuthun geschehen lassen, sondern denselbigen vielmehr befürderung erzeigen, Jedoch mit der Condition vnd vorbehalt, bis auff weitere Unsere zulassung, wie Wir sehen vnd erfaren, das die Rigischen sich gegen Uns schicken vnd verhalten

halten wöllen. Es sol aber dem handtierenden Kauffman hiemit gänglich verbotten sein, keine Krieger-Munition vnd verbottene Güter in gedachte Stadt zu bringen, als da ist Puluer, Blei, Eiserne kuglen, Schwefel, Salpeter, Hornisch, Panger, kurze vnd lange Röhre, Rapier oder Solche, Schlachtschwert, lange Spieße oder Hellebarten, große oder kleine Geschütze, vnd Metal oder Eisen. Zum Andern, sollen alle Kauffleute verpflichtet sein Uns Unsere Gerechtigkeit vnd Licent von allerley Wahren, so sie ein- oder außerhalb der Stadt führen werden, auff Unserm Hause Dünemünde nebenst Unserm gebührenden Zoll zugeben. Vnd sollen alle Wahren zu Dünemünde angezeichnet werden, was sie nach dem ersten einkauff kosten, darnach sollen sie Licent vnd Zoll geben, Als nemlich fünff von Hundert an Licent, vnd den Zoll nach altem gebrauch, vnd wie zu Riga gebräuchlich ist, erlegen vnd bezalen. Im fall sich aber ein oder meer vnterstehen würden, vber diese Unsere Ordnung wie ietzt ernant, nach Riga zu fliehen, so sollen die oder derselbige, woforne sie angetroffen werden, beide Schiff vnd Güter, Leib vnd Leben verbrachen haben, davor Wir einen jeden wöllen gemarnet haben. Dessen zu vrkund vnd nachrichtung, auch stetter vnd vnuerbrüchlicher haltung, haben Wir diese Unsere zulassung auff gedachte Stadt Riga obbemelter maßen frey zuhandlen, mit Unserm eigenen händen vnterschrieben, vnd Unserm Königlichem Secret wissentlich versiegelt laßen. Gegeben auff Unserm Schloß Stockholm, den 1. Decembris, Anno &c. 1608.

Carolus.

Oppit Bref för Gästgifware at taga tre öre milen. Dat. Gripsholm den 10. Febr. år 1609.

Wzi Carl etc. etc. etc. Gdöre wötterligit, att efter Wäre vnderfater och Gästgifuare, som bo vppå denna vägen vthi

at, beswära sig att för thet myckna Joldt skull, som af och ann dageligen reser, mehra blifua beswårade med Gästningar och fördilor, änn annorslides vthi Landet sker, och förden skull lätit. Os i vnderdånighet förstå, att the wid then Ordning, som vthi Norrköping giord blef, att the skole bekomma tu Rundsstycken för Milen, icke kunna blifua, hvarföre hafue Wij nådigst bemilliat och efterlåtit, att the måge taga tre Rundsstycker för hwar Mil, som the fördyle, och skole the icke vara plichtige, att låta någon bekomma antingen fordenkap, Mat eller Döl, med mindre änn the så straxt dersföre deras reda betalning til fulla nöje. Der också är, att Gäster komma så många til Gården, att Gästgifuares hus icke tillräcker, utan han nödgas att förläggia them ifrån sig til nästa Byar, då skall Gästgifuaren för änn han låter them någon omleggnig bekomma, taga så många Penningar vtaf them, som Bonden hafua skal, dit the warda lagde, och hvar han thet icke giör, och Gästerna af Gården draga för änn the hafua betalt för sig, då skall Gästgifuaren af sitt eget ställa Bonden tilfreds, och betala alt thet, som ogullit är. Der hvar i sin stad weet sig esterrätta. Datum ut supra.

Placat om Handwårkarne för Jönköpings Stad at flyttas in i Staden, och intet blifua ledne på Landet, wid straff tillgiörande. Datum Jönköping den 31 Martii 1609.

Wzi Carl etc. etc. etc. Gdöre wötterligit, att efter Wäre Städer här i Riket sker therigenom ingen ringa afbräck vthi theres nähring, att en hoop Embegmän, både Guldsmeder, Skräddare, Skomakare, Skinnare och andre fins oppå Landbygden bruke theres Embete och Handwårck fritt brede widh them som i Staden bo, och giöre hvarcken Os, Cronan eller Staden någon rättigheet, uthan stryke af och an i Landet.

XXX

och

och tage Maten, och Nährung utur Munnen opå the andre, som tungan draga måste. Så på thet att sådanne Pandstryckare måge blifwa affkaffade, och denne Wår Stadh Jönkiöpingh warde desse mere förbättrade medh Borgerskap och Embesmän, hafwe Wij medh Wårt Elskelige Riksz, Rådhs så Stadgat och Ordnat, efter som Wij och härmedh Stadge och Ordne, att uti desse fyre Hårader som här näst omkring ligge, såsom äre Sweta, Moo, Wista och Östre Håradh, skall ingen Embesman wara, antingen Gull, eller andre Emeder, Skräddare, Skomakare, Skinnare, eller andre utån the som wele theres Embete och Handtwerck bruke, skole alle draga hijt in i Staden och sätte sig här neder, och winna Burskap, och bruka sedan deras Embete, så framt the thet rätt hafwe lärdt, eller och gifwa sig hoos Mästernes här i Staden af samma Embete som the achtat bruke, uti tjenst, till thes the hafwa fylt theres lärreår, och kunne för Mästare passere. Sworsföre skole alle som uti förbemälte Hårader bo, och något hafwa till att arbeta, draga hijt till Staden, och hoos Embesmännen som här i Staden bo, lathe giöre hwadh som the behöfwa, eller och handle medh Skräddare, Skomakare och Skinnare som här i Staden bo, att the wele komma hem till them, och thet förfärdiga hwadh som the kunne hafwe att lathe giöre. Dock skall ingen wahra förbudie, som Skräddare, Skomakare och Skinnare, eller något annat Embete kan, att giöra äth sigh self och sitt huus hwadh som han behöfwer. Men icke skall honom wahra efterlatet att arbeta äth någon annan, medh mindre än han hafwer satt sig neder här i Staden och wunnit Burskap.

Hwilken Embesman som blifwer beslagen uti förbemälte Hårader att bruka något Embete, och icke är Borgare här i Staden, och giör sin rättigheet medh Staden, då skall först tagas ifrå honom hwadh arbete som hoos honom finnes, och sedan warde fångsligh förder hijt till Stotter, och slås i Zern och gå här att arbeta, eller och strifwes under Knechterne. Besfalle

falle förthenstuld Wår Ståthollare och Fougte, sampt Borgmästare och Rådhs i Staden afsvarligen och strängeligen, att the thet behöfwer holle, att thes Wår Ordning och willia må blifwa efterkommen, så framt the Wår onåde och tilbörliche straff undwiske wele, hwadh thet emot llifwer handlat. Af Jönkiöping den 31. Martii år 1609.

Oppit Bref för the Gåstgifware i Småland, att bekomma fyra öre för hwar Mil. Datum Jönkiöping den 1. April år 1609.

Wij Carl etc. etc. etc. Wiöre witterligit, att efter Wåre Gåstgifware här i Småland sitta i en stor strockwäg, thet mycket Folk dageligen af och ann reser, så att them intet möjligit är, för samma betalning som andre uti lika gåst och gångande wilstå, så att hwar och en med Mat, Döl och fordenckap försörje. Sworsföre hafwe Wij nådigst bewilliat och efterlätit, att the måtte taga för hwar Mil de stussa fyra öre, deslikest för hwar Måltid fyra öre, men för Hö och Håstefoder efter som tiden är ond eller god til, och Spanmålen i Landet går och giäller, och skole alla the, som i Landet resa, och Mat, Döl och fordenckap behöfwa, draga til Gåstgifwaren, och thet betala för sig, och icke til någon Prest eller Bonde; såsom ock icke heller någon Prest eller Bonde skal wara skyldig någon att härbergera, eller Mat och fordenckap bekomma låta, med mindre han thet af en god willia giöra will. Så skole ock icke eller Ländz, och Fierdingzmän omläggig någon som til them kommer, ehvem han ock wara kan til någon Bonde, antingen til Mat, Döl eller Skinghåstar, utån the them selfwe för betalning wele härbergera: Då skole de wisa dem til Gåstgifwaren, och der så är, att Gåster komma så många til Gårde och Gåstgifwarens hus icke uträckia, då skal Gåstgifwaren låga them til nästa Byar, och the skole låna them hus, och låta them

them bekomma Mat, Döl och fordenkap för theas Penningar, och skola Gåsterne, som således blifwa omlagde, afwen så mycket gifwa Bonden, dit som de warda lagde, för Mat och fordenkap som the skulle gifwa Gästgifwaren, hwar han them herbergerade. Men ther så är att Gåsterne kunna hafwa rum hos Gästgifwaren, och han förmår uppehålla them med Mat, Döl och fordenkap, då skall han icke wisa them ifrån sig, vthan herbergera them, och låta them bekomma hwad del the behöfwa, som förbemålt är. Der then wägfärande Man, sampt Ländz och Fierdingmän så och Gästgifware må sig esse terrätta. Datum ut supra.

Oppie Bref om Gästgifware och Skingsfärder i Wästergöthland. Datum **Elfsborg** **thom 22. April**
Åhr 1609.

Wi Carl etc. etc. etc. Gidre witterligt, att ändock **W**i med menige **S**weriges **R**ikes **S**tänders tidiga råd och betenckande gjorde på sidstholdne **R**iksdag i **N**orrköping, som stedde på thet åhr 1604 en **O**rdning, therigenom **W**i förmente att vnderfäterne skulle blifua förskonedde för the många olagliga **S**kingfärder och **G**ästningar, som the word betungade medh, hafua och icke annat förstånd, änn at samma **W**år goda **O**rdning hafwer warit **U**llmogen att sedan til stor lisa, efter som the och hafua **O**ch vthi några **L**andzändar vnderdånigen thesföre betackat, och begiärat att **W**i wid samma **O**rdning blifua måtte: men så komme **O**ch dock nu af **W**åre vnderfätare här vthi **W**ästergöthland klagan före, att samme **W**år **O**rdning intet blifuer hållen, vthan hwar som kommer han påckar och trugar sig fordenkap, **M**at och **D**öl til vthan **P**enningar, och serdes les skola **H**offmän och **K**uechter, som här hemma i **L**andet äre, och af och til draga i theas egne werf och ärender, sådant öfwerwåld drifwa. Hwarföre wile **W**i afswarligen hafua befallat, **W**åre

Wåre **S**tårhållare och **J**ounger, att the låta på hwarie två **M**iler igenom hela **L**andet wid wägarna, ther som större **B**yar äro, förordna **G**ästgifware. Och hwilke som sedan af och ann i **L**andet resa, och fordenkap behöfua, han skall draga til **G**ästgifwaren och ther betala för sig, och icke til någon **P**rest eller **B**onde, efter såsom icke heller någon **P**rest eller **B**onde skal wara skyldig att härbergera någon, eller **M**at, **D**öl och fordenkap bekomma låta, med mindre han thet af en god willia giöra will. Så skole och icke heller **L**ändz och **F**ierdingmän omlagga någon, som til them kommer, ehvem han och wara kan, til någon **B**onde antingen til **M**at, **D**öl eller **S**kingfärder, vthan ther the icke sielsue wile them för betalning härbergera, då skole the wisa them til **G**ästgifwaren, och ther så är att **G**åster komma så många til **G**ården, att **G**ästgifwarens hus ei uträckia, då skall **G**ästgifwaren lägga them til sina nästa **G**rannar, och the skola låna them hus, och låta them bekomma **M**at, **D**öl och fordenkap för theas **P**enningar. Och skola **G**åsterne, som således blifua omlagde, afwen så mycket gifua **B**onden, dit som the warda lagde, för **M**at och fordenkap, som the skulle gifua **G**ästgifwaren, hwar han them herbergerat hade; men ther så är, att **G**åsterne hafua kunnat warit hos **G**ästgifwaren och han förmår uppehålla them med **M**at, **D**öl och fordenkap, då skall han icke wisa them ifrån sig, vthan härbergera them och låta them bekomma then del the behöfua, som förbemålt är, och ther någon kommer som icke will, som nu bemålt är, draga til **G**ästgifwaren och betala för sig, vthan vnderstår sig til att pocka och truga sig til **M**at, **D**öl och **H**ästar, då skole vnderfäterne hafua lof att taga den samma wid hufwudet och föra honom til nästa **S**lott och **G**årdar, och öfwerantwarda honom **W**år **B**efallningsman, hwilken sedan skall hafua honom för rättta, och låta honom bekomma site tilbörliga straff, som **L**agboken utwisar, och vthi **N**orrköping war beslutit. Ther också är, att **W**åldgästier sätter sig til wårn och will sig ei fanga låta, då

då skall them vara efterlåtit honom med macht att gripa, och ther han therigenom får antingen drap, dödsfår, blodwite eller blånadt, thet skall vara alt ogilt, men alt thet han gör ligge i tvebot, som thet 27 Cap. i Konungsbalken utwiser. Dmarjörre befalle Wij strängeligen och alswarligen alle Wäre Ståthollare och Fougdar, att the hwar vthi sin befalning ther öfuer hand hälle, att ihenna Ordning måtte blifua efterkommen, så att Gåsigisware på hwarje två Miler blifue satte, och alle som af och ann i Landet rese, och fordenstap samt Mat och Döl behöfua, måge draga til Gåsigiswaren och ther betala för sig, och the som thet icke giöre, utan wele truga sig fordenstap till, att the måge tilbörligen blifua straffade, så främtt att hwar anorlunda ster och för Ds här efter blifuer klagadt att vnderfarterne utan betalning blifua med Gåsmingar och Klutsfårder betungade antingen af en eller annan, då skola Ståthollaren och Fougdar weta, att Wij wele tala them ther om til, och the skole stå samma straff, som them som waldgästat, hafua borde. Der hwar i sin stad weta sig att esterrätta. Datum ut supra.

Förbud på Seglation til Riga. Datum Stockholm
den 18. Juli 1609.

Wir Carolus der Reunde, von Gottes gnaden, der Schweden, Gothen, Wenden, Finnen, Carelen, Lappen in Nordlanden, Tarianer vnd Ehsten in Liesland &c. König. Entbieten allen Kauffhandlern, was Nation vnd Standes die sein mügen, Unsern gnedigen grus, geneigten willen vnd alles gutes zuvor. Nachdem menniglichen bewust ist, das Wir fürm Thare Unsere offene Schreiben haben außgehen lassen, worin vermeldet, das Wir gesinnet weren, jedermenniglichen frey zugeben, ihre handtierung vnd Kauffmanschaft zutreiben auff die Stadt Riga, mit gewissen Conditionen vnd vorbedingungen, wie Unser Schreiben, so domahls den 1. tag des Monats Decembris, auß

ausgangen, im Buchstaben außweiset. Diemeil dann solche Unsere gutherzige warnung, bey etlichen nichts geschaffet, sondern sie dieß Thar sich vnterstanden, gedachte Rigische Seglation Uns zu mercklichem schaden vnd nachtheil, ins werck zurichten, als niemahls zuvor, also: das Unsere Admirale, so in bevehlich gehabt haben, die Rigische Seglation zuverhindern, seind von etlichen Kauffleuten beide an Volck vnd Schiffen mercklich beschädigt, die Schiffe durchgeschossen vnd verderbt, viele todten vnd beschädigter Männer imgleichen bekommen, von den jenigen so Unsere gutherzige vnd getreue nachlassung ihre handtierung vnd narung zusuchen, nicht haben wollen eingehen. Daraus sich dann verursacht, das viele Kauffleute ihre Schiff vnd Güter durch solche ihre eigene zündigung verloren, vnd zu mecklichem schaden gerathen, dafür sie dann niemands zubeschuldigen mit rechte haben können, dann ihren eignen mutwillen vnd obermut, das sie sich Unser Schiffs Armada zu feindlicher legenwehr, in der freyen offenen See gesetzt haben. Diemeil Wir dann vorm Thare mit Unsern außgegangnen Schreiben nicht anders gesucht, dann die billigkeit, vnd damit die Commercias so viel möglich von Uns nicht möcht gehindert werden, vnd gleichwol Unser gnedigste anbieteten gar nichts geholffen, sondern Unsere Feinde mehr gestercket als jemahls zuvor. Als wollen Wir noch zum vbersus alle Kauffleute vnd Schiffer, was Nation die feind, vnd wie sie können genant werden, hiemit trewlich gewarnt, vnd von ihnen gnedigst begeret haben, sie wollen sich für ihrem schaden hüten, vnd sich nicht vnderstehen mit gewalt ihre Kauffmanschaft auff gedachte Stadt Riga (als Unsere Feinde) zutreiben vnd dahin zubegeben. Wo sich aber etliche finden würden, die Unsere erinnerung vnd getreue vermanung sich nicht wolten lassen zu gemüt gehen, sondern mit ihrer Seglation mit gewalt nach Riga vortfaren, so wollen Wir hiemit für Gott, der ganzen Welt vnd jedermenniglichen protektiret haben, das Wir nicht solche Seglation gestatten können, Dardurch gedachte
Stadt
y y y

Stadt entseget, vnd der Krieg wieder Uns teglich schwerer vnd heuffiger gemacht wird. Begeren derenthalten nochmahln gnedigst, das alle Kauffleute sich offtedachter Seglation genglich enthalten wollen. Da aber Unsere vermanung keine frucht finden solte, welches Wir Uns gleichwol nicht versehen, vnd jemandts dadurch auff schaden vnd ungelegenheit kommen möchte, so wollen Wir für Gott vnd der ganzen Welt, wie jetzt gedacht, entschuldiget sein, welches Wir jedermänniglich zur warnung in offenen Druck haben wollen wissen lassen. Gegeben auff Unserm Königlichem Schlos Stockholm, den 18. Julii, Anno &c. 1609.

Carolus.

Förbuds Placat på Seglationen til Riga, Curland, Mittow, Window, Libow, så länge Pålmitte Kriger emellan Sverige påstår. Datum Stockholm den 13. Februarii 1610.

Wir Carolus der Neunde von Gottes gnaden der Schweden, Gothen, Wenden, Finnen, Carelen, Lappen in Nordlanden, Tajarer vnd Chesten in Liesland König. Fügen allen vnd jeden was Standes oder wesens die seind, so ihre Kauffmanschaft vnd Schiffart bisshergu auff Riga, Churlandt, Mittow, Windaw vnd Liebarw sich vnderstanden zugebrauchen, hie mit zuwissen, das Uns genglich nicht zweifelt, sie werden sich zuendsinnen wissen, was Wir vorhin zu vielmahlen wegen solcher Schiffart, dadurch Unsere, auch Unsers Reichs Feinde die Polen vnd Littawen, je mehr vnd mehr, beyde mit Munition, Proviand vnd allem andern, so sie gegen Uns Feinnlich zugebrauchen von nöthen, heuffig gesterket, vnd Uns dadurch der gröste schade zugefüget wirdt, sich derselben zuenthaltten, begeret haben, wie solches Unsere Patenta, so Wir hiebevorn zu vnterschied-

schiedlichen zeiten, beyde in Druck vnd Schrifften verfertigen, vnd nach Teusschlandt, Hollandt, als auch in den Dresund verschicken lassen, im Buchstaben ausweisen vnd vermelden, welches aber von vielen wenig in acht genommen, sondern, vnangesehen dessen sich selbst in brauchung solcher Schiffart, auff schaden vnd ungelegenheit gebracht haben. Aldieweil Wir dann aus letzterzeiten vrsachen nicht gestatten oder nachlassen können, das Unsers Reichs Feinde, durch all solche zufuhr gesterket werden, Wir aber gleichwol vngern sehen, das nachmahln dadurch mehr auff schaden vnd ungelegenheit kommen solten. Als wollen Wir, damit sich niemandt der vnwissenheit zubeclagen, hiemit abermahls allen vnd jeden, was Nation die auch seind, so sich solcher Seglation bisshergu gebrauchet, hiemit gewarnet haben, das sie sich derselben Schiffart auff Riga, Churlandt, Mittow, Windaw vnd Liebarw, wie obgedacht (so lange die Polen vnd Littawen, Unsere auch Unsers Reichs Feinde seind) enthalten, mit dieser eigentlichen verwarnung, wosern solches nicht geschehen solte, vnd dieselben so sich solcher Seglation vnterwinden, dadurch auff schaden gerathen solten, das Wir für Gott vnd menniglich entschuldiget sein wollen. Alle Hafen aber auff Unser Reich vnd angehörigen Landschafften auch Städten, dieselben sollen eim jedern frey zubesuchen, zugelassen vnd vergönnet sein, welches Wir denselben sich darnach zurichten, wollen wissen lassen. Actum in Unser Stadt Stockholm, den 13. Febr. Anno &c. 1610.

Placat om Göttheborgs Mynt, att vara lika gångse medh Kongl. Maj:ts Mynt. Datum Nykiöpingh den 4. April 1610.

Wir Carl etc. etc. etc. Götre witterligt att efter Wij iblandh andra Privilegier och frisheter, som Wij Wäre Stadh Göttheborgh nådigest undt och gifwit hafwe. Så hafwe Wij och efterlathet them att the måge lathe på Gull och

Söllwermynnt, doch uti liike Korn och Skrädh, som Wäret egit Mynt är. Så alldenstund the nu hafwe bestält, sigh hist in i Riket, Myntemästare, Guardian och hwadh annet som till samme Myntes besödring kan behöfwas; Säsom och allereden lathet stå något smått Mynt, och samme Götteborgiske Mynt, effter säsom Wij thet hafwe probere lathet, befinnes uti Korn och Skrädh liike gått medh thet andre Wäret Rikets Mynt, så att thet opå intet fehl är. Hwarföre wele Wij hafwe alle Wäre undersäter utöfwer hele Riket, uti hwad stånd the hälst ware kunne budet och besalet, att the förberite Götteborgiske Mynt uti all handel och wandel, liike säsom thet andre Wäret Rikets Mynt tage och anamma, effter säsom och Wäre Skattmästare, Räkenskifware, Fougter och Befallningsmän skole wara förpligtade thet uti alle utlagor af undersäterne för gått och gångne Mynt att opbäre, hwar någon finnes som samme Mynt geemwerdeligen förachter, då skall then samme som thet gör, blifwa thesföre tilböriligen straffat, liike säsom then Wäret andre Rikets Mynt förachter. Ty Wij hafwe medh samme Götteborgiske Mynt intet annat sökt än menige Rijkens gagu och bästa, att desse mere Penningar måtte komme i Landet, alldenstund undersäterne pläge sigh esomostast thet utöfwer beswära, att hwadh som the hafwe att aflathe, thet kunde the icke förwände i Penningar. Sädant beswär till att förekomma, så hafwe Wij Wäre Stad Götteborg samme frijhet till att Mynte esterslathet. Wele och för samme orsak skuld opå andre orter uti Riket flere Mynt oprätte lathet, der hwar i sin Stadh weet sigh esterrätte, Wiswit Nykiöping ut supra.

Förbud att inge Swänste Penningar skole föras af Landet.
Dat. Stockholm den 20 Sept. Anno 1610.

Wij Carl den Nionde, medh Guds nåde, Sweriges, Göttes, Wendes, Finars, Lappers i Norrlanden, the
Cajsa

Cajsaners och Esters i Lijfflandh, etc. Konung. Göre wetherli-
git, Os ware förekommit, huruledes een part fremmande under-
stå sigh at före af Riket vthmedh sigh, när the hädan drage,
Swenske Penningar, och icke wele här lägga them an vthi
wahrur, vthan drage af Landet, medh reede Penningar. Så
effter Wij ingelunde wele tillstädie at sädant ske må, hafwe Wij
härmedh låtit vthgå thetta Wäret Förbudz Bref thet opå, och
förthenstull besale Wäre Tullenärer i alle Stöstäder, at the thet
effter stjiteligen ransake, och hwar the någre finne, thet ware
sigh hroem thet ware kan, anten fremmande heller Innewånare,
då skole de icke allenast hafwe förbrutit Penningarne, som the
wele vthföre, under Cronan, vthan och allt thet the seban både
i Skip och Gods äge, men så många Penningar må them alle-
na ware esterslåtit, som the kunne tähre och hielpe sigh uthur
Landet och Skären medh, och inge flere. Hwar och Wäre Ca-
pirainer i Sion kunne någre vpspane heller öfwerkomme, som
förde Swenske Penningar hädan af Riket, då skole the och
thet effter ransaake, och hwadh the i så måtte finne, då wele
Wij hafwe skänkt them thet af hwar tredie Penningh. Och
estwen som Wäre Tullenärer the skole här medh hafwe et stj-
tigt opseende, at inge Swenske Penningar skole föras af Lan-
det, så skole the och hafwe inseende thet medh, at the frem-
mande som före thetas Wahrur hist in i Landet, the och före
Tydste Dalers och Bingerste Gyllen in medh sigh, effter then
Ördningh som thet oppå tillförende giord ähr, Nembligh: af
hwarie Hundrade Dalers wärde som the införe fem Bingerste
Gyllen, och af hwarie Hundrade Dalers wärde the före vth-
igen, the Riks Dalers. Och skole thenne Wäre öpne Patent,
som Wij både på Tydste och Swenske hafwe låtit vthgå, an-
släes på alle Tollhuus Dörer. Finnes någon Tullenär, som
anten häruchi finnes försumligh, och icke medh stijt thet effter
ransaaker, heller för wäld, mutor och gåfwor skull låter sädant
frij passere, då skall både han och Brofikerer, vthan alle nåde
D. y y 3 efter

efter förtiensten straffade blifve. Ther bådhe the och alle andre hafve sigh esterrätte. Af Stockholm, then 20 Septembris, Åhr etc. 1610.

Carolus.

Placat för alle Siden, Kläde, och Lärftes Köpmän i Riket, at införa två delar i gods och credis delen i Penningar, Silfwer och Gull. Datum Stockholm den 4. Octobris 1610.

Wir Carl then Nijonde medh GUDs nådhe, Sweriges, Göthes, Wendes, Finners, Carelers, Lappers i Nordlanden, the Casaners och Esthers i Liffand, etc. Konung. Gøre medh thette Wäret åpne Patent hwarion och enom af Köpmännesne, som någhon handel och wandel medh Sidentygh, Klädhe, Lærft eller Kramgodz här i Riket bruke wele, witterligt, at Wij efter thenne dagh ingeledhes wele ljdhe, eller efterlätthe at någhot sådant godz, anten Sidentygh, Klädhe, Lærft, Kramgodz skal blifwe här i Riket infördt, medh mindre the wele före redhe Penningar in medh brede widh godzet, Nemligen: tridie parten i Penningar och två delerne i gods, så at när man förer på Tuhundrade Daler sådant godz in som förbemålt står, så skal han och före Eshundrede Daler Penningar medh, anten i Riksdaler eller Ungerste Gyllen, och samme Penningar stole the ware förpligade, at lefwerera in på Myntet, och taghe ther Swenske Penningar igen, efter som en Riksdaler eller Ungerst Gyllen Köpmännesne emellan här i Stadhen kan gå och gelle, the som thet icke göre wele, så skal them och intet ware efterlätthe at före någhot af förbemålt godz här in. Men doch skall här medh icke förståes, the som Öl, Wijn, Sake, Sill, eller andre århande wahrur införe, Bihan

Bihan allene the som före Sidentygh, Klädhe, Lærft och Kramgodz. Ther hwar och en hafwer sigh esterrätte. Af Stockholm then 4. Octob. Åhr etc. 1610.

Carolus.

Förbud på Seglation til Riga och Churland. Datum
Drebro den 12. Dec. 1610.

Wir Carolus der Neunde von Gottes gnaden, der Schweden, Gothen, Wendes, Finnen, Carelen, Lappen in Nordlanden, Casaner und Chosten in Liffand &c. König. Fügen allen und jeden, was Standes oder wesens die seynd, so ihre Kauffmanschafft und Schiffart bis herzu auff Riga, Churland, Mittaw, Windaw und Libaw sich unterstanden zugebrauchen, hiemit gnedigst zu wissen, das Uns gänglichlich nicht zweifelt sie werden sich zu entsinnen wissen, was Wir vorhin zu vielmahlen wegen solcher Schiffart, dadurch Unsere auch Unsers Reichs Feinde, die Polen und Littawer je mehr und mehr beydes mit Munition, Probiannt und allem andern, so sie gegen Uns Feindlich zugebrauchen von nöthen, heuffig gestercket und Uns dadurch der größte Schade zugefüget wird, sich derselben zuenthaltten, begeret haben, wie solches Unsere Parenta, so hiesu bevoornt zu unterschiedlichen zeiten in Druck verfertiget, und nach Teusschland, Holland, als auch in den Drefund verschicket, im Buchstaben anzuweisen und vermelden, welches aber wenig in acht genommen, sondern es haben viel dieselbe Seglation, unangesehen Unsers vorhin ergangenen Verbots, im negstverschienen Sommer gebraucht, auch durch des Königs zu Dennemarcken Ed. Schiffe dahin confoiren lassen, welchen dem zu Stettin Anno 1570. auffgerichtetem ewigwehrenden Fridens vertrag, zwischen den Königreichen Schweden und Dennemarcken außdrücklich zuwider und entgegen ist, Wir versehen Uns aber, es werden sich

S. L.

S. R. dazselbig vortan nicht mehr unterstehen, weil Wir jüngst hin S. R. mit Unserm Schreiben deswegen ersucht haben. Vnd nachdem Wir dann nicht gestaten oder nachlassen können, das Unsers Reichs Feinde durch solche zusuht fortan gestercket werden, Wir aber gleichwol ungern sehen, das nochmaln etliche das durch auff Schaden und ungelegenheit gerathen solten, als wolten Wir, damit sich niemand der Unwissenheit zubeklagen, hiemit abermahls allen und jeden, was Nation die seynd, so dieselbige Seglation, wie vorgedacht, bis herzu gebraucht, hiemit gewarnet haben, das sie sich derselben Schiffart, als auff Riga, Churland, Mittaw, Windaw und Libaw, wie obgedacht (so lange die Polen vnd Littawer Unsere auch Unsers Reichs Feinde seynd) enthalten, mit dieser eigentlichen verwarnung, wofern solches nicht geschehen solte, und dieselben, so sich solcher Seglation unterwinden, dadurch auff Schaden geraten solten, das Wir für Gott und menniglich entschuldiget seyn wollen, alle Haasen aber auff Unser Reiche, und desen angehörigen Landschafften auch Städten, die selben sollen ein jeden frey zubesuchen nachgelassen und vergönnet seyn, welches Wir denselben, sich darnach zurichten, nachmalhs zum überflus wollen wissen lassen. Gegeben zu Drebro, den 12. Decembris, Anno &c. 1610.

Förbud att påcka sig til Skutshästar. Datum Drebro den 20. Decembr. 1610.

WZ Carl then Nijonde medh GUDs nådhe Sweriges, Góthes, Wendes, Finners, Carelers, Lappers i Norrlanden, the Caianers och Esthers i Liffland, etc. Konung. Göre witterligt, at ändoch Wij ofte tilförende hafwe latit gå Wäre öpne Tryckte Mandater oth, och högelingen och alswarligen förbudhit, at ingen skulle fördrisse sig at reese om kring i Landet, och taghe Häster hoos Allmogen, medh mindre han gifwer ther Peninger före. Så hafwe Wij dochlijkwäl förnummit af

Meenige Allmogens Fulmächtige, som här på Riksdaghen i Drebro hafwe warit, at the högheligen klage ther öfwer, at störste deelen af them som förreese, gifwe inge Peninger, vthan en hop onde ord och slagh medh. Hwarföre hafwe Wij nu til öfwerhöddh, welat late gå thette Wärt öpne Mandat oth, och här vthinman alswarlighen och strengelighen hafwe befalet allom them som i Landet reese, thet ware sig antingen Wäre, eller hwarstienare the helst ware kunne, at the widh theres hals tilgöran-des, icke twinge sig någon Häst til af Bonden, medh mindre the gifwe ther Peninger före, efter then Ordning som Wij ther vpå hafwe göre latit. Wij wele och alswarligen hafwe befalet Gemeene man i Landet, at the icke någon Skuge, vthan the få Peninger therföre, ther och någre komme, som medh trug och slagh welle poeka sig Skug- Häster til: Lå skole Bönderne medh Gramnar och Nägrannar taghe them fatt och före til Wäre näste Huus och Bårdar, ther the skole tilböriligen straffedhe blifwe. Befale förthensuld och här medh Wäre Fougder, at the hafwe ett noghe och sitigt insende ther medh, at icke någon reeser igenom theres Befalningar, vthan han gifwer Allmogen betalningh och Peninger ther före, så frampyt icke the medh then reesande wele tillijte straffedhe blifwe. Här the hafwe sig efter råtte. Af Drebro, then 20. Decembris, Åhr etc. 1610.

Carolus.

Wexel och Tull-Ordning. Datum Drebro den 8. Mart. 1611.

WZ Carl then Nijonde medh GUDs nådhe, Swerigis, Góthis, Wendis, Finners, Carelers, Lappers i Norrlanden, the Caianers och Esthers i Liffland, etc. Konungh. Göre witterlighit, at efter Wäre Andersäter och Borghare, vthi Wäre Städer här i Swerige, the hafwe icke allenaft nu rå

Ådhåldne Riksdagh här i Drebro vthan och tillförende supplicer
ret Os til, at Wij nådigest wile gifwe them någon förmedlingh
på then Wexel, som the här til hafwe most vthgiöde af the
Swenske Warur, som the hafwe vthfört af Rikket, föregiswan-
des, at the icke kunne komma så alidh Riksz-Daler til wäge,
elliest så hafwe och the fremmande Köpman, som här inrikes
theres handel och wandel drifue, sig och ther öfwer beswärat,
at the icke heller kunne så många Riksz-Daler komme til wäge,
som til samma Wexel wil behöfues, hwarföre och efter Wij för-
dan theres klaghmal och beswaringer vthöfwer samme Wexel haf-
we hört och förnummit, så hafwe Wij och theres begären i så
måtto ansedt, och wile här medh afflaghit hafwe all Wexel och
Toll, som the här til hafwe måst vthgiöde, så at the aldeles här
efter skulle wara thesfore frij, och i then Stadhen igen hafwe Wij
kathet giöra then förmedeling som efterföljer. Swillet Wij hope
pas skal wara Wäre egne Underfäter i Städerna, så wäl som
fremmande, som theres handel och wandel här i Rikket drifwe
lijdeligare som är.

Först, skole the gifwe två Ungerske Gyllen af hwarie Hun-
drade Dalers wärde, som the införe i Godz här i Rikket, och
hwar Ungersk Gyllen skal intet höghre rechnas änn för sju
Mark Swenske Penningar.

Til thet Andre, så skole the gifwe tre Riksz-Daler, för
hwarie Hundrade Dalers wärde, som the före in i fremmande
Drycker, och Riksz-Dalaren skal rechnas för halffembte Mark
Swenske Penningar.

Til thet Tredie, så skole Wäre Underfäter och Borghare
vthi Städherne här in Rikis gifwe af hwarh Swenske War-
ur, som the sällie til the fremmande så mykit af ett Skippundi
Koppar, och så mykit af ett Skippundi Zern och andra Warur
som efterföljande Ordningh vthwijfar, och skole the thet gifwa
vthi Swenske Penningar, the som så icke hafwe Rådth at gifwe
Kede

Kede Penningar the må göre theres Rettigheet af sielfwe War-
urne som the sällie.

Nu följer Ordningen hwar efter then Stor-
mechtighe, Höchborne Konungh och Herres, Konung CARL
then Nijondes, etc. wille är, at här efter med the Swenske
Warur som af Rikket vthföras, hållas skal, och thesfore skal
ingen hwarcken En eller Annon ware frij. Actum Drebro, then
4. Martij, år 1611.

Skippundi Ungerske Pläter	—	—	28	Daler.
Skippundi Klocke-Kopper	—	—	28	Daler.
Skippundi ny Kagle Kopper	—	—	28	Daler.
Skippundi gammal Kagle Kopper	—	—	24	Daler.
Skippundi brändt Kopper	—	—	24	Daler.
Skippundi afflipt Kopper	—	—	24	Daler.
Skippundi Pläte Kopper	—	—	20	Daler.
Skippundi Rå Kopper	—	—	20	Daler.
Skippundi Stränge Järn	—	—	10	Mark.
Skippundi Harniske Pläter	—	—	15	Mark.
Skippundi Rör Pläter	—	—	3	Daler.
Skippundi Spiell Pläter	—	—	15	Mark.
Spielt	—	—	6	öre.
Skippundi Lodh	—	—	6	Mark.
Skippundi smidt Järn	—	—	14	Mark.
Skippundi Spijs	—	—	5	Daler.
Tunna Spijs	—	—	4	Daler.
Hundrat Spijs	—	—	3	öre.
Skippundi Järn-Skytt	—	—	5	Mark.
Skippundi Stäel	—	—	14	Mark.
Taat Ösmundt Järn	—	—	2	Daler.
Skippundi Tacke Järn	—	—	1	Daler.
Gång Haste skoot	—	—	2	öre.
Tunna hwete	—	—	2	Mark.

Uf I.

Tunna Rogh eller Korn	—	—	12 öre.
Tunna Hassra	—	—	5 öre.
Tunna Smör	—	—	3 Daler.
Faat Tråen	—	—	6 Daler.
Tunna Lax	—	—	9 Mark.
Tunna Ähl	—	—	9 Mark.
Skippundt Torfiss	—	—	9 Mark.
Skippundt stjern Talg	—	—	3 Daler.
Tunna stjern Talg	—	—	11 Mark.
Skippundt rå Talg	—	—	10 Mark.
Tunna Kökensfett	—	—	5 Mark.
Skippundt Ost	—	—	9 Mark.
Tunna Trånbarma	—	—	5 öre.
Tunna Sielspeck	—	—	9 Mark.
Skippundt Wax	—	—	13 Daler.
Tunna Kött	—	—	1 Daler.
Tunna Tungor	—	—	2 Daler.
Skippundt Ähl	—	—	5 öre.
Spifelax	—	—	3 öre.
Tunna Cill	—	—	3 Mark.
Tunna Regenogen	—	—	2 Daler.
Tunna Torff	—	—	10 öre.
Tunna Ströming	—	—	10 öre.
Faat Döl	—	—	3 Mark.
Tunna Döl	—	—	2 Mark.
Ore	—	—	7 Mark.
Häst	—	—	2 Daler.
Tunna Salt	—	—	1 Mark.
Boten Tval	—	—	14 öre.
Skippundt Swafwel	—	—	10 Mark.
Skippundt Wictril	—	—	5 Mark.
Skippundt Allun	—	—	10 Mark.
Skippundt Rödsärga	—	—	3 Mark.

Af I.

Defer

Defer Oxehudher	—	—	14 Mark.
Defer Kohudher	—	—	9 Mark.
Häste hudh	—	—	8 öre.
Defer hwiite Kalffin	—	—	18 öre.
Defer brokote Kalffin	—	—	9 öre.
Defer Bockskin	—	—	5 Mark.
Defer Geteskin	—	—	20 öre.
Defer Fårskin	—	—	13 öre.
Defer Lambskin	—	—	10 öre.
Elgshudh	—	—	6 Mark.
Keenshudh	—	—	8 öre.
Timber Gråwerck	—	—	20 öre.
Timber Hermelin	—	—	20 öre.
Timber Haraskin	—	—	5 öre.
Blörnskin	—	—	6 Mark.
Wargskin	—	—	6 Mark.
Kött Käffin	—	—	12 öre.
Blåt Käffin	—	—	9 öre.
Hwit Käffin	—	—	5 öre.
Fårskin	—	—	6 Mark.
Båfwerffin	—	—	6 Mark.
Mårdskin	—	—	24 öre.
Btterffin	—	—	16 öre.
Loftin	—	—	10 Mark.
Sabelskin	—	—	10 Mark.
Defer Siälffin	—	—	9 Mark.
Beredh Elgshudh	—	—	2 Daler.
Hiorte hudh	—	—	12 öre.
Timber Måncker	—	—	5 Mark.
Defer Boraner	—	—	16 öre.
Defer Ryffeläder	—	—	1 Daler.
Grånffins fodher	—	—	12 öre.
Defer Ryffte Zuster	—	—	2 Daler.

Af I.

363

Kardes

Kardewans hudh	—	—	12 öre.
Haraskins fodher	—	—	8 öre.
Skippundt Lijn	—	—	18 Mark.
Skippundt Hampa	—	—	9 Mark.
Tunna Fiädrar	—	—	9 öre.
Tunna Tieru	—	—	20 öre.
Tolft Sägebrådher	—	—	6 öre.
Fampn Weedh	—	—	8 öre.
Tunna Elgshår	—	—	3 öre.
Älft Wandmål	—	—	1 öre.
Stycke Dwele	—	—	8 öre.
Väst Säder	—	—	16 öre.
Tunna Beck	—	—	3 Mark.
Matta	—	—	2 öre.
Skalepundt Bästvergiell	—	—	10 öre.
Tunna Hasindötter	—	—	12 öre.
Tunna Enebar	—	—	8 öre.
Tunna Linsfrö	—	—	5 Mark.
Tolft Bordwedh	—	—	10 öre.
Tusend Lächter	—	—	9 Mark.
Väst Tådt	—	—	20 öre.
Mastetråd	—	—	28 öre.
Eke Biele	—	—	8 öre.
Stycke Eketimber	—	—	3 öre.
Tolft Furutimber	—	—	8 öre.
Tolft Grantimber	—	—	8 öre.
Hundradhe Bandstacker	—	—	2 öre.
Ekestolpe	—	—	4 öre.
Sparra	—	—	1 öre.
Hundradhe Wägenstott	—	—	6 Mark.
Hundradhe Knaphoit	—	—	2 Mark.
Hundret stoort Pipenholt	—	—	28 öre.
Hundret smått Pipenholt	—	—	20 öre.

Af I.

Tolft

Tolft Gronbordh	—	—	8 öre.
Tolft Eliobordh	—	—	12 öre.
Furu stolpe	—	—	2 öre.
Spjra	—	—	4 öre.
Faat Älfta	—	—	16 öre.
Hundrade Tunnebotner	—	—	4 öre.
Ekerlanka	—	—	7 öre.

Accijsen.

Then som sällter Dryc- terne.	Then som köper Dryc- terne.
Äm Bongerste Wijn	10 Mark. 5 Mark.
Äm Bastart	3 Daler. 6 Mark.
Äm Melkant	3 Daler. 6 Mark.
Äm Malwersij	3 Daler. 6 Mark.
Äm Mustatella	2 Daler. 1 Daler.
Äm Renskt Wijn	2 Daler. 1 Daler.
Äm Spanstt ell. Carnarijwijn	2 Daler. 1 Daler.
Drehöfd Spanstt ell. Carnarij.	3 Daler. 6 Mark.
Drehöfd Franskt wijn	9 Mark. 1 Dal. 4 öre.
Äm Brändwijn	10 Mark. 5 Mark.
Drehöfd Brändwijn	3 Daler. 6 Mark.
Tunna Epelmust	1 Daler. 2 Mark.
Tunna Fiunst Miödh	6 Mark. 3 Mark.
Tunna Littowijst Miödh	6 Mark. 3 Mark.
Tunna Lybekst Miödh	6 Mark. 3 Mark.
Tunna Wismars Miödh	6 Mark. 3 Mark.
Tunna Rigest Miödh	6 Mark. 3 Mark.
Tunna Sundst Miödh	1 Daler. 2 Mark.
Tunna Steiniist Miödh	1 Daler. 2 Mark.
Tunna Curist Miödh	1 Daler. 2 Mark.
Tunna Dangigker Miödh	1 Daler. 2 Mark.

Af I.

Tun

	Tunna Kostocker Möödh	—	1	Daler.	2	Mark.
	Faat Prising	—	6	Mark.	3	Mark.
	Faat half Prising	—	1	Daler.	2	Mark.
	Faat Brunswigsk Mumma	—	6	Mark.	3	Mark.
	Tun. allehandaslagz ann. Munna	—	2	Mark.	1	Mark.
	Faat Lybest Döl	—	3	Mark.	12	öre.
	Faat Wismars Döl	—	3	Mark.	12	öre.
Af I.	Tunna Lybest Döl	—	2	Mark.	1	Mark.
	Tunna Hamburger Döl	—	2	Mark.	1	Mark.
	Tunna Kostocker Döl	—	2	Mark.	1	Mark.
	Tunna Stetiniskt Döl	—	2	Mark.	1	Mark.
	Tunna Gripzwaldeste Döl	—	1	Mark.	4	öre.
	Tunna Sundst Döl	—	1	Mark.	4	öre.
	Tunna Wismars Döl	—	1	Mark.	4	öre.
	Tunna Kolbergst Döl	—	1	Mark.	4	öre.
	Tunna Värs Döl	—	1	Mark.	4	öre.
	Tunna Danmarks Döl	—	1	Mark.	4	öre.

Dh skal här medh strengeligen och allsuarligen vara förbudt alle fremmande Kiöpman, at the icke efter thenne dag skulle drifwa någhon Wandel anthen vid Bergzbruken eller vthi Öpstaäderne, medh alt theres Guds förbrytelse, som the här innen Rijkets hafwe.

Bref för Scockholms Stadh, att främmande Kiöpswänner intet måge vara öfwer 6. wckor i Rijket till att förtyra sitt Gods, widh Scraff efter Stadz-Lagen, Statuter och Oroningar. Datum Nykiöping den 4. Januarii 1612.

Msi Gustaf Adolph etc. etc. etc. Göre witterligt att Wäre trogne undersäter Borgare och Inwånare vthi Stockholm, som hie til den Rijkdagh som här vthi Nykiöping höls, och

och nu (GUDs des lof) öfwerständen är, hafwe mykit beswärat sigh och öfwer den olaglige handel och wandel, som de främmande Kiöpswänner hafwa tagit sig före nu vthi en tisth lång, att bruke der i Staden Inwånarne till stor skade, som skole vara vnder Borgare tunge, och bruke Borgare näbring. Swäre före och medan Wij, ingalunda sådant wele här efter tillstadio, vthan sådant här medh och vthi detta Wärt öpne Brefs krafft hafwe affkassat, att ingen främmande skall efter denne dagh ware efterlathet, som icke hafwer giordt sin Borgare Sedh vthi Staden, at vara öfwer 6 Wckor här i Rijket att förtyra sitt gods som han insörer medh Inwånarne. Blifwer någon beslagen som öfwer förbemälte 6 Wckor blifwer här inne, skall efter Stadz-Lagen, gamle Statuter och Ordningar, böthe sine Penningar halsparten till Öh, och den andre halsparten till Staden. Der Wäre Stadthållare på Slottet, Borgmästare och Rådth i Staden, så och alle främmande Kiöpswänner, måge wette sigh efter rättte. Datum Nykiöping den 4 Januarii 1612.

Placat att ingen af dem wid Grängen boe skole bruke handel med dhe Danste. Datum Wernemo den 15. Februarii 1612.

Wsi Gustaf Adolph etc. etc. etc. Göre witterligt, at ändock tilförende strengeligen och allsuarligen hafuer varit förbudet, att ingen utaf Wäre undersäter, Sveriges Rikes Inbyggare, skulle hafue någon handel eller omgenge med Wäre Fiender the Danste; Likuel förnimme Wij, at the icke alleneft emot sådane höghe Förbudh göra Fienderne tilföring och vndsettning, med allehanda Wharur, Spanmål och annat som dhe hafue af nödden, utan och der hoos gifue them wise kundskaper, huru sakerne och lägenheterne här i Wärt Fädernesland förewette, såsom nu nyligh skedt är, förr än Wij med Wärt Krigsfolet begåfue Öh inn i Fiendens Land, der igenom Fienderne

U a a a

mere

mere lögenhet och tilfelle, kunne Os och Riket afbrædt och motstånd göra, till att mörda, röfwa, herja och brenna och vnderfäterne förderfua. Så opå ihet att sådant förräderij må blifua affkaffet, wile Wij ännu högelingen och strängeligen hafwe förbudt, at ingen utaf Wäre vnderfäter, Adel eller Dadel, ehoch then hållt wara kan, må eller skall fördrifte sigh, att hafue någon handel eller gemenskap med Wäre Fiender i någon måtto med mindre sådant af Wäre Huerster och förtrodde Befallningsmän på något sätt befallet warder, så framte the icke skole blifua straffede til Lifwet, och bekomma dhen Ehön som Fäderneslandens Fiender bör och tilhörer. Och skole Wäre Fougdtier vthi alle Häredder der om granneligen ransake, och hwar någon dher medh fins, fängsligh och wäll förwaret till Os försticke, der han sedan skall tilböriligen straffet blifue. Kan och finnes, att Fougdtien antingen der om icke med siit ransaker, eller någon som der med fins förböll och vndansticker; skall han vthi lifue måtto, vthan all Nåde straffet blifue. Förbiude förchenskull her medh alle Wäre vnderfäter, Adel och Dadel, högre och nidrige, ehwilke the helst wara kunne, att göra her emot vthi någon måtto, widh straff som förbemålt är, och Wår högste onåde tilgörendes. Der hwar och en i sin stadh wet sig fullkomligen esterrätte. Datum ut supra.

Placat för Städerne i Wester- och Öster-Sidon, at ei göras tilförsel til Danmark, och afläggis Tullen i Dresund.
Datum Stockholm den 8. Aprilis 1612.

Wir Gustaf Adolph von Gottes Gnaden, der Schweden, Gothen und Wenden Erwehltter König und Erbfürst, Großfürst in Finland, Herzog zu Ehsten und Westmanland, Endbieten allen und jeden den Erbaren Handels- und Kaufleuten, so in den Stedten an der West- und Ost-See belegen, unsern gnedigen Gruss, Gnad und alles gutes. Und

zweiffelt Und genschlich nicht, es wird denselben, so wol auch nunmehr der gangen Welt kund und offenbar seyn, welcher gestalt der König zu Dennemarchen erschienen Thars den ewigwehrenden Stettinischen Friedensvertrag, welcher für 42. Tharn anhin zwischen diese Königreich Schweden, auch Dennemarch und Norwegen auffgerichtet, ohne einige ihm gegebene vrsachen, nur aus lauterm vbermut gebrochen, wiewol sich Weiland der Durchleuchtigster Großmechtiger Fürst und Herr, Herr Carolus der Neunde, der Schweden, Gothen, Wenden, Finnen, Carelen, Lappen in Nordlanden, Caijanern und Ehsten in Pleßland, etc. König, Unser gnediger Vielgeliebter Herbater (Hochlöblichster und Christmilder gedechnis, zu allen billichen Friedens mißten zu vielen vnterschiedlichen Zeiten erkleret und anerbotten, dieselben aber vom Gegentheile nicht angenommen werden mügen, sondern genschlich verworffen seyn, wie er dann auch diesem Königreiche eine zeithero allen feindlichen Gewalt zuzufügen sich höchstes fleißes angelegen seyn lassen. Alldieweil Wir dann nach Christlichem Abschiede jeshögst: Zhrer Maytt: von algemeinem Ständen dieses Königreichs, mit einhelligem Consens zu ihrem Herrn und Regierendem König designiet und erkandt worden, dahero Uns dann obliegt und gebüret dieses Königreichs Vaterhanen für allen vnbilligen Gewalt und feindlichen Zusetzen zubeschützen und zu defendiren, verhoffen auch das Gott der Allmechtig Uns hierin beystendig erscheinen, und dem Feinde in seinem vbermuth stürzen und straffen wird, und nachdem dann auch der Feind, durch die Zufuhr, so wol auch wegen erhöhung des großen Zollens in Dresund nicht wenig gestercket bleibet, sein vnerfettes feindliches vornemen wider Unser Reich desto mehr und mehr fortzustellen, als wollet Wir hiemit alle und jede in gedachten Stätten wonhafft, getwarnet haben, daß sie hernachmals dem Feinde einige Zufuhr zuthun sich enthalten, so wol auch den Zoll in Dresund aufzugeben genschlich einstellen, woserne aber solches vber alles verhoffen hernachmals geschehen sollte,

solte, vnd denselben von Infern, so deshalben befehlicht seyn, ichtwas zugefügt würde, so wollen Wir für menniglichen entschuldigt seyn, welches Wir denselben zur Nachricht vndermeldet nicht lasen mügen, denen Wir sonsten zu guaden vnd allen guten wol zugehan vnd geneigt seyn. Gegeben auff Unserm Königlichem Schloß Stockholm den 8. Apr. Anno 1612.

Gustavus Adolphus.

Tull och Accis Ordning. Datum Stockholm
den 31 Maji 1612.

Wzi Göstaf Adolph medh GUDs Nådhe, Sverigis, Göthis och Wendis vthkerade Konung och Arsurste, Storfurste til Finland, Hertigh til Estland och Westmanneland; Göre här medh witterligen, at såsom allom wäl kunnogt och oppenbart är, thet alle the som Handel och Wandel drifwa, vthi hward Landskap thet wara kan, anten thet så äre Inländske som i Landet äre boendes, eller och Bthländske och Fremmande, pläge wara skyldige och plichtige, at göre en särdeles rättigheet aff thet Godz the in och vthföre, thet the Handel och Wandel drifwe och bruke, hwilket Öfwerheeten, Land eller Städer til bästa, gifwit och vthgiordt warder. Så är thet och sedhwansighit, at här vthi Wårt Konungeriike Sverige vlågbar och en tilbörlich Tull gifwas aff thet Godz som vthaff Rijket föres, och Accis aff alle Fremmande drycker, som införes. Nu ändoch Wij vthi thetta Wårt Konungelige första Regemens inträdande och begynnelse gärna hadhe seedt, såsom och Os thet om på thet högste beslittat hafwa, at all beswäring som Wårt käre Fädherland vppå ligger både vthi een och annan mårto, kunde aldeles affskaffat warda, hwar mögelighit hadhe varit, lijkwäl hafwe Wij besunnet, at sådant på thenne tijdh icke haf-

wer see kunnet, särdeles för then olågenheet som nu vthi Sveriges Rijke, Wårt käre Fädernesland förhanden är, med Krig och Feijgd nästan på alla sidher. Så hafwe Wij förthen skuld varit förorsakade, at låta någon Tull blifwe och tage, vthaff alle the wahrur som handlos medh, och vthi Rijket in och vthstippade warder. Och på thet så wäl Wäre trogne Vnderfärer som alle andre som Handel och Wandel här i Rijket drifwa och förchafwe, måge besinna Wår gunstige benågenheet, at Wij någorledes och så myket thetne tijdh och Rijkens beswärlige tilstånd hafwer kunnet tilsäia, thet förre hafwe Wij med Wårt Edelstelige Rijkz Rådth giordt thetne förmedling, at vppå thet Godz som vthskippas skal här effier så hållet warda som thetne här hoos tryckte Ordning innehåller och förmåter. Och mådan Wij sådane förmedling vthi thetne Tull giordt hafwe, så försee Wij Os nådelighen, såsom och gunstighen begäre, och alswarligen biude och besale, at the som något Godz handle och wandle med, och anten in eller vtföre, wele sådan skäligh Tull godwilighen och owdagerligen vthgifswe, när Wäre Tollnärer som i Städerne förordnade äre, them at vpbäre, thet vppå fordrandes warder. Men för thet Godz som the införe här i Rijket skole the giswa för hwar hundrade Dalers wårde, Två Ringerste Gyllen, och sådant efter thet wårde som the thet angifwe på Tullen, öfwer hwilket köop the icke heller skole hafwe macht thet at sällie wid tilbörlichit straff. Hwad Accisen på alle Fremmande Drycker tilkommer, skal blifwa widh then Ordning som tilföremne vthi förlidne åhr vthgifsven är, både aff then som sälier så wäl som then som Fremmande Drycker köper til at sälie och vthcappe. Thet Wäre Befalningsmän, Tollnärer och andre som för Wäre skuld wele och skole göre och låte, måghe meta sigh esterrätte. Gifwit Stockholm then 31. Maji, Åhr 1612.

Sielfwa Tullordningen.

	Svenske Penning.	Riksdal.
1 Skippund Bngerske Pläter - 9 Dal. 29 öre.	8 $\frac{1}{2}$	11 st.
1 Skippund Klocke Koppar - 9 Dal. 29 öre.	8 $\frac{1}{2}$	11 st.
1 Skippund ny Kegle Koppar 9 Dal. 29 öre.	8 $\frac{1}{2}$	11 st.
1 Skipp. gamle Kegel Kopp. 8 $\frac{1}{4}$ Dal.	7 $\frac{3}{4}$	10 st.
1 Skippund Brend Koppar 8 $\frac{1}{4}$ Dal.	7 $\frac{3}{4}$	10 st.
1 Skippund affklippt Koppar 8 $\frac{1}{4}$ Dal.	7 $\frac{1}{4}$	9 st.
1 Skippund Pläte Kopper - 7 Dal.	6	8 st.
1 Skippund Rå Koppar - 7 Dal.	6	8 st.
1 Skippund Stång Jern 28 öre.	6	8 st.
1 Rest Nsmunds Jern - 8 Dal. 10 öre.	7 $\frac{3}{4}$	10 st.
1 Skippund Harniske Pläter 1 Dal. 10 öre.	11	14 st.
1 Skippund Spiel Pläter - 1 Dal. 10 öre.	11	14 st.
2 Spiel - - - 4 öre.	11	14 st.
1 Skippund Loddh - - - 18 öre.	11	14 st.
1 Skippund Smidt Jern - 1 Dal. 7 öre.	11	14 st.
1 Skippund Spijsk - - - 1 $\frac{1}{4}$ Dal.	11	14 st.
1 Tunna Spijsk - - - 1 Dal. 14 öre.	11	14 st.
1 Hundreat Spijsk - - - 4 öre.	11	14 st.
1 Skippund Jern-Skytt - 14 öre.	11	14 st.
1 Skippund Ståål - - - 1 Dal. 7 öre.	11	14 st.
1 Skippund Tacke Jern - 10 öre.	11	14 st.
10 Gänger Hästskoor - - - 7 öre.	11	14 st.
1 Skippund Swafwel - - - 28 öre.	11	14 st.
1 Skippund Wichtril - - - 14 öre.	11	14 st.
1 Skippund Aluun - - - 28 öre.	11	14 st.
1 Skippund Rödferga - - - 8 öre.	11	14 st.
1 Tunna Hwete - - - 8 öre.	11	14 st.
1 Tunna Rogh eller Korn - 4 öre.	11	14 st.
3 Tunnor Haffra - - - 6 öre.	11	14 st.
1 Tunna Smör - - - 1 Dal. 3 öre.	11	14 st.

1 Jaat

	Svenske Penning.	Riksdal.
1 Jaat Trään - - - 2 Dal. 3 öre.	11	14 st.
1 Tunna Lax - - - 25 öre.	11	14 st.
1 Tunna Nål - - - 25 öre.	11	14 st.
3 Rispund Nål - - - 6 öre.	11	14 st.
3 Rökte Laxar - - - 6 öre.	11	14 st.
1 Skippund Torrfisk - - - 25 öre.	11	14 st.
1 Skippund Skjrd Talg 1 Dal. 3 öre.	11	14 st.
1 Tunna Skjrd Talg - - - 31 öre.	11	14 st.
1 Skippund Rå Talg - - - 28 öre.	11	14 st.
1 Tunna Rökensfet - - - 14 öre.	11	14 st.
1 Skippund Ost - - - 25 öre.	11	14 st.
3 Tunnor Träänberma - - - 6 öre.	11	14 st.
1 Tunna Sielspeck - - - 25 öre.	11	14 st.
1 Skippund Wax - - - 4 Dal. 19 öre.	11	14 st.
1 Tunna Röd - - - 10 öre.	11	14 st.
1 Tunna Dretungor - - - 22 öre.	11	14 st.
1 Tunna Sill - - - 8 öre.	11	14 st.
1 Tunna Regenoghon - - - 22 öre.	11	14 st.
1 Tunna Torst - - - 4 öre.	11	14 st.
1 Tunna Ströming - - - 4 öre.	11	14 st.
1 Tunna Sijf - - - 4 öre.	11	14 st.
1 Tunna salte Gåddor - - - 4 öre.	11	14 st.
1 Jaat Öl - - - 8 öre.	11	14 st.
1 Tunna Öl - - - 7 öre.	11	14 st.
1 Ore - - - 21 öre.	11	14 st.
1 Rest - - - 22 öre.	11	14 st.
1 Tunna Salt - - - 3 öre.	11	14 st.
1 Botn Småål - - - 6 öre.	11	14 st.
1 Defer Drehuudar - - - 1 Dal. 7 öre.	11	14 st.
1 Defer Kohuudar - - - 25 öre.	11	14 st.
1 Hestehundh - - - 3 öre.	11	14 st.
1 Defer Hwite Kalffin - - - 7 öre.	11	14 st.

1 De

	Svenske Penning.	Riksdal.
1 Deker Brokote Kalffkin	4 öre.	1 st.
1 Deker Bockestkin	14 öre.	1 st.
1 Deker Gethestkin	7 öre.	1 st.
1 Deker Fåårskin	4½ öre.	1 st.
1 Deker Lambskin	4 öre.	1 st.
1 Elgghuudh	15 öre.	1 st.
1 Berced Elgghuudh	1 Dal. 4 öre.	1 st.
1 Keenshuudh	2½ öre.	1 st.
1 Timber Gråwerck	7 öre.	1 st.
1 Timber Hermelin	7 öre.	1 st.
3 Timber Naraskin	6 öre.	1 st.
1 Björnskin	15 öre.	1 st.
1 Wargskin	15 öre.	1 st.
1 Röt Käffkin	4 öre.	1 st.
1 Blåt Käffkin	4 öre.	1 st.
3 Hwite Käffkin	6 öre.	1 st.
1 Zerffkin	15 öre.	1 st.
1 Båfwerffkin	15 öre.	1 st.
1 Mårdskin	8 öre.	1 st.
1 Bitterffkin	5 öre.	1 st.
1 Loo Skin	28 öre.	1 st.
1 Sabelskin	28 öre.	1 st.
1 Deker Sielffskin	26 öre.	1 st.
1 Hiortehuudh	4 öre.	1 st.
1 Timber Mencker	14 öre.	1 st.
1 Deker Boraner	5 öre.	1 st.
1 Deker Ryfseleder	10 öre.	1 st.
1 Gråffkins Fodher	4 öre.	1 st.
1 Deker Ryffe Zuffter	24 öre.	1 st.
1 Kardewandz Huudh	3 öre.	1 st.
1 Naraffkins Fodher	3 öre.	1 st.
1 Skippund Lijw	1 Dal. 20 öre.	1 st.

1 Skipp

	Svenske Penning.	Riksdal.
1 Skippund Hampa	25 öre.	1 st.
1 Tunna Fiedrar	4 öre.	1 st.
1 Tunna Tiaru	7 öre.	1 st.
1 Tolfft Sägebräder	1½ öre.	1 st.
1 Fampn Wedh	4 öre.	1 st.
2 Tunnor Elgghäär	3 öre.	1 st.
10 Alnar Wandmaal	4 öre.	1 st.
1 Styck Dwelck	4 öre.	1 st.
1 Pest Säcker	5 öre.	1 st.
1 Tunna Beck	8 öre.	1 st.
4 Mattor	3 öre.	1 st.
1 Skålpund Båwergäll	4 öre.	1 st.
1 Tunna Haslenötter	4 öre.	1 st.
2 Tunnor Enebår	5 öre.	1 st.
1 Tunna Lijnfröd	14 öre.	1 st.
1 Tolfft Bordwedh	4 öre.	1 st.
1 Tusend Läckter	25 öre.	1 st.
1 Läst Lådt	7 öre.	1 st.
1 Mastetråd	12 öre.	1 st.
1 Eke Bielke	3 öre.	1 st.
2 Stycke Eketimber	2 öre.	1 st.
1 Tolfft Furutimber	3 öre.	1 st.
1 Tolfft Grantimber	3 öre.	1 st.
4 Hundrat Bandstakar	3 öre.	1 st.
2 Ekestolpar	3 öre.	1 st.
8 Sparrar	3 öre.	1 st.
1 Hundrat Wågenflått	19 öre.	1 st.
1 Hundrat Knapholt	5 öre.	1 st.
1 Hundrat stort Pipenholt	11 öre.	1 st.
1 Hundrat småt Pipenholt	7 öre.	1 st.
2 Tolffter Granbord	5 öre.	1 st.
1 Tolfft Ekebord	4 öre.	1 st.

B b b b

4 Furur

			Ewenske Penning.	Mittdal.
Af	4	Turustolpar	— — 3 öre.	$\frac{1}{2}$ st.
	2	Spjror	— — 3 öre.	$\frac{1}{2}$ st.
	1	Faat Uffa	— — 5 öre.	$\frac{1}{2}$ st.
	2	Hundrade Tunnebotnar	— 3 öre.	$\frac{1}{2}$ st.
	1	Ekeplancka	— — 3 öre.	$\frac{1}{2}$ st.

Accisen.

	Then som sällier Dryckerne.	Then som köper Dryckerne.
Af I.	Am Bngerske Wijn	— 10 Mark. 5 Mark.
	Am Bastart	— — 3 Daler. 6 Mark.
	Am Alefant	— — 3 Daler. 6 Mark.
	Am Malwersij	— — 3 Daler. 6 Mark.
	Am Mustatella	— — 2 Daler. 1 Daler.
	Am Kenst Wijn	— — 2 Daler. 1 Daler.
	Am Spanst ell. Carnarijswijn	2 Daler. 1 Daler.
	Orehöfd Spanst ell. Carnarij.	3 Daler. 6 Mark.
	Orehöfd Franskt Wijn	— 9 Mark. 1 Dal. 4 öre.
	Am Brändwijn	— — 10 Mark. 5 Mark.
	Orehöfd Brändwijn	— — 3 Daler. 6 Mark.
	Tunna Epelmust	— — 1 Daler. 2 Mark.
	Tunna Fjunske Middh	— — 6 Mark. 3 Mark.
	Tunna Littowisk Middh	— — 6 Mark. 3 Mark.
	Tunna Lybest Middh	— — 6 Mark. 3 Mark.
Tunna Wismars Middh	— — 6 Mark. 3 Mark.	
Tunna Rigeff Middh	— — 6 Mark. 3 Mark.	
Tunna Sundst Middh	— 1 Daler. 2 Mark.	
Tunna Stetinisk Middh	— 1 Daler. 2 Mark.	
Tunna Curisk Middh	— 1 Daler. 2 Mark.	
Tunna Danskiger Middh	— 1 Daler. 2 Mark.	

Af I.	Tunna Kostocker Middh	— 1 Daler. 2 Mark.
	Faat Prysing	— — 6 Mark. 3 Mark.
	Faat half Prysing	— 1 Daler. 2 Mark.
	Faat Brunswigst Mumma	— 6 Mark. 3 Mark.
	Tun. allehandaslagg ann. Mumma	2 Mark. 1 Mark.
	Faat Lybest Döl	— — 3 Mark. 12 öre.
	Faat Wismars Döl	— — 3 Mark. 12 öre.
	Tunna Lybest Döl	— — 2 Mark. 1 Mark.
	Tunna Hamburger Döl	— — 2 Mark. 1 Mark.
	Tunna Kostocker Döl	— — 2 Mark. 1 Mark.
	Tunna Stetinisk Döl	— — 2 Mark. 1 Mark.
	Tunna Gripwaldst Döl	— — 1 Mark. 4 öre.
	Tunna Sundst Döl	— — 1 Mark. 4 öre.
	Tunna Wismars Döl	— — 1 Mark. 4 öre.
	Tunna Kolbergst Döl	— — 1 Mark. 4 öre.
Tunna Bårs Döl	— — 1 Mark. 4 öre.	
Tunna Danmarks Döl	— — 1 Mark. 4 öre.	

Taxa på alla fremmande Drycker, hwar efter de selias skole. Datum Stockholm den 23. Martii 1613.

Efter thenna Ordning wile Wij Göstaf Udolph, med Gudz nåde etc. etc. at alle fremmande Drycker här efter skole säljas här i Stockholm, som efterföljer, nembligen:

En Kanna	Bastardt	— — — 28
	Alefant	— — — 28
	Malwersij	— — — 28
	Mustatella	— — — 28
	Kenst Wijn	— — — 20
	Spanst Wijn	— — — 20

Dre. Bbbb 2 Franskt

Franskt Wiin	—	—	10
Kenskt Malörte Wiin	—	—	20
Fijnskt Middh	—	—	16
Littanskt Middh	—	—	16
Sundsk Middh	—	—	8
Lybest Middh	—	—	10
Låft Middh	—	—	8
Vrykingh	—	—	8
En Kanna	Beunswiks Mumma	—	4
	Gripswäldts Mumma	—	2 1/2
	Lybest Ol	—	2 1/2
	Kostocker Ol	—	2 1/2
	Sundskt Ol	—	2
	Gripswäldts Ol	—	2
	Wismars Ol	—	2
	Kolbergis Ol	—	2

Tull och Accis Ordning för Inländske och fremmande, lin-
drigare stälte än den näst tilförene utgifwen. Stock-
holm den 17 Aprilis 1613.

Wzi Göstaf Adolph, medh GUDs Nådhe, Swerigis, Gö-
this och Wendis vthkorade Konung och Aeffurste, Stor-
furste til Finland, Hertig til Estland och Wexmanneland
Göre witterlight, at efter Wij ingen ting så högdit åslunde
som Wäre trogne Underfäters gagn och märkelige förköffring,
synnerheet at Wäre Städer och Borgerkap måge genom Han-
del och Wandel tilwäka, och sig förbättra, therföre och på
thet the Wår gunstige benågenheet och Affection thes märkel-
gare måghe förnimma, Så hafwa Wij then Tull och Beswä-
ring, ther medh the i thetta förledne Åhr 1612. hafwa i thes
Handel warit betungade, någorlunda lindrat, och så mykit thes
na tids lågenheet tillåter, afflagit, eller efter Rijksens tarff
för-

förändrat, både för Fremmande, som i Wäre Städer efter
Swerigis Lagh och Städersnes Privilegier handla måghe, och
effterlåtit wara skal, såsom och i synnerheet, för Wära eghna
Underfäter och Inbyggjande Borgare, effter som thenna effter-
följande Tullordning wijdare vthwijser.

Först skal en Fremmande, som icke är sittande Borgare,
off hwarie Hundrade Dalers wärde han införer, gifwa Tre Un-
gerste Gyllen, en boendes Borgare halfannan Ungerst Gyllen.

Sedan skal medh thet som vthföres, hålles thenna åtskild-
nad, nämligen: at Stockholms Boer och andra som handla i
Bostäderna och genom Mälaren, skole först gifwa thes Tull
i Bostäderna; Men Norlandis Städerne widh Kopparbergis och
Fjernbergslagen off nästeffterföljande Wahren, och sedan widh
Stöfsidan, således at Wära Borgare och Underfäter vthgiöra
then Tullen i Bostäderna och Bergslagen i Swenska Pennin-
gar, allihenstund ingen fremmande ther må föra någon Handel,
och sedan then som vthskepar något Godz, gifwa widh Stöfsi-
dan, om han är fremmande som säkter, i Tydska Daler, är
han en Inbyggjare, gifwa half partert ther emoot, nämligen:

	I Bostäd. och Bergslag. Swenske Pen. i Dal.	Widh Stöfsidan. Fremmand. Rb.
Skippund Ungerste Pläter	8 Daler.	8.
Skippund Klocke Koppar	8 Daler.	8.
Skippund ny Kegel Koppar	8 Daler.	8.
Skippund gammal Kegel Koppar	7 Daler.	7.
Skippund bränd Koppar	7 Daler.	7.
Skippund afflipt Koppar	7 Daler.	7.
Skipp. Pläter eller Rå Kopper	6 Daler.	6.
Skippund Stänge Järn	5 Daler.	5.
Rest Ösmundis Järn	7 Daler.	7.
Skippund Harnisk Pläter	1 Daler.	1.
Skippund Spiall Pläter	1 Daler.	1.
Skippund Lodh	1/2 Daler.	1/2.

	I Wpstad. och Bergslag. Svenske Pen. i Dal.	Widh Siëfidan. Fremmand. Råd.
Skippund Smidt Järn	— 1	Daler. 1.
Skippund Spiß	— 1½	Daler. 1½.
Tunna Spiß	— 1½	Daler. 1½.
Skippund Järn Skytt	— 1½	Daler. 1½.
Skippund Ståål	— 1½	Daler. 1½.
Skippund Tacke Järn	— 1½	Daler. 1½.
Skippund Swafwel	— 1	Daler. 1.
Skippund Wichtril	— 1	Daler. 1.
Skippund Allan	— 1	Daler. 1.
Skippund Rödhfärga	— ¼	Daler. ¼.

Och intet af thetta Gods skal tilstådies at vshkeppas, med mindre thet är bewist at wara förtullet i Wpstaderna, eller widh Bergslagerne, Dogh effter något Gods kan allerede wara til Stockholm ankommit, Då skal samma Tull thet vthgå, aff thet Gods som allerede är infördt.

Uf effterföljande Gods skal allenast gifwas Tull widh Siësidan, och i Swenska Penningar, såsom fölier, och altidh en besittande Borgare halffparten emost en fremmande, vthi alla Wära Städer öfwer hela Riket, Dogh med sådane förord, at ingen Borgare eller Inwånare fördrißte sigh, at frija något fremmande Gods in eller vtur Landet vnder sitt namn, widh Godzens förbrutelse, och 40. Mark straff, thet vppå the skole wara förplichtade at göra sin Eddh, om så af någon kan fordradt blifwa.

Spieß	—	—	3 öre.
Hundrad Spiß	—	—	1½ öre.
Tunna Hwete	—	—	16 öre.
Tunna Rogh eller Korn	—	—	12 öre.
Tunna Haffra	—	—	4 öre.
Tunna Smör	—	—	1 Mark.

Faat

Faat Thran	—	—	2 Daler. 12 öre.
Tunna Lax	—	—	1 Daler.
Tunna Nål	—	—	1 Daler.
Fisshund Nål	—	—	2 öre.
Rökt Lax	—	—	2 öre.
Skippund Torfist	—	—	1 Daler.
Skippund skjrd Talg	—	—	5 Mark.
Tunna skjrd Talg	—	1 Daler.	4 öre.
Skippund rå Talg	—	—	1 Daler.
Tunna Kökenfett	—	—	2 Mark.
Skippundt Ost	—	—	1 Daler.
Tunna Thranberma	—	—	6 öre.
Tunna Siälspäck	—	—	1 Daler.
Skippund Wax	—	—	7 Daler. 2 Mark.
Tunna Rött	—	—	13 öre.
Tunna Öre Tungor	—	—	26 öre.
Tunna Neigenöghon	—	—	26 öre.
Tunna Torst	—	—	4 öre.
Tunna Ströming	—	—	4 öre.
Tunna Siß	—	—	5 öre.
Tunna Salta Gåddor	—	—	4 öre.
Öre	—	—	24 öre.
Häst	—	—	1 Daler.
Botten Tröddal	—	—	6 öre.
Deker Örehundar	—	—	6 Mark.
Deker Kohundar	—	—	1 Daler.
Häste huudh	—	—	3 öre.
Deker hwiße Kalffskin	—	—	8 öre.
Deker brokote Kalffskin	—	—	6 öre.
Deker Bockeskin	—	—	24 öre.
Deker Getheskin	—	—	12 öre.
Deker Fäarskin	—	—	6 öre.
Deker Lambskin	—	—	4 öre.

Elbå

Elgshuudh	—	—	—	1	Daler.
Beredh Elgshuudh	—	—	—	6	Mark.
Keenshuudh	—	—	—	3	öre.
Timber Gråwerck	—	—	—	8	öre.
Timber Hermelin	—	—	—	8	öre.
Timber Harastin	—	—	—	3	öre.
Bibnskin	—	—	—	20	öre.
Wargskin	—	—	—	20	öre.
Rött Käffkin	—	—	—	5	öre.
Blått Käffkin	—	—	—	5	öre.
Switt Käffkin	—	—	—	2	öre.
Ferffkin	—	—	—	5	Mark.
Båfwerstin	—	—	—	5	Mark.
Mårdskin	—	—	—	10	öre.
Bitterstin	—	—	—	6	öre.
Looskin	—	—	—	5	Mark.
Uf I. Vaar Sabel	—	—	—	5	Mark.
Deker Sielsskin	—	—	—	28	öre.
Diortehuudh	—	—	—	5	öre.
Timber Menker	—	—	—	16	öre.
Deker Boraner	—	—	—	7	öre.
Deker Ryfeläder	—	—	—	8	öre.
Gråstins Fodher	—	—	—	5	öre.
Deker Ryfske Zuffter	—	—	—	7	Mark.
Cardwans huudh	—	—	Half fierde	öre.	
Harastins Fodher	—	—	Half fierde	öre.	
Skippund Lijn	—	—	1 Daler.	26	öre.
Skippund Hampa	—	—	—	30	öre.
Tunna Fiedrat	—	—	—	4	öre.
Best Lidru	—	—	—	3	Daler.
Folfft Säghebräder	—	—	Half tridie	öre.	
Fampn Wedh	—	—	—	6	öre.
Tunna Elgshår	—	—	—	3	öre.

Allen

Allen Wadmaal	—	—	—	1	Half cre.
Läst Sæcker	—	—	—	6	öre.
Tunna Beek	—	—	—	10	öre.
Matta	—	—	—	2	öre.
Skålpund Båstmergåld	—	—	—	4	öre.
Tunna Haslanötter	—	—	—	6	öre.
Tunna Enebår	—	—	—	7	öre.
Tunna Lijnfröb	—	—	—	16	öre.
Folfft Bordwedh	—	—	—	6	öre.
Tusend Läckier	—	—	—	24	öre.
Läst Tådt	—	—	—	8	öre.
Masteråd	—	—	—	16	öre.
Eke Biele	—	—	—	4	öre.
Stycke Eketimber	—	—	—	4	öre.
Folfft Furutimber	—	—	—	5	öre.
Folfft Grantimber	—	—	—	5	öre.
Uf I. Hundrade Bandstakar	—	—	—	2	öre.
Ekestolpa	—	—	—	3	öre.
Spare	—	—	—	1	Half öre.
Hundrade Wågenstätt	—	—	—	24	öre.
Hundrade Knapholt	—	—	—	7	öre.
Hundrade stoort Pipenholt	—	—	—	16	öre.
Hundrade smått Pipenholt	—	—	—	10	öre.
Folfft Granbord	—	—	—	7	öre.
Folfft Ekebord	—	—	—	12	öre.
Furu stolpe	—	—	—	2	öre.
Spira	—	—	—	2	öre.
Faat Aska	—	—	—	10	öre.
Hundrade Tunnebofnar	—	—	—	3	öre.
Ekeplancka	—	—	—	4	öre.

Accijs aff Fremmande Drycker skal wara lika
höggh för alle, thet ware sigh Inbyggare eller frem-

Ccc

man

mande, som them införa, och hålles efter thenna Ordning.			
Alm Ungersk Wijin	—	—	3 $\frac{3}{4}$
Alm Bastart	—	—	4 $\frac{1}{2}$
Alm Alekant	—	—	4 $\frac{1}{2}$
Alm Malswertsij	—	—	4 $\frac{1}{2}$
Alm Muskatella	—	—	3
Alm Renskt Wijin	—	—	3
Alm Spanst eller Carnarij Wijin	—	—	3
Orehöfud Franske Wijin	—	—	3 $\frac{3}{4}$
Alm Franske Wijin	—	—	3
Alm Brändwijn	—	—	3 $\frac{3}{4}$
Tunna Epelmust	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Tunna Fijnst Miödh	—	—	2 $\frac{1}{2}$
Tunna Littoust Miödh	—	—	2 $\frac{1}{2}$
Tunna Lybest Miödh	—	—	2 $\frac{1}{2}$
Tunna Wismars Miödh	—	—	2 $\frac{1}{2}$
Tunna Rigest Miödh	—	—	2 $\frac{1}{2}$
Tunna Sundst Miödh	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Tunna Stetinst Miödh	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Tunna Kurfst Miödh	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Tunna Dansk Miödh	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Tunna Rostocker Miödh	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Faat Prysing	—	—	2 $\frac{1}{2}$
Faat half Prysing	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Faat Brunswiks Mumma	—	—	2
Tunna allahanda slags annan Mumma	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Faat Lybest Döl	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Faat Wismars Döl	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Tunna Lybest Döl	—	—	1 $\frac{1}{2}$
Tunna Hamburger Döl	—	—	1 $\frac{1}{2}$

Af I.

Rijks
Daler.

Af I.	Tunna Rostocker Döl	—	—	Rijks Daler.
	Tunna Stetinst Döl	—	—	
	Tunna Greiswäld; Döl	—	—	
	Tunna Cunst Döl	—	—	
	Tunna Wismars Döl	—	—	
	Tunna Rälberg; Döl	—	—	
	Tunna Wärs Döl	—	—	
Gifwit Stockholm then 17 Aprilis, Åhr 1613.				

Sörbud; Placat vppå Ungerste Ducater, att ingen them högre anamner eller utgifwer än för 10 Marck gängse Mynd. Datum Westeras den 22. Decem-ber 1613.

Wij Gustaf Adolph, medh GUDs Nådhe, Swerigs, Göthas och Wendis vthkärade Konung och Arffurste, Storsfurste til Finland, Hertig til Estland och Westmanneland, etc. Gode witterligt, at efter Wij komme i sörfarende, huruledes i försedne Sommar och ännu dageligen införes i Riket en hoop medh Ungerste Ducater på ähstellige orter myntade, hwilke icke äre så gode i wärde och hold som thet sig borde, och blifwe här lijkwist utgifne thär och här i Landet för fulle: Så på thet Riket icke må medh ondt Mynt upfylde blifwa, och then menige Man, ibland hwilke man förnimmer sådant Guld mycket vthsprijdas, icke må komma på en obotellig skada, och så skänneligen aff någre så fremmaude och eliest Winststake blifwe bedragne, thesfore wele Wij här medh frängeligen och alswarligen förbudhit hafwa alle Wäre Underfater, både högre och lägre Stånd, så och alle Köpmän och fremmaude, som här i Riket drifwa theras Handel och Naring, at vthgifwa eller vthbära

båra en Bingerst Gylde högre än för Tije Marc Swenske Penningar nu gängse Mynt. Understår sigh någon, choo han och wara kan at vthbiudat eller vthgifwadt högre, eller högre vpbärade, än sagdt är, han skal förste, annan och tridie gånge, han ther medh beslaghen blifwer, hafwa förwerkat sielfwe Guldet, then som vpbär, och then som vthgaff, så många Penningar som Guldet wärdt war, blifwer någon flere gånger ther medh beslagen, straffes för hwar gång thet skeer, som sagdt är, och böthe ther ofwan på Ett hundrade Daler. Wij besalle här medh Wäre Ståthållare, Håredj, Fougdar, Resalningmän, Borgmästare och Rådsmän i Städerne, at the låta thetta Wärt Mandat, menige Bndersäterne offentligen förelåse å Ting och Rådhsstugu, och sedan hålla ther hand öffuer, at thet slitelighen må effterkommet warda, och Bndersäterne för skadan warnade: Ther hwar och en i sin stadh weet sigh effterrätta. Til vidare stadfsätelse vnder Wärt Konungslige Secrete. Actum Westeraås, then 22. Decembris Åhr 1613.

Gustavus Adolphus.

Ordning, ther efter the fremmande theras Wahrur vtsälja skole i thenna Sommar, Åhr M. DC. XIII.

Sammet	} Stycke taals.	Lärffe	} Stycke taals.
Sidentygh		Pakement	
Klådhe		Knytning	
Blentygh		Korgar	
Frisp		Stolar	
Bommessij		Steenkruus	
Sårduuk		Spintockar	
Dwelck			

Eill

Eill	} Tunne taals.	Taakteghel	} Tusen taals.
Noler		Tångliker	
Wårun		Walnötter	
Hwetebrödh	} Tunne taals.	Hächter	} Hundra detaals.
Pepparroot		Deglar	
Bärensiff		Kaasbollar	
Hånning		Fingerborar	
Kruut	} Skäcke taals.	Sylar	} Skäcke taals.
Krijsa		Löd	
Lyneborger Salt		Dryckesglaas	
Spordon		Enör Kemar	
Häär	} Tunne taals.	Kåål	} Tunne taals.
Insseguld		Tråd	
Insseilffuer		Rigarn	
Silke		Swärd Spään	
Endrer	} Skälpun detaals.	Luntor	} Dufine taals.
Franser		Hattar	
Saffran		Hungar	
Caneel		Bälten	
Muskateblomor	} Skälpun detaals.	Lychtor	} Dufine taals.
Muskater		Koort	
Wiidher Sucker		Krutstaskor	
Ingefär		Krase, Smitte och	
Peppar	} Skälpun detaals.	Skoborshar	} Dufine taals.
Reglikor		Klådes Quastar	
Mandel		Knijswar	
Annijs		Kambar	
Cardemumma	} Skälpun detaals.	Swärdtastor	} Dufine taals.
Humbla		Strumpor	
Blyy			
Hampa			

CCCC 3

245

Lås		Bindifor	
Wichteståler		Taffor	
Görblar		Fingerborar	
Knappnålar		Römmare	
Hatteband		Christalle Glas	
Speglar		Koppartappar	
Keff: Zern		Allenstiortor	
Hambrar		Tråd: Kannor	
Långer		Messingsbecken	
Band: Kniffuar		Fidlor	
Spjtkbårar		Duslar	
Sko: Kniffuar		Hårband	
Saxar		Depparqwarnar	
Uder: Zern		Liuspipor	
Wredh		Tehn stedar	
Fylar	Dusine:	Danskar	Dusine:
Rugge: Zern	taals.	Fate Kranfar	taals.
Naffrar		Doctör	
Priilar		Blechhorn	
Stegböglor		Siterstrånger	
Spårar		Cardor	
Beglestånger		Skriffstafor	
Hästestrapur		Skallmåior	
Swarteböfkor		Timmeglas	
Wörrior		Syringar	
Rörstenar		Munnharpor	
Lodhformor		Siltis Remar	
Spännare		Rockote Filtar	
Gullskinn		Seruetor	
Lådor och Åstlar		Desme Knappar	
Liusstakar		Horn Ringar	
Sömmestriin		Swarte Årmband	
Nåålhuus		Talrifor	

Droijt Leder	Dusine: taals.	Rådor	Dusine: taals.
Zenn Saltkar		Förmålat Taffor	
Eldtygh		Swampar	} Half och heel Låster.
Steentaffor		Salt	
Bandeeler		Tiriackelse	
Torr Cabbilow			

Dopsucker, hele Toppar.

Russin, vthi hele och halfwe Korgar och Fierdingar.

Fiskon, vthi Korgar och Fierdingar.

Corinter, vthi Fierdingar.

Sweston, vthi Faat, Tunnor och Lijspund.

Rijs, Lijspundetaals.

Stårkelse, vthi Faat, Tunnor och Lijspund.

Senad, Lijspundetaals.

Ållahanda slags Knappar, Grötketaals.

Nålremar, Brestetaals.

Papper, vthi hele Rijs.

Fånsterglaas, vthi Ristor.

Sömmenålar, Docketaals.

Ståål, Knippetaals.

Olja, vthi Faat och Krukor.

Såpa, vthi Fierdingar.

Lija, hele Stenar.

Rödlest, Defertaals.

Placat om Gåstning och Tauerner. Datum Drebro
den 10 Februarii 1614.

Wi Gustaf Adolph medh GUDs Nådhe, Swerigis, Göde
this och Wendis vthkorade Konung och Årffurste, Stor-
furste til Finland, Hertigh til Estland och Wexmanneland, etc.
Göde allom kunnigt och witterlighit, thet ibland andre bestwå-
ringar och klagemål, som på thenna Rijsdagh här i Drebro
håller år, haffue förefallit, så är och een stor klagan aff Wäre
och menige Rijsens Almoge Om förekommen, om then mycke
och wändelige Stiussförd och Gåstning, som öfuermåttou skeer
vthi

vthi alle Landzåndar, icke allenast aff Wårt Krigsfolck, Hoffier
nare, och andre ther the framdrage, aff hwilke och mykit öffuer
wåld och orätt Almogen tilfogat warder, vthan hwar och en,
så wål Herremåns tienare; Borgare, Köpswänner och andre vte
stuckade, ehuru ringe the vara kunne, fördriste sig vthan all
förhytt at pocke, ja medh wåld truge och twinge sig Stughå
star och fordenstap til: Såsom och medh theas Förslor, som
the stupa Landet igenom medh, emellan Städerna och theas Bår
dar, så wål som och ifrå Bårgslagerne, och ehwadän the kom
ma kunne, thet låte the alt lägga in på then menige Almogen,
liugandes, trugandes och wåldsamligen tiltagandes hwadh för
denstap the någon tindh haffua wele, oanseedt hwadh för emoot
sagu Låndsmån och Fiårdingzsmån, effter Wår utgångne Bress
och Befalningar ther emoot göra kunne. För hwilken orsaak så
dane öffuerdådige som igenom Landet förrese, öffuerfalle förb:te
Låns- och Fiårdingzsmån medh öffuerwåld och Gåstning, så och
medh hugg och slagh, thet sedan för Os högeligen klagat bliff
uer, och Wij icke vthan harm och medhönkan stedje höra måtte.
Therför står Os på Wårt Konungzlige höghe Embetes wågne
sådant icke länger at ljdhe och tilstadie, så framt icke Wårt
och Rijkens Underäter ther igenom på yttersta fördärf, Os
och hele Rijket til märckeligh stadha komma skole, vthan måg
beränckia the medel och vhwägar, hwar igenom sådan märck
ligh orede måtte förekommas och affskaffat warda. Och ändoch
månge åtskillige Ordningar äre gjorde i framsarne Konungar
tjider, effter som Wij och sielfue haffua Wåre Mandater sträng
geligen nogh låtit vthgå, igenom hwilka Wij sådan oskållig
tunga gerna haffue welat affskaffa; Så kommer Os dock före,
thet alt til thenna dagh listen frucht haffuer kunnat skaffa, vthan
Ordningen är så diupt inrotat, at hon icke wål kan, vthan igen
om en wiß stadga och sträng Execution bötas och båttrab:
Hwarför haffue Wij på thenne nu håldne och wål öffuerstånd
ne Rijkedagh, Ständerne föreslagit allehanda medel, som Os
haffue

haffue syns tienlige vara, men så är på lychtonne belesuat wor
det, at effterstreffne sätt skole aff allom hållas och achtas, nem
ligen, at först skal effter Sveriges Lag aff Håredzhöfdinge och
Fougdtter wise Gåstgiffuare förordnade warda, på två eller halff
tidie Miler när hwar andre, effter som lågenheterne tillsäija kun
ne, och ther som flere än en behöffues, så skole två, tree eller
flere tilstuckade bliffua, hwilke förplichtade vara skole at härber
gera och optaga alle Gåstningar aff wågsfarande Folck som aff
och ann förrese i Landet, så skal och hwar och en förplichtat
vara at drage och fordenstap sökia för betalning, effter then
ordning här hoos förmålt warder. Men hwar Wij, S. Maj:ts
Wår Elskelige Frw Modher, eller S. K. Hertigh Johan, nå
ghre wåre egne Budh och Poster eller andre affårdandes, eller
til Os fordrandes warde, medh Wåre egne vnderscriffne Pas,
them skal Almogen fritt medh nödtorfftig Maat, Öl och Hä
star framsfordre, doch vppå thet icke någhon them skal misbruka,
så skal i samma Pas förmalas, huru starck hwar och en skal
fritt förfordrat warda, så skole och Wårt Cammar, Råd: Pas
så wijde gälle, hwar the någre til Os affårde, eller eliest i
Landzänderne at beställa något, som Os och Rijket angår, i
lika måtto skole och Wåre Stådhållares vthstickade, när någre
til Os affårdat bliffue medh hastige och anliggiande Bress och
Budh, warda framsfordrade effter som the skole haffua ther Pas
och Bewijs vppå, och ty skal ingen aff sådant sällskap, fördriste
sich at taghe flere i sällskap medh sich, än han bestedd är, och
hans Pas vthwiisar, eij heller skal Stådhållerne tillåtit warda,
androm Pas til fordenstap medhdelat, än när the någre Budh
til Os eller i Landzänderne, ther the på Wåre wågne rådvande
äre, eller til Stockholm försticke om bestedd vppå Wåre saker,
widh tilbörlich straff tilgibrandes. Men alle andre som fårdas
i Landet, såsom Köpman, eller hwadh Folck thet vara kan, the
måghe förlijka sich medh Gåstgiffuaren, om Håstar til Förslor
och fordenstap, och ther så hånder at flere Gåster komma in til
them

them som til Gästgiffuare förordnade äre, än the kunna hysa och herbergera, så måghe the efter som Lagh sägher, bliffua wisse til näste Byar, och the som them uptaghe til gäst, skole niuta samma rätt som Gästgiffuare i Lagen tillåtes. Och på thet at the som igenom Landet för betalning förrese, måghe weta hwad the för Döl, Maat och Fordenstap til thetas nödtorff giffua skole, så skole Wäre och Cronones tienare, samt Adelen, niuta thesse efterskrifne Ordning, som är, at för en Måltijdh Maat som Gästgiffuaren och Bonden kunne komma til wäge, efter thetas råd och ämpne, som the sielfue kunna dageligen bruka, skal giffuas två öre, för een kanna Döl, som någhot är om, skal giffuas halffannan öre, när nu then som wägfärande är, icke wil låta sigh nöia medh then spisning som Bonden haffuer öfuer sitt bord, vthan wil sielf köpa hwadh han behöfuer, och hålla sitt eget köke, så må han betala Bonden för thet han aff honom tager, efter som thet gäller å rättan Tärngdag i näste köpstadh, item för itt natt foder Höd, halff tridie öre, för en karrfue Halm, en halff öre, för en fång öfuer natten, medh kläder och taken, en halff öre, för hwar Mile wägh för en Häst wthi Laga, två öre, för hwar Mile wägh medh Häst igenom Skärgården, äre the två eller tree Personer tilhopa, giffue the för hwar Mil en halff Marc, är thet en allena, giffue tree öre. Efter thesse Ordning skole Wäre och Cronones, så och Adelen och thetas tienare, som icke haffue Wärt Pass, vthan sine egne wärff och ährender förrese, för sigh betale, men alle andre, som äre fremmande, Borgare, Köpmän, och hwilke the eliest wara kunne, skole som förbemålt är, förlijke sigh medh Gästgiffuarne och Bänderne thet bästa the kunne, befinnes nu någhon som här emoot handlar, thet ware sig Adels eller Dadel, Höghre eller Lågre, Ryttmästare, Höfvingmän, eller hwadh Befäl han betiens kan, såsom och Ryttare, Knechter och alle andre, ehoo the helst wara kunne, som här emoot handle, och någhon Präst eller Bonde vthan betalning

ning gäster, så giffue Wij här medh och wthi thetta Wärt öpne Bressis krafft Wäre Befalningsmän och Fougdar, såsom och Ländsmän, Gästgiffuare och andre, fulle macht och tillstånd at ontaste them som någhon wäldgästning tilbiudha och gidre, och them fångslighen hwar the eliest medh gode icke fölia wete, at föra til Wär och Cronones näste Slott och Wård, thet the i förwaring bliffua skole, til thes saken är ransakat, och sedhans skal then bräglige efter föregängen Dom straffat och nästt warda, såsom gärningen kan wara stor och gross til, och thesfore skal ingen förskonat bliffua, ehoo han helst wara kan, ingen Person vndantagandes. Thet alle och hwar och en särdeles, som för Wäre skuld wil och skal gidra och låta, må weta sigh effterrätta, wthi Wär högste onåde, hämd och straff tilgidrandes. Aaum Drebro på Riksdaghen then 10. Februarij, Åhr 1614.

Gustavus Adolphus.

Handels och Seglations Ordning och Etadga. Datum Drebro den 10. Febr. 1614.

Wij Gøstaf Adolph medh GUDs Nåde, Sweriges, Gøthes och Wändes wthkärade Konung och Arffurste, Storfurste till Finland, Hertig till Estland och Wäsmanneland etc. Gidre allom witterligt, at efter Wij dageligen försare huruledes Wäre köpstäder wthi Wärt Rike Swerige, ähre i förledne tijdhur genom myckin och margfallig oordning som opkommin år wthi Seglasat och Handelen myckit af sigh komne och utharmade; Och Wij för all ting der efter trachte, at Wäre trogne Bunderfater Sweriges Inbyggjare och i så måtto Wäre köpstäder och menige Borgerskapet i Riket måtte tillwära och komma till en godh förmögenheet, så att Wij wthi förefallande nödh kunde hafwa på dem att ljite, derfore hafwe Wij medh alles

alles deres som wederböre, samtyckio och rådih för gått och nöds-
torftigt ansedt, at göra uthi Handelen och Seglationen en Ord-
ning och Stadga, hwar efter sigh alle både Inländske och
Fremmande som hijt i Riket deras Handell drifwa wele, skole
hafwe at rette, aldeles som efterföljer.

Först skal allom fremmandom, ehwadän dhe och wara kun-
ne, wara förbudt at segla eller drifwa sin Handell på någre
andre Städer, orrer eller Hampner i Sveriges Rike, än desse
som ähre: Stockholm, Calmare, Nylöse, Gøthenborgh, Gø-
derköping, Norköping, Nyköping, Wästerwiik, Fällie, Gesse,
Åboo, Wijborg och Käffe. Understår sigh någon at Segla
och Handla på någre andre orther, Städer eller Hampner Ut-
to Weter efter detta Dato, han skal hafwa förbrutit Skipp och
Godz, Tree defor under Ds och Cronon, och den fierde deel
wader den närmeste af förberte Stöstäder.

Till thet Andra. Föruthan dese för:ne Städer som Segla-
tion ähre friggisne, då måge och dese som äre: Dregrund, Helt-
singfors, Bidneborg, Borgo och Ekenäs; Och hwar Wij el-
ler Arffursterna medh Wärt minne och samtyckio, någre af nye
och dhe gamble vthan försång, vth medh Stöstidan opbyggia
wele, segla medh sine eigne Skipp vthländes så många them
teckes, och deras förmögenheet tillsäger, och på hwad Orth dhe
sielfwe hafwe lust at segla och efterlätit ähr: Men dhe andre
Norländske Städer, som ähre: Gudwigswaldh, Härnösandh,
Blaborg och Waasa wele Wij på någon tindh tillgörandes, och
til des Wij Ds framdeles annorlunda förklarandes warde, ef-
terlate medh sine egne Skepp at segla vthländes, doch så at
dhe inge äthande Wahrur vthskeppa, vthan allenast dese, nem-
ligen: allehanda Tråwärke, Koppar, Tidru, Trån, Hudar
och Falgh, och at alt det Godz som vthskeppas, föres först til
Köpstaden och där skeppas in i rätta Hampner, och så tillbörlig-
gen förtollas, och icke såsom här til förmyckt Redt ähr, inla-
ses på alla Orther, vthan någon differenz heller äthskilnad;
Men

Men Smör, Fisk och andra ätande Wahrur, samt Elgshuu-
der och kostelige Skinwahrur, skole dhe wara förpliktade alt-
sammans at föra til Stockholm, och derh der medh Stockholms
Borgarne förbyta och förnytra efter Stads Lagen och Stock-
holms Privilegier, vnderstår sigh någon Norlandz Borgare at
föra något af förberte förbudne Wahrur vthländes eller på an-
dra orther än til Stockholm, han skal hafwa förbrutit Skepp
och Godz, tredeelar vnder Ds och Chronon, och fierde delen un-
der Stockholms Stadh, men på det Cronon icke på sin Tull
må skee förfort, egenom dhe Norländskes Städers Seglation, då
skole dhe wara förpliktade at komma medh sine Skepp när dhe
vdraga, in til Diurehamn och opwisa ther sitt Pass och Tullsedel
för den Wij där til warda förordnandes, och sedan draga vth-
ländes hwart dem täckes, men när dhe på hemreesan äre måge
dhe taga sin rätte kosa heem äth, gör någon här emot han
skal hafwa förbrutit alt sitt Godz som Skeppet war eller des
wärde, så ofta han här emot bryter.

Till thet Tridie. Och på det at Norlandz Städerne må-
ge medh macht blifwa, och icke aldeles Handelslöse, då skal alle
olaglige Hampner efter denne dagh blifwa affskaffade och inge fle-
re Hampner någrom at besökia medh köpenkap efterläten än dhe
förberte Norlandz Städer, nemligen, Gesse, Gudwigswaldh,
Härnösandh, Torne, Blaborg och Wasa: där skole dhe wara
förpliktade at köpslaga medh sielfwe Borgarne och ingaledes
medh Landzmännerne, men på det Borgerskapet i Siben så wäl
som Bpsläderne som sin Naring med Fiske drifwa, icke aldeles
måge i deras barning försatte warda, då måge dhe wäl så här
efter som här till medh theres Nättsfiske i Store Sion och elliest
byte sigh färsk Strömming och Torst till aff Bänderne för
Sädh, och den sielf insalta, doch så at Norlandz Städersnes
Privilegier där egenom icke förkrenkies, och ingen sigh vnderstår
något Landkööp at drifwa, och althenstundh alle Allmogen i
Norlanden skall här efter wara förpliktadh, at köpslaga blott
D d d d 3 och

och allena medh sielfwe Borgerskapet där i Norlanden, så skole och Borgerskapet där emot skäligh och billigt förhålla sig i deres Handell så framt dhe detta Privilegium länge åthniuta wese, gör någon här emot och anten köpslage i förbudne Hampner, eller medh menige Allmoge som icke ähr i detta Wårt Mandat tillåtit, han skall hafwa förwårdad Skipp och Gods, Tredelat vnder Os och Cronon, och Fierde deelen vnder den Stadh som på samma Hampn eller Landzort är Privilegeret.

Till thet Fierde. Till dhe Norländske Städher, måge så wäl här efter som här till Segla, icke allenast Bpstäderne, uthan och dhe Swenske Siöstädher medh sine egne Skutor, Båtar och Skipp, doch så at alt Landzköp hafwes fördrag, och at Skippen der medh de Segla, höra dem sielfwa till, och icke ähre leigde eller hyrde aff fremmande.

Till thet Fempte. All Norlands Borgare, Ålands Boer och Finnar, som icke Segla Bihändes, skole komma medh sitt Gods till Stockholms Hampn, och der medh Stockholms Borgarne förnyttre och förhandle, och ingaledes efter denne dagh besöke någre andre Hampner, ehwadn namn dhe hafwa kunne; Doch skall rättte Skärgefarkler fritt och efterlåtit wara, at draga i Stockholm genom Strömmen och in i Mälaren medh sin Fisk och Gods, medh sådane skäl at dee icke sällie något annorsjades än i Bpstädernes rättte Stad; Hampner, der dem och skall fritt tillstätt wara, at köpslage och förnyttre sin Fisk i Penningar, så wäl som Spanmähl och andre Bondewarur, icke allenast medh Borgarne, uthan och medh Präster och Bänder, besöke någor annor Hampn i Mälaren än nu ähr sagdt, nembligen: Bosala, Sigtuna, Enelidpingh, Wästeråhrs, Köping, Arboga, Torshälla, Stregnes, Mariefrids och Tellies Stad; Hampner, eller någon annan olaga Hampn i Skärgegården, eller och drifwer Landzköp, hafwe förbruttit sitt Gods, Tredelat vnder Os och Cronon, och Fierde deelen vnder närmeste Stad; Doch för

Allmogen som i Roslagen och der omkring boendes ähre, så och den part Skärjekarlers sattigdom skul, wese Wij hafwe efterlåtit at den Hampnen widh Norretelze skal ännu blifwa widh macht och efterlåten der Landzmän måge byte sine Währur sig emellan, så länge at Wij framdeles där en annan Stadga gibrandes warde.

Till thet Stette. Och på deth en wisshet medh öfwerföringen vthur Mälaren wara måtte, så at hwarion och enom kunde hwadh rätt och tillbörligit ähre, wedersares och Undersäterne hade något at rättte sig efter, då wese Wij at där medh såsom Wij medh Hennes Maj:it, Wår Elskelige käre Frumoder, på Hans K:tt Hertig Carl Philips Wår Elskelige käre Broders wägner, så och medh H:s Kärlicheet Hertig Johan Wår Elskelige käre Broder och Swäger ähre eens wordne, här efter således skall hållit warda, at alt det Gods och Währur som faller och köres i Konungadömet, det ware sig i Bergslagerne eller Städherne, Koppar, Järn, eller hwadh namn det hafwa kan, ehwem det och köper eller förer, det skall altsammans gå och köres på Stockholm där anten at sällias eller vskleppas; doch må det Järn som Drebro, Torshälla och Strängnäs Borgare opköpa widh Norastoga och Lindesbärgh och sedan köres således til Torshälla, så wäl som det Jern, hwilket Allmogen i Furstendömet opköper widh Järnbergslagen och föra om Wintertidh genast at Furstendömet Bpstäderne, gå och köres på Tellie, så skal och i lika måtto alt det Gods som faller i Furstendömet Sudermanneland, Närke och Wärmeland etc. och där köpes, köres på Tellie, der anten at sällies eller vskleppes, finnes nu någon som gör här emoth och förer på Tellie, det som efter denne Stadga bör gå på Stockholm, han skal hafwa förbruttit vnder Os och Cronon Tredelat aff samma Gods, och Fierde deelen vnder Stockholms Stad; Finnes och någon som emoth samma Wår Stadga föra något Gods på Stockholm som till Tellie borde gå, han skal hafwa förbruttit

brutit sitt Gods tree deelar vnder Hans K:tt Hertig Carl Philip, och fierde deelen vnder Tällie Stadh.

Till thet Siunde. Medan och de Bpstäders Seglation till fremmande Landh förorsakar en stoor Ordning i Handelen, och förnåller Ds och Cronan i många måtto Wår Toll, åhr och Borgerkapet i Bpstäderne till ringe båtnad, men Siöstäderna till märkelig affaknad, derföre wile Wij här medh samma Seglation aldeles affskaffat och förbudit hafwa, och skole förthenskul alle Städer som i Kongedömed liggende åhre, här efter wara förpliktade at skeppa sitt Gods och Wahrur som dhe i Kongedömedh efter den förre Punct opköpa på Stockholm, dem der medh Stockholms Borgarne föryttre, och åter till sitt behoff opköpa hwadh dhe wedertarfwe och dem profijeligit ware kan, men Bpstäderne i Furstendömed Sudermanneland skole skeppa sitt Gods som i Furstendömed faller på Tällie, och ded medh Tällie Borgarne föryttre, doch den förre Articul oförkränckt.

Till thet Ottonde. Efter nu Bpstäderne skall förbudit wara handla åth fremmande Landh, derföre på det dhe desse bättre må blifwa behåldne, skall Stockholms Boerne, så och alle andre Siöstäder som frij vthländes Seglation hafwe, här efter wara förbudit at drifwa någon köpslagen medh Koppar- och Järnbergslagen som ligge i Kongedömed, vthan alle dhe Bergslagar skole besökte, försorgde och förhandlade warda aff Bpstäderne som ligge medh Mälaren, Drebro, Geste och Hudwicks waldh: Icke skall heller någon Stockholms Borgare här efter må handla medh någon Bergzman, vthan i Bpstäderne medh dess Borgare; Gör någon här emoth hafwe förbrutit det Gods han medfaar, och den som köpte, sine Penningar, Tree deelar vnder Ds och Cronan, och Fierde deelen vnder den närmeste Stadh eller den som på samme Bärzslagh kan wara eller blifwa af Ds Privilegeret.

Till thet Nionde. Och på det Bpstäderne aff denne Wår glorde Stadga må kånna någon förkofring, då wile Wij här medh

medh hafwa förbudit Stockholms, och alle andre Siöstäders Boerne, medh sitt Gods och Wahrur at besöktia Bpstäders frij Marknader, hwilke efter denne dagh skole allene hållas och brukas them emellan, doch skall Stockholms och Siöstädernes Borgare icke wara förbudit at besöktia samma Marknader, der at kräfwie sin Gåldh, eller för rede Penningar köpe aff Bpstädz Borgarne Koppar, Järn, Spanmål och andre sådane Wahrur, mån icke af Prestier och menige Allmoge, mycket mindre sällie dem någre Köpmanne Wahrur, gör någon här emot, han skall hafwa förbrutit sitt Gods, och den som köpte, sine Penningar, Tree deelar vnder Ds och Cronan och Fierde deelen vnder den Staden der Marknaden hölles; Hwadh dhe frij Marknader wedkommer som här till i Norlands Städerne åhre åhriligen holdne, de måge och ånnu här efter på någon tidh tilgödrandes blifwe medh macht till dess Wij Ds annorlunda förklarandes warde.

Till thet Tionde. Såsom nu böra alle Främmande wara förbudit at segla på andre Städer här i Riket ån förbemålt är, alifå skall ingen Fremmande han ware sigh aff hwadh Landh, Stadh eller Ort han will, blifwe tilstadd at draga till Bergslagerne eller i Bpstäderne anten i Marknedz tidher eller alliest, der till at Handle eller Köpslage, eller kräfwie sine Gåld, vthan ware förpliktat at sällie och förytttra sitt Gods i näste Siöstad dijt han kommen är, och sitt Gods angifwit hafwer, eller och sedan Tollen är aflagd och betalt förfoga sigh medh förlof till en annan losgifwin Siöstadh der at förytttra sitt Gods, så skall och här efter alt Landköp blifwa affskaffet, Särdeles skal alle fremmande wara förbudit at draga in om Sveriges Grånzer medh någon köpenstap anten till Adelens Gårder eller köpslage medh Fougdtier, Präster och Bønder å Lande; Icke skall heller någon Fougdtie, Prästman eller Bonde blifwa efterlåtit at föra något Inländskt Gods öfwer Grånzen, och där det förytttra, vthan föra det till nästa Köpstadh, och det medh Borgarne för-

handle, och icke annorledes eller på andre Orther, widh alt Godzes och Penningarnes förbrystelse Tre deelar vnder Ds och Cronan, och Fierde deelen vnder den Staden som på samma Orth är Privilegeret. Icke skall heller någon fremmande blifwa efterlåtit at liggia i någon Stöfstadh längre än Sex Weckor; Gjør någon der emot, böte Fyretio Mark Ds och Cronan, och Fyretio Mark Staden för hwarie Weka han ligger länger.

Till thet Elöfste. Så skall och efter denne dagh allom fremmandom som seglande komma till någon lofgifwen Stöfstadh förbudt vara at föra något Gods vthur Skeppet och i Boderne, Huus eller Källare, vthan det sällie och föryttre i sielfwe Skeppen, icke skal heller någon fremmande efter denne dagh vara efterlåtit at sällia något Gods Alntahls, Lodetahls, Tunnetahls, Stycketahls, som borde efter Lagen sällias stycketahls, Skerpundtahls, Lästetahls, Dusintahls, vthan förhålla sigh i sin köpslagan och elliest efter Sweriges Stadz Lag, och hwar och en Stadz wålfångne Privilegier. Gjør någon här emot hafwer förbruit det Gods han sällier, vnder Ds och Cronan Tre deelar och Fierde deelen vnder Staden.

Till thet Tolffte. Så äre och Wåre Städer icke litet till meen, den myckna friiheeten som Wåre och Wdelens så wål som andres tienare bruka och niuta i det dhe sittia i Köpsläderne och bruka Borgare-Nähring och doch lijfwål äre exempt och vndantagne för all Borgare tunga; Der egenom Brödh tagh dem af Munnen som Stadzens tunga draga skole; Hwarföre wele Wij sådane friiheet förbudt hafwe, särdeles at alle the som wele sittia i Städerne och bruka Borgare-Nähring medh köp och sälg, eller deres Arbete och Handwårck, chwars förswar dhe och hafwa kunne, hwadh heller dhe sittia i deras eigne Huus och Gårder eller andres ingen vndantagen skole och i lijka mätto medh andre Borgare draga Stadzens tunga, och niuta och vndgälle efter sin ämne och Nähring hwadh en Borgare och Byeman efter Lagen eignar och bör. Doch Wåre och Wdelens

delens tienare som icke bruke Borgare-Nähring medh köp och säl eller Handwårck; Såsom och dem som Inhyfes sittia i deras Huusbönders Huus och Gårdar, aldeles i så mätto obestwårade, efter såsom Wij Ds och wele förbehållit hafwa, at hafwa i hwar Stadh som ligge widh Wåre Slott och Gårdar, någre wise Embesmän frij för Borgare Tunga, efter det tahl och ordning som Wij der opå framdeles görandes warde, hwilke skole till Wårt Hofz behof arbete, och elliest i ingen mätto någon Borgare-Nähring drifwa widh straff tillgödandes, när där öfwer klagat warde.

Till thet Trettonde. Efter och många sittie på Landet som sigh medh köpenskap nära, Städerne till stort förderf och skada, då wele Wij här medh strängeligen budit och befallat hafwe alle dem som byggie och boo på Landet och någon köpenskap tänckie till at drifwe, det ware sigh ehoo det vara will, at dhe flyttia in i Städerne och winna där Burskap efter Lagen; Och blifwe sedan bosast och sittande i samma Stadh; Fördristar sigh någon at gjöra här emot i så mätto, at han på Landet blifwandes, icke deste mindre Handler och Köpslager, han skall hafwa förwårkat förste, annen och tridie gången Godzet han köpslager medh Tre deelar vnder Ds och Cronan, och Fierde deelen vnder näste Köpstadh, så och Fyretio Mark till trestiftes, Konunge, Målsägande och Härade, och wari Målsägande som klagar på honom. Kommer han flere gångor igen då förwijses Landet; I lijka mätto wele Wij alt annat Landzköp förbudt hafwe af hwem det och plågar skee, ingen vndantagen wid det straff som här näst tilförende sagt är.

Till thet Fiortonde. Och på det Städerne så myckit bättre må blifwa wid macht, då skall här efter alle Borgare uthi hwad Stadh han kan sigh nedsettie, wara förbudt at resignera sitt Borgerkap innan Sex år, och den där sedan will opsjäje och flyttie i någon annan Stad Inländsk, skal han gifwa den Staden som han sittande är uti, Tio Daler för hwar öre han ligger

ger i Skatt; Flyttiar han vthländsk gifwe Trettije Daler för hwar öre, och hwar Tjonde Penning af all sin egendomb efter gode Måns värdering; Elliest förbiude Wij och, at inge wederslägnings Swänner skulle i Städerne anammas, ej heller någon Köpsvän tillstådes förr än han hafwer satt Borgen för sig, at han wil tiene i Sex åhr, och sedan anten winna Burskap eller wisse Staden.

Till thet Femtonde. Händer sig at någon Fremmande, vthan Inrikes Arfwinge affölle, och hans rätt Arfwinge sedan innan Natt och Åhr kunde inkomma at vthföra Arfwedh, då skall samma Arff värderas så löst som fast, och tagas där aff hwar Tridie Penning, förr än något vthstådes: Aff hwilken tridie Penning, halsparten kommer Os och Cronan i Kongedömed, och Arffursterne i Furstendömen, den andre halwte deelen Staden till, och hafwe än Staden macht at lösa Huus och liggende Grundh till sig.

Till thet Sextonde. Medan och stoor Ordning kommer aff dhe många Nefroger som hålles i alle Städer vthan ächskildnadt; Därföre wele Wij här medh sådan Ordning hafwa affskaffat, och förbudt at i Stockholm ingen skal hafwa at sälia främmande Drycker, Wijn, Miödh eller Ol Kannetahls, än ätta Källare som ähre och hafwa aff älder varit där medh Privilegerede. Item på Norrmalm två Källare, och på Södermalm i lijke måtto två Källare; I dhe andre Städer skal först i hwar Stadh wara en Stadh Källare, hwilken Borgmestare och Rådth anten måge sielfwe vppehålle aff Stadzens inkomst, eller den androm förarrenderes: Sedan skole serdeles Huus där medh Privilegeres, Ett, Tu, Try, effter som Staden är stoor eller liten till, och dhe skole wara Bästgiffware i Staden, och föruthan deke skole inge Borgare eller andre sällie något Wijn eller annan främmande Dryck Kannetahls vt, med mindre han wil hafwa förwärfkat det Wijn och främmande Dryck som han hafwer liggendes i sin Källare, Treen deelar vnder Os och

och Cronan, och Fierde deelen vnder Staden, doch ingen här medh förbudt at köpa Läste och Tunnetahls in till sitt Huus behoof och nödtorfft, heller elliest at sällie androm uti Låster, Faat eller Tunnor.

Till thet Siuttonde. Men medh Swänst Dhl skall hålles denne Ordning, at wise Brygge Huus skole i alle Städer oprättas, medh särdeles Privilegier, hwilke skole hafwa macht at Bryggia till sitt eget Huus behof så mycket han behöfwer och nödigt är; Wiör någon här emoth, han skal för hwarie gångh det skeer, hafwe förwärfkat Dhlet, Treen deelar vnder Os och Cronan, och Fierde deelen vnder Staden.

Til thet Adertonde. Medan och många Borgare finnas, som vthtaga fremmande Penningar och där medh för en ringa winst skul, eller bekle Penningar skul, drifwa en olaglig Handell i Städer, Bärzlagarne och Landbygden, och lätthe sigh bruka för dhe främmandes Dränger; Då wele Wij, at ingen Borgare eller någon annan skal fördrifwa sig at wedertaga i så måtto någon fremmandes Penningar eller andre Währur, der medh i någon måtto hemligen eller vppenbarligen at köpslage: Bliwer någon der medh beslagen han skal hafwe förwärfkadh Godgedh eller Penningarne om dhe ick vthgiffne äre, Treen deelar vnder Os och Cronan, och Fierde deelen vnder den Staden han är satten vthi. Och sedan Ottettio Mark til Skiptes, Konunge, Målagande och Staden, förste, annen och tredie gången, kommer han flere resor igen, bliwe förwiist Landet.

Dette som förestrefwit står hafwe Wij nu således Ordineret och Stadgat; Och wele och biude alswarligen, särdeles menige Borgerskapet så och alla fremmande som sin Handel och Wandel drifwe här Inrikes; Sampt alle andre aff hwadth stånd eller värde dhe ware kunne, at dhe sigh rätt vthi sin Handell och Köpenstap, effter thenne Wår giorde Ordning och Stadga; Och henne i ingen måtto öfwiirtråde, wid förestrefne straff och Wår Kongelige alswarlige Håmbd tilgörandes, i lijka

mätts biude Wij och befalle Wäre Landshöfdingar, Ståthållare, Fougder, Tullnärer och Befallningsmän, sampt andre Officerer som Inspection der öfwer kan vara, eller blifwa tilbetrodd, at dhe hafwa här medh ett noga inseende, icke tilstådiandes något at stee här emot i någon mätto, vthan vthöfwer denne Wår Ordning och Stadga holla siuceligen hand, och alt hwad här vthi stadgat är med alswar exequera, så får hwarion och enom är Wår gunst, och han icke sielff will sware til saaken, och skal denne Wår Stadga först angå och hafwa sin fulla krafft på nåstkommandes Philippi Jacobi, och sedan alt framgent: I medler tiidh måge dhe af Ståthållarne, som någre gåldh hafwa i Bergzlogen vtheständes, leswerera Wäre Ståthållare och Befallningsmän, en wiß Assignation på sine vtheständes Geldh, hwilke och skole dem til sin betalning beforderlige och behielpelige vara, och på det dhe deste bettere tiidh hafwa måge at komma til sin betalning, då wele Wij dem efterlåte för Bergzmännens fattigdom skuld, tiidh at kräfwe gålden vp alt in til Augusti nåstkommandes, doch så at dhe widh Bergzlagerna icke köpplage eller elliest giöre emoth denne Wår Ordning och Stadga, wijsdare än Wij dem här medh gunsteligen tillåtit hafwe. Til yttermehra wißo, at Wij dette således Ordinerat hafwe, och wele obrotligen hollas skole, hafwe Wij dette medh Wår eigen Hand underskrifwit, och wetterligen låtit hängia Wårt Kongelige Secret här nedan före. Actum Drebro den 10. Februarii Anno 1614.

Gustavus Adolphus.

Tull: Ordning. Datum Wiswensund den 14. Februarii 1614.

Wij Gustaf Adolph, medh GUDs Nådhe, Swerigis, Göthis och Wendis rikorade Konung och Arffurste, Storfurste

Furste til Finland, Hertig til Estland och Westmanneland, etc. Giöre witterligt, at efter Tull och Accis är icke allenast hoos Ds, vthan i alle andre Land, Rijken och Städer, ett lofligt medel, therigenom then store omkostnaden, som Regeringen daghligen påhänger, kan, så i fridhlike som Krijgstider, uppehållas och vthföres, och thetta Rijkets närwarandes lägenheet synnerligen åskar, at Wij på the medel betänckte äre, therigenom then store börde Wij på Cronones och thet gemene västes wågne draga moste, kunne vthstå, så at then vthfattige Allmogge, som liitet hafwer at wederrwåga, icke öfwer måttan må blifwe betungat, vthan hwar och en som han är förmögen til, hielpe omkostnaden at vthföre. Men althensund vthi Tullen och Accisen är i förlidne tiider skeedt ett stort bedrägerij, hwilket ännu daghligen hafwer sin forgång, ther til många åthskillige orsaker finnes, i synnerheet then mykne oordentlige Tullfriheten, som mången til Cronones fördärff och skada misbrutar. Therföre hafwe Wij medh Wårt elskelige Rijkz Rådth för gott anseedt, at göra theruthinnan en wiß Ordning, så at Wij och Cronan måge kunna blifwa widh macht, och hwar och en widh sin laghlike wålfångne Friheet handhafwd och hållen, men alt misbrukt, så myckit mögeligt, affstaffar: Och skal förthenstul medh Tull och Accis här efter hållas som följer:

Först, skole alle the som efter Swerigis Lag och Privilegier skattfri äre, och Frälse niuta, böre hafwa, niuta och behålla Tullfritt alle theras åhrliche Inkompster, thet ware sig theras Åswel, Landgille, Åffradh eller annan Rånte, som faller aff theras Årswegods eller Förlåningar, såsom och hwad the eliest vtur Jorden, Skoger och andre Tillåger, sig til nåring, förköffring och Stånds uppehålle, förwårftwa kunne, hwad heller thet är, Koppar, Jern, Tråwårke, Siåru, Fisk eller annat slikt: Men ther någor brukar Köphandel, särdeles medh Koppar och Jern, Smör, Spannemål eller andre sådana Wårur, och wil them vthföre, han skal gifwe Ds och Cronan Tull ther aff såsom andre

dre Köpmän, och ingen, aff hwad Stånd han och ware kan, sig efter thenne dag någon ostälilig Friiheet ytterligare tilmåte.

Til thet Andra, sedan, på thet Handelen, så widt Biskipningen widhkommer, må för Främmande frij och obestwärat ware, thesöre skal här efter ingen främmande gifwe någon Tull aff thet Gods som uthföres, vthan Stöstädernes Borgare, eller andre Rijkens Inbyggjare, them som förloswat är uthskippa, skole swara til Tullen, och måge the sedan anten sielfwe uthskippa, eller sälia Godset androm, Wår och Cronans Tull oförkränkt.

Til thet Tredie, men hwad Införingen tilkommer, så skole alle Främmande, ehwadän the och komma, the Danske vndanlagandes, gifwa Treë Bangerste Gyllen, för hwart hundrade Dalers wårde, som the införe, och Swenske Borgare gifwe Twå Bangerste Gyllen.

Til thet Fierde, för Accijs ware ingen frij, vthan gifwe alla vthan årtildnadt, han ware sig aff hwad Nation han wil, Inländsk eller Utländsk, och gifwe alle efter en Ordning: Icke skal heller någon Adelsman må friskalla någon Köpman för Accijs, vnder thet sken, at han hafwer köpt Wijn eller Öl aff honom, men låter någon sielf på sin eggen omkostnat före något Wijn, Öl eller annan främmande Dryck här in til sitt behoff, the på må han Accijs frij och obestwärat blifwa.

Til thet Fämpte, beslås någon, han ware sig Inländsk eller Utländsk, at icke gifwe rätt an sitt Gods, thet ware sig i In- eller Uthförande, han skal hafwa förbruttit alt thet Gods han then reesa medhsaar: Och hwar Skipparen icke kan sig ifrån ledha, at hafwe haft wetskap thet om, så skal hans Skeppholmen at Stockholm, ware förpliktade, thet at angifwe sitt Gods, och öfwerantwarda Wår Befallningzman thet sammasstädes, en wiß Kulla på alt thet han hafwer innanbordz, så

så lagandes, at han hwarken meer eller mindre ansågher, än han will beslås när han kommer til Stockholm. Eliest skal han hafwa förbruttit thet Gods eller thes wårde, som han i så måtto orätträdiligen angifwit hafwer.

Til thet Siette, beslås och någon, anten at föra i Skeppet så thet ut skal, sedan Skipparen hafwer giordt klart på Tullhuset, eller förer något Gods uth, när Skeppet inkommer, thet ware sig ifrån Skären eller uthi Hampnen, för än thet hafwer lagdt in om Bomen, och giordt all ting klart på Tullhuset, han skal hafwe förbruttet, icke allenast thet Gods, som han således siäl, vthan hwad han mere på Skippet hafwer: Och thet Skipparen icke kan sig skäligen vndledhe, at hafwe hafte wetskap thet om, skal han Skeppet vnder Cronan förwårdes lat hafwa.

Til thet Siunde, intet Koppar eller Järn, som kommer öfwan efter, skal föres Landwågen på Stockholm, efter thenna dagh, hwarken Winter eller Sommar, såsom icke heller föres til några andre Hampner wid Stösdan i Mälaren, än til Bpstädernes rättte Stadschampner, widh Godsets förbruttelse, vthan alt Koppar och Järn som kommer öfwan efter, ifrån Nora och Lindesberg, sampt Wester eller Bisbergslagen, thet skal allsamman föres til Bpstäderna, och så sedan öfwer Watten til Stösdhan.

Til thet Ottonde, Tullen aff Godset som uthföres, skal gifwas efter thenna Ordning, som följer, nämligen:

	I Bpstäderna Swenske Penningar.	Widd Stösdan Riksdaler.
Af I.	Skippund Bangerste Pläter - 2 Daler.	12.
	Skippund Klocke-Koppar - 2 Daler.	12.
	Skippund ny Kagle Koppar 2 Daler.	12.
	Skippund gammal Kagle Koppar 2 Daler.	10.
	Skippund bränd Koppar - 2 Daler.	10.

ffff

Skip

	I Wpsädeene Swenffe Penningar.	Widh Sidndan Rijkdaler.
Skippund afflipt Koppar	2	Daler. 10.
Skipp. Plåt eller Rå Koppar	2	Daler. 10.
Skippund Stång Järn	1	Daler. 1.
Skippund Harnisk Pläter	1	Daler. 1.
Skippund Spiäll Pläter	1	Daler. 1.
Skippund Rodh	1	Daler. 1.
Skippund Smide Järn	1	Daler. 1.
Skippund Spijsk	1	Daler. 2.
Skippund Järn = Skytt	1	Daler. 1.
Skippund Ståål	1	Daler. 1.
Skippund Tacke Järn	1	Daler. 1.
Skippund Swafwel	1	Daler. 1.
Skippund Wichtril	1	Daler. 1.
Skippund Allun	1	Daler. 1.
Skippund Rödhsfärga	1	Daler. 1.
Räst Ösmund; Järn	1	Daler. 12.
Tunna Spijsk	1	Daler. 14.

Af I.

Aff efterstreffne Wahur skal allenast
gifwas widh Sidndan, nämligen:

Tunna Smör	1	1/2
Faat Tråån	1	2.
Tunna Wax	1	1.
Tunna salt Wäl	1	1.
Skippund Torfsk	1	1.
Skippund skjed Talg	1	2.
Tunna skjed Talg	1	2.
Skippund råå Talg	1	1.
Skippundt Ost	1	1.
Tunna Stålspeck	1	1.
Skippund Wax	1	7.

Af I.

Rijdz
Daler.

Tun

Tunna salt Rött	1	1.
Tunna Öxe Tungor	1	1.
Öxe	1	1.
Häst	1	1.
Deker Öxeuudar	1	1.
Deker Kohnuudar	1	1.
Deker hwiite Kalffstin	1	1.
Deker brokote Kalffstin	1	1.
Deker Bockestkin	1	1.
Deker Gethestkin	1	1.
Deker Fårstkin	1	1.
Deker Lambstkin	1	1.
Elghuudh	1	1.
Beredd Elghuudh	1	1.
Keenshuudh	1	1.
Timber Gråwård	1	1.
Timber Hermelin	1	1.
Björnstin	1	1.
Wargstin	1	1.
Röde Käffstin	1	1.
Blådt Käffstin	1	1.
Järffstin	1	1.
Båfwerstin	1	1.
Mårdstin	1	1.
Bitterstin	1	1.
Loofstin	1	1.
Par Zabler	1	1.
Deker Stålskin	1	1.
Diortehudh	1	1.
Timber Måncker	1	1.
Deker Boraner	1	1.
Deker Ryheläder	1	1.
Grästins Fodher	1	1.

Af I.

Rijdz
Daler.

Sfff 2

Der

Deter Ryßte Tuffter	—	—	—	—
Läst Tidru	—	—	—	—
Tunna Beck	—	—	—	—
Tunna Haslenditter	—	—	—	—
Tolffe Bordwedh	—	—	—	—
Tusend Lächter	—	—	—	—
Maste Tråd	—	—	—	—
Eke Bielle	—	—	—	—
Ett Eketimber	—	—	—	—
Tolffe Furutimber	—	—	—	—
Tolffe Grantimber	—	—	—	—
Hundrad Bandstakar	—	—	—	—
Eke Stolpe	—	—	—	—
Hundrad Wägenstott	—	—	—	—
Hundrade Anapholt	—	—	—	—
Hundrad stort Pipenholt	—	—	—	—
Hundrad smält Pipenholt	—	—	—	—
Tolffe Granbord	—	—	—	—
Tolffe Ekebord	—	—	—	—
Tolffe Säghebräder	—	—	—	—
Faat Alfa	—	—	—	—
Hundrad Tunnebotnag	—	—	—	—
Eke Planta	—	—	—	—
Aff effterstreffne Wahren skal allenast giffwas rldh Siösyden:				
Spilå	—	—	—	4.
Hundrad Spil	—	—	—	19.
Lispund salt Wäl	—	—	—	2.
Stycke Rölt Wax	—	—	—	2.
Tunna Hwete	—	—	—	16.
Tunna Rogh eller Korn	—	—	—	12.
Tunna Hassra	—	—	—	9.

Af I

Riffz
Daler.

Dre.

Tull

Tunna Kökensfett	—	—	—	24.
Tunna Tränbäma	—	—	—	6.
Tunna Regenögon	—	—	—	26.
Tunna Torff	—	—	—	6.
Tunna Strömming	—	—	—	6.
Tunna Sijf	—	—	—	8.
Tunna Salta Gåddor	—	—	—	8.
Botten Trösk	—	—	—	6.
Hästehudh	—	—	—	3.
Timber Harastin	—	—	—	3.
Hwit Råfflin	—	—	—	2.
Skippund Lijn	—	—	1 Daler.	26.
Skippund Hampa	—	—	—	30.
Tunna Flådrar	—	—	—	4.
Fampn Wedh	—	—	—	6.
Tunna Elghäär	—	—	—	3.
Allen Wadmäl	—	—	1 Hals	—
Läst Säcker	—	—	—	6.
Matta	—	—	—	2.
Skålpund Båfwergåld	—	—	—	4.
Tunna Enebär	—	—	—	7.
Tunna Lijnföd	—	—	—	16.
Läst Tådt	—	—	—	8.
Furu stolpa	—	—	—	2.
Spira	—	—	—	2.
Accis aff Främmande Drycker.				
Ahm Bagerst Wijn	—	—	—	4.
Ahm Bastart	—	—	—	6.
Ahm Alekare	—	—	—	6.
Ahm Malwersyr	—	—	—	6.
Ahm Mustatella	—	—	—	5.

Af I

Dre.

Riffz
Daler.

Ahm

Tull 3

Ähm Renste Wijn	—	—	4.
Ähm Spanste eller Carnarij Wijn	—	—	4.
Ähm Franskt Wijn	—	—	3½.
Orehöf. Franskt Wijn	—	—	4.
Ähm Drännewijn	—	—	5.
Tunna Äplemust	—	—	2.
Tunna Fynst Middh	—	—	4.
Tunna Lütoust Middh	—	—	3.
Tunna Lybest Middh	—	—	3.
Tunna Wismars Middh	—	—	3.
Tunna Rigest Middh	—	—	3.
Tunna Sundst Middh	—	—	3.
Tunna Stetinist Middh	—	—	3.
Tunna Curist Middh	—	—	3.
Tunna Dansk Middh	—	—	3.
Tunna Rästocker Middh	—	—	3.
Faat Prysing	—	—	3.
Faat half Prysing	—	—	2.
Faat Brunswiks Mumma	—	—	4.
Tunna allahande slags annan Mumma	—	—	3.
Faat Lybest Döl	—	—	3½.
Faat Wismars Döl	—	—	3½.
Tunna Lybest Döl	—	—	3.
Tunna Hamborger Döl	—	—	3.
Tunna Stetinist Döl	—	—	3.
Tunna Röstocker Döl	—	—	3.
Tunna Gripswäld; Döl	—	—	2.
Tunna Sundst Döl	—	—	2.
Tunna Wismars Döl	—	—	2.
Tunna Kälbergs Döl	—	—	2.
Tunna Värs Döl	—	—	2.

Af I.

Rijfz
Daler.

Wi befalle här medh Wäret Cammar-Råd, Ståthållare, Feudlar och Besallningsmän, särdeles Wäre Tullendrer, i hwar Stad, at the hafwe här uppå ett noga och gott upseende, at Os och Cronan i Wäre Tull och Rättigheet icke sker förnär, eller något tilstadies emoot ihenna Wäre gjorda Ordning, vthan hålla ther flitelligen och troligen hand öfwer, widh Wäre Konungslige hämd tilgörandes. Actam Blifwesund then 14 Februarij, Åhr 1614.

Sörsäkring för Stockholm och andra Städer i Rijket uppå Privilegier, som wele bruka Skeppfare med egna Skepp i Wästerlöön. Datum Kopparberget den 25. Februarij 1614.

Wi Gustaf Adolph etc. etc. etc. Gidre witterligt, at efter som Wij wäl kunne tänckie och besinne, det Wäre Stad Stockholm, så wäl som andre här uti Rijket, medh Skippersfart, hålft uti Wästerlöön sig märkeligen skole kunne förfokre; derföre hafwe Wij uti Fullmacht och Besallning gifwit Os allskelig Wäre och Sweriges Rijkes Tro, Man, Råd och Cansler, Edel och Welborne Herr Axel Oxenstierna, Friherre til Fyholmen, at han samt med Wäre Cammar-Råd skal förholle Borgerskapet uti förbemälte Stockholm, och annorstädes, och dem på Wäre wagne förnimme låte, at hwar de kunne wate til sinnes samme Wästerlöönfart med deras egne Skipp at bruka, då wele Wij icke allenast dem der opå Nädigst försäkre och privilegere, at de samme Skipp uti allo motto, obehindrade niute och bruka måge, utan och der hoos blifwe frij och förskone för alle Borglägen, som opå komma kunne. Der opå Wij dem och Wäre Bref när så fordres wele gifwe låte, hwar efter sig förbemälte Wäre undersäter alle och hwar wette sig efterterrette. Datum ut. supra.

Relo-

Resolution för Stockholms Stadh på några Puncter, som i Handels-Ordnningen blifwa förklarade, item om Accijs frijheet på 50. Ahmer Wiin til Stads-Källaren, Fracke för Skutors brukande til Krigsfolket, och Torre Broos byggiande af Vpstäderna. Datum Kopparberget den 25. Februarii 1614.

Först, såsom dhe ödmjukeligen begäre Hans Kongl. Maj:t deras Privilegier Nädigst wille Confirmere, och efter lågenhetens förbättre; Så ändoch Hans Kongl. Maj:t der til icke är obernågen, kan doch likwål sådant nu för Hans Kongl. Maj:t hastige afrese skul, intet ske, vthan Hans Kongl. Maj:t wil sig der opå framdeles Nädigst förklare.

Det de och begäre lindring och affkaffning opå Tollen, måste det och til en annan, och mere belågen tindh der med så anså, och widh den ordning blifwa, som Hans Kongl. Maj:t der opå hafwer göre låtindh.

Til thet Tredhie och Fierde, det alle som der i Staden Borgere nåhring bruke, måge och under Borgere tunge blifwe, och at fremmandhe der icke skole blifwe liggande öfver Sex Beckors tindh. Så hafwer Hans Kongl. Maj:t sådant Nädigst betwilliget, såsom och besalet sine Ståthållare och andre Befallningsmän, der öfwer rett holle, at dem där emot ingen ordt må widherfares.

Hwad belanger, huruledes de fremmande skole ware förpliktet at föryttre deres Gods, in- eller vthländske Köpmans och Swenners förpafning på åtskillige Orter och Burskap at winna, der med skal warda hollit, såsom Hans Kongl. Maj:t gifne Handels-Ordnning förmåler, den Hans Kongl. Maj:t och med förste achter at publicere låte.

Til thet Siette om Bryggning och Bakning til Krigsfolksens och Skippvredningerne, der om hafwer Hans Kongl. Maj:t allerede låtindh gifwe Cammer-Råd, såsom och Ståthollerne, Fougder

terne och andre uti besalningh, uti tidt at bestelle, så at förbemålte Borgerkap, der af ingen öfwerlast mehre än andre hafwe skole.

Til thet Siundhe och Ottondhe, om dhe som optage fremmandes Penningar för dem til at handle medh, samt och de Nybyggdhe och andre Nordlenske Städer, så är och det uti Handels-Ordnningen författadt, der med de och blifwa skole.

Til thet Nijonde, det de begäre Stadens Källare Accijs frij, såsom och der hoos, så mycket de til deres Hedhers, Kost nödtorffteligen kunne behöfwe; Så wil Hans Kongl. Maj:t dem Nädigst efterlåte åhrligen til Källaren, vthan Accijs 50. Ahmer Wiin at inköpa, men af det mehre måge de gifwe efter Ordnningen.

Til det Tjonde, belangande det de begäre at Stadens Port-Nyckler måge blifwe uti Stadens förvarning; Så tycer Hans Kongl. Maj:t söge macht opå liggie, hwem dem hafwer, anten Hans Kongl. Maj:t's Befallningsmän, eller någon annan i Staden, medan han icke bättre med Murer och Bomer är förwaradt, och wil Hans Kongl. Maj:t fördenkuldh dem hafwe förmanne, de här efter sig mehre besijte samme Murer opbyggie och förbättre låthe, än som här til stedt är.

Om Stadens Torn, som dem någre åhr hafwe varit isfrå, wil Hans Kongl. Maj:t och gifwe uti besalningh, at dhe dem igen skole inrymbdhe warde; Såsom och til det Trettonde om öfwerföringen wid Tälje, är uti förbemålte Handels-Ordnning förmålt.

Til det Fjortonde, så wil Hans Kongl. Maj:t och holla hand der öfver, at deras Skipp och Skutor dem icke skole warda isfrån ryckte, doch så, at när af nöden är, och icke annorledes skee kan, de tillika med andre Städer skole ware förpliktade, Wårt Krigsfolket at öfwerföre, för en skidlig och richtig betalning, dit som besalat warder. Hwar och någre ibland dem

dem finnes, som lust hade at bruke den Spanfke eller annet Wäster Siöfart, då wil Hans Kongl. Maj:t icke allenast deras Skipp som de der til bruke wele, dem privilegere, så at de dem obehindrade måge niuthe, utan och någon serdeles frihet där hoos Nådige gifwe lärhe.

Til det Femtonde och Sextonde, wil Hans Kongl. Maj:t och i like måtte lärhe utgå befattningen til dhe Städer, som skole hielpa til at byggie Norrebro, såsom och om de Penningar af de fremmande utgiffwas opå Stippen til de fattige.

Til det sidste och ytterste, hwad belanger den Accijs Stockholms Borgere pläge göde uti Opstäderna af Koppar och Jern, såsom och den frie Seglation för de fremmande til Gäste, där om är uti Handels-Ordnningen författadt wordet, och är opå förbemälte Stockholms Inwånares inlagde besvär, dette Högberemälte Kongl. Maj:ts Nådige förklaring. Der efter de sig hafwe til at rätte. Datum ut supra.

Instruction för Opsynings-Männerna N. N. öfwer Handels-Ordinantiën. Datum Stockholm den 14. Maji 1614.

Örft skole förbemälte gode Män, in genere och gemeen wäl öfwerwäge alle de Puncter och Artickler, som i den sidst gjorde Handels-Ordnning äre infattade, sitigt och noge ransake, och genom andre ransake låte, huruledes de blifwe efterkomne eller brutne och af hwem. När och någon finnes, at hafwa emot någon Artickel i Ordnningen brutit uti någon den saak, som Stockholm kan ware interesseret uti, då skole de låte kalle honom på Tullhuset, om han så när stadd är, och låte läggle Godset i arrest til Saksens utförning, om det är tilstådes. Och skal den, som Saken giff, ware förpliktad at Comparera in för dem på Tullhuset, der de skole uptage och öfwerwäge Saken, och

och fälle der öfwer en Dom, om emot Kongl. Maj:ts Ordning brutid är eller ej; Döme de honom frij, ware Saaklös; Döme de honom skyldig, ware förfallen til Skipp, Godz eller sine Penningar, efter Kongl. Maj:ts Ordning och förbemälte gode Mäns Dom: Hwad de och således döme at ware förbrutted, det skole de straxt utkräffe, och dela efter Ordnningen, så at Carl Christopherson, Lars Bengtson och Axel Hansson upbäre Kongl. Maj:ts deel, och den til Rätte-Cammaren eller Warhuset lefwerere; Och de andre Dlof Persson och Jacob Erichson upbäre Stadens anpart; Och skal ingen Kongl. Maj:ts Officerer, ehwad namn han kan hafwe, ej heller någon Borgemästare och Rådman hafwe mache, här emot något at dispenserat, eller det som förbrutid är, och der til således dömbdt, löst och friggifwe. I synnerhet skole de hafwe upseende med efterföljande Puncter, som är:

Til det Förste, at icke någon fremmande seglar at Norrlanden, eller til någon ort, liggende emillan Stockholm och Åbo wid Siösidan här ifrån Stockholm, och så rundt kring om Norrebotten, undentagendes Gäste. I like måtte at de Norrländske Städerna icke föra ut några förbudne Währur emot Ordnningen; Såsom och at alle Norrlands Städerna på Husdingwald när, som i dette år är af Kongl. Maj:t särdeles Privilegeret, först segla til Diurehamn, och angifwe sitt Gods, förr än de begifwe sig utlandes; Och på det de sådant deste bättre förfare kunne, skole de hafwe några gode förtrogne Män liggende i Norrlanden, och synnerligen wid hwar Stad, som sådant alt med sit utspana, och gifwa dem tillkänne; Hvilke sedan, efter god stähl eller wise præsumptioner, skola med den brotslige fullfölje, som förr är sagt. Och der Tullmären och Befattningmännen icke hafwer sitt Embete giordt, skole de och stämnes til Rätte, antingen i Rättinge-Cammaren eller för den Konungelige Hoff-Rätt.

2. Dhe skole och hafwe ett stitigt upseende at Norrlands Borgere, Ålandz Boer och Finnar, som drifwa deres Handel inländes, icke segla på andre orter än Stockholm, efter den 5:te Artickels lydelse; Såsom och at Skårie-Karlar icke drifwa Landz-Kiöp i de förbudne Hampner, som Stockholm förnår och till meens ligge.

3. Efter och Kongl. Maj:t och Cronan, så och Stockholms Stad störste macht påligger, at öfwerförningen utur Måleren må ske wid Stockholm, såsom hafwer af ålder varit sedwanligt; Dherföre skole de i synnerhet stitelligen ransaka, at allt Gods, i synnerhet Koppar och Järn, som kommer til Måleren, hwaden det kommer, hwem det tilhörer, hwart det föres, och af hwem det föres; Och der de förnimme något Gods komme utur Kungedömed, ehvem det och kan tilhöre, som stiales uth anten wid Telge eller annorstädes, det skole de Lagligen bestå och arreterare late, och stämme äganden til rättte, såsom och stämme Skepparen som det förde hafwer, hwilken der han är boende i Kungedömed, skal han förste gång böte Tjyrtie Mark til skptes; Men annen gång sitt Skipp eller Skuta, men welse de icke Comparera, då måge de gifwe sådant Hans Maj:t, eller i Hans Maj:ts fräntwahr, dem, som der til förordnade blifwe, tillkänne, hwilke seden kunne sökie de Medel, som tienlige äro. Och på det de sådant beste bättre förfare kunne, skole de altid hafwe någre liggende i hwar Upstad, som der efter spana och fråge; Såsom och at the hafwe någre Karlar ute med små Väter uti Skuteleden, och eljest wid de Hamner, som Koppar och Järn gemenligen pläget stiales ut, de der med stit uthlete, hwad och hwart det skieppes; Och der de förnimme något af ske emot Kongl. Maj:ts Ordningz Stette Artickel, det skole de gifwe straxt tillkänne, och eljest hafwa mact, hwar de något Gods, som således föres, öfwerkomme at antasta och til Stockholm före.

4. Dhe

4. Dhe skole och hafwe en stitig tillsyn, at Upslädes Borgere, icke emot den Siunde Artickel drifwe någon Handel utländes, genom Stockholm eller Tälge.

5. Mådan och Rikssens Inbyggere äre, genom de fremmandes otillbörlige Handels wilkor här i Riket, kompne aldeles af sig; Dherföre skole förbemälte gode Män sig til det högste wärde late, at then Tjionde och Tolfste Artickel blifwer efterkommen och oförfränckt, serdeles at icke någon fremmande drifwer någon Handel i Bergslagerne eller Upsläderne, sielf eller genom andra; At ingen fremmande ligger längre i Stockholm än Sex Weckor wid sine Attatiojio Mark; At ingen främmande drifwer något Landskiöp; At intet främmande Gods, föres utur Skippen i Boderne, Huus eller Källere; At ingen främmande säljer något Gods, Alne, Lode, Tunne, Stycketals, som borde efter Lagen säljes Stycke, Skålpunde, Låste, Dusinetals, utan at alle främmande sig Lagen och Ordningen stit mätigt förholle. Dhe skole förden skull samt med Tollendären hafwa en wis Längd på alle främmande Köp-Öwennar, som här äre eller dageligen ankomme til Siöds eller Land; Med dem som här allaredre äre, skole de begynne räkne Weckorne ifrå den 1 Maji; Men för dem andre ifrå den dag de ankomme i Staden, och skal förden skull ingen Borgare underslå sig at herbergera någon Köp-Öwenn, förr än han hafwer det förbemälte gode Män på Tullhuset kundgiordt, hwad dag han ankommen är; Giör och någon annorlunde, böste Sex Mark för hwar Matt han dölder honom. Och efter många Borgare kunne finnes, som angifwe en främmande til wiljes, och för en ringa probe skul främmandes Gods, såsom sitt eget, och drifwer således, en understucken stades lig Handel; Dherföre skole de der med hafwe ett noga insende, och hwar någon Borgare bestås med sådant Finangertij, eller

G 9 9 3

eller och något sådant vittnes, eller och de hafve någre presumptioner om någon, då skal han vara förpliktad at giöra sin oskyldighets Sed på deres anfordran; Men der han det icke kan giöra, skal han umgälla och lide, hwad 18. Artickeln medgiffwer, och eljest sware til sådant in för rätte, efter som saken är til.

6. Efter hit i Staden och på Malmene slagges mycket Guld, som sig nedsättie och nähre, och dock likmål icke drage någon Stads tunga, der efter skole de late opteckne alles deres Namn, som sig under Frihet skute, och dem alswarligen tillsäije, at de anten winne Burskap, eller affstå med Borgere nähring; Men finnes sedan någon, som Kongl. Maj:ts Ordning oachtad, gör här emot, den måge de förste, andre och tredje gången lathe astage sin köpenkap eller arbete; Men fierde gången förwijsse här ifrån; Doch skal ingen understå sig, sådant privatim at giöra wid straff, utan hwar man förnimmet sådane finnes, skal det gifwes förbemåtte gode Män tilkänne, de der öfwer rätte skole.

7. De skole och wette besked, om alle dem som säije sitt Burskap up i Staden, såsom och at inge köpswänner antages, utan efter Ordningen, och at de anamme af Borgerskapet en wiß designation på dem, som allareda äre, hwilke efter Ordningen alle sättie borgen och lyfte för sig; Eij eller någre wedersläggnings Swänner anammes emot den 14. Artickel.

8. I like måtte skole de wette besked om alle dem, som utan Inrikes Arswinge affalle, och fullfölje det den 15. Articket innerhollet.

9. Och efter som den 16. Artickel ingen tilstäd, at sälse någre främmande Drycker, utan wiße Privilegerede Källare, så skole de och hafwa der med ett upseende, at samme Punkt i all sitt innehöld, må blifwa efterkommen.

10. Dhe

10. Dhe skole och med alswar pådrifwa, at den 17. Artickel blifwer i wärcket stald och wid macht hållen.

Och på det de dette alt deste bättre och beqwämligare för rätte kunne, skole Brokijerne ware dem undergifne, och sig rätte efter deres besalning uti de ährende, som Ordningen widkommer, såsom och Tullnären här i Stockholm samt Upsådderne, så och i Norlanden, och Höfwijsmannen på Waxholm, ware förpliktad at gifwe dem besked, på alle de ährender som de sig hoos dem förfrågandes warde; Men hwar och någre Saker kunne förefalla, som icke kunne af dem allene uträttes för orsaker skul, då måge de gifwe sådant Kongl. Maj:ts, eller i Hans Kongl. Maj:ts fränware, dem som der om betrodde äre eller blifwe, tilkänne, hwilke på Kongl. Maj:ts wägne skole förhelpe och fordre Saken til den ände, som Kongl. Maj:ts Ordning kan ware likmätigt.

Magnus,
Grefwe til Wijsingsborg.
Jören Gyllenstjerne.
Nils Bielcke,
Til Salestadh, Friherre.
Johan Skytte.

Abraham,
Grefwe til Wijsingsborg.
Axel Drenstjerne.
Nils Anderkon.
Bror Anderkon.

Placat om falske Gullklippingar å 10. och 5. Mark, som inskangne warda och deras upwårlands. Datum Wåsbby den 20. Januarii 1615.

Wår Gustaf Adolph etc. etc. etc. Giöre witterligt, at efter som Ds besynnerligen acht hafwa bör, at Wåre trogne Undersåter, Sweriges Rikes Inbyggere, icke måge oförseendes komme

komme på skade och olycka, til hwilket ingen ting, så stor orsak gifwe plåger, som når ogilt och ondt Mynt instinges i Riket, och ibland Allmogon utspredes, der igenom mången som sitt förtrohet hafwer uti gode tro, och menar sig ware wid Rechnung och förmögenhet, när han sijn sig om, åger han anten litet eller intet; Och Wij nu förnimma, at en hoop Mynt och Gullklippingar, så wäl af 10. Mark, som 5. Mark äre under Wår Salige käre Her: Faders Höglossig i åminnelse Namn slagne utrikes, och hit in i Riket hopetals förde, och ännu dageligen föres af åtskillige orter, som med de rätte af Högberänte Wår Salige käre Her: Faders slagne Gullklippingar, icke komma öfwerens, hwarken uti Lod, Skrod eller Stempel, äre och uti wårdh olife, somlige något, somlige intet wårde, en part förplumpe och tiucke, en part alt för små, så at man på dem allmeen, ingen estimation sättie kan, der den menige Man sig kan esterrätta. Så hafwe Wij för godt och nödigt ansedt, at warna Wåre Undersäter för samma Gullklippingar, hwilke ifrån the gamble, lätteligen äre til at åstulja. Förbiudandes här med Wåre Fougter och Befallningsmän at upbåre Wår ränta och rättighet i samma Gullklippingar, warnandes der hos Undersäterne, at the icke anamma til sig sådane Gullklippingar för det wårde, såsom Stämpelen utwisar. Befalle och der hoos Wåre Officerer, särdeles Ståthollere och Fougter, samt Wåre Myntemästare och Skrifware, så wäl som Borgmästare i Ståderne, at the hafwe ett noge inseende, så wide deres Embete och Befallning sig sträcker, at icke det, eller annerlags ogilt Mynt instinges, Riket och Undersäterne til skade, hwar the och något förnimme, skole de stieligen ransake, man ifrån man hwadan thet kommit är, och der de Personer öfwerkomma, som dem slagit, der om wetenskap haft, warit i råd med eller infört, straxt tilskicke honom til Stockholm til Os, om Wij der stadde äre, eller i Wår frånwäru til Wår Hoff: Rätt, på det sådanne tilbörliq, måge androm til warnagel, straffade warda. Doch på

på thet Undersäterne icke för mycket stor skade af de allerede utspredde Gullklippingar hafwa måtte; Sålom och efter de för sin olikhet skul, icke wäl uti något Plant wårderes kunne; Dersföre hafwe Wij befalt Wår Wäxelskrifware i Stockholm, at han skal inslöse på Wåre wågne, alle de som honom blifwe tillburne, så många Penningar Ewenskt Mynt, som Wår Edswoorde Wårdie lefwererat hwar sort i sin Valor wård wara, och Wij kunne wara utan skade. Det Wij at förekomme all olycke och förderf, hwarjom och enom wele kundgiordt hafwe, och de wele sig fullkomligen esterrätte. Datum ut supra.

Rongl. Majestätz til Sverige wår allernådigeste Konungs och Herres Toll: Ordning, för Inländske och Fremmande både i Cioftåderne och Upståderne. Datum Wåshby den 3. Februarii 1615.

Wij Gustaff Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Götthes och Wåndes vthkärade Konung och Arffurste, Stor: furste till Finland, Hertig till Estland och Wåsmanneland etc. Giöre witterlighit, at efter Wåre trogne Undersäter menige Borgerskapet, hafwe hoos Os ödmucligen anhållit om någon lindring uppå Tullen, och Wij vthi alle the måtte mögeligit, och efter Rijffens beswårlige lägenheet drågeligit är, gerna góre och bewilse, thet som kan förköffra och föröka Undersäternas öhrlighe näring och tiltwärt, thet emoot gerna wota och aflasta, alt thet som them i theras Handel kan hindra och emotstå, så wuide Os står tilgiödrandes, och Rijffens lägenhet kan tåla: Dersföre hafwe Wij medh Wårt öskelige Rijfs: Rådhs öfwerseede then Tull: Ordning som i fiord giordes, then lindrat och lämpat efter thet sätt som följer:

Först skole alle the som efter Sveriges Lagh och Privilegier Skattfri äre och frelse niuta böre, hafwa, niuta och behålla

Shhh

hålla

Hålla Tullfritt, alle thetas årlige Inkomster, thet ware sigt thetas Afswel, Landgille, Affrad eller annan Räkta som faller af thetas Arfwegods eller Förlänningar, såsom ock hwad the elkest vthar Jorden, Skogar och andre Tillagor, sigt til Räkning, Förköfning och Ständ; uppehålle förwerfwa kunne, hwad heller thet är, Koppar, Järn, Tråwärke, Tiäru, Tråån, Lax och Torrskiff, eller annat Sijkt: Men thet något brukar Köphandel, särdeles medh Koppar och Järn, Smör, Spannemåhl eller andre sådane Wäbrur, och wil them vthföra, han skal gifwa Os och Cronan Tull thet af, såsom andre Köpmän, och ingen, af hwad Stånd han wara kan, sigt efter thenne dagh någon oskällic friiheet ytterligare tillmäte.

Til thet Andra, sedan på thet Handelen, så wijde Bthskippingen widhkommer, må för fremmandom frij och obestwärat wara, thetfore skal här efter ingen Fremmande gifwa någon Tull af thet Gods som vthföres, vthan Siöstädernes Borgare, eller andre Rikens Inbyggjare, them som förkostwat är vthskippa, skole swara til Tullen, doch således, at hwar en Borgare eller Inbyggjare sielf wil vthskippa sitt Gods, skal han gifwa efter then Ordning som i så måtto föreskrifwit står, men välter han sitt Gods någon Fremmande, så skal han pådla Tullen med en fjerde Penning, efter then Ordning som följer.

Til thet Tredie, men hwad Införningen tillkommer, så skole alle Fremmande, hwadan the och komma, the Danstke vndantagandes, gifwa tre Ringerstke Gyllen för hwar hundrade Dalers wärde som the införa, och Swenske Borgare gifwa halff annan Ringerst Gyllen.

Til thet Fjerde, efter ock någre åre, hwilkom efterlåtit är, at handla vthi Wäre Nissen Tullfritt och vthan bestwä, så på thet thet widh sine wälfångne, och af Os bewillade Friiheet obehindrade blifwa måtte, och Os thet emost genom någon vthderstucken Handel icke på Wäre Tull. af androm, än Friiheten efter

efterlåtit är, see förkort: Thetfore skole alle the som Tullfrij äre, och komma vthan efter, hafwa medh sigt een wis Certification ifrån then Staden the äre boendes vthi, på alt thet Gods som the medhfare, och them tillkommer: Och när the then teedt hafwe, skole Wäre Tullnärer och andre Officerer låte them fritt och utan Tull, aldeles efter Wäre bewilning och gjorde affskedh och passera, och sitt Gods Lagligen förhandla. Men hwilken som kommer vthan Certification, skal icke niuta någon Friiheet: Och alt thet Gods som icke certificerat är på förbemålte sätt, skal förtullas som annat fremmande Gods.

Til thet Fempte, för Accijs ware ingen frij, vthan gifwe alle vthan åttildnad, han ware sigt af hwad Nation han wil, Inländsk eller Bthländsk, och gifwe alle efter en ordning: Icke skal heller någon Wälsman må frijkalla någon Köpman för Accijs, vnder thet steen, at han hafwer köpt Wijn eller Ohl af honom, men låter han sielf på sin egen omkostnad och fahra allenast til sitt eget behoff, föra något Wijn, Ohl eller annat fremmande Dryck här in, thet på må han Accijs frij och obestwärat blifwa, doch så at han thet sanfärdeligen medh sin Sedh, om så påfordras, hålla kan, at han thet sielf på sin egen omkostnad och fahra inbestält hafwer.

Til thet Siette, bestås någon, han ware sigt Inländsk eller Bthländsk, at icke gifwa rätt an sitt Gods, thet ware sigt i in- eller vthförande, han skal hafwa förbrutet alt thet Gods han then resa medhfar: Och hwar Skipparen icke kan sigt ifrån leda, at hafwa haft wettkap thet om, så skal hans Skipp confiscerat warda: Och förtv skole alle, som komma genom Warholm at Stockholm, wara förpligade thet at angifwa sitt Gods, och öfwerantwarda Wäre Befälningzman thet sammastades en wis Kulla på alt thet han hafwer innan Bords, så lagandes, at han hwarcken meer eller minder ansäger, än han wil bestå när han kommer til Stockholm: Elliest skal han hafwa

wa förbruttit thet Gods eller thes wärde, som han i så måtte orättrådeligen angifwit hafwer.

Til thet Siunde, beslås ock någon, anten at föra i Skippet så thet vth skal, sedan Skipparen hafwer giordt klart på Tullhuset, eller förer något Gods vth när Skippet inkommer, thet ware sigh ifrå Skären eller vthi Dampnen, för an thet hafwer lagt in om Bomen, och giordt all ting klart på Tullhuset, han skal hafwa förbruttet, icke allenast thet Gods, som han således stäl, vthan hwad han mehra på Skippet hafwer: Och thet Skipparen icke kan sigh skäligen vndleda, at hafwa haft wetskap thet om, skal han Skippet vnder Cronan förwärfkat hafwa.

Til thet Ottonde, medan Wij och förnimme, at många funder och wägar vpdichtas, therigenom Handelen vnderstickes, och Os Wår Tull blifwer bortdold: Thersföre wese Wij här medh hafwa förbudt, at ingen, som vthan efter kommer medh Gods til någon Siöstadh, skal måge låta föra samma Gods öfwer Land, eller genom Mälaren til någon annan Siöstadh, vthan han skal sälia thet i samma Siöstadh, hwar han först kommer, eller skepa thet omkring Siöledes til en annan Siöstad: Eliest, blifwer något Gods, thet ware sigh Kramgodz, Wiin, fremmande Ohl eller andre Drycker, öfwer Land eller genom Mälaren ifrå then ene Siöstaden til then andre fördt, och blifwer thet med beslagen, skal hafwa förbruttit Godset, och thes förrothan straffas som Saken är til.

Til thet Nijonde, intet Koppar eller Jern, som kommer öfwan efter, skal föras Landvägen på Siöstäderna efter thenna dagh, hwarcken Winter eller Sommar, såsom icke heller föras til några andre Dampner widh Siösdan i Mälaren, än til Dpstädernes rättte Stads-Dampner, widh Godsets förbrytelse, vthan alt Koppar och Järn som kommer öfwan efter ifrå Rara och Lindesberg, samt Wåster, och Bis, Bergslagen, thet

thet skal alesammaas föras til Dpstäderna, och så sedan öfwer wain til Siösdan.

Til thet Tilonde, aff alt thet Gods som vthföres, skal först aff hwarie hundrade Dalers wärde gifwas i Wårel Tijo Riiksdaler, och åter anammas aff Mynter tillbaka fyra och een halff Mark för hwar Riiks-Daler, sedan skal thet förtullas på efterföljande sätt:

At Inbyggarene sicks we vthskoppat.	Saldt til Frem- mande.
Skipp. Yngerste Pläter 7 Dal.	8½ Dal.
Skipp. Klocke Koppar 7 Dal.	8½ Dal.
Skipp. ny Kegel Koppar 7 Dal.	8½ Dal.
Skipp. gam. Kegel Kop. 6½ Dal.	7 Dal. 26
Skipp. Brend Koppar 7 Dal.	8½ Dal.
Skipp. affklippt Koppar 7 Dal.	8½ Dal.
Skipp. Pläte Kopper 6½ Dal.	7 Dal. 26
Skippund Rå Koppar 6½ Dal.	7 Dal. 26
Skippund Stång Jern	— 20 ör. — 25
Räst Nsmunds Jern 7 Dal.	12 ör. 9½ Dal.
Skipp. Harniske Pläter	— 30 ör. 1 Dal. 6
Skipp. Spiel Pläter	— 30 ör. 1 Dal. 6
Skipp. Rör Pläter	— 26 ör. 1 Dal.
Skippund Lodh	— 18 öre. 23
Skippund Ankar	— 20 öre. 25
Skippund Smide Jern	— 30 ör. 1 Dal. 6
Skippund Spijk	— 1½ Dal. 2 Dal. 6
Skipp. Jern-Skylt	— 20 öre. 25
Skippund Ståål	— 1 Dal. 4 öre. 1 Dal. 12
Skippund Tacke Jern	— 10 öre. 13
Skippund Swastwel	— 20 öre. 25
Skippund Aluum	— 20 öre. 25
Skippund Wichtril	— 10 öre. 13

D h h h 3

Skip

	Uf Indbyggjarne hells we vðhæppat.	Sædet til Frem- mande.
Skippund Rødsfarga	— —	10 ðre. 13
Tunna Spijt	— 1 Dal.	1½ Dal.
Hundrat Spijt	— —	1 ðre. 1½
Tunna Hwete	— —	5 ðre. 6¼
Tunna Rogh eller Korn	— —	4 ðre. 25
Tunnor Haffra	— —	2 ðre. 2½
Tunna Smør	— 1 Dal.	4 ðr. 1 Dal. 13
Faat Trään	— 1 Dal.	4 ðr. 1 Dal. 13
Spiell	— —	1½ ðre. 1¼
Tunna Lax	— —	22 ðre. 28
Tunna Nål	— —	26 ðr. 1 Dal.
Røtt Lax	— —	1 ðre. 1¼
Pund Nål	— —	1 ðre. 1¼
Skippund Torrfist	— —	26 ðr. 1 Dal.
Skipp. Skjrd Talg	1 Dal.	4 ðr. 1 Dal. 13
Tunna Skjrd Talg	— —	30 ðr. 1 Dal. 6
Skippund Råå Talg	— —	26 ðr. 1 Dal.
Skippund Ost	— —	30 ðr. 1 Dal. 6
Tunna Sielspeck	— —	20 ðre. 25
Skippund Wax	— 6¼ Dal.	7 Dal. 26
Tunna Røtte	— —	20 ðre. 25
Tunna Dre Tungor	— —	30 ðr. 1 Dal. 6
Tunna Røtenfett	— —	10 ðre. 12½
Tunnor Trånbarma	— —	2 ðre. 2½
Tunna Regenbgon	— —	20 ðre. 25
Tunna Torst	— —	5 ðre. 6¼
Tunna Serdmning	— —	5 ðre. 6¼
Tunna Salte Gæddor	— —	6 ðre. 7¼
Oxe	— —	20 ðre. 25
Hæst	— —	30 ðr. 1 Dal. 6
Defet Oxehudar	— 1½ Dal.	1 Dal. 18

Uf I.

ðre.

Uf I.

	Uf Indbyggjarne hells we vðhæppat.	Sædet til Frem- mande.
Defet Koohudar	— —	30 ðr. 1 Dal. 6
Defet Hwite Kalffskin	— —	5 ðre. 6¼
Defet Brokote Kalffskin	— —	3 ðre. 3¼
Defet Bockskin	— —	20 ðre. 25
Defet Getheskin	— —	10 ðre. 12½
Defet Fårskin	— —	5 ðre. 6¼
Defet Lambskin	— —	3 ðre. 3¼
Hæstehudh	— —	1½ ðre. 1¼
Elgshudh	— —	20 ðre. 25
Bereed Elgshudh	— —	30 ðr. 1 Dal. 6
Gråskins Fodher	— —	20 ðre. 25
Timber Haraskin	— —	1½ ðre. 1¼
Kattskins Fodher	— —	9 ðre. 11¼
Harskins Fodher	— —	5 ðre. 6¼
Keenshudh	— —	3 ðre. 3¼
Timber Gråwærd	— —	4 ðre. 5
Timber Hermelijn	— —	4 ðre. 5
Bidrnskin	— —	10 ðre. 12½
Wargskin	— —	10 ðre. 12½
Swart Rååff	— 1½ Dal.	1 Dal. 18
Brandt Rååff	— —	20 ðre. 25
Korb Rååff	— —	10 ðre. 12½
Rødt Råffskin	— —	4 ðre. 5
Hwitt Råffskin	— —	1 ðre. 1¼
Blædt Råffskin	— —	4 ðre. 5
Færffskin	— —	20 ðre. 25
Båfwerffskin	— —	25 ðre. 31¼
Mårdffskin	— —	5 ðre. 6¼
Bitterffskin	— —	4 ðre. 5
Roffin	— —	1½ Dal. 1 Dal. 18
Paar Sablar	— —	20 ðre. 25

ðre.

Defet

	Af Indbyggjarne hells we vskleppat.	Saldot til Frem- mande.
Deker Siakskin	10 öre.	12 $\frac{1}{2}$
Hiortehudh	10 öre.	12 $\frac{1}{2}$
Timber Mencker	5 öre.	6 $\frac{1}{4}$
Deker Boraner	10 öre.	12 $\frac{1}{2}$
Deker Ryske Zuffter	2 $\frac{1}{2}$ Dal.	3 Dal. 4
Läst Tidru	1 Dal. 18 öre.	1 Dal. 30
Tunna Beel	4 öre.	5
Ekebiälke	4 öre.	5
Stycke Eketimber	4 öre.	5
Tolfft Furutimber	5 öre.	6 $\frac{1}{4}$
Tolfft Grantimber	5 öre.	6 $\frac{1}{4}$
Hundrade Bandstakar	3 öre.	3 $\frac{3}{4}$
Tunna Haslenötter.	10 öre.	12 $\frac{1}{2}$
Tolfft Bordwedh	6 öre.	7 $\frac{1}{2}$
Tusend Väcter	12 öre.	15
Waste Trä	15 öre.	18 $\frac{1}{4}$
Eke Stolpa	5 öre.	6 $\frac{1}{4}$
Hundrade Wagenkott	3 Dal. 4 öre.	3 Dal. 29
Hundrade Knapholt	10 öre.	12 $\frac{1}{2}$
Hund. stort Pipenholt	30 öre.	1 Dal. 6
Hund. smät Pipenholt	20 öre.	25
Tolffter Granbord	2 $\frac{1}{2}$ öre.	3
Tolfft Ekebord	6 öre.	7 $\frac{1}{2}$
Eke Plancka	5 öre.	6 $\frac{1}{4}$
Botten Träl	6 öre.	7 $\frac{1}{2}$
Faag Ulla	6 öre.	7 $\frac{1}{2}$
Hundrade Tunnebotnar	3 öre.	3 $\frac{3}{4}$
Furu Stolpe	1 $\frac{1}{2}$ öre.	2
Furu Biälke	1 $\frac{1}{2}$ öre.	2
Epira	1 $\frac{1}{2}$ öre.	2
Skippund Lijn	1 $\frac{1}{4}$ Dal.	1 Dal. 18

Af I.

öre.

	Af Indbyggjarne hells we vskleppat.	Saldot til Frem- mande.
Skippund Hampa	26 öre.	1 Dal.
Tunna Fiäbrar	2 $\frac{1}{2}$ öre.	3
Fampn Wedh	4 öre.	5
Tolffe Sägebräder	3 öre.	3 $\frac{3}{4}$
Tunna Elgshäde	1 öre.	1 $\frac{1}{4}$
Aleu Wadmal	$\frac{1}{4}$ öre.	$\frac{1}{4}$
Läst Sacker	5 öre.	6 $\frac{1}{4}$
Matta	1 öre.	1 $\frac{1}{4}$
Skälpund Bävergåld	10 öre.	12 $\frac{1}{2}$
Tunna Enebrä	5 öre.	6 $\frac{1}{4}$
Tunna Lijnströ	10 öre.	12 $\frac{1}{2}$
Läst Lätt	6 öre.	7 $\frac{1}{2}$

Af I.

öre.

Accijs

Af Fremmande Drycker.

Ahm Ungerst Wijn	4.
Ahm Bastart	6.
Ahm Alefant	6.
Ahm Malwersij	6.
Ahm Mustatella	5.
Ahm Renskt Wijn	4.
Ahm Spanst eller Carnarij Wijn	4.
Ahm Franskt Wijn	3 $\frac{1}{2}$.
Drehöfvd Franskt Wijn	4.
Ahm Brännewijn	5.
Tunna Riplemust	2.
Tunna Fynst Middh	4.
Tunna Littoust Middh	4.
Tunna Lybest Middh	3.

Af I.

Rijfz
Daler.

	Tunna Wismars Middh	—	3.
	Tunna Rigest Middh	—	3.
	Tunna Sundst Middh	—	3.
	Tunna Stetinist Middh	—	3.
	Tunna Curist Middh	—	3.
	Tunna Dansk Middh	—	3.
	Tunna Rästocker Middh	—	3.
	Faat Pryking	—	3.
	Faat half Pryking	—	2.
Af I.	Faat Brunswiks Mumma	—	4.
	Tunna allehanda slags Mumma	—	3.
	Faat Lybest Döl	—	3½.
	Faat Wismars Döl	—	3½.
	Tunna Lybest Döl	—	3.
	Tunna Hamburger Döl	—	3.
	Tunna Stetinist Döl	—	3.
	Tunna Rostocker Döl	—	3.
	Tunna Gripswalds Döl	—	2.
	Tunna Sundst Döl	—	2.
	Tunna Wismars Döl	—	2.
	Tunna Kälbergs Döl	—	2.
	Tunna Bårs Döl	—	2.

Rijf
Daler.

Verderingen på thet Godz som
vthskippas.

Af I.	Skippund Bngerste Pläter	—	80
	Skippund Kläcke Koppar	—	80
	Skippund gammal Regle Koppar	—	80
	Skippund brand Koppar	—	80
	Skippund afflyt Koppar	—	80

Daler.

Skipp

	Skippund ny Regle Koppar	—	60
	Skippund Pläte Koppar	—	67
	Skippund Rå Koppar	—	67
	Skippund Stång Järn	—	10
	Skippund Horniste Pläter	—	15
	Väst Skmunds Järn	—	70
	Skippund Spiäll Pläter	—	15
	Skippund Rör Pläter	—	12
	Skippund Rodh	—	6
	Skippund Smitt Järn	—	15
	Skippund Spijst	—	20
	Skippund Järn = Skytt	—	10
	Skippund Lacke Järn	—	5
	Skippund Ståål	—	17½
	Skippund Swastwel	—	10
	Skippund Aluun	—	10
Af I.	Skippund Wichtril	—	5
	Skippund Rödhfärga	—	5
	Tunna Spijst	—	15
	Tunna Smör	—	18
	Faat Trään	—	18
	Tunna Lax	—	9
	Tunna salt Nål	—	12
	Skippund Torrfist	—	12
	Skippund stjern Talg	—	18
	Tunna skurd Talg	—	16
	Skippund råå Talg	—	12
	Skippund Ost	—	15
	Skippund Wax	—	100
	Tunna Stalsack	—	10
	Tunna salt Rött	—	10
	Tunna Ore Tungor	—	15
	Ore	—	10

Daler.

Till 2

Däst

Häst	—	—	—	15
Deker Oxhudar	—	—	—	20
Deker Kohudar	—	—	—	15
Deker hwiite Kalffstin	—	—	—	3
Deker brokote Kalffstin	—	—	—	1½
Deker Bockefkin	—	—	—	9
Deker Getheskin	—	—	—	5
Deker Fårskin	—	—	—	2
Deker Lambskin	—	—	—	1½
Elghwdh	—	—	—	10
Beredd Elghwdh	—	—	—	15
Gröskins Fodher	—	—	—	10
Harstins Fodher	—	—	—	3
Keenshwdh	—	—	—	1½
Timber Gråvärck	—	—	—	2
Timber Hermelin	—	—	—	2
Bidenskin	—	—	—	4
Wargskin	—	—	—	4
Swart Rååff	—	—	—	20
Brandt Rååff	—	—	—	10
Kors Rååff	—	—	—	4
Röde Rååffkin	—	—	—	2
Blådt Rååffkin	—	—	—	2
Zårffkin	—	—	—	10
Båfwerffkin	—	—	—	12
Mårdskin	—	—	—	3
Bitterffkin	—	—	—	2
Loftin	—	—	—	20
Paar Sabelskin	—	—	—	10
Deker Eålffkin	—	—	—	4
Hiortehwdh	—	—	—	4
Timber Menker	—	—	—	2½
Deker Borawer	—	—	—	5

Af I.

Daler. Af I.

Deker

Deker Rybe Zuffter	—	—	—	35
Råst Lidru	—	—	—	25
Tunna Beef	—	—	—	2
Eke Bille	—	—	—	2
Eke Timber	—	—	—	2
Tolfft Furutimber	—	—	—	3
Hundrade Bandstakar	—	—	—	1½
Tunna Haslenötter	—	—	—	5
Tolfft Bordwedh	—	—	—	3
Tusend Lächter	—	—	—	6
Maste Tråd	—	—	—	7½
Eke Stolpe	—	—	—	3
Hundrade Wagenskott	—	—	—	50
Hundrade Knapholt	—	—	—	5
Hundrade stort Pipenholt	—	—	—	15
Hundrad småt Pipenholt	—	—	—	10
Tolfft Granbord	—	—	—	1
Tolfft Ekebord	—	—	—	3
Gaet Alfa	—	—	—	3
Tunna Botnar	—	—	—	1½
Eke larck	—	—	—	2½
Spiåll	—	—	3 Mark.	
Hundrade Spiåll	—	—	12 öre.	
Pund Nål	—	—	3 Mark.	
Rödt Lax	—	—	20 öre.	
Tunna Hwete	—	—	—	2½
Tunna Rogh eller Korn	—	—	—	2
Tunna Hassra	—	—	—	1
Tunna Rökensfett	—	—	—	6
Tunna Trånbarma	—	—	—	1
Tunna Regen Dgon	—	—	—	10
Tunna Torff	—	—	—	3
Tunna Strömning	—	—	—	3

Daler.

3111 3.

Tun=

Tunna Cijf	—	—	—	3
Tunna Salta Gaddor	—	—	—	3 $\frac{1}{2}$
Botn Twäl	—	—	—	2
Hästehndh	—	—	—	1
Timber Harastin	—	—	—	$\frac{1}{4}$
Skippund Lijn	—	—	—	20
Skippund Hampa	—	—	—	12
Tunna Fiadrar	—	—	3 Mark.	
Fampn Wedh	—	—	3 Mark.	
Tolfft Sägebräder	—	—	5 Mark.	
Tunna Elgghäär	—	—	2 Mark.	
Allen Wadmal	—	—	4 öre.	
Läst Säckar	—	—	—	3
Matta	—	—	2 Mark.	
Skälpund Båfmergåld	—	—	—	5
Tunna Enebär	—	—	—	3
Tunna Lijnföd	—	—	—	6
Läst Tått	—	—	—	3
Furu Scälpe	—	—	3 Mark.	
Epira	—	—	1 Mark.	
Furu Biälke	—	—	3 Mark.	
Hwit Käfflin	—	—	3 Mark.	

Daler.

Af I.

Tull-Ordning i Bpstäderna.

Skippund Yngerske Pläter	—	—	5	Mark.
Skippund Kläcke Koppar	—	—	5	Mark.
Skippund ny Kegel Koppar	—	—	5	Mark.
Skippund gammal Kegel Koppar	—	—	1	Daler.
Skippund bränd Koppar	—	—	5	Mark.
Skippund Pläte Koppar	—	—	1	Daler.
Skippund affklippt Koppar	—	—	5	Mark.
Skippund rå Koppar	—	—	1	Daler.

Skipp

Skippund Sjäng Järn	—	—	1	Mark.
Läst Odymunds Järn	—	—	1	Daler.
Skippund Harniske Pläter	—	—	1	Mark.
Skippund Spiäll Pläter	—	—	1	Mark.
Skippund Rodh	—	—	4	öre.
Skippund Smide Järn	—	—	1	Daler.
Skippund Spjfk	—	—	1	Daler.
Af I. Skippund Järn Skytt	—	—	1	Mark.
Skippund Stäl	—	—	1	Daler.
Skippund Lacke Jätu	—	—	4	öre.
Skippund Swafwel	—	—	1	Mark.
Skippund Wichrit	—	—	4	öre.
Skippund Alum	—	—	1	Mark.
Skippund rödh Färga	—	—	4	öre.
Tunna Cijf	—	—	1	Mark.

Ther hwar och en weet sigh efferrätta. ÅÅum Wåshby Gård, then 3. Februarii, åhr 1615.

Gustavus Adolphus.

Örordning 1:mo om fri Gästnings och Skiuksfärder. 2:do om Taverneres inrättande. Datum Wåshby Gård den 3 Februarii Åhr 1615.

Wij Gustaf Adolph, medh GUDs Nådhe, Sverigis, Göthis och Wendis vshårade Konung och Arffurste, Storfurste til Finland, Hertigh til Estland och Westmanneland, etc. Vidre mitterligt, at ändoch Wij på sidsihåldne Riiksdagh i Drebroo, hafve genom Wårt öpne Patent låtit förbiudha alle Friliggästningar och Skiuksfärder, för them som medh Wåre frije Våsh icke wore vshände eller kallade, förhopligen at hwar och en

119

sigh ther efter råtta skulle, och Allmogen kunna någon lijfa: Så förnimme Wij dock lijkwäl icke vthan förreest, at sådan Wår wålmening, anrättad til Wåre trogne Rundersätters wålfärd, icke hafwer nått then frucht och vthgång, som Wij efter tractat och förhoppes hadhe, så at Allmogen så sedan som förr, lijfa är medh Gåstning och Siugfärder betungat, eij niutandes hws eller heemfridh, eij fridh på wågharna och the- ras råtta resa, och blifwe ändoch ther osivan uppå medh hugg och slaggh som oftast öfwerfallne, måstedeels af them som ingen bested medh sigh hafwa. Hwarföre äre Wij förorsakade wordne, at gripa til skarphet i saken, på thet Rundersäterne måghe fredhade warða, och Wij medh mycken oändelig klaghemål för- konte: Och på thet at ingen må hafwa sigh för ovetenheet skul at enskylla, hafwe Wij ännu til öfwerfridh genom thetta Wåret öpna Bress, hwarom och enom welat för olyckan warra, och ett wist Säte föreskrifwa, hwar efter sigh så wål then re- sande Man, som Allmogen må hafwa at råtta.

Först wele Wij, at alle Omlegningar til frij Fordenstap, skole efter thenna dagh aldeles blifwa affskaffade, vndantagandes them som medh Wåre egne frije Pass anten blifwa ifrån Öf- affärdade, eller til Öf kallade, hwilka måghe besökia Ländz och Fierdingsmän om Fordenstap, så starck til Personer och Hä- war som sielfwa Passet vthwiser, och eij starckare: Hwar Wij och vthände någre Censpännare eller andre, them wele Wij jämpte Wåre frije Pass, låte allställa Wåre Postwapner, på thet the ifrån andre så mycket bättre stillas och kunnas kunne. I lijka måtto skole och alle the hafwa Postwapn, som blifwa til Öf af Wåre Officerer och Ståthållare vthi Wåre åhrendes affärdade, så och the som af Wåre Embegmän eller eliest stic- kas i Landet, at beställa om Wåre och Cronones wårdande sa- ter, hwilke sedan Allmogen pligtigh wara skal at framfordra vthan försummelse eller drögsmål, på thet Wåre åliggande åh- render icke nederläggias och försummas. Hwar och Hennes
Maj:t

Maj:t Wår Alltelige käre Fru: Modher, eller någon af Urs- Fursterne vthände thetas tienare medh Pass och Postwapn, the skole i lijka måtto, som om Wåre tienare sagdt är, för- fordrade blifwa.

Når och Krigsfolcket blifwer vpsfordrat, eller af Dagh för- kostwade, skole the icke här efter som här til stingsas at, vthan toge then wägen them blifwer tilordnat vthi Fäniketaals, hwilke af Allmogen medh nödtorffig Maat och Öhl skole blifwa vnderhåldne, såsom och medh Hast til thetas Träs och Tingest framfordrade, men ingen Soldat eller Knecht, skal någon Hast af Allmogen tildelas, medh mindre han siul är, vthan gånge til foot, eij heller skal någon Ryttare toga Hast af Allmogen, vthan ther han wil rida, så rida sin egen Hast.

Och på thet här medh så mycket richtigare må tilgåå, så skal then som Krigsfolcket at vpsfordra blifwer förordnat, eller och i hans frånwähru Ryttemästaren eller Höffwismanden, för- kunna Krigsfolksens ankomst, hwar Fougde i sitt Låhn, the- igenom the sågandes warde, några dagar förr, och skal sedan Fougden tilordna them wiså Mattläger, efter som Lagret är stort til, och låta them så vnderhållas af Allmogen vthi wiså ther til förordnade Byar, och icke såsom här til är steedt, om- läggias frång om hela Häredet. Så skole och Mattlägren al- tidh så läggias, at the om Sommar och Wintertidh, altidh äre åth minste tree eller mehr mijler ifrån hwar andra beläg- ne: Men om Höst och Wår äth minste två eller meer mijl, och at Folcket eij blifwer på itt ställe länger än een natt liggan- de: Och skal Fougden, eller i hans frånwähren Skrifwaren, sampt medh Ländsmannen af hwarie Häredh, wara förplich- tat at sielff ledhsaga them genom Låhnet, ändeligen så lagand- des, at the blifwa nödtorffeligen, och efter thetta Wåret Mandat fordrade, och dochlijkwäl Allmogen i alla måtto fre- dat och förswarat.

När Krigsfolket således blifwer förlagdt, skola the allsamlige Allmogen uppehållas, icke til öfwerstödh, vthan nödh torfften: Och skal alltidh Ryttemästaren, Höfswigmannen eller then som förer Folcket, för hwarit Matteläger qwittera Fougden, Skrifwaren och Ländzmannen, förmålands ther vthi huru stard han thet Matteläger varit hafwer: Och skal sedhan Fougden och Skrifwaren giöra reda för thet som af Allmogen ther til hielpes lijka som för annan Inkomst, på thet icke mera må ther tagas än som nödtorffteligen behöfues.

Giör nu någhon af Krigsfolket, thet ware sigh Ryttare eller Knecht, någhon Präst, Borgare eller Bonde vthi thetta sitt Tägande, något wäldwärd, medh Köfwande, Rappande, Dugg eller Slagh, och blifwer baar och wid färst gärning åtagen så at han thet icke neeka kan, så förplichte Wij här med Ryttemästaren, Höfswigmannen och thetas Underbefahl, som tilstådes är, at the jämte wid Fougden, Skrifwaren och Ländzmannen, som på Landgens wägnar äre närwarandes, strax låte taga then samma widh hufwudet, och vthan något upskoff eller drögsmähl, låte vthi the andres åsynn straffa honom til Lifwet, såsom för Edzöres brutt: Åre the och fiere än en, stånde alle samma rätt. Klagat nu någon af Allmogen ther öfwer, och hwar andre kan icke neeka, oanseedt han är icke baar åtagen, stånde icke thes mindre sitt straff, som sagdt är; Men säger han neij för sig, så at man icke fullkomligen kan honom thet ther straff öfwerlyga, så skal han anten fåtias i Wäre Hächte, eller tagas i Borgen händert til näste Ting, och ther lijdhä och vngålls hwar Lagen medgifwer.

Blifwer och ther öfwer klagat, at Wäre Fougdar och Befälningssmän eller Ryttemästare, Höfswigsmän eller thetas Underbefahl, icke giöra sitt til saken, och efterkomma thetta Wärl Mandat, så befalle Wij Wäre Underfäter, som wäld och orätt kjudit hafwa, at taga bewijs uppå sijn klagemähl, och begifwa sigh ther medh til Ds, eller i Wäre fränwahru til Wäre Hoff Rätt,

Rätt, och gifwa Ds ther om tillkänna, så skal Fougden, Ryttemästaren, Höfswigmannen, eller then som Execution anten försummat eller hindrat hafwer, swara sielf til saken, och ther han ther til bindas kan, straffas medh samma straff, som then andra hade bordt vthstå, therutinnan Wij ingen skonsmähl giöra wele, ej heller af androm at skee, tilstådia. Skeer och sådant öfwerwäld i något thet Landskap, tijt Wij Wäre Ståthollare förordnat hafwa, så må then Klagande först besökia them, och the ware förplichtade at skaffa honom Rätt.

Och på thet Allmogen thes bättre och beqwämligare må kunna förfordra förbemälte Wäre, Wäre Alltelige käre Fru, Moders, så och Årffursternas Postier, så wäl som Krigsfolket, så wele Wij först, at ingen som frij Fjordenskap och omläggning böe niuta, skal taga flere Hästar eller Fjordenskap, än Pabec vthwijfar. I lijka måtto skal icke heller någhon Ryttare eller Knecht, eller hwar namn han hafwa kan, besökia Ländz eller Fierdingssmän om frij Fjordenskap, oftare än the tåga Fänike taals, vthan och så tijt the eliest resa i Landet af eller til, eller och eliest gifwa sigh ifrå thetas Fänika vthur wägen, så skole the besökia Tawerner eller Gästgifware, och niuta samma Rätt som en annan god Man. Sedan wele Wij ej heller, at någon af Allmogen skal för sådan ordentlig Gästning, som sagde är, frij wara, thet ware sigh Skatte, Crone eller Frelse, thet ware sigh sedan oförlänte eller förlänte, til Wäre Tjänare eller Krigsfolck tildeelte (vndantagandes the Frelses-Bönder, som på een Mil när Wärens Sättegårdar äre belagne) alle andre sware til Landgens beswär, effter Sedwane och hvars och ens Rätt. Understå sigh någon som af Ds Förlänning hafwer, thet ware sigh Wälen eller andre Wäre Tjänare, Ryttare eller Knechter, at förswara sine Förlänningar eller Tildeelnings-Hemman för sådana Englige Skiutsfärder och Gästningar, sedan thetta Wäre Mandat är publicerat och förkunnat å Haredz-Ting, så gifwe Wij Wäre Ståthollare eller

Fougdar Fullmacht och Befallning, at wederkännas samma Förläning, eller Tildeles-Hemman, och på Wäre wägnar upå våra then Åhrs-Ränta.

Dwar och Wår Ståthållare eller Fougde thet försummar, skal han upfylla Ds Rånman af sitt eget, och betala the andre Coknerne sin skada åter. Men biuder then wäld som Förläningen innehafwer, och sätter sig här emoot, så skal han icke allenast hafwa förwertat sin Förläning, vthan och på Fougdens anklagan skal han blifwa stämmd för Wår Hoff-Rätt, och swara ther för Rätta, och sedan lida och vndgålla hwad Rätten medhgifwer. Doch wele Wij här medh Wäre Ståthållare och Fougdar befalt hafwa, at the tilföremne sanningen wäl vthleta, och skada genom hwars skuld sådant är skedt, på thet ingen må någon orätt wederfaras, och then bråglige allena straffas, såsom och at the inseende hafwa medh Ländz- och Fierdingmän, at the medh Omläggningar ingen någon orätt tilfoga för afwund skuld, eller någon förskona för weeld skul, vthan låta hwarion och enom niuta lika och sin wälfångne Rätt.

Föruthan these, som för är sagdt, nemligen, the som Wäre, Wår Elskelige Fru-Möders och Arffursterne Postwäpn, så och Wäre och Wäre Embegmäns frije Pass hafwa, och rest i Wäre åhrender, samt hele eller halfwe, Ryttare eller Knecht Fenikor, skal ingen niuta någon frij Fjordenkap eller Omläggning, vthan alle choo the och wara kunne, Adelsmän, Borgare, Kriigsmän, Inländske eller Bihländske, skole besökia Tafwerner eller Gåstgifware om Maat, Dhl och Håst, och gifwa honom ther skäl före: Nemligen, rider någon sin egen Håst, så gifwe för ett Mattfoder tree öre, wil han sig Håst leija, och är en Wår Dienare eller Adelsman, så gifwe för mjilen fyra öre, men alle andre förlikas medh Tafwernerne thet bästa the gitte. Wil siah någon Bått leija, och är En, gifwe för mjilen fyra öre, är the Två, gifwe för mjilen sex öre, är the flere, gifwe så för hwar Person två öre.

Hwil

Hwilken som och rider någon Tafwernerens Håst, långer an them hafwer åsemdd, och blifwer ther til Lagligen wunnen, straffes som för annat Råån, doch så at honom icke nekas Håst til nästa Gåstgifware för skäl och rätt: År och någon så obarmhertig, at han medh sitt otillbörlige ridande, giör Bondens Håst onyttig och fördärwat, hwad heller Håsten är legd eller el, han skal betala Håsten sielff, och återgålda Bonden thes wård, effter Mådsmanne ordom, medh Sex Mark öfwer Målsägande saak, doch så frampt han Håsten legdt hafwer, skal så mycket afdragas, som til Lego gifwit är.

Når then Wåghfarande kommer til Tafwernerne, och wil sig medh hans tilredelse åthnōia låta, så gifwe tree öre för måttijden, och betale Dlet särdeles, wil han sig medh Bondens tilredelse eij låta åthnōia, så köpe af Tafwernerne hwad han behöfwer, effter som thet går och gäller å rättan Torgsdag i näste Köpstad, och them bäst åsember.

Wil icke Tafwernerne wåghfarande Manne Huus låna, eller för gode stål medh Maat, Dryck och Fjordenkap hiespa, så skal han til Ding föras, och böte sedan Sex Mark til treeskiptes, Konunge, Målsägande och Hårede, och hwar then wåghfarande ther af någon skada lijder, skal Tafwerne then vprätta och swara til.

På thet nu thenne Wår Stadga thes bättre må ställas i wårket och handhafwes, så är Wår afswarlige, stränge willia och befallning, til alle Håredshöfdingar och Håredynämder öfwer hela Riket, at the förordna hwat vthi sitt Håred, och medh alle Landzwägar, Tafwerner eller Gåstgifware, en, tree eller flere tilhopa, effter som Landstråken store äre, och then Wåghfarande förmå at wedertaga, och skole jw på hwar half-ander milj åth minste, Gåstgifware wara, och så lagas, at så många Tafwerner, som then Wåghfarande förmå at framfordra, äre satte och förordnade i alle Håred, emellan thetta

Rfff 3

Dato

Dato och then 1. Maji nästkommades. Man skal och thet grant hafwa i acht, at man sätter til Gästgiffware them, som icke långt äre boendes ifrå wägen, såsom och them som godh råd hafwa, och then Wägfarande Man förmåge med Fordenkap försörja.

Försummar thet någon Häredshöfdinge, så börhe therförre förste gången Sex Dahler, Konunge, Målsägande och Häred, och sedan så ofta ther fiäres oppå, alt in til then 1. Julij nästkommades.

Hafwer han än så icke tillfatt Tatwerner, så skal thet Wäre Fougde weta, och Häredshöfdinge thet öfwerlygha, hwilken och sedan han öfwerlyghat, och laghwunnen är, skal sin Häredsrätt mista, och fänge then aldrig åter. I lijka måtto ther Wäre Fougde försummar sigh, at drifwa ther oppå, och sådant kan honom skäligen wistias, skal han för sin försummelse i tilbörlijg straff tagen warda.

Ellest när Tatwerner fatte äre, skola the så wäl som theras Gäster å niuta then rätt och Fred, som Swerigis Lagh them tilldelar, och eho them sedan wäldgäster, straffas efter thet 26 och 27 Cap. i Konungs. Balsken.

Wij wele och här med strängeligen förbudit hafwa alle, eho the hälft wara kunne, Wäre Embesmän och Tienare, så wäl som alle andre, vthi hwad fall, stånd eller wärde the äre, at sända theras Hestar i Fodring til Wäre och Cronones Bänder, såsom här til see plögar, Allmogen til een stoor tunga, såsom och at beswädra Allmogen med sine egne Förster och Skiugning.

I lijka måtto förbiude Wij och alle, så wäl Wäre Tienare som andre, at upptaga någon Hest af Allmogen på wägarne, thet the äre på sine rätta resor, eller och i Städerna tijt the äro Dragne medh theras wahrur, eller vthi andre ährender, vthan at the låte them frij, felig och obehindrat resa af och til.

Gjör någon här emoot, och sänder sina Hestar lijkatwisi i Fodring, så befalle Wij Wäre Ståthållare och Fougdar, at the strax

strax låte upptaga theras Hestar vthan ähstildnat, ehvem the tillhöre, och tilhålla them som sådan Gästning gjöra, at upprätta Bänderne all then kostnad som ther på i medler tijd är gångit. Men försitter och förtiiger thet någon Ståthållare eller Fougde, och hafwer, kan see, försyn för them som thet gjöre, så skal han sielff uppfylla Öh och Målsäganden skadan, och wore eij Man thes wätter. Sänder och någon Ståthållare eller Fougde sielff sine Hestar i Fodring, han skal, förvthan thetta förbemalte straff, såsom en otrogen Befallningsman näffst warda.

Finnes och någon som icke hafwer ännu försyn, at röfwa på Allmänne wägar, upptaga Hestar i Gatur och Gränder, Bänder widh Broon och Färiestäder, twingar Bonden til Fordenkap, Öhl, Brännewijn, Penningar eller annat slikt, liuger sigh frij Fordenkap til, gjör wäldswärkan, eller begiär annan otillbörlijghet, och blifwer baar och åtagen, han skal hafwas för rätta, ther saken är gjörd, anten i Städerna eller på Landbygden, och straffas efter flitig ransakning och föregängen Doom, til Liff, Nächte eller Penninge. Böte. Wistes någon thet, och är eij baar åtagen, doch så at ther äre tekn eller gifningar til, så vtlede sigh medh godh skäl efter sielff sine Edhe.

Nedan Wij och wäl kunne tänckia at monge skola finnas, som emoot thetta Wäre Mandat mootwilleligen brytandes warda, och gjöre wäldswärkan eller annan öskäl emoot Rätt och Heemstid, så skal Wäre Fougde eller Ländigman, medh Allmögens hielp fånga honom, och efter som saken är til, anten sätta honom i wächstelse, eller tagan i Borgen til näste Häredz Ting, och så låta Rätten öfwer honom gånga. Kymmer någon, så at han icke blifwer fången, så skal Häredshöfdingen i the Härede giärningen gjörd är, lysa honom Bittagan å näste Ting, och Fougden wara plijtig at förkunna Ståthållaren (om ther någor är) eller Fougden, som näste Befallningen hafwer, thet brosliges misgärning, hwilke skole i lijka måtto på alle Häredz Ting

Ting låta lysa honom friholdds, til thes han biuder Laga wårn för sig, och wil til Rätta swara, så må han framkomma medh Leigd effter Lagen, och eij eliest.

Nu hånder sig at någon dragher til Låndzmannen eller Fierdingzmannen, och begärrar Omläggning, föregifwandes sig hafwa frij Pass, och förty wil han frij Fordenstap hafwa, läg- ger Låndz- och Fierdingzmannen honom om til frij Fordenstap, och eij tilförenne skädar hans Pass och Bested, och Bonden thet öfwer klagar, så skal Låndz- och Fierdingzmannen gifwa Bonden, til hwilken han lagd war, fyre öre för hwar mjil han skufat hafwer medh en Hest, och återgälla honom Kosten som förtärd är, så frampt samma Kael finnes orätter i sina åhrender warit hafwa: Wil Låndz- eller Fierdingzmannen Bonden sin skada, som sagdt är, eij återgälda godwilligt, så skal Bonden taga Witnen och skäl sin, och Låndz- och Fierdingzmannen sin försummelse öfwertryga widh Tinge, och så skal Låndz- och Fierdingzmannen Bonden thet dubbelt betala.

Wij befalle förthen skull alla Wåre Underfåter, Edle och Dedle, yppare och ringare, så wål som alle Fremmande, som innan Sweriges Grensor resa wele, at the rätta sig aldeles effter thenna Wår Stadga, synnerligen och särdeles befalle Wij Wåre Embegmän och Tjenare, Ståthållare, Häredshöfdingar, Foug- där, Skrifware, Häredznåmd, Låndz- och Fierdingzmån, at the hafwa häruthinnan itt noga, flitigt och troget upseende, at thet- ta Wårt Mandat må på alle Häredz- Ting, näst efter thetta Dato, för menige Man upläsas och förkunnas, och sedan vthi alle sine Puncter obrägligen hållas och effterkommas, så klärt hwar och en år at vndsly Wår Hembd och Brede. Til ytter- mera wisso, hafwe Wij thetta medh egen hand vnderskrifwit, och Wårt Konungzlige Secret försegla låtit. Actum Wåshby Sård, then 3. Februarij, Åhr 1615.

Gustavus Adolphus.

Sörord-

Sörordning 1:mo om fri Gåstningar och Skiutsfärder. 2:do om Tawerneres Inrättande. Datum Upsala den 7. Februarii Åhr 1615.

Wij Gustaf Adolph, medh GUDs Nådhe, Sweriges, Gd- thes och Wendes vthkärade Konung och Arffurste, Store furste til Finland, Hertigh til Estland och Westmanneland, etc. Gidre witterligt, at ändoch Wij på sijdståldne Riiksdagh i Drebroo, hafwe genom Wårt öpne Patent låtit förbiudhe alla Frijgästningar och Skiutsfärder, för them som medh Wåre frije Pass icke wore vtsände eller kallade, förhoppligen at hwar och en sig thet effter rätta skulle, och Allmogen kånna någon liisa: Så förnimme Wij dock likwål icke vthan förtreet, at sådana Wår wålmening, anrättad til Wåre trogne Underfåtares wål- särd, icke hafwer nått then frucht och vthgång, som Wij efter- tractat och förhopps hadhe, så at Allmogen så sedan som förr, lika år medh Gåstning och Skiutsfärder betungat, eij niutandes hws eller heemfridh, eij frid på wagharna och i the- ras rätta rese, och blifwa ändoch thet öfwan uppå medh hugg och slaggh som oftast öfwerfallne, måstedeels af them som ingen bested medh sig hafwe. Hwarföre äre Wij förorsakade word- ne, at gripa til skarpheet i saken, på thet Underfåterne måghe fredhade warda, och Wij medh mycken vändelig klaghemål för- skonte: Och på thet at ingen må hafwa sig för öwetenheet skul at enskylla, hafwe Wij ännu til öfwerhöddh genom thetta Wårt öpne Bress, hwarom och enom welat för olyckan wara, och ett wist sätt föreskrifwa, hwar effter sig så wål then re- sande Man, som Allmogen må hafwa at rätta.

Först wele Wij, at alle Omläggningar til frij Fordenstap, skole effter thenna daggh aldeles blifwa affskaffade, vndantagandes them som medh Wåre egne frije Pass anten blifwa ifrån Öff offärdade, eller til Öff kallade, hwilka måghe besökta Låndz- och Fierdingzmån om Fordenstap, så stark til Personer och Hä-
LIII star

Har som sielfwa Paset vthwiiser, och eij starckare: Hwar Wi och vthfände någre Genspännare eller andre, them wele Wi jämpte Wäre frije Pas, låte tillstålla Wäre Postwapner, på thet the ifrån andre så mycket bättre skilias och kånmas kunne. S lika måtto skole och alle the hafwa Postwapn, som blifwa til Oh af Wäre Officerer och Ståthållare vthi Wäre åhrender affärdade, så och the som af Wäre Embesmän eller eliest skickas i Landet, at beställa om Wäre och Cronones wårdande saker, hwilke sedan Allmogen plichtigh wara skal at framsfordra vthan försummelse eller drögmål, på thet Wäre åliggerande åhrender icke neder läggias och försummas. Hwar och Hennes Maj:et Wår Alltelige käre Fru: Modher, eller någon af Ålts Fursterne vthfände theras tienare medh Pas och Postwapn, the skole i lika måtto, som om Wäre tienare sagdt är, fördrade blifwa.

Når och Krigsfolcket blifwer vpfordrat, heller af Låg förlofwade, skole the icke här efter som här til skingras at, vthan tage then wågen them blifwer tilordnat vti Fånite taals, hwilke af Allmogen medh nödtorfftig Maat och Ohl skole blifwa vnderhåldne, såsom och medh Håst til theras Tråsk och Tingest framsfordrade, men ingen Soldat eller Knecht, skal någon Håst af Allmogen tildelas, medh mindre han sül är, vthan gånge til foot, eij heller skal någon Ryttere taga Håst af Allmogen, vthan thet han wil riida, så riide sin egen Håst.

Och på thet här medh så mycket richtigare må tilgåå, så skal then som Krigsfolcket at vpfordra blifwer sbrordnat, heller i hans frånwahru Ryttermästaren eller Höfwitsmannen, förkunna Krigsfolkens ankomst, hwar Fougde i sitt Låhn, thet igenom the tågandes warde, några dagar förr, och skal sedan Fougden tilordna them wiha Natlläger, efter som Lågret är stori til, och låta them så vnderhållas af Allmogen vthi wiha thet til förordnade Byar, och icke såsom här til år skeedt, om

läggies fring om hela Håredet. Så skole och Natllågren altidh så läggias, at the om Commar och Wintertidh, altidh are åth minste tre eller mehr mijler ifrån hwar andre belågne: Men om Höst och Wår åth minste två eller meer mijl, och at Folcket eij blifwer på itt ställe länger än een natt liggande: Och skal Fougden, eller i hans frånwahru Skrifwaren, sampt medh Låndzmannen af hwar Håredh, wara förplichtat at sielf ledhsaga them genom Låhnet, åndeligen så lagandes, at the blifwa nödtorffteligen, och efter thetta Wårt Mandat fordrade, och dochliktwål Allmogen i alla måtto sbrat och förswarat.

Når Krigsfolcket således blifwer förlagdt, skole the af samptelige Allmogen vppehållas, icke til öfwerfödth, vthan nödtorfften: Och skal altidh Ryttermästaren, Höfwitsmannen eller then som förer Folcket, för hwar Natlläger qwittera Fougden, Skrifwaren och Låndzmannen, förmålandes thet vthi huru starck han thet Natlläger warit hafwer: Och skal sedan Fougden och Skrifwaren giöra reda för thet som af Allmogen thet til hjelpelika som för annan Inkomst, på thet icke mera må thet tagas än som nödtorffteligen behöfwes.

Giör nu någhon af Krigsfolket, thet ware sig Ryttere eller Knecht, någhon Präst, Borgare eller Bonde vthi thetta sitt Lågande, något wåldswård, medh Råswande, Rappande, Hugg eller Slagh, och blifwer baar och wid färst gånning åtagen så at han thet icke necka kan, så förplichte Wi här med Ryttermästaren, Höfwitsmannen och theras Vnderbefåhl, som tilstådes at, at the jämte med Fougden, Skrifwaren och Låndzmannen, som på Landzens wågnar are närwarandes, strax låte taga then samma widh hufwudet, och vthan något vpskoff eller drögmåhl, låte vthi the andres åshyn straffa honom til Lifwet, såsom för Edzöres brott: Are the och flere än en, stånde alle samma rätt. Klagat nu någon af Allmogen thet öfwer, och then

andre kan thet icke neeka, oanseedt han icke är baar åtaghen, frände icke thes mindre sitt straff, som sagdt är; Men säger han nej för sig, så at man icke fullkomligen kan honom thet thet strax öfvertyga, så skal han anten sättas i Wårt Hächtselse, eller tagas i Borgne händer til nästa Ting, och thet lidha och umgälla hwad Lagen medgiffwer: Blifwer och thet öfwer klagat, at Wäre Fougdar och Befallningsmän eller Ryttemästare, Höfwißmän eller theras Underbefahl, icke giöra sitt til saken, och effterkomma thetta Wårt Mandat, så besalle Wij Wäre Underlåter, som wäld och orätt lidit hafwa, at taga bewis oppå sin klagemähl, och begifwa sig thet medh til Öf, eller i Wår frånwahru til Wår Hoff-Rätt, och gifwa Öf thet om tillkänna, så skal Fougden, Ryttemästaren, Höfwißmannen, eller then som Executionen anteen försummat eller hindrat hafwer, swara sielf til saken, och thet han thet til bindas kan, straffas medh samma straff, som then andra hade bordt vthstå, therucinnan Wij ingen skonsmähl giöra wele, ej heller af androm at see, tilstādta. Steer och sådant öfwerwäld i något thet Landskap, tijt Wij Wäre Ståthållare förordnat hafwa, så må then klagande först besökia them, och thet ware förpligtade at skaffa honom Rätt.

Och på thet Allmogem beste bättre och beqwämligare må kunna förfordra förbemälte Wäre, Wår Alltelige käre Fru-Moders, så och Arffursternas Poster, så wäl som Krigsfolcket, så wele Wij först, at ingen som frij Jordenstap och omläggning bör niuta, skal taga flere Hästar eller Jordenstap, än Passet vthwißar. I lika måtto skal icke heller någhon Ryttere eller Knecht, eller hwad namn han hafwa kan, besökia Ländz- och Fierdingzmän om frij Jordenstap, oftare än thet åga Fänike-taals, vthan så tijt thet eliest resa vthi Landet af eller til, eller och eliest gifwa sig ifrån thetas Fänika vthur wägen, så skole thet besökia Tawerner eller Gåstgiffware, och niuta samma Rätt som en annan god Man. Sedan wele Wij ej heller, at nå-

gon af Allmogem skal för sådan ordentlig Gåstning, som sagdt är, frij wara, thet ware sig Skatte, Crone eller Frelse, thet ware sig sedan oförlänte eller förlänte, til Wäre Tjänare eller Krigsfolck tildeelte, undantagandes thet Frelses-Bönder, som på een Miß när Adelens Sätegårdar äre belagne, alle andra swara til Landzens beswär, effter Sedwane och hwars och ens Rätt. Understår sig någon som af Öf Förlåning hafwer, thet ware sig Adelen eller andre Wäre Tjänare, Ryttere eller Knechter, at förswara sine Förlåningar eller Tildeelings-Hemman för sådana Laglige Skiutsfärder och Gåstningar, sedan thetta Wårt Mandat är publicerat och förkunnat å Håredz-Ting, så gifwe Wij Wäre Ståthållare eller Fougdar Fullmacht och Befallning, at wederkännas samma Förlåning, eller Tildeles-Hemman, och på Wäre wågnar vpbära then Åhrs-Ranta.

Hwar och Wår Ståthållare eller Fougde thet försummar, skal han vpfylla Öf Rantan af sitt eget, och betala thet andre Sotnerne sin skada åter. Men biuder then wäld som Förlåningen innehafwer, och sätter sig här emoot, så skal han icke allenast hafwa förwertat sin Förlåning, vthan och på Fougdens anklagan skal han blifwa stämnd för Wår Hoff-Rätt, och swara thet til för Rätta, och sedan liida och vndgälla hwad Rätten medhgiffwer. Doch wele Wij här medh Wäre Ståthållare och Fougdar besalt hafwa, at thet tilförenne sanningen wäl vthleta, och skada genom hwars skuld sådant är stedt, på thet ingen må någon orätt wedersaras, och then bräslige allena straffas, såsom och at thet inseende hafwa medh Ländz- och Fierdingzmän, at thet medh Omläggningar ingen någon orätt tilfoga för afmund skuld, eller någon förskona för wäld skul, vthan låta hwarion och enom niuta lika och sin wälfångne Rätt.

Förutan thet, som före är sagdt, nemligen, thet som Wäre, Wår Alltelige käre Fru-Moders och Arffursternes Postwapn,

sa och Wäre och Wäre Embesmäns frije Pass hafwa, och resa i Wäre åhrender, samt hele eller halfwe, Ryttare eller Knechte Fenikor, skal ingen niuta någon frij Fordenstap eller Omlägging, vthan alle ehoo the och wara kunne, Adelsmän, Borgare, Krijgsmän, Inländske eller Bthländske, skole beskria Tawerner eller Gåstgifware om Maat, Ohl och Håst, och gifwa honom the skäl före: Nemligen, rijder någon sin egen Håst, så gifwe för ett Natifoder tree öre, wil han sigH Håst leija, och är en Wår Tienare eller Adelsman, så gifwe för mijlen fyra öre, men alle andre förljkes medH Tawernerne the bästa the wela. Wil sigH någon Båat leija, och är En, gifwe för mijlen fyra öre, är the två, gifwe för mijlen sex öre, är the flere, gifwe för hwar Person två öre.

Hwilken som och rijder någon Tawerners Håst, länger än them hafwer åsembe, och blifwer thet til Lagligen wunnen, straffes som för annat Nåån, doch så at honom icke nekås Håst til nästa Gåstgifware för skäl och rätt: Ar och någon så obarmhertig, at han medH sitt otillbörlige rijdande, giör Bondens Håst onyttig och fördärwat, hward heller Håsten är legd eller ei, han skal betala Håsten sielff, och återgålda Bonden thes wård, effter Måsmanne ordom, medH Sex Mark öfwer Målsågende saak, doch så frampt han Håsten legdt hafwer, skal så mycket afdragas, som til Lego gifwit är.

Når then Wåghfarande kommer til Tawerne, och wil sigH medH hans tilredelse åthndija låta, så gifwe tree öre för måltijden, och betale Det särdeles, wil han sigH medH Bondens tilredelse eij låta åthndija, så fiöpe af Tawernene hward han behöfwer, effter som thet går och galler å rättan Forgsdag i näste Köpstad, och them bästa åsember.

Wil icke Tawernerne Wåghfarandom Manne Huus låna, eller för gode skäl medH Maat, Dryck och Fordenstap hielpa, så skal han til Ding föras, och böte sedan Sex Mark til tree
Skip

Skipes, Konunge, Målsågende och Hårede, och hwar then wåghfarande thet af någon skada liden, skal Tawerne then vprätta och swara til.

På thet nu thenne Wår Stådga thes bättre må ställas i wårket och handhafwes, så är Wår alswarlige, strånge willia och besallning, til alle Håredshöfdingar och Håredznämder öfwer hela Riket, at the förordna hwar vthi sitt Håred, och medH alle Landwågar, Tawerner eller Gåstgifware, en, två, tree eller flere tilhoppa, effter som Landstråken store är, och then Wåghfarande förmå at medertaga, och skole iw på hwar halff ande miil åth minste, Gåstgifware wara, och så lagas, at så många Tawerner, som then Wåghfarande förmå at framfordra, är fatte och förordnade i alle Håredh, emellan thete Dato, och then 1. Majj nåstkomandes. Man skal och thet grant hafwa i acht, at man sätter til Gåstgifware them, som icke långt är boendes ifrån wågen, såsom och them som godh rådH hafwa, och then Wåghfarande Man förmåge medH Fordenstap försörja.

Försummar thet någon Håredshöfdinge, så böthe thesöre förste gången Sex Dahler, Konunge, Målsåghande och Hårede, och sedan så offta thet kiäres vppå, alt in til then 1. Julij nåstkommandes.

Hafwer han än så icke tillsatt Tawerner, så skal thet Wår Fougde weta, och Håredshöfdinge thet öfvertygga, hwilken och sedan han öfvertygghat, och laghwunnen är, skal sin Håredgrätt mista, och fånge then aldrig åter. I lika måtto thet Wår Fougde försummar sigH, at drifwa thet vppå, och sådant kan honom skäligen wijtas, skal han för sin försummelse i tillbörlig it straff tagen warda.

Elieft når Tawerne satte är, skole the så wål som theras Gåster åniuta then rätt och Fred, som Swerigis LagH them til
delar,

delar, och eho them sedan wäldgäster, straffas efter thet 26 och 27 Cap. i Konungz: Balcen.

Wij wele och här med strängeligen förbudt hafwa alle, eho the hälst wara kunne, Wäre Embesmän och Tienare, så wäl som alle andre, vthi hwad fall, stånd eller wärde the äre, at sända thetas Hestar i Foring til Wäre och Cronones Bänder, såsom här til skee plägar, Allmogen til een stoor tunga, såsom och at beswära Allmogen med sine egne Försler och Skiuzning.

I lijka måtto förbiude Wij och alle, så wäl Wäre Tienare som andre, at upptaga någon Hest af Allmogen på wägarne, ther the äre på sine rätta resor, eller och i Städerna tijt the äro dragne medh sine Wahrur, eller vthi andre ährender, vthan at the låte them frij, felig och obehindrat resa af och til.

Giör någon här emoot, och sänder sina Hestar lijkarwist i Foring, så befalle Wij Wäre Ståthållare och Fougdar, at the strax låte upptaga thetas Hestar vthan ähskildnat, ehvem the til höre, och tilhålla them som sådana Gästning giöra, at vprätta Bänderne all then kostnad som ther uppå i medler tijd är gångit. Men försitter och förtijger thet någon Ståthållare eller Fougde, och hafwer, kan skee, försyn för them som thet giöre, så skal han stelff vpsylla Oh och Målsäganden skadan, och wære eij Man thes bätter. Sänder och någon Ståthållare eller Fougde stelff sine Hestar i Foring, han skal, förvthan thetta förbemälte straff, såsom en otrogen Befälningz:man näffst wärda.

Finnes och någon som icke hafwer ännu förshyn, at röfwa på Allmänne wägar, upptaga Hestar i Gatur och Gränder, Bärskar, Dhl, Brännewijn, Penningar eller annat sligt, liuger sig frij Fjordenskap til, giör wäldzwarckan, eller begär annat otillbörligheet, och blifwer baar åtagen, han skal hafwas för rätta, ther saken är giord, anten i Städerna eller på Landzbygden, och

och straffas efter flitigh ransafning och föregängen Doom, til Lijf, Hächteelse eller Penninge: Böte. Wijtes någon thet, och är eij baar åtagen, doch så at ther äre tekn eller gifningar til, så welede sig medh godh skäl eller stelff sine Edhe.

Medan Wij och wäl kunne tänckia at monge skola finnas, som emoot thetta Wärt Mandat mootwilleligen brytandes warde, och giöre wäldzwarckan eller annan ofskäl emoot Rätt och Heemskrid, så skal Wär Fougde eller Landz:man, medh Allmogens hielp fånga honom, och effter som saken är til, anten sättia honom i Hächteelse, eller tagan i Borgen til näste Håreds: Ding, och så låta Rätten öfwer honom gånga.

Nu händer sig at någon dragher til Landzmannen eller Fierdingzmannen, och begärer Omläggning, föregifwandes sig hafwa frij Pass, och förty wil han frij Fjordenskap hafwa, lågger Landz: eller Fierdingz:man honom om til frij Fjordenskap, och eij tillförende stadar hans Pass och Bessed, och Bonden ther öfwer klagar, så skal Landz: eller Fierdingzmannen gifwa Bonden, til hwilken han lagder war, fyre öre för hwar mijsl han skusat hafwer medh en Hest, och återgålla honom kosten som förtård är, så frampt samma Karl finnes orätter i sine ährender warit hafwa: Wil Landz: eller Fierdingzmannen Bonden stå skada, som sagdt är, eij återgålda godwilligen, så skal Bonden taga Witnen och skäl sin, och Landz: eller Fierdingzmannen sin försummelse öfwertygga widh Ting, och så skal Landz: eller Fierdingzmannen Bonden thet dubbelt betala.

Wij befalle för then skull alla Wäre Bundersäter, Edle och Dedle, yppare och ringare, så wäl som alle Fremmande, som innan Sveriges Örenkor resa wele, at the rätta sig aldeles effter thenna Wär Stadga, symmerligen och särdeles befalle Wij Wäre Embesmän och Tienare, Ståthållare, Håreds: höfdingar, Fougdar, Skrifwäre, Håredz: nämnd, Landz: och Fierdingz:man, at the hafwa häruthinnan itt noga, flitigt och troget vpsende, at the

ta Wårt Mandat må på alle Häredz Ding, näst efter thetta Dato, för menige Man opläsas och förkunnas, och sedan uti alle sine Puncter obrägligen hållas och efterkommas, så kiärt hwar och en är at vndsly Wår Hembd och Brede. Af Wårt Konungsligit Slätt Upsala, then 7. Februarij, Åhr etc. 1615.

Gustavus Adolphus.

Placat om Mältares och Bryggiars i Stockholm tillfärdians
des och de Privilegier de bekomma skola. Datum Upsa-
la den 10. Febr. 1615.

Wzi Gustaf Adolph etc. etc. etc. Giöre witterligt, at efter GUD Allsmäktig hafwer Wårt käre Fädernesland med sådana Korn och Kiärna begäfwat, som uti Dygd och Kräfte fremmande Lands: Säd, icke allenast jämgod är, utan och gemenligen uti qvalitet öfvergår, när GUD tackes den till sin sal- fömliga mognadt komma låta, och derföre intet annat feklar, at här icke gemeent så godt Dhl bryggiat warder som thet sig hore- de, utan allenast flit och en god Ordning; Hwarföre opå thet at med Mältning och Bryggning, särdeles uti Städerna, må komma uti god flit och lag, hafwe Wij för godt ansedt, at uti Wår Stad Stockholm må förordnes några wise Män, som til Stadens nödtorfft, efter det sätt som annorstädes, wäl både Mälta och Bryggie kunne, och thet til alle tilbehör och nödtorffter uti en dehl och annan förskaffa, och sådan flit der om hafwa kunne, at der med må flitelig och wäl tilgå. Och på det at sådant deste snarare och bättre må uti wårket ställas, och sedan sin fortgång winna, äre Wij Nådigst til sinnes, at gifwa och efterlära dem som sig sådant opåtaga wele några Åhrs frihet, när the sig hos Os thet om angifwandes, och om samme fri- het beskiandes warder, efter Wij och allrede några som sådant sig opå togit hafwa med Privilegier Nådigst begäfwat hafwe,
och

och wele Wij framdeles, när sådant efter Wårt upfåt, sultikom- meligen uti wårket stälte blifwer, hele thet Compagnie, med en särdeles Skrå och Ordinantie begäfwet, och sedan icke efterlåte, at någon skal här i Staden eller på Malmerne hålla någon Dhlmältning och Swenskt Dhl, anten Tunnets eller Kannelts utfålle, utan allena the som samma Bryggning upre hålla, och the som sådant Dhl af them kiört hafwe; Men eljest må hwar som honom tackes til egit Huusbehof brygge sådant Dhl, som han kan hafwa råd och lust til, eller hos förberörde Borgare för ställig betalning brygge låte. Icke wele Wij them heller med Mältning och Bryggning til Wårt och Cronones behof, mere än som andre Borgere och theses Grannar uti någon måt- to betunge låta. Befalle förden skull Borgmästare och Rådman der sammastäds, at the sådane Wår wilja för Borgerskapet för- kunna låte; Såd som och strängeligen förbiude alle, som för Wår re skuld skole giöre och låte, at tilfoga them som sig thet opå taga wele, något hinder eller försång i någon måtto, der hwar och en weet sig esterrätta. Datum ut supra.

Sörklarings Placat öfwer några Puncter i Drebro Handels-
Ordinantie. Datum Wåsbj Gård den 23. Fe-
bruarii 1615.

Wzi Gustaf Adolph, medh GUDs Nåde, Ewerigts, Bör- this och Wendis utkorade Konung och Arffurste, Stor- furste til Finland, Hertig til Estland och Wehmanneland, etc. Giöre witterligt, at ändoch Wij Wåre Riiser och Underfater til förmering och bästa för itt Åhr sedan hafwa giordt en Orde- ning och Stadga uti Köphandelen, huru den så af Inländske och Inbyggare som fremmande drifwas skulle innan Smerigis Rike: Så förnimme Wij dock listwål icke utan mederwilje, at mången den samma fast öfwerträder, sompt offentlig, sompt och måstedeles genom understucket werck, Os til förklenning och
W m m m 2 Wåre

Wäre Städer til förderff: Eij heller hafwa Wäre Officerer och Befallningsmän, eller Borgmästare och Rådth i Städerna det upseende, med dem som bryte emot Lagen och Wår Ordinantzie, som dem på Embes wägner hafwa borde: Hwarföre äre Wij förorsakade wordne, genom detta Wårt öpne Patent, at förmane så och warne hwar och en för sin skada, såsom och ytterligare förklara the Puneter i Ordinantzien, som anten orätt äre uttydde, eller eliest på någon tjdth tillgörandes, limiters kunde.

Såsom til det Första: Effter Wij förnimme, at Wår Ordinantie i den 4:de Artikel, derutinnan Borgerskapet i Stöstäderna är efterlätit at bruka sin sedwanlige Seglas til the Norrländste Städer med sine egne Skipp, blifwer mycket misbrukat, i det the allenast en part af Borgerskapet och andre, hyre sig fremmande Skipp, seglandes med dem på Norlanden, utan och fremmande stelff ligge der och köpslaga, och somlige ån til med i förbudne Hampner emot Wår Ordinantzie: Hwarföre welle Wij här med icke allenast dem, ifrån hwad ort the wara kunnne, warnat hafwa, sådan dristigheet sig yttermera at vnderstå, utan och der hoos alfwarligen befalt Wäre Ståthoffare, Fougdar och Tullenärar i Norlanden, at hafwa der med itt noga upseende, först at ingen fremmande tilstädies at draga i Norlanden med någon köpenskap, utan der sig någon det at göra fördrifter, at the straxt procedere med honom effter Ordinantzien: Sedan när någon Stö- eller Bystädz Boos dijt kommer seglande, skola the ransaka hwem Skippet tillkommer, och hwar det är hemma, och så framt det icke Rijkzens Inbyggjare tilhörer: Så skola the utan något yrskoff confiscere Skippet och Godset, och förflicke Personen öfwer til Stockholm med en wif vnder rättelse, och derutinnan intet anseende hafwa, af hwem han och kan förpafat wara.

Til det Andra: Wij hafwe och gunsteligen anseth the fremmande Köpmåns beswåring om Liggedagarne, i den 10:de Artikel,

fel, och at the sitt Godz allenast utur Skippen sålia skole effter den 11:te Artikel, och then således Öf til en behagelig tjdth provisionaliter förändret, at Wij först hafwa förlångdt Liggedagarne med två Weckor, så at the här effter måge drifwa deras Laglige och ordentelige Köpslagen uti Wäre Stöstäderna i otta Weckor tillijka: Men der något ligger länger, skal han wara förpliktat, at hwar Wecko utan uppeholdning, utläggie den bot Ordinantzien kräfwet. Och dette alt så förståendes, at när någon Fremmande kommer til någon lofgifwin Stöstadth, och hafwer der legat i otta Weckor, skal han icke må draga i en annan Stöstadth, och der niute samma willkor, utan så snart han hafwer fulländat bemålte Friheets dagh, skal han begifwa sig med Skipp utländes: Och der han sedan kommer igen, niute llike Friheet, och eij eliest: Sedan hafwe Wij och nådigest til latet dem, at föra sitt Kramgodz och latte Wahruer i Packehus, så och Wijn och fremmande Drycker i wifse deputerade Kellare, och dem der, sedan the förtollade äre, och Accisen utlagdt, at selie effter Lagen och Ordinantzien: Men alt annat Lastegodz, som i synnerheet är, Salt, Sill och Humbla, skole the selia utur Skippen, som Wij tilförenne Stadgat hafwe: Hwarföre Wij och befalle Borgmästare och Rådth i alle Stöstäderna, dijt dem fremmande at segla effterlatet är, at the nu i tjdth late upbygge, eller eliest förordna, hwar i sin Stadth, och effter Handelsens storleek, ett Lagligt Packehus, såsom och Kellare, dijt the Fremmande sitt Kramgodz och fremmande Drycker införe, och sedan effter Lagen wii stort wffelie kunne.

Til det Tridie: Så hafwa och sampelligen Stöstädernes Borgare sig icke utthan orsaak beklagat, at oanseedt Bystäderna är både Bergslagerne, så wål som Marknerne efterlatne, och de twårt om der ifrå aldeles utslutne, så bruka doch likwål Bystäderna icke deste mindre Seglation, och i synnerheet drifwa deras köpslagen med fremmande, Stöstäderna til stort präjudicium, til hwilken ingen ringa orsaak är, at the fremmande Köp-

svenner, stryka vnder åtskilligt Sten Landet omkring, med sine Wärrur, vtur the ena Stadsdelen i the andre, vtur den ene Bystaden i den andre, ifrån den ena Adelsmansgården til den andre, drifvandes i så måtto allehanda Landköp tvert emot Lagen och Ordinantzien, Wäre Städer til förderf och vndergång. Thersfore wele Wij här med strängeligen förbudit hafwa Wäre Bystäders Borgare, någon Handel eller Köpslagen at drifwa med the fremmande, gör det och någon, och blifwer beslagen, han skal hafwa förverkat sitt Godz och Penningar, som således blifwer förhandlat, om han är boendes i Konungas dömet, vnder Os och Stockholms Stad: Men är han boendes i Furstendömen vnder Årffursterne, och deras näst Interesserade Stadsdel: Och des förutan ware förfallen, så wäl den Fremmande som Borgaren, i Wärt eller Årffursternes Arbitralstraff. Hvar och någon fremmande hafwer borgat någon Bystäds Borgare något Godz ifrån Wär Ordinantzies Dero, så skal han icke hafwa macht the at kräffia eller igen fordra, utan samma gjald skal af Wäre Officerer, så och Städers Deputerade såsom förbrutit Godz vthkräffias, och sedan skiptas som förr är sagdt.

Til det Fierde: I lijka måtto wele Wij och här med den fremmande förbudit hafwa, at föra sitt Godz ifrån den ene Stadsdelen til den andre, öfver Land eller genom Mälaren, widh Godzes förbrytelse: Men der någon i den ene Stadsdel, dilt han först kommer, icke kan selia sitt Godz, må han efter vthlagdt Tull, begifwa sig således med Skippet til en annan loffgiffven Stadsdel, och ej annorlunda, widh straff til gjörandes som sagdt är.

Til det Femte: Ellest hafwa Wij och nådigst efterlatit, at the Fremmande måge här efter, för the Laste och Maste, sampt the Sexton Rijkdaler Liggpenningar, som til Elfsborgs Lösen pålagde äro, förstonte blifwa,

Til det Siette: Det kommer Os och af Bystäderne klagesmål före, at oanseedt the Termin som Städers Boor blef i Wär Ordinantzie efterlaten: Så och sedan vndt at vpkräffia sine återstående gjald af Bergslagerne, länge sedan är förlurpen, lijkwäl ligge the ther ännu, och vnder det steen, lijka som the krafde sine gjald, drifwe deras wanlige Handel medh Spammål, Kramgodz och rede Penningar, Bystäderne til störste affaknad och skada: Thersfore wele Wij här medh besallat hafwa Wäre Ståthollare och Fouger i Bergslagerne, at the der med hafwa itt flitigt vpsende, procederendes med samme Personer ensfalletigen efter Wär Ordinantzie ej seendes medh någon genom singer, med mindre the selswe wele swara til saaken. Och på det Städers icke måge hafwa orsaak sig at beklage, så wele Wij ännu til öfverhödd nådigst vnde dem dag, til den 1. Junii nästkommandes, at vpkräffia sine återståenoe gjald hoos Bergsmännen: Doch at Wäre Ståthollare och Befalningzmån, dem der til så mycket bättre förhielpa kunne, så skola the vara förpligtade, at öfverantwarda en wiss Förtel-nelse på all deras gjald, och hoos hvem the stå: Men äre någre gjorde efter nästförledne Philippi Jacobi vthi det Åhr 1614. til dem skole Wäre Befalningzmån dem ingen Rätt-sigheet bestå.

Til det Siunde: Andoch Wij i Wär Ordinantzie hafwa förbudit the monga Skottmån som i Städerne wedertages, och vnder Borgare Rätt och Friheet drifwa allehanda Landköp, mootwille och annan otillbörligheet, och doch lijkwäl hwarcken äre boofaste eller draga Cronones eller Stadgens tunga: Så förnimme Wij doch at Borgmästare och Råd, serdeles i Bystäderne, achte härutinnan hwarcken Wärt Förbud eller Stad-sens wälfärd, i det the yttermera nu än tillsörrenne, antage Skottmån: Meddele dem sina Pass til Bergslagen, Marknar och annorstädes, det Os intet lenger står til at lida. Wij me-ke fördenstul här med besalet hafwa Wäre Ståthollare och Be-
sol.

falningzmån i alle Landzänder, at the så monge Skottmån, och hwadan the ware kunne, som the öfverkomme, efter nästkommandes Philippi Jacobi, skole late antasta, och antwarða Wår Admiral, at settias på Skippen ibland Bågmänner. Deres Godz der med the köpslage confiscere; Och deras Pass förskifte til Wåre Ordinantzies Bpsynesmån, som Wij i Stockholm förordnat hafwa: Sedan skole Borgmästare och Råd, som sådane Pass utgifwit hafwe, eller dem tilståt frij Handel, på behörlich eum och ställe swara der til.

Wij befalle fördenkul alle Wåre Undersåter, och särdeles Borgerskapet, så wål som alle Fremmande Köpmån, som sin Handel här Inriktis drifwe wele, at the rätta sigh efter Wår Ordinantzie och Denne Wår Städga: I synnerheet befale Wij Wåre Officerer hwar wihi sitt wårde, och enkannerligen Wåre Köphandels Bpsynesmån och Tullenärer, jämpte wihi Borgmästare och Råd i Städerna, at the hafwa härutinnan itt flitigt och noga upseende, icke tilstådiandes något at skee här emot, så kårt hwarion och enom år at vndfly Wår hämd och wrede. Til yttermere wiho, hafwe Wij detta med Wår Konungslige Hand underskrifwit, och Wårt Secret försegla later. Actum Wåshby Gård then 23. Februarii Åhr 1615.

Gustavus Adolphus.

Privilegier för Koop-Handels Compagniet. Datum Wåshby den 1. Martii 1615.

Wij Gustaf Adolph medh Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Wåndes vthförade Konung och Arffurste, Storfurste til Finland, Hertigh til Estland och Wåshmanneland etc. Giöre witterligt, at efter någre Wåre Undersåter af Borgerskapet, hafwe sigh samsatt och förbundet at begynna ett Compagnie eller Sellskap wihi Klöphandel vnder wise Conditioner och

och sätt; Och Wij förnimme samma Compagnie, så och förbemålte Wåre Undersåters intencion wara godh och diuigerat til Rijkens styrcke, så och Inbyggernes förköringh och utwåxt; Derföre och på det samme Compagnie må deste bättre fortgång hafwe, då hafwe Wij welat så och nödigt achtadt, dem medh serdeles Privilegier, friheter och rättigheter at benåde, efter som the här efter stå specificerade och vthtryckte.

Til thet Förste: Skal alle Wåre Undersåtere (af hwad stonndh, twerde eller Condition de wara kunne) öpeth stå, at inläggia sine Penningar i förbemålte Compagnie, innan dette Datum och then 1. Martii, Anno 1616. Der til Wij och genom Wårt öpne Patent them wele kalla late: Ingen skal heller i samme Compagnie må participere, medh mindre han een Rijkens Undersåtere och Inbyggere är; Eij heller at leggie der mindre in, än til det minste Ethundra Daler, men öfwer stå til hvars och ens willie och förnödenhet. Och skal sedan samme Compagnie eller Sellskap bestå i så många Penningar, som kunne samblade blifwa innan dette, och förbemålte then 1. Martii, Åhr etc. 1616. Sedan skal ingen hafwa macht något at läggia der in.

Til thet Andra: Compagniet skal wara i 10. Åhr, begynnandes ifrån then Förste Martii, Åhr 1616. Och ändandes den 1. Martii, Åhr 1626. I medler tijdh skal ingen hafwa macht at taga sine Penningar vthur Compagniet, doch så at hwarion och enom fritt står sitt Capital at sellie enom androm.

Til thet Tredie: Ingen Participant af dette Compagniet skal stattas effter sitt Capital han hafwer der wihi; Behan mehra öfwersijs och förstones.

Til thet Fierde: Alle the som sine Penningar i Compagniet inläggia här förinnan och then 1. Martii, Åhr 1616, skole niutha Interesse, nemligen Tolf Daler för Hundred årligen, in
R n n n

til bemänte Dato. Så och så mycken winst, som GUDH förlå-
nandes warder. Hvilket Interesse och winst hwar och een må
lathe blifwa inestående hoos Compagniet såsom Capital, eller
tage det til sig effter sin egen godtyckie, doch så at hwar Par-
ticipant sigh här om förklarar emot the Directores innan then 1.
Februarii nästkommandes. Hwad de effterfölliande Tio Åhrs
fördeel eller winst wedkommer, then skal ährligen emellan Par-
ticipanterne, effter en wis proportion såsom Huswudstolen är,
schdeelt warda.

Til thet Fempte: Ingen af Participanterne skal hafwa macht
sin inlagde Huswudstool och A&ion, som han hafwer i Com-
pagniet, at sellia eller förpanta i heelt eller halft Compagniet
til försång; Men skal någon transportation ske, då skal hon
ske af Participanten eller hans Fulmechtige in för Gubernatoren,
Twa Directoribus och Compagniets Secretario. Skeer det annor-
lunda, och Compagniet lidder der af skada, ware krasselöst.

Til thet Siette: Alle Fulmacher, Obligationer, Contracter,
Fördrag, och allahanda Instrument, ehwad namn de och haf-
wa, som in för Gubernatoren, Directoribus och Secrereraren, vth
Compagniets namn, blifwe vthgifne och förseglade, skole holles
Krafftige och fullkommelige hoos alle man, lijke såsom de woro
af någon annan Magistrat Confirmerede och vtgifne.

Til thet Siuende: Hender sig at någon, han ware sigh
Participant eller eij, köper Godz af Compagniet på Termin;
Doch icke betalar i rättan tijdh, han skal effter förlupen Termin
en Månadh wara skyldig at gifwa Interesse, Tolff proCento om
Åhret, så långie at Compagniets Directores det kunne vthan ska-
da mista och effterlatha. År och någon som betalar fört än den
acorderede Termin kommer, han skal sielf niuta Interestet til
Terminen kommer, som sluten war, och Interestet blifwer ho-
nom i Huswudstolen afkortadt.

Til

Til thet Ottonde: Hwar sig och tildrager, (thet GUDH
förbiude) at någon af Participanterne eller andre Compagniets
Gäldenärer, komma til achters, och vthi oförmögenheet och icke
warandes Solvendo afbödde, då skal Compagniet föredrages alle
andre Creditorer vthi Godz, Skulder, Actioner, Crediter, som
äre in esse och effterlefde; Vndantagandes de Creditorer, som
effter Sverigis Lag Privilegerede äre.

Til thet Nijonde: År någon som på Pant köper Godz el-
ler Wahrur af Compagniet, och icke inlöser siin Pant i rättan
tijdh, då skal Gubernatoren och Directores hafwa macht, effter
ett Åhrs förlop, at sellia Panten, och sigh der vthur sielf be-
tala iempte Interester; Men hwad det högre sålde blifwer, det
skeer til Geldenårens beste.

Til thet Tjonde: Gubernatoren och de Directores skole haf-
wa macht medh de måste röster, at begynna allehanda Kiöp-
handels saker, dem diigere och i wercket ställe. Såsom och
wara förpligtade at holla alle Compagniets saker Secret och hem-
ligen; Och eij meddeele eller vppenbare des hemligheter någon,
det ware sigh Participant eller annan, wedh siit Embetes så och
Salarii förbrytelse.

Til thet Ellofte: Gubernatoren och de Directores, skole haf-
wa macht at optage på Interesse Compagniet til bästa, så många
Penningar som nödtorften och lägenheeten kräfwer.

Til thet Tolfte: The Directores skole icke hafwa macht
någre Penningar vthur Compagniet at vthtaga, och i ett annat
Compagnie eller Skeppederij at inläggie; Eij heller mehr wä-
ge på ett Skepp än Tjonde delen af Compagniets Huswudstol.
Gjöre the här öfwer och vthskeppe, eller det för försummelse
skuld icke lathe adlerera och försakra, och deraf föllier någon ska-
da, då skole the Directores wara skyldige Compagniet skadan at
betala och opfylla.

N n n n 2

Til

Til thet Trettonde: Compagniets Participanter eller Creditorer skole icke må Privatim lathe arreterere Gubernatoren, de Directores, eller theses Fulmechtige, som blifwe brukade i deres saaker at insfordra Compagniets skuld; Icke skole the heller Privatim må fräsie Reckning af them på Compagniets wägnar; Vithan hwar och en Participant och Creditor skal wara skyldig, at sökia och fordra sin rätt för Collegiumet i Stockholm: Menar nu någon at honom der icke wedersars rätt, då må han det klaga Wär Kongelige Hoff: Rätt.

Til thet Fiortonde: Gubernatoren och Directores skole wara skyldige, at trosigen tiena Compagniet på Provision och underhold, af Etthundrede Dalers Godz de inköpa En Daler, af Etthundrede Dalers Godz de utsellia En Daler, af Etthundrede Dalers Godz at upptaga En Marc; Och af Etthundrede Dal. Godz at utskleppa En Marc; Och när bemälte Officianter, i utnämndz blifwe försände i Compagniets tjenst, skal hwar beslås om dagen til Färepennigar halfannen Daler. Men blifwe the utskleppes brukede skal hwar hafwa Tree Daler. Hwad the och mehra utshleggia på Häst, Wagn, Skepp eller Båth vithi reesan, skal effter giord Reckning af Compagniet betalas. Doch skal them förbudet wara Inrikses at drifwa någon Handel i stort, Compagniet til präjudicium.

Til thet Femtonde: Gubernatoren och the Directores skole hafwa macht store och små Skepp at byggja, köpa, sellia, hyra, låhna och borthyra; Så och effter lägenheten at antaga i Compagniets tjenst, Guld både til watin och landh; Hwilke Skepp och Folek Wij icke wele begäre eller antaga i Wär tjenst; Eij heller Compagniet med Wär Krigsfolck beswäre, vithan bemälte Officianters Consens; Doch här medh icke förståendes den plicht som hwar Participant, han ware sigh Borgare eller annan, Och och Cronan vithan Compagniet på Rättens wägnar plichtig är, Deres Skepp skole och fritt och obeständret

hindret fullfölle deres Seglas på Wäre och Rijkens Strömer; Såsom och deres Folek fritt och obeständret Passere til landh och watin för skällig betalning.

Til thet Sextonde: Effter Gubernatoren hafwer giordt Och och Compagnien sin Eedh, derföre gifwe Wij honom Fullmacht, at han skal anamma Eedh och förpligtelse af alle them, som sigh lathe bruke i Compagniets tjenst, eller framdeles kunne anammade warda: Och at han them, som sin Eedh icke effterkommer, vthar medh otroheet blifwa beslagne, må lathe ställa för Rätta, genom sin förordnade Fiskal anklaga, och emot them Rättegångswijs procedera lathe, så framt han det gott finner och nödtorsten äster: När och Domen är affagd, då skal bothen eller Sakören trestiftes, en deel är Gubernatoren, then andra Fiskalen, och then tredie then Fattige.

Til thet Siuttonde: På det nu Compagniet kan med macht blifwa, skal Directoribus på Compagniets vudkostnad effterlatet wara, at handla medh them som egen Jord och Skog hafwa, om allehande Byggningswercke, det ware sigh Eck eller annat slags träå; Doch Wäre och Cronones Skoger icke förndr eller emot Lagh och Receller. Elliest måge the och fuller handle med Bänderne om Brännwedh och Slichtwårcke, som icke är Och til skada eller emot Lagen.

Til thet Adertonde: Wij hafwe och gunstelige Privilegier dette Compagniet, at the måge hafwe sine Packhus eller Boder i alle Wäre Landz och Stöstäder öfwer Rijket; Ditt the måge föra sitt Godz, och det der Läste, halfwe Läste och Stycketaals i stort utshällie til Wäre Baderfäter af Udel och Borgerkapet; Och åter af them opköpe hwar som Compagniet är proficligt; Effter Wär utgångne Kiöphandels Ordinantie; Och Landz och Stöstäders Borgerlige närhing här medh aldeles oförkränckt, och at de eij heller med Almogen och menige Man någon Handel drifwa.

Til thet Nittonde: Wij wile och til Compagniets förfor-
dring, föråhra them någre Skepp och Stycken.

Til thet Tiugunde: Wij hafwe och af synnerlig gunst
och til Compagniets yttermehre tilwext, Privilegeret them medh
synnerlig Tullfriheet; Nembligen, at the skole i dette påstån-
dande 1615 Åhr, wara och blifwa frij på sitt Godz för all
Tull och Werell så wäl in som uthur Riket. Sedan i the
effterföljande Tretio Åhr, som är, 1616, 1617, 1618, skole the
wara frij för all Intull, såsom och för Acciten af Femtiio Åhr,
mer Kenst Wijn hwart Åhr, men uthi Bthullen skole the
göra een Fierdepart emot Borgerskapet. Men effter förbemälte
Fyrtio Åhrs förlopp, skole the swara til en halff Tull och Wä-
rel, så af det Godz som Införes såsom det som Bthföres emot
Borgerskapet. Doch så at Gubernatoren och Directores medh
sin Eedh holla kunne, om så påfordres, at det Godz som så-
ledes under friheet angifwes, höre Compagniet til. Och när
de sitt Godz en gång förtullat hafwe effter Wår Tull-Ordning,
skole the opå andre orter frije wara.

Til thet Förste och Tiugunde: Alle Compagniet tilhbrande
Skepp och Godz som uthan Rikets ankomme, och icke brytha
sin Ladning, skole wara Tullfri och segla effter sin willie och lä-
genheet til en annan Stad, Bthan, eller Trierikes.

Til thet Andra och Tiugunde: Wij wile och gifwa och
meddela Directoribus Wår Förskrift til alle Konunger, Furster
och Respubliker, der de tänckia sin Handel at drifwa.

Til thet Tredie och Tiugunde: Wij hafwe och gifwit Com-
pagniet til Secret och Insigel tree blåwe Croner i ett gult Fial,
medh ett swart Ankar, såsom det står här förtäknadt.

Til thet Fierde och Tiugunde: The Directores skole wara
skyldige Åhrligen at göra en riktig Räkning för Gubernatoren
och

och der til föror-
at öfwerandtw
medh Compag
then och richi
de förordnede
och anammät
hwad som så
terne för kraf

Til thet
res skole i C
som Wij th
Doch der til
sicht, på det
ingen blifwe

Til thet
stefwe werket
nyttigt, då
vilegier benåd
pagniet kan lä

Wij för
ningmän, se
närer, så wd
för Wåre sk
emot göra el
termehre wi
liedt hafwe,
terligen tryck
medh Wår
Wåghby then

och der til förordnade Participanter; Och ett Extract af Balancien at öfwerandwarda, och latha öfwersee, om den och kommer medh Compagniets Böcker eller Redningar öfvereens. Hwar then och richtig blifwer besunnen, skal han af Gubernatoren och de förordnade Participanter för en klar och richtig Räkning känd och anammat warda, til at Justificera berörde Directores. Och hwad som således blifwer beslutet, skal af samtliga Participanterne för krafftigt, giltt, stadigt och fast hållet warda.

Til thet Fempte och Tiugunde: Gubernatoren och Directores skole i Compagniets dienst råtte sigh efter then Instraction, som Wij them här jemptewedh gifwedt och stadfast hafwe; Och der til wara förpligtade at hafwa en sitigh åhoge och uppsicht, på det all ting må stickeligen och ordenteligen tilgåå, och ingen blifwe förorsakad öfwer theses Direction sigh at beklage.

Til thet Stette och Tiugunde: Hwar Wij och framdeles i sleswe wercket förnimma, at dette Compagniet är Os och Risket nyttigt, då wese Wij det medh yttermere Friheeter och Privilegier benåde, efter som lågenheten bäst medgifwer, och Compagniet kan lända til förordning.

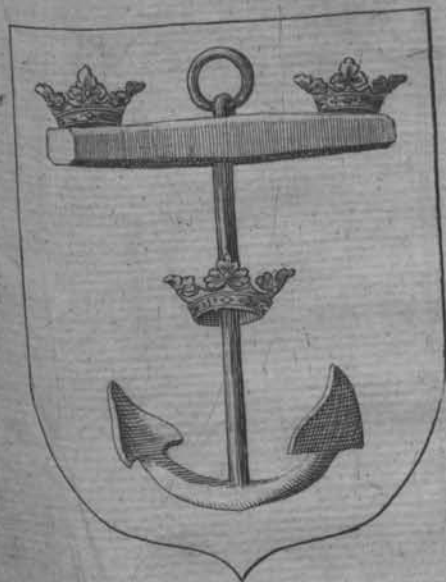
Wij förbiude förthenstuld alle Wåre Officerer och Befallningsmän, serdeles Wåre Stådhollare, Fougder och Tullnärer, så wål som Borgmästare och Råd, och alle andre som för Wåre skuld wese och skole giöre och lath, at något här emot giöre eller giöra lath, medh Wår högsta onåde. Til yttermere wise, at Wij dette således som förbemålt står bewiljedt hafwe, och wese at obrogligen holles skal, lath Wij westerligen trycke Wårt Konunglige Secret här nedhan före, och medh Wår egen Handh understrifwa. Actum på Wår Gårdh Wåghby then 1. Martii, Åhr etc. 1615.

Gustavus Adolphus.

Instra-

Tab III

pag 666

668 Instruction för Handels Compag. 1615.

Instruction för Gubernatoren och Directorerne uti Rådshandels Compagnie hwar efter de sig Regulera och rätta skole.
Datum Stockholm den 6. Aprilis 1615.

DEn Stormächtigste Högborne Furstes och Herres, Herr Gustaf Adolphs, Sweriges, Götches och Wendes utskötte Konung och Riksfurste, Storfurste til Finland, Hertig til Estland och Wexmanland, Instruction, gifwen Gubernatoren och Directorerne öfwer thet Swenske Handels Compagniet här uti Stockholm, hwar efter de sig uti deres tjenst och Embete rätta och regulera skole.

Til thet Första: På thet at alt stickeligen och ordenteligen må tilgå, så skal Compagniet warda regeradt och förestadt utaf en Gubernator, och så många Directorer som til Compagniets tjenst kunne wara utaf nöden: Hvilke skole hafwa deres Cantor, Residentens och sammankomst här uti Stockholm. Och skole Gubernatoren, Directorer, Factorer och alle the som uti Compagniets tjenst äre, före Rådshandels Portina i Boken, som Compagniets saker och handlingar warda författade uti, och deras Räkningar öfwerantwarda, under thet Swenska Compagniets i Stockholm Titel och Namn.

Til thet Andra: Alla Bref som Compagniet utaf någrom warda tilskrefne, skole lyda och wara stälte, til Gubernatoren och Compagniets Directorer, och skole Brefsen besynnerligen warda öppnade och opbrutne uti deres närvaro, som utaf Compagniet, der til deputerade och förordnade blifwa, och sedan uppenbarliga warda opläsne uti Collegio, så at hwar och en ordenteligen wet sig der efter at rätta.

Til thet Tredie: Gubernatoren och Directorerne skole sig alle dagar uti Collegio försambla och inställa, så ofta som nödortfallet det fordrar: Och hwar saker som med the mästa stemmer och röster warda resolvorade och samtyckte, dem skole the ställa
uti

Instruction för Handels Comp

uti wärcket, efter den 10. Privilegiernes Utställelse skole bemälte Officianter, icke måge någre so the Råd och Compagniet deres Fed hafwa deres åkallan til Råd, om Lycke och Wäretagne wärck, oppenbarligen genom deres re och utropa låtit.

Til thet Fierde: Uti alla Städer i Compagniets Rådshandel warder nederlagdt de och Factorer efter nödortfallet och lågenhet hwilke sig efter Gubernatorens och de ordning Instruction, här uti Stockholm rätta skole.

Til thet Femte: Så skal Compagniet blifwa bestående här uti Stockholm; Och när sakerne så fordra, at förskrifwe Directorer en af hwar: Hvilke såsom förbemält skole om alla General saker, såsom om mere Privilegierna Contracter at oprätta och besluta, de uti the Capitaler kunne belöpe, ny Handel beviljanne danne saker, som hele Compagniet til fordras, til at berådsstä och öfwerwäga.

Til thet Siette: Thet General - Collegio utaf Compagniets Directorer eller Partecipanter hwilke sedan andre skal blifwa waldd til så behöfwe: Men andre Officerer måge icke utwälje.

Til thet Stunde: Och skal man all ordned utaf hela Compagniet Sex Partecipanter gjorde Fed, samt med Gubernatoren den 24. taga och approbera skole, efter den 24. Privilegierna: Hvilke efter Ordningen skole bör, för thet at the Comparera.

Instruktion för Gubernatoren och Directorerne uti Rådshandels Compagnie hwar efter de sig Regulara och rätta skola.
Datum Stockholm den 6. Aprilis 1615.

DEn Stormächtigste Högborne Furstes och Herres, Herr Gustaf Adolphi, Sveriges, Göttes och Wendes utkorade Konung och Riksfurste, Storfurste til Finland, Hertig til Estland och Wexmanland, Instruktion, gifwen Gubernatoren och Directorerne öfwer thet Swenske Handels Compagniet här uti Stockholm, hwar efter de sig uti deres tjenst och Embete råta och regulara skole.

Til thet Första: På thet at alt skickeligen och ordenteligen må tilgå, så skal Compagniet warda regeradt och förestadt wraf en Gubernator, och så många Directorer som til Compagniets tjenst kunne wara utaf nöden: Hwilke skole hafwa deres Cantor, Registranten och sammankomst här uti Stockholm. Och skole Gubernatoren, Directores, Factorer och alle the som uti Compagniets tjenst äre, före Rådshandels Portina i Boken, som Compagniets saker och handlingar warda författade uti, och deras Räkningar öfwerantwarda, under thet Swenska Compagniets i Stockholm Titel och Namn.

Til thet Andra: Alla Bref som Compagniet utaf någrom warda tilskrefne, skola lyda och wara stälte, til Gubernatoren och Compagniets Directorer, och skole Brefswen besynnerligen warde öppnade och opbrutne uti deres närwero, som utaf Compagniet, der til deputerade och förordnade blifwa, och sedan uppenbarliga warda opläsne uti Collegio, så at hwar och en ordenteligen wot sig der efter at rätta.

Til thet Tredie: Gubernatoren och Directorerne skole sig alle dagar uti Collegio församla och inställa, så ofta som nödtorfften det fordrar: Och hward saker som med the mästa stemmer och röster warda resolvoade och samtyckte, dem skole the ställa uti

uti wärcket, efter den 10. Privilegiernes Artickels innehold. Och skole bemänte Officianter, icke måge någre saker resolvera, förr än the Ds och Compagniet deres Fed hafwa aflagt, och samtliga deres åkallan til GUD, om Lycke och Wälsignelse til deres företagne wärck, oppenbarligen genom deres Secretarium proclamere och utropa låtit.

Til thet Fierde: Uti alla Städer i Riket der som Compagniets Rådshandel warder nederlagdt der skole och Directorer och Factorer efter nödtorfften och lägenheten tilordnat blifwa, hwilke sig efter Gubernatorens och de ordinarii Directores Instruktion, här uti Stockholm rätta skole.

Til thet Fempte: Så skal Compagniets General-Collegium blifwa bestående här uti Stockholm; Och skole då hastwe macht, när sakerne så fordra, at förskrifwe Directorer ifrån alla Städer, en af hwar: Hwilke såsom förberänt skole ware resolverede uti alla General saker, såsom om mere Privilegier til at anhålla, stora Contracter at oprätta och besluta, de sig mere, än som sielfwe Capitaler kunne belöpe, ny Handel begynna, och andre sådana saker, som hele Compagniet til fordel eller skada kunde lända, til at berådsla och öfwerwäga.

Til thet Siette: Thet General-Collegium, skal Ds två utaf Compagniets Directorer eller Partiepanter utse och föreslå, af hwilke sedan andre skal blifwa waldd til Gubernatorer, när som så behöfwes: Men andre Officerer måge Collegianterne sielfwe utwälje.

Til thet Siunde: Och skal man alla och hwarit Åhr förordned utaf hela Compagniet Sex Participanter, som efter deres gjorde Fed, samt med Gubernatoren den General-Räkning opstaga och approbera skole, efter den 24. Artickels innehold uti Privilegierna: Hwilke efter Ordningen skole bekomma hward dem bdr, för thet at the Comparera.

Til thet Ottonde: Gubernatoren skal och wara Director, och sika med de andre hafwa sin anpart uti Provisionen. Hwar och någon utaf Directorerne med död afginge, då skal hans Salarium på thet Åhret falla på hans Ervingar.

Til thet Nijonde: När Gubernatoren såsom eljest en eller flere af Directorerne någon wägs förrese, antingen på Compagniets eller deres egne wärf at förätta, då skole the Collegiumens giora Fullmächtig opå deres wägne, så at icke desse mindre all förefallande saker måge blifwa Tracterade och efterkomne, hwilket the och för godt erkänne skole.

Til thet Tjonde: Gubernatoren skal holle sitt wise säch uti Collegio: Men Directorerna skole alle Becker deres rum efter Solenes omgång omskifte och förändra, på thet sakerne medh slijt kunne och måge berädslogne, öfwerwägade och resolveret warda: Och hwad Resolution som då ramedt och bestuten blifwer, den skal Secretären Registrera och före til Boken, under Directorernes handh; Såsom eljest wara skyldig dem som sådant är af nöden, under bemälte Directors handh teckn at meddela.

Til thet Elloffte: Compagniets Directorer, Officerer och Tjenare, skole wara skyldige alle Måndagar deres Räkningar, samt Revertar, Qvitteringar, Obligationer, Contracter, hwad Namn the helst hafwa måge, Gubernatoren och Cantor-mästaren at tillställa och öfwerantwarda, på den tjenst de hafwa giorde om Beckan, hwilket opå Cantorendt skal blifwa öfwersedt, och sedan förde til Boken. Men de Directorer, Officerare och Tjenare, som äro opå andre orter här i Riket skole wara skyldige at öfwersända deres Räkningar til Collegiumet här i Stockholm efter hwars och ens medgifne Instruction.

Til thet Tolfte: Gubernatoren skal hafwa Resolutions-Boken och Compagniets Secret uti förwaring, item alla Suffragia och Stemmer Colligera, och med slijt hafwa god uppsicht, at allt tillhörli

böriligen och ordenteligen må tilgå, och hwad som Concluderet blifwer, utföra och fullkommeligen i wärket ställa. Han skal och uti Collegio, när man någre wichtige saker proponeret och framställer, der om arguere och disputere, Silentium och Stillhet påbiuda, wid det Pen och Straff der oppå förordnat blifwer.

Til thet Trettonde: Secretären skal och Comparens uti Collegio, men icke med någon stemme, utan stitelligen och pågifwe, at annotere, hwad som opå hwar saak resolveret warder, och det efter lägenheten Registrera; Det skal honom här med wara förbudt, någon Copia eller Utstriff utaf Resolutioner, hwad Namn the hafwa måge, til at utgifwe, eller någrom Communicera utan Collegii Consens och wettskap, såsom den der opå opprettade Instructionen widare innehollandes warder.

Til thet Fjortonde: Gubernatoren och Directorerne, skole hafwa macht til Compagniets nytto och befordring, at oprätta och utgifwa allehanda Instruktioner och particular Ordinantier, nåt som nödorrfften och lägenheten så fordrar. Datum ut supra.

Privilegier för Kiöphandels Compagniet, Datum Stockholm den 25. April 1615.

Wij Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Göthes och Wändes wthkorade Konung och Arffurste, Storsfurste til Finland, Hertigh til Estland och Wästmanneland etc. Gidre witterligt, at efter någre Wäre Underfater af Borgerskapet, hafwe slijt samsatt och förbundet at begynna ett Compagnie eller Sellskap wthi Kiöphandel under wise Conditioner och sätt; Och Wij förnimme samma Compagnie, så och förbemälte Wäre Underfaters intention wara godh och dirigerat til Rijkens styrcke, så och Inbyggernes förkofringh och tilwärt: Derför och på det samme Compagnie må desse bättre fortgång hafwe, då hafwe Wij welat så och nödigt achtadt, dem medh

serdeles Privilegier, friheter och rättigheter at benåde, efter som the här efter stå specificerade och vthtryckte.

Til thet Förste: Skal alle Wäre Undersättere (af hwad stöndh, werde eller Condition de wara kunne) öpeth stå, at inläggia sine Penningar i förbemälte Compagnie, innan dette Dato och then 1. Martii, Anno 1616. Der til Wij och genom Wårt öpne Patent them wese kalla läthe: Ingen skal heller i samme Compagnie må participere, med mindre han och en Kijfzens Undersättere och Inbyggere är; Eij heller at leggie der mindre in, än til det minste Etthundrade Daler, men öfwer stå til hwars och ens willie och förnödenhet. Och skal sedan samme Compagnie eller Sellskap beståa i så många Penningar, som kunne samblade blifwa innan dette, och förbemälte then 1. Martii, Åhr 1616. Sedan skal ingen hafwa macht något at läggia der in.

Til thet Andra: Compagniet skal wahra i 10. Åhr, begynandes ifrån then Förste Martii, Åhr 1616. Och ändandes den 1. Martii, Åhr 1626. I medler tiddh skal ingen hafwa macht at taga sine Penningar vthur Compagniet, doch så at hwariom och enom fritt står sitt Capital at sellie enom androm.

Til thet Tredie: Ingen Participant af dette Compagniet skal skattas efter sitt Capital han hafwer der vthi; Vthan mehra öfwerijs och förstones.

Til thet Fierde: Alle the som sine Penningar i Compagniet inläggie här förinnan och then 1. Martii, Åhr 1616, skole niutha Interesse, nemligen Tolf Daler för Hundred årligen, in til bemälte Dato. Så och så mycken winst, som GUDh förändandes wårder. Hwilket Interesse och winst hwar och een må kathe blifwa innestående hoos Compagniet såsom Capital, eller tage det til sig efter sin egen godtycke, doch så at hwar Participant sig här om förklarar emot Directores innan then näste

Febru-

Februarii nästkommandes. Hwad de efterföljande Tio Åhrs fördeel eller winst wedkommer, then skal årligen emellan Participanterne, efter en wiß proportion såsom Huswudstolen är, vthdeelt warda.

Til thet Fempte: Ingen af Participanterne skal hafwa mache sin inlagde Huswudstool och Action, som han hafwer i Compagniet, at sellie eller förpanta i heelt eller part Compagniet til försång; Men skal någon transportation ske, då skal han ske af Participanten eller hans Fulmechtige in för Gubernatoren, Twa Directoribus och Compagniets Secretario. Skeer det annors lunda, och Compagniet lidder der af skada, ware kraftlöst.

Til thet Siette: Alle Fulmacher, Obligationer, Contracter, Fördrag, och allahanda Instrument, ehwad namn de hafwa, som ia för Gubernatoren, Directoribus och Secretareren, vth Compagniets namn, blifwe vthgifne och förseglade, skole holles kraftige och fullkommelige hoos alle man, lijke som de woro af någon annan Magistrat Confirmerede och utgifne.

Til thet Siende: Hender sig at någon, han ware sig Participant eller eij, köper Godz af Compagniet på Termin; Och icke betalar i rättan tiddh, han skal efter förlupen Termin en Månadh wara skyldig at gifwa Interesse, Tolf proCento om Åhret, så länge at Compagniets Directores det kunne vthan skada mista och efterlätha. År och någon som betalar förr än den accorderte Termin kommer, han skal sielf niuta Interellet til Terminen kommer, som sluten war, och Interellet blifwer honom i Huswudstolen affortadt.

Til thet Ottonde: Hwar sig och tildrager, (thet GUDh förbiude) at någon af Participanterne eller andre Compagniets Gåldenärer, komma til achters, och vthi oförmögenheet och icke warandes Solvendo afdödde, då skal Compagniet föredrages alle andre Creditorer vthi Godz, Skulder, Actioner, Creditorer, som

Dooo 3

äre

äre in esse och efterlefde; Undantagandes de Creditores, som effter Sverigis Lag Privilegerade äre.

Til thet Nijonde: Är någon som på Pant köper Gods eller Währur af Compagniet, och icke inlöser sin Pant i rättan tidh, då skal Gubernatoren och Directores hafwa macht, effter ett Åhrs förlop, at sellia Panten, och sigh der vthur sielf betala iempte Interesser; Men hwad det högre sålde blifwer, det skeer til Guldens ärens beste.

Til thet Tjonde: Gubernatoren och Directores skole hafwa macht medh de måste röster, at begynna allehandas Kiöphandels saker, dem dirigere och i werket ställe. Säsom och wara förpligtade at holla alle Compagniets saker Secret och hemligen; Och ej meddeele eller yppenbare des hemligheter någon, det ware sigh Participant eller annan, medh sitt Embetes så och Salarii förbrytelse.

Til thet Ellofte: Gubernatoren och Directores, skole hafwa macht at optage på Interesse och Wexel Compagniet til bästa, så många Penningar som nödtorften och lägenheten kräwer.

Til thet Tolfte: Directores skole icke hafwa macht någre Penningar vthur Compagniet at vhtaga, och i ett annat Compagnie eller Skeppsrederij at inläggie; Ej heller wäge mehr på ett Skepp än Tjonde dehlen af Compagniets Hufvudstool. Gldre the här öfwer och vthskeppe, eller det för försømmelse skuld icke lathe adserera och försäkra, och deraf föllier någon skada, då skole the Directores wara skyldige Compagniet skadan at betala och opfylla.

Til thet Trettonde: Compagniets Participanter eller Creditorer skole icke må Privatim lathe arrestere Gubernatoren, Directores, eller theres Fulmechtige, som blifwe brukade i deres saaker at infordra Compagniets skuld; Icke skole the heller Privatim må kräffe Redning af them på Compagniets wägnar; Vthan hwae och

och en Participant och Creditor skal wara skyldig, at sökia och fordra sin rätt för Collegio i Stockholm: Menar nu någon at honom der icke medersars rätt, då må han det klaga Wär Kongelige Hoff: Rätt.

Til thet Fjortonde: Gubernatoren och Directores skole wara skyldige, at troiligen tienna Compagniet på Provision och vnderhold, af Etthundrede Dalers Gods at vrtaga En Marc; Och af Etthundrede Dalers Gods at vthskippa En Marc; Och när bemälte Officianter, innan Landt blifwe försände i Compagniets tiensst, skal hwar beståes om dagen til Färepenningar halfannen Daler. Men blifwe the Wihrijkes brukede skal hwar hafwa Tree Daler. Hwad the och mehra vthleggia på Häst, Wagn, Skepp eller Wäth vthi reesan, skal effter giord Redning af Compagniet betalas.

Til thet Femtonde: Gubernatoren och Directores skole hafwa macht stoore och små Skepp at byggia, köpa, sellia, hyra, lähna och borthyra; Sä och effter lägenheten at antaga i Compagniets tiensst, Folk både til wath och landh; Hwille Skepp och Folk Wij icke wele begäre eller antaga i Wär tiensst; Ej heller them medh pålagor beswära, vthan för alle sådana Cronones vthgift frise wara lätha, säsom och Compagniet medh Wär krigsfolk icke beswäre, vthan bemälte Officianters Consens; Doch här medh icke förståendes den Plichte som hwar Participant, han ware sigh Borgare eller annan, Och Cronan vthan Compagniet på Rättens wägnar plichtig är. Deres Skepp skole och frift och obehindret fullfölle deres Seglas på Wäre och Riiskens Strömer; Säsom och deres Folk frift och obehindret Passere til landh och wath för skällig betalning, opå Gubernatorens eller Compagniets Pass.

Til thet Sextonde: Effter Gubernatoren hafwer giordt Och och Compagniet sitt Sedh, dersöre gifwe Wij honom Fullmacht, at han skal anamma Sedh och förpligtelse af alle them som

som sigh lätthe bruke i Compagniers tjenst, eller framdeles kunne anammade warda: Och at han them, som sin Eedh icke efterkomme, ochan medh otroheet blifwa beslagne, må lätthe ställa för Rätta, genom sin förordnade Fiskal anklaga, och emot them Rättgångswijs procedera lätthe, så frampyt han det gott finner och nödtorsten äfter: När och Domen är affsagd, då skal bothen eller Sakören treffistes, en deel är Gubernatoren, then andra Fiskalen, och then tredje then Fattige.

Til thet Siuttonde: På det nu Compagnier kan med machs blifwa, skal Directoribus på Compagniets vudkostnad efterlathet vara, at handla medh them som egen Jord och Skog hafwa, om allehanda wårcke til Skeppsladningar, at låta hugga Masteträd, Spiror, Bakker, Lechter, Tillior, Sågestäcker, Sågebräder och Byggningswercke, det wore sigh Eet eller annat slags träd, såsom och Brännewedh och Flichtwårcke, doch Wåre och Cronones Skoger icke förnår, eller emot Lag och Reccesser.

Til thet Adertonde: Wij hafwe och gunstelige Privilegeret dette Compagniet, at the måge hafwe siine Packhus eller Boder i alle Wåre Landz och Siöstädter öfwer Rijket; Ditt the måge föra sitt Godz, och det der Låste, halfwe Låste och Stycketaals i stort vthfällie til Wåre Undersäter af Adel och Borgerskapet; Och åter af them opkiöpe hwad som Compagniet är proficligt; Effter Wår vthgångne Kiöphandels Ordinantie; Doch Landz och Siöstäders Borgerlige nåhring här medh aldeles oförkränkt, och at de eij heller med Almogon och menige Man någon Handel drifwa.

Til thet Nittonde: Wij wele och til Compagniets förfororing, föråhra them någre Skepp och Stycker.

Til thet Tiugunde: Wij hafwe och af synnerlig gunst och til Compagniets yttermehre tilwert, Privilegeret them medh synnerlig Tullfriheet; Nembligen, at the skole i dette påstånde 1615. Åhr, vara och blifwa frij på sitt Godz för all Tull

Tull och Wexell så wål in som vthur Rijket. Sedan i the effterföljende Dry Åhr, som är 1616, 1617, 1618, skole the vara frij för all Innull och Wexel, såsom och för Acciten af Femtio Åhmer Rens Wijn hwart Åhr, men vthi Riktul-len skole the giöra en Fierdepart emot Borgerskapet. Men effter förbemålte Fyre Åhrs förlopp, skole the swara til en half Tull och Wåxel, så af det Godz som införes såsom det som vthföres, emot Borgerskapet. Doch så at Gubernatoren och Directores medh sin Eedh hålla kunne, om så påfordres, at det Godz som således vnder friheet angifwes, höre Compagniet til. Och när de sitt Godz således en gång förutlat hafwe effter Wår Tull-Ordning, skole the opå andre orcher frije vara.

Til thet Förste och Tiugunde: Alle Compagniet tillhörande Skipp och Godz som vthan Rijkets ankomme, och icke brytha sin Ladning, skole vara Tullfri och segla effter sin willie och längenheet til en annan Stad, Vthan eller Inrikes.

Til thet Andra och Tiugunde: Wij wele och gifwa och meddela Directoribus Wår Förskriffte til alle Konunger, Furster och Respubliker, der de tänckia sin Handel at drifwa.

Til thet Tredie och Tiugunde: Wij hafwe och gifwit Compagniet til Secret och Insigel tree blåå Croner i ett gult Flåhl, medh ett swart Ankar, såsom det står här förtåknadt.

Til thet Fierde och Tiugunde: Directores skole vara skyl-dige Åhrligen at giöra en riktig Råkning för Gubernatoren och der til förordnade Participanter; Och ett Extract af Balancien at öfwerandwarda, och latha öfwersee, om den och kommer medh Compagniets Böcker eller Råckningar öfwerrens. Hwar then och riktig blifwer besunnen, skal han af Gubernatoren och de förordnade Participanter för en klar och riktig Råkning kånd och anammat warda, til at Justificera berörde Directores. Och

hwad som således blifwer beslutet, skal af samptlige Participanterne för kräftigdt, gildt, stadigt och fast hoket warda.

Til thet Fempte och Siugunde: Gubernatoren och Directorer skole i Compagniets tjenst warte sig efter thet Instruction, som Wij them här jemptewedh gifwedt och stadfast hafwe; Och der til wara förpligtede at hafwa en stigh ähoge och vpsicht, på det all ting må sticketigen och ordenteligen tilgåå, och ingen blifwe förorsakad öfwer thes Direction sig at beklage.

Til thet Siette och Siugunde: Hwar Wij och framdeles i sieswe werket förnimma, at dette Compagniet är Öf och Rikket nyttigt, då wile Wij der medh yttermere Friheetter och Privilegier benåde, efter som lägenheten bäst medgifwer, och Compagniet kan lända til förordring.

Wij förbiude förhensskuld alle Wäre Officerer och Befallningmän, serdeles Wäre Stadhollare, Fougder och Tollendärer, så wäl som Borgmästare och Råd, och alle andre som för Wäre skuld wile och skole giöre och läthe, at något här emot giöre eller gibra läthe, medh Wår högsta onåde. Til yttermere wile, at Wij dette således som förbemäkt står bewilliedt hafwe, och wile at obrotligen holles skal, läthe Wij metterligen trycke Wårt Konungzlige Secret här nedhan före, och medh Wår egen Hand underkriswa. Actum Stockholm den 25. Aprilis, Åhr etc. 1615.

Gustavus Adolphus.

Placat om det nyss uprättade Handels Compagniet. samt til kåtelst innan en wiss tidh Penningar der at infättas emos
Intresse à 12. proCento om Åhret. Dat. Stockholm
den 25. Aprilis 1615.

Wij Gustaff Adolph medh GUDs Råde, Sveriges, Göthes och Wendes utklarade Konung och Arffurste, Storhurske

Hurske till Finland, Hertig til Esland och Wasmanland etc. Giöre med thet Wårt öpne Patent allom kunnigt och wetteligit, at efter som Wij Wäre Riker och Land til styrke och förmering, så och Wäre trogne Underfärer til nytto, tilwärt och förköffring, medh Wäre Elskelige Rikts Råd rådh, nådigest hafwe tillatit och bewilliet ett allmänt fritt Compagni eller Sällskap wchi Köphandelen, som thes Handtering och Werff så wäl othan som innan Rikets, på alle orter thet som något merkligt och anseeligt kan wara til at winna och förtiena, wppå Tje åhrs tidh ifrån 1. Martii nåstkommandes räknat, bruka och driwa måge: Så hafwe Wij, wppå thet at samma Compagni deste bättre fortgång må winna och nå, them med serdeles Privilegier och Rättigheter benådet, synnerligen medh Friheet och Förskoning wppå Tullen och Wexlen, så at the nu thetta påstående 1615. åhret måge wara och blifwa frij wppå sitt Gods för all Tull och Wexel, så wäl hiit in i, som hadan utur Rikket: Sedan skole the och i the nåst efterföljande tree åhren blifwa förskotte för all Intull, men wchi Riktollen gifwa alle nåst en tierdepart emot Borgerskapet: Och efter förbemäkte fyre åhrs tidh förlupne, skole the, så länge samma Handel påstår, icke swara meere än til halff Tull och Wexel af det Gods som införes, så och det som wthföres, emot Borgerskapet: Til hwilket Handels Compagni och Sällskap, Wij nådigest wile vnne och fritt wara late alle Wäre Underfärer, som här innan Rikets byggie och boendes äro, ehwad Condition, stånd eller werde the hälft wara kunne, högre eller nidrigare, Grefwer, Friherrar, Biskopar, Adelsmän, Borgare, Köpman, och gemene Underfärer, rike och fattige, Man och Qwinnet wchan ächtfildnat, innan then 1. Martii nåstkommandes ifter dette Datum, thes Penningar, eller Gods, thet som gängart är, så mycket sam hwar och en sielf wil och förmår (doch icke ringare än til ett Hundrade Daler) at participere och inläggia, thet wth samma Compagni så skal blifwa bestående wti sedane Cum

ma som thes förinnan kan samblat blifwa, och sedan ingom warda tillatit något meere at lägga ther in. Och skole alle the som sine Penningar eller Gods i Compagniet innan förbemälte tidh inläggia, dette chret bekomma af hwarje Hundrade Daler til intress hwar Månadh 1. Daler, ifrå them tidh räknat som thet inlagdt blifwer, in til bemälte Datum, såsom och thes förutthan, så mykin winst som GUDH genom samma Compagniets Handel förkänandes warder: Swilket intresse och winst hwar och en må late blifwa innessående hoos Compagniet, såsom hans Capital-Summa, eller och tage thet til sig, efter sin godh tyctie, doch så at hwar Participant som något inlägger sig ther uppå förklarar emoot Compagniets Directorer och Förmån innan then 1. Februarii nästkommandes: Och hwar sedan the tijo åhrs fördeel och winst kan blifwa, them skal ähveligen emellan Participanterne som thesas inlagda hafwa, efter een wis proportion och special affräkning, såsom Huswudstolen är stor til (then och ingen så länge Compagniet warar, thesifran skal hafwa macht at fordra) vñdeelt warda. Men sielwe Huswudstolen och Capitaler skal hwarion och eenom efter förbemälte Tise åhr förkupne, med een general och fullkomligh Räkning troligen och råtrådeligen igen warda tilståle. Och hafwe Wij til samma Compagniets meere försördring them nådigest föråbrat med någre Skipp och Stycken, som the til thesas Handels visförande bruka kunne. Hwar nu någon af Wäre Vnderfåter, som förbemält, sig eller the sine til nytto, profit och fördeel något til offte bemälte Handels Compagni wil eller begärer at inleggja, så må han sådant giöra vñhi tidh, medan lägenheeten förhanden är, aldenstund efter förbemälte Termin inge Penningar meere ther vppå antagne warda. Och skole the samma som lust och willie ther til kunne hafwa, här vñhi Wärt Stodh Stockholm hoos Gubernatoren och Directorerne, som til Förmån vñdwer samma Compagni förordnade äre, och här sitt Residentz hafwa skole, sådant ansåija, och deras Penningar eller Gods inläffrere, och sig thet

thet qmittera latha: Ther och the, som om sådane Handel, sampt hwar Privilegier och Rättigheeter Wij nådigest ther vppå hafwe gifwit, wñdare kunne begäre til at wetta och förnimme, thet måge hafwa til at efterfråga. Hwar efter sig alle, och särdeeles the som sig vñhi samma Handels Compagni inlate welle, måge weta til at rätta. Til meera stadfästelse och bekräftning hafwe Wij thetta med egen Konungsligh Hand vnderskrifwit, och Secrete försegla latit. Gifwit på Wärt Konungslige Slott Stockholm, then 25. Aprilis, Åhr etc. 1615.

Gustavus Adolphus.

Placat om Frie Marknader i Österbotten. Datum Helsingfors den 8. Februarii 1616.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Gidre witterligt, at efter Wij af någre omständigheter förstå och förnimme, det Wäre Finste Städer, som är Åbo, Raumo och Björneborg, icke kunne förutan den Österbottinske Handel beståndande blifwa, utan sedan såsom de ifrån samma Handel slutne och stängde äre, hafwa de ingen ringe afbräck uti thesas Handel lidit, så wel som sielwe Landet beswär. Dersöre hafwe Wij således lagat och skickat, at all Landshandel skal blifwa uti Ulla och Wasa; Men twert emot på det Landet må blifwe försörgt, då hafwe Wij Nådigst efterlatit, Stockholms, Åbo och Björneborgs Borgare, at de måge hafwe och niute två frie Marknader åhrigen i Österbottn, både på en tid; Rembligen, begynnandes om Nofsmeko dag och warandes i Fiorton dagar. Och skal denne stå i Södre Probstieredt i Persid Hamn och Sochn, den andra i Norre Probstieredt i Salo Hamn och Sochn, uppå hwilke de fritt måge handke med Allmogen, sållandes och köpandes på förbemälte steller och orter efter sin wilje, men ingas ledes

Iedes längre eller annorstädes, utan som sagt är wid Gudsens förbrytelse, och 40. Marks saak. Wij tillåte fördenstul Nådighst Wäre Undersåter alla. Andelige så wäl som Werldzlige, som der i Landsänden boendes äre, och alle andre at de på förber målte tid och rum, må besöka samme frij Marknader, och der med Wäre Undersåter, Köpmenne, som äre förloswat dijt at Segla en richtig Handel drifwa, men de andre Dystäder och Siöstädter, som til Norlands Hambur segla, måge effter Wår Ordiancie sig råtta: Hwar nu förbermålte Stockholmiske, Finste Borgere blifwa öfwer den tiden som sagt är och warde beslagne, at drifwa emedertid med Borgerne Handel eller Landskiöp, då tillå Wij Wäre Borgare uti Ula och Wasa Städter, at antasta theres Guds, och det effter noga ransakning, at det således emot Lag och Wår Ordiancie förbrutt är, använda til sin egen Stadz besta på en richtig Rechenkap, när der effter frågas. Befalle fördenstul Wår Ståhollere och Fougderne der i Landzänden strengeligen, at de holla hand utöfwer denne Wår Stadga, så at han warde effterkommen uti alla sina Puncter, och at de förhjelpa Borgerkapet uti Ula och Wasa, til at inneholla hwad Sakören der kan falla, och Wij dem Nådighst förlånt hafwe, så framt de det sielfwe kunne utretta. Der de Borgare så wäl som Bänderne der i Bottnen, och alle andre, som oftibemålte Marknader sökiandes warde, hafwe sig egentet at effterrätta. Datum Helsingfors den 8. Febr. Åhr etc. 1616.

Tillstånd för Kiötmånglare i Stockholm, at draga ut på Landet, Norr och Söder om Stockholm och optiöpa Bostap. Datum Stockholm den 13. Augulli, Åhr 1616.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Giöre witterligt, at Wäre Undersåter och Kiötmånglare här i Staden, hafwe

we underdånighst sig för Os beswdrat, at dem icke nu som tilförende warder tilstätt at löpe Söder och Norr om Stockholm ut på Bygden til at kiöpe allehande Slachte-Bostap, ödmu keligen begierandes, at det dem här effter måtte effterlåtes. Så på det, at icke någon mangel på Fersk Mat här i Staden måtte blifwa, utan hwar och en hafwer tillfälle at kiöpa sig Ferske Kiött, så mycket han kan hafwa behof, derföre hafwe Wij effterlåtet, som Wij och nu dem här med, Os til behagelig tid Nådighst effterlåte, at de öbehindrat må fara ut på Bygden, begge sidor, Norr och Söder om Staden, hwar dem synes, in med Upsala och Telgie, effter som andre Kiötmånglere för dem af ålder hafwe warit wane, och der optiöpe och före in til Stockholm, Oxar, Koor, Fädr, Lamb och annan qwiak Bostap, hwilken de sedan der slachte, utmånge och sällje skole, aldeles för det kiöp och werde, som der oppå sådt och stadgat är, eller och blifwe kan, af dem som der til förordnes. Doch skole de här med icke drifwa något olagligt och förbudit Landskiöp, der de framdragandes warde, eller i någon måtto handle emot Sveriges Lagh och Wår Handels Ordiancie, utan som sagt är, lesandes Bostap, effter måttelighet optiöpa, wid den plicht i Sveriges Lagh och samme Handels Ordiancie förmåles, der ora Wäre Fougder och Befalningzmån flitigt acht och inseende hafwe skole. Förbiude fördenstul alle, som för Wäre skuld wele och skole giöra och låta, uti synnerhet förberörde Wäre Befalningzmån och Fougder, så wäl som Borgerkapet i förberörde Städter, at giöre förbermålte Kiötmånglare här emot hinder eller förfång när de i så måtto, som sagt är, färdas och drage effter sådanne Bostap. Och skole de för sådanne friheter, åhrligen uthgibre til Wårt behof hit til Slottet Ser Pund Skörd Telg hwardera. Der de och alle hafwe sigh at effterrätta. Skrifwit på Wårt Slott Stockholm den 13. Augulli Åhr etc. 1616.

Placat för Allmogen i Åkerbo Härad och Före Sochn på D
land, at segla med Steen och Tråvärcke til T skland och
andre Städer, sedan deras Gods är Calmare Stadhs förf
hembudie. Datum Calmar den 27. November,
Åhr 1616.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Gidre witterligt, at eff
ter Wäre Undersäter uti Åkerbo Herede och Före Sochn
opå Dland, hafwe sig för Ds beswarat, at de icke nödtorffli
gen kunne behielpa sig utaf den ringa Åker och Ång the hafwe
til at bruke; Och förthenstul ödmucligen begierd Wår Nåd
dige efterlåtelse, at the måtte så Segla til fremmande Land, och
uthføre Kalc, Kalcsten, Huggesten, Tieru och Tråvärcke af
Furu och Gran, och inge andre Wårur. Der emot hafwe
Borgerskapet här uti Calmar ödmucligen giswit Ds tillkänne,
at the Wij dem sådant nådigest efterlåte wille, då bleswe de
Staden til försång, så at allehanda Wårur både dödt och
qwick, som der opå Landet fölle, bleswe understuctet, och utaf
Landet skippat. Derföre efter Wij häre omsorg at de på både
sijder måge blifwe behåldne, hafwe Wij emellan them således
stadgat, at Undersäterne uti förberörde Åkerbo Herede och Före
Sochn, skole ware förpligtade at segla hit til Calmare, och här
anbiuda Borgerne sitt Gods, wele the thet köpa, så skal thet
ste innan två Dygn ute äre, ifrån det de hitkomma, och gis
we dem för hwar den huggen Steen 4 öre rede Penningar, om
the eij Gods thesföre sielswe begäre, och för thet andre Gods
set må the giswe them, såsom thet gement går och geller: Köp
pe icke Borgerne Godsset innan tu Dygn, som förbemålt är, då
må de, när de dit förtolet hafwe, tage bewis af Slottet och
Tullen, och sedan segla utländes til oförbudne Städer, såsom
äre Stetin, Gripzväld, Strålsund, Rästok, Wismar, Ly
beck och alle Danske Städer, doch med sine egne Skuter. Icke
skal dem heller wara efterlåtit någre åtande eller jore Wårur
at

at utföre, utan Steen, Tråvärcke och Tidru, såsom bemålt är;
Och om någon bestås thet med, at han andre Wårur utförer,
eller någre fremmande legger til uti någon Hamn oppå D
land, och med Allmogen handlar, då skal det förbudne Gods,
som the således utföre, såsom och thet som uti olaglige Ham
ner handlet blifwer, wara förwerckad under Calmar Stad, och
opå det at bemålte Dlenningar, när de hitkomme, icke må be
swäre sig at de icke weta hwem de sitt Gods anbiude skole,
hafwe Wij befället Borgmästern här i Staden, at de åhrll
gen skole tilordne 6. bestedelige Mån af Borgerkapet, som in
nen förbemålte tu Dygn skole förskaffa dem Köpmån til deres
Gods, så framt någon thet köpe wil. Förbiude förthenstul be
målte Wäre Undersäter på både sidor, denne Wår Stadga
uti någon måtto at öfwertråda; såsom och här med strengeli
gen befalle Wäre Ståthollere, Fogter och Befallningzmån, at de
alid hälle denne Stadga wid macht, så framt de Wår Ko
nungslige Hembd och wrede undwike wele. Datum Calmar den
27. November Åhr etc. 1616.

Privilegium för Stockholms och andre Stöstäders i Riket
Borgare, som hafwe egne Huus, och wele med egne wårn
bare Skipp segla, at niute fram för de fremmande förmed
ling på Tull, Accis, &c. Datum Stockholm den
31. Juli 1617.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Gidre witterligt, at eff
tersom Wårt Borgerkap i Wår Köpstad Stockholm
hafwe hoos Ds underdånigest anhållet, at Wij dem på någon
tiid tilgibrandes, med någon Frihet, fram för Frammande be
nåda wille; Tilbiudandes sig der emot at wilja försörja sig
medh egne Skipp och Stöfvel, så at Wij och Riket på all
förefallande nöd och händelse, skole hafwe der styrckie och gagn
af. Så hafwe Wij och af den benågenhet Wij drage til hela
D 999 Fåder

Städernas landsens och alle dess Inbyggjares, enkannerligen Wäre Riids Städers förkofring och tillväxt, Och sådan deres underdånige och wälmentede förslag och begäran Nädigast låtet behaga, och till Wäre gunstige benägenhets ytterligare Förklaring, Conferentiar och bewillat efterföljande Privilegier och Friheter, icke allenast dem i Stockholm utan och alle besittne Borgare i de andre Wäre Städer, så många, som innar Sveriges Rike som frij utlendes Seglacion efter Ordningen niute, och i någon af Städsstäderna egne Hus hafwa, och sielfwe besittne, så och holle och hafwa egne Skiepp med Skotporter, åtminste så store och gode, at de på nödfall kunne gåde wern ifrån sig, såsom och at de före der uppå åtminste 3. par Godelingar, på det de i tid, när omständiger, kunne wara särldige och tillreds. Och till thet Tredie, at alt Stadsfolket, serdeles Skieppare och Styremän, som äre i Stadsstäderna boendes och sittandes.

Först Consentere och bewillie Wij Wärt Borgerkap i Stadsstäderna, på alt det Gods, som de på sådanne sine egne Skiepp sielfwe införa i Riket, hwad heller de här, eller till andre Wäre Stadsstäderna anlenda, half intull emot andre Swenske Borgare, som icke bruke sine egne, eller så gode Skiepp, det är tresfordwels Ungerst Gylker af hwarje Hundrede Dalers worde. I like måtte unne Wij dem på alt det de således uskeppa af Riket, en trediedel friet af Tullen, emot andre Swenske Borgere, effter som Tull-Ordningen på hwart och ett slagz Gods utwisser. Men alle andre, ehuruwel de eljest wille Handel drifwa med andres än sine Skiepp, de skole sig denne Friheten icke tilholla, eller niuta, effter som desse samme henne eij heller på det Gods de med andre än sådanne sine egne Skiepp införa, niuta skole.

Till thet Andre: Wij unne dem och Frihet på halfwe Accijsen, af alt det Wijs de med Westersfarts Seglacion införa: Såsom Wij och här med märkeligen förmedla med den Accijsen på

på alt fremmande Dhl de införa, så at de icke skole giswa niere af Tunnan än En Riksdaler, i den Staden de andre wed Wäre gjorde Ordning blifwa skole, doch at hwar och en som sozi är, hämpar Dhlet och Whinet med sine egne Skiepp.

Till thet Tredie: Wij loswe och tillsäje och så alle Skieppare, Styremän och Båtsmän, så och alle Stadsfarande Män, som sig i Wäre Stadsstäderna nedersättia wele, frihet uti Sex år effter dette Dato för all Wäre och Cronones tunga, ehwad Namn han och hafwa kan; Såsom och at Wij dem i Wäre och Cronones tienst, emot deres gode wille, icke tage eller utstrijwa låte wele, doch så at här med icke förfortes det tahl Båtsmän, som Staden Och at holla skyldig är.

Till thet Fierde: Eij wele Wij heller tvinga något af förskrefne Skiepp emot Städsstädernas gode wille, at tiena Och och Cronan, så länge något annat Skiepp wid Broon är till fångs; Men der intet annat finnes, så at de ju för Cronones tarf skul tiena måste, då skal sådant skee för ehrlig Tract och Betalning.

Till thet Fempte: Här emot hafwa de loswat och tillsagt Och, at alle de Skieppare, Styremän och Båtsmän, hwad heller de inländste eller utländste äre, som sig här nedersättiandes warde, skole gådra sin förpliktelse för Borgmästare och Råd, och dem med Borgen försäkra, at de åtminste skole så länge, sedan frihets åhren äre uthe, blifwa i Staden besittande och drage Stadsstads tunga, såsom the Friheten tillförende, medan hon wahrade åtniuti hafwe.

Till thet Siette: I lika måtte hafwe och de af Wärt Borgerkap, som denne friheten åtniuta wele, utloswat at de icke wele liida ibland sig någon den, som till Wäre Tulls förfortning och dette Privilegii Misbruk, tager anners Mans Gods in med sig, som icke hafwer deel i sielfwa Skieppet: Utan wele de den samme, hwar de det förfare sielfwe oppbare och förfölje.

til Hushåldz uppehälle, tarff och förbättring kunne tienlige ware. Doch icke heller flere antage, och vnder sitt Namn försware, än han skäligen och sielff behöffuer. Datum ut supra.

Ordinarie, huruledes Kiöphandelen af Rijkens Inbyggjare / så wäl som Fremmande drifwas skal. Giordt i Upsa / 19 / then 12. Octobris, Åhr 1617.

Må Gustaf Adolph, medh GUDs Nåde, Sveriges, Södes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertigh uti Estland och Carelen, Herre wöfwer Ingermanland etc. Gidre witterligt, at effter som Wårt Konungslige Embete en kannerligen träfwer, at efftertracha alt thet som Fäderneslandet och thes trogne Inbyggjare lender til wälfärd och förbättring, och twert om at hindra och affkaffa så mycket mögeligt, hwad ofskick och oordning til theras skada och åhrlige närhings förminskelse kan wara upkommin. Så hafwe Wij för treij Åhr sedan giord en Stadga medh Seglasæt och Kiöphandelen, betraktandes then skada och affaknad som hela Rijket, och särdeles Wåre Kiöpstäder tagit hafwe, af then oordentlige Seglashandel och närhing, så och annan ofskick, som många, både Fremmande och Inländske emoot Lagen och skäl niutat och brukat hafwe, men effter många Puncter vthi samma Wår Stadga synes behöfwas någon sompt förklaring som förändring, thesfore hafwe Wij then samma medh siijt låtet öfwersee. Så och vppå thenne Rijkisdagh medh menige Ständernes alles theres som twerbör, rådth och samtycke förändrat, förbättrat, fullkomligen skeppat och stadgat, såsom följer:

I.

Först, inge flere eller andre Städer eller Hamner innan Sveriges Rijke, skole af Fremmande, ehwad an the och wara kunne, blifwa beseglade och besökte, än these effterskreffne, som äre

äre Stockholm, Calmar, Nyköp, Gidchenborg, Söderkiöping, Norrköping, Nyköp, Westermijf, Fätti, Gäste, Åbo, Wihborg och Käfle, i lista mätto hafwe Wij för särdeles orsakat skuld på en tijdh tilgibrande provisionaliter tillåtit, at Fremmande måge segla til Helsingfors och Borgo, kommer någon Fremmande til någon annan Stadth eller Hamn seglande, i then acht thet at förhandla sitt Godz och Kiöpslaga, then skal hafwa förbruat Skepp och Godz, halffparten vnder Os och Cronan, och then andra halffwa parten vnder then närmeste af förbemälte Städer.

II.

Til thet Andra, ändoch allom Fremmandom skal wara förbudt effter thenne dagh, at segla och handla på någre andre Städer och Hamner, än nu sagt är, så skole doch lijkwäl sielfswe Rijkens Inbyggjare och besittne Borgare fritt och obehindrat måge medh theras Skepp och Skutor besöka alle Hamner i Sverige, Finland, Lijland och Ingermanland, så många som Stadgrätt hafwe, eller framdeles bekomma kunne, och vnder Sveriges Crona belagne äre, särdeles tillåte Wij Rijkens Inbyggjare, som lust och wilje hafwe sin handel och närhing at drifwa in vppå Nykland, thet the icke allenast skole hafwa tillstånd och Privilegium at segla at Narfwen och Nyen, thet til at kiöpslaga medh Borgerskapet, utan skole och fritt måge medh theras Godz passera fram och åter genom bemälte Städer och Strömmar, af Borgerskapet aldeles obehindrade; Doch Wår Tull och Accijs oförtränckt, och så at handelen i sielfwa Städerna icke drifwes emot Lagh, eller hwars och ens Stad, wäl sångne synnerlige Privilegier.

III.

Til thet Tredie, Wij hafwe och både för Landsens så wäl som Städernes egen förbättring och tilwänt nådigest tilstätt och effterlåtit, at effterskreffne Städer, som äre Dreggrund, Bidre, neborg,

neborg, Rammo, Ekenäs, Nyssad, Narfwen, Zwangräd, Zama, Kopurge, Rårholm, Nöthaborg, Paitala, samt then Staden Wij widh Biörekön ocht at bygga lake, skola fritt samt förbemålte Wäre Siöstäder måge segla utländes til Fremmande Land och Städer, doch medh sådan skäl, at Skeppen, Skutorne och Lodierne äre theras egne och icke hyrde eller frachtade, såsom och at Siöfolcket äre i Swenske Städer boendes och wistandes. Och til thet tridie, at icke någon Fremmande hafwer Lott eller part medh them i samma Skipp, elliest finnes någon af these nest upstalde Städens Borgare, som misbruka thesse Seglagens friheten dragandes andre Fremmande in medh sigh, han skal hafwa förbrutit Skepp och Gods, halffparten under Ds och Cronan, och then andre halffparten under Staden, ther som han är boendes vthi.

IV.

Til thet Fierde, the Städer i Norlanden, Hernösand, Wlaborg och Wasa, samt flere som här efter funderas och byggas kunne, skole aldeles hafwa all vthlenskt Seglation fördragh, och skal medh thesas Seglas här efter således hållas, at the måge besökia hwar andra inbördes medh sinne Skepp, Skutor och Båtar, men hward the wele segla vidare, så skole alle Städerne i Wester Norlanden wara förpliktade, at sökia til Stockholm medh sitt Gods, men Österbottens Städerne skole måge segla, på Stockholm och Åbo, ther at förytttra sine Wahrur, men til inge andre Hambner eller Städer i Sverige, Finland, Lijfland eller Ingermanland, efter som af ålder brukeligit hafwer varit, doch hafwe Wij för synnerlig orsaker skull tillåtit, at Hudwiskwalds Boerne skole måge segla vthlenskt medh sine egne Skepp och Gods, ehwad för Gods thet och helst wara kan, anten åtande Wahrur eller annat, doch medh thesse förord, at Skeppen äre thesas egne, och at icke någon vthlenskt hafwer ther part vthi. Sedan at Siöfolcket äre inländes boendes.

Och

Och til thet tridie, at Skeppen til wårn gode, och medh sex Göttinger åt minsto bestyckande äre. Alle andre Skepp och Skutor måge the bruka och segla medh, doch icke vidare och medh större rätt och friheet, än andre Wester Norlands Städer. Bestimnes nu någon af the Norlandste Städer, sigh vthi sin seglas annorledes än föreskrifwit står, förholla, thesas Skepp och Gods skal wara under Ds och then Staden Stockholm eller Åbo, som på samma Landzort är Privilegerat, til twe skiptes förfallit.

V.

Til thet Fempte, och på thet Norlands Städerna måghe widh macht blifwa, och icke aldeles Handelslöse, så wele Wij här medh strängeligen förbudt hafwa, alle andre olaglige Hamner i Norlanden i så måtto, at ingen efter thesse dagh skal drista sigh at besökia medh sin kiöpenklap någon annan Hamn, än sielfwa Stadshamnerne, som nu äre Gäfle, Hudwiskwald, Hernösand, Wlaborgh, Wasa och Tornö, och ther medh Borgerskapet och eij medh Landzmannen handla och kiöpslaga, och efter Landet är widt, så at Allmogen icke vthan sin skada och affaknat kan besökia Städerne medh sine Wahrur, så äre Wij tillsinnes medh thet första låta besij Landzens lägenheet och alle wanlige Hamner, så och flere låglige orter, ther Wij så wele låta leggja Marknas Plager, och tijt in förordna alle the Wirskarlar, Landzkiöpmån, Embegmån, så och alle them som Seglas bruka wela, och ther i Landet boe, och ändoch Wij nu thetta således hafwe förordnat, så wele Wij doch icke deste mindre, at Borgerskapet så wäl i Siö- som Wpstäderna, som sin närhing medh Fiskerij drifwa, måge så här efter som här til medh thesas Rådät fiskia i store Siön, och elliest byta sigh til färst Strömning och Torst af Bänderne för Såd, och them sielfwa infalta, doch så at ther under intet Landzkiöp drifwes, och at Wäre Städens i Finlanden och Norlanden således hafwande

R r r r

Privi-

Privilegier thet igenom icke i någon måtto förkränkes, gör någon här emoot, och anten kiöplagar i andre än Stadshammene, eller medh menige Allmoge, som icke här medh är tillåtet, han skal hafwa förwärkat Skepp och Gods, halffwa delen vnder Os och Cronan, then andra halffwe delen til Staden som på samma Hambn eller Landzort är Privilegierat.

VI.

Til thet Siette, til the Norlänfke Städer mäghe så wäl här effter som här til segla icke allenast Bpstäderne, vthan och the Swenske Ciofstäder medh sine egna Skepp, Skutor och Båtar, och på thet thesse frihheet icke må vara nyttiat af andre än af Wäre egne Bndersätare, så wile Wij här medh förbudit hafwa at segla på Norlanden medh något fremmande Skepp, hyrt eller frachtat, eller thet någon Bihlänsf hafwer part vithi, och then någon Fremmande bestås at segla dijt, eller någon Inlänsf brukar thet til frachtat Skepp, så skal både Skeppet och Godjet vara Confiscerat, halffparten vnder Os och Cronan, och halffparten vnder Staden, thet thet bestås, vthan anseende, af hwem thet och kan förpakat vara, och Personen fändes sedan til Stockholm til vidare förhör och ransakning. Och skole förthenfuld Wäre Ståthållare, Fougder och Tullenswärer, så och Borgemestare och Rådth i Norlands Städerne, så snart en Ciof- eller Bpstads boor ankommer på thet stiteligaste ransaka thet effter, och thet the icke giöre sin plicht, eller see medh någon igenom fingerne, så skole the dubbelt emoot the andre straffade warda.

VII.

Til thet Siunde, alle Ålandzboor, så och Finnar, som do i Kärpo, Kimitto, Töffsala, Nafwo, Kimitto, Tenale, samt i Ålands Skären, som bruka sin Nährung medh Fiskerij, Ciofslång och Fuglafångste, samt medh Bostap, the skole hafwa fritt at segla, och föra thetas Fisk, Smör, Wedh, Trån, Tiärn

Tiärn och Bostap, så och alle andre Bonda-Wahrur, til alla Ciofstäder i Finland, Estland och Ingermanland, och thet thet medh Borgerskapet föryttira. Men thet the wile begifwa sikh hiit på then Swenska sidan, så skole the wåra förlyttade, at allena segla til Stockholm, och til ingen annan Stadh eller Hambn, widh Skepp och Gods förbrytelse, vnder Os och Stockholms Stadh til twestiptes. Doch på thet medh alt Landzkiöp må hafwas fördrag, så wile Wij medh Ålandzboers och Finnar Seglation således hollit hafwa, at ingen som å Landet boor, skal måga vpköpa af sine Grannar, Sochn eller Hårdymån någrahanda Wahrur, medh them at segla til Kiöpstadz, och them thet föryttira, såsom och eij vpköpa i Staden något Salt, Klåde eller annat Kiöpmans Gods åter at vthprånga hoos Allmogen, vthan skal sikh allena medh sin egen Åfwelsfaliande, så och til sitt egit hws nödtorfftes vpköpande enfligit och aldeles åndöija låta, ty thet någon befinnes at ånorledes handla, så gifwe Wij then Staden i Finland som samma Sochn är närmast belågghen, tilstånd och Rätt, effter Laglig Ransakning at antasta Skepp och Gods, och thet för sin eensat beholla, hwarvthinnan Wäre Ståthållare, Fougder och Befallningsmån them vthan insagor handen låna skole. Boor någon å Landet, som icke wil öfwergifwa Kiöpslagen, then skal flyttia in i Staden, medh sin Kiöpenstaps förbrytelse, som sagdt är. Och thet han oftare blifwer beslagen, tages ån så thet oswan vppå i tilldörligit straff, etc.

VIII.

Til thet ottoude, om rätte Skäriekarlar förordne Wij således: At åndoch ingen Norlands Borgare, Ålandzboer eller Finnar, måga på then Swenska sidan vidare komma medh thetas Skutor ån til Stockholms Bryggia, så skal doch likwål alle rätte Skäriekarlar fritt och efftelåtet vara, at draga igenom Stömmen, i Stockholm och in i Malaren, medh sin Fisk och

Gods, medh sådan skäl, at the icke lenda til andre Hambner o
kiöpslaga än til Bpstädernes rättte Stadshambner, hwarest the
fritt och tillåtet vara skal, at kiöpslaga och förnyta sin Fisk
Penningar, så wäl som Spanmähl och andre Bondes Wahren
icke allenast med Borgare, vthan och medh Landymän, Presten
och Bänder, besöker någon annan Hambn i Mälaren än nu ä
sagdt, nemligen: Upsala, Sigtuna, Enköping, Westeråhrs
Kiöping, Arboga, Torshillie, Strängnäs, Mariefrids och Täll
lie Stadshambner, eller någon annan olaga Hambn i Skåne
gården, eller och drifwer Landkiöp, hafwa förbrutit sitt God
halffparten under Ds och Cronan, och then andre halffparten
under närmeste Stadh, doch för Allmogen, som i Roslagen och
ther omkring boendes äre, så och en part Skånekarlars fattig
dom skuld, wile Wij hafwa effterlåtet, at then Hambnen widh
Norretällie, skal blifwa wid macht, ther Landymän måge så wäl
här effter som här til obehindrat byta sine Warur sin emellan.

IX.

Til thet Nijonde, och på thet en Wisheet medh öfwerför
ningen vthur Mälaren wara måtte, så at hwarion och enom
kunde hwad rätt och tilbörligt är wedersaras, och Bndersätere
na hade något at råtta sigh effter, så wile Wij thet medh (säl
som Wij och medh Hennes Maj:ts Wår Elskelige käre Fr
Moder, på Hans K:ts Hertigh Carl Philips Wår Elskelige käre
re Broders wegne, så och medh Hans K:ts Hertigh Johan
Wår Elskelige käre Broder och Swäger äre eens wordne) at
här effter skole således hållit warda, at alt thet Gods och Wahren
rur som faller och kiöpes i Konungadömmet, thet ware sigh i
Bergslagen eller Städerna, Koppar, Jern eller hwad namn
thet och hafwa kan, ehvem thet och kiöper eller förer, thet skal
altsammans gå och föras på Stockholm ther anten at sällas el
ler vthskleppas, doch må thet Jern, som Drabroo, Torshillie
och Strängnäs Borgare vptiöpa widh Noraskogen och Lindes
berg,

berg, och sedan såndes Siöledes til Torshillie, så wäl som thet
Jernet, hwilket Allmogen i Furstendömmet vptiöpa widh Järn
bergslagen, och före om Winterijdh genast äth Furstendömmet,
af Bpstäderna gå och föras på Tällie. Så skal och i lika måt
to alt thet Gods som faller i Furstendömmet, Sudermanland,
Närke och Wermeland, och ther kiöpes, föras på Tällie, ther
anten at sällas eller vthskleppas. Finnes nu någon som giör här
emoot, och förer på Tällie, thet som effter then Stadga bör gå
på Stockholm, han skal hafwa förbrutit halffparten under Ds
och Cronan, then andra halffparten under Stockholms Stadh.
Finnes och någon som emoot samma Wår Stadga förer något
Gods på Stockholm, som til Tällie borde gå, han skal haf
wa förbrutit sitt Gods halffparten under Hans K:ts Hertig Carl
Philip, och then andre halffwe parten under Tällie Stadh.

X.

Til thet Tjonde, på thet Wij och Landstäden theste
bättre måge behåldne blifwa, skal Stockholms, så och andre
Siöstäders Boer här effter wara förbudt, at drifwa någon
kiöpslaghan medh Bergsmän eller menige Allmoge widh Kops
par och Jernbergslagen, vthan allenast sielstwe Städerna medh
Borgerskapet, och skola förthen skuld alle Bergslager besökte, för
sörge och förhandlade af Bpstäderna, som liggia widh Måla
ren. Drebroo, så och the Städerna i Wester-Norlanden bygge
äre, Gäffe, Hudwiktswald och Hernösand, eller och framdeles
Funderas och bygges kunne, giör någon här emoot, hafwe för
brutit thet Gods han förer, och then som kiöpte sine Pennin
gar, halffparten under Ds och Cronan, och halffparten under
then närmeste Stadh, eller then som på samma Bergslag är
Privilegerat. Ther emoot skole Bpstäderna hafwa all Bihlenst
Seglation fördrag, och Bpstäderna i Konungadömmet bekägne,
wara förpliktade at sterpa alt sitt Gods och Wahren, som the i
Konungadömmet effter then förra punct optiöpa, på Stockholm,
them

them ther medh Stockholms Borgare förytttra, och åter hwar the wedertorwa, til sitt behof optiöpa. Men Bpstäderne i Sudermanland skole skeppa sitt Godz som i Furstendömmet faller, på Tällie, och thet medh Tällie Borgare förytttra, dock then förre Artikel oförkränckt.

XI.

Til thet Elloffte, the wantlige Frijmarknader, som här til i Bpstäderne af Siöstädernes Borgare äre brukade wordne, måge blifwa widh macht, så här effter som här til, vndantagandes Hedemora Marknat, hwilken Wij här medh aldeles welle affskaffadt hafwa.

XII.

Til thet Tolfte, ingen Fremmande eller Belånst af hwar Land, Stadh eller Ort han kan wara, skal tilståde eller effterlåtet wara at förrese til Bpstäderne eller i Bergslagerne medh någon Kiöpenkap anten i Marknadstüder eller eliest, hwarcken at handla ther, såsom eij heller til at kräffia sin Gåld hos Udelen eller Borgare, vthan wara förplichtat at förytttra och sälia sitt Godz i näste Siöstadh, tijt han kommen är, och sitt Godz ankommit hafwer, heller och sedan Tollen är afslaget och betalt, förföge sigh medh lof til en annan losgistwen Siöstadh, ther at förytttra sitt Godz, men effter wäl hända kan at Wäre Vnderfäter af Udelen och andre, kunne blifwa något skyldige genom sin åhrliche och Laglige handel, och sedan til äfwenturs icke kunne eller welle honom i rättan tijdh befredige, therförre welle Wij här med Stadgat hafwa, at så offra sig sådant fall tildraget, och then som skyldig är, finnes i Staden, så må Gålden ären sin Skyldenär til Rådstugu, in för Wäre Ståthollare, Borgmästare och Råd stämme låte, och Rätt giöra och anamma. Men är Skyldenären då Landet, eller i Bpstäderne sittandes, så skal Gåldenären sigh för Wäre Hoff: Rätt, eller i Westergöthland och Småland för Wäre Landshöffdingar beklaga, the

ther then bestylte Ciera och sedan Rätten öfwer honom skal låta gåå, finnes nu någon at medh någon Kiöpenkap drager i Bergslagen eller Bpstäderne, eller eliest at bryta emot thet Punct, han skal hafwa förbrunit alt sitt Godz han midsaar, och ther til ett hundrade Dahler Boot, så offra han ther medh beslagen warder, til twestiptes, Och och Siöstaden som ther vthi är interresserat.

XIII.

Til thet Trettonde, at Landkiöp som här til är wandt af Fremmande at driiswas, skal affskaffas, i så måtto, at ingen skal sig här effter vnderstå at besökia Udelen Gårdar, eller Kiöpslaga medh Prestter, Fougder, Ryttare, Knechter eller Bönder å Landet, myckit mindre skal någon Fremmande må vpstå något kramet, widh Kyrkiegårderna Tingplazerne eller eliest, som myckit och serdeles i Westergöthland och Småland skee plägar, ty bryter någon emoot thet Artikel, han skal hafwa förbrunit sitt Godz, och then andre sina Penningar Och och Staden, som på samma Stadh är Privilegerat, til twestiptes.

XIII.

Til thet Fjortonde, the Fremmandes Handledag skal wara otta Wekor, vthi hwilka the fritt och obehindrat måge handla och Kiöpslaga medh Wäre Borgerkap i Siöstäderna, effter Lagh och hwar och ens Stads frijheet och Rätt. Men wil någon liggia ther lenger, han skal böta för hwar Weka han ther lenger ligger, Fyratio Mark Och, och Fyratio Mark Staden, och är thetta så tilförståendes, at när någon Fremmande kommer til någon losgistwen Siöstadh, och hafwer ther legat i otta Wekor, skal han icke må draga vthi en annan Siöstadh, och ther niuta samma willkor, vthan så snart han hafwer fulländat samma bemalte frijhes dagar, skal han begifwa sigh medh Skepp vthlendes, och ther han sedan kommer igen, niuta lijka frijheet och eij eliest.

XV. Til

XV.

Til the Femtonde, effter och oölsbörligt år, och emoot Lagh, at the Fremmande bruka Borgelig Nähring medh sällian de i smått, thesfore Ordinere och Stadge Wij här medh, at ingen Fremmande effter thenna dagh skal sällia något Godt Alne, Lode, Tunna eller Stycketals, som borde sällias Stycke, Skålpund, Laste och Dussin tals, vthan at the förhålla sigh i sin Kiöpslagan, och eliest effter Sveriges Stadslag, och hwar och ens Stadz wälfångne Privilegium. I lista måtto wele Wij här medh förbudt hafwa allom Fremmandom, at föra något Laste-Godz vthu Skeppen, serdeles Salt, Sil, Humbla och annat slikt, vthan vara förpligtat thet vthur sielwde Skeppen at försällia. Men alt Kram-Godz och latte Wahrur skole thet vpsöra vthi Packehuset, så och Wijn och Fremmande Drycker vthi wise Stadgens thet til förordnade Källare. Och them thet sedan förtollade äre, och Accijsen vthlagd, sällie och föryttre effter Lagen och thenne Wår Stadga, hwarfore och Borgmästare och Rådth i the Städer som sådane Packehws och Källare icke allerede finnes, skole vara förpligtade innan Åhr och Dagh effter thetta Dato at vprätta Packehws och Källare, thet the Fremmande sine Dricker och Kram-Godz i stort försällia kunne, medh tuhundrade Dalers boot til Hospitalet, och vprätta icke theste mindre Bygningen, finnes sedan någon Fremmande, som i sin Kiöpslagen bryter emoot thenne Artikel, han skal hafwa förwårckat sitt Godz han beslås olagligen at handla medh, vnder Staden, och thet vnnne Wij Staden til eensaak.

XVI.

Til thet Sextonde, så är och Wåre Städer icke listet til mens, then myckne friheten som Wåre och Adelens, så och andres Tjänare bruke och niute, i thet the sitta i Städerne och bruka Borgelig Nähring, och äre doch likwäl exempt och vndantagne för all Borgare tunga, helier oansedt the inge Hws äga,

äga, och thet af effter Lagen skatta borde, så dragas the likt wäl vnder sådant skeen vndan, och Brödet tages them vthur Munnen, som Stadens tunga bära skola, såsom thet och lätta och närings löshet myclit tilfälle gifwer. Hwarfore sådant misbruk at affkaffa, så wäl som Adelen widh sine Privilegier at holla, så tillåte Wij at Adelen måge niuta sine egne Hws och Gårdar i Städerne frij för Stadgens tunga, så wide i them ingen Borgelig Nähring drifwes, anten medh köp, säll eller Handawerck, och thet the någon af sine Tjenare Huset at achta, insättia, så skal han vara i sine Hwsbondes säld, eller och eliest wansför, för ålder eller siukdom skuld, och doch årligen om Walborgmeso dagh på Nådstugun sin bewijs frambara, at han allena medh sin Hwsbondes tjänst och lön sigh föder, alle andre i hvars Hws the och sitta, och bruke någon Borgeligh Nähring, skole jempte andre winna Burskap, och swara til all Borgelig tunga, af sin Handel och Handawerck, såsom och Wåre och Adelens Tjenare, som sine egne Hws och Gårdar i Städerne hafwe, skole af samma sine egne Hws och Gårdar vpeholla Stadens tunga och beswär, effter som Huset och Gården är wårdt och Lagh förmå, och i så måtto skal them hwarcken Wår tienst eller annors Pas förswara eller enskylla. Och ware Wår Ståthollare, Fougde, sampt Borgemästare och Rådth vlichtig at hafwa thet ett noga och flitigt vpsende medh, widh Wårt straff och hämbd tilgidrandes.

XVII.

Til thet Siuttonde, effter och monga sitta på Landet, som sigh medh Kiöpskap nähre, Städerne til stoort förderff och skada; Så wele Wij här medh strängeligen förbudt och befalt hafwa, alla them som byggia och boe på Landet, och någon Kiöpskap tänckie at drifwa, thet ware sigh eho thet wara wil, at the flyttia in i Städerne, och winna thet Burskap effter Lagen, och blifwa sedan boofaste och sittande i samma

S s s

Stadh.

Stadh. Fördrifter sigh någon at giora här emot, i så måtto at han på Landet blifwandes, icke theste mindre handlar och Kiöpslagar, han skal hafwa förwerdat förste, andre och tredje gången Godset han Kiöpslagar medh, halffwe parten vnder Och Cronan, och halffwe parten vnder näste Stadsdh, så och fyrtio Marck til treskiples, Och, Målsägande och Hårade, och ware han Målsägande, som klagat på honom, kommer han flera gånger igen, så förwijses Landet, i lika måtto wele allt annat Landkiöp förbudt hafwa, af hwem thet och plägg skee, ingen vndantagandes, widh thet straff som här näst til förende satt är.

XVIII.

Til thet Wertonde, hafwe Wij och här med Wäre Stad der Privilegerat, at när någon Borgare wil resignere och vpsäla sitt Borgerkap, flyttandes til någon annan Inlönsd Stad. Så skal han gifwe then Staden ther han är sittandes och Tijo Daler för hwart öre han ligger i Skatt före, flyttier han vthländes, så gifwe för hwart öre Trettio Daler, och ther för hwar Tjonde Penning af sin Eghendom, effter godha Wäre werderning. Eliest förbiude Wij och, at ingen Wederlägning Swänner eller Skottmän skole i Städerne anammes och lida, ei heller någon Kiöpswän tilstadias, för än han hafwer satt Borgen för sigh, at han wil tiäna i Sex år, och hwar någon infödd Borgare som är eller hafwer tiänt i Sex år, och doch icke af then förmögenheet, at han kan strax sättia sigh medh och blifwa Borgare, så tillåte Wij at een sådan må hafwa sin Wederlägning i Staden at högst på Fyra år, men icke länger, och ei heller någon annan, och när the Fyra år förbi äre, skole the anten winna Burskap eller wijka Staden, och ther ware Borgmästare och Rådhy plichtige at holla hand öfwer.

XIX. Til

XIX.

Til thet Nittonde, händes sigh at någhon Fremmande vthan Inrikes Arfwinge affölle, och hans rätte Arfwinge sedan innan Natt och Åhr kunne inkomma at vthföra Arfwet, så skal samma Arff werderas så löst som fast, och tagas ther af hwar tredje Penning, för än något vthskades. Af hwilken tredje Penning kommer Och och Cronan til i Konungedömmet, och Arf. Fursterne, i Furstendömmet een halffpart, then andre halffwa delen Staden til, och hafwe äd Staden macht at löse Huus och liggande Grund til sigh, etc.

XX.

Til thet Tiugunde, mådan och en stor oordning kommer af the många Ohlekrogar, som hollas i alla Städer vthan äthe skildnat, theföre wele Wij här medh sådan oordning hafwa afskaffade och förbudt, i så måtto, at ingen skal hafwa macht i Städerne at sälla Fremmande Dricker, Wijn, Miödh, eller Öhl Kannetahls, än wiße förordnade Källare, som äre och hafwa af ålder varit ther medh Privilegerade, eller och ännu Privilegeras kunne. Och skole förthenstuld Borgmästare och Råd i hwaro Stad, medh första öfwerlä, huru många Friškallare hwar Stad nödhörffteligen behöfwer, och ther efter ordnara talet, såsom och affij the Huus och Orter, såsom ther til kunne vara beqweilige. Och skal så först vara i hwar Stad, en Stadskällare, hwar Staden så ligger til, at han Stadskällare behöfwer, och är af then förmögenheet, at han förmå Källare vppeholla, hwilken Borgmästare och Rådhy, anten må ge selfwe vppeholla, af Stadens inkomst eller androm Arenare, sedan skole särdeles Hws ther medh Privilegeras, ett, tv eller flere effter som Staden är stor eller liten til, och the skole ware Gästagsware i Staden, och förvihan theste skole inge Borgare eller andre, sälla något Wijn eller någon annan Fremmande Dryck Kannetahls vth, medh mindre han wil hafwa

tion vthi brukes, at de dereffter granneligen ransaka och förfråge: Och hwar de någon dermedh beslå, at han nu effter dette Brefs Dato någon sådan förbuden Segeliation bruker, då skole de strax opå Wäre och Cronones wägner kånnes widh hans Skipp och Godz, och taga den samme som der medh fins i Häfte eller stark borgen, til deß at Om saken warder tilkånna gifwit, och Wij Om der opå widere förklare. Och på det man deste bättre om sådant kan förfare, då wile Wij nådigest effterlåte den som någon sådan röijer och för Wår Stådt hollere oppenbarer, en femtedeel af hans Skipp och Godz, hwilket samme Stådthollare honom och strax tildela skal: Men döller någon medh androm och sådant befinnes, då skal och han derföre tilböriligen blifwa straffat. Der alle och hwar i sin stad måge sig fullkombligen weta til at effter råtta. Actum ut supra.

Patent om ett Spetals oprättande för de Spettelste i Finlandh. Af Stockholm den 15. Julii 1619.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Giöre witterligt, at effter det Wij förnimme, at den smittosamme plåge och sjukdom Spetelstan, i Finlandh (dy werre) sigh widgar och öfwerhanden tager, serdeles för det at hon af Gudi itt Syndastraff är, såsom och icke mindre der igenom, at de som medh den behäftede äre, vthan någon försyn medh andre helbregde vngå och ibland dem bo och wistas; Doch likwål at sådant så mycket menniskligt och möjeligit är må förekommes och afwårjas: Så hastwe Wij de arme och wle Menniskior til affyndrende ifrån andre helbregdes vngånge, såsom och til at wist uppehålla för godt och rådsampf anset, at för dem ett Hospital opå Dön, effter hon affydes är belågen, må och skal opbygges, der til Wij de Krancke til uppehålle een wist Kanta hastwe gifwit och förordnet; Der jämte och så beleswat, at alle de sigh

der ingifwe, då skole de Hospitalet til gode medh sigh ingifwe 20. Daler Penningar eller deß wärte. Och om de sielstwe icke så förmögne äre, eij heller deres Föräldrer, at de bemålte 20. Daler åstadvomma kunne, då skal Staden eller Sochnen dådan de komma och vthi bode hastwa, wara förpliktete, at stiuta så mycket silhopa, hwilke Penningar sedan effter som de kunna tilwåra, af Hospitalers Föreståndere skole sätties på Kanta, Hospitalens infomst der medh at förmera. Gifwe fördenstuldh här medh tilstånd, såsom och alswarligen besalle här medh alle, det ware sigh de som vthi Städerne i Hospitalen allerede äre eller och opå Landet kunne wistas, och sigh medh förbemålte Siuka befinna beladde wara, at de sigh opå förberörde wilkor dijt inbegifwa, och sigh sedan der stadigt förhålla, vndwiskendes aldeles deres Slächt och Wanners, såsom och eliest alle andre helbregdes vngånge. Wij besalle och här medh Wäre Stådthollare och Fogder, at de medh flit dereffter i Landet lata ransaka, och der de förnimma någon i så måtto vngå dem, som äre besmitte och en gång i Hospitalet intagne, då skole de, när det blifwer kunnigt, förbiuda honom at hastwa något vngånge medh andre på Nhr och Dagh tilgidrendes, så länge man får see om han är frij eller icke, och det widh högsta straff, och böta Hospitalet til goda, om någon beslagen warder som här emot bryter; De andre som besmitte finnes, och en gång äre intagne, skole icke tilstådies at begifwa sigh igen antere til Städerne eller och opå Landet, at gå omkring och tiggie, effter Wi dem medh nödtofftigt uppehålle hastwe latet försörje. I synnerheet skal Presterskapet widh högsta straff och böter här medh förmant och warnat wara, at de ett flitigt vpsende både vthi Städer och på Bygden här medh hastwa, och så lagad, at så snart de förnimma någon wara Inhäceret, skole de Stådtholleren och Befallningsmannen här om gifwa tillkånna, at den besmitte de i tijd ifrån andres vngånge må affyndres och i Hospitalet intagen blifwa. Dwar vthöjwer förberörde Wäre Stådthollere och

och Befallningsmän medh alswar och fligt förpliktade wara skole, hand at holla, och nu serdeles ett noga inseende hafwa, at medh den Rantan som de siuka til uppehälle är förordnat troligen må handlas, och så delas och skiffes, at de intagne siuka icke någon nöd vthi deres nödtorffter lijda. Der sigh alle synnerligen och sampteligen hafwe etc. Actum ut supra.

Oppet Bress om Kiöphandels Compagnie. Datum Stockholm den 24. Julii 1619.

Wi Gustaf Adolph, medh GUDs Nåde, Sveriges, Göttes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vthi Estland och Carelen, Herre vrosiver Ingermanland etc. Gidre wetherligt, at efter Wij nu en tijdh merckeligen hafwe spordt och förnummit, huruledes handeln och kiöpenkapen hoos Wäre Bndersäter och Borgare myckit förminskas, alle Inländske Wahrrur komma i waanwyrdning, men alle Bihländske Wahrrur som införes i Riket siiga dageligen up, icke vthan Bndersäternes vthi alle Ständ store besvär och affacknad vthi thesas redelige Näbring. Så på thet at icke allenast Handeln i Riket må tilwäxa och ökas medh Cronones nytto, fördeel och styrckia, och af then Handel och Kiöpenkap som drifwes, må fordelan komma och blifwa widh Wäre trogne Bndersäter, vthan och i framtijden thet af förorsakas ett högre prijs på Wäre Inländske Wahrrur, men på the Bihländske gätt och skälligt kiöp: Thersfore hafwe Wij lätit handla medh någhre Wäre Bndersäter af Borgerskapet i Stockholm, at the wille ingå och besluta medh hwar andre ett Kiöpenkaps Compagnie eller Sällskap, förnämligast och först dirigeret på Kiöphandelen, och medh serdeles Privilegier af Os benådat och stadfast. Enkannerligen hafwe Wij bemalte Compagnie tilstått, at hafwe på Wäre wägnar kiöpet af all Kopparen, så at ingen Råd Kopp af Riket föras skal, utan af same Compagnie, eller then the thet sällandes war

warde: Effter såsom the och skole hafwe macht ther jämte, både medh in- och vthförande af Riket vthi stort at drifwa Handel, så widt the förma, och Capitaler sigh sträcker, (gemene Borgerskapet hökrande förbehållit och Handels Ordinantien oförbränckt) så at förmodeligit, ja twist och vthan sakra är, at thenne Handels i framtiden, så wäl them af Compagnier, som menige Rikens Inbyggjare til märckeligit gagn och nytto genom GUDs bijsstånd lända skal. Men effter wärcket stort är, och icke kan företagas vthan een ansenlig Summa Penningar och stort Capital, både för Koppars uplöspande och annan omkåstnad skuld, som i förstonne wil gå ther uppå: Thersfore hafwe Wij lofwat och tillsagdt Compagnier, at wele försträcke och vndsättia them een märckelig Summa, såsom och, på thet at hwar och en af Bndersäterne må hafwa at niuta och bruka then fördeel och nytto som af theune Handel falla kan, och at Capitaler må blifwa thesas större, och Wahrrurne bättre och medh tidigare lägenheet förnyttas, så gifwe Wij allom Inrikes boandom af hwar ständ, wilkor och wärde han är, Adelsman, Präst, Borghare eller Bonde, tillstånd, rätt och friheet at läggia och insättia sine Penningar, så många som honom täckes och synes, och hans förmögenheet bäst tilläter ifrån ett Hundrade Daler, och in til hans högste förmågo, så många som thet wele gidra innan thesta Dato och then första Januarii nästkommandes Åhr 1620. Men hwilken som thes förinnan icke insätter sine Penningar, skal ingen macht hafwa sedan at läggia ther något in. Och på thet hwar Participant thes säkrare må wara om sine Penningar, så och then fördeel åhrligen thet af faller, så hafwe Wij nådigest Privilegierat Compagnier, at the måge samptligen förena sigh om thes Föreståndare och Directores, och them wällie och insättie, hwilke the sine Penningar förtroo wele, hwilke skole hafwa Handelen vnder händerne, och åhrligen gidra Compagnier Räkenskaper för thesas administration, och then fördeel thet af faller, och så effter hwar Åhrs förlopp tildela hwar och en sin deel i

winstena. Swarsföre Wij och här medh biude och förmane idher sampteligen Wäre Bundersäter, som någon lägenheet och lust hafwe at sätta Penningar i Compagniet, at I gifwe idher an innan förbemålte then förste Januari nästkommande, hoos Borgemesterna i Stockholm, huru mycket hwar af edher wil sätta ther in, och sedan laga så, at Penningarne äre tillkommande Nyårs dagh til redz, så Directorene wällias stole, och Penningarne them öfwerantwardas, ther emoot ingen som wald blifwer af Sällskaps Bröderne skal må sig förwågra och entshylla. Och när the Penningarne anamme, them hwar och en tilbörli gen qwittere, och I sedan hafwe macht på Föreständernes Quirensie at fordra idhra Penningar af them igen, effter näste tre Åhrs förlopp. Thetta Wij idher sampteligen och synnerligen till rättelse icke hafwa welat förhålla. Och befalla idher GUD Allmechtigh nådigest. Actum Stockholm then 24. Julii 1619.

Gustavus Adolphus.

Patent om wiså Omslagsdagar för Manande och Betalande. Datum Calmar den 15. Aug. 1619.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Gödre wettelighet, at effter Wij befinne at vthi Handel och Commerciat som Wäre Bundersäter sin emellan drifwa och öfwa, stoor orichtigheet medh betalningar skeer, icke allenast där medh at Kiöp-Handels Städer sigh öfwer andre äthstillige Ständz- Personer altijd om betalningens orichtigheet beklagar, vthan och sielfwe Kiöpmännerna sin emellom warda af hwar andre i så mätto mycket och ofta bedragna, så at den ena den andra nästan intet tår betrod eller vndsätta, där af och synes wilja följa at Commercia som eljest Nervi Societatis Civilis äro, där medh förtagas och aldeles af wågen rymmas; Öfwer hwilken orichtigheet effter Wij och

så dageligen om Maneres (serdeles af Kiöp-Handels Personer ifrån alle orter i Riket) warda beswärade och öfwerlorne, och således så mycket mehre förorsakes, medel och vthdrag at upfinna och betändia, där medh sådant allmänt beswär må så mycket mögeliget är, förtagas; Och Wij, och medh dageliget öfwerlopp och klagan blifwa förskotte; För vthan det, och at Sweriges Lagh förmå, at Konunger äger å Käranden som Bref hafwer å annan om Gåld rätt gödra, å then dagh han förelägger then som til kiäris medh sine Brefswe: Dersföre hafwer I öf tåckts och behagat at en wiså Omslagsdagh här vthi Riket til ett wiså ställe måtte designeres. Der til Wij förnembli gest för Mahnandens och Betalandens Commoditeter skull Stockholms Stadh lägligest befinne i så mätto, at där Gålden disputerligh wore, kunde hon anten för Wår Konungzlige Hoffz Rätt eller effter den oprättade Kiöp-Handels Compagniets Censur decideres och slites; Sålom och eljest lätteligare medh Pänningars opbringande Parterne begge sidas vndsatte blifwa. Och skal förden skull samma Omslagz eller Betalningz dagh nu och i tilkommande tijder til den Månadz dagh wara pålyst at hollas, så räknandes, at ifrån förbemålte Dato Ditta dagar skal hwar och en hafwa sine saker medh sine Creditorer clarerad och vthfördt. Och där så är at någon af Adel effter sin Contracts eller Förskrifningz lydelse til Omslaget (Laga förfall förvthan) icke Compareret, eij heller igenom sitt Budh betalningen sine Creditorer tillstålla låter, eller och medh dem om betalningz terminens prolongation icke tracteret, vthan öfwer honom klagat warder, då stole hans Creditorer effter hans förskrifningz lydelse af Wäre Ståthollare vthi hwad Landzånda det wara kan vthi hans Gods fullkomblige Possession insatte warda, til des han sin förskrifning effterkommer och Clarerar. Samma Lagh wari och der någon öfaster Man i Städerne sigh emot sin wedertijke icke medh richtigheet i betalningen befinna låter til alle Omslags tijder, så at Creditorerne effter Lagh i hans Egendomb löst och fast medh

Ståthollarens tillhielp af Borgemeßare och Rådth införde blifwa. Och ändå til Creditorens lidne skades vprättelse vara förpliktadt tilbörliget Interesse at gifwa för all den tindh betalning honom öfwer förskrifningen förhollen blifwer. Är och någon Löster Man och hwargens staduger at man honom Lagföggitter, handles medh hans Godz om det finnes, eller och medh hans Person som Lagh förmåhler. Befalle förden skull och här medh vthaf Konungslig macht och myndigheet såsom til en stades warande Lagh stadga, och påbiude Wäre och Riksfens Bndersfäter alle af hwad Condition de äre, at de efter denne dag alle deres Contracter och Accorder där hen dirigere och ställe, at de vthi Handel och Wandel förbemälte Omflagsdagar obräsligen holla och efterkomma, widh Wår Konungslige onådhe och hämbd, och den Constitution som vthi dette Wårt Mandat förmähles. Där sigh alle måge wetta at effterrätta. Actum Calmar den 15. Augulti Anno 1619.

Placat om Riksdahler, at gälla $6\frac{1}{2}$ Mark Swenska. Datum Vnne:yd den 7. Sept. 1619.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Gidre witterligt, at effter Wij förnimme en stor orichtighet i Handel och Wandel skee igenom den olijhet som medh Riksdalerna nu holles, i det at somblige dem för mycket vpsättia, och en part dem förringa, hwilken olijhet Öf icke står til at lida. Dersföre wele Wij uti detta Wårt Patent, af Konungslig mact och myndigheet, vdförwer hele Wårt Konunga Rike hafwa budet och befalsat, alle Wäre egne Fienare och Befallningmän, som Wår och Cronones Inkomst af Wäre Bndersfäter vthi sådant Mynt vphåra skole: Såsom och alle andre Stånd, som dagelig Handel och Wandel med hwar andre hafwa måste, de wars sig Fremmande eller Inländske, at de i köpande och säljande En Riksdaler icke högre än til halffunde Mark Swenske Penningar, hwar

hwarcken intaga eller vtgifwa. Den der med beslagen warder, skal dersföre såsom Wårt Förbnds öfwerträdare tilbörliken strafader blifwa. Der sig alle synnerligen och samptiligen hafwe at effterrätta. Datum Vnneryd den 7. Sept. Anno 1619.

Til Herr Carl Orenstierna, anlangende Hospitalede til de Spettelste vthi Finland. Datum Stockholm den 11. Novembris 1619.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Wij wele Eder Herr Carl Orenstierna Nädelligen icke förholla, at effter som Wij hafwe befalladt der vthi Finlandh skal vprettas ett Hospital för de Spettelste, der de kunne hafwa deres vppehålle vthi: Hwartil Wij förnimme at I samvt de andre Revisorerne som Wij sidst förskickade til Finland, effter Wårt medgifne Memoriale hafwe giordt en Förordning opå 100. Personer, det Wij Öf så nädelligen läthe behaga. Och befalle Eder förden skull her med, at I der opå fordre, det samme anordning vthi tindh, må vthgå, til den ort, som samma Spettelste opå blifwe skole, lagandes således, at de medh allersnarest måge komma tillsammans, på det de icke widere måge besmitta andre medh sigh, det Wij förnimme (GUDh betret) mere än nogh skedt vara, och skole I straxt af dem som komma in i Hospitalet fordra de Penningar, som effter Wårt der om vthgångne Mandat, medh dem ingifwas skole: Hollandes elliest der vthöfwer med största alskar, at samme Mandat vthi alle sine Puncter må exleqveres och effterkommes, widh tilbörligt straff tilgibrendes, å den som der emoot bryter. Synnerligen och serdeles då skole I låta hafve gran vpsicht dermedh, at de Spettelste, som nu icke straxt kunne komma in i Hospitalet, icke sakra och flyttia fring om Landet, vthan blifwe stilla, der de äre, til des Wij och för dem någon Lägenheet kunnat låtta vpsökia. Wij wele och elliest, at I nu i Winter läthe Bndersfäterne, effter den förr giorde Ordningen

ningen framtidra Timber, dermedh Hospitalet vbyggias skal, och så låtha sielfwe byningen företagas i tillkommande Wår, det förste som mögeligit är. Dette J således medh all flit efterkommandes warda. GUDh befallandes. Stockholm den 11. Novembris, Åhr 1619.

Kongl. Maj:z Puncter angående Borgerskapet i Stockholm, och flere Städer i Riket. Konungl. Maj:z begärrer nådigest, at Borgmästare och Råd: i Stockholm medh de andre Städers här närwarande vchskickade, så och de förnembste Handelsmän, här i Stockholm, taga efterskrefne Puncter i rådslag, och gifwa Hans Kongl. Maj:z der opå deres betänckande. Adum Stockholm den 16. Decembris Anno 1619.

1:o.

Efter dy icke allenast Handell och Wandell, vthan och dette Rikets wålfärd, näst GUD består på Seglas och Skeppsfarten, och alle Städer i Riket nu medh Skepp och Siöfaret Gold, ähre aldeles förblottade, då begärrer Hans Kongl. Maj:z at Borgerskapet wele meddele Hans Kongl. Maj:z sitt betänckande, genom hwad medel, de mene at så wål vthländskket Siöfaret Gold kan hit inlockes och det Swenske til Eids wänies, såsom och huruledes store och små Skepp af Borgerskapet kunne samma fåas, och sedan brukes til Handels förkofring och Rikets försäkring.

2:o. Zbland annat, som Städerne förhindrer deres förkofring, är den store Penninge nödh här fins i Riket, i det, all Handell här til dags är gången på Währur och deras förbytning; Och hwar än någon finnes, som sig på Handell förstår, och hade tilfälle sine Penningar wål och medh prohic at anlagge, så kan han doch inge Penningar ehwad Caution han och

och gifwe kan, mechtigh blifwa. Så efter deremoot näppligen någon boot annan finnes, än at en Benc i hwar Stad, eller äth minste i de förnembste måtte anrättas, somblige städes större och somblige städes mindre, efter som Städerne ähre til, hwarest den torfftige på en säker Pant, och för ett redeligt Interesse kunde få vp så många Penningar, han någorlunda kunde tient wara i sin Handell medh, vthan icke så många gode ingenia för medelslösheet aldeles förderfives och förgåes, ja mången som elliest kan hafwa Handell nogh, allenast icke ähr pro tempore stadd widh Penningar, icke måtte tilfälligt och lågenheten gåå förbi: Derföre begärrer Hans Kongl. Maj:z, at Borgerskapet wele taga denne Punct i godt betänckande, och såsom them vthan gensagu ähr nödig, tänctie på medel huru en Benc wore til at anretta i hwar Stad; Serdeles om man skulle låhna til en Benc, at de det besinna wele, och vnder hwad Conditioner, eller om icke bättre wore at hwar Stadh contribuere til sig sielff, och der det icke tilrechte, at man då lånte der til af androm vnder Conditioner. Elliest begärrer och Hans Kongl. Maj:z at Borgerskapet wille låthe Hans Kongl. Maj:z wette sättet och wilkoren, hwar opå en Benc består, och huruledes den plågar annorstädes föreståas.

3:o. Så ähr och Städerne, icke ringa til skade, at all Gods rätt och ogjordt föres af Riket, och det så mycket werre ähr, sedan det ähr tilarbetadt vthlendes, åter föres hit in tillbaka igen, en part vthi Tredubbel, Fyre, Fem, ja Tiugudubbelst prijs: Serdeles allehanda Hudar och Skinn, som här öfwerflödigt faller i Landet och vthföres. Hwarföre begärrer Hans Kongl. Maj:z nådigest, at Borgerskapet dette wål öfwerwåge, och ähre på medel och sätt betänckte, huru Semstemakeriedt, motte wiidh alle Städer blifwa anrättadt; Huderne förarbetade i Bunt och annat Läder, och Skinnen til Cardewar och Semst; Så at Landet kunde först derigenom försorgdt blifwa, och sedan det öfriga föres vthlendes; Och at någre Bor:

Borgare i hwar Stadh, eller och de förnämste Städter toge sigh opå, at skaffa och sambla sådane Handwercksmän och sedan förleggie dem på det Hans Kongl. Maj:t kunde sedan medh deste bättre lempha låte gåå vth sitt allmenne Förbudh, at inge råå Hudur eller Skin motte föres af Rijket.

4:o. Så importerer och Låresses Handelen icke en ringa tingh, den där wål kunde hafwa i Rijket, och icke så öfwerflödigt föres vthan effter, alldenstundh fast öfwer heele Rijkedt, serdeles i Smålandh och Westergötlandh, så och Finlandh, Estlandh och Ingermanlandh Lijn i myckenheet löper; Hwar före wille Borgerskapet meddele Hans Kongl. Maj:t sitt råd, huru Lijnwestweriet wore at bringa i Rijket til Städernes förkofringh: Och at någre wele sigh opåtage, at skaffa Lijnwestwerre i Städerna och dem förleggie.

5:o. I like måtte, kan det gemene Klåde noghsamt här i Landet giöres och tilredes, det doch nu medh stoor skada af annor Landh hjit införes: Hwarföre begiärer Hans Kongl. Maj:t at Borgerskapet wille wara förbetenck, huruledes Wantmakerviet wore at före hjit i Landet, så at Rijket i alla tider, kunde något när wara försorgdt, och särdeles Riöphandelen i Feigdetider, icke wara så mycken sakra vnderkastadt.

6:o. Effter och intet Landh åhr så rijk på Jern, som Swerige, intet bättre af GUDh med Strömmen och Skogar, och alt hwad til Jernbruk hörer försedt; Och liktwål många Berg, anten intet eller illa blifwa brukade, alt fördy at Cronan sompt icke hinder, sompt och för andre dagelige infallande beswär skull, icke förmå dem bruka; Och det lille Jern som giöres, blifwer illa tilredt, och derigenom vthrijkes förmerat och slaget i smått, och så i stort vthan Landjens profijt vthjördt: Hwarföre träfwer både Rijkens, så wål som serdeles Städernes wål färdh och tilwert, at Borgerskapet sigh öfwer dette betänckie; Och

Och sigh samsättie, huruledes många Bergslager kunde blifwa vptagne och brukade, Hambret vpygde och Jernet förarbetadt, slaget i Spijk, draget i Tråå, giordt til Musteter, Wårjor, Harnest, etc. Och så Factorierne förslagde, och at hwar Stadh eller enskilt Borgere sigh wise Bergslager och Factorier at förägge antage.

7:o. Förvthan Dette fins och mycket vthi Rijket, som både Landet och Städerna kunde hafwa gagn af, som nu ligger aldeles obrukat, både i Jorden och Skogerna, särdeles Swastwell och annat slikt; Wore förthenstul godt, at Borgerskapet resolverede, en part optage at förleggie Swastwelbruken, som många kunde vprättas, här och der i Landet, både medh Cronons och Privat Personers nytta; Säsom och at en part förskaffte in gode Mån, som förstode sig på Aftebrenneriedt, och här och der i Landet (aldenstund allehanda slagh finnes til öfwerflöd) sådant anrättade.

8:o. Hwar och förläggare wore för handen, då kunde icke ringe fördeel staffles medh Glaasgiörande, Såpestudande och mycket annat, som af fremmande Landh hjit införes, och doch liktwål sådant at tilarbeta, här fast bättre lägenheet än annorstädes fins; Hwarföre säge Hans Kongl. Maj:t gärna, at någre af Borgerskapet wele tractera dereffter, at skaffa in i Landet sådane Mån, som der medh wele at vngåå; Och ställa det så medh tijdh i wercket.

9:o. Effter och Hans Kongl. Maj:t hafwer genom det sidsta Rycke Fördrag, til accorderet sigh och sine Vnderfächer stoor friheet och Privilegia i Rykslandh vthi Handell och Wandell; Dersföre och på det man sigh den tijdeligen må kunne tilholle, nu helst medan Ryken icke åhr ännu kommen i den stoor han förr varit hafwer, då begiärer Hans Kongl. Maj:t och förmanar Borgerskapet, at tracta derhån, huruledes sådant Hans Kongl. Maj:t omak och möda, för deres wålfärdh måtte icke blif

blifwa ofruchtsam, och frijheeten genom tidsens lidgenheet icke förtappas, eller häffdes af androm til detta Rijkes och des Borgerskaps skada och förfångh.

Uppå dette alle begärer Hans Kongl. Maj:t af Borgerskapat sig betänctie, och emoot Hans Kongl. Maj:t förklare wele, hvad de samptilgen, eller hwar Stadh och des Borgerskapat serdeles til förberörde Punctier giöra och företaga wele. Datum ut supra.

Privilegier för Handels Compagniet, Datum Stockholm den 21. Decemb. Anno 1619.

Wi Gustaf Adolph etc. etc. Giöre witterligt, at effter några Wäre Undersåther hafwe sig samfätt och förbundet at begynna ett Compagnie eller Sällskap wthi Kiöphandel under wise Conditioner och sätt. Och Wij förnimme samme Compagnie, så och förbemälte Wäre Undersåters intention wara godh och dirigerat til Rijkens styrcke, så och Inbyggernes förköfringh och tilwärt. Dersöre och på det samme Compagnie må desse bättre fortgångh hafwe, då hafwe Wij weladt så och nödigt achtadt, dem medh serdeles Privilegier, frijheter och rättigheter at benådhe, efter som the här effter stå specificerade och vthtrychte:

Skole alle Wäre Undersåther (af hwad ståndh, wårde eller Condition de ware kunne) öpet stå, at inläggia sijne Penningar i förberörde Compagnie, in til den sidste Januarii 1620. Effter som Wij och genom Wäre öpenne Patent them hafwe kalle lächet, ingen skal heller i samme Compagnie må participere, med mindre han en Rijkens Undersåter och Inbyggere är; Eff heller at leggia der mindre in, än til det minste Euthundrade Daler. Men öfwer stände til hwars och ens willie och förmögenhet. Och skal sedan samme Compagnie eller Sällskap bestå i

så många Penningar, som kunne samblade blifwa i Januarii Månadh Åhr 1620.

Men effter ett stort Capital behöfwes både för Kopperkiöpet och annan handell skull, och icke förmodeligt år, at den Summa som kan des förinnan somblas, skal til ett sådant werck wele förstå, dersöre hafwe Wij det godt sunnet at ännu läche det stå öpet til Johannis Dagh Åhr 1620. för alle dem som ännu wele der något insettia, doch medh de förordh, at de som sig icke til den förste Januarii angifwe och i Januarii Månadh vthleggie Penningerne til Directorerne, deres Penningar skole först i Wijnsten räknas ifrån den 1. April, så at det icke weth Måne, vthan siårdige Åhrstahl räknadt blifwer, och derefter skal Räkenskapen åhrligen giøres, och hwar sin Winst hafwe at sökia.

Når nu Johannis wthi det tilkommende Åhr kommen är, då skal Compagniet stutas, och ingen sedan hafwe macht at sättie sine Penningar der in, eller öke dem han der inne hafwer, wldere än här effter förmåles medh mindre, at Wij det åter för orsakers skull öpne wele.

Dette Compagnie skal blifwa administrerat och föreståndet af En Gubernator och Siu Directorer: Och där så är at Compagniets saker och handel sig så framdeles föröker at flere Directorer där til åhre af nöden, då kan taledt effter som til kräfwes, blifwa förmehrat.

Och på det medh deres Wahl wthi framtijden någon richthet wara motte, då wele Wij denne Ordning hollen hafwa, at Gubernatoren altid skal wara af Adel, och de 7. Directorer besittne Borgare. Når nu någon medh dödh afgår eller elliest anten stelf säger sig för orsaker skull där ifrån, eller och blifwe för skälige orsaker af Participanterne removerat, är det Gubernatoren, då wele Wij en annan i hans stadh til Gubernator kee

sa och förordna, den Wij befinne dertill qualificerede och beqvåme, men fehler någon Director, då skole Gubernatoren och Directorerne medh Participanternas rådh och samtycke, på den tidh Refenskaperna äre vptagne och clarerede, vhwållie af Participanterne två qualificerede Personer, vthi staden för hvar och en som fehler eller wållias skal. Och dem skole de Os förestelle, eller i Wår främwaru, Wår Ståthollare, Borgmästare och Rådth i Stockholm, och hwilken dera af de två Wij til Director confirmerandes warde, eller och när Wij icke ähre tilstådes, då på Wåre wegner Wår Ståthollare, Borgmästare och Rådth i Stockholm, samptligen vthskandes och stadfästades warde, han skal effter giordh Gedh blifwa och achtas för Compagniets Director medh sådan macht som dese Wåre Privilegia och Instruction hwarjom och enom tildeelar.

Dår sigh och händer at någre swåre saker kunde infalla, eller Gubernatoren och Directorerne kunde til ewentyrs finna nyttigt at företaga någon ny och wiidt vthseende handell, genom hwilkens fahra Compagniet kunde til äswentyrs komma på någon skada, då måge Gubernatoren och Directorerne hafwa macht at sammankalla alle the Participanter som tilstådes i Stockholm äre, föregifwendes them saksens omstendighet, och begiärendes at de wele vthgiöra sitt vthskott af 6. eller 8. Personer de förständigste och förfarneste, hwilke jämte Gubernatoren och Directorerne skole Deliberere och hafwa macht at sluta i det ährendeth, och hwad dår af dem dår gidres, det wore lijka hollet, som det af alle Participanterne giordt eller samtyckt wore.

Compagniet skal wara i Try Åhr, begynnandes ifrån thet Förste Januarii Åhr 1620. och ändandes then 1. Januarii Åhr 1623. I medlertid skal ingen hafwa macht at taga sijne Penningar vthur Compagniet, doch så at hwarjom och enom fritt får sitt Capital at sällie enom androm.

Ingen

Ingen Participant af dette Compagniet skal skattas effter sitt Capital han hafwer der vthi, eller vthgiöra något Skatt eller Bthskyllder af sitt bemåste Capital i Compagniet stående, vthan mehra öfwersees och förskones.

Alle the som sine Penningar i Compagniet inlagge här förinnan och Januarii Månedh Åhr 1620, skole niutha åhrligen så mycken winst, som GUDH förlånandes warde, och honom på sin qvota effter giordh afräckningh tilstå, hwilken winst hwar och een må låthe blifwa innestående hoos Compagniet så som Capital, eller tage det til sigh effter sitt gode tyckie, doch så at hwar Participant sigh här om åhrligen för Martini Dag emot Directorerne tydeligen förklarar.

Ingen af Participanterne skal hafwa macht sin inlagde Hufwudstool och Action, som han hafwer i Compagniet, at sällia eller förpanta i heelt eller part Compagniet til förfångh; Men skal någon transportation skie, då skal then skie af Participanten heller hans Fullmechtige in för Gubernatoren, Två Directoribus och Compagniets Secretario. Och hwilken som då sin Hufwudstool och Action wil försällia, skal icke mechtigh wara någon annan än den som Inrikes boende ähr vdrage. Skeer ihet annorlunda, och Compagniet lidder der af skada, wore kreffelöst. Elliest skal vthi det falledt, at någon Participant anten wil sit försällia eller blifwer så mycket skylligh äth androm at hans Capital i Compagniet moste i betalningh angewendes, Denne Proces holles, at det först tilbiudes någon Privat Person Inrikes boende, som det til sigh löser, finnes ingen som det wil til sigh löse, då gifwe Compagniet honom sitt Capital vth, och löse det in til alle Participanternes nytte, effter hvars och ens qvota och ökes dermedh hvars och ens Capital effter en wiß proportion, när råfskapen gidres.

Alle Fullmacter, Obligationer, Contracter, Fördrag, och Allhandla Instrument, och hwad namn the och hafwa, som in
Uuuu 3 för

för Gubernatoren, Directoribus och Secretareren, vthi Compagniets namn blifwe vthgifsne och förseglade, skole holles krafftige och fullkomblige hoos alle man, like såsom de wore af någon annan Magistrat confermerede och vthgifsne.

Händer sig at någon, han ware sig Participant eller eij, köper Godz af Compagniet på Termin, och icke betalar i rättan tindh, han skal effter förlupen Termin en Månadh vara skyldigh at gifwa Interesse, Tolf pro Cento om Åhret, så länge at Compagniets Directores thet kunna vthan skada mista och efterlåtha. Åhr och någon som betalar för den accorderade Termin kommer, han skal sielf niuta så stort Interesse om Månan til Terminen kommer, som skuten war, och Interesses blifwer honom i betalningen afförstedt.

¶ Dwar sig och tildrogo, (thet GUDH förbiude) at någon af Participanterne, eller andre Compagniets Guldendrer, komma til achters, och vthi osförmögenheet och icke warandes Solvendo afdödde, då skal Compagniet föredrages alle andre Creditores vthi Godz, Skulder, Actioner, Creditor, som äre in esse och efterlesde, vndantagandes de Creditorer, som effter Sweriges Lagh Privilegerede äre.

Åhr någon som på Pant köper Godz eller Wahrung af Compagniet, och icke inlöser sin Pant i rättan tindh, så skal Gubernatoren och Directores hafwa macht, effter ett Åhrs försöp, at sällie Panten, och sig der vthur sielff betala jempte Interesses; Men hwadh det högre såldt blifwer, det skeer til Guldendrens bästa.

Gubernatoren och Directores skole hafwa macht medh dhe måste Röst, at begynna allehanda Köp-handels saker, dem drigere och i werket ställe, såsom och vara förpligtade at holla Compagniets saker, Secret och hemlige, och eij medhdela eller

öppenbara des hemligheter någon, det ware sig Participant eller annan, medh sitt Embete och Salarii förbrytelse.

Gubernatoren och Directores, skole hafwa macht at vptage på Interesse, Compagniet til bästa, så många Penningar som nödörfften och lägenheeten kräwer.

Compagniets Participanter eller Creditorer skole icke må, Privatim, läthe arrestere Gubernatoren, Directores, eller theses Fullmechtige, som blifwe brukede i deres saker, at infordra Compagniets skuld, icke skole the heller Privatim må inträffe Redningh af them på Compagniets vägnar; Vthan hwar och en Participant och Creditor skal vara skyldigh, at sökia och fordra sin rätt in för Collegio i Stockholm, menar nu någon at honom icke der wedersfahres rätt, då må han det klaga Wär Konungsligh Hoff: Rätt.

Gubernatoren och Directores skole vara skyldighe, at tiena Compagniet på Provision och vnderholdh, nembligen, af Ett hundrede Dalers Godz de föryttra och försällia En Daler och En Qwart, och så i lika motto af Eithundrede Dalers Godz de inköpa och vptaga En Daler och En Qwart. Men för hwart Skeppund Korper de vptäpa medh Berget skole de niuta en halff Daler. Och när bemälte Officianter, innan Landz blifwa försändt i Compagnietsienst, skal hwar beståes om dagen til Täre Penningar halfannen Daler. Men blifwe de Nijrikes brukede skal hwar hafwa Två Daler. Hwad the och mehra vthleggia på Häst, Wagn, Skepp, Båth vthi reesan, skal effter giordh Redningh af Compagniet betalas, doch skal them förbudet warda Nijrikes at drifwa någon handel, Compagniet til präjudicium.

Hwad de andre Compagniets Tjänare medhkommer, som äre Secretarere, Bookhollere och flere som brukes i deres tjänst och försändningar. De skole af Compagniet besollade och vnderholdne

holdne warda, effter den Ordningh som af Gubernatoren och Directorerne giord blifwer medh Participanternes samptyctie.

Gubernatoren och Directores skole hafwa macht stoore och små Skepp, byggia, sellia, låhna och borthyra, så och effter lidenheten antaga i Compagniets tjänst, Folk både til Watin och Landh, hwilke Skepp och Folk Wij icke wele begähre eller antage i Wår tjänst, ej heller Compagniet medh Wårt Krigsfolk bestwäre, vthan bemalte Officianters Consens; Doch icke här medh förståendes den Plicht, som hwar Participant han ware sigh Borgare eller annan, Os och Cronan vthan Compagniet på Rättens wägner, plichtig är; Deres Skepp skole och fritt, obehindret fullföllie deres Seglas på Wäre och Riiksens Strömmar, såsom och deres Folk fritt och obehindret fullföllie deres Seglas på Wäre och Riiksens Strömmar. Doch til Orter och Städer, som dem losgiffwidt är at segla och här effter förklarar, så skole och deres Folk fritt och obehindret Passere til Landh och Watin för skällig betalning.

Effter Gubernatoren hafwer giordt Os och Compagniet sitt Sedh, dersöre gifwe Wij honom Fullmacht, at han skal anamma Sedh och förpligtelse, af alle them, som sigh låthe bruke i Compagniets tjänst, eller framdeles kunne anammade warda, och at han them, som sitt Sedh icke effterkommer, vthan medh otroheet blifwa bestagne, må låthe ställa för Rättia, genom sitt förordnade Fiscal anklaga, och emoch them Rättegångs wijs procedera låtha, så frampt han det gott finner och nöds torfften åsker: När och Domen är affsagd, då skal bothen eller Saakören i tre stiftes, två deelar at Gubernatoren och Directorer, och then tredie deelen them Fattiga.

Doch effter dy en sigh lettelligen kan försee, anten gripan Des öfwer eller vnder sigh, när honom icke en wijs Ordningh är förestrefwen, dersöre och på det Gubernatoren och Directorerne måge

måge weta hwad åhrende de vthi Ret a vptaga motte, och huru wiidt deres Jurisdiction sigh skal sträckia, då gifwe Wij dem tillståndh, at låthe genom deres förordnade Fiscal in vthi Compagniets Stufwun laghföra och anklaga alle dem, som medh tjenst och lydno åhre Compagniet förpligtade, det ware sigh Bokholdere, Skrifware, Factorer, andre Tienare, Skeppare, Styrman, Båtsman, etc. Sedan måge de och effter som saken och Personen är til, låtha apprehendera honom fångslan, tagen i borgen, sleppa honom vth igen, leggja Penninge böther på honom, eller och elliest straffan til hugg och annat slijcht, som ej går Liff an.

Allt det som brytes emot Compagniet af des Tjänare, anten genom försummelse eller otrohet, där af Compagniet tager skada eller wanheder, allenast at der medh ej Liff förwerckes, det skal in för Gubernatoren och Directorerne blifwa klagat och Ragsfördt af dem och ingen annan Magistrat cognoscerat, dömbdt och rättat. I lika motto, där emellan Compagniets Gubernator någon af Directorerne eller des Tjänare någon tråta infölle, som härrörde sigh af Compagniets saker, den skal och cognosceras och rättas in för bemalte Gubernator och Directorer; Doch vthi dette alt hwar saken angår Åhran eller * * * * * Dahlers wårde, at den bestwårade deelen öpedt står at wådia vnder Wår Kongeligh Hoff: Rätt.

Wti alle andre åhrenden som Gubernatoren, Directorerne, eller deres Tjänare vpkomma emellan och icke af Compagniets saker härröra, eller och de tråtor, som dem kunne vpvåra medh Participanterne eller andre det ware sigh af Civil eller Criminal saker; Det skal alt sökies och dömes å Landet, på Häred; och Ragsmans Tingh och i Städerne på Rådstufwun och procederes dermedh effter Lands och Stads Lagh. I lika motto der sigh någon af Compagniets Tjänare, det GUDh förbiude, så grufweligen försåge, at han sitt Liff hade förwerckat, då ligge icke min:

mindre både Dom och Execution til Landz Tingh eller Rådhusstufvu, och Landz eller Stadz Magistrat effter Lagen och Ordinantien än någon annan, som Compagniet icke är förbunden.

Vthi Rättegångerne skole Gubernatoren och Directorerne så i Stemmande, Anklagande, Swarende, Witnes förhör, Documenters besichtelse, Domarnes författningh och affsäijelse, och hwad mehra en Lagligh Rättegångh tilkommer, icke mindre niuta och bruka den sedwanlige Procels, som i Sweriges Lagh och Wår Rättegångs Ordinantie och Procels förestrefwen är, än andre bestälthe Domare i Städerna.

På thet nu Compagniet kan widh macht blifwa, skal Directoribus på Compagniets omkostnadh effterlåthet wara, at handla medh them som egen Jord och Skog hafwa, om allehandha Byggnings wercke, det wore sigh Sek eller annat slags Trä, doch Wåre och Cronones Skoger icke förnår, eller emot Lagh eller Recesser; Elliest måge the och fuller handla medh Bönnderne om Brännerwedh och sliche wårcke, som icke är Ds til skada, eller emoth Lagen.

Dette Compagniet hafwe Wij först och förnembliqest fundeser på Kopperhandelen, och förthenkul här medh den nådigst vune och effterlåthe allena at vpköpa all den Kopper som wedh Wårt store Kopperbergh kan tilgiordt warda, så at ingen Kopper skal må af någrom vpköpes och vthskippes vthan af Compagniet. Doch Ds förbeholler, at vpköpa til Wårt eget behoff anten til Tak täckningh, Byseginteri eller annat slicht, såsom och at effterlåthe Hennes Maj: Wår Elskelige käre Fru Moder, och Hans K:t Wår käre Broder til deres tarffwer en Summa. Och den Contract som sluthen är emellan Ds och Steffan Gerels oförkräncht.

Wij tillåthe dem och at de vthi nästföljande Try Åhr, måge vthskippa och förnytra Kopperen råå eller gärgiordh och för

förarbetadt, effter som de sigh profiteligest befinne, doch at de i medlertidh sigh wijnleggia at komma Gårhyttone på gångh, och bringe andre bruk i Rijkedt, så at effter bemälte Try Åhrs födelop, intet mera rätt, vthan alt förarbetat vthgå motte.

Ingen Kopper skal må köpes för något handhe Godz eller Wahren, vthan allenast och blåt för rede Penningar, Skeppund för 50. Daler. Och skal fördenksull Compagniet altidh hafwe sijne Penningar widh Berget, så at Wågen dagelig står öpen, och Bergsmannen icke må sebla Penningar. Och närre kommer in i Wågen skal Compagniets Fullmechtige lefwerere Bergsmannen Penningerne vthi Wår Tullenåhrs närwåru, och blifwe så Bergsmannens Rampn, sampt wichten på Kopperen, så wål af Wår Tullenåhr som Compagniets Fullmechtige, vthi hwars Dera Book inskrifwen, noterat medh wånadth och dagar, til rettelse och richtiget, och fördrisse den ene sigh icke at låtha wåga eller wigiswa Penningar vthan i Wågen och begges deres närwåru. När som Kopperen wågen är, då skal Bergsmannen gå vp i Compagniets Contor, och der af deres Fullmechtige anamma sine Penningar, Femtio Daler för hwart Skeppund rede Penningar. Så wele Wij och förbudet hafwa at inge Penningar af Compagniets Factoren skal försträckes Bergsmannen på Kopper, men wil han försträckia dem, då giöre det på Interesse och andre wilkor. Om nu Directorerne anten sielfwe giöre eller tilstådie deres Factor at försträckia Godz åth Bergsmännerne på Kopper, och blifwa der medh beslagne och skwertygade, då skole de hafwa förbruthet vnder Ds den Kopper, som de för Godzet bekomme, och wara förpflichtade at wergjålla Participanterne sin skada.

Om Tullen hafwe Wij det så effterlåthet, at Compagniet skal i effterföljande Try Åhr gifwe Ds två och tiugu Daler för hwarje Skeppund Kopper Bergswicht, och sedan måge dhe giöra af Kopperen hwadh dem täckes, anten låtha förarbeten och

flera honom vth, eller försendan Råd eller sellian Inrikes. Vthi detta tillkommende Åhr 1620. skole de vthgifsna Ds Tullen på två Terminer, den förste Johannis Dagh för så mycket Koppar som ifrån den 1. Januarii til Johannis Dagh är vplöbt, den andre på Martini Dagh för den som dertil är köpt. Sedan i de efterföljande Åhr skole de om Walburgsmesse Dagh vtleggia Ds så mycket Tull, som den Koppar ifrån Martini in til Walburgsmessen är vägen och vplöbt kan draga. Sedan ifrån den 1. Maji eller Walburgsmesse och Commaren igenom alt in til Martini, skole de af den Koppar som imedertid faller, vtleggia Tullen wedh Berget, efter som Kopparen intages til, och strax lefreran den i Wår Tullenåhrs hender.

Wij wele och at Befallningmännen skole tilholla Bergsmännenne at giöra godh Koppar, och skole förden skull och på det stånden må merckes, hwar Bergzman vara förpligtat at sätta sitt märke på Kopparen, och gifwe Wij och tillståndh Compagniet at vthskluta den Koppar, som de förnimma icke vara godh. Och på det hvarcken Compagniet eller Bergsmannen må skee förfort, då skole de fly sigh Probere Mestare, som vnderhollas skal af Compagniet och Bergslagen halft af hwar dera. Han skal så ofta JEFF infaller probera Kopparen, efter som han wil giöra det gott på både sidor, och ware Kopparen achtadt godh eller ond, efter Probere Mestarens ordh. Ingen Wår Befallningzman skal i någre motto giöra Compagniet præjudicium eller försångh vthi deres ordentelige inkiöp, försell eller annadt slijcht, vthan fast mehra vara förpligtadt dem i alle billige, rättwisse och denne Wåre Privilegier lijkmätige saker at giöra biståndh. Efter som de frjitt hafwe skole vthan någre insagor när Kopparen kommer til Stockholms Stadsvåggh, och sedan Tullenåhren hafwer vpskrifwit huru mycket den väger, vthan någors Jedel eller intahl sellias eller skeppas.

Förvthan

Förvthan Kopperhandelen hafwe Wij och nådigest efterlåthet at Compagniet må föra allehanda vthlenskt Godz i Riket, och drifwa sin redelige Handell, doch icke annorlunda, än vthi stort, leste, dusin, stycke och skeppunde tabls, så at de icke i någor motto befatte sig medh något hökerij eller gemen Borgare nähring.

Compagniet skal i Stockholm hafwa sin Bodh och Källare, hwarest alt des Godz och Wahrung måge införas och vthsellias, efter som de och på In- och Vthtullen skole niutha Borgare rätt och friheet, men eliest vthi Handelen, skole dhe allenast niutha fremmande rätt, och förden skull dem förbudt warda at besökie Marknad medh Godz eller Penningar: Item köpslaga medh Vpstädernes Boor eller Allmogen, eller och medh Nordlendingerne, wedh samme boot som fremmande, äre efter Ordinantien vndergifne och Participanterne vthan skada.

Swad Siöstäderna som efter Ordinantien frj Seglas vthlendes hafwa widhkommer, til dem må Compagniet frjitt segla medh sitt godz, och det som fremmande föryttra til Borgerskapet. I lijka motto skole och förbemälte Siöstäder vara losgifwit at segla til Stockholm, och der medh Compagniet handla, köpandes af dem, och sälliandes dem sine Wahrung igen, men inge andre Städer, vthan de som losgifwen Seglation hafwa vthrijkes efter Ordinantien.

Wij Privilegiere och Compagniet at måge vptaga Bergsbruk, förlaggia Handtvercker och Factorier, ehwadh namn de hafwa, doch hwar sådant är vpe i Landet och icke widh Siösidan, då skal det allenast skee medh rede Penningar, på det de små Städer och Borgerskapet icke skeer der emoth förnåt.

Så hafwe Wij och nådigest tillåthet Compagniet at bruka den Ryska Handelen, och vndt och gifwidt dem vthi efterföljande Try Åhr, frjhet för all Tull och Accijs in och vth, som

XXX 3

de

de til eller ifrån Norrwen förändes warde. Sedan skole de giöra Os och Cronan sin Tull och Accijs, effter som dem då effter tidsens lägenheet kan påläggias. Elliest om Ryske Stapes len, wele Wij Os framdeles förklara.

Alle Compagniet tilhörande Skipp och Gods, som vthan Rijkes ankomme, och icke brytha sin ladningh, skole wara Tullfri, och segla effter sin willie och lägenheet til en annan Stadh, Behan eller Srijkes.

Wij wele gifwa och medhdehla Directoribus Wäre Förskriffier til alle Konunger, Furster och Respubliker, der dhe tänckie sin Handell at drifwa.

Wij hafwe och gifwit Compagniet til Secret och Insigel, Tre Blå Croner i ett förgylt Stådh, medh ett swart Anker, såsom det står förtecknad.

Directores skole wara skyldige åhrligen at giöra en richtigh reckningh för Gubernatoren och der til förordnade Participanter, och ett Extract af Balansen, at öfwerandwarda och låtha öfwersee om den och kommer medh Compagnie böcker eller reckningar öfwer ens, hwar then och richtigh blifwer besunnen, skal han af Gubernatoren och the förordnade Participanter för en klar och richtig reckningh kändt och anammadt warda, til at Justificera bemalte Directores, och hwadh som således blifwer beslutadt, skal af samptlige Participanterne för krafftigt, gilt, stadigt och fast hollit warda. Och på det när Reckenstapen skal anammas, sådant deste richtigere må tilgåå, då skole åhrligen den 11 December alle Participanterne, anten sielfwe eller deres Fullmechtige comparere i Stockholm, och då vthkese af sigh 16. Personer, af hwilke Wij, när Wij tilstådes äre, welle vthwällia 8. Eller där Wij wore icke tilstådes, då gifwe Wij Wår Stådhollare medh Borgmestare och Rådet i Staden at vthwällia förbemalte 8. Personer: Hwilke som sagdt är, jempte Guber-

Gubernatoren reckenstapen vptaga skole, och hwadh de giörendes, gott finmandes, eller ogillandes warde, det skal stånda krafftigt och fast.

Gubernatoren och Directores skole i Compagniets tjänst, råte sigh effter den Instruction, som Wij them här jemptewidh gifwidt och stadfast hafwe, och der til ware förplighted, at hafwa en sitigh åhoge och vrsicht, på det all tingh må stickeligen och ordenteligen tilgåå, och ingen blifwe förorsaketh öfwer theses Direction sigh at beklaga.

Hwar Wij och framdeles sielfwe wercket förnimma, at det Compagniet är Os och Rijket nyttigt, då wele Wij det medh yttermehra Friheetter och Privilegier benåde, effter som lägenheten bäst medgifwer, och Compagniet kan lånda til förordning.

Wij förbiude förthenfull alle Wäre Officerer och Befallningsmän, serdeles Wäre Stådhollare, Fogder och Tullesnärer, så wäl som Borgmestare och Råd, och alle andre som för Wäre skuld wele och skole giöra och låtha, at wara ofstabemalte Compagnie här emot i någon motto til hinder eller förfångh, medh Wår högsta onåde.

Til yttermehra wiße, at Wij dette således som förbemalt står bewilliedt hafwe, och wele obrogligen holles skal, låthe Wij wetherligen trycke Wårt Konungelige Secret här nedhan före, och med Wår egen Hand vnderskrifwidt. Actum på Wårt Slott Stockholm den 21. Decemb. Anno 1619.

Stadga om Städernes administration och vpkomst i Riket.
Actum Stockholm den 26. Decembris 1619.

Wij, Gustaf Wolph etc. etc. etc. Giöre witterligt, at åns och Sveriges Stads Lagh nogsammt och klarligen beskriwer en sådan Policie och wäsende, dermed en wälbestält Stad

uppehållas och förkofres kan, lijkwäl emedan många nyttiga Pun-
cter uti förestrefne Swenska Stadz Lag äro af långliga tider,
och deras som uppsyn hafwa skulle, försummelse, så och andre or-
saker komne i obruk och förgiätenheet, och således förorsakas
allahanda confusion. oreda och oordning, så wäl i Stadzens
Regemente och Rättegånger, som Borgerstapens handel och
nähring; Så hafwa och tiderne sig förändrat, och Wåre Na-
boers wilkor, sampt nu öfliga handel och wandel sig således för-
ändrat, och Wij för det omgäncge skul thet ena Nation hafwer
och moſte hafwa med den andra, och så nödgas i nogon motto
Och thetill at beqwäma, hwarföre hafwe Wij låtit öfwersee
Sweriges Stadz Lag, hwar och en Stadz Privilegier, och utaf
them låtit udraga och författa några Artiklar, them förbättrat
och förklarar, som Wij hafwa funnit hafwa kommit i glömsko,
eller nödige til Wåre Ståders förbättring och tilwext, hwilka
Wij wele härefter achtas och obserwas skola, icke dermed abra-
gerandes utan fast mera återkallandes Stadz Lagen i bruk och
öfning, och på det Wåre Ståder ordentligen regerade, Justitien
rättwisligen administrerad, och Borgerlig redelig nähring förök-
warda och wåra motte, som följande Puncter widare utwisa:

1. Sålom Sweriges Lag är ett Fundament til Wåre Stå-
ders Politie och Ordning: Allså wele Wij, at den wid macht
hållas skal med flit och alswar, thet effter fullföllias, och at Wåre
Officerare handhafwas, hwar hellre den här i Wår Stadga är
igenhämtad och deducerad eller ej, undantagandes de Puncter,
som här kunna förnimmas förändrade.

2. Och effter thet största macht påligger, at Ståderne med
nödige Embesmän blifwa wäl försedde, theföre skole i alle Wå-
re Ståder öfwer hela Riket, hwar hellre the äro större eller
mindre, these Embeten hållas och handhafwas, som äro Borg-
mestare, Rådman, Cämmärer, Stadzskrifware: Och gånge om
theras Kall och Wahl, aldeles som Lag säger: At Staden stor
och

och förmoden, hafwe sult Wahl af alle Embesmän: At han
mindre, så hafwe mindre å tablett, som han ordar, doch så at
Intet Embetet nedeligger, der thet, så at nogon Stad förmo-
gen är eller framdeles warder, at han flere Embesmän hålla kan,
så skal han öfwer these hafwa en Syndicum, som bistår Borg-
mestare och Rådet i deras Embete, så och en Notarium för deste
bättre richtigheet skal i Rättegångs saker, så wäl som en särdeles
Skrifware, som håller richtigheet öfwer alla Stadzens inkom-
ster och urgiffter, och härefter blifwer förmålt.

3. Borgmestare och Råd Embete skal enkannerligen härvid
bestå, at the sigh medh högsta macht bestijta och winläggja om
Stadzens gagn, wålfård och nytta samt tilwæxt, at Ordning
och Politie må blifwa wid macht hållen, och der nogon oreda
kan understundom sig intrijta, genom hwarjehanda tilfällen, det
och är emot laga Ordinantien, theras wålfångne Privilegier eller
goda seder, at de sådana förekomma tildigt och reda bättre up-
hwarföre och på thet the sådant deste bättre gjöra kunna, så
gifsja Wij them rätt och tilstånd at ordnera och sticka uti Sta-
den effter som nyttigt och godt wara kan, doch icke emot Lagen,
Wåre Stadgar eller theras egne Privilegier, utan så ofta nogon
Förordning i så motto kan behöfwas, at det då alt författas
och Och til Confirmation presenteras; Sedan skola och Borgmä-
stare och Råd stifta Lag och Rätt i Staden, warandes med all
öfuga deröfwer, at twistiga saker, antingen i wånligheet, eller
med laga Domb utan Proceſs, som langsam är, åtskilles, på
det tråtan tildigt må ändas, och Parterne icke komma på fåfång
omkostnad, och alt förty, at Stadzens Regimente och Justitie
wåsendet må des richtigare och med des bättre stähl och besked
handlas, så skal Stadzskrifwaren wara med Ed förpliktad at
hålla en richtig och klar Stadz Book, noteras med dagar och
tider, hwarotinnan alla klagemåhl, stämningar, eenstyllnin-
gar, bewijs, gienstwar, wittnes förhör, och andra Rättegångs
Acter, sampt selswe Domarne, deras Execution, eller hwar der
emot,
Y y y

emot, och hwad mera effier Lagen och sedwanan uti Rättegån-
ger plågar och mosse förelöpa, hwad hellre det mundteligen el-
ler skriffteligen skier, noga och skieteligen skal antecknas, så skal
ei hellre mindre ther uti inskriwas alt annat som bör effier La-
gen skie och stadfastes på Rådstugun, som är med Huus och
Gårdsköp, Laga Pantfättning och annat slift. Men så wile
Wij at på Rådstugun icke tilstodias några Procuratorer inkomma,
som deraf giöra en Profession, och således snilla den fattiga deras
Penningar; Wtan hwar och en effier gammal sedwana anten skief-
tar, eller thet Qwinna eller omyndiga äro, genom sin Wåhls-
man och skyldfränder eller wån, som allenast af Christeligit
medlidande tager sig saken ann at drifwa för Rätta: Är det och
en fremmande, som ei förstår Wår Rätt och Tungomåhl, så
må han bruka en annan sin wån jämpte sig eller i sin stad, eff-
ter som ei hellre någon förbuden wara skal, hwar nogon wil
taga sin wån til hielp, eller och hindrad af slufdom eller andra
Laga förfall, wil giöra sin wån Fullmächtig i sin stad, at han
det jämwal denne Wår Stadga oförkränkt må giöra.

4. Syndicus uti the Städter, som them förmå uppehålla,
skal wållios af Borgmestare och Råd, och skal hans Embete en-
kannerligen wara, at han wid rådslag adisterar wid Rättegångs
saker Borgmästare och Råd, och der någon förändring skie skal,
at han sig deruti bruka låter, och altid söker Wårt, Wåre eff-
terkommande Konungars, Fäderneslandz och Stadzens bästa,
ferdeles at han enkannerligen öfwerseer och Stadskrifwaren der-
til håller, at Acterne och Stadzens Lånckeböck blifwer rätt re-
gistrerad och riktig hållen, såsom och jämpte Borgmästaren
hafwa öfzicht och öfzicht, at Stadzens Privilegier, Bref och
Böcker icke af wanslidet förgås och förderfwas, så skal han och
i förwahrung hafwa Stadzens Insegl och alla Bref, som ut-
gå, underskrefne och förseglade.

5. Cäm-
2017

5. Cämnrerne skole wara två til tohlet i hwarie Stadh,
och skole uti Rådstugun hafwa ett ferdeles rum, som skal kallas
Cämnrstugun: Deras Embete skal wara at upptaga alla ringa
och smärre saker til förhör, och dem antingen i wånlighet bilags-
gia, eller uti liusa och klara saker framläggia Lagen, Ordinan-
terne och Privilegierne och derefter döma. Och der några saker
äro som bör böras före, så skole the sådana Sakören utkräfa,
och dem sina Mån (om hwilka härefter talt blifwer,) hwarjom
Wecka om Lögdagen i förwahrung tilstålla, doch så at det,
som Ut effier Lag tilstår, blifwer tilförende i Wåra Ståthol-
lares och Fougvars närvaro ofkränkt, och Wåre Dienare til-
stållt; I lika motto när någre Fördrag och Skatter på Sta-
den komma, skole Cämnrerne drifwa uppå, at det i rättan tid
blifwer uttagit, och dem sina Mån handsångit: Såsom och
hwar någon omläggning i Staden skier, måste alt sådant stå
til Cämnrernes möda och Embete, hwarföre de och i hwarie
Wecka tre dagar äth minstone ifrån 8. til 11, och sedan effier
Ordinans, så ofta behof giörs, skole komma tillsammans i Cäm-
nrstugun dertil at sitta de ährender som för dem komma: Och
skal Stadzens Wårdskrifmare hålla Protocollet på Cämnrstug-
un, öfwer alla de ährender der förelöpa, och weta rictighete
och bestied på alt det der förelöper, och blifwer afhandlat, icke
mindre än Stadskrifwaren på Rådstugun, så at han kan der-
före reda giöra, när påfordras.

6. Ut hwar Stad skole två Borgare utkräfas til Stad-
zens Byggmestare, gode bestiedelige Mån och de sig på byg-
gande förstå: Deras Embete skal wara, at hafwa insende på
alla Stadens Huus, som äro Rådstugu, Riållare, Boder,
Lora, etc. Item med Murarne, Portarne, Hamnar, Broerne,
Brunnar, Gator, Gränder, at detta alt hålles wid macht, och
ingen bygger hwarlden mer eller mindre, längre in eller ut på
Gatan, än som han har rätt til, och honom är efterlåtit,
hwarföre skole de icke allenast skiefwe dageligen hafwa macht
der,
Y y y 2

derpå, utan och serdeles fyra resor om Åhret, som är om Walsburgmeso, Johannis, Michaelis och wid det nya Åhret, jämte med Wåra Fogdar, en Borgmästare, två af Rådet bese alla Stadens Huus och Byggningar, ehwad namn the hafwa, så wål som i synnerheet Broerne, Hamnarne, Brunnar, Gator, Gränder och Gårdar, och förteckna deras fehl och brist; At thet så at Städern, Huus och Byggningar behöfwa bättring eller och nogot wårdt at byggias af nyo, skola de sådant in för Ståthollaren, samptlige Borgmästare och Rådet gifwa tillkiänna, och efter den Förordning som då giöres, alt ställas af Byggmästarene i wårcket, och skola fördenkul hafwa en Byggningskrifware, som med flit antecknar alt det åhrligen bygges och påkostas, och giöra der åhrligen Råkenkap före: Funnes och nogon i Staden at byggia utur ordningen, så skola the tillhålla them nederriswa thet som bygd är, och byggia efter ordningen å nyo, hwarföre så offta nogon härefter wil owitterligen nederriswa sitt Huus, och thet annorlunda förbyggia, eller byggia af nyo på köpte eller nyligen uttagne Compter, då skal han gifwa Borgmästaren sådant tillkiänna, hwilken med the af Rådet och Någrannarna skola skåda then gamla Byggningen, så och öfwerwåga der som åganden wil af nyo upfättia, och förelåggia bredden och längden huru byggias skal, så at Staden och Någrannarne icke stier förnår och enot Lagen: Bygger nogor annorlunda, han skal nederriswa Byggningen igen och böta 60. Loos Sölwver Ds och Staden och Wåhlsåganden; Så skole och både Borgmästarene gifwa åcht thepå, at Gatorne blifwa stenlagda, renhåldna, så och Hamnarne altid hållas wid sin diupheet, och der the nogon beslå, anten at föra orenlighet, jord eller dyngia, eller annat slog på Broen, Gatorne, eller upfylla der med Hamnarne til skåda, så skola Borgmästarene icke allenast tillhålla sådana at rånka Hamnen, Broarne och Gatorne igen, och föra sådant ur wågen, utan och angifwa them på Cåmnårsstugun, hwar the första gågen skole böta

böta 6. Loos Sölwver til tre stirtes Ds och Staden, och sedan hwar gång the återkomma dubbelt deremot.

7. Vti alla Stadzens Embesmäns wahl, så och alla andra Stadzens wigtiga och åliggande åhrender, som anten Regimentet eller Råtegångarne omröra, skola Wåra Ståthollare och Fogdar, som Lagen förmår, när wara, och på Wåre wågnar Präsidera, och hwar Wåre Ståthollare eller Fogdar det försummar, så ligge eij the mera Stadzens gagn och rätt neder, utan Borgmästare och Rådet fare dermed fort icke mindre ån Wåre Ståthollare och Fogdar tillstådes woro, doch så at det blifwer these i tiidh lungiorde så at the thedsmer wara kunde: Så skola och Borgmästare och Råd hwario Wecka komma öfminstone två gånger tillsammans, och öfwerwåga Stadzens wålsferd och stitta för Råtta; Och skola derhoos Borgmästare icke som härtil en hafwa Ordet, utan hwar sitt Åhr, och skulle fördenkul det Åhret, alt det som Staden omrörer eller the som nogot at sollicitera hafwer sin sak hos honom angifwa och swar anamma, efter som han det Åhret rätt och macht hafwa skal, vti Rådet och Råtegångerne at proponera och Rösterna sammanfordra.

8. Så offta nogot til betänckande framställles i Rådstugun, och saken nogsampt är öfwerwågad och utansakad, när klagan, genswar, bewijs och wittne äro nogsampt afhörde och begripne, så skal Borgmästaren, som om det Åhret Ordet hafwer, fordra af the andra vti Wåre Ståthollares och Fogders närwaro och åhöro, hvars och ens mening och röst, låtandes them igenom Skrifwaren upteckna, och sedan på sidlychtone säija sin egen mening, hwar och icke the kunna fins emellan förenas efter ter ens och annans dags urskof, så stånde then meningen som Wåre Ståthollare eller Fogde med bästa skål bifogar och medhåller.

9. Hwar Stad skal hafwa sina Swänner, som utdråtta Borgmästare och Råds Budh, en två eller flere, som Staden är

är stor til: Item sina Bryggekijkare en eller två vti Siöstäderna som achta på Skieppen, Skutor eller Båtar, eller och på Handelen, som går in och ut eller drifwes i Staden, at der med må hållas effter Lagen, Stadzens Privilegier, och Handels Ordinancier.

10. Och på thet hwar och en må desse bättre kunna utstå det beswäret, som hans Kall med sig förer, och gifwa så mycket bättre acht uppå sin ombetroddeienst, så wele Wij serdeles låta göra en Förordning öfwer hwar Stadz Embesman, öfwer deras löner och besoldning, effter Stadzens förmågo och inkomst, hwilka them riktigt och ährligen effter Stadzens medel, som Wij här effter beskriwandes warda, handfångas och erläggias skal.

11. Effter som Lagen säger, så skal och hwar Stad skiffas i 4. Fierdingar, och för hwar Fierding ährligen sättas 2. Höfwitsmän, hwilka skola och söria för Elden, at den i Staden gör ingen skada, och der han lös kommer, at han likawist i tid blifwer slächt, hastwandes i tid i acht taga alla stycken som budne och beskrefne äro i Stadz Lagen, Byggnings Balken 22. Capitel: Skola och när Ryman och Hästar vpfordras i Wapn och til Munstring, hastwa ähuga och vpsyn, at hwar och en til Stadzens heder ochienst komma vdragande effter sitt Embete med Kläder och Wapn, och är tillstådes och på thet rum i rättan tid står, här blifwer budit och befalt.

12. Och effter enkannerligen macht påligger, at det som med menigheten handlas skal, eller theras samtyckio til träffar, må ordentligen skie, och icke som härtil varit hafwer, menige man fordras til sammans och swaras således på Stadzens wårdande utan nogot betänckande, och måst af them, som minst förså eller och minst hafwa i saken at säija, derigenom som offrast Stadzens gagn blifwer försummat och emstört, förutan det och sedan oordentlige och obestiedlige samkwämer äro, och både

frättelige och nelliga. Swarsöre wele Wij at menige Borgerskapet skola på nästkommande Walburgmesa utwälia af sig 96. De bestiedeligaste ibland dem äro, ibland hwilka skola wara 48. Handelsmän och Kråmare, och 48. Handwerckmän, och hälft Alderman, hwilka så snart de äro af menigheten utwalde, skola deras namn vptecknas och Rådet öfwerantwardas. Och hafwe Rådet macht af förefrefne 96. Mån at utwälia 48, halsparten af Handelsmän och Kråmare, then andra halsparten af Handwerckare, och deras namn låta i Boken instrifwa; De 48. Mån skola här effter så offta Rådet hafwer anten effter Wår Förordning eller befällning, eller elliest på Stadzens wagnar med menigheten at handla, kallas til Rådstugun, och der försnimma hwad som af nöden är: Sedan skola de samblas på Gillestugun, och der emellan sig öfwerwäga, hwad ther i samma ährende står til at göra eller eij, och altid så lämpa theras råd, at Wårt och Cronones så och Stadzens gagn och wälferd må sökt och främjat warda, och hwad the 48. sluta med Rådet, thet skal stända, och af hela Borgerskapet fullbordas utan gensagu.

13. Alla ährender som til menigheten refereras, eller och som menigheten för sitt tarf skulle willia hafwa Rådet til betänckande förestagit, eller hos dem angifwit, skola af dessa 48. optagas och öfwerwägas, och hwad godt och skidligt är drifwas, och intet annorledes företagas af någon, med mindre han eller the för vproriska wille hollas och straffade warda: Doch skal der med icke förbudit eller de 48. företagit warda, när någon hwår sak förefaller, at hwar Alderman förr än de 48. resolvera och gifwa bestied ifrån sig, måge communicera ährendet hwar med sina Embesbröder och taga deras råd i saken, så widdet det dem angår. Hwad Handelsmän och Köpmän angår, the måge i det fallet kallas på Gillestugun, och der sin emellan ährendet öfwerwäga och berädså; Och på det här effter någon ordning så wäl i Köphandelen och Handwercken wara måtte, så äre Wij

nädigst tilfredz, at the Städer som fordom Gillestuga hafte hafwa, måge dem åter upptaga igen, och de som inga hafte hafwa och likwäl hafwa lust dertil och förmåga dem at uppehålla, måge hafwa tillstånd sådana å nyo at byggja, hwarest Handels- och Riöpmån kunna mötas, och det deras Handel angår öfverwåga at tractera. Så wele Wij och nådigast meddela hwart och ett Handtwerck sin Skrå och Rättigheet, och gifwa dem i lijka motto tillstånd at hafwa sina gillestugur, såsom i andra wälbestälta Städer: Hwad de små Landstäder och Fläckar widkommer, som icke hafwa råd och åmpne til Mån, de måge taga och wålla halsparten mindre.

14. Effter och intet Regemente huru ringa det är, kan uppehållas utan upbörder och inkomster, af hwilka, Embeten blifwa effter skidlig besällning och åmpne försörjde, och andra Stadsens Byggningar och Bodar til dess nytta, förkösting och heder uppehållas; Så ändoch den ena Staden i så motto hafwer varit högre än den andra Privilegerad, och kan ännu för orsaker skul af Ds eller efterkommande Konungar högre än de andra Privilegeras, hwilka Privilegier Wij ej här med denna Wår Stadga nogot derogera hafwa wele. Så hafwer Ds doch godt synt i gemen de inkomster här at författa, som af alla Städer kräffas och niutas måge, hwad hellre de der öfwer här til dags hafwa varit Privilegerade eller ej, såsom först är skuttet, derom Sweriges Lag talar i Konungs Balf. 19. Cap. och nu en tid hafwer varit aslagdt, och icke det klarligen i Lagen beskrifwes, doch wele Wij det härmed således hafwa uttydt, at hwar och en som sin egen Køl och Eld hafwer i Staden, skal åhrligen om Walborgsmåse tiden utgifwa Staden sitt förskott, så lagandes at det blifwer utlagdt och upburit i Stadzens Riita inom den 8. Maji wid böter 3. Mark, Stadzens ensaf, för hwarie dag som dermed dröjes. Och ändoch Lagen säger, at förskott skal wara i Mark, likwäl emedan Myntet sig förändrat, så wele Wij at det häreffter skal wara 12. öre.

15. Der

15. Dernet är skuttet, hwilket aslaggias skal om förbemärlige tijdh, och ändoch Borgerskapet här til och effter Lagen varit räknade uti deras Skatt efter Dretalet, likwäl emedan sådana wæderingar, som äro skilde af androm äro fast orichtige, och ej hellre i wälbestälte Städer nu wara bruklige; Doch wele Wij effter andras exempel det således stadgat hafwa, at åhrligen om Walborgsmåse, ifrån den 1. Maji til den 14. dito, skola Borgerskapet och alla de, som Skatt gindra böre, komma anten sielfwe, eller der de Laga förfall hafwa, genom sina Fullmächtige tilstådes in för de 7. Mån, och förmedelst deras tro och samning, och på den Ed, som dem skal föreläfas och de plichtige wara at gindra som det så kan fordras, antwarde de 7. Mån deras Skattedelar i händer, hwilka ordinaire skal wara en Mark af Hundrade. Och på det at hwar och en må hafwa nogot wist at efftergå och icke (ther orätt skuttit warder) föregifwa nogon orettenheet, så wele Wij härmed beskriwa hwad som werderas skal, nembligen: 1. Hwars och ens Huus, Gårdar, Tompter, Boder, Riällare och Trågårdar han äger inom eller utom Staden, i den Staden en bor eller annorstads. 2. Hwars och ens Skipp, Skippsparter, Skutor och Båtar. 3. Reda Weningar och på Ranta utfatte. 4. Wike utstående gjald. 5. Guld och adla Stenar. 6. Allehanda Silfwer och Silfwer-smide. 7. Allehanda Husgeråd och Kläder som icke til torfwen utan til präal hafwes. 8. Allehanda Godz eller Riöpenstapen så och Wahror som Handtwercksmån drifwa sin gierning med, så och in Summa alt det som någon nytta med sig hafwer eller brukas til högförd och präal, skal blifwa werderat: At det så de 7. Mån hafwa nogon mistänckt, at han icke gide rett skutt, the måge til öfwerhödd fråga honom en gång eller annan om han menar sig wid sitt samwete at hafwa giordt sådan rätt skutt, och såsom han förmenar sig at gjälla lijka, hwad hellre han sin förmågo ther före sällier eller köper, säger han ja, så skola bemålte 7. Mån hafwa macht på Stadzens wågnar stråxt gifwa honom så många Pen

Penningar och som han werderar sin förmåga före, och lösa det in och föryttta det til Stadzens besta, hwad hellre det sedan är mer eller mindre, och skola de 7. Mån wettandes och willandes elj se nogon igenom fingren, såsom de sin heder wederwäga. Om Walborgmessa dagen, så framt och elliest så offta stutt läges å Staden, då skal det Söndagen nästtilförende kundgioras af Predikestolen, at hwar och en med sin stutt kommer på Cäntnärscammaren, och til dem der Deputerade afslägga innom 14. dagar dernäst effter wider bot 40. Mark til trestiptis, Konungens nom, Stadenom och Skattomännom: Åhrliga stutt som intages til Stadzens uppehälle skal wara af hwarie 100. Dalers wärde 8. öre. Men så offta nogot blifwer af Ds påbuditt eller Stadzens Byggning och nödtorffter kunna behöfwa en hielp, så skal Borgmästare och Rådet och de 48. emellan sig wäga, huru mycket af Hundrade bör med skid och effter nöden erlaggas, så at Rikszens hielp och Stadzens tarfwoer stier tilfyllest.

16. Så skola och alla Städer niuta och behålla til gemene Stadzens bästa de utmarcker, Åkrar, Ång, Skog, Strömmar, Qwarnar, Fiskewatn och andra tiläggor, som hwar och en särdeles nu innehafwer, och hwad der uppå vndsångne, samt af Ds gifne Privilegier, honom tillägnat, men effter förbemälte ågor som af Wäre Förfäder, framsarne Sweriges Konungar til gemene Stadzens gagn och tilwext förunte äro, blifwa måstedelen innehafde och häfdade til Private Personers nytta, utan Stadzens förkofring och förbättring; Thersföre skal häreffter sådana ågor förstås således, at de som wese bruka och nyttia Stadzens utmarck med Fånat, Wedhygge, Ekerij, Åkerbruk, at de åhrligen gifwa för hwart Ndt en wih lega i Penningar, så at de accordera med Staden om rätt wist, at gifwa för det andra bruket, effter som det är stort och nyttigt til, och ther nogon effterlåtes häreffter at taga wretor och täppor in på Stadzens utmarck, at det blifwer i Stadzens Tånck. Book inskrifwit, om wretens lägenheet, längd och bredd förtecknad, och at deraf åhrli

åhrligen giöres Skatt och Rättigheet til Staden; Item, hwar Miöl- och Sågeqwarnar äro, at de til wihå Borgare förpachtas på åhrsens wihå tider, och hwar som Strömmar finnas, som Byggningar, det ware sig Qwarnar, Hambrar eller Åhlluckar kunna sättas uti och Staden tilhörer, at de måge i lika motio antingen byggias af Staden och sedan förpachtas, eller och at Strömmar vnder wihå conditioner undfås af Borgare at byggias, och det deraf gifwes, kommer Staden til bästa.

17. Städerne skole niuta och behålla Wägen, Klådeshuset, deras Bodar, Kiållare, Huus, Gårdar, Torn, Compter och all annan fördel, deraf härtill plågar falla och ökas kan. Item, skola de Städer, som wid Sidsidan liggia, niuta och behålla Ström, Brö, Pähl, Brunne, och Hampne. Penningar effter en sådan ordning, som Wij serdeles derpå författa låtit.

18. Med Sakören skal hollas effter Sweriges Stadz Lag, och hwar och ens Privilegier: Men med det Godz som emof Handels Ordinantien brytes, skal procederes dereffter, och Staden beholler hwad honom af Ds utur Ordinantien är tildelt, så skal och Staden niuta den tjonde Penningen af alt det som årwes utur Staden.

19. Hwar Stad skal hafwa sin Stadzkiållare och des rättighet, och hwar Staden så fattig är, at han den med Wiin och fremmande Drycker icke förmår uphålla, eller och finner det sig skadeligit, då må han den til en eller flere af Borgerskapet arrendera, och hwad deraf faller låta komma i den gemena Kista. Hwad nu widere och mer inkomster hwar Stad kan hafwa, det är af hwars och ens serdeles Privilegier at see.

20. Effter och ehuru store Städerne äro, doch likwål de som draga sig vndan Stadzens tunga offta finnes, sökiandes allehanda vndanflygter vnder åstellig prætext, så på det så wål Stadzens förmåhn som andre måge wetta, hwilka och huru

wårdt hwar skal niuta frijheet, så wile Wij thet således stadgat hafwa, at alle som byggie och bos i Staden och drifwa Borgerlig nåhring, med kiöp och sålliande, eller och med Handwerck och arbete, skola utan åtskillnad draga Stadzens tunga och börd, hwar effter sitt råd och Embete: Adelen, som sine Hus hafwa i Ståderne eller Os tiena til hoswa, skola wara frij för Stadzens tunga effter deras Privilegier: Men sitter nogon som brukar Borgerlig nåhring i deras Huus och Gårdar, han skal som en annan Borgare swara til all den Skatt och rättigheet, beswår och tunga som en annan Borgare effter Wår Ordinantiens lydelse. Alle andre Wåre tienare som icke hafwe Frälse och icke äro under Adelige Privilegier begrepne, hwad hellre de Os tiena til hoswa, eller hafwa andra tienster, skole niuta frijheet för Skatt och omläggning, med mindre de jempte eller wid tiensten bruka i sitt Huus nogon Borgerlig nåhring, på hwilka fall de icke mindre än andra Borgare swara skole. Så skola och förbemålte Wåre tienare wara frije och obeswårade i all det de med sin tienst kunna förwårftwa anten utom Staden eller elliest i Huus, Gård och reda Penningar, eij warandes i någon motto förpligtade, at giöra deraf redo eller skutt, men hwad deras Huus, Gårdar, Compter, Kiällare, Badstugur, Badstugugårdar, Trågårdar, samt Jord, fast de och äro utom Stadzens Jurisdiction belågne, hwad hellre de dem årftt eller kiöpt, eller af Os utan speciale Privilegio bekommit hafwa, de skola icke mindre wårderas och skattas än Borgare Huus, och deraf gifwas Skatt til Cronan och Staden, som tilförenne sagt är. Alle Prestes, Professores, Skolemästare och andre Skoles Personer, så wål som Kloockare och andre Kyrkotienare skole wara frije för skutt och omläggningar, så och för skutt af all det de med sin tienst wlt Lösörön eller fast Jord utom Staden förwårftwa; Men hwad grund och fast Jord de wårftwa eller elliest Lagfångne innom Stadzens Jurisdiction, theraf skola de åhriligen skatta til den Staden de äro liggjande uti, såsom om

Wåre

Wåre egne tienare sagt är; Så skola och Stadzens tienare som ingen annor nåhring drifwa, än föda sigh medh den Lön och tienst de hos Staden hafwa, wara strikallade för omläggning, såsom eij hellre blifwa dem deras Lön och Kost uti ståtandet anslagne, men förskott skola de des utom giöra och skatta deras Huus och fasta Jord såsom och elliest af all det de årftwa kunde eller utom deras Kost och Lön Lagfångne; Förutan desse berörde skal ingen bo i Staden, och hålla Eld och Rök eller bruka nogon Borgerlig nåhring och Embete, med mindre han först winner Burskap och gicr så Borgare Ed, och sedan sätter sig i Huus neder i Staden, och swarar medh andra Borgare til Stadzens tunga, beswår och utlaga effter sin förmågo.

21. På det och Stadzens intrader ordentligen och troligen må intråfias, föras, förslås och til Stadzens nytta och gagn användas och sedan giöras reda och räkenskap före, så wile Wij at här effter åhriligen om Walborgmeso dag skola Borgmestare och Rådet utse af sitt medel en Bormästare och 2. af Rådet, och af de 48. af Borgerskapet 4, en af hwart Dwartter i Staden, som Rådet säger ja wider; These 7. Mån när de äro walde, skola af Borgmestare och Rådet och de 48. äldsta giöras fullmåchtige at utkråfia, anamma och under händer hafwa alla Stadzens inkomster wisa och omisa, ehwad namn de hafwa, och hwad hellre de tilförende äro uttryckte: Dem skal förden skul på Rådstugun inrymmas ett ferddeles rum, så at de å rummet kunna sammankomma, och Stadzens inkomsters förbåtering beråfna. Men i hwilket skola förwaras Penningarne, såsom och giöras Risor och Lådor, der Bref, Skrifte och Räkenskaper inläggas kunna. Dese 7. Mån skola åhriligen i råttan tid intråfia Stadzens förskutt och skutt, och der nogre andre pålagor blifwa af Borgerskapet fordrade, skola de dem af hwar och en utfordra, och alla wara förpligtade at komma i deras Kammar, och der sin skutt dem öfwerantwarda: Ut och nogon som tredskas wider, så måge the gifwa sådane Cammerararne

3 6 6 3

karne tilliånna, hwilka efter den macht dem gifwen är, emot sådane tredsko procedere måge. Så skola och alla andra intrader öfwerantwardas dem ehwad namn de hafwa, och af dem quiteras. Hwarföre der de mena at Staden hafwer skada af des sätt som nu brukas eller framdeles kan öfwat warda, uti Stadhsens inkomster, de måge therhos sig öfwerflå sådant och sedan communicera det med Rådet, och då må Rådet samtyckta förpacka inkomsterne til wika Mån på nödachtig Caution eller elliest efter tidens lägenheet derom disponera, som Rådet och dem bäst åsamer: Alla utgifter skola och så stie i de 7. Måns ndrwaru, och med alles deras samtycklo, och ingen fördrilla sig något at anamma, mycket mindre at utgifwa, förutan allas theses wettenskap och willia. Dese 7. Mån skola efter ordningen och på sagdan dag låta alla dem som Embeten och tienster i Staden beklåda vndså sin Lön. Alla andra utgifter til Stadhsens byggingar eller andra nödtorffeliga bekostningar skola stie efter Stadhsens understrefne anordning, så och de 7. Mån förutan them icke fördrilla sig den ringaste Penning at utgifwa medh mindre the them af sitt eget willia betala.

22. När åhret om är, skola de 7. Mån 8. dagar för Walborgmeso giöra räkenskap af alla Stadhsens upbörder och utgifter, för det förledne åhret öfwerwarande, för Wår Ståts hollare och samptelige Borgmästare och Råd: Och skola de 48. Mån giöra af sig ett skatt, som 12. Mån, 6. Handels, och 6. Handwercksmån, hwilka 12. Mån skola på menige Borgerskapets wågnar, öfwerse och beräkna de 7. Måns Räkenskaper, och hwar the them richtige besinna, quittera och säija them för alt ytterligare tiltahl frije. At ther och laute uti, anten på upbörder eller utgifter, sådant böte och bättre efter som saken är til, uppå thet thes bättre richtigheet i alla saker finnas måtte, så skola de 7. Mån hafwa sin Edsworne Skrifware, som noga och grannveligen opteknar alt det som inkommer och utgifs dagens enår sådant stier, Personerne, orsaken, hwarföre, så och efter hwar

hwaris befallning och anordning det giöres, och skal han wara förpliktad, at jämppte de 7. Mån swara dertil, efter som han och alla Bref, Skriffter, Räkenskaper, Ufräkningar, Contracter och annat slikt skal hafwa i god ordning när det påfordras. Ingen hwarken de 7. Mån eller Skrifwaren skola hafwa macht at bära utur bemålte rum och hem til sig eller vnderståendes någon räkenskap, Bref eller Skriffter, utan det skal alt blifwa i sitt rum, och hwad som giöres skal, det bör och der stie, och ingen annorstådes wid straff tilgiörandes.

23. Så snart räkenskapen är giord och gillad, så skal åter om Walborgmeso dag, wålias efter sätt och form, som för är sagt 7. Mån, en Borgmästare, 2. af Rådet ibland hwilka altid skal wara en som det förre åhret varit hafwer, så och 4. af menige Borgerskapet, och deribland 2. af de förre åhrets 7. Mån, alt förty at Staden icke skal lida något för deras oswettenheet skull.

24. Ingen skal tillåddas at bruka någon Borgelig närhing, antingen med tidpenkap, eller sin gierning och Embete, med mindre han efter Sweriges Lag wunnit Burskap, och på Rådshugun in för samptelige Borgmästare och Råd sin Borgare Ed aflagd: Hwarföre är någon infödder i Staden och af Borgare härkommen, hwad hellre han in eller utrikes varit hafwer, wil sättia sig neder och företaga sig Borgelig närhing, så skal han taga til sig bohlfasta Borgare och medh dem gå til ordhafwande Borgmästaren, gifwandes tilliånna sig sinnader wara, at blifwa Borgare, så och optecknandes här hwad närhing han täncker at drifwa, ther med skal han wisas af Borgmästaren til de 7. Mån at aflaggia til Staden til widerkiånghel 5. Daler Silfwermynt Swenska, och sedan medh 7. Måns wittene komma på Rådshugun för samptelige Rådet och der aflaggia sin Borgare Ed efter Lagen: At Mannen å Landet eller i Staden eller och utrikes född, och wil Borgare warda, så skal

skal han hafwa med sig Buurbref af deras Öfwerheet, der han tilförende hafwer varit, och det uti 2. bohlfasta Måns närvaro, ther för ordhafwande Borgmästaren, gifwandes honom icke mindre tilliänna, hwar med han wil sig nära: Och där ordhafwande Borgmästare hans Buurbref nödachtigt finner, skal han förwisa honom til de 7. Mån at erläggia til Staden til widerkiändgel 10. Daler, och med deras quittobref ställa sig in på Rådstugun för Ståthollare och Rådet, och uti deras närvaro och åhöro, giora sin Borgeliga Ed, och sätta borgen för sig, at han åtminstone i 6. år wil Buurman wara och allan Stadgrett uppehålla. När det är stiede, så skal Borgarens namn i Stadgens Mantals Längd instrifwas, sampt hans borgens namn, och then närhing han achtar bruka, och derefter må han köpa och sälla, sampt sin gierning och Handwerck drifwa efter sin förmåga, doch så at den som gierningsman är, skal alt detta med Embetes Skrås samtycke giora och wedertagas: Befinnes nogon at köpslaga för än han således wunnit Buurkap, hafwe förgjort all sin köpenskap, halfft til Staden och halfft til Köpmanna gille, och til med 40. Lod Sölfwer til tweskiftis Öf och Staden: Är det och gierningsman, hafwe förgjort det han arbetade, halfft til Staden och halfft til sitt Embetes gille, och dertil 10. Lod Sölfwer Öf och Staden, och der hålles af Wår Ståthollare och Fogde hand öfwer.

25. Inge gängande Embesmän skola lidas i Landet när någon Wår Köpstad 4. Mil, utan han sitt Embete hos Allmogen drifwa wil, drage in i Staden och winna der Buurkap, sig der nedsättiandes och uppehållandes Stadgrätt som före är sagt, och sedan hafwe macht at arbeta äth Allmogen, hemma i Staden eller å Landet, när han fordrad och begiärad warder, doch på thet någon ordning härmed wara måtte, så skal thet så hållas, at när någon Embetsman af Bønder fordrad warder, skal han gifwa sin Älderman therom tilliänna, och draga ut med hans weestkap, och ej elliest wider bot 2. Dal. til Embes

Embetet, så ofta han deremot bryter, och Skran widare ömrisar. Finnes nogon Embetsman på Landet, som med deras gierning löper Bys emellan, närmare Staden än 4. Mil, och icke i Staden hafwer wunnit Buurkap, then skal Embets-Bröderne i Staden hafwa macht at uppsöka, och gierningen som under Embete förbruten är, borttaga, och ware Wår Befallningsman förpliktad at hielpa dem, och der de icke sielfwe förmå fånga honom, så tage Wår Fogde honom fatt, och hafwe för laga Ding, ther han skal böta Öf, Rådet och Embetet 40. Mark til tweskiftis, och ware sedan han åter kommer hwar gång dubbel böte.

26. Så wele Wij och at alt Landköp såsom Ståderne förderfweligit och skadeligt är, skal affstafas, så wål hos Borgerskapet och theras vthliggiare såsom och Allmogen, ty skal inga Landmän å Landet upköpa något Kram, Godz, Salt, Sill eller annat slikt, och det wimångla, såsom ej heller inbördes upköpa af hwar andra til prång, Smör, Hudar, Talg, Jern, utan de sig i så motto Lagen och Ordinancien likmätigt förhålla: Så skal och det utloppet, som Borgerskapet och serdeles i Wåstergjöhland och Småland sig tilhandla emellan Allmogen härefter aldeles affstafas, och Allmogen i samma stad tilhållas at besökia sielf Ståderne med sine Wåror, och skola Wåra Officerare och Wåre Befallningsmän derföre förmana och hwad det icke kan giålla genom tilbörliga och siälliga medel drifwa Allmogen i Staden, synnerligen hwar Wecka om Lördagen, på det Ståderne må med torffstigheter blifwa försörgde, och Allmogen må der sina Penningar använda. Blifwer och nogor Borgare beslagen at köpa kring om Landet uti Landmäns Gårdar, och blifwer bar åtagen, hafwe förgjort all sin köpenskap, det han sålde, och köpte och böte 40. Mark, Öf och Staden til tweskiftis, blifwer någon sådant witt och blifwer Lagliga tilwunnen böte 40. Mark som sagdt är, och på det Allmogen som långt bortto och affides bor, icke må blifwa strandsatt eller med lång resa

resa besvärad, så wele Wij efterlåta wise Marknadspåser, at fritt drifwa sin handel och wandel med Allmogen, efter som hwars och ens Stads Privilegier sådant skola utwisa.

27. Så hafwer och hertil en stor och förderfwelig ofsed warit, at icke allenast hwar och en är tillåtit at blifwa Borgare, utan och så legat ähr efter annat, och icke wist nogon redelig nåbring at föda sig med, serdeles at mongen Bonde af Landet flyandes sitt arbete hafwa nedfatt sig i Städerna, bestimmandes och betäckandes dermed sin lätta, hwarföre wele Wij det härmed så stadgat hafwa, at ingen skal tillstådias til Buurskap, med mindre han giörligen kan wisa sig antingen så monga Penningar hafwa, at han kan sig med köp och sållande nära, heller och hafwer redeligt och närligit Handwerck och Embete, at han sigh dermed Borgeligen föda kan, och den det icke förmar och giörligen kan bewisa, han skal icke tillstådias til Borgare, utan sig å Landet nedfatta, och på det hwar och en sig så mycket mer om redelig nåbring bestå må, så wele Wij at åhrligen om Walborgmessa tiid (när andra Stadzens Embetsmän wällias) skole och så af Wåre Ståthollare och Rådet 4. wällias, 2. utur Borgerskapet och 2. af Rådet, hwilka skole 2. gånger om åhret ransaka, först om Walborgmessa tiid, då de walde blifwa, annan gång Martini, taga bestied af alt Borgerskapet, hwarmed hwar och en sig nårer och föder, och om det förnimmes nogon med något oredeligt umgå, sådant gifwa Borgmästare och Råd tillkiänna, hwilka skole låta honom komma för sig, och der han sigh på förmaning icke båttrar, förwiskas Staden. Så skole och förbenämde 4. Mån. hafwa inseende medh Wigl och Mått, at de icke försalfkas, såsom och at Embes Skränk icke i nogon motto blifwa öfwertrådde, och skole dessa Mån. om alt detta, så ofta råfordras weta giöra bestied och rättelse, och skule fördenkul hafwa 2. 3. eller flera tienare, efter som Staden är stor til, uppehåldne medh kostnad; Hwilka bemålte 4. Mån. kunna bruka, at försara thet bättere Borgares

nas lefwerne och förmedell wåras underrättelse och tilhielp styra sådant til råttas.

28. Om Stadkyrckiorne hafwe Wij detta så beleswat, och efter som af ålder warit brukeligt, så skole åhrligen 2. af Borgerskapet utwällias til Kyrckiones Föreståndare, hwilka skole utwåra alla Kyrckiones inkomster, ehwad namn de och hafwa, såsom och se uppå Kyrckiones, Prestegårdars, Skolars, Kyrckionsgårdars och andra slika Byggningar, som Kyrckian tilhörer, at de blifwa wid macht håldne, eller efter tidsens lågenheet nogot af nya upbygdt, doch så, at så ofta nogot skal företagas, må Stadbyggmästaren gå med Föreståndarena til råds, giörandes der öfwer sitt förslag, och det Rådet öfwergifwandes på det man hwad som giöras skal och omkostnaden med förrådet kan öfwerflås, och efter som förmodgenheten tillsäjer och torstwarne träfier, arbetet och kostnaden låmpa. Föreståndarena skole och efter Rådets förordning förestå utgiftterne, och alla nödiga expenser til Gudstiensten, och giöra åhrligen 8. dagar för Walborgmessa för utgift och inkomst-richtig räkenskap in för Wår Ståthollare, Borgmästare och Råd och de 12. Mån, som och tillsörende om de 7. Måns räkenskap sagdt är.

29. Hwar Stad skal hafwa och wid macht hålla, så Kyrckioherde Hus och Gård, item Hus til 2. Capellaner, efter som Staden är stor til, så och Kloockare Gårdar, och hwilken Stad dessa Hus icke widh macht håller, des Borgmästare och Råd skal böta til Kyrckian 100. de Daler Silfwermynt, och icke des mindre uprätta Husen, och är Staden af tredsko wertil wällandes, så böte han 200. Daler Silfwermynt til Kyrckian, och uprätta ändoch Husen, som sagt är, therom Wår Ståthollare så ofta der om klagas, ransakning hålla skal.

30. Om Kyrckioherde och Scholemästare hafwe Wij således welat förordna, at alla de som nogot underhåld af Os och Cronan hafwa, skole Os til Confirmation präskenteras med Bistops

pens och Stadgens Bref, men the som eij niuta något vnder håld af Ds och Cronan, med them måge Biskopen och Staden procedera effter Kyrckio-Ordningen.

21. Och på det Ungdomen må til nyttiga Konster blifwa vptuchtade, så wele Wij at de förnembste Kidpstäder som rådth och ämbne hafwer, skola vprätta goda Räknescholar, och hwar icke hemma finnes sådana Män, skola de dem vifrån instrifwa, som instruera och lära Ungdomen i Räknekonsten, och hwar mera som nyttigt är vti Kidp-handelen och det Borgeliga lefvernet, och at ingen sådan antages och hålles för Kidpsven, som icke lärvt at hålla sin Kidpmans-Bok, och wet ther medh råtteligen at omgå.

22. Så är och fast nödigt, at det tiggeri som mongen af barndomen väntas til, må affskaffas, och skal fördenkul wid första lågenheet i hvario Stad vprättas ett Barnhus, dit de som gå på Gatorne och tiggia, kunna inhästvas och blifwa der vpehåldne, til des de någon tienst kunna gjöra, och så snart de äro tienstföre, antvordas Handvercksman, som them behöfva och begiära i händer; Der de kunna vti något ähelligt Embete blifwa opfostrade, hvilka och sedan skola vara förpliktade at tjena samma Män, til des de sin kost och hans omak med arbete astient hafva, eller elliest effter goda Mäns ord gjordt honom dervti til nöies: Löper någon ur tienst sin kos, så hafwer hans Husbonde macht at taga honom igen, ehvar han honom finner och spisa honom wid watten och bröd i två Månader, och kräfva icke des mindre arbete af honom. Eij hellre skal någon af dessa vptagna Barn skiffa Husbonde, förr än han sitt Embete wäl lärvt hafwer och gjordt sin gamla Husbonde för kosten och omaket tilfyllest, med mindre at Borgmestare och Rådth kan pröfva, at han af sin Husbonde illa tracteras, eller sitt Embete eij wäl yttermera hos honom lära kan; På hvilka fall the Drengen ifrån tienst befria måge: Hvar och någon besinnes som

som sådana Barn vill antaga, så skola de vpehållas, på Stadslens kostnad, och sättas hwar och en i sådant arbete, der medh de sin föda någorlunda förtiena kunna, och skal fördenkul i hvar Stad förordnas ther til en wif hop och Barns förtiaring, och lättia therföre Föreståndare til af menige Borgerskapet åhrligen, som det hafva inseende med, och så laga at Barnen, som för Föräldrarnes fattigdom skul, icke wäl kunna vptuchtas, måge hållas från kåttio och selfwäld til en redelig näring, theroti the Landet och Staden i framtiden nyttige vara måge.

23. Eij hellre skal någon bättlare längre tidas i Staden och för Portarne at liggia än 8. dagar, och sådant medh Borgmästare och Rådth samtucke och weestkap: Hwarföre när någon för fattigdom eller någon annan infallande olycka skul, är Christelligt Folcks hielp wärd, så skal han af Kyrckioherden taga sitt bewis, hwar han är hemma, och hwar nöd honom tränger, och med hans vnderrättelse begiära tilstånd af Borgmästare och Rådth, och sedan hafva lof, at sökia hielp för Kyrckiodörren eller elliest i 8. dagar. Hoo som annorlunda eller längre tigger och blifwer ther med innom Staden beslagen, straffes med 8. dagars fängelse och förwises: Eij skal den tilstådias at bettla som å handen och lekamen så färdig är, at han kan dermedh sitt bröd tjena, medh mindre han af wäld och annan sådan olycka i fattigdom och nöd råkat är, och begiärer Församlingens hielp, på hwilket fall som sagdt är, thet honom tilstådias må. Elliest huru Hospitalerne skola beställas och bestås, thet wele Wij således i Ordningen författa låta.

24. Såsom Lagen förbiuder at ingen må flera Embeter vpehålla, och mer än enahanda gierning och kidpslagor, så wele Wij det här igen hämptadt hafva, och strengeligen Borgmestare och Rådth besalt, at hafva ett flitigt inseende ther vppå, at ingen Embetsman brukar någon kidpslagan, eller någon kidpman något Embete, utan hwar låte sig med en gierning åtnöija, och

Drifwa den medh så mycket större sit och alswar, på the Borgerskapet så mycket mer må förmeras, och gierningarne flitigare göras än hertil stiedt är.

35. Wij befalle och Borgmästare och Råd at the ährligen förordna i hwar Stad wise Lawerner och Gastgiffware, dit de wägsfarande lända kan icke de fattiga, som härtill plagar sie, utan de som lagliga Husrum hafwa, och kunna de wägsfarande tilböriligen för sina Penningar tractera, och äro boende i Staden på en läglig plats, dit man medh Häst och Wagn komma kan, och thet så är, at sådant försummas, och den wägsfarande icke får tilbörligt herberge, så må han söka Borgmästare och Råd, hwilka skola wara plichtige honom för skid och rätt at försörja: Det sådant intet skier, och deröfwer blifwer klagat, så böte 40. Mark til trestiptis, Och, Staden och den wägsfarande, för hwar natt de wägsfarande Hus och herberge sörias.

36. Så skole i hwar Stad efter som wägarne liggla, thet til och ifrån förordnas Formän, medh Wagnar och Häst, som för Penningar förfordra de wägsfarande på alle wägar, såsom och i de Städer som liggla wid Siön, skola förordnas några wise Borgare, som hålla Skuggbåtar, och förslå til watten för rätt och skidhl, på det at hwar och en må utan hinder och uppehäl, och utan Landzens eller Stadzens större besvär blifwa för sina Penningar förfordrade, och monge Borgare, så derigenom som annat hafwa sin redliga löda: Blifwa nu icke sådana Formän til landz och watten förordnade, och den wägsfarande klagar deröfwer, så skal Borgmästaren self wara plichtig at siuga honom utan Penningar, och thet thet en skier, uprätta de wägsfarande all skada och försummelse.

37. Intet fremmande Skipp må eller skal frachtas ut någon Stad, före än de förordnade, som Borgerskapet tilhöra, hafwa sin last.

38. Ingen bofest Borgare skal bysättas för någon Giald, så länge then förmår betala; Sådum och ingen Borgare skal föras i något häkte för någon misgierning skul, uthan thet är Crimen laes Majestatis. Blifwer någon för sådan misgierning beslagen, han må sättas i Stadzens häktelse.

39. Efter som Wij uti Wår Ordinantie för någon tid sedan stadgat hafwa, at wise brygghus skole i Ståderne uprättas, och Wij förnimma dock likwäl sådant ännu icke wara efterkommit, så wele Wij det åter å nyo inhembtat hafwa, och här medh strengeligen befalt at Borgmästare och Råd göra en förordning på alla de Hus som i Staden wid bryggerijet skola Privilegeras, och huru monga de mena behöfwa sådan rätt hafwa, så Wij sedan deras förordning wele confirmera och stadfästas, och så framt det blifwer försummat, och der försummelsen wid Wår ransakning besinnes, skal Borgmästare och Råd wara plichtige Och dersöre redo göra.

40. Alla de som i Staden byggla och bo, skola wara försörjde med alla sina til Under, och Öfwer, Wårjor, och ährligen en gång om året den 1. April låta sig finna tilstådes på Munstringen. Elliest thet han på sina torfftiga åhrender förrest är, låta sig thet hos Mönstringen tilböriligen enskylla; Der sina Wapn icke thet mindre skada låta wid 40. Marks straff, Och Staden til trestiptis.

Wij wele fördenskul biuda och befalla alla Wåre Ståthollare, Fogdar, Befallningsmän, så och Borgmästare och Rådsmän, och alla andra Stadzens Embesmän, så wäl som menige Borgerskapet, och alle andre som twistas och bo i Wåre Städer, at de efterkomma och hålla hwad Wij här tillförene förmålt, och af Och stadgat är, rättandes sig i alla motto derefter, at hwar och en efter sitt Embete och macht håller hand deröfwer, så kiäre dem är Wår egunst och wrede at vndsty. Datum ut supra.

Placet

Placat om Cronones Smeder neder i Landet, at flyctia in i
Städerne Jön och Norrköping. Datum Bors Hytte-
gård den 15. Februarii 1620.

Wzi Gustaf Wolph etc. etc. etc. Gidre mitterligt, at eff-
ter det Wij förnimme, hwad stor oreda och orichthet
der utaf följer, at Wäre och Cronones Smeder, så widt uti
Landet omkring strödde äre, dersöre hafwe Wij Nädigst så bes-
lutit, at de Smeder, som här til hemman uti Landsänderne bes-
tuttit hafwe, dem skole afträde, och sig uti någon Stadh, dit
de förordnade blifwa nidsättia, på det at Factorerne som inseens
de med dem hafwa skole, dem altid må för ögonen hafwa, och
Wärt och Cronones arbete deste flitigare drifwit och förättadt
blifwa; Och på det at sådan Wår wilje af de Smeder, som uti
Småland, Öster och Wästergöthland boendes äre, må blifwa
effterkommen; Hafwe Wij Nädigst uti fullmacht gifwit, som
Wij och nu här medh uti befallning och fullmacht gifwe Wår
Tienere och Factor Jören Silwesterfson, at han alle de Sme-
der, som uti bemälte Provincier på Landet boendes äre, skal med
afstwar tillsäija och der til holla, at de sig til någon wis Stad,
nemligen de uti Wästergöthland och i Småland til Jönköping,
och de uti Östergöthland til Norrköping, begifwa och nidsättia
skole, hwaräst Wij dem Wäninger Nädigst wille läthe försärdis-
ge, såsom och nödtorffigt utrymme til Åker och Ång tildehse sä-
te; Och på det at icke några utaf dem Wärt arbete til at und-
fly, och på det de må blifwa wid hemmanen, något hinder,
såsom ålderdom och annan swaghet må förewända, och icke des-
se mindre sedan hemma på Gårdarne något arbete drifwa, skal
han alla dem som för någon swaghet skull undslippa, och utur
Wår och Cronones tiensl förloswat blifwa, strängeligen och als-
warligen förbiuda sit Embete widare at bruka, och det wid 40.
Marks straff, så offra de der med kunna beslagne blifwa. Wij
hafwe och bemälte Wår Factor uti befallning gifwit, at han
med

med Artilleriet wid Jönköping skal hafwa inseende, så at hwad
der til höres må richtigt hålles och hwa feles kan i tid tilreds
giordt och försärdiget blifwa. Hwarföre och Byhöfhytterne och
andre, som med Artilleriet hafwa it beställa, uppå honom se, och
hwad han der befallendes warder effterkomma skole: Han skal
och hos Ståthollerne der sammans ädes anfordring giöre, och flit-
tigt uppå drifwe, at de Wäninger och annat, som til hwarderes
behof skal urbygt blifwa, i rätt tid, och med förste må förs-
särdiget blifwa. Och på det at icke Smederne uti sitt arbete för-
särdrigt må blifwa förhindrade; Befalle Wij här
någrahanda mangel må blifwa ingamån uti Småland och Wå-
med Wäre Fogter och Befall ingamån uti Småland och Wå-
stergöthland, at de hwad som til Smedernes underholdning
föröri nat är, uti rätt tid, och utan något drögmål til Jön-
köping, och dem som uti Östergöthland äre, til Norrköping
framkomme late, så frampt de icke wille swara til alle hwad som
för deres försummelse uti Wärt arbete kan tillbaka soss blifwa.
Wij befalle och deslikest Wår Ståthollere uti bemälte Lands-
deler, at de denne Wår Factor uti alt det, som Wärt och
Cronones arbete, til befremt se lända kan, beförderlige äre, sero
des der så hände at några Smeder sine hemman icke wele förs-
lita, och sig in uti Staden begifwa, skole de dem med macht
tiltvinga, at de der til holla, och så laga at Wår Nädige wilje
effter sig fulkommat blifwa. Datum Bors Hyttegård den 15.
Februarii 1620.

Förbi d på Swenske Solsk's udragande, och hwilkom skal
wara effterlätt at resa uti s. Datum Secesholm
den 25. April 1620.

Wzi Gustaf Wolph, med GUDs Nåde, Sweriges, Gö-
tlands och Wänings Koning, Ederwuste til Finland, Hero-
lig uti Estland och Carlen, Herre wdsföre Ingermanland, etc.
Gidre mitterlig., at effter Wij förnimme, huruledes som hädan
W o b b b v i h a f

vthaf Wårt Rike, och synnerligen ifrån Finland ährligen ährs
 vthdraga mycket Gold, så wäl giffte som ogiffte, Bønder,
 Drängiar och Pijgor, och sättta sigh nider i Polenste Riffland,
 Puyken, Churland, Pomern, Mechelborg, Riga, Danskigt,
 Lybeck, och andre fremmande Landfkap och Städer, förlätan-
 des theras egit rätte Fosterland, gifwandes sigh vnder frem-
 mande Herrskaper, så wäl them som äre Wäre och Sveriges
 Rikes vppenbare Glender, eller och them medh Edh och trohes
 plicht förbundne, som ellest andre Os näst omliggande Potens-
 tater, Förster och Respubliker, therigenom Wårt Rike blifwer
 icke allenast medh Gold mycket förblottat, monge Hemman för-
 saldne och ödelagde, Wäre och Cronones Vnderfäter, som stalt
 och vthlagor giöra skole, igenom thet förmyckit dyrlegde Tienst-
 folckets vtharmade och förderfwade: Vthan och Wäre Fiender
 stärckte, och således gifwes stor orsaak och tilfälle til at stäm-
 pla och ställa allehanda färlige och skadelige Practiker i wäres
 fet, som kunde lända Os och Wårt Rike til skada. Så vppå
 thet, at sådant vthlopp af Riket, thet Os ingalunda här
 effter står til at lijda, må blifwa affläffat och förtagit, och thet
 medh wara een wisshet, hwilke som skal wara tillåtit at begif-
 wa sigh vthom Riket, och vppå hwad Condition och willkor el-
 ler ei, ty hafwe Wij allom, så och hwarion och enom til een
 rättelse och ärwarsel ther om låtit giöra thenne Ordning, och
 then af Trycket publicerat, såsom här effter följer. Nembligen:
 och til thet förste, så skal Adelen som hafwer lust och wilske til
 at studera vthan Landz, eller och försökia sigh i Krig, och så-
 ledes något lära och försara thet som Wij och Fäderneslandet
 framdeles kunne hafwe tienst och bistånd, så wäl som the och
 sielfwe heeder och nytto vthaf, wara fritt och effterlåtit effter
 theras Privilegier at begifwa sigh vth til fremmande Land: Doch
 således, at the icke begifwa sigh til någon ort som Konungen i
 Pohlen och then Polniste Cronan i någon mätto är subiect och
 underdån, eller något Jesuitiskt eller Papistiskt Collegium, eller
 och

och låter sigh bruka i något Kriigh medh them som äre Wäre
 och Sveriges Rikes vppenbare Fiender, widh thes plicht som
 Sveriges Lagh och Wår vthgångne Stadga ther om förmåler.
 Til thet andra, så tillåte Wij och Präste, Borgare och Bønder
 Söner, och andre sådanne som hafwe lust til at wandra til sine
 Studiers förköffring, til rätte reformerade Evangeliske Academi-
 er och Skolar, eller och vppå något ährligt nyttigt Handwerck
 och Embete, eller Ridpmans handel at lära, och annat sådant,
 ther Wij och Fäderneslandet när the komme tillbaka igen, kunne
 hafwa gagna och fordeel vthaf, at begifwa sigh vthrikes: Men
 så skole alle sådanne färr än the af Riket vthreesa, tee sigh för
 Wår Ståthollare vthi then Landzände som the födde äre, eller
 vthan vthdraga wele, och sökia om itt ährligt Pass och förloff
 til een sådan reese, och thet jämppte gifwa theras förskrifning,
 at the icke annorledes afreesa wele, än som nu är sagdt: Effter
 som och Ståthollaren ingen förpassa eller af Landet stadia skal,
 förr än han sigh således förskrifvit och nogsampt cavarat hafwer.
 Til thet tredie, alle andre, som icke äre anten af Adal, eller el-
 lest wele vthreesa til studier och fria Bøllige Konster, eller något
 nyttigt Handwerck, redeligt Embete, Ridpmans handel eller an-
 nat sådant at lära, som nu är sagt, them skal icke tillåtas at be-
 gifwa sigh vth om Riket: Serdeles wele Wij här medh strän-
 geligen hafwa förbudit alt Tjänste- och Arbes-Gold, så wäl
 Swinnes som Mans Personer, at draga vth af Riket, och sätt-
 ta sigh ther neder, anten i Tyskland, Danmark, Wäländste
 Riffland, Ryssland, Riga, Danskigt, Stralsund, Kiostock,
 Lybeck, eller annorstädes vthan Landz. Giör thet någor, så
 skal honom sedan icke allenast wara förbudit at komma här in
 igen, vthan han och thedsvor mista all then rätt och rättigheet
 som honom här vthi Wårt Rike medh Arff eller ellest tilfalla
 kan. Til thet fierde, så skal och ingen Skippare, han ware
 sigh inländskt eller fremmande, som löper här vth af Riket,
 fördrifta sigh at intaga någon vppå sitt Skipp eller Skutba,
 Mans

Mans eller Quins Person här Inrikes född, och före medh sigh vthf Landet, medh mindre han vppå sådan Skädl, som här förbemäلت är, vthdrager, och ther vppå hafver sitt Pass och fullkomli ut vewijs vthf Ståthollaren i then Landgånde som han från vthdrager, at han är råtter i sine åbrender. Rins någon Skippare ther medh at han thet gör, och honom sådant skilgen kan vppångas och bewijsas, så skal han, om han inlandsk är, hafva förvärkat Skipp och Gou, och alt thet han hafver medhsara vppå then vttan, vnder Os och Cronan, hvilket och vttan han igenkommer skal conficeras och mederkännas. Men är och samma Skippare, som sådant gör, vthlandsk, så skal honom sedan all handel här Inrikes vara förbudin: Eller och ehvad Stadh han här Inrikes medh sin handel vppå kommer, mista Skipp och Gou, ha han nödjar, icke mindre än vttan någon Swens eller inlandsk thet gjorde hade. Wij besfalle förhensfull här medh Wäre Ståthollare öfver hela Wärt Rike, så wäl som Fougderne och andre Wäre Befallningsmän, samt Borgmästare och Rådth vthi Städerna, at the först och främst thetta Wärt öpne Mandat vthi alle Landgåndar och Städter publicere och forkunna late, och sedan ther medh gran och noga vpsicht hafve, at sådant vthlop af Riket här efter ingalunda skeer: Såsom och at hvar the någon ther medh beslä, som här emot bröter, at the medh then straxt procedere och fullfölja, efter thetta Wärt Mandat innehåld: vthan någons anseende, icke tillståndes någon, ehoo han hållt är, thetta Wärt Förbudh vthan straff at öfvertråde, så skärthem är Wär Konungliga hämnd och onåde at vndvija. Ther sigh alle och hvar i sin stadh måge wete til at efterrätta. Af Stockholm then 25. Aprilis Åhr 1620.

Gustavus Adolphus.

Privile-

Privilegier för ett Handels Compagniet. Datum Stockholm
Den 21. Decembr. 1620.

Wij Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Göttes och Wendes Konung, Storöfste til Finland, Hertig vthi Estland och Carelen, Hertig vttvver Ingermanland, etc. Öfver vttvver Rike, at efter någre Wäre Underfäter, hafve sigh författ och förbundit, at begynna ett Compagnie eller Sällskap vthi Rikshandelen, vnder wisse Conditioner och sätt; Och Wij förmimme samma Compagnie, så och förbemälte Wäre Underfäters intention vara godh och dergerat til Rikets styrcke, så och Inbyggjarnes förkaffring och utväxt; Derför och öp på det samma Compagnie må desto bättre forgång hafva, då hafve Wij veladt, så och nödigt achtadt, them medh särdeles Privilegier, Friheter och Rättigheter at benåde, efter som the här efter så specificerade och vthtryckte:

1. Til det Första, skal alla Wäre Underfäter, af hwadh hånd, värde eller Condition de vara kunne, öpet så at inlägga sine Penningar i förberörde Compagnie, in til den sidsse Januarii Ettusend Sexhundra och Tjugott, efter som Wij och genom Wäre öpne Patent, them hafve kalla lärit: Ingen skal heller i samma Compagnie må participera, medh mindre han en Rikets Underfäter och Inbyggjare är; Ej heller at lägga ther mindre in, än til vttvver minste, Ettundra Daler. Men öfver, stände til hwars och ens willie och förmodgenhet, och skal sedan samma Compagnie eller Sällskap, bestå i så många Penningar som kunne samblade blifva i Januarii Månad, Åhr Ettusend Sexhundra Tjugott.

2. Men efter ett stort Capital behöfves både för Kopperslöpet och annan handel stull, och icke förmodeligt är, at denne Summa kan de förinnan samblas, skal til ett sådant värck wele förstå, derför hafve Wij det godt sunnet at år nu late det så öpet til Johannis Dag Åhr 1621, för alle dem som

B b b b 3

ännu

ännu wele der något insetta, doch medh de förordh, at de som sigh icke til den förste Januarii angifwe och i Januarii Månadh vthleggje Penningerne til Directorerne, deres Penningar skal först i Winsten räknas, ifrån den förste April, så at det icke wech Måne, vthan Fierdingis Åhrs tabl räknadt blifwer, och der effter skal Räkenskapen årligen giöres, och hwar sin Winst hafwa at söta.

3. När nu Jahannis tids vthi det tillkommande Åhr kommen är, då skal Compagniet slices, och ingen sedan hafwa macht at sättie sina Penningar der in, eller och dem han der inne hafwer, widere än när effter förmåles, medh mindre, at Wij det Åhr för orsaker stuld öpne wele.

4. Detta Compagnio skal blifwa administrerat och föreständes af En Gubernator och Sin Directorer: Och där så är at Compagniets saker och handel sigh framdeles föröker at flere Directorer där til åhr af nöden, då kan taledt effter som til kräfwes, blifwa förändrat.

5. Och öpå det medh deres Wahl vthi framtiden någon niohtighet wara måtte, då wele Wij denne Ordning hollen hafwa, Gubernatoren altid skal wara af Adol, och de Sin Directorer besittne Borgare. När nu någon medh dödh afgår eller ellieff anten sielf säger sigh för orsaker stull där ifrån, eller och blifwer och för skälige orsaker stull af Participanterne removeret, at det Gubernatoren, då wele Wij en annan i hans stad til Gubernator kesa och förordna, den Wij besinne dertil qualificerad och bequämb, men fehler något Director, stole Gubernatoren, Directorerne medh Participanternas råd och samtycke, på den tids Räkenskaperna äre optagne och clarerade, vthwällia af Participanterne två qualificerede Personer, vthi staden för hwar och en som fehler eller wällias skal, och them stole the Öf föreställe, eller i Wår fränwahr, Wåre Ståthollare och Borgersmästare och Råd i Stockholm, samptligen vthesandes och handes

standes warde, han skal effter giord Gedh blifwa och achtas för Compagniets Director, medh sådan macht som dese Wåre Privilegia och Instruktion hwarjom och enom tildeelar.

6. Der sigh och händer at någre swåre saker kunna infalla, eller Gubernatoren och Directorerne kunde til ewentyrs finna nytigt at företaga någon ny och wijde vthseende handell, genom hwilken sakra Compagniet kunne til åfventyrs komma på någon skada, då måge Gubernatoren och Directorerna hafwa macht at sammankalla alle the Participanter som tillådes i Stockholm äre, föregifwandes them saksens omständigheet, och begiärandes at de wele vthgiöra sitt vthskott af Sex eller Otta Personer de förständigeste och försarreste, hwilke jämte Gubernatoren och Directorerne skal deliberere och hafwa macht at sluta vthi detta åhrendet, och hwar der af dem giöres, det wore lika hollet, som det af alle Participanterne giordt eller och samtyckt wore.

7. Compagniet skal wara Tu Åhr, begynnandes then förste Januarii 1621, och ändandes then förste Januarii Åhr 1623. Vthi medleråjd skal ingen hafwa macht at taga sine Penningar vthur Compagniet, doch så at hwarjom och enom fritt står sitt Capital at sälla enom androm.

8. Ingen Participant af dette Compagniet skal skattas effter sitt Capital han hafwer der vthi, eller vthgiöra något Skatt eller vthskyllder af bemålte Capital i Compagniet stående, vthan mehra öfwersees och förskones.

9. Alle the som sine Penningar i Compagniet inläggje här förinnan och Januarii Månadh Åhr 1621, stole niutka årligen så mycket af winsten, som GUD förlånandes warde, och honom på sin qvota effter giord afräkning tilstår, hwilken winst hwar och en må late blifwa innestående hoos Compagniet såsom Capital, eller tage det til sig effter sitt goda tycke, doch så at hwar Participant sig här om årligen för Martini Dag emot Directorerne tydeligen förklara.

10. Ingen af Participanterne skal hafwa macht sin inlagde Jusfudstol och Action, som han hafwer i Compagniet, at föllia ter förpanta i heelt eller part Compagniet til försängh; Men at någon transportation stie, då skal then stie af Participanterne heller hans Fullmechtige in för Gubernatoren, Directoribus och Compagniets Secretario. Och hwilken som då sin Jusfudstool och Action wil försälla, skal icke mechtigh wara, någon man än den som Zurijskes boende ähr vdr ge. Skeer thet anorlunda, och Compagniet lider der af skada, ware kräftlöst. Elliest skal vii fall, at någon Participante enten wil sitt försälla, eller blifwer så mycket skyllig at androm at hans Capital i Compagniet måste i betalning användes, denne Process holles, at det först tilbudes någon Privat Person Zurijskes boende, som det till sig löser, finnes ingen som det wil, då gifwe Compagniet honom ett Capital ut, och löse det in til alle Participanternes nytte, och efter hwars och ens qvora och ökes dermedh hwars och ens Capital efter en wis proportion, när räkenstapen göres.

11. Alle Fullmachten, Obligationer, Contracter, Fördrag, och allehanda Instrument, och hwad namn the och hwtwa, som in för Gubernatoren, Directoribus och Secretaren, vthi Compagniets namn blifwe vthgifne och förseglade, skole holles kräftige och fullkomlige hoos alle man, lixe såsom det wore af någon annan Magistrat confirmerede och vthgifne.

12. Händer det sig at någon han ware sig Participante eller ei, som köper Godz af Compagniet på Termin, och icke betalar i rättan tindh, han skal wara förpligtad efter förlupen Termin en Månadh wara skyldigh at gifwa Interesse, Tolfv procento om Åhret, så länge at Compagniets Directores thet kunna vthan st. Da mista och efterlåta. At och någon som betalar for den recorderade Termin kommer, han skal selt mista och hafwa så stor Interesse om Månaden til Terminen kommer, som stuen war, och Interellet blifwer honom i betalningen afbetalt.

13. Hvar

13. Hvar sig och tildrager, thet GUDh förbiude, at någon af Participanterne, eller andre Compagniets Galdenär, komme til achters, och vthi oförmögenheet, och icke warandes Solvendo afvödde, då skal Compagniet föredragas alle andre Creditores vthi Gods, Skulder, Actioner, Crediter, som äro in esse och efterlefde, vndantagandes de Creditorer, som efter Sweriges Lagh Privilegerede äro.

14. Ähr någon som uppå Pant köper Godz eller Wahrung af Compagniet, och icke inlöser sin Pant i rättan tindh, så skal Gubernatoren och Directores hafwa macht, efter ett Åhrs förlop, at föllie Panten, och sig der vthur sielff betala jempte Interellet; Men hwadh det högre sålde blifwer, det skeer til Galdenärens bästa.

15. Gubernatoren och Directores skole hafwa macht med de måste Röstter, at begynna allehanda slags Köp-handels saker, dem dirigerer och i märcket ställa, såsom och wara förpligtade at holla Compagniets saker Secret och hemlige och ei medh dela eller vppenbara des hemligheter någon, det ware sig Participante eller annan, wedh sitt Embetes så och Salarii förbrytelse.

16. Gubernatoren och Directorene skole hafwa macht at vps tage på Interellet, Compagniet til bästa, så många Penningar som nödförfften och lägenheetes kräfrer.

17. Compagniets Participanter eller Creditorer skole icke må, Privatim, låthe arresterer Gubernatoren, Directores, eller theres Fullmechtige, som blifwa brukede i deres saker, at infordra Compagniets skuld, icke heller skole the Privatim må inträffia Reckningh af them opå Compagniets wagner; Vthan hvar och en Participante eller Creditor skal wara förpligtad och skyldigh, at sökia och fordra sin rätt in för Collegio i Stockholm, men nu någor at honom der icke wedersars rätt, då må han det klaga för Wär Konungligh Hoff, Rätt.

E c c c c

18. Gu-

18. Gubernatoren och Directores skole vara skyldige, at tiens troliger Compagniet på Provision och vnderhold, nembligen, af Etthundrede Dalers Godz de förnytra och försållia En Daler och En Dwart, och så i lika måtto af Etthundrede Dalers Godz de inköpa och vptaga En Daler och En Dwart. Men för hwart Skeppund Koppar de vpköpa medh Berget skole de niu tha en halff Daler, och ndr bemålte Officianter, innan Landt blifwa försände i Compagniets tiens, skal hwar beståes om dagen til Fåre Penningar half annen Daler. Men blifwe de Nhriskes brukede skal hwar hafwa två Daler, hwad the och mehra vthleggia på Häst, Wagn, Skepp eller Båth vthreesan, skal effter giordh Reckningh af Compagniet betalas. Doch skal them förbudet vara Inrikes at drifwa någon handel, Compagniet til præjudicium.

19. Hwad the andre Compagniets Tjänare wedhkommer, som äre Secreteraren, Bookholleren och flere som brukes i theses tiens och försändningar, the skole af Compagniet besollade och vnderholdne vara, effter then Ordnings som af Gubernatoren och Directorerne giordh blifwer medh Participanternes samtycke.

20. Gubernatoren och the Directores skal hafwa macht stoor och små Skepp, byggia, köpa, sellia, lähna och borthyra, så och effter lägenheten antaga i Compagniets tiens, Folk både til Watern och Landt, hwilke Skepp och Folk, Wij icke wete begära eller antage vthi Wår tiens, eij heller Compagniet medh Wårt Krigsfolk beswäre, vthan bemålte Officianters Consens; Doch icke här medh förståendes den Plicht, som hwar och en Participant, han ware sigh Borgare eller annan, Os och Cronan vthan Compagniet på Rättens wagner, plichtig är, deres Skepp skole och fritt, obehindret fullfölle theses Seglas på Wåre och Riiskens Strømmet, doch til Orter och Städer, som dem lofgifwidt är at segla, och här effter förklarar, så skole och theses

theres Folk fritt och obehindret Passera til Landt och Watern för skäligh betalningh.

21. Effter Gubernatoren hafwer giordt Os och Compagniet sin Sedh, dersöre gifwe Wij honom Fullmacht, at han skal anamma Sedh och förplichtelse, af alla them, som sigh låta brukka i Compagniets tiens, eller framdeles kunne anammade warda, och at han them, som sin Sedh icke effterkommer, vthan medh otroheet blifwa bestagne, må låta ställa för Rätta, genom sin förordnade Fiskal anklaga, och emoth them Rättegångz wijs procedera låtha, så frampt at han det gott finner och nöd torfften äsker: När och Domen af Os sagd är, då skal bothen eller Satören i tre skiffes, två deelar at Gubernatoren och Directores, och then tredie deelen them Fattigom.

22. Och effter dy en sigh lotteligen kan försee, anten grändes öfwer eller vnder sig, när honom en wiß Ordningsh är förestrefwen, dersöre och på det Gubernatoren och Directorerne måge weta hwad ährende de vthi Retta vptaga måge, och huru wiidit deres Jurisdiction sigh skal sträckia, då gifwe Wij dem tillståndh, at låta genom deres förordnade Fiskal in vthi Compagniets Stusiwun Lagföra och anklaga alle dem, som medh tiens och lydno ähro Compagniet förplichtade, det ware sigh Bookhollare, Skrifware, Factorer, andre Tjenare, Skeppare, Styremän, Båtsmän: Sedan måge the effter som saken och Personen är til, låtha han apprehendera honom fängsligen, tagen i borgen, sleppa honom vth igen, leggia Penninge böther på honom, eller och elliest straffan til hugg och annat slijcht, som eij går Lijff an: Til det tredie, alt thet som brytes emot Compagniet af des Tjänare, anten genom otrohet eller försømmelse, där af Compagniet tager skada eller wanheder, allenast at der medh eij Lijff förwårdes, det skal in för Gubernatoren och Directorerna blifwa anlagat och Lagfördt af dem och ingen annan Magistrat cognoscerat, dömdt och råttat. I lika måtto, Der

der emellan Compagniets Gubernator, någon af Directorerna eller des Tjänare någon tråta inföllo, som härrörde sig af Compagniets saker, der skal och cognosceras och rättas in för bemålde Gubernator och Directorerna; Doch vthi dette alt hwar saken angår Nhran eller : : : Dahlers värde, at den besvärade deelen öpedt står at wädia vnder Wär Kongelig Hoff: Rätt.

23. Vti alle andre ährende som Gubernatoren och Directorerne, eller deres Tjänare upkomma emellan och icke af Compagniets saker sig härröra, eller och de tråtor, som kunne uptråda med Participanterne eller andre det ware sig af Civil eller Criminel saker; Det skal alt sökies och dömes å Landet, på Häredz och Lagmans Tingh, och i Städerna på Rådhuswun och procederes der medh efter Landz och Stadz Lagh. I likte motto der sig någon af Compagniets Tjänare, det GUDh förbiude, så grufweligen försåge, at han sitt Liff hade förwärdat, då ligge icke mindre både Dom och Execution til Landz Ting eller Rådhuswun, och Landz och Stadz Magistrat efter Lagen och Ordinanuen å någon annan, som Compagniet icke är förbunden.

24. Vti Rättegångerne skole Gubernatoren och Directorerne så i Stemmaende, Anklagende, Swarende, Witnes förhör, Documenters besichtelse, Domars författningh och affäijelse, och hwadh mehtra en Lagligh Rättegångh tillkommer, icke mindre niuta och bruka then sedwanlige Procels, som Sweriges Lagh och Wär Rättegångz Ordinantie och Procels förestrefwen är, ått andre Domare i Städerne.

25. På thet nu Compagniet kan widh macht blifwa, skal Directoribus på Compagniets omkostnad efter låtet wara, at handla medh them som egen Jord och Skog hafwa, om allehanda Byggnings wercke, det ware sig Eek eller annat slags Trä, doch Wäre och Cronones Skoger icke förnär, eller emot Lagh eller Receller; Elliest måge the fuller handla medh Bänderne och

och om Brännewedh och slicht wärckie, som Ds icke är til skada, eller emoth Lagen.

26. Dette Compagniet hafwe Wij först och förnembliqest funderat på Kopperhandelen, och förthenstul här medh dem vntne och efterläthe allena at upkiöpa all den Koppas som medh Wär store Kopperbergh kan tilgiordt warda, så at ingen Kopper skal må af någrom upkiöpes och vthskippes vthan af Compagniet. Doch Ds förbehollet, at kiöpa til Wär eget behoff anten til Tak täckningh, Bybegiuteri eller annat slicht, såsom och at efter lätha Hennes Maj:it Wär Effelike käre Fru Moder, och Hans K:it Wär käre Broder til deras tarffwer en Samma: Och den Contract som sluthen är emellan Steffan Geredz oförfräncht.

27. Wij tilläthe dem och at de vthi nästföljande Tu Åhr, måge vthskippa och förytttra Kopperen råddh eller gärgiordh och förarbetadt, efter som de sig på stiteligest besinne, och at de i medlertidh sig wijnleggia at komma Gärhyttor på gångh, och bringe andre bruk i Rijkedt, så at efter bemälte Tu Åhrs förlop, intet mera rätt, vthan alt förarbetat vthgå måtte.

28. Ingen Koppas skal må kiöpes för något handa Godz eller Wahrur, vthan allenast och blätt för rede Penningar, Skeppundet för Femtijo Daler, och skal fördenskull Compagniet altid hafwa sine Penningar wid Berget, så at Wägen dageligen står öpen, och Bergsmännen icke må fela Penningar, och när Kopperen kommer in i Wägen skal Compagniets Fullmechtige låta til sig wäga Kopperen vthi Wär Fullenährs närwara, och blifwe så Bergsmännens Rampn, samt wichten på Kopperen, så wäl af Wär Fullenähr som Compagniets Fullmechtige vthi hwars dera Book instrifwen, noterat medh månadh och dagar, til rettelse och richtighet, och fördrifte sig den ene icke at lätha wäga något vthan i Wägen, och i begges deres närwahrur;

wahru; När som Kopparen wägen är, då skal Bergsmännen gå up i Compagniets Contor, och der af deres Fullmechtige anamma sijne Penningar, Femtiio Daler för hwarie Skeppund rede Penningar, så wele Wij och förbudet hafwa at någre Penningar af Compagniets Factoren skal försträckes Bergsmännen på Koppur, men wil han försträcka dem, då giöre det på Interesse, och andre wilkor. Om nu Directorene anten selskwe giöre eller tillsädia deres Factor at försträcka Godz äth Bergsmännen på Koppur, och blifwa der medh beslagne och öfwerlygade, då skole de hafwa förbruket under Os och Cronan den Koppur, som de för Godzjet bekomma, och wara förpligtade at wedergjälta Participanterna sin skada.

29. Om Tullen hafwe Wij det så efterlåtet, at Compagniet skal i efferskiliande Tu Åhr gifwa Os Twå och Tiugu Daler för hwarie Skeppund Koppur Bergs wicht, och sedan måge giöra af Kopperen hwadh dem tåckes, anten låtha förarbeten och skepa honom vth, eller försendan Råå eller och sällian Juriskes. Vthi tilkommande Åhr 1621. skole de vthgifwa Os Tullen opå två Terminer, den förste Johannis Dag, för så mycken Koppur som från den förste Januarii til Johannis Dag är vthköpt, den andre på Martini Dagh för den som ther är köpt. Sedan i det efferskiliande Åhr skole de om Walburgsmeko Dagh vthläggia Os så mycken Tull, som den Kopper ifrån Martini in til Walburgsmekon är wägen och vthköpt, kan draga, sedan ifrån den förste Maj eller Walburgsmeko och Sommaren igenom alt in til Martini, skole de af den Koppur som imedertid faller, vthläggia Tullen medh Berget, efter som Koppuren intages til, at strax lefrera den i Wår Tullenåhrs händer.

30. Wij wele och at Befallningmännen skole tillhålla Bergsmännerna at giöra godh Koppur, och skole fördenstull och på det stånden må märckias, hwar Bergzman wara förpligtat at sätta sin märckie på Koppuren, och gifwe Wij och Compagniet til

stånd at vthskjuta den Koppur, som de förnimma icke wara god. Och på det hwareken Compagniet eller Bergsmännen må skee för kortt, då skole de sju sijn Probere Mästare, som vnderhållas skal af Compagniet och Bergslagen halft af hwar dera, han skal och så ofta Gaff insfaller probera Koppuren, efter som han wil giöra det på både sidor, och ware Koppuren achtadt godh eller ondh, efter Probere Mästarens ordh.

31. Ingen Wår Befallningzman skal i någrom mätta giöra ra Compagniet præjudicium eller försångh vthi deres ordenteligh inkiöp, försell eller annadt slijcht, vthan fast mehra wara förpligtadt dem i alle billige, råttwijse, och denne Wåre Privilegier sijnmätige saker at giöra biståndh, efter som de frjitt hafwa skole vthan någre insagor när Koppuren komer til Stockholm, at föra honom vthi Stockholms Stadwægh, och sedan Tullenåhren hafwer vthskrifwit huru mycket den wäger, vthan någors Zedel eller intahl sällias eller skeppas.

32. Förvthan Kopperhandelen hafwe Wij och nådigest efterlåtet at Compagniet må föra allehanda vthlånst Godz i Riket, och drifwa der medh sijn nådige Handell, doch icke annorlunda, än vthi stort, Läst, Duffin, Ströcke och Skeppunde tabls, så at de icke i någor motto besatte sijn medh något hökerij eller gemen Borgare nåbring.

33. Compagniet skal i Stockholm hafwa sin Bodh, heller hwarest alt deres Godz och Wahru måge införas och vthsellias, efter de och på In- och Vthtullen skole niutha Borgare rätt och friheet, men elliest vthi Handelen, skole dhe allenast niutha främmande rätt, och fördenstul dem förbudt wara at besökia Marknader med Godz eller Penningar: Item köpflaga med Bestädernes Boot eller Allmogen, eller och medh Nordlennigerna, wedh samma boot som främmande, äro efter Ordinantiem vndergiftven och Participanterna vthan skada.

34. Dwad

34. Hwad Siöstäderna som efter Ordinantien frij Seglas vthlendes hafwe widhkommer, til dem må Compagniet fritt segla medh sitt gods, och det som fremmande föryttra til Borgerkapet. I lika måtto skole och förberörde Siöstäder vara losgiffwie at segla til Stockholm, och der medh Compagniet handla, köpandes af dem, och sälliandes dem sine Wahrung igen, men inge andre Städer, vthan de som losgiffwen Seglation hafwer, vthrijkes efter Ordinantien.

35. Wij Privilegiere och Compagniet at måge optaga Bergsbruk, förläggia Handtvärker och Factorier, ehwadh namn de hafwa, doch hwar år oppe i Landet och icke widh Siösidan, då skal thet allenast skee medh rede Penningar, på thet the små Städer och Borgerskapet icke skeer der medh förnär.

36. Si hafwe Wij och nådigest tillåtet Compagniet at bruka den Rysska Handelen, och vndt och gifwidt dem vchi efterföljande Tu Åhr, frihet för all Tull och Accijs in och vth, som de til eller ifrån Narfwen förandes warde, sedan skole de göra Dß och Cronan sin Tull och Accijs, effter som dem då efter tidsens lägenheet kan påläggias. Elliest om Rysske Stapelen, wele Wij Dß framdeles förklara.

37. Alle Compagniet tilhörande Skipp och Gods, som vthan Rijkets ankomma, och icke brytha sin Ladningh, skal vara Tullfrij, och segla effter sin willa och lägenheet til en annan Stadh, vthan eller Inrijkes.

38. Wij wele gifwa och medhdehla Directoribus Wäre Förskriffter til alle Konunger, Furster och Respubliker, der de tänckia sin Handell drifwa.

39. Wij hafwe gifwit Compagniet til Secret och Insigel, Treë Blå Croner i ett förghylt Fialdh, medh ett svart Anker, som det står förtäcknad.

40. Directores skola vara skyldige åhrligen at göra en richtig reckningh för Gubernatoren, och de til förordnade Participanter, och ett Extract af Balancien, at öfwerandwarda och låtha öfwersee om den medh Compagniets Böcker eller Reckningar öfwer ens kommer, hwar then och richtig blifwer befunden, skal han af Gubernatoren och de förordnade Participanter för en klar och richtig reckningh kändt och anammadt warda, och Justificera bemalte Directores, och hwadh som således blifwer besludt, skal af samptlige Participanterne för krafftigdt, gillat, stadigt och fast hållet warda. Och på det när Reckenskapen skal anammas, sådant desto rechtigare må tilgå, då skola åhrligen den 22 Decembris alle Participanterne, anten sielfve eller deres Fullmechtige comparere i Stockholm, och då vthkese af sigh Sexton Personer, af hwilke Wij, när Wij tillstådes äre, wele vthwällia Otta, eller där Wij icke wore tillstådes, då gifwe Wij Wäre Stårhollare medh Borgmestare och Rådet i Staden fullmacht at vthwällia förbemalte Otta Personer, hwilke som sagdt är, jempte Gubernatoren Reckenskap optaga skole, och hwadh de görendes, gott finnandes, eller ogillandes warda, det skal stånda krafftigt och fast.

41. Gubernatoren och Directores skal i Compagniets tjänst, rätte sigh effter den Instruction, som Wij them jempt gifwidt och stadfast hafwe, och der til vara förpliktade, at hafwa en ritigh åhåga och vpsicht, på det at all tingh må skickeligen och ordenteligen tilgå, och ingen blifwa förorsakadh öfwer theres Direction sigh at beklaga.

42. Hwar Wij och framdeles i sielfve wercket förnimme, at dette Compagniet är Dß och Rijket nyttigt, då wele Wij det ytterligare med Friheter och Privilegier benåde, effter som lägenheten bäst medgifwer, och Compagniet kan lända til försordring.

43. Wij förbiude förthenfull alle Wäre Officerer och Befallningmädn, serdeles Wäre Stårhollare, Fogder och Tullnärer,
D D D D D

närer, så wäl som Borgemejstare och Råd, och alle andre som för Wäre skuld och wele och skole giora och låtha, at wara of tabemälte Compagnie här emot i någon måtto til hinder eller förfångh, medh Wår högsta onåde.

44. Til yttermehra wiso, at Wij dette således som förber målt är och står bewilliet hafwe, och wele obrosligen hålles skal, låte Wij wetherligen hängle Wårt Konungslige Secret här nedan före, och med egen Hand vnderskrifwidt. Actum Stockholm upå Wårt Konungslige Slott den 21. Decemb. Åhr 1620.

Gustavus Adolphus.

Förbuds Placat på Köpmans Gods hemliga införande i Riket, och at alle Gods som införes, måste först stämpas på Klådehuset innan det får såltas. Datum Stockholm den 26. April 1621.

Wij Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Göttes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig uti Estland och Carelen, Herre utöfwer Angermanneland etc. Giora witterligt, at efter som medh thet Gods och the Wahrrur som ifrån Fremmande Land hit in i Riket föres, serdeles med Sammet och Eidentygh, stort vndersees skeer, så at thet på mångahanda sätt och genom åstellige påfunder fördolt införes, och på Tullerne intet angifwes, hwarigenom Os Wår Tull och rättigheet blifwer otillbörligen ifrånsnillat, Os och Cronan til ingen ringa skada och affaknat. Så på thet sådant må förekommas och Wahrrurna som införes komma i Dagsliuset och Wäre Tullnärer oppenbaar blifwe: Hwarföre hiude och befalle Wij här medh nådigst alswarligen allom, så wäl Inländskom som Utländskom, ehwad Nation the hålft wara kunne, inge vndantagandes, som någre Wahrrur, thet wari sigh Sammet, helt eller

eller hålft Stjdhen, Pilen eller Linnen, hwad namn thet hålft hafwa kan, hit i Riket före, at the thet alt straxt, och före än the thet til någon försällie in på Klådehuset före och medh Wår och Cronones Stempel tekna låta. Icke skal heller någon Borgare eller annan sigh fördrifta något stycke Gods (Sndrer, Silke och annat hwad som efter wicht sållies, sampt smått Kraam vndantagande) at köpa före än thet således teknat och stämpat är. Och på thet thet någon här efter kunde blifwa beslagen medh ostämpat Gods, han så icke skal kunna prætendera och förebara samma Gods wara infördt eller sigh thet hafwa haftt före än thetta Wårt nådiga påbudh är stedt, at deslikest Wår alswarlige wisje och befallning, at både Borgare och andre alt thet Gods, thet ware sigh hele Stycken, halfwe eller flustwor som the allerede wthi sine Bodar eller Huus hafwe, här i Stockholm innan en Månads tjdh ifrån närwarandes Dato, och annorstädes i Riket efter fiorton dagar sedan thetta Wårt Patent til Staden ankommer och publiceret blifwer, i lika måtto til Klådehuset före och stemple låte, på thet förbermålte prätext och förewendan således må förtagen blifwa. Finnes nu hoos någon fremmande här efter, eller hoos någon Borgare och Inwånare efter förestrefne tjdh något ostämpat Gods, thet samma skal, oansedt hwem thet tilhörer, honom ifrå tages, och vnder Cronan confisceres. Och wele Wij allom så wäl Fremmande som Inwånare nådeligen hafwa förmannt, at the sigh här vthinnan wäl förefce, och thenne Wår nådige befallning här vthinnan wäl förefce, och thet inuighör samligen efterkomme. Skeer annars, och någon, när inuighör samligen efterkomme, thet igenom på skada kommer, så skal han icke säija sigh icke noghsamligen wara åthwarnat, och må således ingen, vthan sigh sielf bestylla. Ther sigh alle samptligen och synnerligen hafwe at effterrätt. Gifwit af Wårt Konungslige Slott Stockholm, then 26. Aprilis, Åhr 1621.

Gustavus Adolphus.

DDDD 2

Til

Tillstånd för Upstäderna at segla til Norr och Finland, och om deras Torgdagar, item, om Nederlag i Siöstäderna. Dat. Stockholm den 28. April 1621.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Gïöre witterligt, at efter det Upstädes Boerne uti Östergötland, nembligen, uti Wadstena, Skenninge och Linköping, sig för Ds hafwe beswåradt öfwer det store inpass och förfång dem skeer af Siöstäders Boerne der sammastädes, I så måtto, at de af Siöstäderna icke allenest uti Frij: Märknader, uthan och jemwäl altid när Torgdagar äre, sig uti Upstäderna finna låte och der med Allmogen handle, och hwad Wahrur som Allmogen medfahr upköpe, förtagendes således Upstäderna all den Nährung dem hafwa borde, dem til all som störste förderf, skada och undergång. Så aldenstund Ds icke står til at lida at Wår gjorde Handels Ordinantie uti någon måtto skal öfwerträdes, hwilken dock Upstäders Boernes Torgdagar och små Märknader dem allena förbehåller: Swarsöre wile Wij dem i Siöstäderna alswarligen hafwa förmant, at de sig ifrån bemålte Upstäders Torgdagar och små Märknader afholle, och der utom Frij: Märknaders tid något med Allmogen at handla sig icke understå; Hwilken här emot handlar, den skole Upstäders Boerne hafwa macht at ifrån taga, hwad han bewägligen anten köper eller säljer, och honom sedan in för Wår Ståthollare anklaga, hwilken honom der ofwan opå efter Ordinantien tilböriligen straffa skal.

Wij hafwe och nådigest bewiljet och efterlåtit, at der Upstäders Boerne någre Wahrur til Siöstäderna föhre, hwilke straxt icke kunne föryttrade blifwa, de då dem til annen tid, och til des de kunna så sälje dem, uti Siöstäderna måge nedersätta, och der til Boder och Huushyre, och skole de icke vara förpliktade Wahrurne för något oköpt, som dem i Siöstäderna biudeß kan, igen der ifrån föhre, utan måge dem, som sagt är, til lågligare tid der qwarlesfwe; Swar utinnan de i Siöstäderna

derne dem intet motstånd giöre skole. Dock skole Upstäders Boerne vara förmante, at de under sådan pretext icke någon understucken handel med någre i Siöstäderna drifwe, och igenom dem sine Wahrur, antingen til fremmande försälja eller utsteppa låte; Blifwer någon der med beslagen, han skal efter Ordinantien utan Nåder straffat blifwa.

Och på det Upstäderna icke förmåket uti handelen skole tvingade blifwa, hafwe Wij och Nådigst efterlåtit, at de til widere bested, til Finland och Norlanden segla må, och sig der Fisk til deres nödtorffige upphålle tilhandle, och måge de antingen sine egne Skuter der til uti Siöstädernas Hamner liggiandes hafwa, eller och uti Siöstäderna någre der til hyre. Men til Tyskland eller til andre orter än förbemålte skole de sig intet fördrifte at segla, så fiårt dem är Wår ogunst och onåder undwika. Förbiude fördenkul Wåre Ståthollere, samt Borgmestere och Råd uti Siöstäderna, dem här emot något hinder eller motstånd at tilfoge. Actum Stockholm den 28. Aprilis 1621.

Placat at alla som i Ståderne, och besynnerlig i Stockholm bruka Borgerlig näring skola skatt och skuld giöra, etc. Datum Stockholm den 24. Junii 1621.

Wij Gustaf Adolph, med GUDs Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig uti Estland och Carelen, Herre öfwer Ingermanland, etc. Gïöre witterligt, at sedan Wij vthaf Konungeligh nådigh afsektion och omwårdnat emoot alle Wåre Underfärer, som vthi Wåre Städer i Sveriges Rike boendes äre, Ds hafwe omseft, och alle medel eftertrachtat, huruledes the ättskillige beswår och pålagor, som the här til, och synnerligen här i Stockholm efter Rijffsens högnödiges tarff och lågenheeter hafwe medh

beladde varit, måtte något förmedlade blifwa, thet medh hwar och en vthi sin handel och wandel til större increment och prosperitet måtte fordrat blifwa: Så hafwe Wij befunnit, at så dan tungo och besvär som the medh beladde varit, och sigh myckit här til öfwer hafwe beklagat, hafwer sigh särdeles thet af förorsakat, at oansede sielfwe Staden medh thes Förstäder af Inwånare öfwerfylt och öfwerföddigh är, så at intet Hws på någon ort ödhe eller obesittit finnes, effter som Mantalet effter sidst håldne ransakning til ett ganska stort antaal sigh belöper: Så är doch likwål then ringeste hopen thes som Skattskyllige Borgare och vnder Stadens tunga är. Effter thet at en stor hoop sigh för Wäre tidnare angifwa, och vnder thet skeen frij kallade wara wele: En stor deel är och af them som sigh vnder Adelsens beskydd och förswar, vndan Stadens tunga draga: Swilke alle samptligen doch måstedeels (Wäre namptkunnige och dagelige Hoffstienare förvthan) medh Prångande och Mängel, them som råtte Borgare är och then swäreste lasten påhängen lika som onyttige Watt: Wij vthi thes redelige närhing til största meen och hinder är: Somlige är och som hwarken ens eller annars förswar hafwa at förwända, eij heller någon wisk ijdrecht bruka, vthan medh Koff och Stöld sigh nära och vpepholla. Sådan oordning at affkassa och Borgerskapes tunga och besvär at lissa, och framdeles at afwända, hafwe Wij intel begwåmligare medel kunnat påfinna, än at en allmenne ransakning i Staden och på Malmerne hållas måtte, på thet at the som här til frijt och vthan all tunga suttie, och doch Borgarnes närhing drifwit hafwe, måtte och så tilhåldne blifwa at hiepa til effter thes förmågo Stadens last och tunga at draga, thet igenom Borgerskapat någon lindring emoot thet som här til skedd är hafwa måtte. Men så befinne Wij at en deel af sådant partiij, när the thenne ransakning förnumme, är här ifrån afwelle. En part låta sigh och höra, at the thet samma giöra wele, thet medh the allenast til en tiid, til thes the förmode sådant

förgätenheet wara kommit, kunnet sigh af wågen förhålla, och sedan likwål igenkomma, warandes icke mindre sedan än förre Borgerskapat til hinder och försång vthi thes handel och närhing. Swilket Öh ingalunda längre står til at lijda, vthan wele at thet medh ett någa vpsende här effter hafwas skal, at så dan oörligheet måtte affkassas och alswarligen straffat blifwa. Men på thet hwar och en i tiid för straffet må wara förwarat och sin orottenheet härvthinna icke framdeles skal hafwa at förwända. Thersöre hafwe Wij vthi thetta Wårt tryckte Mandat welat allom, och hwar för sigh i synnerheet Wår alswarlige wilja och befallning låta förnimma, huru medh sådant löst partiij skal hållit och exequerat blifwa, nemligen således: At the som här vthi Staden eller på Malmerne hafwa bodt och nu afwelle är, eller thet annu giörandes warde, the skole alle samptligen igenom Professer och thes medhjelpare, chwarest the hållt kunne betrådne blifwa, antagas, och hist tillbaka föras: Och sedan icke allenast sine wählige boningar och heemwister besittia, och Stadens rätt vpephålla, så frampt the icke som mootstråfwige och olydige Bundersäter skole straffade blifwa: Vthan skole och wara förpligtade at vplaggia Staden all then Rättigheet som them hade bodt medh andre vndergå och giöra för så många år som the i Staden bodt, och vnder sådan frij hech præntion sigh vndan tungan och Rättigheeterne dragit hafwe. Och när nu någon således sin saak richtig hafwer giordt, och sedan ingalunda wil här boo och blifwa, så skal han för år och han afdrager, medh swornom Sedhe af alt thet han i löst och fast äger gifwa hwar tiende Penning Staden til godo, om han Inrikes boandes blifwer, wil han och af Riket fara, så gifwe i lika måtto hwar tidie Penning, af alt thet han i löst och fast kan äga. Och wara honom sedan wider högsta straff, effter Wårt behag, förbudt, någon tiid i Riket igen at komma. Men the som sigh godwilligt igen inställa, skole wara exemat och befrijade, at the för the förledne åhren icke allenast

tet skole utsläggia, vthan them skal vara frjitt och effterlätit för som andre Borgare thetas näbring i en och annor måtto at sökia, när the effter thetas förmågo medh gemena Borgerskape hielpa Stadsens tunga at uppehålla. Befalle förthenskul här medh Wäre trogne Män och Ståthollare, så wäl som Borgmästare vthi Ståderne, at the medh alswar ther öfwer hälle, at thetta Wårt Mandat, som förbemålt är, tilböriligen effterkommes och i märket ställes, så kårt hwarion och enom Wår Konungslige onåde och hämd är at vndwijska. Ther sigh alle hafwe at effterrätta. Gifwit på Wårt Slott Stockholm then 24 Junii Åhr 1621.

Gustavus Adolphus.

Kongl. Maj:z Mandat och Förbud på alt Främmande smått Myntz bruk. Af Lågret widh Elfsnabben den 11. Julii Anno 1621.

Wi Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Götthes och Wendes Konung, Storförste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vthöfwer Ingermanland, etc. Gidre witterligt, at effter thet Wij förnimme åhskilligt Främmande smått Mynt i Riket införes, ther igenom både förre utgångne Konungslige Mandater, som ther om publicerade äre, öfverträdas, Wårt och Rikszens Mynt wanwyrdas, så och Allmogem uti thetas rättigheters afläggande icke ringa skada taga. Sådant oråd och skada at förekomma, hafwer Ds tackt all smått Fremmande Mynt igenom thetta Wårt Patents publicerande, at afsysa och förbiuda, på thet Wäre Vnderfåher uti thetas handel och wandel, then skadan the icke sielswe kunna see och märkia, i tijdh må kunna vndgå och beholdne blifwa. Stadge förthenskul och af Konungsligh macht och wälde här medh afsysa, alt Fremmande smått Mynt, ehwadon thet och kan

kan här komma, at thet effter thetta dato uti Wårt Konunges Rike, intet skal gångse eller uti någon Valor och Wårde blifwa. Men gode Riksdaller, Rosenobler, Ringerste, Gyllan och Cronor, skole så här effter som här til (effter som the emoot Wårt och Rikszens Mynt til Korn och Skrodh fyllest gidra) lista medh Swenskt Mynt uti handel och wandel, så wäl som och uti Wäre och Cronones intrader willeligen gälla och upburne blifwa. Warne förthenskul här medh Wäre Vnderfåher all i gemeen, på thet the sigh emoot thetta Wårt förbudh sielswiltigt icke någon skada uppå föra, ej heller någon orwettenheet här om prätendera, ther the effter thetta Wäre Patents lydelse framdeles kunna öfwertrygas och broslige fundne warda. Ty the som thetta Wårt Mandat oachtat thet förbudne Myntet uti handel och wandel antere sielswe antaga eller androm bihbringa wele, skole icke allenast vnder Ds och Cronan hafwa förwårdat så mycket som them kan öfwertrygas, at the hwar gång uti thet förbudna Myntet hafwa förtryadt: Vthan skole ån ther uthöfwer förbudh brott tilböriligen straffade blifwa. Wij befalle och Wäre Ståthollare, Befallningsmän och Tullendärer, så wäl som och Borgmästare i Ståderne uti alle Landsorter i Riket, at the gran och noga upseende uti alle Märknader, så wäl som och eljest hafwa, at offbemålte Fremmande Mynt, hwarken iblandh then menige Man eller och Riddmän må gilt och gångse blifwa. Och at the som här emot gidra och brytha tilböriligen straffas. Ther sigh alle hafwe at effterrätta. Af Lågret widh Elfsnabben, den 11. Julii, Åhr 1621.

General Embetes Skrå. Datum Stockholm den 23. September 1621.

JDe allom som thenne effterstrefne Stadga och Embes Skråd see, höra eller läsas, så bekennes wij effterstrefne, Gabriel Oxenstierna, Friherre til Rimeto, Herre til Döresjö och Forså, Eeee Sve

Sweriges Rikes Råd, Landshöfdinge öfwer Bplandh och Ståthollare på Stockholms Slott. Lasse Skytte til Cätra, den Konungslige Rätts Bysittiare, at wij effter then Instruction som den Stormächtige, Högborne Furste och Herre, Herr Gustaf Adolph, etc. Wär allernådigeste Herre och Konung nådigst och gifwit hafwer daterat vthi Lågret widh Elfsnabben den 16. Julii 1621. ibland andra saker til at vprätta vthi alla Embeter och therom at ordinere, sicka och laga opå Hans Kongl. Maj:s nådige widare Ratification. Hwarföre hafwe wij these efterskrefne Articular alla Embeter til goda och nytta, författa låtit, som boendes äre vthi alle Bplandz Städer, och the som nu i the nybegynte Landz och Häredzstäcker, som wij ordinera skole sigh nidsättia, at the sigh effter thenna dagh vthi alle Embeter regulera och rätta skole. Men hwad hwart och ett Embete vthi synnerheet anlangar, och theres Skrår widhkommer och egentligen tilhörer, wele wij alle Skrår i synnerheet för och tagga låta, och them vthi theres Aldermans närwarelse granneligen öfversee låta, och ther vppå tilliåta medh Borgmästare och Råd giöra wiså Skrår, huru hwart och ett Embete skal sigh ställa och förhålla, doch vppå Hans Kongl. Maj:s nådige widare Ratification til at förändra, eller förbättra, hwilla Skrår the medh första bekomma skole. Och the Embeter som inga kunne hafwa, skola och så warda Skrår författade, ther the sigh och kunna effterrätta.

Then Första Articul. At effter Embeterne fordomdags hafwa haft sina wiså Gillehuus eller Gårder, ther the haft sina wiså sammankomster, til at rådstå om theres saker och tractera hwad som i theres Skrår kunne vara författat, och sådane Huus är nu af sigh komne, hwarföre blifwer nu tillåtit, at the Embeter som så starcke äre vthi Embetet, och hafwe ther förmögenheet, at the kunne köpa sigh sådane Huus eller Gårdar, thet skal vara them effterlåtit. Men the Embeter, som icke äre så starcke och förmögne, så skole the ware Siu eller Otta Embeter

mer eller mindre, om en sådant Gille eller Gårdh, effter som Embeten kunne vara store och starcke til, och bäst kunna tiena ihop. Doch när något Embete skal rådstå och tractera om theres saker, ther the monge äre ihop om ett Huus, så skole Aldermännen samsättie sigh, hwillen dagh, hwart och ett Embete skulle sitta, at then ene icke förhindrar then andra. Men thes emellan måge the som om samma Gille eller Gård äre alle komme ther tilhopa. Ther och så wore, at Embeternes förmögenhet så icke nu strax tillsade, at köpa samme Huus eller Gårdar, så skal them vara effterlåtit at hafwa sin sammankomst, hoos then som blifwer sätter til Alderman, til thes theres förmögenhet kan så tillsåja, at the sådana Huus eller Gård kunna köpa.

2. När nu Embeterne hafwa logat hwar the skola hafwa sine sammankomster, så skal hwart och ett Embete hafwa sin Alderman samt hans Bysittiare, the om alle theres saker skole rådstå och döma, och holla hand vdförwer theres giörde Skrå, och skole these Alderman och Bysittiare sålunda wålas. Först kommer heele Embetet i hoop, och ther sättie the två i wåhlet af the förstickeligeste och dugeligeste som i theres hop är, och af Bysittiere sättie the fyre, eller sex i wåhlet, effter som Embeterne kunna vara starcka i Städerne, mer eller mindre, sedan tage Befallningzmannen, som är på Konungens wågna, samt Borgmästare och Råd en til Alderman, och så några til hans Bysittiere, så monge som the kunna behöfwa, och Embeterne äre starcke til. These Alderman och Bysittiere skola giöra sin Edh för hela Embetet sålunda: Jag beder mig så GUD hielpa, at jag mig vthi thetta mitt antagne Aldermans Embete eller Bysittiere Embete skal trosigen och redeligen förhålla, at jag skal plåga hwarion och enom af mine Embetes Bröder, hwad som rätt och skälighit ware kan, och holle them widh then giörde Skrå

som vthi Embetet författat är, och i synnerhet lofwar jag och, at ther nogon som kunne hafwa något emot nogrom, af wåre Embets-Bröder, som icke äre i Embetet, så willie wij honom vthan nogon Person anseende skipa hwad rätt är, men ther nogre saker som egentligen icke vthi wår Skrå författat är, vthan til Nådztugun i Städerna eller på Landet til Tinget hörer, wele wij Parterne tist at wiise.

3. Skole these efterskrefne Alderman och Bissittiere ware så länge the lefwe, med mindre the kunne blifwe af medh sitt Embete för these efterskrefne skäl skuld. 1. At ther nogon besdrifwer nogon grof Misgerning, och blifwer ther til Lagwunen. 2. At han stoor försummelse tager sig före vthi sitt Embete, thet hele Embetet lidde skada af, och wore wardnat af hele Embetet två eller tre gånger, och ther med icke affstode, vthan framgint fore fort. 3. At han för alderdom, sjukdom eller fatigdom, eller andre Laglige orsaker kallet ifrån sig sade.

4. Ther som nu theres sammankomst blifwer, så måge the starcke Embete som hafwa ett Embete vthi ett Hus hos sin Alderman, först skuta en summa Penningar vthi hop, och så thet sin Alderman, thet skal ware honom efterlåtet köpe allehanda slags Drycke, Tydskt och Swenskt Öl, så och Brennewin, men icke Win. Samma Drycker skal han vthiappa, och sälla både innan Hus och vthan, och hwad som med the Penningar warder förtient thet skal Aldermannen en gång om året om Walborgmeso giöra räkenkap före, för the Bissittiere, och några åntå som kunna af Embetet ther til förordnade wara, och af then förtienst som faller, skal halsparten komma Aldermannen til. Doch skal ther af then delen han får, gifwa sina Bissittiere hwardera 5. Daler, mer eller mindre, effter som the äre starcke til och förtiensten kan wara. Men vthi the stora Embeter beskomme

komme Bissittierne intet högre än 10. Daler, eller mindre. 2. Skole och alle som i thet Embetet höra, hafwa sina sammankomster och gillier. 3. Skal och vthängias på en Tassa målat samma Embetes kännemärke och teckn. 4. Skal ther Aldermannen bor vthi, ther skal och thetas Skrås Bref och Privilegier wara förwarat i ett Skrin, hos Aldermannen, ther han hafwer Nyckelen til. 5. Ther skal alla thetas saker dömas och slitas, then som hafwer någrom annen titala. 6. Skal Aldermannen och wara tillåtet bruke sitt Embete i samma Hus eller Gård, vpå thet han kan bättre nära sig, doch arbete han effter Skrån som andra. 7. Skal thetta Hus blifwa fritt för all Stadzens tunga och beswår, allenast the vthi all vnderdanighet kunne besökke Hans Kongl. Maj:t om confirmation. 8. Alle the Sakdres brätt som falla kunna i samma Embete, thet skal Aldermannen optaga, och om Walborgmeso giöra Embetet räkenkap före.

5. Vthi thet Hus eller Gård, som många Embete äre vthi ett gille, och icke så starcke, så kunne alle Aldermannen för the Embeter som tist höra, förhyra thet Huset til nogon annen, som holder ther Disällning på thet sätt som förbemält är, och tage ther en genant före om året, och sedan thet som the beskomme för Husens frihet, thet deles lika mycket til hwart och ett Embete som tilhörer, thet hwar Alderman tager til sig, och lågger thet vthi hwars och ens Skrin, sampt Sakdren som faller, och annet mere, effter som i näst förre Articel står, huru thet skal tilgå i thet Hus, som ett Embete äro allene.

6. Så wil Hans Kongl. Maj:t effter thenne dag icke tillåta nogen vthi Städerna arbeta, ehwad förswar han hafwer af någon, med mindre han hafwer sworit sin Borgere Ed, eller vndergodt Handwercks Skrån vthi thet Handtwerck han är försaren, thet ware sig Mester, Mesterswån, Halsgefälle eller Lärpoicke. Vthan Konungen täckes nogon serdeles medh sitt

öfne Bref ther med benåde; Efter Adelen som holle theres en-
skylte ährs-tienere i sine Hus, antingen the äre ther, när the
äre eller sittie ther, desse emellan och giöre theres eget arbete,
och therföre hafwe theres ährs-lön. Befinnes nogon som här e-
mot giör, och omgår med någre praktiker til at arbete at nå-
gon annan på något sätt, så skal then samme som thet giör,
optages af samma Embete, och insätties i Stadzens fengelse och
hafwes sedan för råtta, och skal förste gongen böte 40. Daler
och blifwe qvitt sitt Wercketygh. Annen gongen 80. Daler och
Wercketyget: Hvilket som skal komma vthi Embetes Byhan,
tridie gongen warde qvitt sitt Embete, och komme ther aldrig
til mere. Och alt thet arbete som sålunda hos en sådan Bön-
hås finnes, thet skulle the optaga och lefwerera til Alderman-
nen vthi theres Gille, ther skal thet werderas af honom och
hans Bysittiere hwadt thet kan wara werdt, wele the som ty-
get äga, thet igenlösa, för så många Penningar, stånde til
them: Willia the eij, så höre thet til Embetet, med mindre
them som sitt så vstätt hafwer, kan swäria sielf-tridie, at han
intet wiste rättere, än som then thet til sig tog, hade lof at
arbete, och war en som gjorde Staden sin rättighet; Kan han
then Eden eij gånge, så gånge sitt qvitt som förbemålt är,
vthan han wil löset. Och efter thetta är nu Embetes högsta
förderff med these Bönhäser och förswars Karlar, som nu så
mycket hafwe tagit öfverhanden. Therföre skal Aldermannen
holla strengeligen hand här vthöfwer, och icke se igenom fingret,
Embetet och Städerna til vndergång. Finnes han med sine
Bysittiere någon här vtinnan at see igenom fingret, så skole the
böte thet förbemålte straff, och erläggia til Embete och warda
qvitt Embetet sitt. Så skole och the som i hwart och ett Em-
bete äre tillsatte at jaga och tage Bönhäser af Aldermannen och
hans Bysittiere, ware redebogne när som Aldermannen säger
them til, sampt två af the äldste och bestedeligeste vthi Embetet
som föllie them, när något sådant skal för händer hafwes, på
thet

thet the måge see alt går richtig til, ware strax rede, och then
som af them försummer thette til at giöre, böthe hwar gongen
en Daler til Byhen til Embetet.

7. Tager nogon Mästare an nogon Låregåke om 14. år
mer eller mindre, som är dugligh i Skreddare, Skinnare, Sko-
makare och andre Embeter, förvthan the höge Embeter, och icke
hafwer rådth at gifwe sin Mästare någre Penningar til, för thet
han hafwer lärt honom, så skole hans Föräldrar eller Förestån-
dare förtinga sådant med Mästaren, om ähret til at tiena efter
som hans ingenium kan wara snält til på 3. eller 4. år, som
the kunna förenas, wilja the Penningar gifwa med, thet han
icke skal gå vthi ett annat arbete hos Mästaren, vthan stadig
blifwe wedh ett Låre-Embete, så må the samsätta sig therom,
och skal thet se in för Aldermannen, thet skal och theres Con-
tract warda författad, vnder Embetes Signete, och thet gif-
wes vthi Embetes Byha först 2. Daler, och 2. Mark Skrif-
ware Lön, är thet kostligere Embete så giörs themed, som äl-
deren är på Poiken, och hans ingenium tillsäger, och skal och
se för Aldermannen, som förbemålt är. Rymer Gåsen första
gången, så tages igen af Mästaren och straffes skäligen therföre
om han fäs. Rymer han annan gongen, och intet fäs, så skal
Mästaren bekomma sitt förting, oansedt han intet hafwer vth-
lärt, och halsparten får Mästaren, och halsparten skal komma
til Byhen i Embetet.

8. När han nu hafwer vtient sine år, så må han tiena
hos samma Mästare för en Geselle på ett år, och taga Gesel-
le Lön. Sedhen må han wandra hwart han wil, vthan om
den Stadhen på två år. Då skal Mästaren låte gifwe honom
sitt Låre-Bref vnder Embetes Signete af Aldermannen, och
när han thet får, gifwe han til Embetet 2. Daler och 2. Da-
ler för Låre-Brefwet, thet och skal intecknas vthi Embetes
Bot i theres Gille.

9. När någon Mästerfvenn kommer antingen af fremmande Land til nogen Stadh, eller intrijkes drager ifrån den ene Stad til den andra, så skal han hafwe Aldermansens Pas vnder Embetens Signet, at han hafwer fått ährlig lof af sin Mästere. Thersfore gifwer han ½ Daler i Embet Byhan och 4 öre för Paset. Drager han af Stadhen vthan Pas ifrån sin Mästere, så skal Aldermannen låta skrifwa then Aldermannen til i then Stadhen han är flydder, at han skal förbiuda Embetet at the låte honom icke få något arbete, altså i hvarie Stad han kommer, så länge han drager tillbaka, och förlifkar sin Mästere, och tager Aldermansens Pas. Sedan wandre hwart han wil. Är thet han drager på Landet, så giöre Aldermannen på Landet i Fläckierner sammaledz, låte förbiude honom så länge han förlifkar sig med Embetet och hafwer Pas. Eller drager han til noger Adelsmans Gårdh, skrifwe så Adelsmannen til, at han hafwer så dragit ifrån sin Mästere, så sändes tillbaka, at förlifka sig med Embetet, som förr är sagt.

10. När Lårepoiker löpa, och andre Mestare taga them an i andra Städer eller Fläckier, eller Adelsmans Gårdar, så skal han Aldermannen skrifwa Aldermannen til i samma Embete, och i then Staden the finnes vthi, eller then Fläck, eller the Herrer the kunne ware hos, at the måge ware tijt igen förfordrede. Drister sig någon them förholla med willia, så skal Aldermannen thet klaga för Ståthollaren eller han som hafwer befallning på Kongl. Maj:s wegna, at han skal låta tagan, och fly honom til sin Mästare igen, så länge han hafwer vthi lärde, och then som honom förhölt, är thet nogen i Embetet böthe effter Aldermansens dom, til Byhen, är vthan Embetet böthe effter Borgmestare och Råd: dom, eller på Landet effter Tings dom.

11. När någon wil Mästare warda i ett Embete i en Stadh, så skal thet kundgöras för Aldermannen i then Stadhen, och skal

skal Aldermannen sampt hans Bisittiere tillsäje honom tiden, och låte honom wette hwadh för en sedh the holle, för an som han kan blifwe en Mästare, sedhan skal han giöre vthi sitt Embete sitt Mästestycke som Aldermannen honom förefätter. Kan han thet giöre, så blifwer han giller, och får winna Buurskap på Rådstugun, och kan han ej tiens wijdare, för thet han är goder, antingen för Mästerfven eller half Geselle eller poike. Kan han passera så må han gifwe til Embetet, efter som Embetet är wichtig till först i Embetes Byhan. Sedan tillkallas at Aldermannen och hans Bisittiere och 4 Mästare lofwas honom biuda thertil, och ej mera; Och skal achtas, at thet skal vthi hwat speciale Skrå hwadh hwar och en skal gifwa i sitt Embete, både i Byhan och Embete, så och Aldermannen och hans Bisittiere til gästebodet, när han Mästere wil ware, och ingen skal i någre Embete thet låta östwergå. Tillståder Aldermannen, eller hans Bisittiere någre stete biuda, eller tager mer af någrom, och klagen kommer, så skal han som mere vthigifwer, klage thet Borgmestere och Råd i Staden, så skole the straffa Aldermannen thersfore han meer åskadhe än som Skrån förmålte, så skal och honom ware Mesterbref gifwit, när han hafwer effterkommit thetta förestrefne, vnder Embetens Signet och Skrifweren bekomme 2. Daler för ett Mesterbref.

12. Opå thet at alle Mestere eller Swenner eller Låredrengiar som hafwe någon tienst vthi Grestwers, Herrers eller Adelsmans tienst och icke hafwer sitt Lårebref eller Bordzbref, så är Hans Kongl. Maj:ts nådige befallning at the begifwe sig innen tilkommande Michaeli år 1622. och effterkomme Embet Skrån vthi thet Embete han hafwer lärt, och tage Aldermansens bewijs orå hwadh han är god kändh och gifwe thersfore hwadh som i Skråån förmåltes, och ej meer. Sedhan må han draga i en Stadh, eller til sin Juncker igen och arbete hos honom för åhrs tienare så länge han lystet. Om han är Mesterswen, men icke Mestere eller Lårepoike. Förty är han Mestere, så sättie sig nedh i en Stadh eller Fläck. Är han poike, så lære vt först hos Mesteren, så länge

ge han blifwer Mesterfwen. Sedan får han lof at tjena en Adelsman för ährstienst: Will han och affeia sitt Mesterämbete, och drage til en Adelsman at sättia sig i ährsienst för Mesterfwen, står honom fritt, men wil han draga til näste Stadh, om han är utaf the Embetes Bröder som arbeta i Stadhen och hos Adel, står honom fritt, så tage desß Pass och Skriff af sin Herre och Juncker som förbemålt är.

13. Efter Kongl. Maj:t nu wil hafwa at alle the som nest omkring i the nestliggiende Herrtdt, som lydher til thet Länat och näste Staden, at the Embesmän som icke äre i ährstienst hos Adelen, vthan i förswar, at the nu skulle draga in i nestomliggiende Städer, och blifwa Mester eller Mesterfwenner efter som förbemålt är, så skole the thet gindra innan Michaeli 1622, så blifwa the frij, och hwar the thet icke gindra wele, så skole the blifwa Knechter och wara sielfskrefne, oansedt hwad förswar the hafwe. Men äre the en Adelsmans ährstienare, och allena södhä sig, vthaf thet the arbeta wedh thetas Sätesgårdar, och följa sine Husbönder, så gidres them intet.

14. Så är Hans Kongl. Maj:ts nådige willie at efter somblighe Häredhe, som icke liggia så när Städerna, thesfore, hafwer Hans Kongl. Maj:t nådigest bewilliet, at man nu skal inryma Embeterne på Bygden til wise Heredsstäcker thet the bo skulle, och alle the som willia sättia sig neder på then Fläcken, thet ware sig i hwad Embete han är, så må han thet bo fritt, och skal han wara frj för alt vthskrifwande. Til thet andra, må han sittia thet och arbeta fritt. Til thet tridie må han arbeta i så monge Heredt som lyde til then Fläcken och thertil delta äre och ingen annan må komma thit. Til thet fierde, the skole och råttia sig efter then Skrå som thet är hos Aldermannen. Kommer någon thit i the Herredt och arbeta, vthan the som bo i then Fläcken, så skal Fougten låta honom antasta och låte komma i Knechtehopen. Femte wil och Bönderne hafwe them til sig, så må the icke widare drifwa sitt arbete /

bete, än vthi the Häredt som ligger til then Fläcken, och gänge så heem til Bonden til at arbeta, så nu som tilförende af ålder warit hafwer. Siecte wil och någon Adelsman hafwa them til sin Gård, så må the icke widare draga, än til the Adelsmäns Gårdar som liggia vthi the Häredt som liggia til then Fläcken, gidr någon thet, blifwe Knecht. Siunde, the skole wara skellige emot hwar annan, och tage efter then ordning som Aldermannen hafwer stadgat med Befalningsmannen om löhnen.

15. Hvilken Mester fördrifvar sig at taga öfwer then stadga, för thet han arbeta, som Fougten, Borgmestare och Råd och Aldermannen hafwer sagdt, och thet blifwer klaget, så straffes efter som hvars och ens Skrå, vthi synnerhet förmåler.

16. Ingen Mestare tubbe annars Folk, eller gifwe och dycke någon Mesterfwen högre än som hvars och ens Skrå i synnerheet vthwisa och affagdt är, böthe til Embetet efter Skrans innehåldh.

17. Vthi alle Embeter skal then som Mestare wara wil efter thenne dag, hafwe sin Bords-Bref och Läre-Bref at strax opwiisa.

18. Alla Änckior som miste thes Man, them må efterlåtet warda at holla Embetet efter thetis Mans död med Mesterfwenner, doch så monge som Skran vthwiffer i hwar Embete i try år, om hon wil.

19. Alla Embeter skole wara förlicthede fram för alle andra til arbeta först at Hans Kongl. Maj:t när så behöfves efter thet Ordningen, och hwilken som icke thet gidr, så skal Aldermannen låta straffa honom efter then stadga som vthi hwar Skrå författat är.

20. Alle Embeter skole Aldermannen hålla hand vthöfwer, när någon klagar på någon Mestare, at han icke hafwer hollit ord, när han hafwer lofwat någon sitt arbete igen, och then som

som arbetet vthick, lieder skada therigenom, så skal then som anklaget blifwer, straffes effter Skråns innehåldh.

21. Effter thenne dagh skal ingen Oglerningsman blifwa Mästare, och god känd i Embetet, icke skal någon som är icke af Ehta Sång blifwa antagen.

22. Vthi alle Embeter skal all redlighet achtas och hollas, at ingen försalskar något, eller medh swijksult arbete umgår, then sådant gör, straffas effter Skråns innehåll, vthi hwart och ett Embete författat är.

23. Så skal i Städerne effter thenne dag aldeles vara förbudet at ingen Mästare i hwad Handwerck han är, skal bruka twänne nåhring, vthan allenest sitt Embete, thet han hafwer lärdt och wunnit Borgerkap före, medh mindre then, som Lagh säger, kan thet ene wiidergånga, och annat wiidertaga, som köpenkap eller annat. Finnes någon af Mästare, som sådant gör, så skal Aldermannen förste gången tage af honom löfther 10. Daler och til Embet Bykan. Andra gången 20. Daler och alt thet han sällier och brukar som hans Embete intet wedkommer; Och effter thet mycket brukas i Städerne, Embeterne til förderf, wil högeligen vara af nöden, at Borgmestere och Rådth hafwer ther noga inseende medh.

24. När Embeterne skole Taxeras om åhret och Skattläggias, så bör en Alderman altid vara af the största Embeter medh, förty the weta bäst, hwadh hwars och ens lägenheet är, iblandh sina Embet Bröder, och haru högt hwar och en kan Skattläggias.

25. Knechter, Byhestyttare, Båkmän, som hafwe sielfwe lärdt Embete, the måge fritt arbeta til sitt behof, och at sine medienere i samma Embete, doch at ingen annan: Befins thet the giöre här emot, så straffes the effter Skråerna, som andre Bönhåfer.

26. Kan man så wiidt bringa medh tiden, om thet synes rådeligit vara, at när någon skatt eller skutt, skal på Kongl. Maj:s wegna, eller Stadzens påläggias, så skal hwar Alderman medh sine Bysittiere, öfwerwåga hwad som hwar och en vthi sitt Embete kan, til samma skatt giöra, och är då af nöden at Embeterne skuta tilhopa, hwart Embete för sigh och lade det vthi Embetens Kista hos Aldermannen.

27. När nu något pålega skulle vthgiöres, så skola strax Aldermannen öfwerwåga medh sine Bysittiere, hwadh som the kunne af sitt Embete giöra ther til och thet låte lefwerere, Borgmestere och Rådth för sitt Embete.

Alla these Artielar hafwe wij effter Hans Kongl. Maj:s nådiga befallning nu så låtit författa, doch som förbemålt är, epå Hans Kongl. Maj:s nådige behag och förbättring. Och skole Borgmestere och Rådth i Städerne medh högsta flit hålle hand här vthöfwer. Så och drifwe epå hos alle Embeter och i synnerheet hos theres Alderman, at thetta må hafwa sin fortgång. Datum ut supra.

Gabriel Dyenstierna Göstafson. Lasse Skytte.

Smede Embetes Skrå författat och sammandragen uti effterfölliande Artielar, alla Smeder til nytto och effterratelse, hwar effter the sigh vthi alla Eräder i Swerige, råtta och regulera skola, såsom åre Ålensmeder, Spårsmakare, Byfsmakare, Seger- eller Uhrmakare, Swerdsfejare, Plåtslagare, Hoffslagare, Kniffsmeder, Grossmeder.

Dat. Stockholm den 12. Martii 1622.

Första Artichel.

Alla thesa Skåncke Embeter efterlåthes hafwa sin gille och sammantomst hoos Skåncke Embeter på the rum som thet til

til förordnat äre til theß the kunna sig sielf ett förskaffa, och uppå then tid och dag tijt komma, som the med the andre Skäncke Embeter äro samsatte och förlijkte, som och tilhöra, til at hafwa sina rådlagh vppå thet at thet ena ty andra äro icke til hinders, när the något rådstå skola, som theses Embete widkommer, anlingen thet är Embes, Bröderna emellan, eller någon uthom Embetet, hafwer något emot någon i Embetet, så skal thet all stites, Lands och Stads Lagh oförkränckt.

2. Niuter och thet Huus så wäl för theses skul then frijheet, så wäl som för the andra Embeter thet til höra, at then som thet uthi boor, han är frij för Brygning, Baakning och Dagwårcke.

3. Måge the och hafwa sina inlagu til at få honom Penningar, som thet uthi boor, til at inkiöpa Lyst, Swenskt Öl och Brennewijn, men icke annat Wijn, och låta honom uthfällia, innan Huus och uthan, och hwad som af theses inlagda Capital warder förtient om året, then skal som i Huset boor, giöra them om Walborgmessa reeda och räkenskap före, när han giör the andre Embeter Räkning. Sedan förtiensten som fallen är af theses Capital eller Inlaga, thet tage förestrefne Embes Alderman, til sigh samt Saakören som faller i theses Embete, och halffparten af förtiensten och Saakören, kommer uthi theses Embes Låda, then andre halffpart bekommer heela Embetet tilhopa til at låta beständia sigh i theses gille när them lyst, kunde och Huset förpacktas til någon annan, så niute eij thes mindre Huset, then förskrefne frijheet, för Brygning, Baakning, Gästning, Dagwårcke. Sedan hwad af Huset för uthittappande gifs, det delas lika på hwart Embetet som thet tilhörer, och sedan kommer samma förtienst brede widh theses Saaköres brott, halffparten i theses Låda, och then andra halffparten tage förestrefne Embes Alderman medh heele Embetet, til at låta beständia sigh i sitt gille som förbemält är.

4. Så

4. Så skola och theße Embeter, måla hwarthera sitt tecken, på en serdeles Tasta, hwilken the måge vthängia i samma gille som the andre Skäncke Embeter hålla sitt gille.

5. Vthi thet Huus skal och theses Låda wara förwahrat thet the sina Skrå, Privilegier, Bref, Penningar, och annat the hafwa, thet skal theses Alderman hafwa en Nyckel til, och then andra äldste Bisittaren, hwilke Läder, han som i theses gille boor skal wara förpliktat granneligen gismma och uthfå til Aldermannen och Bisittaren när the begiära, och åter i förwahring taga när the begiära.

Andra Artichel.

1. Ingen Stadh i Konungadömet kan hafwa någon Skrå allena, medh mindre thet finnes fyra Mestare uthi hwarthera förestrefne Embete, och så länge the icke äro så starke, så skola the lyda under then Skran som är Stockholms Stadh, så länge the kunna så starke blifwa, men straxt thet skeer, så blifwa the medh sin egen Skrå, och the Städer som äro i Fursten dömmen, och intet äro så starke, lyde så under then Skran, så länge the warda så starke. Alle the uthan förordnade Gläcker beboendes äro i thesa förbemälte Embeter, och til the Städer som näst liggia, förordnade til Skrå, the skola och lyda under thesa Skrå.

2. Ingen må Mestare warda, uthan han hafwer sitt årliga Bördz-Bref och Låro-Bref, och uthi try år wandrat hafwer, sammaledes ett år hoos en Mestare i then Staden han wil Mestare warda, och stades blifwa. Han skal och i samma år äska Embetet och gifwa 2. Daler Silfwermynt, sedan må han sitt Mesterstycke giöra, och thet smida hoos then Smed han hafwer arbetat, sin års tijdh: Och hwar så år at han wil bestija sigh, så må han gifwa tilkänna hwart uth han wil, och samma Person skal medh 2. goda Mäns witne bewijsa,

sa, at han ährelig ächta född, af ächta Föräldrar, och at han sigh ährligen förhollit hafwer, och skal honom warda förefatt af Aldermannen och Bisittaren, huru länge han skal arbeta på efterföljande sitt Mesterstycke, och ej mehra.

1. Först skal en Kleensmedh ett Stugulås medh två Naglar, och en Falla medh en Lödth inricht, och ett Takelås medh instucken Båga, medh ett Förespan, och ett Kistelås medh fyra Härings, medh ett lött inricht, och en updiup Blåt.

2. Skal en Spormakare giöra af skrufwade Stänger, medh ett förborgat Hollmunstycke, medh genom brutin Botn, thet man kan skrufwa af Stengerna medh inståmb Boga, medh en dubbel tug. Ett par Stegböglor medh en förborgat hwarfswel medh dubbel Musler på sidone, genom brutin medh en dubbel tug, under Sählen medh en dubbel tug, och medh 2. Muslor neder på Sählen och ett paar Sporrar medh ett Bryst och igenom brutne Klingor.

3. Skal en Böhemakare giöra en Danespannare Låg, och ett paar infattade Pistoler, medh Nederlands Låg, och en Sextant Pipa, han skal och sielf smidan Restan och reen giöran.

4. Skal en Öhrmakare giöra en stoor Seijare som står hwar Tijma, medh två Klockor öfwer hwar andra, som wisar timan och the 7. Planeter, och wisar up och nedergången i Månaden.

5. Skal en Swerdsfäijare giöra ett wäl försilwererat Rapier och en förgylt Huggdeijn, och en förgylt Dart, och intet mindre, kan han giöra bättre, skal thet stå honom fritt.

6. Skal en Plåtslagare giöra en full Kyris medh try streck stycker och en Hästfiärna.

7. Skal en Hoffslagare giöra en Hästsko, Sadelmakars Luff och en Handbyla.

8. Skal

8. Skal en Kniffmedh giöra en Kockepack medh fyra Knifwar och Spjknål uthi, och skal thetta vara reen färdigt.

9. Skal en Grossmedh giöra en stoor Släggia en Lija och en Skarfyre. När nu en Mästare hafwer således giordt sina Mästerstycken, så skal han dem vshwiisa för heela Embetet, och påskina låta hwad han rätt är, men kan han thet intet giöra stånda hans straff hoos Embetet. Kan han giörat, så gifwe 10. Daler i Lådan, och Fem Daler til Biästebods i Stockholms Stad, men i andra Städer i Riket gifwe han 5. Daler i Lådan och 2½. Daler til Biästebods, Mästerstwenner, eller the som så Mästare Döttrar eller Anckior gifwe intet heller mehr än 5. Daler i Lådan, och 2½. Daler til Biästebods, och giöre ett Mesterstycke i hwart Embete. Inge Mesterstycken kunna och giöras, uthan thet 3. Mästare äro. Sedan han Mästare är worden, och wil winna Burskap, effter som Lagh säger, och the swärie Konungen och Staden sin troo.

3. När Aldermansens eller Bisittarens wahl skee skal, skole alle i Embetet wälla två, uthaf för hwar och en som uthages skal, om så ämbne är i Staden thet tage Fougten på Kongl. Maj:s wagnar, och Borgmestare och Rådth en af then som stickeligast är, han skal blifwa. Men thet så icke är af mannom så blifwe mindre, och skal thetta blifwa theres Sed som Aldermän och Bisittare blifwa. Jagh N. N. beder migh så GUDh hullan, at jagh thetta mitt antagne Aldermans eller Bisittare Embete, skal ährligen och troligen förestå, minom Embes, Bröddrom, Kiöranden och Swaranden rätt och skal plåga, effter yttersta och bästa samwete mino, och effter ty uthi wår Skrå är författat, och i synnerheet läswar jagh, der någor uthom Embetet medh en Embes, Broder eller hans Föld uthstående hafwer, at jagh honom uthan all anseende rätt wil klippa, så widt saaken min Embetes Skrå widkommer, och hwad där uthan skeer, migh icke thet medh befatta uthan

8998

til

til Rådstugu och Ting hån wijsa, så hielpe migh GUDh til Liff och Siäl.

4. Then som nekar til, och wil ej Embetet wedertaga, böthe förste gången 2. Daler, andre gången 5. Daler, tredje gången biudes aldrig thet Embetet mehr.

5. Then som sigh emot Aldermannen eller Bisittiare medh förachtelig ordh eller sidswördning, grusweligen förseer, böthe förste gången 6. Daler, andre gången förwijses Embetet, uthan heele Embetet beder för honom, och han sigh högeli- gen ödmjuker.

6. Then som til Alderman eller Bisittiare walder är, blifwe så länge han lefwer, medh mindre han för Laga förfall kan komma ther ifrån, antingen för något misgjerning skul, skuld, dom, fattigdom, store försumelse i Embetet eller och för ålder.

7. Then som Ungbroder worden är, han skal när Alder- mannen honom tillsäger, löpa Embetes åhrender wid straff hwar gång han tressas 1. Mark.

8. Ingen Mästare må förderfwa annars arbete, uthan fylle honom så godt igen, och böte i Lådan hwar gång klagat warder 2. Mark.

9. Ingen Mästare förbytte eller förfalske then som här med öfwerlygas, förste gången at thet är wårdt 2. Daler, som förbytt och förfalskat är, böthe 10. Daler och stånde til Embetet om the willie beholle honom til Broder i Embetet.

10. Ingen Mästare tage något arbete til sigh at glöra fär- digt som någon Bönhasse hafwer haft under händer til at arbeta, widh straff 3. Daler i Lådan.

11. Alla Bönhaser som fångas i någon Stadh, the skola sättas i Fångelse, och arbetet som tages medh them, falla til Embetet sampt thetas Wårctyg, och om then som fick them för-
dant

dant til arbete, icke kan swäria allena, at han icke wiste rättas- te, än at han war en Embets Broder, gånge sitt qwitt, eller löset effter Aldermansens måts ordom. Så skole och alla Bön- haser drifwas ifrån then ena Staden til then andra, så länge the förljka sig med Embetet, och blifwa affstraffade.

12. Ingen giöre sin Broder förkiöp i några måtto wid bot när thet öfwerlygas, tre Mark.

13. Then som giöre oliud i gille, eller ohöfliga ställer sigh, eller här Dart eller Wäria i gille böthe hwar gång 2. Mark, och förbryte Darten och Wärian til gillet.

14. Ingen tage mehr än som skäligt är för sitt arbete, och then ochristelig tager af sin nästa, och thet warder klagat för Aldermannen, straffas effter thetas dom, som saaken är til och så honom sitt igen.

15. Alle åga för Kongl. Maj:t arbete för skäligh betalning, wid bot then som tressas, hwar gång klagat warder 2. Daler.

16. Ingen Broder eller hans Dustru, bruke mehr än thetas giärning widh förlist til Staden thet han brukar, och 4. Da- ler i Lådan förste gången, andra gången 8. Daler, och thet han brukar.

17. Ingen Broder tage mehr arbete til sigh, uthan ett beståmbdan tijdh igen lefwerera, widh both när klagat warder 2. Daler.

Tredje Artichel.

1. Ingen Mästare giöre anders Mesterswenner afföndrigt, widh both en Daler.

2. Alle Mesterswenner skola bekomma thetas betiugade lön, widh both när klagat warder en Daler.

3. Änckior måga hafwa Mesterswenner effter thetas Måns dödh, så länge the sigh i Embetet åhrligen förhålla, men Lådes
drän-

Drängier må han utlára, som hennes man antogh, och ingen sedan taga til lära, och skal hon andra året efter sin Mans dödh gifwa til Embetet 3. Daler i Lådan, och så åhrligen så länge hon brukar Embetet.

4. Är någon i Wdelens tjenst af ihetta slags Embetet, så drage in i näste Stadh och förliske sig medh Embetet, och tie ne före en Mesterswen och aldrig för Mestare; och aldrig lära någon Dräng, och blifwe en Bönhuse, så länge han sig medh Embetet förlifkar, och drage sedan för Mesterswen i åhrstienst hoos sin Junckar: och arbeta allena hoos honom.

5. En Mesterswen skal hålla uth 14. dagar hoos en Mästare, sedan må han alla Söndagar orlof begiära, och Mästaren honom sin tjenst upsäija.

6. Alla Mästerswenner skola sig i sin tjenst åhrligen före hålla och icke wara borta uthur Wärcfstadem om Måndagen och Tisdagen, och hwar dagh han försummar sin Mästares arbete, och Mestaren tager skada ther af, så arbete 2. dagar för en åth Mestaren för intet.

7. Ingen Mestare skal giöra thens andras Mästerswen afspennigh, och then mehr sin Mästerswen gifwer, än som andra Mästare kunna pröfwa han kan hafwa förrent, böthe Mästaren i Lådan 2. Daler.

8. Ingen Mästerswen drage ifrån sin Mästare olofwandes, uthan han toge Pass af Aldermannen i samma Stadh, och gifwe therföre i Lådan en Mark och 4. öre Skrifware Löhn, drager han anners, drifwes tillbaka igen och förliske sig med Embetet och så sedan Pass, som förbemålt är.

9. Skal Aldermannen och Bisittieren wara förplichtade af inläggja 2. gångor om året, som är om Påska och Michels, meha, en förseglat Längd och Taxa, huru hwart stycke skal säljas och lefwereras samma Längd Borgmästare och Råd, hwilka skola

skola öfwersee och probere theras arbete och som tiden medhgifwer, ett wist köp ther på giöra.

10. Skola alla Mestare och heela Embetet hafwa macht at gifwa sina Mästerswenner ett Artikels Bref, och ther med theras rättigheet bestadia.

Sierde Artichel.

1. Ingen Dreng skal mindre lära än i try år och then uthstå, sedan skal en Mästerswen giöra honom til en Gesell.

2. Ingen Mästare må lära på en tid, mehr än en Dreng, men på andra året må han taga två, eller hafwer han Con som lärer, så må han tillika lära en Dreng.

3. Then Dreng som icke hafwer utlärt hoos sin Mästare sina try år tilfyllest, då upbiude sig om hans Mästare döer hoos en annan Mästare, och uthstående sina år tilfyllest, eljest blifwer han intet godh årtiänd.

4. Alla Drengier skole antagas in för Aldermannen i gillet och hafwa sitt Bords Bref, thet skal läggjas i Lådan, och han skal hafwa Löfften för sig, at han sina Läröhr uthstå skal, löper Drengen bort, betale tå Löfftesmannen kosten och skadan: Han skal och straxt gifwa 3. Daler i Lådan, förmå han ett, gifwe tå Mestaren och Drengen försiene thet sedan af Mestaren. Hans Mästare må och försökian på 4. Beckur, behagar han honom, så är thet godt, hwar och icke, wandre hwart han wil.

5. Hwar och så hände at en Mästares Poike wore otrogen, eller något annat illa gjorde, och Mästaren straffade honom therföre, och Poiken löper sin koss, tå skal ingen annan Mästare, eller någor hoo han hållt wara kan, taga then Poiken til sig hwarken i tjenst eller förswar, uthan Mästarens och heela Embetes weestkap och willia wid Öfwerheetenes och Embetes straff, och låta honom komma til sin Mästare igen.

6. Ingen Officer eller någon Soldat, eller elliest må gibrå någon Mestare sin Dreng affpennig, uthan Mestaren sampt medh Aldermannen på Öfverheetenes wägnar, hafwe macht at taga honom til sigh igen.

Fempte Artichel.

1. Ingen Broder gånge af Stembno, före än som Aldermannen hafwer orloff gifwit, wid bot 1. Mark.

2. Then som olydig är i Stambno, böthe förste gången 1. Mark, andra gången dubbelt så offra han thet giör.

3. Then som kallat sin Broder eller Broders Hustru i Embetet, oqwadins ordh, böthe 3. Mark, kommer thet ordet förwunnit til, böthe 6. Mark.

4. Then som kastar sin Broder eller hans Hustru några oruchtige sacker före, som längesedan äre förlikte.

5. Then som upreepar then saak som i Embetet är lönligen aftalt, och två witne äro til som honom öfwertryga, böthe 5. Daler och fly Embetet, uthan han niuter heela Embets nåder.

6. Then som undandölger androm Huus, uthan som Lagh säger, böthe 2. Daler.

7. Ingen laste sin Broders arbete uthan Aldermannen skåde sådant, när klagan påkommer widh both 2. Daler.

8. Klagar någon på någon om Gåld så säjje Aldermannen honom til widh both hwar gång klagat warder 2. Mark, och liktwål betale honom medh, eller förnölje honom medh Pant eller Penningar.

9. Ingen truge sigh något til i gillet, widh both när klagat warder, hwar gång i Lådan en Mark.

10. Then som drager i håär, skår pust, böthe 3. Mark hwar gång.

11. När

11. När någon warder dödh i Embetet, af Embets Broder eller Syster, så skola Embets Broderne föllia Liket, wid bot 1. Mark, eller medh andra Laga försall bewiisa.

12. Then som swår wid GUD och hans Död, nämpner then onda, eller annat sådant, böte hwar gång 4. öre, och thet skal gifwas til Danwiks Hospital.

och emedan i denne Skrå många böther stå, så skal här hållas, at i alla Saakdres brätt som är Slagzmähl, Skäljord, Fallskård, Bönhaserij, och alt annat som Lagh förmå, at lista mycket som här böthes i Embetet, lista mycket böthes på Rådhuset eller Lands Ting, hwarföre skole Borgmestare och Rådhus så förordnat, at een Rådman skal ständ äheliggen af Rådhusgunwara Embetet til hielp i deras gille, och tage han ware uppå Stadgens Saakdres, at then icke blifwer nederlagd.

Denne förestrefne Embets Skrå hafwe wij efterstrefne, Gabriel Drenstierna Gustaffson, Sveriges Riikes Rådhus, Landshöfdinge öfwer Upland, Ståthållare på Stockholms Slott, Friherre til Rimito och Tyresjö. Lasse Skytte til Sättra, Ståthållare på Stockholms Slott och uthöfwer thet Låhn, så och vice Gubernator uti det Swenska Handlingz Compagnie.

Samt Borgmestare och Rådhus uti Stockholms Stad och Norremalmis Förstad, Doctor Olof Bureus til Boo, Erich Ingemundson, Olof Anderkon, Matthias Trost och Hans, bägge uti Rådhusens närwaru, samt Alderman och Bisittiare sammansätta och öfwersee sätit, och för Embetet på Rådhusgunwara upplåsa, uppå Hans Kongl. Maj:s widare nådige Ratification. Til wiho medh egne händer underskrifwit. Datum Stockholm den 12. Martii Anno 1622.

Gabriel Drenstierna

Gustaffson.

Olaus Bure,

Doctor.

Lasse Skytte,

til Sättra.

Matthias Trost.

Erich Ingemundson.

Patent

Patent och Förbud emot Spannemåls utförsel. Dat. Stock-
holm den 25. April 1622.

Wzi Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Gö-
thes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Her-
tig vti Estland och Carelen, Herre vtsöfver Ingermanland, etc.
Göre witterligt, at efter Wij förnimme (thet GUDh bättre)
dye tijdh är vppå Spannemål vthi the omliggande Riken och
Landskaper, och här eljest vthi Wårt käre Fädernesland thetta
förledna åhret, ty wår, vppå många Orter swagh Åhrswert
warit hafwer, så at hwar GUDh Allmechtig icke nådigest tåckes
thetta nu tilstundande åhret medh någon godh Ymnogheet wäl-
signa, så är til befahrandes at stor brist vppå Spannemål ther
efter föllia wil. Så althenstund Wij sådane dye tijdh, som sy-
nes vara förhanden, så widt Menniskligt och mögeligt är, och
Dh står til giörande, medh gode och ther til tienlige Ordningar
gerna wele förekomma, ty hafwe Wij för rådsampt och nödigt
achtat, at medh Spannemåls vthförande hadan af Riket, vps-
på någon tijdh tilgiörandes, måtte hafwas fördrag, til thes
man kan see huru Åhrswerten sigh steller. Och förthenstull nu
här medh vthi thetta Wårt öpne Patents krafft strengeligen och
alswarligen förbiude, alle ehwilke the helst vara kunne, In-
lendste så wäl som Bihlendste, Adel och Dadel, anten sielfwe
eller genom andre, vppå hvars tilstånd thet helst see kan, nå-
gon Spannemål mindre eller mere, af Riket at vthslippa och
vthföra, in til thes at Wij sielfwe thetta Wårt förbud revocere
och vpgifwe: Wedh Confiscation och förbrutelse vppå all then
Spannemål som the hafwa at medfara, som sådant giöra, un-
der Dh och Cronan. Doch efter Hwetet icke brukes til gemene
mans söde och vppehålle, och en part Landzändar ther med må-
ste sin handel och nähring drifwa, så hafwe Wij nådigest eff-
terlåtit at thet må vthleppas och til Fremmande Land vthföras,
och ingen annan Spannemål. Men ther som någon wil slippa
fin

sin Spannemål at Riga och the andre Lifflendiske Städer och
orter, som Wij nu under Sveriges Crona innehafwe, eller och
andre Ridsstäder här inne i Riket, thet skal hwarior och enom
wara efterlåtit: Efter som Wij och nådigest wele hafwa för-
manant Wäre Bndersäter som sigh vppå något Spannemåls vts-
förande hafwe sticket, at the så wäl ther medh som elliest alles
handa Victualier til Wårt Krigsfolk vthi Liffland tilförning
giöra wele, på thet at the således icke allenast måge hafwa the-
ras förtienst och nähring, utan Krigsfolket och theste bättre
vnderhollas kunne. Wij befalle förthenstull Wäre Ståthållare,
så wäl som Fougder och Tullenärer vti the Städer och Hamb-
nar som någon vthförning see plagar, at the ther med god och
grann vpsicht hafwe, och hwar the någon finne, som thetta
Wårt Förbud öfwerträder, at the sådane förbrutne Spannemål
wederkänne och i godh förwarning taga, til thes Dh ther om
warder tillkänna gifwit, och Wij Dh widare ther om förklar-
re huru ther medh handlas skal. Ther sigh alle och hwar i
sin stad weet til at efterrätta. Af Stockholm then 25. Aprilis,
Åhr 1622.

Gustavus Adolphus.

Utdrag uenr Konung Gustaf Adolphs Privilegier, gifne Rit-
sens Råd, Ridderkap och Ad. Datum Stockholm
den 7. Maji 1622.

Wzi Gustaf Adolph, med GUDs Nåde, Sveriges, Gö-
thes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Her-
tig vti Estland och Carelen, Herre vtsöfver Ingermanland, etc.
Göre witterligt, at efter Dh åskelige Wäre trogne Män, Tie-
nare och Bndersäter, Riktsens Råd, Ridderkap och Adelen,
som til thenne beramade, wälhåldne och öfwerståndne Riksdag
hafwa warit församblade, hafwe icke allenast sigh i alle måtto
D h h h hör

hörfamme och godwillige finna låtet, at komma Os och Cronan til Hielp och Bistånd, uti thenne närvarande tidz Lågenheet och Wilkor, utan och i synnerhet, sedan the om alle Lågenheete äre rätt blefne informerade, godwilligen samtyckt och bewilliat, så wäl the som alle andre Ständer, utan någon exemption eller undskyllan, af hwad Kall, Embete, Stånd eller Wårde, wele utgåöra af alle åtelige, sligtelige och förnötelige Wahrur, som the anten sände til Städz, Torgz eller Marknad, ther at sällies och förtyres, eller och them the til sitt eget behof til Städerna föra låte, wele gifwa til Os och Cronan en lijdelig Tull och Accijs efter then Ordning som Wij med Wårt åstfellige Rijs Råd, ther öfwer gåörande warde, efter som thetta widare är uti seltwe Rijsdags Beslutet infördt och förastadet.

Så på thet samptligen Wårt Rijs Råd, Ridderkap och Adelen, måge emoot thenne theas Godwilligheet åter sprje och märckia, Wår gunstige benågenheet til theas Ståndz hättning och uppehälle, och at Wij them, hwar något Beswär af samma Tull och Accijs them påkomme, i andre måtto gärne hulne och lijfede see wele: Therföre hafwe Wij så länge samme Tull och Accijs utpåkär af synnerlig Gunst och Benågenheet vndt, gifwit och skänckt, såsom Wij nu här med vnnne, skäncke och gifwe, Rijsens Råd, Ridderkap och Adelen these Wilkor, Rättigheter och Privilegia, som följer:

Först. Efter the Adelen godwilligen hafwer bewilliat til förbemålte Tull och Accijs, så hafwe Wij doch til at hindra och förtaga thet them på theas egne Personer icke må wedrivas något förtret, allernådigt consenteret och tillåtit, at alla Wåra Underfåter af Ridderkapet och Adelen, samt theas Hustrur och Barn, skole blifwa frij utöfwer theas Båtar, Wagnar, Slådar och Hästar, Skriin, Risor, Tinor och Wågekost, för all inquisition och Antekning, såsom och för all Tull och

och Accijs i så måtto obeskärade, doch, at ther the på sine Skutor eller Båtar, hafwa något meera inne än til ställic mågekost behöfwe, såsom och ther the något sällie eller och eliest til sijn föra låta, thet skal wara then allmänne Ordning underkastat.

Til thet Andra. Wij wele och, at thesne Tull och Accijs, icke skal prejudicere Wårt åstfellige Rijs Råd, Ridderkap och Adels, uti then Rätt och Friheet the har til dags haft hafwe, at stepe theas Gods och Wahrur utrijkes, och ther införwa igen sådant Gods som til theas Husfolck behof och Rostienst nyttigt wore, utan Tull och Beswär: Såsom theas af Os gifne Privilegia widare utwijsse.

NB. These Privilegia och Rättigheter med the flera på ofwannämde åhr och dag utgifne, skule Rijsens Råd, Ridderkap och Adels intet längre så behålla, än then bewillade Tullen och Accijsen utpå stodo.

Placat om åstfälliga Embetes Skrä. Datum Stockholm den 20. Octobr. åhr 1622.

Wij Gustaf Adolph medh GUDz Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storsurste til Finland, Hertig uti Estland och Carelen, Herre utöfwer Ingermanland, etc. Gidre wetteligit, at efter Wij gerna see, thet uti Wårt Rijske Sverige allehanda Embeten medh Wårningsmän som ther til höre sig måtte förmera, och eger med således förordnas, at både Embeten kunne blifwa beholdne, och Wåre trogne Underfåter som något arbete behöfwa för een lijdelig betalning så theas nödtorffier: Så hafwe Wij låtet öfwerse alle the förnämste Embetes Skrä som här til hafwe varit brukade, och them efter som Wij hafwe besunnet, at the kunne lända så wäl seltwe Embeten, som andre Wåre Underfåter til gagn och gode, nådigest

digest förbättrat och förmerat. Hvarföre vppå thet at sådana Skår måge blifwa them som vti Embeten äre kunnige, och the sigh sedan thet efter theste bättre weta til at råtta: Så hatwe Wij thet nådigest således förordnat, at alle the Embetsmän som vti heela Vpland, anten i Städerna, eller vppå Landzbygden boendes och wistandes äre, skole sig inställa och låte finna til stades här i Stockholm: Nemligen, alle Conterfejare, Guldsmeder, Booktryckare, Bookbindare, Pappermakare, Målare, Perlstickare, Bårdskårare, Snidkarlar, Lådemakare, Swarfware, Kidtmånglare, Bryggiare, Bakare, Tunnebindare och Hulmakare til then 13. Januarii: Såsom ock alle Skreddare, Skomakare, Skinnare, Sångare, Muurmåstare, Tegelslagare, Timbermän, Ljnwåfware, Keeslagare, Wandmakare, Diskare och Koothuggare til then 17. Item alle Sijermakare, Glasmåstare, Kleensmeder, Bykesmeder, Harnischmeder, Grofsmeder, Kopparslagare, Brytegiutare, Kannegiutare, Sadelmakare, Båltare, Cardewansmakare och Hattmakare til then 22. Januarii nåstkommandes år 1623, utan någrehanda hinder eller åndskyllande: Då Wij them Wäre gjorde och författade Skår och Ordningar wele låta förelåsa, och elliest så laga at the hwar vti sitt Embete til god nåhring, förköffring och iortfättning komma skole. Wij befalle förthensfull här med alswarligen, så wål alle Måstare som Måsterswenner och Låredrängier vti förestrefne Embeten, både vti Städerna och vppå Landzbygden, så wål the som vti Adelsens åhrstienst eller förswar äre, som andre, inge vndantagandes, ehvem the sig och påstuta, at the sig til samma tid här åndeligen inställa och finna låte. Och skole the sigh icke i någon måtto hafwa befåhra, at thet vnder skal wara meent någon vskrifning eller annat hinder, utan Wij heller wele når the hijt ankomma, nådigest låte gifwa them Wårt åpne Bref, thet med the för vskrifningen skole blifwa befrijade och förswarade. Men finnes någre af förbemålte Embeten, anten Måstare, Måsterswenner eller Låredrängier, ehwilke the hållt

hållt wara kunne som sig til samma Termin här icke inställe, och doch sedan något Embete bruke, så skole the blifwa skrifne ibland Knechterne, och sedan brukas vnder Wårt Krigsfolck. Fördriktar sig och någon Adelsman, anten at förswara, hindra eller vnderstöka någon sin Embetsman, anten i hansienst eller förswar warande, så skal han theföre böta Etthundrade Daler til Stockholms Hospital: Hwilke Penningar Wårt Ståthollare här wid Stockholms Slott skal vifordra, och til Hospitalet leffera. Och skole Wäre Fouger, så wål the som vti Städerna som the på Landzbygden förordnade äre, i medler tid granneligen ransaka hwar vthi sin Befallning, hward Embetsmän som thet äre, och gifwe Ståthollaren här wid Slottet thet vppå en wif oförfalskat Långd, wid straff tilgibrandes hwar han thet försummar, eller otroligen gör. Thet the alle och hwar i sin stad skole wette sig at effterrätta. Af Stockholm then 20. Octobris, Åhr 1622.

Gustavus Adolphus.

Ordning, hwarefter Kongl. Maj:t wil, at then lille Tullen, som vppå sidshåldne Riksdagh af menige Sweriges Riktes Ständer samtyckt och bewilliat blef, vthi Calmare Stad vthgifwas och tagas skal. Ådum Stockholm then 18. Novemb. år 1622.

I.

Först, skal allom kunnigt och witterligt wara, at til samma Tulls vifordrande år vthi Calmare förordnat tvenne Tullhuus, för them som reesa Landwägen af Småland eller Winterwägen ifrån Dland och af Skåren: Thet ena wid Södre port, och thet andra wid Norre port. Til samma Tullhuus skole sig alle försoge, the som komma Landwägen in i Staden, at göra kassed för hward the med sigh hafwa: Och ingen stadies in i Stadem

D h h h 3

Staden med Häst eller gåendes, med mindre han sig först wid bemälte Tullhuus tege. Ther skal alt Gods och Wahrung, qwicket och dödt som införes til at sällias eller nidhlaggas, anteknas, och strax vppå tijman förtullas, utan något drögsmähl eller vpskaff.

II.

Innan för hwarthera af samma Tullhuus är förordnat en plats, som skal brukas för allmänna Borg: Ther skola the som af Landet ankomma medh sine Wahrung, Booskap, Hög, Wed, etc. hålla, til thet thet förtullat är: Och sedan måge the thet ther antingen sällias, eller och förat vidare in i Staden, hwart the wels.

III.

Thi lika måtto så är och widh Sidporten förordnat ett Tullhuus för them som til Sids ankomma til Staden. Och skole alle Skipp, Skutor och Båtar som ankomma ifrån Swenska Städer, utur Finland, Norlanden, ifrån Åland, Öland, Skånen, etc. först lägga genast til widh Sidporten, och ther wid Tullhuset göra besked, och Tullen aflägga för hwad the föra til Stad; at sällias eller förtåra: Och ingen sin Last röra, bryta eller något v. klippa och afföra för än han sig ther teedt, och besked tagit hafwer, och Tullen aflagd. Hwarföre och alid om Sommaren skal hållas god wacht widh Dwarneholm, at ther teke något införes anten i Boder eller Gårdar som oförtollat är. Men sedan Godsset widh Sidporten är anlagdt och förtollat, så må äganden thet saaklost föra in i sin Bod eller Gård.

III.

Thoo som nu kommer til Stad; af hwad stånd eller wilkor han är, skal sig hos Tullskrifwaren angiswa. Är han ett Inbyggjande eller Bosittjande Adelsman, så påkerer han, hans Hustru och Barn frutt och omolesterat med sine Wagnar, Eldvar och Båtar, utan all inquisition och ransakning, allenast med sine

sine Ristor, Skrijn och Wägelost. Men thet han hafwer någon Skuta eller stor Faarkost, och mera ther vti, än hwad han torff til sin och sitt medförlas skälige Wägelost, kan ske en rund tijd at hielpa sig med i Staden at förtåra, thet skal anteknas och förtullas efter Ordningen. Alle andre skole sitt Gods och Wahrung antekna låta, och thet för än något sällias eller i Staden införes, förtulla.

V.

Thi antekningen och förtollningen, så til Land; som til Wagn, skal således tilgå. At om Sommaren skal Tullskrifwaren och med honom Wachtnechterne låta sinna sig wid Porten eller Tyghuset Kläckan fyre om Morgonen, vppå selsive slaget. Och om Wintern Kläckan sex. I like måtto skal och then Tullskrifwaren och Wachtnechterne widh Sidporten låta sig om Sommaren sinna wid fyra slår om Morgonen, vti sitt Tullhus och Wachtstugu: Och skal Tullskrifwaren efter som hwar ankommer, antekna hvars och eens namn, hwar han är hemma, eller hwem han tienar, och hwad han förer. Och skal han hålla öfwer hwar Persel een serdeles Book, och ther instriswa alt hwad som ankommer, med hans namn som thet förer. Och på thet intet må ordt angiswas, skal han hafwa en Edsworen Måtare och Wägare, hwilken ther strax på tijman skal måta, väga och räknat alt thet som föres til Land; med Häst, Wagn eller Glada, eller elliest bäres in, eller driswes leswande. Ett twebett Låh Spanmål räknas för fyra Tunnor, ett eenbett Låh två Tunnor. Een Wagn med två Hästar räknas för fyra Tunnor, een Kärra med een Häst för två Tunnor: Och ett Foder vppå Hästebak för een Tunna Spanmål. I lika måtto hwad som på Skutor och Båtar införes, leswande, eller i Tunnor och stycketaals, så at thet räknas kan, eller och så smätt at thet strax målas kan, eller vägas. Men om thet är anten så mycket, eller ihoopblandat at thet icke mål och utan kostnad målas, eller räknas kan, så skal thet efter ägandens angiswande och

Nulla

Nulla först wid Tullhuset förtullas, och sedan förwijsas til Mätaren eller Wägaren som ther til förordnat är, ther at mätas, mätas eller räknas. Och ther något anten af orettenheet eller annat förseende icke finnes rättligen vara ansagd: Så skal thet samma på nytt tillfyllest förtullas. Och skal sådant medh these Pergeler skee, såsom är, allahanda Spanmål, Wedh, Kohl, Hd, Palm, Kähl, etc. som på Skutor föres.

VI.

Så snart thet är rätt målt, wägit eller räknat, så skal Tullskrifwaren wijsa honom som thet förer Tullordningen, och uträkna Tullen för hwar Pergel: Och så skal han som Godset förer räkna i Tullnårens åsyn Penningarne, dock icke leffra them Tullnåren i händer, utan strax i Tullnårens åsyn kosta them in i en Kista ståndande i Tullhuset, genom ett listet håhl ofwan oppå giordt, så at Tullnåren håller räkenskapen, och dock icke hafwer någre Penningar händer emellan. Samma Kista skal wara medh gode Låser försigd, och Ståthollaren hafwa ther Nycklarna til. Och skal hwar Onsdag Ståthollaren sampt med sin Secreterare gå på Tullhuset, ther anamma och öfwersee Tullnårens Räkning, så och sluta up Kistan, och uttaga Penningerne: Hvilke Penningar Ståthollaren genom sin Secreterare i antwardning och förwaring anamma skal. Och skole the collationera Räkenskaperna och Penningarne med hwar andre, och achtandes flitigt oppå, at Tullnåren gör hwar rätt och skidligt är.

VII.

När nu Tullen är utgifwen efter Ordningen, så tager then wägsfarande ett merckie af Tullnåren, och när han til Eids, kommer til Wägaren eller Mätaren, leffrerer han honom thet i händer, til Landz leffrerer han thet en wif Karl som ther til blifwer förordnat, och håller på Torget: Och ther med är han frij och uttalt, i sällande och köpande.

VIII. Men

VIII.

Men then som sådant Gods förer i sin Skuta, at thet icke utan stort hinder eller drögmål kan mätas eller wägas strax wid Tullhuset, then tager Mercke at thet är förtullat efter ågandens utslagning, såsom och en Sedel af Tullnåren huru högt thet är angifwit och förtullat, och ther medh går til Mätaren som ther til Sedsworen är, hwilken Spanmåten och annat slikt upmåta skal. Men Weden blifwer utslaplat i Sampnar, och Hd utkiört i Laketal, etc. Och efter som thet ther befinnes, ther efter skal sedan gidras reede före emot Tullnåren, dist han som Godset äger, skal sig försoge, och efter Mätarens bewijs gidra klart för sig, strax på tijman. Hwar och Tullnåren merker, at någon sitt Gods thet han upå sitt Skipp eller Skuta inne hafwer, fallteligen ansäger, så skal han sätta wacht uppå samma Skipp eller Skuta, när thet löper at Staden, så at thet intet utskippas eller föres utaf, före än han gifwer Ståthollaren thet om tillkänna: Hwilken sedan skal hafwa macht thet antingen på Hans Kongl. Maj:z wagne för så mycket som thet ansagd är til at utkiöra och behålla, eller och låta upmåta och wäga, och Toll ther af toga, som förbemålt är.

IX.

Allt thet som inkommer och föres til Stads, som anten förnotas, förtåras, förslijtas kan, thet ware sig lefwandes eller dödt, qwickt eller oqwickt, skal förtullas efter Ordningen, före än thet i något Hus eller Bod må införas, eller utur Båt, Wagn eller Slåda utlastas. Men när Landz eller Stadsmannen hafwer förtullat hwar han förer til Stads, så är han frij.

X.

Hästar och stelfwe Västerne, så och Oxarne som för Låsen gå, och icke sällas, utan Bonden reeser af och an med, the äre frij för Tullen. Men hwar som sällas, eller til slites är räknat, thet gifwer Tull.

XIII

XI. Kom

XI.

Kommer någon Bonde eller Landzmann med Last Landwägen, och drager genom Staden, icke brytandes sin Last, eller sälliandes ther något af, then är frij för Tullen. Doch skal när sådana komma, förordnas them en Knecht som ledsagar them genom Staden, hwilken skal hafwa med sig ett Märke, huru många Hästar, Slädar eller Wagnar the äre: Och thet skal han leffrera Tullnären i then Porten thet the betraga, och åter taga af honom ett Märke igen, som svarar thet förre, och thet bära til sin Tullnär.

XII.

På thetta förbemäkte sätt hålles med Tullen när Wägrarne komma in, och sällias af Landzmann, eller föres i Borgare eller andre Hus i Staden: Och thet med de Landzmannen och thet som sällier frij.

Och skal theenna Ordning angå uti Calmare Stad then Decemb. nu nästkommandes.

Ordningen vppå then Lilla Tullen.

Införsten.

Hwete	—	—	—	—	3
Hwetemiöl	—	—	—	—	3½
Skradt Hwetemiöl	—	—	—	—	4
Sichtat Hwetemiöl	—	—	—	—	5
Rog	—	—	—	—	2
Rogmiöl	—	—	—	—	2½
Skradt Rogmiöl	—	—	—	—	3
Sichtat Rogmiöl	—	—	—	—	3½
Malt	—	—	—	—	2
Korn	—	—	—	—	1½
Bluggmiöl	—	—	—	—	1½
Korngryn	—	—	—	—	3

Tunna

Dre.

Haff

Haffra	—	—	—	—	1
Haffwergryn	—	—	—	—	3
Erter	—	—	—	—	3
Bönor	—	—	—	—	2
Hwetebröd	—	—	—	—	2
Rogbröd	—	—	—	—	1½
Hbl	—	—	—	—	2½
Attickia	—	—	—	—	3
Rähl	—	—	—	—	1
Roswor	—	—	—	—	1½
Mordter	—	—	—	—	1½
Perfillie	—	—	—	—	3
Walsternackor	—	—	—	—	1½
Salt Klött	—	—	—	—	4
Salt Lar	—	—	—	—	12
Salt Siff	—	—	—	—	4
Salt Torff	—	—	—	—	4
Salt Strömming	—	—	—	—	4
Salt Zid	—	—	—	—	4
Salt Hbl	—	—	—	—	12
Salt Braxen	—	—	—	—	4
Salta Gäddor	—	—	—	—	4
Annan Salt Fisk	—	—	—	—	4
Kramp Sild	—	—	—	—	1
Norb	—	—	—	—	1
Flamsk Sill	—	—	—	—	10
Skänsch Sill	—	—	—	—	6
Böckling	—	—	—	—	8
Suur Miöl	—	—	—	—	1½
Pärur	—	—	—	—	3
Hplen	—	—	—	—	2
Wommon	—	—	—	—	3
Kirsebär	—	—	—	—	4

Tunna

Dre.

3111 2

Keent

Tunna	Keene Nötter	—	—	—	2
	Oskalade Nötter	—	—	—	1
	Enebär	—	—	—	2
	Fiädrar	—	—	—	1
	Lijnföd	—	—	—	8
	Hampeföd	—	—	—	4
	Kohl	—	—	—	10
	Kalck	—	—	—	4
	Uffa	—	—	—	1
Säpa	—	—	—	1	
Een	Kanna Brännewijn	—	—	—	1
	Kanna Honing	—	—	—	1
Styck let	Gödd Dre	—	—	—	12
	Käfflings Dre	—	—	—	8
	Koo	—	—	—	4
	Siur	—	—	—	4
	Tiur	—	—	—	6
	Dwiga	—	—	—	2
	Kalff	—	—	—	1
	Gödd Kalff	—	—	—	4
	Skär	—	—	—	1
	Lamb	—	—	—	1
	Bock	—	—	—	1
	Geet	—	—	—	1
	Rijsbjit	—	—	—	1
Killing	—	—	—	1	
Gammalt Swijn	—	—	—	1	
Yngt Swijn	—	—	—	1	
Grijs	—	—	—	1	
Gåås	—	—	—	1	
Höns	—	—	—	1	

16. Rixt

Styck let.	16. Kycklingar	—	—	—	1
	20. Hönse Ägg	—	—	—	1
	20. Äde Ägg	—	—	—	1
	Kalkunst Hane	—	—	—	1
	Kalkunst Höna	—	—	—	1
	Unke	—	—	—	1
	Fiäder Hane	—	—	—	1
	Fiäder Höna	—	—	—	1
	Dre Hana	—	—	—	1
	Dre Höna	—	—	—	1
	Ferpe	—	—	—	1
	Hara	—	—	—	1
	Canin	—	—	—	1
	And	—	—	—	1
	Uta	—	—	—	1
	Äda eller Gudung	—	—	—	1
Dre.	Ma	—	—	—	1
	Skräckia	—	—	—	1
	Grißla	—	—	—	1
	Tråna eller Häger	—	—	—	1
	Swärta	—	—	—	1
	20. Kramsfuglar	—	—	—	1
	201 Starar	—	—	—	1
	20. andre Småfuglar	—	—	—	1
	Rökt Lax	—	—	—	1
	Ryße Dwelf	—	—	—	1
I.	Ryia	—	—	—	1
	Drehuud	—	—	—	1
	Koohuud	—	—	—	1
	Bockstin	—	—	—	1
Kalffstin	—	—	—	1	
Stalstin	—	—	—	1	

3111 3

3111 3

Fårskin	—	—	—	—	1 1/4
Lambskin	—	—	—	—	1 1/2
Eigshuud	—	—	—	—	8
Hiortshuud	—	—	—	—	3
Keenshuud	—	—	—	—	1
Röde Käffskin	—	—	—	—	1 1/2
Viurskin	—	—	—	—	4
Hwitt Käffskin	—	—	—	—	1
Otterskin	—	—	—	—	3
Eng Otter	—	—	—	—	1 1/2
Kors Käffskin	—	—	—	—	3 1/2
Swart Käff	—	—	—	—	12
Looskin	—	—	—	—	18
Mårdskin	—	—	—	—	1 1/2
Paar Sablar	—	—	—	—	20
Wargesskin	—	—	—	—	5
Swart Björnskin	—	—	—	—	5
Sement Björnskin	—	—	—	—	3
Timber Hermelijn	—	—	—	—	4
Timber Gråwerck	—	—	—	—	1 1/2
En Botn Twäl	—	—	—	—	4
Smör	—	—	—	—	1 1/2
Salg	—	—	—	—	1 1/2
Öst	—	—	—	—	1 1/2
Humbla	—	—	—	—	2
Ferste Kidet	—	—	—	—	2
Tort Orekidet	—	—	—	—	2
Tort Fårkidet	—	—	—	—	2
Tort Getekidet	—	—	—	—	2
Glåst	—	—	—	—	1 1/2
Röde Sijf	—	—	—	—	1 1/2
Tort Sid	—	—	—	—	1 1/2

1.

1. Lisp.

Ore.

Tort

Torr Braxen	—	—	—	—	1 1/2
Torr Gåddor	—	—	—	—	1 1/2
Ynnan torr Fiff	—	—	—	—	1 1/2
Finste Gåddor	—	—	—	—	1 1/2
Rocker	—	—	—	—	1
Hwitling	—	—	—	—	1 1/2
Cabelau	—	—	—	—	1
Nåfwer	—	—	—	—	1 1/2
Bast	—	—	—	—	1 1/2
Pijn	—	—	—	—	2
Hampa	—	—	—	—	1 1/2
Bl	—	—	—	—	1 1/2
Eidlspect	—	—	—	—	1
Hwitt Wax	—	—	—	—	12
Wax	—	—	—	—	8
Senap	—	—	—	—	2
Bllegarn	—	—	—	—	3
Liussegarn	—	—	—	—	1
Notegarn	—	—	—	—	3
Blågarn	—	—	—	—	1
En Wåla Långor	—	—	—	—	1 1/2
1. Wåla Baggetorst	—	—	—	—	1
1. Bundt torre Flundrar	—	—	—	—	1 1/2
Gåddor	—	—	—	—	—
Braxen	—	—	—	—	—
Ruder	—	—	—	—	—
Abborer	—	—	—	—	—
Lax	—	—	—	—	—
Sijf	—	—	—	—	—
Usp	—	—	—	—	—
Sid	—	—	—	—	—
Uhl	—	—	—	—	—

1. Lisp.

Ferste

Ore.

1/2 deel af
thes wår-
de i Pens-
ningar.

Ström.

Ferste	Strömming			
	Annan ferst Gist			
En alln	Lärefte gement			
	Walmar			
	Blagarna			
Ett	Paar Skoor			
	Paar Blstrumpor			
	100. Paar Ryske Handskar			
	Winter Lash Hö			
	Sommer Lash Hö			
	Tvebett Lash Kastwed			
	Genbett Lash Kastwed			
	Ett Lash Granwed			
	Lash Käwed			
	20. Kerfwar Halm			
I.	Tolfft Bättenbräder			
	Tolfft Tälliebräder			
	Tolfft Sågebräder tije allnar lång			
	Tolfft Sågebräder sex allnar lång			
I.	Timberstäck			
	Bielke			
	Plankestock			
	Sparre			
	Spjira			
	Tilla			
	Slåda med Snidkar mercke			
	Gemeen Slåda			
	Halftunna Sää			
Fierdings Sää				

$\frac{1}{2}$ Deel af thes wårde i Penning.

Sre.

Gambir

I.	Gambir Kastwed			
	Brygge Granwed			
	Staffrum Wed			
	Klöff Nafwer			
	100. stoort Nafwer			
	100. smått Nafwer			
	100. Tegel			
	100. Bandstaker			
	100. Enbredd Spijk			
	100. Tvebredd Spijk			
I.	Gång Håstefkor			
	Gång Söm			
I. Me: handa	Tällie Steen			
	Smijde			
	Tråwerke			
	Bryggekär			
	Eketimber			
	Tunnetwerke			
	Mastetrån			
Fiskeredskap				
En styl	Drofskat Hwete			
	Drofskat Rog			
	Drofskat Korn			
	Drofskat Haffra			
I. Lisp.	Käggle Koppar			
	Gryte Koppar			
	Gammal Käggle Koppar			
	Gammal Gryte Koppar			

Sre.

$\frac{1}{2}$ Deel af thes wårde i Penningar.

Sre.

Andre Parheler som här intet införde äre, gifwes $\frac{1}{2}$ deel af thes wårde i Penningar.

K E E E E

Sre.

Ordning, hwareffter Kongl. Maj:t wil, at then lille Tullen, som vppå sidstälene Riksdagh af menige Eweriges Rikes Ständer sameyekt och bewilliat blef, här vet i Stockholm utgifwas och tagas skal. Datum Stockholm den 20. Novembr. år 1622.

I.

Best, skal allom kunnigt och witterligt wara, at til samma Tulls ochfordrande är vppå Norremalm förordnat twenne Tullhuus, för them som reesa Landwägen af Uppland och Roslagen, eller Winterwägen af Skåren: Thet ena widh Rånnesbanen, och thet andra widh Ladugårds-Grinden. Sammaledes äre och twenne Tullhuus förordnade vppå Södermalm för them som ankomma ifrån Sören, thet ena på then wägen som löper öfwer Åfåsen widh Grind, och thet andra vppå Winterwägen widh Åkermyran. Til samma Tullhuus skole sigh alle förfoge, the som komma Landwägen in i Staden eller vppå Malmerne, at giöra beskeed för hwad the med sig hafwa: Och ingen stadies in i Staden eller vppå Malmerne, med Häst eller gåendes, med mindre han sig först wid bemälte Tullhuus teer. Thet skal alt Godz och Wahrur, qwick och dödt som införes til at sällias eller nidläggias, anteknas, och strax vppå tijman förtullas, utan något drögmål.

II.

Innan för hwarthera af samma Tullhuus är förordnat en slag, som skal brukas för allmänna Torg: Thet skola the som af Landet ankomma medh sine Wahrur, Booskap, Hög, Wed, etc. hålla, til thet thet förtullat är: Och sedan måge the thet the antingen sällia, eller och förat wijdare in i Staden, hwart the wela.

III.

Wthi lika måtto så är och förordnat twenne Tullhuus för them som til Sids ankomma til Staden eller Malmerne: Nemligent

ligen ett Östän til vppå Blasius Holman, och ett Wästän til vppå Långholman. Och skole alle Skipp, Skutor och Båtar som ankomma ifrån Swenska Städer, vthur Finland, Norrland, ifrån Åland, Öland, Skånegården, etc. först lägga til Blasius Holman, och thet widh Tullhuset giöra beskeed, och Tullen afläggia för hwad the föra til Stads at sällia eller förtära. Så skole och alle the som komma utur Mälaren, lägga til widh Långholmen, och thet giöra reeda för sigh: Och ingen drage för at Staden eller Malmerne, än han sigh the teedt, och beskeed tagit hafwer, och Tullen aflagdt.

III.

Thoo som nu kommer til Stads, af hwad stånd eller welfor han är, skal sigh hoos Tullskrifwaren angiswa. Är han en Inbyggjande eller Boosittjande Adelsman, så passerer han, hans Hustru och Barn fritt och omolesterat medh sine Wagnar, Slädar och Båtar, vthan all inqvaktion och ransakning, allenast medh sine Klitor, Skrijn och Wägekost. Men thet han hafwer någon Skuta eller stoor Faarkost, och mera thet wthi, än hwadh han torff til sin och sitt medhskölles skälige wägekost, kan skee en rund tidh at hielpa sigh medh i Staden at förtära, thet skal anteknas och förtullas efter Ordningen. Alle andre skole sitt Godz och Wahrur antekna låta, och thet förr än något sällies eller i Staden införes, förtulla.

V.

Wthi antekningen och förtollningen så til Landz som til Wats, skal således tilgå. At om Sommaren skal Wachtmästaren, och medh honom Tullskrifwaren låta finna sigh widh Porten eller Tullhuset Kläckan fyre om Morgonen, vppå sielfwe slaget. Och om Wintern Kläckan sex. I like måtto skal och then Tullskrifwaren medh Wachtmästaren vppå Blasius och Långholman låta sigh om Sommaren finna widh fyra slår om Morgonen, wthi sitt Tullhuus och Wachstugu: Thet skole sig

om Natten, eller och när the ankomma, alle försambla. Och skal Skrifwaren effter som hwar ankommer, antelna hvars och een namn, hwar han är hemma, eller hwem han tienar, och hwad han förer. Och skal han hålla öfwer hwar Persel een serdeles Boof, och thet inskriwa alt hwad som ankommer, med hans namn som thet förer. Och på thet intet må orätt angifwas, skal han hafwa en Eedsworen Mätare och Wägare, hwilken thet strax på tijman skal mäta, wäga och räknna alt thet som föres til Land; medh Häst, Wagn eller Gläda, eller elliest bäres in, eller drifwes lefwande. Ett twebett Lash Spannmål räknas för fyra Tunnor, ett enbett Lash två Tunnor. En Wagn medh två Hästar räknas för fyra Tunnor, en Kärra medh en Häst för två Tunnor: Och ett Foder vppå Hästebaak för en Tunna Spannemähl. I listta mätis hwad som på Skutor och Båtar införes, lefwande, eller i Tunnor och stycketaals, så at thet räknas kan, eller och så smått at thet strax mätas kan, eller wägas. Men om thet är anten så mycket, eller ihoopblandet at thet icke wäl och wihan kostnadt mätas eller räknas kan, så skal thet effter ägandens angifwande och Kulla thet förtullas, och sedan förwijsas in i Staden, thet at mätas, wägas eller räknas. Och thet något anten af owettenheet eller annat förseende icke finnes rättligen wara ansagdt: Så skal thet samma på nytt tillsyllest förtullas. Och skal sådant medh these Perseler stee, så som är, allahanda Spannmål, Wed, Kohl, Hö, Palm, Kål etc. som med Skutor föres.

VI.

Så snart thet är rätt målt, wägit eller räknat, så skal Tullskrifwaren wiisa honom som thet förer Tullordningen, och wihräkna Tullen för hwar Persel: Och så skal han som Godset förer räknna i Tullnårens åsyn Penningarne, doch icke leffera them Tullnåren i händer, wihan strax i Tullnårens åsyn kasta them in i en Kista ständande i Tullhuset, genom ett listet hähl åsowan vppå giordt, så at Tullnåren håller Räkenskapen, och

och doch icke hafwer någre Penningar händer emellan. Samma Kista skal wara med gode Låser försord, och Ståthollaren hafwa thet Nycklarna til. Och skal hwar Onsdag Ståthollaren samt Räktemästaren gå på Tullhuset, thet anamma och öfwersee Tullnårens Räkning, så och sluta vp Kistan, och uttaga Penningerne: Hwilke Penningar Räktemästaren sigh til vpbörd anamma skal. Och skole the collationera Räkenskaperna och Penningarne medh hwar andre, achtandes sitigt vppå, at Tullnåren giör hwad rätt och skäligt är.

VII.

När nu Tullen är utgiffwen effter Ordningen, så tager then wägsfarande ett Mercke af Tullnåren, och när han til Siöds kommer til Boomen, leffrerer han thet Boomskrifwaren, til Land; leffrerer han thet en wiß Karl som thet til blifwer förordnat, och håller på Malm-Torget widh Strömen. Och thet medh är han frij och otilltalt, i sällande och köpande.

VIII.

Men then som sådant Gods förer i sijn Skuto, at thet icke wihan stoort hinder eller drögsmähl kan mätas eller wägas wid Holmerne, then tager Mercke at thet är förtullat effter ägandens wihfägning, såsom och en Sedel af Tullnåren huru högt thet är angifwit och förtullat, och thet medh drager, thet Wästan til, til Mundebron, och både Malmerne: Men Östan til, til Slogbackan, Stadsgården, eller Norremalms Torget: Hwar åst sigh finner en Eedsworen Mätare, som wpmäter all Spanmälen och annat stükt. Men Weden blifwer vpstaplat i Fampnar, och Hödt vpkördt i Låsetal: Och effter som thet thet befinnes, thet effter skal sedan giöras reede före emoot Tullnåren, dijt han som Godset äger, skal sigh försoge, och effter Mätarens bewijs giöra klaart för sigh, strax på tijman. Hwar och Tullnåren merker, at någon sitt Gods thet han vppå sitt Skipp eller Skuta inne hafwer, falskeligen ansäger, så skal han sättia

wacht vppå samma Skipp eller Skuta, när thet löper äth Staden, så at thet intet vthskippas eller föres vthaf, förr än han gifwer Ståthollaren thet om tillkänna: Hvilken sedan skal hafwa macht thet antingen på Hans Kongl. Maj:z wägne för så mycket som thet ansagdt är til at vpköpa och behålla, eller och låta vpmåta och väga, och Toll thet af taga, som förbemålt är.

IX.

Allt thet som inkommer och föres til Stadz, som anten förnötas, fördras, förslitas kan, thet vare sig lefwandes eller dödt, gwickt eller oqwickt, skal förtullas effter Ordningen, förr än thet i något Hus eller Bodh må införas, eller vthur Båt, Wagn eller Slåda vtilastas. Men när Landz, eller Stadzmannen hafwer förtullat hwad han förer til Stadz, så är han fri.

X.

Hästar och sielfwe Båterne, så och Oxarne som för Lasten gå, och icke sällas, utan Bonden reeser af och an med, the äre frij för Tullen. Men hwad som sällies, eller til slitas är ährnat, thet gifwer Tull.

XI.

Kommer någon Bonde eller Landzman medh Last Landwägen, och drager genom Staden, icke brytandes sin Last, eller sälliandes thet något af, then är frij för Tullen. Doch skal när sådana komma, förordnas them en Knecht som ledsagar them genom Staden, hwilken skal hafwa med sig ett Merke, huru många Hästar, Slådar eller Wagnar the äre: Och thet skal han leffrera Tullinären i then Porten thet the vtdraga, och åter taga af honom ett Merke igen, som swarar thet förre, och thet båta til sin Tullnär.

XII.

På thetta förbemålte sätt hålles med Tollen när Wahrurne komma in, och sällias af Landzmän, eller föres i Borgare eller andre

andre Hus i Staden: Och thet med är Landzmannen och then som sällier frij.

Och skal thetta Ordning angå här vti Stockholm then 25. Novemb. nu nästkommande.

Ordningen vppå then Lille Tullen.

Införslen.

Hwete	—	—	—	—	3
Hwetemidl	—	—	—	—	3 1/2
Skrådt Hwetemidl	—	—	—	—	4
Sichtat Hwetemidl	—	—	—	—	5
Rog	—	—	—	—	2
Rogmidl	—	—	—	—	2 1/2
Skrådt Rogmidl	—	—	—	—	3
Sichtat Rogmidl	—	—	—	—	3 1/2
Malt	—	—	—	—	2
Korn	—	—	—	—	1 1/2
Bluggmidl	—	—	—	—	1 1/2
Korngryn	—	—	—	—	3
Haffra	—	—	—	—	1
Haffmergryn	—	—	—	—	3
Erter	—	—	—	—	3
Bönder	—	—	—	—	2
Hwetebröd	—	—	—	—	2
Rogbröd	—	—	—	—	1 1/2
Öhl	—	—	—	—	2
Atticka	—	—	—	—	3
Kähl	—	—	—	—	1
Rostvor	—	—	—	—	1
Moröter	—	—	—	—	1
Perfillie	—	—	—	—	3
Palssternackor	—	—	—	—	3 1/2

Tunna

Dre.

Salt

Salt Ridit	14
Salt Lax	12
Salt Gijf	4
Salt Torst	4
Salt Strömming	4
Salt Fjd	4
Salt Ähl	12
Salt Braren	4
Salta Gädde	4
Annan Salt Fisk	4
Kramp Sild	1
Norsk	1
Flamsk Sill	10
Skänsk Sill	6
Böckling	8
Suur Miölk	1 1/2
Wårun	3
Äplen	2
Plommon	3
Kirsebår	4
Keene Nötter	12
Oskalade Nötter	1
Enebår	12
Fiädrar	1
Lijnfrö	8
Hampesfrö	4
Kohl	12
Kalck	1 1/2
Äska	1
Säpa	1
Kanna Brännewijn	1 1/2
Kanna Loning	1

Tunna

Gen

Dre

Styck
ket.

Gödd

Gödd Dre	12
Käfflings Dre	8
Koo	4
Stuut	4
Tiuur	6
Dwiga	2
Kalff	1
Gödd Kalff	4
Fäär	1
Lamb	1
Bock	1
Geet	1
Rijsbjit	1
Killing	1
Gammalt Swijn	1
Yngt Swijn	1
Griis	1
Gäds	1
Höns	1
16. Kycklingar	1
20. Hönse Ägg	1
20. Äde Ägg	1
Kalkunst Hane	1
Kalkunst Höna	1
Anke	1
Fiäder Hana	1
Fiäder Höna	1
Dre Hana	1
Dre Höna	1
Serpe	1
Hara	1
Camn	1
And	1

Dre

IIII

Artu

I. Lisp.	Wax	—	—	—	8
	Senap	—	—	—	2
	Blægarn	—	—	—	3
	Liusegarn	—	—	—	1
	Notegarn	—	—	—	3
	Blågarn	—	—	—	1
	En Wåla Långor	—	—	—	1 1/2
	I. Wåla Baggetorff	—	—	—	1
I. Bundt torre Flundrar	—	—	—	1 1/4	

Ore.

Ferste	Gåddor	—	—	—	—
	Braxen	—	—	—	—
	Ruder	—	—	—	—
	Ubborer	—	—	—	—
	Lor	—	—	—	—
	Gijf	—	—	—	—
	Usp	—	—	—	—
	Zid	—	—	—	—
	Ahl	—	—	—	—
	Strömming	—	—	—	—
Annan ferst Fist	—	—	—	—	

1/2 Deel af
thes wår-
de i Pens-
ningar.

En aln	Låreff gement	—	—	—	—
	Walmar	—	—	—	—
	Blågarn	—	—	—	—

Ett	Paar Skoor	—	—	—	—
	Paar Blåstrumpor	—	—	—	—
	100. Paar Ryske Handskar	—	—	—	—
	Winter Låf Hd	—	—	—	—
	Sommer Låf Hd	—	—	—	—
	Twebett Låf Kastwed	—	—	—	—
Enbett Låf Kastwed	—	—	—	—	

Ore.

I.	Ett Låf Granwed	—	—	—	1 1/2
	Låf Råwed	—	—	—	1 1/2
	20. Kerfwar Halm	—	—	—	1

I.	Tolfft Wåttibråder	—	—	—	3
	Tolfft Tåttibråder	—	—	—	1 1/2
	Tolfft Sågebråder tije allnar lång	—	—	—	1 1/2
	Tolfft Sågebråder sex allnar lång	—	—	—	1

I.	Timberstäck	—	—	—	1 1/4
	Bielke	—	—	—	1 1/2
	Plankestock	—	—	—	1 1/2
	Sparre	—	—	—	1 1/2
	Spjira	—	—	—	1 1/2
	Tilla	—	—	—	1 1/4
	Slåda med Snidkar wercke	—	—	—	3
	Gemeen Slåda	—	—	—	1
	Halffrunna Såd	—	—	—	1 1/4
	Fierdings Såd	—	—	—	1 1/2
Fambn Kastwed	—	—	—	1 1/4	
Brygge Granwed	—	—	—	1 1/4	
Staffrum Wed	—	—	—	1 1/2	
Klöff Råfwer	—	—	—	1 1/2	
100. stoort Råfwer	—	—	—	1 1/2	
100. smått Råfwer	—	—	—	1 1/2	
100. Tegel	—	—	—	1 1/2	
100. Bandstaker	—	—	—	1 1/2	
100. Enbredd Spijff	—	—	—	1 1/2	
100. Twebredd Spijff	—	—	—	1 1/4	
Gång Råstessor	—	—	—	1	
Gång Söm	—	—	—	1 1/2	

Ore.

Ell 3

Tålle

Ett

Alle handa	Tällie Steen	-	-	-	-	} $\frac{1}{2}$ Deel af thes wårde i Penningar.
	Smijde	-	-	-	-	
	Tråwerke	-	-	-	-	
	Bryggekär	-	-	-	-	
	Eketimber	-	-	-	-	
	Tunnwerke	-	-	-	-	
En styl	Dröskat Hwete	-	-	-	-	} Dre.
	Dröskat Rog	-	-	-	-	
	Dröskat Korn	-	-	-	-	
	Dröskat Haffra	-	-	-	-	
I. Lisp.	Kågle Koppar	-	-	-	6 $\frac{1}{2}$	}
	Gryte Koppar	-	-	-	5	
	Gammal Kågle Koppar	-	-	-	3 $\frac{1}{2}$	
	Gammal Gryte Koppar	-	-	-	2 $\frac{1}{2}$	

Andre Perkeler som här intet införde äre, gifwes $\frac{1}{2}$ Deel af thes wårde i Penningar.

Förbud at inga Fremmande Skieppare skola löpa in i andra Hamnar och Städer, än the som äro Privilegerade.

Datum Stockholm then 22. Novemb.

1622.

Wij Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Göttes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vil Estland och Carelen, Herre vdsöwer Ingermanland, etc. Gidre witterliget, at efter Wils förnimme, at en hoop vthaf Adelen och andre, indrage och inwändia the Fremmande, at es mes

mot Wår Publicerade Handels Ordinantie, före olaglig Handel, vthi olaga Hamner, ther medh the icke allenast försnille Os och Cronan Wår tilbörliq Tull och Rättigheet, vthan och förs derswa Wåre Kiöpstäder, förtagandes them theres Handel och Nährung, så at the ther vthi stoor affatnad och stadha tagha, hwilket serdeles och vthi synnerheet, vppå någon tidd hafwer brukeligit varit vthi Estland och Ingermanland, ther Os ingalunda står til at lijda. Thersöre wille Wij medh thetta Wårt Konungslige öpne Patent hafwe warnat alle Fremmande Skieppare, af hwad Nation the helst wara kunne, at the här efter skole sigh isfrån sådane olaglige Hamner holla, så at the vppå thet Fartwatnet Ostan om Käste, hwarfen på then Finke, Estiske, eller Ingermanlandste liddan skole fördrisse sigh at sötia någre andre Hamner än Privilegerade Städer, tist Wij vthi bemålte Wår Kiöphandels Ordinantie nådigest hafwe efterlätit the Fremmande at segla, och vthi synnerheet wille Wij här medh strängeligen hafwa förbudit, at ingen Fremmande må segla in vthi Nyen, och ther något Gods vth: eller inlasta, hwilken Skieppare eller Kiöpmän som fördristar sigh här emot at gidra och söker någon annan Hamn, än til Privilegerade Städer, eller annorstädes någon then ringesta Handel drifwer, eller något vth: eller inlastar, han skal hafwa förwårkat både Skiepp och Gods vnder Os och Cronan. Wij befalle thersöre Wåre Landshöfdingar och Stäthollare wedh Wår högste onådhe, at the hwar vthi sitt Låhn här om ett sitigit inseende hafwa, at thesse Wår nådige Befallning må oförsummeligen efterkommit blifwa, och ingen olaga Vthskierpan här emot tilstådias, dan sedt vppå hwars tilstånd the sigh skuta, ther hwar och een weet sigh efter rätta. Datum på Wårt Konungslige Slott Stockholm, then 22. Novemb. 1622.

Gustavus Adolphus.

Ord.

Ordning, hwarrefter Kongl. Maj:te wil, at then lilla Tullen, som uppå iusthåldne Riksdagh af menige Sweriges Rikes Ständer samtyckt och bewilliat blef, vet Wiborgs Stadhs ochzifwas och tagas skal. Actum Stockholm, then 30. Novemb. åhr 1622.

I.

Först, skal allom kunnigt och witterligt wara, at til samma Tulls vthfordrande är uppå then Östre sidan om Wiborgs Stadhs, och then wägen som löper ifrån Eugrepå, förordnat ett Tullhuus, widh Kariaporten, såsom och uppå then andra sidan och then mågen som löper ifrån Lapwest eller Yppå ett Tullhuus widh Sikanimi. Til samma Tullhuus skole sigh alle försoge, the som komma Landwägen in i Staden, eller in vppå Sikanimi, at gjöra besked för hwad the medh sigh föra: Och ingen skädes in i Staden eller vppå Sikanimi, medh Häst eller gåendes, medh mindre han sigh först wid bemalte Tullhuus teer. Ther skal alt Gods och Wahruer, som til Landz inkommer eller föres, til at sällias eller nidläggias, antecknas, och strax vppå tijman förtullas, vthan något drögsmaßl.

II.

Innan för hwarthera af samma Tullhuus är förordnat en plag, som skal brukas för allmänna Torg: Ther skole the som af Landet ankomma medh sine Wahruer, Booskap, Hög, Wed, etc. hålla, til thet thet förtullat är: Och sedan måge the thet ther antingen sällia, eller och förat wijdare in i Staden, hwar the wela.

III.

Wthi lijka måtto så är och förordnat ett Tullhuus widh Håkaneporten, för them som til Siöds ankomma til Staden. Och skole alle Skipp, Skutor och Båtar som ankomma ifrån Finsta Städer, Swerige, Norlanden, Lifland, Ingermanland, eller

eller ther vthaf Skären, först läggia genast til widh Håkaneporten, och ther widh Tullhuset gjöra besked och Tullen afsägga för hwad the föra til Stadz at sällia eller förtära: Och ingen drage förr at Staden, Panserlar eller Sikanimi, än han sigh ther teedt och besked tagit hafwer, och Tullen afsagdt. Hwarföre och altid om Sommarens skal hållas god Wacht wid Panserlar, at ther icke något införes anten i Bodar eller Gårdar som oförtullat är. Men sedan Godz widh Håkaneporten är ansagdt och förtullat, så må äganden thet saaklöst föra in i sin Bod eller Gård, tijt han wil.

III.

Thoo som nu kommer til Staden, af hwad ståndh eller Condition och welfor han är, skal sig hos Tullstrifwaren angifwa. Är han en Inbyggjande eller Boosittjande Adelsman, så wäferer han, hans Husfru och Barn fritt och omolesterat medh sine Wagnar, Slädar och Båtar, vthan all inquisition och ranssakning, allenast medh sine Kistor, Skrin och Wägekost. Men ther han hafwer någon Skuta, eller stoor Faarkost, och mera ther wthi, än hwad han torff til sin och sitt medhfoljes skälige wägekost, kan skee en rund tijd at hielpa sigh medh i Staden at förtära, thet skal anteknas och förtullas efter Ordningen. Alle andre skole sitt Gods och Wahruer antekna låta, och thet förr än något sällies eller i Staden införes, förtulla.

V.

Wthi anteckningen och förtollningen, så til Landz som til Wats, skal således tilgå. At om Sommarens skal Tullstrifwaren medh Wachtnechterne låta sigh finna widh Porten och Tullhuset kläckan fyre om Morgonen, vppå seltwe slaget. Och om Winteren kläckan sex. Wthi lijke måtto skal then Tullnären medh Wachtnechterne widh Håkaneporten låta sigh finna om Sommarens widh fyra slår om Morgonen, wthi sitt Tullhuus och Wachtstugu: Och skal Tullstrifwaren efter som hwar

M m m m

an

ankommer, anteckna hwars och eens namn, hwar han är hemma, eller hwem han tienar, och hwad han förer. Och skal han hålla öfwer hwar Pergel een serdeles Book, och ther inskrifwa allt hwad som ankommer, medh hans namn som thet förer. Och på thet intet må orätt angifwas, skal han hafwa en Eedsworen Mätare och Wägare, hwilken ther strax på tijnman skal mäta, wäga och räkna allt thet som föres til Landt, medh Häst, Wagn eller Släda, eller elliest bäres in, eller drifwes lefwande. Ett twebett Lash Spanmål räknas för fyra Tunnor, ett eenbett Lash två Tunnor. Een Wagn medh två Hästar räknas för fyra Tunnor, en Kärra medh en Häst för två Tunnor: Och ett Foder uppå Hästebaat för en Tunna Spanmål. I lika måtto hwad som på Skutor och Båtar införes, lefwande, eller i Tunnor och Skyttas, så at thet räknas kan, eller och så smått at thet strax mätas eller wägas kan. Men om thet är anten så mycket, eller ihoopblandat at thet icke wäl och vthan kostnadt mätas eller räknas kan, så skal thet efter ägandens angifwande och Rulla först widh Tullhuset förtullas, och sedan förwiffas in i Staden til Mätaren eller Wägaren, at mätas, wägas eller räknas. Och ther något anten af orwettenheet eller annat förseende icke finnes rättligen wara ansagdt: Så skal thet samma på nytt tilfyllest förtullas. Och skal sådant medh these Pergeler skee, såsom är, allahanda Spanmål, Wedh, Kohl, Höb, Halm, Kähl, etc. som medh Skutor föres.

VI.

Ed snart thet är rätt mädt, wägt eller räknat, så skal Tullskrifwaren wiisa honom som thet förer Tullordningen och vthräkna Tullen för hwar Pergel: Och så skal han som Godset förer räkna i Tullnårens åsyn Penningarne, doch icke leffera them Tullnåren i händer, vthan strax i Tullnårens åsyn kasta them in i en Kista ständande i Tullhuset, genom ett lijte håhl eswan uppå giordt, så at Tullnåren håller Räkenskapen, och

doch icke hafwer några Penningar händer emellan. Samma Kista skal wara medh gode Låser försord, och Ståthollaren hafwa ther Nycklarna til. Och skal hwar Onsdag Ståthollaren sampt medh sin Secreterare gå på Tullhuset, ther anamma och öfwersee Tullnårens Räkning, så och sluta up Kistan, och uttaga Penningerne: Hwille Penningar Ståthollaren genom sin Secreterare i antwardning skal anamma, och vthi förwaring hafwa. Och stole the collationera Räkenskaperne och Penningarne med hwar andre, achtandes flitigt uppå, at Tullnåren gör hwad rätt och skäligt är.

VII.

När nu Tullen är utgifwen efter Ordningen, så tager then wägfärande ett Märckie af Tullnåren, och när han til Siöds kommer til Wägaren eller Mätaren, leffrerer han thet honom i händer, til Landt leffrerer han thet en wif Karl som ther til blifwer förordnat, och håller antingen något ifrån Porten för them som ankomma widh Kariaporten, eller och i Porten widh Släts Bron, för them som ankomma widh Sikanimi: Och ther medh är han frij och otistalt, i sällande och köpande.

VIII.

Men then som sådant Gods förer, at thet icke vthan stort hinder eller drögmähl kan mätas eller wägas straxt widh Tullhuset, then tager Mercke at thet förtullat är efter ägandens vthfågning, såsom och en Sedel af Tullnåren huru högt thet är angifwit och förtullat, och ther medh går til Mätaren som ther til Eedsworen är, hwilken Spanmålen och annat slike vpmäta skal. Men Weden blifwer vstaplat i Gampnar, och Hödt vpkidrt i Lasecal, etc. Och efter som thet ther befianes, ther efter skal sedan göras reede före emot Tullnåren, dijt han som Godset äger, skal sig förfoge, och efter Mätarens bewijs giöra klart för sig, straxt på tijnman. Hwar och Tullnåren märker, at någon sitt Gods thet han uppå sitt Skipp eller Skuta

inne hafwer, falskeligen ansäger, så skal han sätta wacht uppå samma Skipp eller Skuta, när thet ankommer til Staden, så at thet intet utskippas eller föres utaf, förr än han gifwer Ståthollaren thet om tillkänna: Hvilken sedan skal hafwa macht thet antingen på Hans Kongl. Maj:s wägn för så mycket som thet ansagdt är til at utköpa och behålla, eller och låta upmåta och wäga, och Toll thet af taga, som förbemålt är.

IX.

Allt thet som inkommer och föres til Stadz, som anten förndtas, förtåras, förslijtas kan, thet ware sig lefwandes eller dödt, qwickt eller oqwickt, skal förtullas effter Ordningen, förr än thet i något Hus eller Bod må införas, eller utur Båt, Wagn eller Slåda utlastas. Men när Landz- eller Stadzmannen hafwer förtullat hwad han förer til Stadz, så är han frij.

X.

Hästar och sielfwe Båterne, så och Oxarne som för Lasten gå, och icke sällas, utan Bonden reeser af och an med, the äre frij för Tullen. Men hwad som sällas, eller til sljtes är arnat, thet gifwer Tull.

XI.

Kommer någon Bonde eller Landzman med Last Landwägen, och drager genom Staden, icke brytandes sin Last, eller sällandes thet något af, then är frij för Tullen. Doch skal när sådana komma, förordnas them en Knecht som ledsagar them genom Staden, hvilken skal hafwa med sig ett Märke, huru många Hästar, Slådar eller Wagnar the äre: Och thet skal han leffrera Tullnären i then Porten thet the vidraga, och åter taga af honom ett Märke igen, som swarar thet förre, och thet bära til sin Tullnär.

XII.

På thetta förbemålte sätt hålles med Tollen när Wahrurne komma in, och sällas af Landzman, eller föres i Borgare eller andre

andre Hus i Staden: Och thet med är Landzmannen och then som sällier frij.

Och skal thetta Ordning angå uti Wiborgs Städ then 6 Decemb. nu nästkommandes.

Ordning, hwareffter Kongl. Maj:t wil, at then lille Tullen, som uppå sidstaldne Riksdagh af menige Sweriges Riktes Ständer samtyckt och bewilliat blef, uti alle Städer öfwer hela Sweriges Rike utgifwas och tagas skal.

Actum Stockholm then 6. Decemb. år

M. DC. XXII.

I.

Först, skal allom kunnigt och witterligt wara, at Kongl. Maj:s Nådige willie är, at til samma Tulls utforbrande skole uppå the Staketet, som om Städerna opfattes, göras så många Portar, som thet nödorsteligen behöfwas, så at ingen in eller utur Staden komma kan, utthan genom samma Portar. Sedan skal förordnas ett Tullhuus wid hwar theta Porten. Til samma Tullhuus skole sig alle förfoge, som til Staden komma, at göra besked för hwad the medh sig föra: Och ingen skädes i Staden anten med Häst eller gåendes, medh mindre han sig först wid samma Tullhuus teer. Thet skal allt Godz och Wahrur, som til Staden föres til at sällas eller niderläggas, antecknas, och strax uppå tijman förtullas, utan någon drögmähl.

II.

Innan för hwatthera af samma Tullhuus skal förordnas en omständ pläs, som skal brukas för allmänna Torg: Thet skola the som af Landet ankomma medh sine Wahrur, Booskap, Hå, Wed, etc. hålla, til thet thet förtullat är: Och sedan måge the thet thet antingen sällas, eller och förat wijdare in i Staden, hwart the wela.

M m m m m 3

III. Dthi

III.

Vthi Stöstäderna skole och widh Sididan förordnas wise Tullhuus, för them som medh Skepp, Skutor eller Båtar til Staden komma, til hwilke Tullhuus alle skole lägga som til Staden Siöledes ankomma, anten ifrån Inrikes Städer eller ifrån Landet och Skäriegården, och thet gödra beskeed, och Tullen afläggia för hward the föra til Staden at sällia eller förtära. Och ingen drage för at Staden än han sig thet toedt, och beskeed tagit hafwer, och Tullen aflagd: Och skal hållas godh opsyn, at icke något införes anten i Boder eller Gårdar som icke förtollat är: Men sedan Godset widh Tullhuset förtullat är, så må äganden thet saaklöst införa vthi sin Bod eller Gård the han will.

III.

Ehoo som nu kommer til Staden, af hward stādth eller Condition och welkor han är, skal sig hoos Tullskrifwaren angifwa. Är han en Inbyggjande eller Bosittjande Adelsman, så påserer han, hans Hustru och Barn sitta och omolekerat medh sine Wagnar, Slådar och Båtar, utan all inquisition och ransakning, allenast medh sine Ristor, Skrin och Wägelkost. Men thet han hafwer någon Skuta eller stoor Jaarkost, och mera thet vthi, än hward han torff til sin och sitt medförljes skälige wägelkost, kan skee en rund tid at hielpa sig medh i Staden at förtära, thet skal anteknas och förtullas effter Ordningen. Alle andre skole sitt Gods och Wahrur antekna låta, och thet för än något sällies eller i Staden införes, förtulla.

V.

Vthi antekningen och förtollningen, så til Landt som til Wats, skal således tilgå. At om Sommarens skal Tullskrifwaren medh Wachteknechterne låta sig finna widh Porten och Tullhuset Kläckan fyre om Morgonen, vppå stelfwe laget. Och om Wintren Kläckan sex. Vthi liike mätto skal then Tullnären medh Wachteknechterne widh Stötullen låta sig finna om Som-

mame

maren widh fyra står om Morgonen, vthi sitt Tullhuus och Wachstuga: Och skal Tullskrifwaren effter som hwar ankommer, antekna hvars och eens namn, hwar han är hemma, eller hwem han tienar, och hward han förer. Och skal han hålla öfwer hwar Pergel een serdeles Book, och thet instrifwa alt hward som ankommer, med hans namn som thet förer. Och på thet intet må orätt angifwas, skal han hafwa en Edsworen Mätare och Wägare, hwilken thet strax på thman skal mäta, wäga och räkna alt thet som föres til Landt, med Håst, Wagn eller Slåda, eller elliest bäres in, eller drifwes lefwande. Ett troebett Laß Spanmål räknas för fyra Tunnor, ett eenbett Laß två Tunnor. Een Wagn med två Håstar räknas för fyra Tunnor, een Kärra med een Håst för två Tunnor: Och ett Foder vppå Håstebaak för een Tunna Spanmål. I liike mätto hward som på Skutor och Båtar införes, lefwande, eller i Tunnor och stycketaals, så at thet räknas kan, eller och så smått at thet strax målas kan, eller wägas. Men om thet är anten så mycket, eller lhoopblandat at thet icke mål och utan kostnad målas eller räknas kan, så skal thet effter ägandens angifwande och Kulla först wid Tullhuset förtullas, och sedan förwijfas in i Staden til Mätaren eller Wägaren, at målas, wägas eller räknas. Och thet något anten af orettenheet eller annat förseende icke finnes rättligen wara ansagd: Så skal thet samma på nytt tillfyllest förtullas. Och skal sådant med these Pergeler skee, så som är, allahanda Spanmål, Wed, Kohl, Hö, Halm, Kähl, etc. som med Skutor föres.

VI.

Så snart thet är rätt målt, wägit eller räknat, så skal Tullskrifwaren wiisa honom som thet förer Tullordningen, och vthi räkna Tullen för hwar Pergel: Och så skal han som Godset förer räkna i Tullnärens åsyn Penningarne, dock icke leffera them Tullnären i händer, vthan strax i Tullnärens åsyn kosta them in i en Kista ständande i Tullhuset, genom ett hjert håhl ofwan

oswan vppå giordt, så at Tullnären håller räkenskapen, och doch icke hafwer någre Penningar hånnder emellan. Samma Kista skal vara medh gode Låser försörgd, och Ståthollaren hafwa ther Nycklarna til. Och skal Ståthollaren hwar Onsdag sampt medh sin Secreterare gå på Tullhuset, ther anamma och öfwersee Tullnärens Räkning, så och sluta vp Kistan, och vchtaga Penningerne. Hvilke Penningar Ståthollaren genom sin Secreterare i antwardning skal anamma och vchi förwahrung hafwa. Och skole the collationera Räkenskaperna och Penningarne medh hwar andre, achtandes sitigt vppå, at Tullnären giör hward rätt och skialigt är.

VII.

Når nu Tullen är vtgiffven effter Ordningen, så tager then wågsfarande ett merckie af Tullnären, och når han til Cids kommer til Wågaren eller Måtaren, leffrerer han thet honom i hånnder, til Landz leffrerer han thet en wiß Karl som thet til blifwer förordnat, och håller widh then indre Porten som löper at Staden ifrån then affstängde Plazen ther the hålla skole medan the förtulla. Och ther medh är han frij och otiltalt, i sälliande och kiöpande.

VIII.

Men then som sådant Gods förer, at thet icke vthan stoort hinder eller drögsmåhl kan måtas eller wågas straxt widh Tullhuset, then tager Mercke at thet förtullat är effter ägandens vt sägning, såsom och en Sedel af Tullnären, huru högt thet är angifwit och förtullat, och ther medh går til Måtaren som thet til Sedsworen är, hwilken Spanmålen och annat slift vpmåta skal. Men Weden blifwer vpstaplat i Fambnar, och Höt vppfiört i Låkerat, etc. Och effter som thet ther besinnes, ther effter skal sedan giöras rede före emot Tullnären, dist han som Godset åger, skal sig försoge, och effter Måtarens bewijs giöra klaart för sig, straxt på tijnan. Hwar och Tullnären merker, at någon sit Godz thet han vppå sit Skipp eller Skuta inne haf

hafwer, falkteligen ansiger, så skal han sätta wacht vppå samma Skipp eller Skuta, når thet ankommer til Staden, så at thet intet vchskippas eller föres vthaf, förr än han gifwer Ståthollaren thet om tilkänna: Hvilken sedan skal hafwa macht thet antingen på Hans Kongl. Maj:s wågne för så mycket som thet ansagdt är til at vpköpa och behålla, eller och låta vpmåta och wåga, och Toll ther af taga, som förbemålt är.

IX.

Allt thet som inkommer och föres til Stads, som anten förnötas, förtåras, förslijtas kan, thet ware sigh leswandes eller dödt, qwicket eller oqwicket, skal förtullas effter Ordningen, förr än thet i något Hus eller Bodh må införas, eller vthur Båt, Wagn eller Slåda vtlastas. Men når Landz eller Stadsmanen hafwer förtullat hward han förer til Stads, så är han fri.

X.

Håstar och sielwe Båtarne, så och Oxarne som för Låsen gå, och icke sällias, utan Bonden reeser af och an med, the åre frij för Tullen. Men hward som sällies, eller til slytas är årenat, thet gifwer Tull.

XI.

Kommer någon Bonde eller Landzman medh Last Landwågen, och drager genom Staden, icke brytandes sin Last, eller sälliandes thet något af, then är frij för Tullen. Doch skal når sådana komma, förordnas them en Knecht som ledsagar them genom Staden, hwilken skal hafwa med sig ett Merke, huru många Håstar, Slådar eller Wagnar the åre: Och thet skal han leffrera Tullnären i then Porten ther the vdraga, och åter taga af honom ett Merke igen, som swarar thet förre, och thet bära til sin Tullnär.

XII.

På thetta förbemålte sätt hålles med Tollen når Wahrungne komma in, och sällias af Landzman, eller föres i Borgare eller

R u n n n

andre

andre Hus i Staden: Och ther med är Landzmannen och then som sällier frij.

Och skal thenna Ordning angå vthi Stadh then nu nästkommande.

Ordningen vppå then Lilla Tullen.
Införsten.

Hvete	—	—	—	—	3
Hvetemiöl	—	—	—	—	3 1/2
Skrådt Hvete miöl	—	—	—	—	4
Sichtat Hvete miöl	—	—	—	—	4
Rog	—	—	—	—	4
Rogmiöl	—	—	—	—	4
Skrådt Rogmiöl	—	—	—	—	4
Sichtat Rogmiöl	—	—	—	—	4
Malt	—	—	—	—	3 1/2
Korn	—	—	—	—	2 1/2
Biuggmiöl	—	—	—	—	1 1/2
Korngryn	—	—	—	—	1 1/2
Tunna { Haffra	—	—	—	—	3
Haffmergryn	—	—	—	—	1
Erter	—	—	—	—	3
Bönor	—	—	—	—	3
Hvetebröd	—	—	—	—	3
Rogbröd	—	—	—	—	3
Öhl	—	—	—	—	1 1/2
Atticka	—	—	—	—	2 1/2
Kähl	—	—	—	—	3
Roswor	—	—	—	—	1
Morörter	—	—	—	—	1
Perfillie	—	—	—	—	1
Palsternackor	—	—	—	—	3 1/2

Dre.

Salt

Salt Riött	—	—	—	—	4
Salt Lox	—	—	—	—	12
Salt Eijf	—	—	—	—	4
Salt Torst	—	—	—	—	4
Salt Strömming	—	—	—	—	4
Salt Fjd	—	—	—	—	4
Salt Öhl	—	—	—	—	12
Salt Broxen	—	—	—	—	4
Salta Gädde	—	—	—	—	4
Ännan Salt Fiff	—	—	—	—	4
Kramp Sild	—	—	—	—	1
Morsk	—	—	—	—	1
Glansf Sill	—	—	—	—	10
Stånst Sill	—	—	—	—	6
Tunna { Böckling	—	—	—	—	8
Suur Miöl	—	—	—	—	1 1/2
Värun	—	—	—	—	3
Äpplen	—	—	—	—	2
Plommon	—	—	—	—	3
Kirsebär	—	—	—	—	4
Keene Nötter	—	—	—	—	2
Skalade Nötter	—	—	—	—	1
Enebär	—	—	—	—	2
Fiädrar	—	—	—	—	1
Lijnströ	—	—	—	—	8
Hampefrö	—	—	—	—	4
Kohl	—	—	—	—	1 1/2
Kalc	—	—	—	—	1 1/2
Äska	—	—	—	—	1
Säpa	—	—	—	—	1
Een { Kanna Brännewijn	—	—	—	—	1 1/2
Kanna Honing	—	—	—	—	1

Dre.

Gödd

R n n n n 2

Gödd Dre	12
Käfflings Dre	8
Koo	4
Stuut	4
Tiuur	6
Dwiga	2
Kalff	1
Gödd Kalff	4
Fäär	1
Lamb	1
Bock	1
Geet	1
Kiisblit	1
Killing	1
Gammalt Swijn	2
Yngt Swijn	1
Grijs	1
Gäås	1
Höns	1
16. Kycklingar	1
20. Hönse Ägg	1
20. Äde Ägg	1
Kalkunst Hane	1
Kalkunst Höna	1
Anke	1
Liäder Hana	1
Liäder Höna	1
Dre Hana	1
Dre Höna	1
Ferpe	1
Hara	1
Canin	1
And	1

Styc-
fet.

Dre.

Arta	1
Äda eller Gudung	1
Äla	1
Sträckia	1
Grißla	1
Tråna eller Häger	1
Swärta	1
20. Kramsfluglar	1
20. Starar	1
20. andre Småfluglar	1
Köft Lax	1
Kyße Dwelt	1
Kyja	1
Drehuud	2
Koohuud	1
Bockskin	1
Kalffskin	1
Siälskin	1
Färskin	1
Lambskin	1
Elghuud	8
Hortehuud	3
Keenshuud	1
Kött Käffskin	1
Biurskin	4
Hwitt Käffskin	1
Otterskin	3
Yng Otter	1
Korb Käffskin	1
Swart Käff	12
Looskin	18
Mårdskin	1

Styc-
fet

I.

Dre.

Arta

R n n n n 3

Paar

I.	Paar Sablar	—	—	—	20
	Wargestin	—	—	—	5
	Swart Bidrnstin	—	—	—	5
	Gement Bidrnstin	—	—	—	3
	Timber Hermelijn	—	—	—	4
	Timber Gråwerck	—	—	—	1 1/2
En Boin Twål	—	—	—	4	
I. Lissp.	Smör	—	—	—	1 1/2
	Falg	—	—	—	1 1/2
	Ost	—	—	—	1 1/2
	Humbla	—	—	—	1 1/2
	Ferft Kidtt	—	—	—	1 1/2
	Tort Oxekidtt	—	—	—	1 1/2
	Tort Fårkidtt	—	—	—	1 1/2
	Tort Getekidtt	—	—	—	1 1/2
	Flåst	—	—	—	1 1/2
	Rökt Sijf	—	—	—	1 1/2
	Torr Jid	—	—	—	1 1/2
	Torr Braxen	—	—	—	1 1/2
	Torr Gåddor	—	—	—	1 1/2
	Annan torr Fist	—	—	—	1 1/2
	Finste Gåddor	—	—	—	1 1/2
	Koeker	—	—	—	1 1/2
	Hwitling	—	—	—	1 1/2
	Cabelau	—	—	—	1 1/2
Nåfwer	—	—	—	1 1/2	
Bast	—	—	—	1 1/2	
Lijn	—	—	—	1 1/2	
Hampa	—	—	—	1 1/2	
Bll	—	—	—	1 1/2	
Stålspett	—	—	—	1 1/2	
Hwitt Wax	—	—	—	1 1/2	

Ore.

Wax

I. Lissp.	Wax	—	—	—	8
	Senap	—	—	—	2
	Bllegarn	—	—	—	3
	Pussegarn	—	—	—	1
	Notegarn	—	—	—	3
	Blågarn	—	—	—	1 1/2
I. Lissp.	En Wåla Långor	—	—	—	1 1/2
	1. Wåla Baggetorst	—	—	—	1 1/2
I. Lissp.	1. Bundi torre Flundrar	—	—	—	1 1/2
	Gåddor	—	—	—	1 1/2
Ferste	Braxen	—	—	—	1 1/2
	Ruder	—	—	—	1 1/2
	Abborer	—	—	—	1 1/2
	Lax	—	—	—	1 1/2
	Sijf	—	—	—	1 1/2
	Usp	—	—	—	1 1/2
	Jid	—	—	—	1 1/2
	Uhl	—	—	—	1 1/2
	Strömming	—	—	—	1 1/2
	Annan ferft Fist	—	—	—	1 1/2
En aln	Lårefte gement	—	—	—	1 1/2
	Walmar	—	—	—	1 1/2
	Blagarn	—	—	—	1 1/2
Ett	Paar Skoor	—	—	—	1 1/2
	Paar Blstrumpor	—	—	—	1 1/2
	100. Paar Ryske Handstar	—	—	—	32
	Winter Lash Hd	—	—	—	1 1/2
	Sommer Lash Hd	—	—	—	1 1/2
	Twebet Lash Kastwed	—	—	—	1 1/2
Senbett Lash Kastwed	—	—	—	1 1/2	

Ore.

1/2 deel of thes wårde i Pensningar.

Ore.

Ett

I.	{ Ett Loh Granwed	1
	{ Loh Råwed	1
	{ 20. Kerfwar Halm	1
I.	{ Tolfft Bättenbräder	3
	{ Tolfft Tälliebräder	1
	{ Tolfft Sågebräder tije allnar lång	1
	{ Tolfft Sågebräder sex allnar lång	1
I.	{ Timberståck	1
	{ Bieffe	1
	{ Plankestock	1
	{ Spärre	1
	{ Spijra	1
	{ Tilla	1
	{ Slåda med Snidkar wercke	3
	{ Gemeen Slåda	1
	{ Halffrunna Såd	1
	{ Fierdings Såd	1
	{ Gambn Kastwed	1
	{ Brygge Granwed	1
	{ Staffrum Wed	1
	{ Klöff Råfwer	1
{ 100. stoort Råfwer	1	
{ 100. smått Råfwer	1	
{ 100. Tegel	1	
{ 100. Bandstaker	1	
{ 100. Enbredd Spijk	1	
{ 100. Twebredd Spijk	1	
{ Gång Håstefkor	1	
{ Gång Söm	1	

Dre.

Tällie

Uc- handa	{ Tällie Steen	—	} $\frac{1}{2}$ deel af thes wär- de i Pen- ningar.
	{ Smijde	—	
	{ Tråwerke	—	
	{ Bryggekär	—	
	{ Eketimber	—	
En styl	{ Tunnerwerke	—	} Dre.
	{ Masterrån	—	
	{ Fiskeredskap	—	
	{ Drottat Hwete	—	
I. Lisp.	{ Drottat Rog	—	} Dre.
	{ Drottat Korn	—	
	{ Drottat Haffra	—	
	{ Rågle Koppar	—	
I. Lisp.	{ Gryte Koppar	—	5
	{ Gammal Rågle Koppar	—	$3\frac{1}{8}$
	{ Gammal Gryte Koppar	—	$2\frac{1}{2}$

Andre Parseler som här intet införde äre, gifwes
 $\frac{1}{2}$ deel af thes wärde i Penningar.

Ordning, för Riötmonglare och huruledes Accijsen af alle-
handa Riött fordras skal. Actum Stockholm
then 11 Decemb. 1622.

I.

§ 1. Thet Första: Skal wtht alla Städer i Sverige, efter
hwar Stads lägenheet och på belägne Ortar förordnas fer-
deles Huus, medh twenne rum wthi, thet ena skal brukas för
slachtare Huus, thet all Boskap som i Staden infommer och
säljas, ehwad namn then hafwa kan, slachtas skal. Det andre
rum:
D o o o

rummet skal brukas för Kidttfrängel. Vthi hwilket skal wara en Wägh: Och skole ther vthi alla Kidttmånglare i Staden hafwa thesas ferskilte läste Bodar, såsom och hwar sin Wägh, siior til Fem Pund, ther medh han kan sälja hwarlom och enom så mycket Kidtt han begärrar.

II.

Vthi hwar Stadh skole wara wise tillsförordnade Kidttmånglare, så många som Ståthollaren samt Borgmästare och Rådhus kunne besinna af nöden wara. Hwille alle skole hafwa thesas Bodar och wise Rum vthi samma Kidttfrängel, och wara widh then förmögenheet, at the Kidttmånglare handelen vthan någons klagan wäl uppehålla, och förläggia kunne. Och skole samma Kidttmånglare wara Konungenom och Stadenom, trogne och rätt rådige vthi thesas Embete, och sigh rättte efter the Uricklar som i thenna Ordningh författade äre, widh sådant Pen och Kraft, som widh hwarthere Puncten förmåles.

III.

När Kidttmånglaren wil något låta slachta, så skal han hos Orsynesmannen först låta föra til Bookz, hwad Bostap thet är, hwart slag för sigh, och huru mycket han wil låta slachta uppå hwar gång, och så fordra tilstånd och befallning af Orsynesmannen, at slachtaren må thet slachta. Gidr någon Kidttmånglare annorledes och icke låter thet teckna först til Bookz, böte Konungenom, Stadenom och Målsägandenom 20. Mark til tresskiptes.

IIII.

Ingen Kidttmånglare skal annorstädes något låta slachta, vthan allenast i Stadgens rätta Slachtare Hus, och när Slachtaren hafwer slachtat, skal Kidttet sedan thet alt reenligt pyntat är, föres in i Skränglet och ther uppå Wägen wägas och beses, om thet är så gott och hälsofamt som thet wara bör. Såsom och af Orsynesmannen uppskrifwes huru mycket af hwart slag

slag hwar Kidttmånglare hafwer wäget. Och sedan må han thet ther sällia, hwem han thet wil i stort eller smått, blifwer någon Kidttmånglare beslagen ther medh at han annorstädes låter slachta, eller wil Kidttet owägit och Orsynesmannen oårhspordt til Salo inslinga, så skal samma Kidtt wara förbrutt til Hospitalet, och böte ther hoos 40. Mark Konungenom, Stadenom och Målsägandenom til tresskiptes.

V.

Allt thet Kidtt som skal sällias i Staden, thet skal sällias i Stadgens Skrängel eller Kidttbodar, och inge annorstädes, ingen skal och något Kidtt måge sällia vthan rätt Kidttmånglare som ther til förordnade äre. Fins efter thenne dagh någon som något Kidtt, ehwariehanda slag thet hälst wara kan, sällier eller saalt hafwer, thet ware sigh Mangelstor eller andre. Så skole the samma Kidtt hafwa förbrutt vnder Hospitalet, och böte ther äfwan uppå 40. Mark til tresskiptes Konungenom, Stadenom och Målsägandenom. Och skole Kidttmånglare hafwa macht sådant Kidtt at optaga ehwar the thet finne. Och Borgmästare och Råd ther om tillenna gifwe, af hwem the samma Kidtt optagit hafwa.

VI.

Så snart Kidttmånglaren hafwer vthfäldt alt thet Kidtt som han hafwer haft tilstånd til at låta slachta uppå een gång och wägit, efter som thet i Booken infördt är, så skal han strax gå til Orsynesmannen, och honom leffwerera i Penningar Accisen, efter then Ordning som här efter föllier, och ther uppå tage en Zedel, at han klart för sigh giordt hafwer. Och thet så skal han giöra så offta han efter hwar Slachting hafwer vthfäldt sitt Kidtt.

VII.

Kidttmånglare skole och hafwa rätt Wicht och Wägh, och hwar och een låta bekomma skal för sine Penningar: Ther
Dooooz medh

medh Borgmästare och Rådth grant och noga inseende hafwa skole, at the ingen falskheet bruke. Blifwer Kiöttmånglaren beslagen at bruka falska Wicht, så skal han mista alt thet Kiött han så hafwer til Hospitalet, och böte 400. Mark Konungenom, Stadenom och Målsägandenom til trestiptes.

VIII.

Så skole och Kiöttmånglarna icke instinga någon siuk eller otidig Bostap ehwad thet hälst wara kan in i Slachtarehuset eller uppå wägen. Fins sådant medh Kiöttmånglaren, böte 40. Mark til trestiptes Konungenom, Stadenom och Målsägandenom.

IX.

Och skole Borgmästare och Rådth låte gifwe acht uppå, at Kiöttmånglaren icke sällier meere Been ibland Kiöttet, än som efter Penningarna wara bör, och hwar får skid för sitt, Besfinnes at Kiöttmånglaren för någon winst skal sällier meere Been ther ibland, och således någon bedrager, böte Konungenom, Stadenom och Målsägandenom 200. Mark til trestiptes.

X.

Såsom nu sagdt är om Kiöttmånglare så skole och alle the som i Städerne boendes äre, Borgare eller ehwille the hälst wara kunne, som någon Bostap mindre eller större til theas Hushåld och tåhring wele slachte låte, thet först ansåija hoos Opsynesmannen, hwad och huru myckit the wele låta slachta, och ther uppå tage besked til Stadzens Slachtare, och honom thet slachta låta: Och så snart som thet slachtat är, så skal then som Kiöttet äger, för än thet bärs vthur Slachtarehuset strax leffrera Opsynesmannen Accijsen, efter then Ordning som här efter förmåles.

XI.

Och skal ingen Borgare eller andre som i Städerne bo, måge låta slachta någon Bostap, ehwad namn then hälst haf

wa kan, vthi theas egne Hus eller Wårdar, vthan alt skal här efter slachtas i Stadzens råtta Slachtare Hus, och af Stadzens Slachtare. Fins någon Borgare eller annan som annorledes gör, eller icke säger Opsynesmannen til, och låter anskrifwa för än han låter slachta, så böte 40. Mark Konungenom, Stadenom och Målsägandenom til trestiptes. Doch måge Adelen i Städerne låta slachta i theas Hus och til theas egit Kiöke, Lamb, Kikar och Griser, behindrat och vthan Accijs. Men all annan Bostap skole the låta slachta vthi Stadzens Slachtare Hus.

Werdering uppå allehanda slagz Kiött, för hwad prijs thet skal sällias, och hwad ther af vthi Accijs gifwas skal.

Ifrån Fastelagen til St. Johannis.

Accijsen.

1. Lisp.	{ Fett 4½ Mark Medelmättigt Ringare 3. Mark }	{ Ore Stute Kod Qwige }	{ Kiött }	{ 1. öre 3. penn. 1. öre. 18. penningar. }
----------	---	----------------------------------	-----------	--

1. Lisp.	3½ Mark	{ Fårekiött Ewinkkiött }	Accijs 21. penningar.
----------	---------	-----------------------------	-----------------------

1. Lisp.	3. Mark	{ Vockekiött Getekiött }	Accijs 18. penningar.
----------	---------	-----------------------------	-----------------------

Ett Lispund	Ewrekiött 2½ Mark.	Accijs 15. penningar.
-------------	--------------------	-----------------------

Lamb sällias ifrån Jul och til Erichsmessa

stycketals och gifwas.

För 1.	{ Fett af the bästa - - - 5. Mark Medelmättigt - - - 4. Mark Ringare Lamb - - - 3. Mark }	Accijs	{ 1½ öre. 1. öre. ¾ pen. 1½ pen. }
--------	---	--------	---

Eller hwat

Doooo 3

Ifrån

Ifrån Johannis til Märtensmåso.

1. Lisp.	Fett 4. Mark Medelmåttigt	Dre Stute	Klött	Accijsen. 1. öre.
	Kingare 20. öre	Dwige		15. penningar.

1. Lisp. 3. Mark [Fårekloft
Ewinkloft] Accijs 18. penningar.

1. Lisp. 2½ Mark [Bockekloft
Getekloft] Accijs 15. penningar.

Ett Lispund Siurekloft 2. Mark. Accijs ½ öre.

Kalfwar och Grisar, sällies effter som the äre glödde och flore, och gifwes i Accijs hwar ¾ penning.

Och är til wetande at när Borgmästare och Rådth effter tidens lägenheet förändre wärdet på Wargelerne, så förändras och Accijsen, effter hwar två och trettionde Penning.

Sällier någon Klötmånglare något af thet medelmåttige Klöttet för thet bästa, eller thet ibland, eller thet femste för medelmåttigt, böte Wälsägandenom, Konungenom och Stadenom 40. Mark til treeskptes.

Ordning hwad Borgerskapet och andre som i Sta-

den boe skole gifwa i Accijs af thet the late slachta.

Styck.	10. Daler	Wödd Dre	- -	5. öre	} Accis.
	7. Daler	Käflings Dre	- -	3½. öre	
	3½. Daler	Siur	- -	1½. öre	
	3. Daler	Köo	- -	1½. öre	
	2½. Daler	Dwiga	- -	1½. öre	
	2. Mark	Kalf	- -	¾. öre	

3. Mark

Styck.	2. Mark	Fäär	- -	9. pen.	} Accis.
	20. öre	Geet	- -	7. pen.	
	12. öre	Lamb	- -	4½. pen.	
	12. öre	Killa	- -	4½. pen.	
	6. Mark	Ewijn	- -	18. pen.	
	1. Mark	Grijs	- -	3½. pen.	

Ordning huru hållas skal medh Slachtare.

I.

Wthi hwar Stadth skole af Borgmästare och Rådth förordnas wise Slachtare, the som samme Embete wäl hafwa lärdt, såsom thet sigh bör. Och skole the wara Konungenom och Stadenom trogne och rättträdige, och sigh i alle måtto rätt effter the Artiklar som här författade äre, wedh sådant Pœn och straff tilgiörandes, som ther hoos förmåles.

II.

Ingen skal i Städerna fördrisse sigh at slachta någon Boskap, ehwad Boskap thet hållt wara kan, hwarken för Klötmånglare eller andre, vthan Stadzens rätta Slachtare som thet til förordnade äre. Fins någon som låter sigh bruka til at slachta, vthan thet som är Stadzens Slachtare, böthe 40. Mark Konungenom, Stadhenom och Wälsägandenom så offta han thet gör.

III.

Allte the som wæle något låta slachta, Borgare, Klötmånglare eller andre i Staden, the skole föra thetas Boskap i Stadzens Slachtare Huus, och thet slachta låta, och icke i thetas egne Huus eller Gårdar, widh sådane boot som i Klötmånglare Ordningen förmåles.

III.

När Slachtaren skal något slachta, så skal han först låta wissa sigh Wpsynesmansens Bedel thet uppå, at han må slachta, såsom

såsom och huru mycket, och hwad Boskap han skal slakta, hwilken Jedel han skal behålla hoos sig, til thes han fordras igen af Opsynesmannen. Slaktar han elliest och icke hafwer Opsynesmannens Jedel eller befallning ther uppå, böte 40. Mark Konungenom, Stadenom och Målsägandenom til tresskriptes.

V.

Slaktaren skal wara förpligtat för then Lön han bekommer, reenligen och wäl at slakta, och således laga, at Bloden wäl afrinner, och Kidttet så wäl som alt annat effter slachtingen faller, blifwer reenligen pyntat och handterat: Giör han ej så, och then som låter slakta klagar ther vthöfwer, hafwe förwärdat sin slaktare Lön. Och böte ther til 20. Mark Konungenom, Stadenom och Målsägandenom til tresskriptis. Och skal Slaktaren bekomma i slaktare Lön för hwart stycke som här effter förmåles.

VI.

Så skal och Slaktaren icke slakta någon otidig eller siuf Boskap, eller och förhielpa Kidttmånglaren sådant instinga uppå Wågen, ibland thet som gott är: Fins han annorlunda giöra, blifwe af medh sitt Embete, och få thet aldrig igen och böte 40. Mark Konungenom, Stadenom och Målsägandenom til tresskriptes.

VII.

Then som först leffwererar Slaktaren, Opsynesmannens Sedel, at honom skal han först slakta. Giör han thet icke, vthan slaktar först at them som senare kommer, böte Målsägandenom och Stadenom så mycket som slaktare Lönen borde wara. Bemålte Sedlar skole antwardas honom vthi Slaktare Huset, när Boskapen som slaktas skal tijt ledes.

VIII.

Unge Kalfwar skal Slaktaren slakta under 4. Weckor gamla, intet Lamb eller Kille under 4. Weckor, och unge Griser under

under 3. Weckor gamle. Han skal och icke slakta några dyntige Swijn. Men ther han thet orettandes giör, och sedan Kidttet är rent giördt, märker at thet för vngt eller och dyntigt är, så skal han Opsynesmannen ther om tillkänna gifwe, giör han ej så, vthan tigger ther medh stilla, böte 10. Mark til tresskriptes, Konungenom, Stadenom och Målsägandenom.

IX.

Hwart Fierdedeels Åhr skal Opsynesmannen fordra sine Sedlar igen af Slaktarne, och them collacionera emoot Accijlen af them som hafwa låtet slakta, ther vthaf til at förnimma om ther medh är stedt rätt eller ej.

Ordning hwad Slaktaren bör hafwa i Lödn för thet han slaktar at Kidttmånglarna.

Dre	—	—	—	—	—	6
Stuut	—	—	—	—	—	4
Tiur	—	—	—	—	—	4
Koo	—	—	—	—	—	4
Qwiga	—	—	—	—	—	4
Bock	—	—	—	—	—	3
Geet	—	—	—	—	—	2
Fäär	—	—	—	—	—	2
Lamb	—	—	—	—	—	1
Kille	—	—	—	—	—	1
Gammalt Swijn	—	—	—	—	—	6
Vngt Swijn	—	—	—	—	—	4

För I.

Dre.

För bemålte Lön skal Slaktaren hålla Wedh och Lius til slachtingen, giöra reent och vphängia Kidttet.

P p p p

Orde

Ordnung hwad en Slachtare bör hafwa när han
slachtar åt en Borgare, eller annan Stadzens
Inwånare.

För I.	Ore	—	—	—	1. Mark	} Ore.
	Stuut	—	—	—	6	
	Tiur	—	—	—	6	
	Koo	—	—	—	6	
	Qwiga	—	—	—	6	
	Bock	—	—	—	1	
	Geet	—	—	—	1	
	Fådre	—	—	—	1	
	Lamb	—	—	—	1	
	Kille	—	—	—	1	
Gammalt Swijn	—	—	—	1. Mark		
Vngt Swijn	—	—	—	6		

För bemänte Lön skal Slachtaren hålla Wedh och Lius til
slachtningen, gibra reent och sönderhugga och insalta Kidttet.

Ordnung, om Bakare och Bakning, och huru Accijsen af
Bakning utgifwas skal. Actum Stockholm
år 1622.

¶ Dett skal wthi alla Städer dsuwer heele Riket förordnas wisse
Bakare, så många i hwar Stad som Ståthollaren eller
Fougden, sampt Borgmestare och Rådth kunne pröfwa och be-
finna nödige äre: Swilke skole wåra Konungenom och Stades
nom trogne och rättträdige wthi thesas Embete, och sigth effter
thesse författade Articlar rättte, widh sådant straff tilgiörandes,
som ther hoos widh hwartthere förmåles.

I.

Ingen skal i Städerne något Bröddh til sällio baka, eller
och sällit holla, thet ware sigth hwete- eller Rogbröddh grant
eller

eller grofft, ehwad Bröddh thet helst är: Wthan rättte Bakare,
som wti Embetet äre, och skal alt Brödd sällit hollas och sällias i
rättte Bakare Bodhar, och inge annorstädes i Staden. Fins
någon annan som Bröddh til sällio bakar, eller och sällit holler
och sällier, än som rättte Bakare och i Bakare Bodher, thet
ware sigth Mångelskor eller andre hwilke the helst wåra kunne,
hafwe förbrutit samma Bröddh som han tå sällit hafwer, til
Hospitalet, och böte Konungenom, Stadenom och Målsågan-
denom Fyretije Mark. Doch må Bakaren sällit hemma sällie
sitt Bröddh hwem han wil.

II.

Bakarne skole baka och sällie thesas Bröddh effter rättt Wicht
effter then Ordnung som ther uppå gidrs: Sällier han mindre
eller ringare Bröddh än som thet effter Ordningen til Wicht wa-
ra bör, misse Bröddet til Hospitalet och böte Konungenom, Sta-
denom och Målsåganndenom 100. Mark til trestiptes.

III.

Icke skole och Bakarne blande Krijska eller något annat i
Degen som kan skada Bröddhet, eller then som thet förtåhret.
Fins sådant medh någon, böte Konungenom, Stadenom och
Målsåganndenom 100. Mark til trestiptes.

III.

Så skole och Bakare gifwa Accijs uthaf hwad som the ba-
ka och sällie: Men effter owist at huru myckit hwar och een
bakar, och thet om icke så ransakas kan, thesöre skal Accijsen
lådes på Bgnerne således, at then Bakare som hafwer så stoor
Bgn, at han om dagen kan baka een Tunna Hwete midl och
een Tunna Rogmidl, han skal gifwe om dagen at Banen fyre
öre för så många Söknedagar som äre i året. Ut och Bgnen
större, så skal gifwas thet af så myckit mehre. Samma Accijs
skal af Bpshnesmannen upbåres hwar Månadh, och Bakaren
ther

P p p p p 2

therpå gifwas en Zedel, at när åhret är uti, kan så ransakas om han hafwer rätt vthgiffvit eller ej.

V.

Borgerskapet och andre som i Städerne bo, och wile beholla theres Bgnar til bakning. The skole gifwa Accijs theras. Nembligen af een Bgn som the wile baka allehande slags Swete Brödh, strådt Rogh Brödh och Hårle Brödh vthi, gifwes om åhret sex Daler. Af en Bgn som the wile baka allenast Spissebrödh vthi, gifwes om åhret sex Mark. Alla the som icke således wile gifwa för theres Bgnar, the skole låtha riswa them neder. Samma Accijs skal af Bpsynesmannen upbåres up på 4. Terminer om åhret, hwilken och så skal låte ransake hwem som hafwer sin Bgn behollin, och om han bakar ther vthi, eller ej, och hwad han bakar.

VI.

Gifwer sigh någon an, at wile allenest baka Spissebrödh vthi någon Bgn, och befins doch at han bakar ther i grant Brödh, miste strax Bgnen och böte 80. Mark, Konungenom, Stadenom och Målsågandenom til treektpes.

VII.

Angifwer sigh och någon, at slå sin Bgn neder, och låter doch baka hoos någon annan Borgare, som Bgn hafwer: Både the hwarthere både then som låter baka och then som Bgnen åger 40. Mark til treektpes, Konungenom, Stadenom och Målsågandenom, och Bgnen slås neder och byggies ej mere up igen.

VIII.

Hwart Fierdedels åhr skole Tillsynesmännen holla ransaking huru många Bakvgnar som i Stadenom finnes.

Ord

Ordnung huru Swetebrödh och Rogbrödh skallas skal efter som köpet på Spannemålen up och neder stiger.

När een Tunna Swete galler	}	Stige så en fyrfts Ringla	8 Mark	12 $\frac{1}{2}$	} Lodh.
			9 Mark	11 $\frac{1}{2}$	
			10 Mark	10	
			11 Mark	9 $\frac{1}{2}$	
			12 Mark	8 $\frac{1}{2}$	
			13 Mark	7 $\frac{1}{2}$	
			14 Mark	7 $\frac{1}{2}$	
			15 Mark	6 $\frac{1}{2}$	
			16 Mark	6 $\frac{1}{2}$	
			17 Mark	5 $\frac{1}{2}$	
			18 Mark	5 $\frac{1}{2}$	
19 Mark	5 $\frac{1}{2}$				
20 Mark	5				
			Roghbrödh.		
När een Tunna Rogh galler	}	Stige så i fyrfts Brödh	6 Mark	30	} Lodh.
			7 Mark	25 $\frac{1}{2}$	
			8 Mark	22 $\frac{1}{2}$	
			9 Mark	20	
			10 Mark	18	
			11 Mark	16 $\frac{1}{2}$	
12 Mark	15				

Ordnung, huruledes skal hållas med Bryggningar och hwad Accijs ther af gifwas skal. Actum Stockholm åhr 1622.

I.

I det Första. Skole vthi alle Städer öfwer heela Riket ket uppå belagne Orter vprättes wise Bryggehuus, och för

P p p p p 3

förordnas så många Bryggare, som Ståthållaren eller Fouge den, sampt Borgmästare och Råd h kunne pröfwa vthi hwar Stadh nödige wara. Samma Bryggare skole wara så förmögne at the Staden medh bryggande vthan något mangel wäl vpehålla kunne, och altid hafwe Dhl i förråd heele eller halftwe Laste tahls, eller Tunna tahls i sänder til at sälla. Och skole the vthi thesas Embete wara Konungenom och Stadenom, trogne och råtttrådige, och sigh effter these författade Artiklar rätte, widh sådant straff tilgibrandes som thes hoos förmåles.

II.

Når Bryggiaren wil bryggia, så skal han för än han tänker vnder, gå til Opsynesmannen, och ansäija huru mycket Malt han then gängen wil bryggia, hwilket Opsynesmannen straxt granneligen skal tekna til Books, och Bryggiaren thes vppå een Sedel gifwa, at han sigh tedt hafwer: Länder någon Bryggare vnder, eller brygger för än han hafwer sigh angifwit och tagit besteed hoos Opsynesmannen, böte 40. Mark, til treskipes, Konungenom, Stadenom och Målsägandenom.

III.

Så snart Bryggiaren hafwer brygdt och Dhlet försäldt, så skal han straxt præsentera sigh hoos Opsynesmannen medh then Sedel han honom gifwit hafwer, och genast afläggia Accijsen för thet han then gängen brygdt hafwer: Och skal han gifwa af en Tunna Dhl 2. öre, en Tunna Swagt Dhl 1. öre, och af en Tunna Spijsöhl en halff öre vthi Accijs: Når Accijsen således är aflagd, skal Opsynesmannen gifwa Bryggiaren en annan Sedel igen, at han för then Bryggningen alt klart giordt hafwer.

III.

Ingen Bryggare skal hafwa macht något Dhl Kannetahls at vtsälla, vthan allenast hele eller halftwe Lästetahls, eller Tunnetahls, bestås Bryggiaren at han något Dhl Kannetahls vth

vthfällier, miste sitt Embete, och så thet aldrig åter, och böte thes öfwan vppå 40. Mark til treskipes Konungenom, Stadenom och Målsägandenom.

V.

Starckt Dhl skole Bryggare, som tunnedhl sälla, i brygge ge $1\frac{1}{2}$. Tunna effter hwar Tunna Malt och eij swagare. Brygger någon swagare Dhl och sällier thet doch för lijka medh $1\frac{1}{2}$. effter Tunnan, och blifwer medh beslagen, så skal han hafwa förbrutit samma Dhl til Hospitalet, och böte thes hoos 40. Mark til treskipes Konungenom, Stadenom och Målsägandenom.

VI.

Bryggare skole hafwa rätte Tunnor effter Stadens måhl, thes vthi the sällie thesas Dhl, så at then som thet köper icke blifwer thes med bestwiken: Giör han annorledes, och thet i sanning besinnes, böte 400. Mark til treskipes, Konungenom, Stadenom och Målsägandenom.

VII.

Så länge som Bryggare icke äre tilfyllest vthi Städerne, eller så många i hwar Stad, som Staden wedertorff, så måge Borgare och andre i Staden bo, bryggia hwar til sin nöd-torff och Husbehof, doch skal ingen fördrifte sigh til at bryggia eller vnderända, ehuru liten bryggning thet och är, för än han thes om hafwer gifwit Opsynesmannen tilkänna, och lättis anskrifwa huru mycket han brygger, och Sedel thes vppå tagit, så framt han thesöre icke skal böte, såsom vthi then 2. Punkten om Bryggare förmålt är.

VIII.

Når som Borgare och andre som i Staden boo hafwer brygdt, och thesas Dhl och Swagöhl i Tunnor inköpt, så skal lijka så han som Stadens Bryggare straxt gå til Opsynesmannen, och thes besteed giöre, för hwad han hafwer brygdt, och Accijsen genast afläggia, för en Tunna Dhl 1. öre, för en Tunna

Tunna Swagöhl $\frac{1}{2}$ öre, och för en Tunna Spisöhl $\frac{1}{4}$ öre, och ther uppå skal han taga besked hoos Opsynesmannen, at han Accijsen betalt hafwer.

IX.

Ingen Krögare eller then som Dhl sällier Kannetahl vthi Städerna, skal måge något Dhl stelf at bryggia, thet ware sig större eller mindre bryggningar, vthan alt sådant Dhl skal bryggias af Stadens Bryggjare: Beslås någon annorledes at giöra, miste sin Krögare rätt, och så then aldrig igen, och böte ther til 40. Mark til trestiptes Konungenom, Stadenom och Målsägandenom.

X.

Borgare och andre i Stadenom boendes, som icke Krögare äre, och welse köpa Dhl, Sötöhl eller Spisöhl af Bryggjaren, skole sig först angifwa hoos Opsynesmannen, och ansäija hwad, eller huru mycket the welse köpa, och ther uppå tage en Sedel til Bryggjaren. Och straxt afläggia Accijsen, af een Tunna Dhl 1. öre, en Tunna Sötöhl $\frac{1}{2}$ öre, och en Tunna Spisöhl $\frac{1}{4}$ öre. Sedan må han thet obehindrat köpa. Och skole Bryggjaren icke sällia något Dhl, förr än the hafwa Opsynesmannens Sedel ther uppå: Sällier han elliäst, böte 40. Mark Konungenom, Stadenom och Målsägandenom.

Ordning för Krögare som sällia Swenske Dhl, och huru the Accijsen vthgiffwa skole. Actum Stockholm
år 1622.

I.

Skole i hwar Stad vthöfwer heela Riket förordnas wise Krögare til at sällia Swenske Dhl, så många som Stads hållaren eller Fougden, samt Borgmästare och Rådhuskunne pröfwa nödige twara. Hwille skole twara Konungenom och Staden

Stadenom trogne och råttredige, och sig efter these författade Artiklar rätt, widh thet straff som ther hoos förmåles.

II.

These Krögare måge sällia Swenske Dhl i Staden Kannetahls, innan och vthan Hus, och inge andre: Sällier någon annan Dhl Kannetahls än then Krögare som ther til förordnat är, han ware sig Borgare eller annan, hwilken han hålft wara kan, miste sitt Dhl thet han tappat af til Hospitaller, och böte Konungenom, Stadenom och Målsägandenom 40. Mark til trestiptes.

III.

Ingen Krögare som Swenske Dhl sällier, skal sällia någre Fremmande Drycker, Wijn eller Dhl, ej heller något Brännewijn, beslås han ther medh, miste Drycken som han tappat af til Hospitaller, och böte 40. Mark Konungenom, Stadenom och Målsägandenom til trestiptes.

III.

Alle Krögare som Swenske Dhl sällia, skole och tillike wara Gästgiffware, och hafwa thesas särdeles Taffor vthe hängtande, på thet then Fremmande man, som icke wil eller förmår liggia i dyrare Herberge, som Fremmande Drycker ständias vti, må weta hwar han kan för ringare tillända.

V.

Så snart som Krögaren köper Dhlet af Bryggjaren, så skal han thet ansäija hoos Opsynesmannen, och skrifwa låta huru mycket thet är, och af hwem han thet köper, och så genast Accijsen afläggia. Nemligen:

I.	{ Tunna Dhl — — — 4 }	Dre.
	{ Tunna Swag Dhl — — — 2 }	
	{ Tunna Spis Dhl — — — 1 }	

2999

Så.

Säger han icke Ohlet således an, och Accijsen aflägger, miste Ohlet til Hospitalet, och böte Konungenom, Stadenom och Målsägandenom 40. Mark til treestiptes. Ingen Krögare skal och något Ohl bryggie, wid sådant straff som i Bryggiare Artiklarne förmålt står.

VI.

Så skole och Krögare sällia theras Ohl medh Stadgens råttta Mätt, Kannor och Stop, så at the ingen ther med swijke eller bedrage: Blifwer någon besunnen ther med han brukar orätte Mätt, böte 200. Mark, Konungenom, Stadenom och Målsägandenom til treestiptes.

VII.

Vthi lika måtto skole och Krögare sällia theras Ohl effter then werdering som ther på satt blifwer, widh 40. Mark straff, Konungenom, Stadenom och Målsägandenom.

Ordning för Krögare och Gästgifware, och huru Accijsen af allahanda fremmande Drycker vthgiffwas skal.

Akum Stockholm år 1622.

I.

Drst, skole vthi alle Städer öfwer heele Riket förordnas swijke Krögare och Gästgifware, the som af Hans Kongl Maj:t ther vppå blifwa Privilegerade, och elliest så många som Ståthållaren eller Fougden, sampt Borgmästare och Råd pröfwat kunna och besinne vthi hwar Stadh nödige vara: Hvilke skole vara Konungenom och Stadenom trogne och råttträdige, och sigh effter these författade Artiklar rätte, widh thet Pæntilgiörandes som ther hoos förmåles.

II.

Ingen Krögare eller Gästgifware skal någon Främmande Dryck, Wijn eller Ohl i sin Källare inläggia, eller ansticka så

ta, för än han hoos Öfsynsmannen hafwer ansagdt och tekna lätit hwad slags Dryck thet är, huru mycket, och af hwem han köpt hafwer. Och ther vppå skal han taga en Sedel af Öfsynsmannen. Siör han eij så, vthan tager Dryckerne in för än the ansagde äre, miste Dryckerne til Hospitalet, och böte 200. Mark, Konungenom, Stadenom och Målsägandenom til treestiptes.

III.

Alle Krögare eller Gästgifware vthi Städerne skole hafwa theras serdeles Skölder och Taster vthe hängiande ther the bo, ther then wägsfarande man kan them känna vthaf. Och skole the vara försedde medh Locementer och allehanda nödtorffter och lägenheter, som then wägsfarande, och the som komma til them til Gäst kunne behöfwe och begäre för sine Penningar.

III.

Förvthan these skal ingen hwarcken Borgare eller andra i Städerne måge Kannetabls sällia eller vttappa någon fremmande Dryck, Ohl eller Wijn, widh förlust vppå thet Stycke, Ahm eller Tunna Wijn eller Ohl han tappat af, til Hospitalet, och ther hoos 40. Mark böter, Konungenom, Stadenom och Målsägandenom til treestiptes. Ther emoot skole these Krögare och Gästgifware vara förpligtade altidh at hafwa gode Wijn och Ohl i förråd Kannetabls at sällia för them som sådant begiära.

V.

Så skal och ingen Krögare eller Gästgifware måge hafwa mehr än enahanda slags Wijn vthi sin Källare til at vthtappa, så at then som sällier Kenst Wijn må eij sällia Spanst eller Franst, eij heller then som hafwer Franst Wijn, sällia Kenst eller Spanst, icke heller then som hafwer Spanst eller något annat starkt Wijn, at sällia Kenst eller Franst. Sammaledes skal och ingen hafwa mere än enahanda slags Fremmande

299992

Ohl

Dhl i Kiällaren at sällia. Doch må en Gästgifware hafwa ena handa slags Wijn, och enahanda slags Fremmande Dhl tillike i sin Kiällare såhlt, för sine Gåster skul. Item then som hafwer Spanst Wijn, må thet af hafwa allahanda slags, såsom och annat starkt Wijn thet hoos, förwhan Kenst och Franskt. Gior någon annorledes, miste thet slags Drycker som han således vofligen tappat, til Hospitalet, och böte 40. Mark Konungens nom, Stadenom och Målsåganden til trestiptes.

VI.

Skole och Krögare sälla thetas Drycker medh rådt Stadens Mått, Kannor, Stop och Quarter, så at the ingen thet medh bedrage och beswike. Blifwer någon beslagen thet medh, at han brukar orätt Mått, ehwad thet hålst är, böte 400. Mark Konungens nom, Stadenom och Målsågandenom til trestiptes.

VII.

Krögare skole icke sälla thetas Drycker och för högga priss än som the taxerade och satte äre, icke skole the heller sälla thetas Wijn eller Dhl Pipetals, Ahmetals eller Tunnetals. Fins thet annorledes, miste Dryckerne til Hospitalet och böte 40. Mark, Konungens nom, Stadenom och Målsågandenom til trestiptes.

VIII.

Hwart Fierdings Åhr, skole Krögare eller Gästgifware lesere Dphnesmannen Accijsen, som them af thetas Drycker Konungens nom gifwa bör, effter then Ordning, som här effter föllier, räknandes ifrån then tiden som the Dryckarne anskrifwe låte. Gior the eij thet, vthan länger thet medh försumme, böte Konungens nom, Stadenom och Målsågandenom 40. Mark til trestiptes.

IX.

Och skal ingen Krögare, såsom icke heller någon Borgare eller andre i Staden måge sälla något Fremmande Brännewijn, ehwad namn thet hålst hafwa kan, blifwer någon thet medh befur

befunnen, miste samma Fremmande Brännewijn til Hospitalet, och böthe Konungens nom, Stadenom och Målsågandenom 200. Mark til trestiptes.

X.

Borgare och andre som i Stadenom och vppå Malmerne boendes äre, och wele något Wijn eller Fremmande Dhl vthi thetas Kiällare inläggia til thetas eget Husbehoff, the skole äfwen så wäl som Krögare thet ansåija hoos Dphnesmannen, hwad slags Dryck thet är, huru myckit, och af hwem han thet bekommit hafwer. Och skola the thet af straxt Accijsen vthgifwa och lesiverera, nemligen halffparten mindre än som Krögare af thetas Drycker gifwa. Dvilken eij så gior miste Drycken til Hospitalet, och böte Konungens nom, Stadenom och Målsågandenom 40. Mark til trestiptes. Doch skole Adelen fritt hafwa vthan Accijs hwad Drycker som the sielfwe och vppå thetas egen bekostnad ifrån Fremmande Landh inbeställa, och straxt anten lägga i thetas Kiällare i Staden, eller och sicka genast til thetas Gårdar. Men liöpa the Dryckerne vppå något Skipp vthi Städerna, så skola the gifwa Accijs thet af såsom andre, effter then Ordningen.

Tagering vppå allchanda Fremmande Drycker, och hwad thet af i Accijs gifwas skal.

Swar Kanna,		Accijs.	
6 Mark	Claret	1 öre. 12	} Penninggar.
5 Mark	Maltwestet	1 öre. 6	
5 Mark	Petersement	1 öre. 6	
5 Mark	Canari Wijn	1 öre. 6	
4 Mark	Winfat	1 öre. 6	
5 Mark	Rugerst Wijn	1 öre. 6	
5 Mark	Dy Most	1 öre. 6	} 3 Mark
4 Mark	Kenst Wijn	1 öre.	

D q q q q 3

	Swär Kanna.	Accijs.	
3	Mark Franst Wijn	18	
1	Mark Swenskt Miöd	6	
2	Mark Lybest Miöd	$\frac{1}{2}$ öre.	
2 $\frac{1}{2}$	Mark Gynst Miöd	15	
3	Mark Littowst Miöd	18	
1 $\frac{1}{2}$	Mark S. Miöd	9	
2	Mark Nole Must	$\frac{1}{2}$ öre.	
1	Mark Zerbest Dhl	6	
1	Mark Brunkwitz Mumma	6	
6	öre Grieswoldz Mumma	4 $\frac{1}{2}$	} Penningar.
5	öre Kostock Dhl	3 $\frac{3}{4}$	
5	öre P. Fat Dhl	3 $\frac{3}{4}$	
4	öre P. Tunna Dhl	3	
2	öre Swenskt Dhl	1 $\frac{1}{2}$	
4	öre Wismars Dhl	3	
4	öre Stet. Dhl	3	
2	Mark Wijn Attikia	3	
4	öre S. Attikia	2	
4	öre Dyst Attikia	3	
		3	

När Dryckerne efter tiden och inköpet Taxeras högre, så gifs och meere Accijs ther af: Men när the werderas för ringare prijs, så gifs och mindre Accijs. Nemligen, altijdh then 32. Penningar.

Ordnungen för Månglare och Mångelstör, huruledes the skole handla, och hwad ther af i Accijs gifwas skal.
Aaum Stockholm år 1623.

I.

Skal i hwar Stadh öfwer heela Rijket efter Stadens laggenheit vprättas ett tämmeligt stoor Hus medh tree rum vthi,

vthi, på een beläglig ort, ther som Båtar kunne tillända: Vthi thet ena rummet skal wara ett wist tahl Månglare, som hafwa förmögenheet vthi stort eller Summor vpköpa Bast, Honning, Wax, Fless, Talg, Lius, Sielspeck, Kiökenfett, Hollenskt Söpa, Swenskt Söpa, Smäl, Senap, Löf, Arter, Böner, allehanda slags Bryn, allehanda slags Ost och Smör, som til Staden kommer Siöledes eller Landwägen, sösom och at hafwa fahlt Salt. Vthi thet andra rummet, skal wara ett wist tahl Månglare, som skole vpköpa allehanda slags ferst Fisk, och allehanda slags Torrfisk, sösom och allehanda slags Rimsalt Fisk, hwilke och skole hafwa salt Lax, Sill och Ähl, som til Staden kommer. Vthi thet tridie rummet skal wara ett wist tahl Månglare, som skole vpköpa allehanda slags Siö- och Landföglar, Harar, Kalkonehöns, Gås, Ankor, Höns, Kycklingar, Egg, och holla fahlt allehanda slags Lutfisk och tort Kidöt, så många skole wara i hwar Stadh, som Fougden samt medh Borgemästare och Rådth kunne pröfwa ther nödige wara, och Staden wäl vpholla kunne, och skole the vthi theras Handel wara Konungen och Staden råttredige, och sigh rättte efter these författade Artikler, wedh sådant straff tilgiörundes, som ther hoos förmåles.

II.

Vthi samma Hus skal wara en stoor Wichstäl och Wicht ther hoos, ther alle förbemelte Pergeler som wägas bör, skal wägas.

III.

Så skal och hwar och en Månglare hafwa sin egen Skääl och Wicht til 40. Skälpund rätt Wicht, medh hwilken han i smått skol wäga alt thet som wägas bör.

IV.

Ingen/ hwarcken Borgare eller annan, hwilken han hålft är, skal måge någre sådane Pergeler i stoor, smått eller styckes tahl at sälla, vthan then Månglare som ther til förordnat är,

är, beslås någon thet medh, miste thet han säljer til Hospitalet, och böte 20. Mark til trestiffes, Konungen, Staden och Målsåganden.

V.

Icke skal heller några Månglare sådane Parkeler annorstädes i Staden sällie, än vthi samma Månglarehus. Blör thet någon och blifwer tagen thet medh, miste Parkelerne han säljer til Hospitalet, och böte 40. Mark til trestiffes, Konungen, Staden och Målsåganden.

VI.

Bönder och andre som til Staden komma medh Smör och Talg, Wax, Bast, Flest, Ister, Siälspäck, Löt, Senap, Egg, Erter, Bönor, Kidkenfett, Lius, allehandas slags Bryn, Rimsalt Fisk, Torr Fisk, Ferst Fisk, Haarer, Gäs, och allehandas slags Eid- och Landfoglar, Kalkoner, Ankor, Kycklingar, etc. Skole inge annorstädes tillända, Siöledes eller ifrån Landet, än til samma Månglare Hus, eij heller skal Månglarne thet annorstädes vpköpa och hemligen i Månglarehuset inslingia, blifwer någon thet medh beslagen, miste thet som köpes eller säljes til Hospitalet, och böte Konungen, Staden och Målsåganden Penningar 40. Mark til trestiffes.

VII.

Allt thet som Månglare inköper, ehvad thet hälst är, eller och til at vthsälia, wil såhlt hafwa, thet skal han alt hoos Bysseendesmannen ansäija och vpkristwa låta, och i Månglarehuset väga, mäta eller räkna, och Sedel på taga, förr än han något thet af säljer, i stoort eller smått, försummar han thet, och säljer förr än thet är så skeedt, böte 40. Mark til trestiffes, Konungen, Staden och Målsåganden.

VIII.

Månglare skole så vthi thetas sälliande emoot fattige som riike bruka rätt Wicht, och thet med ingen swijska eller bedragas
Fins

Fins thet at någon annorledes gör, och thet kan honom görigen påtygat warda, böte 400. Mark til trestiffes, Konungen, Staden och Målsåganden, eller stånde sådant straff, som Lagh förmåler, än han eij botum orkar.

IX.

Och skal Inseendesmannen hafwa grant inseende med Månglare, at the icke bruka någon falskheet medh thet som the sälje, och anten något thet vthi innängia som intet vara bör, eller sälje ett för annat, eller något för bättre än thet är, sälje förderfwade Arter, Bönor, Bryn, gamle luchtande Haarer Fougler eller hwad thet hälst vara kan, fins någon thet medh böte 40. Mark, Konungen, Staden och Målsåganden til trestiffes.

X.

Så skole och Månglare altid sällie thetas Smör, Ost, Talg, Fisk, Erter, Bryn, Fougler, eller elliest hwad the hafwa såhlt, effter then werdering som thet vppå görs, och eij dyrare, sällier thet någon högre och finnes thet medh, miste Parkelerne til Hospitalet, och böte 12. Mark, Konungen, Staden och Målsåganden.

XI.

När Månglare hafwe alt thetas låtet til Booke föra hoos Inseendesmannen, huru mycket the af hwart slag kört hafwa, skole the fyre Weckor thet effter leswerera Bysseendesmannen sine Sedler igen, och straxt thernäst vthgiffwa Accijlen, effter then Ordning som här effter förmåles, försummar någon medh Zedelen, och Tullen eij således aflägger, böte Konungen, Staden och Målsåganden 40. Mark til trestiffes.

XII.

Allt Smör, Ost, Wax, Honung, Flest, Talg, Siälspäck, Kidkenfett, Torrskiff som vthristes skeppes, och mången eij för-
Ar r r r
må

må at köpa, the skole the låta genom Wågen wågas, och låta Pasera medh en Sedel til Tyffe Tullen.

Werberning vppå the Perzeler som Månglare. såla ja skole i thet första Rummet, och hwad ther af skal gifwas i Accijs.

Lijsp.	2½ Mark Vast	-	-	15
	23 Mark Wax	-	-	8 öre.
	5 Mark Fläst	-	-	1½ öre.
	7 Mark Talg	-	-	1¼ öre.
	10 Mark Lius	-	-	2½ öre.
	8 Mark Zster	-	-	2 öre.
	3 Mark Stålspett	-	-	2¼ öre.
	8 Mark Hollendst Såpa	-	-	2 öre.
	6 Mark Swenst Såpa	-	-	1¼ öre.
	5 Mark Kidkenfett	-	-	1¼ öre.
8 Mark Senap	-	-	2 öre.	

Reswen 3. öre Löt
Bottm 4. Daler Twäl

Pennin gar.

Lijsp.	18 öre Erone Erter	-	-	13½
	16 öre Gemene Erter	-	-	10 öre.
	12 öre Gråå Erter	-	-	9
	10 öre Swenst Bøner	-	-	7½
	8 öre Finste Bøner	-	-	10 öre.
	8 öre Finste Erter	-	-	10 öre.
	24 öre Bohwete Bryn	-	-	3¼
	28 öre Herse Bryn	-	-	2 öre.
	20 öre Haffe Bryn	-	-	17
	12 öre Korn Bryn	-	-	9
1 Mark Salt	-	-	1¼ öre.	
2 Mark Lunborgs Salt	-	-	1½ öre.	
7 Mark Skåregårds Smör	-	-	1¼ öre.	

7 Mark

Lijsp.	7 Mark Ulands Smör	-	-	1¼
	6 Mark Finste Smör	-	-	1¼
	6 Mark Norlands Smör	-	-	1¼
	7 Mark Smålands Ost	-	-	1¼
	8 Mark Westgöte Ost	-	-	2
	6 Mark Ulands Ost	-	-	1¼
	7 Mark Hollands Ost	-	-	1¼
	4 Mark Helsingö Ost	-	-	1
	5 Mark Grön och Hwijs Hollands Ost medh Commin	-	-	1¼
	4 Mark Hollands Curmans Ost	-	-	1¼
Lijsp.	Kanna 6 Mark hwijs Honung	-	-	1¼
	Kanna 4 Mark Honung	-	-	1

Öre.

Werberning vppå the Perzeler som Månglare såla ja skole i thet andra Rummet, och hwad ther af skal gifwas i Accijs.

Lampredas eller Meljen ögon.

Lijsp.	4. Mark	Lax	-	-	-
		Lorst	-	-	-
		Ruder	-	-	-
		Flundror	-	-	-
		Gös	-	-	-
		Birs	-	-	-
Lijsp.	3. Mark	Sijf	-	-	-
		Wedbor	-	-	-
		Laka	-	-	-
Lijsp.	1. Mark	Abborer	-	-	-
		Zidh	-	-	-
		Nål	-	-	-
		Mört	-	-	-
	3. Mark	Simpor	-	-	-

1. Öre.

18. Pen.

1. Lijsp.

XXXXX

1. Lijsp.	3. Mark	Oref	—	—	—	18. Pen.
1. Lijsp.	1½ Mark	Öfior	—	—	—	9. Pen.
		Nors	—	—	—	
1. Lijsp.	2½ Mark	Strömming	—	—	—	15. Pen.
Walen	3. Mark	Flamst Cill	—	—	—	18. Pen.
		käre Cill	—	—	—	
		Skotte Cill	—	—	—	
1. Lijsp.	4¼ Mark	Lax	—	—	1½ öre.	Pennisgar.
	2 Mark	R. Torst	—	—	1½ öre.	
	1½ Mark	R. Strömming	—	—	9	
	2 Mark	R. Zidh	—	—	½ öre.	
	5 Mark	Bergerfist	—	—	1¼ öre.	
	4 Mark	Grå fider	—	—	1 öre.	
	4 Mark	Gedder	—	—	1 öre.	
	4 Mark	Nors	—	—	1 öre.	
	3½ Mark	Zidh	—	—	21	
	3½ Mark	Sijf	—	—	21	
1½ Mark	Braxen	—	—	21		
5 Mark	Kofter	—	—	1½ öre.		
5 Mark	Longer	—	—	1½ öre.		
5 Mark	Flundror	—	—	1¼ öre.		

Werderning vppå the Pergeler som Månglare sälja skole i thet tredie Rummet, och huru thet af skal gifwas i Accijs.

1. Lijsp.	4. Mark	Tort Kidtt	—	—	1 öre.	Pennisgar.
Stycket.	12 öre	Hara	—	—	1 öre.	
	4 öre	Ferpe	—	—	1 öre.	
	8 öre	Dre	—	—	1 öre.	
	12 öre	Tiedur	—	—	1 öre.	
2 öre	Dustwo	—	—	1 öre.		

3 öre

Stycket.	3 öre	Aterhöns	—	—	—	Pennisgar.
	1 öre	Kramsfoegel	—	—	—	
	1 öre	Allehandaslags Småfoegel	—	—	—	
	3 öre	And	—	—	—	
	3 öre	Swerta	—	—	—	
	2 öre	Rnijspa	—	—	—	
	2 öre	Pracka	—	—	—	
	3 öre	Ula	—	—	—	
	3 öre	Björcka	—	—	—	
	8 öre	Gudungar	—	—	—	
	5 öre	Wigger	—	—	—	
	2 öre	Strocker	—	—	—	
	10 Mark	Gode Kalkoner	—	—	2½ öre.	
	2 Mark	Kapuner	—	—	1 öre.	
8 öre	Anchor	—	—	1 öre.		
3 Mark	Gåås	—	—	1 öre.		
4 öre	Egg	—	—	3		
4 öre	Kycklingar	—	—	3		

Ordnina för Mångelstör, som sällie allehandaslags Eyltor, Blodkorswar och Pölskor, huruledes och hwar the handla skole, och hwar thet af skal gifwas vthi Accijs.

I. Först, skole i hwar Stadh i hela Riiket, efter Stadens lögenheit wara ett wist tabl Mångelstör, som skole sällia allehandaslags Eyltor, Blodkorswar och Pölskor, och skole the vthi thetas Handel wara Konungen och Staden råtrådige, och sigh rättte efter these författade Artikler, widh sådant straff til giörandes, som här efter förmåles.

Xxxxx 3

II. Sto

II.

Skole the sällia theas Sylte, Blodh, och Grynkorfwar samt Pölkor, in vppå Torget widh en siida, särskilt ifrån andre Mångelstor, finnes någon annorstädes, ehwar thet hälst wara kan, at sällia sådant, eller och Brennewijn, miste alt thet har: så fahlt hafwer til Hospitalet, och böte Konungen, Staden och Målsäganden 20. Mark til trestiffes.

III.

Skole alle Mångelstor och Sylterstor wara förpligtat af föra reenligt theas Sylter, Korfwar och Pölkor på Torget, beslås någon som eij så gör, miste hwad han fahlt hafwer til Hospitalet, och böte Konungen, Staden och Målsäganden 10. Mark til trestiffes.

IV.

Skole alle Mångelstor eller Sylterstor, låta hwarion och enom bekomma rätt för sine Penningar, blifwer någon öfvertygat at sällia mycket dyrt, böte Konungen, Staden och Målsäganden 10. Mark til trestiffes.

V.

Skole the och granneligen hoos Inseendesmannen antekna låta förr än något sällies, huru många Fierdingjäff medh Syltetroggh, medh Korfwar, Pölkor och Huswudh, såsom och huru många Kannor Blodh, och thet vppå taga en Zedel, gjøre thet eij, och sällie förr än the ansagdt hafwa och Zedel tagit, miste alt thet the fahlt hafwa til Hospitalet, och böte Konungen, Staden och Målsäganden 20. Mark til trestiffes.

VI.

Skole Mångelstor och Sylterstor straxt the soldt hafwa, bära Zedelen til Bpfeendesmannen, och thet afläggia Accisen, gjøre the thet eij straxt, böte Konungen, Staden och Målsäganden 12. Mark til trestiffes.

Werderning vppå hwar Fierdings: Sää Sylte; Korfwer, Pölkor och Blodh.

Sää 6. Mark.	}	Dre Sylte	-	-	-	-	} 1½ Dre.
		Dre Fötter	-	-	-	-	
		Färe Huswudh	-	-	-	-	
		Färe Fötter	-	-	-	-	
Troggh 16. öre.	}	Refwer	-	-	-	-	} ½ Dre.
		Korfwer	-	-	-	-	
		Pölkor	-	-	-	-	
Kanna 2. öre.	}	Dre Huswudh	-	-	-	-	} 1½ Pen.
		Blodh	-	-	-	-	

Ordning för Mångelstor, som sällie allehandas slags Frucht, Rötter, Kåål och gröne Kryddor, huruledes och hwar the Handla skole, och hwad thet af skal gifwas i Accijs.

I.

Först skal i hwar Stadh öfwer hela Riket efter Stadgens lägenheet wara ett wist tahl Mångelstor, så många som Staden behöfwer, och Ståthollaren, Borgmästare och Rådhy tuane pröfwa nödige wara, hwilke skole vthi theas Handel wara Konungen och Staden råtrådige, och sigh rättte efter these författade Artikler, wedh sådant straff til görandes som thet hoos förmåles.

II.

Til thet andre, skole the sällia theas Frucht, Rötter, Kåål och gröne Krydder vppå Torget wedh en siida särskilt ifrån Sylterstor, finnes någon annorstädes sällia sådant eller och Brennewijn, miste alt hwad hon thet fahlt hafwer til Hospitalet, och böte Konungen, Staden och Målsäganden 16. Mark til trestiffes.

III. Sko.

Wer

III.

Skole the hafwa theas Frucht, Rötter, Kåål och gröne Krydder reenligen och vthi reene Kårel och Kärger, beslås någon medh witne, ej så gïdre, böthe Konungen, Staden och Målsåganden 6. Mark til trestiftes.

IV.

Skole the vara förpligtade för än the något sällie, at gå til Upsendesmannen, och låta granneligen til Boof teefna, huru mycket the af hwart slagh wilja föra vppå Torget til at sälja, och the vppå taga en Zedel, finnes någon ej sådant gïdra, vthan han sällier för än han Zedel bekommit hafwer, miste Fruchten, Kåål eller Rötter til Hospitaler, och böthe Konungen, Staden och Målsåganden 12. Mark til trestiftes.

V.

Skole Mångelstorne vara förtänckte, hwar och en Månat, räknandes ifrån thet första hon lät skrifa, in til sidste dagen på Månen, at gifwa Upsendesmannen vth sin Accijs, och lesmerera alle Zedler tillbaka igen, som hon i samma Månat taget hafwer, gïdr hon thet ej på samma dagh, böthe Konungen, Staden och Målsåganden 12. Mark til trestiftes.

Verderningen på efterföljande Frucht, Rötter, Kåål och Krydder, och hwad thet af skal gifwas i Accijs.

Fierd.	{	4 Mark Vårn	—	—	} Dre.
		3 Mark Appler	—	—	
		4 Mark Blommer	—	—	
		3 Mark Krikkon	—	—	
		4 Mark Kirsebåår	—	—	
		5 Mark Walnötter	—	—	
		4 Mark Haslenötter	—	—	

Disken

Disken	4. öre.	{	Smultron	—	—	} 3. Pen.
			Wijnbår	—	—	
			Hållon	—	—	
Disken	2. öre.	{	Tortron	—	—	} 1½ Pen.
			Blåbår	—	—	
			Ödon	—	—	
			Måbår	—	—	
			Lingon	—	—	
	4. öre.		Mellener	—	—	3. Penn.
	3. öre.		Pomponer	—	—	2½ Penn.
	4. för 1. öre.		Augurker	—	—	¾ Penn.
	2. öre.		Arkasiukror	—	—	1½ Penn.
			Petersillie Rötter	—	—	
	4. R.	{	Walsternacka	—	—	} ¼ Pen.
	1. öre.		Kåttke	—	—	
			Kadiffser	—	—	
Fierding	1. Mark.		Roswor	—	—	½ öre.
Fierding	10. öre.		Huswudh Kåål	—	—	7½ Penn.
Korg	2. Mark.	{	Grön Kåål	—	—	} ¾ Dre.
			Blå Kåål	—	—	
			Melle Kåål	—	—	
			Kirswel	—	—	
R. 1. öre.	{	Pepperroot	—	—	} ¼ Pen.	
		Morötter	—	—		
¾ R.	4. öre.	{	Lacduker	—	—	} ¼ Pen.
			Kraße	—	—	
			Dragoner	—	—	
4. R.	1. öre.	{	Persillia	—	—	} ¼ Pen.
			Mirram	—	—	
			Limian	—	—	

S I S S I

Sal

	Salvia	—	—	—	—	
	Fyst Salvia	—	—	—	—	
4. R.	Mynta	—	—	—	—	} $\frac{3}{4}$ Pen.
1. öre.	Dill	—	—	—	—	
	Purlöf	—	—	—	—	
	Hvitlöf	—	—	—	—	
		—	—	—	—	
Ranna.	3. öre. Gröne Skallärter	—	—	—	—	2 $\frac{1}{4}$ Pen.
	4. öre. Gröne Ärtter vthan Stahl	—	—	—	—	3. Pen.

Ordning, hwareffter Kongl. Maj:t wil, at then lille Tullen som vppå sidsihållene Riksdagh af menige Sveriges Rikes Ständer sameyckte och bewilliat blef, widh Fahlän och Kopparberget, sampt Bisbergs och Niderbergslagen, utgiffwas och tagas skal. Actum Stockholm
 then 2. Jan. åhr, etc. 1623.

I.

Först skal allom kunnigt och wetteligit wara, at til samma Tulls vthfordrande, är widh Fahlän och Kopparberget förordnat sex Tullhus, för them som ther ankomma Landvägen resande: Nembligen, ett Tullhus widh Noor, Winter och Sommar: Ett Tullhus vppå Wintervägen som löper ifrån Kiällwikken, strax vthan före Fahlän: Ett Tullhus strax offuan för Måns Nilssons Gruffua, Winter och Sommar: Ett Tullhus offuan för gamle Berget, Winter och Sommar: Ett Tullhus vppå Steensnäset widh Warpan, och ett Tullhus offuan för Kyrkian, på Hellsingewägen, Winter och Sommar. Behi lika måtto så är och länger vthe på vägerne för them som ankomme vthan af Landet eller Städerna och wele besöka Kopparbergs, Bisbergs eller Niderbergslagen medh thes res Gots och Wahrur, förordnade these Tullhus, såsom äre: Ett widh Brunnebeck, för them som ther reesa öfwer Elfsuen: Ett

Ett widh Folckerne, för them som komma ifrån Wäshby Låhn: Ett Tullhus vthi Kallemoora, på then vägen mellan gamle Norabergh och Hedemora: Ett emellan Osmunds Bodha och Bondehytten i Thuna Sockn: Ett vppå Lumshedan i Sverdsfö Sochn vppå Gåffe vägen: Ett Tullhus i Tänger vthi Sverdsfö Sochn, på Hudichswalds vägen: Ett emellan Torshäfers och Huseby Sochner, widh Stijgsbo: Och ett widh Leerhyttan, emellan Öster Fernebo, och Huseby Sochner. Til samma förbenemde Tullhus stole sigh alle förfoga, the som ankomma anten vthan af Landet, Städerna, eller offuan ifrån Dalerne, och wele til Kopparberget eller förbenembte Zernbergslager, ther at giöra bestedh för hwad the medh sig föra: Och ingen stadies at reesa ther fram om, medh Häst eller elliist, medh mindre han sigh först widh benembde Tullhus teer. Ingen skal och, widh sitt medhastwande Gog och Hästars förbrytelse tilgiörandes, vnder Hans Kongl. Maj:t och Chronen, måge sökia någre andre Bijnvägar och Stigar in i Bergslagen, vthan, allenast til these förbenembde Tullhus. Ther skal alt Gog och Wahrur, Spanmål, Wedh, Kohl, och annat, awikt och dödt, som införas tijt i Bergslagen, til at fällias, förbrukas eller niderleggiat, antefnas, och strax vppå tijmen förtullas, och Bolletter eller Merken vppå tages, såsom härefter förmåles, vthan något drögmåhl.

II.

Widh hwart here af samma förbenembde Tullhus är förordnat en serdeles Plaz, ther alle the som ther ankomme medh sine Wahrur, Spanmål, Booskap, Hö, Wedh, Kohl, etc. stole hålla, til thes thet ansagd och förtullet är. Och sedan måge the thet anten widh Fahlän förfälla, eller och föra in vppå Bergsmans Vårdar hwart the wele. Doch skal ingen Bonde eller annan ehwilken han är, måge föra sin Spanmål eller andre Wahrur in vppå någon Bergsmans Vård eller an-

S 111 2

norsta

norstådes på Landet, i Kopperbergslagen at försällie, medh mindre än An then först förer in vppå Fahlå Torgh, och thet Pogligen sällier eller köpstädier: Befins någon annorledes at gådra, haffui then förgjordt Spanmålen eller Wahrenne som sällier, och then Penningarne som föder, Kontingenom och Fahlå Stadh til twestiptis. Men the som theres Bog thet i Jernbergslagen wele förytra, måge ndr som the widh the nidre Tollerne förtullat och beskedh taghit hafwe, fritt besökia Jernbergsmännernes Hyttor och Gårder, så widt som hwar Stadz Privilegier thet medhgifwe.

III.

Wthi lijte mätto skole och the som til Siöns ankomma öfwer Rönnen til Fahlå, först medh theres Skutor och Båtar lågga genest til Tullhuset widh Noor, thet besked at gådra och Tullen affägga, för hwar the före til Fahlå eller Grufwen at sällie, förbruke eller förtäre, och ingen drage för in til Fahlå eller Grufwen, än han sigh thet teede och besked tagit hafwer, och Tullen affagdt.

IV.

Choo som nu refer til Fahlå eller Kopperberget, eller och ankommer til nogondere af the andre Tullerne, af hwar ståndh eller welfor han är, skal sigh thet sammastådes hoos Tullskrifwaren angifwa. Är han en Inbyggjande eller Wosttjande Wdelsman, så passerar han, hans Husfru och Barn fritt och omqlesterat medh sine Wagnar, Släder eller Båtar, wthan all inquisition och ransakning, allenast medh sine Kistor, Skrin och Wägekost. Men haffwer han något meera at före, än hwarth han torff til sin och sitt medhskötes skälige wägekost, thet skal alt anteknas, och förtullas effter Ordningen. Alle andre, thet ware sigh Borgare, Bergsmän, Bønder eller ehwilke the hällst wara kunne, the skole sitt Gods och Wahren widh Tull

Tullhusen antekne låta, och thet för än något thetifrån föres eller sällies, förtulla.

V.

Wthi antekningen, så widh Fahlå och Kopperberget, som elliest the nidre Tullhusen, skal således tilgå: At om Sommarren skal Tullskrifwaren låta sigh sinna widh Tullhusen Kläckan 4. om Morgonen tilstådes: Om Wintren Kläckan 6. Och eij senare. Thes emellan skal altijdh widh Tullhusen hålles godh wacht, at thet ingen drager förbi, wthan han förre hafwer gjordt beskedh för sigh. Och skal Tullskrifwaren effter som hwar ankommer til, antekna hvars och eens namn, hwar han är hemma, eller hwem han tienar, och hwar han förer. Och skal han hålla öfwer hwar Pergel een serdeles Book, och thet inskriwa alt hwar som ankommer, medh hans namn som thet förer. Och vppå thet intet må orätt angifwas, så skal Tullståren hafwa en Godsworen Mätare eller Wägare, hwilken thet straxt vppå tijman skal mäta, wäga och räkna alt thet som föres til Landz, medh Häst, Kärre, Wagn eller Släda, eller drifwas lefwande. Ett twebet Laß Spanmål räknas för 4. Tunnor. Ett eenbett Laß Spanmål för 2. Tunnor. Een Wagn medh 2. Hästar räknas för 4. Tunnor. Een Kärre medh een Häst för 2. Tunnor. Och ett Fodher vppå Hästebak för een Tunna Spannemähl.

VI.

Wthi lijte mätto hwar som vppå Skutor eller Båtar införes til Fahlå, lefwande, eller i Tunnor och flycketaals, så at thet räknas kan, eller och så smått at thet straxt mätas kan, eller wägas, thet skal alt vppå tijman widh Nooret klart gådras, och Tullen thet affäggas. Men om thet är anten så myckit, eller thooophlandat at thet icke wäl och wthan kostnat thet mätas eller räknas kan, så skal thet effter ägandens angifwande och Nulla först widh Tullhuset förtullas, och sedan förwiffas til

S I I I I 3

Wä

Wägaren eller Mätaren widh Fahlan, som thet til förordnat är, thet at wägas, mätas eller räknas. Och thet något anten af orvettenheet eller annat förseende icke finnes rättlighen wara ansagdt, så skal thet samma på nytt tilfyllest förtullas. Och skal sådant medh thesse Perseler skee, såsom är, allahanda Spanmähl, Wedh, Kohl, Halm, Hös, som vppå Skutor föres. Sammaledes skal och hållas medh then Spanmähl som Sumrætahts öfwer Landh införes, och nidherleggies vppå Fahlan, när han icke straxt widh Tullhuset, så nogha kan mätas eller förslås.

VII.

Ed snart thet är rätt målt, wägit eller räknat, så skal Tullskrifwaren wiissa honom som thet förer Tullordningen och vthräkna Tullen för hwar Persel, och så skal then som Godset förer, straxt widh samma Tullhus som han först tilkommer, räknas i Tullnårens åsynn Penningarne, doch icke leffrere them Tullnåren i händer, vthan straxt i Tullnårens åsynn kasta them i een Kista, ständandes i Tullhuset, genom ett listet hähl öfwan vppå giordt, så at Tullnåren håller Räkenskapen, och doch icke hafwer någre Penningar händer emellan. Samma Kista skal wara medh gode Låser försörgd, och Ståthållaren hafwa thet Nycklarne til. Och skal hwar Onsdag Ståthållaren gå på Tullhuset, thet anamma och öfwersee Tullnårens Räkning, så ock sluta vp Kistan, och vthtage Penningerne: hwilke Ståthållaren genom sin Secreterare i antwardning taga skal. Och skole the collationera Räkenskaperne och Penningarne medh hwar andre, achtandes flitigt vppå, at Tullnåren giör hwad rätt och skäligt är.

VIII.

När nu Tullen är vthgiffwen effter Ordningen, är thet så widh nogondere af yttre Tullerne, så tager then waghfarande thet ett Bollet til then andre Tullen tijt han drager sitt Bog til

til at försälla, thet vthi skal wara förmålt then waghfarandes namn, så och hwadh och huru mycket han förtullat hafwer, medh Dagsens Dato, hwilket Tullnåren thet han så onkommer skal taga i godh förwaring, thet medh såsom redho Penningar at giöra sin Räkenskap klar och richtig. Drager och någon icke länger medh sitt Bog än til Nidher eller Bisbergilagen, så wiiser han sitt Bollet när han kommer tillbaka til Tullen igen thet han thet anammade: Och thet medh är så then waghfarande frij och otillast i köpande och sälliande, tijt han kommer. Men fins någon reesande, at hafwa dragit the yttre Tullerne förbi, och icke thet tagit sitt Bollet af Tullnåren, så skole Koppar Censpannarne som achta vppå then okrönte Kopparen, eller ock Tullnårerne them fastaga vppå Wägerne eller widh Tullerne, thet the them finna kunne, medh Håstar och hwadh the hafwe at medhfara, och föra til Ståthållaren eller Jougden, til at confisceras. Men widh Fahlan och Kopparberget, när then Waghfarande thet widh Tullhusen sin Tull hafwer affagdt och alt klart giordt, så tager han af Tullnåren ett Merckie, och thet leffrerat widh Torget Mätaren eller Wagharen i händer, eller en annan wiß Karl som thet til blifwer förordnat, och thet medh är så han frij och obehindrat i köpande och sälliande.

IX.

Men then som i sin Skuta förer sådant Gods in til Fahlan, at thet widh Noret icke vthan stort hinder eller drögsmähl straxt mätes eller wägas kan, then tagar Mercke at thet effter ågandens ansägning förtullat är, såsom och en Sedel af Tullnåren huru högt thet är angifwit och förtullat, och thet medh söker Wagharen eller Mätaren widh Fahla Torg, hwilken Spanmälen och annat slukt yrmåta skal. Men Wedhan blifwer vstaplat i Fampnar, eller Staffrum, och Kohl i Låse eller Skrindetahl. Och effter som thet befinns, thet effter skal sedan

sedan gibras redo för emoot Tullndren, tijt han som Godset äger, sigh förfoga skal, och effter Mätarens bewijs gibras klart för sigh.

X.

Allt thet som ankommer och föras til Fahlan, Kopparberget eller Bergslagen, som anten förnödas, förtäras, förslitas eller förbrukas kan, thet ware sigh lefwandes eller döde, qwicket eller oqwicket, thet skal förtullas effter Ordningen, förr än thet i någon Wård, Hus eller Bodh må införas, eller vthur Båat, Skuta, Wagn eller Glådha vthlastas. Men när Landz eller Stadzmannen hafwer förtullat hwadh han införer til Bergslagen, Fahlan eller Kopparberget, så är han thet frij.

XI.

Hästar och sielfwa Båterne, så och Oxarne som för Låsen gå, och icke sällias, vthan Bonden eller then wågfarande reiser af och an medh, the äre frij för Tullen. Men hwad som säljas eller til slittas är ärnat, thet gifwer Tull.

XII.

På thetta sättet skal hålles medh Tullen när Wahruerna komma in i Bergslagen, til Fahlan eller Kopparberget, och sällias af Landzmän, eller nidherläggias. Och thet medh är Landzmannen och then som sällier frij.

Och skal thenna Ordning angå widh Fahlan och Kopparberget, så och Bisbergs och nidher Bergslagen then s s Januarii nu nästkommande.

Ord:

Ordningen vppå then Lille Tullen.
Införslen.

Hwete	—	—	—	—	3
Hwetemiöl	—	—	—	—	3½
Skradt Hwetemiöl	—	—	—	—	4
Sichtat Hwetemiöl	—	—	—	—	5
Rog	—	—	—	—	2
Rogmiöl	—	—	—	—	2½
Skradt Rogmiöl	—	—	—	—	3
Sichtat Rogmiöl	—	—	—	—	3½
Malt	—	—	—	—	2
Korn	—	—	—	—	1½
Biuggmiöl	—	—	—	—	1½
Korngryn	—	—	—	—	3
Haffra	—	—	—	—	1
Haffwergryn	—	—	—	—	3
Erter	—	—	—	—	3
Böner	—	—	—	—	2
Hwetebröd	—	—	—	—	2
Rogbröd	—	—	—	—	1½
Dhl	—	—	—	—	2½
Atticia	—	—	—	—	3
Rähl	—	—	—	—	1
Roswor	—	—	—	—	1½
Mordter	—	—	—	—	1½
Perfillie	—	—	—	—	3
Palsternackor	—	—	—	—	1½
Salt Rött	—	—	—	—	4
Salt Lax	—	—	—	—	12

Tunna

Dre.

Titt

Salt

	Salt Sijf	—	—	—	4
	Salt Torff	—	—	—	4
	Salt Strömning	—	—	—	4
	Salt Jid	—	—	—	4
	Salt Jhl	—	—	—	12
	Salt Braxen	—	—	—	4
	Salta Gåddor	—	—	—	4
	Annan Salt Fijf	—	—	—	4
	Kramp Sild	—	—	—	1
	Norff	—	—	—	1
	Flamst Sill	—	—	—	10
	Skänst Sill	—	—	—	6
	Böckling	—	—	—	8
Tunna	Suur Miölk	—	—	—	1 1/2
	Pårun	—	—	—	3
	Ripen	—	—	—	2
	Plommon	—	—	—	3
	Kirsebår	—	—	—	4
	Keene Nötter	—	—	—	2
	Ofskalade Nötter	—	—	—	1
	Enebår	—	—	—	2
	Fiadrar	—	—	—	1
	Lijnsfrö	—	—	—	8
	Dampesfrö	—	—	—	4
	Kohl	—	—	—	1 1/2
	Kalk	—	—	—	1 1/4
	Usta	—	—	—	1
	Såpa	—	—	—	1
Gen	Kanna Brännewijn	—	—	—	1 1/2
	Kanna Loning	—	—	—	1

Dre.

Gödd

	Gödd Dre	—	—	—	12
	Käfflings Dre	—	—	—	8
	Koo	—	—	—	4
	Seunt	—	—	—	4
	Tuur	—	—	—	6
	Dwiga	—	—	—	2
	Kalff	—	—	—	1
	Gödd Kalff	—	—	—	4
	Fäär	—	—	—	1
	Lamb	—	—	—	1 1/2
	Bock	—	—	—	1 1/2
	Geet	—	—	—	1
	Rijsblit	—	—	—	1 1/4
	Killing	—	—	—	1 1/2
	Gammalt Swijn	—	—	—	2
	Yngt Swijn	—	—	—	1
	Grijs	—	—	—	1 1/4
	Gåås	—	—	—	1 1/2
	Höns	—	—	—	1 1/2
	16. Kyllingar	—	—	—	1
	20. Hönse Agg	—	—	—	1 1/2
	20. Ude Agg	—	—	—	1 1/4
	Kalkunst Hana	—	—	—	1
	Kalkunst Höna	—	—	—	1 1/4
	Unke	—	—	—	1 1/2
	Tiäder Hana	—	—	—	1 1/2
	Tiäder Höna	—	—	—	1 1/2
	Dre Hana	—	—	—	1 1/2
	Dre Höna	—	—	—	1 1/2
	Terpe	—	—	—	1 1/2
	Hara	—	—	—	1 1/2
	Canin	—	—	—	1 1/2
	And	—	—	—	1 1/2

Styr-
let.

Dre.

Litt 2

Arta

	Urtta	—	—	—	—	1	
	Uda eller Gudung	—	—	—	—	18	
	Ulla	—	—	—	—	14	
	Skräckia	—	—	—	—	8	
	Grißla	—	—	—	—	10	
	Tråna eller Håger	—	—	—	—	10	
Styck ket	Smårta	—	—	—	—	10	
	20. Kramsfluglar	—	—	—	—	10	
	20. Starar	—	—	—	—	10	
	20. andre Småfluglar	—	—	—	—	10	
	Rökt Lax	—	—	—	—	4	
	Ryße Dwell	—	—	—	—	1	
	Ryja	—	—	—	—	1	
		Drehuud	—	—	—	—	2
		Roohuud	—	—	—	—	1
		Bockskin	—	—	—	—	1
	Kalffskin	—	—	—	—	1	
	Siälskin	—	—	—	—	8	
	Fårskin	—	—	—	—	1	
	Lambskin	—	—	—	—	4	
	Elghuud	—	—	—	—	12	
	Hiorthuud	—	—	—	—	8	
I.	Keenshuud	—	—	—	—	3	
	Rött Käffskin	—	—	—	—	1	
	Viurskin	—	—	—	—	1	
	Hwitt Käffskin	—	—	—	—	4	
	Otterskin	—	—	—	—	1	
	Ung Otter	—	—	—	—	3	
	Rorb Käffskin	—	—	—	—	12	
	Swart Käff	—	—	—	—	3	
	Looskin	—	—	—	—	12	
	Mårdskin	—	—	—	—	18	

Dre.

Paar

I.	Paar Sablar	—	—	—	—	20
	Wargestkin	—	—	—	—	5
	Swart Bidsnkin	—	—	—	—	5
	Gement Bidsnkin	—	—	—	—	3
	Timber Hermelijn	—	—	—	—	4
	Timber Gråwerck	—	—	—	—	1½
	En Botn Twål	—	—	—	—	4
	Småx	—	—	—	—	1
	Talg	—	—	—	—	1
	Ost	—	—	—	—	1
	Humbla	—	—	—	—	1
	Ferßt Klött	—	—	—	—	1
	Torr Drefklött	—	—	—	—	1
	Torr Fårklött	—	—	—	—	1
	Torr Geteklött	—	—	—	—	1
	Flåsk	—	—	—	—	1
	Rökt Sijf	—	—	—	—	1
I. Lisp.	Torr Sid	—	—	—	—	1
	Torr Braxen	—	—	—	—	1
	Torr Gåddor	—	—	—	—	1
	Annan torr Fiff	—	—	—	—	1
	Finste Gåddor	—	—	—	—	1
	Rocker	—	—	—	—	1
	Hwiiling	—	—	—	—	1
	Cabelau	—	—	—	—	1
	Råfwer.	—	—	—	—	1
	Wast	—	—	—	—	1
	Lijn	—	—	—	—	1
	Hampa	—	—	—	—	1
	Bl	—	—	—	—	1
	Siälspett	—	—	—	—	1
	Hwitt Wax	—	—	—	—	12

Dre.

Wax

Uttit 3

I. Lisp.	Wax	8	Dre.
	Senap	2	
	Bllegarn	3	
	Lussegarn	1	
	Notegarn	3	
	Blågarn	1	
	En Wåla Pångor	1½	
	1. Wila Daggetorff	1	
1. Dundi torre Flundrar	1¼		

Ferste	Gäddor	¾ deel af thes wår- de i Pens- ningar.
	Braxen	
	Ruder	
	Albborer	
	Lar	
	Eijt	
	Alp	
	3id	
Ahl	Dre.	
Strömming		
Annan ferst Fisk		

En aln	Råreff gement	1
	Walmar	1
	Blagarn	1

Ett	Paar Skoor	Dre.
	Paar Blstrumpor	
	100. Paar Ryste Handskar	
	Winter Lash Hd	
	Sommer Lash Hd	
Twebet Lash Kastwed	Dre.	
Centbett Lash Kastwed		

I.	Ett Lash Granwed	Dre.
	Lash Råwed	
	20. Kerfwar Halm	
I.	Tolfft Wattenbräder	Dre.
	Tolfft Tälliebräder	
	Tolfft Sågebräder tise allnar lång	
	Tolfft Sågebräder sex allnar lång.	
I.	Timberstäck	Dre.
	Bielke	
	Plankestock	
	Sparre	
	Spjira	
	Tillia	
	Glåda med Snidkar wercke	
	Gemeen Glåda	
	Halfeunna Sää	
	Fierdings Sää	
	Fambn Kastwed	
	Brygge Granwed	
	Staffrum Wed	
	Klöff Råfwer	
	100. stoort Råfwer	
	100. smått Råfwer	
	100. Tegel	
	100. Bandstaker	
	100. Embredd Spij	
	100. Twebredd Spij	
	Gång Råstefkor	
Gång Söm		

All- handa	Tällie Steen	—	—	—	—	} 1/2 deel af thes wär- de i Pen- ningar.
	Smide	—	—	—	—	
	Träwerke	—	—	—	—	
	Bryggekär	—	—	—	—	
	Eketimber	—	—	—	—	
	Tunnwerke	—	—	—	—	
En styl	Drofskat Hwete	—	—	—	—	} Dre.
	Drofskat Rog	—	—	—	—	
	Drofskat Korn	—	—	—	—	
	Drofskat Haffra	—	—	—	—	
I Lissp.	Rågle Koppar	—	—	—	6 1/4	}
	Gryte Koppar	—	—	—	3 1/2	
	Gammal Rågle Koppar	—	—	—	3 1/8	
	Gammal Gryte Koppar	—	—	—	2 1/2	

Andre Varkeler som här intet införde äre, gifwes
1/2 deel af thes wärde i Penningar.

Patent angående Tullbetienternes Förswar. Dar. Strängnåås
den 25. Novembris Åhr 1623.

Wi Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sweriges, Gö-
thes och Wendes Konung, Storförste til Finland, Her-
tig uti Estland och Carelen, Herre utöfwer Ingermanland, etc.
Gjorde witterligt, at oansedt, ehuru wäl Wij på ätskillige tider
håde offentlighen på Rådhuset i Stockholm, såsom och elliest
hafwa gemene Man och Allmoge ther i Staden alswarlighen
förbudt och warna låtit, at the sigh uti ingen måtto emoot
Wår

Wår gjorde Tull- och Accijs-Ordning, såsom och Wåre Tie-
nare, hwilke Wij ther öfwer sagt hafwe, vsättia och sigh emot-
willigen ställa skole. Så förnimme Wij doch lijkwäl huruledes
förbenämde Wåre ther sammastådes Deputerade Tilshynesmän af
een hoop orolige Menniskior icke allenast för thesas egne Perso-
ner blifwa medh oqwädens ord försmädde, utan och thesas ut-
stickade medh hugg och slagh öfwerfaldne och öfwerilade, och
ther utöfwer drifwa medh samma Wår Tull- och Accijs-Ord-
ning thesas Aprespell och Gäckeri: Och aldenstund sådant icke
så mycket thesas Despect, som Wår Konungslige höge Autho-
riteet och Myndigheet ther medh angripen och olämpat warder,
hwilket Os icke står til at liida. Swarföre wele Wij här medh
af Konunglig Macht och Myndigheet hafwa anammat och ta-
get, som Wij och i thetta Wårt Konungslige Breffs krafft tage
och anamme oftwanbmalte Wåre Tilshynes och Bobördymän alle,
så wäl som thesas Underhafwande Tienare, Folk och Hion
uti Wårt Konungslige Hågn, Friidh och Förswar, och ther
någon hafwer them något at tiltala, så skal thet skee för Lagh
och Rätta, och elliest icke. Och på thet, at någon sigh medh
owetenheet eller oadwarning icke skal hafwa at endistylla, så haf-
we Wij warit förorsakade thetta Wårt öpne Breff at låta ut-
gå, och ther hoos alswarlighen stadge, at hwilken som effter
thenna Daggh blifwer antingen åa fersta Öerning beträdd och
beslagen, eller medh Witnom skäligen öfwertygat och tilrunnen,
at han offtbemalte Wåre Deputerade Tilshynesmän eller thesas
Underhafwande medh oqwädens Ord, Smådeskrifter, Hugg el-
ler Slagh öfwerfaller och antastar, eller elliest något wåldsams-
ligt tilfogar, then samma skal effter en föregången Kansafning
och Doom, såsom Wår Fredh och Förbudsbrytare straffas til
Liffwet. Wij wele förthenksful här medh hafwe hwariom och
enom alswarlighen åtwarnat för sin egen olycka, och ther hoos
förmåne, at the sigh effter thetta Wårt Wåbudh regulera och
rätta, så låtit them år at undwika thet Straf som här uti
u u u u u

förmalt står. Ther hwar och en meet sigh effierrätta. Actum
Strängnåås then 26. Novembris, Åhr 1623.

Gustavus Adolphus.

Ordning hwarefter Kongl. Maj:t wil at den lille Tull,
som oppå Riksdagen Anno 1622. blef af menige Sweriges
Rijkets Ständer samtycke och bewillade, skal anställas,
rättas och vthkräffwas i Stockholm. Actum
den 22 Augusti Anno 1624.

Endock Anno 1622. är een Allmän Ordningh öfwer den be-
willade Tull af alle förtärlige och sligtelige Währur giord
och vthgången. Likwäl hafwer den för åtskillige orsaker skuld
här til icke haft den framgång, som billigt borde och Rijkens
tarf kräfwet; Hwarföre är Kongl. Maj:t förorsakat worden den
at öfwer sin låta; Och serdeles at accommodera til sin Hufvud-
Stadh Stockholm, därefter Han sedan, hwar och een Stad;
enskylte Lidgheter tagandes i act, til alle andre Städer kan
begiäras.

Såsom både Malmerne äre inringde med Staket, så skole
Staketen nu strax bestedas af Stadhollaren och Borgemesterne
i Staden på Södemalm, och af Stadhollaren och Borgeme-
sterne i Norreförstaden på Norremalm, och hwad feel som fin-
nes stort eller luttet, då strax repareres och försärdiges, så at
Malmerne blifwa lycke at ingen där in eller vthkomma kan
hwarcken gångande eller medh Häst vthan genom Porterne.
Och setties strax 2:ne Borgere på hwar Malm til, som bära om-
sorg dertföre at Staketet holles wed mæcht, och gifwa act oppå
om något ruffwes op eller går sönder at det strax må botat
warda; Hwarföre de och så länge de där wed äre, skole wara
förpliktade hwar dag een gång at beståda Staketet och des feel.

Besim-

Besimnes och något feel så stort på Staketet, at en man kan
krypa igenom, langer at hafwa stätt än en natt, då skole dese
Staketets Tilsiare böta för hwarje dygn 10. Daler och oprätta
Kongl. Maj:t och Cronan all bewislig tagen skada.

Ingen chod han är hög eller låg, fördrifte sigh at gånge
eller reese vthur Malmerne eller in til Foot eller Häst natt eller
dag genom något annat hähl eller öpningh än genom siälwe
Porterne wed boot 40. Daler; Ruffwer någon hähl på Sta-
ketet, och tages baar eller öfwertryges medh full skäl, böte förste
gången 100. Daler, annan gången 200. Daler, och tredje gån-
gen förwijses Staden som een skålm. Sticker någon qwick el-
ler dödt in genom Staketet och icke bär det genom Porten,
och blifwer där medh beslagen, böte 10. Daler hwar gång han
det gör huru ringa saak det och är som genomstickes. Ho som
eij ärckar bothom, gånge til arbets eller sådes åå Sturone efter
Rättens Domb, och alle dese böter vinner Kongl. Maj:t Sta-
ketets Besijare medh dese förord, at de ingen för bothen för-
skona, medh mindre de siälwe wele sigh henne underkasta, och
ware Målsägande den som klaga wil eller lystet.

Til Sids skole dese tvenne Roser wara öpne Norreleden
om Långholmen vthur Mählaren, och vthur Skåregårder store
Skeppsleden fram om Bläckhuusudden; Och skal där medh
förste een Bom sådes emellan Bläckhuusudden och Södre Lan-
det; Så och emellan Långholmen och Munkelöden; Och de
andre Leder pålas igen, så at ingen kan komma vth eller in,
medh mindre han medh Tullhuuset gifwer sigh an. Imidlertid
skal wara förbudet, at ingen chod han är, ingen vndantagande,
fördrifwar sigh at segla eller roo Wacken förbi, in eller vth
medh mindre han gifwer sigh an hoos Wackstrikswaren, och se-
den passerer sin wagh; Segler eller roor någon in medh listen
Uuuuu 2 Bäck

Båth som bår een Påst och där under, och icke gifwer sigh an böthe 10. Daler. Bår Båthen mehr til 5. Påster, böthe 20. Daler och är det een Krejere eller stor Fahrkåst böthe 50. Daler, och erlågge åntå Tullen, så mycket han medh råtta hade bort erlågge. Löper och någon vthur Staden och säger sigh icke an, fast han ån är Tullfri; Böthe likwål för Förbudz; brått halfwie parten. Hoo som icke ärckar bothom gånge til arbetes, som sagdt är, och gifwer Kongl. Maj: Tullnären förbesmålte boot; Hvilken där han försummar at fullfölia henne och tager vth, då wari den Målsågande som klagar, och Tullnären sielf lägge bothen vth.

4.

Hoo som reeser in til Staden, är han Landwågen gångande, ridande eller åkande, eller och kommer reesande medh Båth Sidwågen, af hwad condition och wilkohr han är, skal gifwa sigh an hoos Wackskrifwaren. Men den som intet hafwer at föra til Torgs at sälla eller förtåra den passerer fritt och obehindrat: Dock at han, där han tilfrågat warder, giör besked hwadan han kommer såsom mgnnen är til.

5.

Är han en Inbyggjande och Bosittin Adelsman, så passerar han sielf, hans Hustru och Barn fritt och omolesterar medh sine Wagnar, Slåder och Båthar, vthan all inquisition och ransakning, allenast medh sine Kistor, Skrin och Wågekost. Men där han hafwer någon Skuta eller stor Fahrkost, och mehre där vthi ån hwad han torff til sin och sitt medhfoljes skälige wågekost, kan skee een rum tid at hjälpa sigh medh i Staden at förtåra, thet skal antecknas och förtullas efter Ordningen. Alle så Adelsstånare som andre skole wåra ransakningen underkastade, och ingen där emot något förebåre, hwad heller Godset hörer dem sielfwe eller andre och deres Husbönder til.

6. Rees

6.

Reeser någon vthur Staden, han är frij och obeswårat på Person och Godz, dock at han giör redhe för sigh på sätt och wilkor som efterföljer.

7.

Allt det som in i Staden föres och kan förtåras, förslitas och förndtas, det skal gifwa Tull efter Ordningen; Och skal hellas medh Intäckningen och Förtullningen som föllier. Först skal wedh hwar Port på Malmerne; Sedan Östan til wedh Blockhus vdden, och Wåstan til wedh Långholmen vprättas ett Wachhuus, hwarest om Morgonen så länge Sommaren wåherar skal sigh Tull-Skrifwaren medh Wachstneckerne finna låta wedh sielfwe slaget när Klockan är 4. om Morgonen, och om Winteren vthi Wachhusen på Malmerne wed Klockan 6. När någon ankommer gångande, ridande eller åkande til Landz, han skal blifwa hollande vthan för Porten medh sin försell, så länge at Tull-Skrifwaren kommer vth och tager af honom besked. I lika måtto skal och hållas medh dem som til Sidh komma, de skole lägga til wedh Wachhuuset och där gifwa sigh an. Hafwer han intet til at föra som förtullas skal, vthan är allenast een reesande man, den passerer fritt och obehindrat, dock medh hans namn för rättelse skul wål antecknas.

8.

Men hafwer han något at bårå eller föra til Landz, då skal han det låta stå vthan för Porten på Plagen, och gånge in i Wachhuuset medh Skrifwaren, låtandes där anteckna hwad han hafwer at bårå eller föra; Hvilket Skrifwaren i sin Book sielfte anteckna skal, hollandes öfwer hwar Pergel een särdeles Book, vthi hwilken så Godzet som Personen det förer, sielftegen skal antecknas. Och sedan skal han gifwa den som förer eller bår een Zedel, antecknad hwad som infördt är och föra

L U U U U 3

wissa

vijsa honom til Tullnären på Accijs-Huuset, at erläggia sin Tull och rättigheet.

9.
 I lika måtto skal och den som kommer til Siö, läggia til med Wackhuset, och gånge så Skrifwaren vth til Båthen och besichtige hwad som den wägfärande hafwer at föra, och sompt effter ögonsynen, sompt effter den andres berättelse, så wiidt Skrifwaren där kan sanningen vthleeta, då teckne an i sin Book deres namn som Godzets åga, så och hwad och huru mycket det är de föra, effter som han själf kan räkna, eller de berätta. Och gifwe dem så een Zedel där på förwijsandes dem til Tullnären på Accijs-Huuset.

10.
 När den wägfärande är insläpt i Staden til Landz eller Wagn, då bäre intet i sitt Hus, mycket mindre sökie någon å Torgs förr än han hafwer warit oppå Accijs-Boden, och där om Tullen giordt klart medh Tullnären: Leswererandes honom Skrifwarens Zedel, och anamandes af honom ett Märcke igen, at han hafwer giordt rätt för sigh.

11.
 De som til Siös komma, skole Östan til först leggia til med Slotsbacken; Och de som vtur Mählaren komma legge til med Munkebroon, dådan skole de gåå til Tullnären förr än någon röder sin Last och giöra riktigt som sagdt är. Och när de hafwa fått Märckie af Tullnären, då måge de saaklöst sälia eller opföra hwad i Båtherne eller Skuterne finnes: Eller och läggie öfwer til Malmerne och eij förr.

12.
 Effter och til Siös mycket införes, som icke annorlunda kan wetas huru mycket det är, med mindre det måtes eller wäges; Hwärföre skal settias twänne Eedsworne Mätare, een Öst in til och een Wäst in til; De skole hafwa opsyn på alt det som anköm

ankommer medh Båth, at Öst och Chronan där af skeer rätt; Serdeles när något ankömme som ligger tillsammans, som är, Spannemähl, Wedh, Kähl, Kohl, Hös, Halm, etc. då skal Tullnären gifwa een Befallnings-Zedel til Mätaren at han med Skepparen eller äganden träder til samma Skuta eller Båth, och där upmähl, räknar eller wäger Godzets; Är det och något som opstaplas skal, som är Wedh, då må det ske på Stranden; Och när det är riktigt, då gifwe Mätaren honom som Godzets tilkommer een Zedel huru mycket det är, hwilket där effter förtullas skal. Alt hwad som är i Tunnor slagit eller kan räknas Styckietahls, behöfwes at räknas eller wägas: Men hwad som är ihoopblandat at det eij annorlunda kan wetas, det skal på nytt måtas, opstaplas eller wägas.

13.
 Alt hwad som införes til Landz styckietahls, det räknas eller wäges. Men om det kommer Lasketahls, då må det, at hindra och afwäria den wägfärandes beswär, således räknas: Ett twebeckt Last Spannemähl för 4. Tunnor. Ett enkelt Last för 2. Tunnor. Een Wagn medh två Hestar räknas för 4. Tunnor. Een Kerra med een Häst för 2. Tunnor, och ett Foder oppå Hästbak för een Tunna Spannemähl.

14.
 När een nu är således in i Staden kommen och hafwer Skrifwarens Zedel skal han som sagt är straxt gåå på Accijs-Boden, och där giöra för sigh riktigt. Hwärest Tullnären skal til sigh anamma Wackhusets Skrifwarens Zedel anteckna den i sin Book; Och låta den andre weta hwad sigh Tullen belöper effter Ördningen; Hwilken och där strax vthan drögsmähl skal erläggias, och icke af Tullnären vthan af den som Währurne hafwer, kastias in vthi Tull-Kistan som där til är förordnad. Och tage där med ett Märckie at han är frij. Hwilket Märckie han sedan skal, då han åter af Staden vthdrager til Landz eller Wagn

Watu lefwerera tillbaka vthi Porten eller Wackhuset igen. Eller hwar han icke den wägen ut wil, då gånge likwäl dit med Märket och gidre klart för sigh.

15.

Hwilken som något fällier å Forge eller Gatur, eller vthi Bårhar, eller förer in i Husen och Gårderne för in han hafwer giordt klart på Tullen och fått Frimärcke; Och blifwer där med beslagen och öfwerwunnen; Hwar förgiordt hwar han förer, och det höre Ropsynsmännerne til om de någon där med beslä, eller den som klagar och den andre tilwinner. Tages han och då färste gärning, då ware det dens som honom beslar. Och skal sådant stillias och dömas med Frimärcket, om han det hafwer eller eij. Finnes och någon at lähna een annan sitt Märcke, och där med besläs; Då böthe den som lähner 20. Daler, och den som til länns tager 20. Daler; orkar han eij bothum gånge til arbetes eller släes medh Stupone.

16.

Och på det Tullnären må weta hwar som införes, eller vthi dageligen, då skal Skrifwaren vthi hwarie Wackhus alle Afftorne anteckna vthur sin Book en Längd på alle dem som den dagen äre genomreeste och hwar de fördt hafwa, och den andtwarda Tullnären i händer, at han Längden med Zedlerne ta collationerer och hwar seel är, dageligen rättta och efterfråga; På det hwar sigh någor understår, de andre Wackskrifwarne och flere Tullbetiänte måge detta i tidh åtwarnas, och taga der ock oppå.

17.

Så skal och Ståthollaren sampt Landt-Secreteraren om Onsdagen vthi hwarie Becka gå på Accijs-Huset, och där optaga Räkenskapen af Tullnären, och oplåta Tull-Ristan, til hwilken Ståthollaren siälf Nyckelen hafwa skal, och uttaga så hwar som den Beckan är fallit, förändes det i sin Landt-Book.

18. Allt

18.

Allt som införes skal förtullas, hwar heller det är lefwardes eller dödt, qwickt eller oqwickt som förslites, förtåres och förnötes kan, dock Hästerne, Örerne och siälfwe Bårhen som Godget föres medh och icke fällies, vthan Bonden reser at och an medh, de skole wara frij. Men alt annat som fällies och til at slitas är ärat, det gifwe Tull.

19.

Kommer någon Bonde eller Landzman til Staden medh Eas Landwägen, och drager igenom Staden icke brytandes sin Last, eller fälliandes där något af, then är frij för Tullen. Dock skal, när sådane komma, dem gifwas een Zedel til Wackskrifwaren vthi den Port de ärne sigh igenom; Där vthi förmäyles skal den resandes Rampn, Hestlar, Wagnar, Skävar och Personer huru många de äre, som genom willia och hwar de föra. Hvilken Zedel när den är öfwerantwardat Wackskrifwaren i den Porten de rese vth, då passere de fritt efter Zedlen.

20.

Men alt det som til Siöf kommer och föres genom Strömmen eller Staden, det skal anlaggia och förtulla lika som det som i Staden förtåres, så at ingen äthskilnade i så måtto actas eller obserweres. Dock där så är at någon medh samma Wahrur begifwer sigh til någon annan Stadh, då må han i Stockholm af Tullnären taga skriftelig bewijs huru mycket Godz han förtullat hafwer, och när han den Zedel i den andre Stadz Tull-Ristan inlägger medh Tullnärens wetflap, då är han därföre så mycket frij.

21.

Borgemästare och Rådth i Staden för obligeres och härmedh at statta Tullnären, Wackskrifwaren och andre Tulltiänare, så och alle dem som klage vthi dese ährenden rätt vthan medh

K r r r r

welsh och wpskoff; Och där det icke skeer, då sware Kongelig Maj:et sielf til råttta för det at Rätten nederläggies.

22.

På detta sätt hosles medh Tullen när Landtmannen kom-
mer in, och sällies af Landtmannen eller föres in i Huusen i
St Den, och där medh är Landtmannen och den som sällier
frij. Och skal denna Ordningh nu swag publiceras och exeqve-
ras strängeligen.

Fullmacte för Wellam Vsling, at intræeta ett General-Handels-Compagnie til Asien, Africa, America och Magellanica.

Datum Stockholm den 21. Decembr. 1624.

Wi Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sweriges, Gö-
thes och Wendes Konung, Storfurstie til Finland, Hertig
vri Estland och Carelen, Herre wdsöwer Ingermanland, etc.
Gjorde witterligt, at Ds Bresswysare Ehrlich och Försichigh
Wellam Vsling underdånigst remonstreret och til sinnes förde
hafwer, huruledes ett General Handels-Compagnij här vthi
Wårt Konungerike Sverige, at Asiam, Africam, Americam och
Magellanicam vprättas kunde, medh märkelig förbättring på Wäre
och Cronones Intrader, sampt Underfäternes store profit och
fordeel, ther til medh hafwer bemalte Vsling Ds lofwat och
sigh förplichtat, det han efter yttersta sin siijt och förmågho,
detta Compagnie vthi wärket ställa wil, hafwandes det wise
hopp, at det förmedelst GUDs nådige wålsignelse och blifstand,
en godh begynnelse och fortgång, sampt en önsfeligh ånde och
vthgång winna skal. Sådant hans glorde Förslag, hafwe Wij
tagit vthi betänckande, och besinne det wara på så godh skäl
funderet och grundat, at Wij det icke kunne ogilla, see eij hel-
ler annat, än at det wist, ther GUDh wil gifwa lyckan, ju
skal senda til hans Helga Rampus åhro, Wårt och Statens wäl-
stånd,

stånd, och Wäre Underfäters förköffring och nytto: Swarsföre
Wij och thet medh nåder hafwe vptaget, theslikest bewilliat och
samtyckt at bemalte Compagnis anställas och vprättas må. Och
på det sådant deste lättare och bättre skee, och man til ett Capi-
tal och Huswudstol des snarare komma må, hafwe Wij ofwans-
bemalte Vsling Fullmacte och Tilstånd gifwit af och til vthi
thetta Wårt Konungerike Sverige, sampt thes underliggiande
Provincier at reesa, instrifwe och antage alle them som lust och
willia hafwa vthi detta Societet och Sällskap at participera, intet
twiflandes at Wäre trogne Underfäter anseendes then nytto,
som både the selswe, så wål som theras Effterkommande i fram-
tiden här af hafwe kunne, låte sigh godwillige finnes hwar eff-
ter sin rådth och åmbne något här til at contribuere och wäghe
oppå dette Wårck, som til det allgemene bästa, sampt hvars och
ens nytto i hynnerheet wålment, dirigeret och stiftat är. Wij
befalle och här med Wäre Landshöfdingar, Ståthollare, Foug-
der, Arendatorer, Borgmästare och Rådth i Stådherne, sampt
andre Wäre Befallningsmän alle, som mehrbemalte Vsling om
assistentie och besördring besökandes warder, at the honom han-
den råckie, och så widt theras Embete träfwer och medhgifwer,
och til detta Wårcks fortgång behooff gjörs, assistera och hielpa,
effter som han och hwar i sin stadth här om en widelshffigare
information och vnderrättelse medhdela skal. Gifwit och skrifwit
på Wårt Konungelige Slotte Stockholm, den 21. Decembris,
år 1624.

Gustavus Adolphus.

Sweriges Kijkes General Handels Compagnies Contract, diri-
gerat til Asiam, Africam, Americam och Magellanicam, sampe
thes Conditioner och Willähr. Uppå Hans Kongl. Maj:ets
wår

K x x x x

wår All-nådige Konungs och Herres nådiga behag, och
vthgifne Privilegiers innehåld, af Trycket vthgången och
publiceret. Stockholm, Åhr 1625.

Alle Landzhöfdingar, Ståthollare, Biskopar, Fongdar, Borg-
mästare och Råd, samt Prester vthi Ståderne och på
Landzbygden, så ock Landz- och Fierdingmän, må hafwa en el-
ler flere Contracts breff vthi hwar Landzende, Stadh och By,
sedan the hafwa vnderteknat hwad som hwar och en vthi thetta
Compagnied inleggja wil, och skole the först som bäst qualifice-
rade äre, sedan andre Personer ther til fordra, them saken föres-
ställa och här til förmana, thesligast skal hwar och en Particular
Person, som medh sine Wänner och Slåcht förmerer en Sum-
ma Penningar komma tilwåga, efterlåtitt wara.

Den 1. Maji nåstkommande, skole the ifrå Bpståderne i
Swerige, och den 1. Julij the ifrå Finland, Liffland och andre
Land öfwer Siöön, til the Siöstäder, ther the helst sine Pen-
ningar begära försambla, såsom ock alle Siöstäder, Borgmästa-
re och Råd vthi Stockholm, här om tillkenna gifwa, huru
stor thetas vnderteknade Summa är, ther hoos sådana Perso-
ner dijt förskicka, som them helst synes, Directores at ordinera.
Theße som vthkoradhe äre, skal hwar sin fierde Part sielfwe
frambära, och så framt then Staden, ther the sine Penningar
wele försambla, medh sitt Capital så högt icke komma kunde,
Directores eller en Cammar at hafwa, så skole the samme sig
sedan til en annan Stadh förfoga, som det förmår giöra.

Når någon Bihdelning af the inkommande Wahrer eller
Penningar skal skee, så skal hwar Proving, Stadh och Häredt
sådana Personer som them bäst synes ther hen försända, hwar
och ens deel at anamma, som the andre Participanter sedan skole
fördeela, hwar efter sin inlagde Summa.

Vnder

Vnderskrifningen skal skee, som föllier:

Jagh N. N. lofwar vthi thetta Compagnied at inläggja
Dal. Den 1625.

Om någon wore, som icke kunde sielf skrifwa, eller sitt
nampn wele wara bekänd, skal han sådant igenom en sin Wån
giöra låta, som föllier:

Jagh lofwer vthi thetta Compagnied at inläggja för Comis
och Räkning N. N. Dal. Dat. 1625.

Om någon härefter sin inlagde Summa begärade at fållia,
kan han thet sig ifrån och en annan anskrifwa låta, efter thet
beröijs han ther på hafwer ifrån Cammaren eller Staden, ther
han teknat hafwer, och Kiöparen öfvergifwa.

Inom som detta wårt öpne Breeff händer förekomma och thet
läsandet eller hörandes warde; Giöre wij efterskrefne här
medh kunnigt och witterligt, at wij GUDS Gudomelige Maje-
stet til lof och åhra, Fäderneslandet och wår Nasta samt öf
sielfwe til gagn och gode, öf samsatt och föreenat hafwa, at
uprätte och anställa här vthi thet Konungarijket Swerige, ett
General Handels Compagnij, at alla the Land, Städer och Or-
ter, hwarest man förmoder sig kunna någon profit och nytto
skaffa, serdeles Africam, Asiam, Americam, Magellanicam at rees-
sa, och thesamstades Handel och Wandel drifwa. Vthi
hwilket Compagnij och Sällskap, wij ock alla them, som thetta
wårt upfat gott sinne, och lust hafwe, thetta wårt Contracts
Breeff at vnderskrifwa, samt een Summa Penningar, ware
sig stor eller liten, insättia och förteknat, anamma och antaga
wele. Och aldenstund wij icke twiffe, at thetta wårt intent och
upfat skal mångom fremmat och sållhynt förekomma: Thersöre
hafwe wij för gott anseedt the förnämste motiver och orsaker,
som öf här til beweeft hafwe, tillkenna gifwa, doch korteligen
och

XXXX 3

och så mycket vthi hastigheet nu skee kan, och det öfriga spara till framdeles, så wij the gode skåål och beskeed på hvilka vårt förehastwande funderat och grundat är, igenom een vppenbaar deduction vthförlig welse bewiissa och vthi liuset komma låta. Och är först och i begynnelsen wäl at considerera och besinna, thet GUDh then aldråhögste, efter sin obegripeliga wijsheet och försyn, således förordnat och förkedt hafwer, at thet som till Menniskornes wälstånd och vppehålle nödigt behöfwes, finnes icke alt på een ort, vthan hwar Landskap för sig är medh serdeles GUDs gåswor wälsignat, så at thet som een stads feelar, det öfwerflöder annorstädes. Orsak, hwarföre det ena Landet icke kan umbära det andra, vthan Inbyggerne måste inbördes lista til hwar annan. Therigenom äre the ock bewekte at wäga sig til Siöds och sand, i förstone at bekende orter, och nu sedan til okunnige och nyie Landh, hvilka the vpsökt och besatt hafwe, medh märkelig stoor fordeel och nytto, icke allenast för then skuld, at then eene hoos then andre hwar honom truttit, sökt och sunnit, och ther emoot thet, som til öfwerlofs warit, them torffstige tilfördt och meddeelt hafwer: Vthan besynnerligen therföre, at igenom sådan navigation, trafiq, och Handel, sampt ther af förorsakade Kundskap, Wänskap och Förbund, är cennation then andres Konstler, Seder och Politie blefwen delachtig.

Sedan lærer och sielfwe försarenheten, at alla the Konunges rijken, Land och Städer som vthi Macht och Rikedom florere, hafwe igenom Seglation, Köpmanstap, allahanda slags Handwärels tillstande, och eenkannerligen therigenom at Inbyggerne, nyie och tilförene okunnige Landh vpsökt och intagit hafwe, äre mächtige och rijke wordne, hwilket är at bewiissa, medh Spanien och the förbundne Provincier i Nederland, som medh tw ther til serdeles tienlige exempel.

Thet är nästan otroligt, hwar för stoor Skatt, Rikedommar och fordeel the Spaniske nu vthi Hundrade och Trettio år vthur

vthur Africa, Asia och America haft och nutzt hafwe, så stoor at fordeelen vthur America allenast årligen sig til Tiugu Millioner Riksdaler, eller Trehundrade gånger Hundrade Tusend Daler Ewenske strecker, måsteveels vthi bahr winst och förtjänst, så för Konungen sielf som för hans Undersåthare, beständes vthi Guld, Edlsilver och Dwecksölsilver, Pärlor, Smaragder, Ambra, Cochenille, Anijl, Hudar, Socker, Ingefär, Tabac, allahanda Epererij, Guami och dyrbare Trä, icke räknandes här vthi några Millioner Ducater, som förbemålde Konung öfwer annan omkåstnad på sine Tienare och theras Besoldning anwender, på Landshöfding, och Biskopsdöme, Prebender, Præsident- och Råds-herstaper, sampt andre Embeter flere, hwar af somlige Fäm eller Sex, somlige Otta eller Tijo, och een part Hundrade Tusend Riksdaler årligen wärde äro.

Til hwar stoor Rikedom the förbundne Nederland vthi fyretijo år komne äro, weet man noggsamt, besynnerligen Holland, hwarest the Brabender Flaminger, medh een stoor deel Walloner sigh nedersatt, theras snälla Köphandel, sampt Konsteriska Handwärcle ther hen bracht, och Landet med allahanda Nahrung och Baring således vpsökt, at man ther sammastädes husen nu nästan dyrare leija måste, än man them tilförene plågade at köpa: Ther til medh äre Wahrerne i Landet ifrån ett til try och fyre stegne och förhöjde, hwarigenom Inbyggerne oförwärcle och lika som sofwande äre rijke wordne. Och i det the hafwa slutet alla Fahrwatn och Hampner, vthi the förhårtade och öfwerwundne Land, så wäl som genom Seglationen at Ost-Indien, Guinea och andra widilliggande orter, är sielfwa Landet öfwer privat inkompster och nytta, til en sådan macht komet, at thet alt här til hafwer kunnat gådra Konungen i Spanien mootstånd, och för hans stora Macht sigh defendera och förswara.

Alla these förtälde profit och fordeeler hafwer detta Konungeriiket Sverige in til thenna dagh, mist och warit föruthan, alt

alt fördy at theß Inbyggjare hafwe intet welat det som owaan-
ligt är, wåge, vthan hållit sigh inne om sine Boomar, och i
så måtto them fremmande och vthländske tilfalle gifwit at taga
sigh Maaten ifrån Munnen, the ther Wahrurne här vthi Lan-
det för lätt och gott Kiöp, inkiöpt, och thet hijt införde Godz
på thet dyraste såldt hafwe, och thet Swenske Männ likwål
(Guldh stee Lof) icke allenast så godh Lågenheet hafwe til
Kiöphandel, til at bruka Siön, och vpratte allahanda Handt-
wärc, som något annat Golt vthi Europa hafwa kan: Vthan
jämwål öfvergåå andra thet vthi, at man i Sverige, alt hwad
til Kiöphandel, Skeppfart och Handtwärcs vprattele nödigt
är: Nembligen Victualie Parzeler, Kopper, Stål, Järn, Trä-
wercke, och andre Wahrur samt medh Arbetslöön, lättare och
bättre än någon annan Nation, kan komma tilwåga, och förden-
skuld medh större profit och fordeel på Asiam, Africam, Americam
och Magellanicam handla än Spanier och Nederländerne.

Öfwer Spanien hafwer Sverige serdeles then fordeel, at
the Spaniske af alt thet Godz som vthur förestrefne Land, an-
tingen hijt på Sverige eller andra Orter vti Europa föras skal,
mehr än Etthundra och Trettio proCento Belästnad giöra må-
ste, thet the Swenske allena medh Trettio vthrätta kunne.
Icke theß mindre är the Spaniskes wanslige profit af Fåmpstio
til Hundrade och wål mehr at winna. Sedan hafwa the Spa-
niske stoor bräcl på tienligit Golt, efter the på Keefan och för-
strefne Orter icke bruka andra än Spanier och Sclauer, hwilka
mycket kosta, och för thet at the ömkeligen tracterade och illa
håldne warda, hastigt dö. Ther emoot kan man i Sverige
vthan något betänckande bruka allahanda Nationer, och såle-
des ett stoor taal Golt dijt föra, hwar af profit och Winsten
komma måste.

Vthi theße mehrbemålte Fyra Werldenes deeler, äre män-
ge Landh thet Handel och Wandel frij är, och twärt om fast
månge

månge thet ingen Handel vthur Europa drifwen warder: Vthi
America, äre mehr än någre Tusend mißler Land dijt ingen
Spanier ännu kommen är, så wål belågne, ymnoga, och af så
fund Luft, som något af the andre Land, hwilka the Spaniske
innehafwa och besittia, hwarest man (föruchan the Wahrur som
af the Spaniske intet föras, så ock the riska Guld och Gölfs-
wergruswor) Frucht, Olla, Salt, Rijs, Öl, Bomull, Bom-
ullsgarn, Pita, Silke, Fergor, Långpeper, så godh som thet
Öst-Indianiske runde Peper, wälluchtande Säpa och Träd,
Spegerij samt andre Wahrur mehr bekomma kan, efter som
vthi serdeles Land, allahanda serdeles Wahrur falla, at man
förbij går och intet här talar om Öst-Indien och besynnerli-
gen Africa thet man fast större profit och nytto än vthi Ame-
rica skaffa kan.

Öfwer Nederland hafwer Sverige icke mindre fordeel, bå-
de för gott kiöp skuld på Proviand och vthredningen, så ock,
at Nederländerne många Wahrur här vthur Riket kiöpa måste,
thelikest at man alla wedh Östersidan fallande Wahrur, för
bätter, och the andre som bemålte Nederländerare vthur Östland
håmpta, för så gott kiöp som the, bekomma kan. Och är ibland
annan fordeel, thenna icke then ringesta för Sverige, at Neder-
land medh Spanien och många Öst-Indianer Krigh före, på
hwilken Krigs präparation the årligen moste giöra een stoor be-
kästnad medh åventyr at lijda skada af thes Fiender: Ther
emoot the Swenske vthi bemålte Land, intet hafwe för någon
Fiende at befahra. Af alt thetta är nogsam och klart, huru
lätt och medh hwad stoor profit och gagn Handelen och Ces-
glaget, här vthur Riket och the förestrefne Land, begynnes och
företages kan, icke at winna een ringa ting proCento årligen,
effter som Wahrurne här vthi Landet gemeent gifwa: Vthan
på såå åhrs tidh en Daler vthi tre eller fyra at bringa, och ett
Capital eller Huswudstool at förwårswa, effter som och bewiisli-
git är, at Holländerne för Kriget, af een fyra giorde hafwe.

Y y y

Erven

Ementyr och fahran belagande, så är then mycket ringare, när man sine Penningar således på ästfällige Skerp och Orter fördecker, än då, när the vthi fäste Jordegods anlagde warda, hwilka igenom brand, oähr, kriogh och örligh offta på een tijdh enom afhendes och isfrantages, som vthi thenna bedröfwelige tijdh förmycket stedt är, och många både mächtige och höge Personer så wäl som then gemeene Man medh thes stor skada försaric hafwe, hwar af lätt är at see, huru oförsichteligen the handla, som sine Gods och ägodeeler alla på en ort församlas och tilhopa hålla.

Swad winst och fordeelen af Handelen på bemälte Orter och the inlagde Penningar tillkommer, så hafwer icke allenast hwar och een i synnerheet, sin profit och förtienst at förwenta: Vthan här af förorsakes och mångahanda andra stora gagn och nyttigheter vthi gemeen, som är först, at GUDs ähra (then man förnämbligen öfwer allt achta och förfrämia skal) härigenom kan mycket blifwa befördrat, hans Saliggörande Ord och det Helige Evangelium ibland allahanda Folk planterat och vthwidgat, och många tusend Siölar til GUDs sanne kundskap och kenneedom brachte warda, som här til vthi wederskyggeligit Hednist Afguderij och all ogudachtigheet kesswat hafwe och ännu lesiwe. Sedan lender ock detta wärdt Hans Kongl. Maj:ts och Cronans til märckeligh dienst och nytto, i så måtto, at Hans Kongl. Maj:ts intrader och Rentor, Vnderfäternes tunga och beswär föruthan, märckeligen kunne härigenom warda förbättrade och förmehrade, liks som vthi Spanien och Nederland hende är.

Til thet Tredie, så lender ock detta det gemeene wäsende all gods, i thet, at man härigenom medel bekomma kan Tien: den thes bättre afbräckt och mooststånd at giöra, honom antingen vnderkufwa, eller til ett billigt Fördragh bringa, sampt Ländet för then långwarige stora Krigslast, hwilken thes Inbyggere

gere til sin och heela Statens defension måste vthslå, ändeligh trelsa och betrija.

Föruthan these och andre gagn vthi gemeen, skal och hwart Stånd för sig sin serdeles nytto här af förnimma. The af Adel kunne härigenom thes Inkompst och Rentor förbättra, thes wärd förhöje, och salunda både sigh sielfwe så wäl som thes Barn och Förwandter til stäteligh Dienst och Embeter förfordra.

The samma hafwa Biskoper och the andre af det Andelige Ståndet at förmoda, i lika måtto kunna Kyrckier och Skoler härigenom florere och hållas widh macht, och sedan, the som auderat hafwe til dignitet och Embeter promoverade warda. Sammalunda kan then handterande Man sin Handel mycket förbättra, igenom the Wahrur som in- och vthskerpes, sampt sigh sielfwe vthi Compagnied til Directores, och sine Barn til Cameris och Factores giöra låta.

Bönderna och andre af thet gemeena Ståndet kunne hafwa sin store nytto af Kjöpenstapen, så at the likwäl then intet behöfwa at lära eller förstå, och brede widh thet, at the sin Sädh, och hwad annat the hafwe til köps, kunne på högt wärde bringa, stole the ock thenna fordeelen förwenta, at Hans Kongl. Maj:ts igenom Rikszens Renters förbättring, bekommer medel, mehe Behländst Krigsfolk at wärfwa och vnderhålla, hwar af Vnderfäternes för Vthskrisningen anten aldeles frije, eller åtminsten mycket liffade warde. Ther til medh, när allahanda Handwärd på gång komma, skal ett Barn om Otta eller Tio år så mycket kunna sbetlena, at Fadern ther af kan leije en Soldat, och sine Söner, Drenger och Legeföld sielfwe niuta.

These förtalde gagn och fordeeler (föruthan andra flere, hwilka man i längden om behof giörs, wißdare framställa wil) skal denna Handel af sigh söda serdeles om han af ett General Com-
9 y y y y 2

Compagnij wäl begynt, och förd warder. Och på thet the gode medel som GUDh til fins Rampns åhro, sin Församlings förmebring, Hans Kongl. Maj:s Tienst, Rijsens samt gemeena wäsendes säkerheet och wälstånd, theslikes hwar och ens particular gagn och wälfärd, nådeligen förlänt och gifwit hafwer, icke längre må försummas: Therfore hafwe wij efterskrefne vthi then Helige Trefaldighees Rampn, förmedelst thes kreffliga hielp och bijsånd, medh Kongl. Maj:s wår Allernådigste Konung och Herres nådigeste Consens och Tilstånd och vppättaghet, thetta wärd at begynna och på gång bringa, hwar til wij hafwe lofwadt, som wij och ännu här medh lofwet och tillsäie een sådan Summa Penningar, som hwar och een af oss här under tecknat hafwer, at förskaffa och infättia. Och förmoder wij wisserligen efter högstbemälte Hans Kongl. Maj:s hafwer sig icke allenast detta wårt påbegynte wärd nådigest lätit behaga, vthan jämwäl och medh nådige Privilegier och Friheeter försörgdt, och tillsagdt, at Hans Kongl. Maj:s hand här vthöfwer hälla wil: Thet hwar och een oprichtig och from Man, af högre eller nidrigare Stånd, som GUDh åhra elskar, sin Herrg och Konung wäl meener, samt det gemeene bästa så wäl som sitt eget gerna söker och förfordrer, så wijde hans Råd och Empne tillsäger, förhielper at detta loflige wärd sin fram- och fortgång winna må, efter som och ingen så æm är, at han sin fættigdom här vthinman til endestyllan förebära kan, det han på fyra åhrs tidh, lätteligen en Daler eller två icke skulle åhrigen omhåra, hålst medan ingen sina Penningar förgåwes erläggia, vthan i sinom tidh, them medh sin stora winst, skal hafwa igen at förwänta.

Therfore wese wij och härmedh alla Inländska och Fremmande af hwad Nation the wara kunne, frist stält och efterlätit hafwe, vthi förbenåmbde Compagnie och Sällskap at participere på efterskrefne conditioner och wilkor.

Först

Först at detta Compagnij skal wahra och stå vthi Tolf näst efterföljande åhr, begynnandes på then första Maj 1625. in til then första Maj 1637.

II. At the som vthi Sverige bo och wistas, och vthi detta Compagnij at participera lust hafwe, sig inman den förste Maj, men the Fremmande och Utländske, inman then förste Juli nästkommande, hoos Os angifwa, detta skriffilige vprättade Contract under teckna, och Compagnied om Penningerne, det warre sig sedan större eller mindre Summa, försäkra.

III. At the vthäfte Penningar erläggas på fyra åhr, åhrigen en fierde part.

IV. Och på det at administrationen öfwer een så loflig Handel, må vthi skicklige och fromme Personers hender förtrodd warda, gemeene Participanterne til åndöje: Så skole efter then nästkommande första Maj af Participanterne och efter theas måst se röster så många Directores vthwälde warda, som här under, Hundrade gånger Tusende Daler tecknade äro, hwilka Directores skole vthi Sex följande åhr tjena, sedan ifrån theas tjenst afsätties och Participanterne vthwällie nye Directores, the två tridie deeler af the afträdde Directorer och then resterende tridie deel af the förnämste Participanter, farandes så soort hwarie två åhr, så länge Compagnied wahrar.

V. Ingen må hafwa någon Röst vthi Wahlet, eller öfwer åhrliche Räkningar komma, vthan the, som af sitt eget Tusend Daler insatt hafwe, eij heller någon til Director och Huswudh Participant vthwäld warda, som icke Tusend Daler egne Penningar tecknade hafwer.

VI. Thet något Land, Stad, Compagnij eller particular Person een Summa til Hundrade Tusend Daler insatte, så måge the eller then een Director på sine wagner ställa, och så många Directores som the förskrefne Summa offra gånger tekna så wäl vthiländske som inländske.

Dyuyy 3

VII. D.

VII. Directores skole til Besoldning för thetasienst hwar och een åhrligen Provisions och Factorij wijs, bekomma Tusend Daler.

VIII. Alla Directores skola hafwa lika Wårde och Myndigheet, vthan anseende til någor Högheet, Dignitet och Embete, som the vthan om Compagnijd hafwe, eller af hwem the kunne tillsatte wara.

IX. Hwar och någon lust hade öfwer Hundrad Tusend Daler Två Directores at ställa, ther stände honom frjitt, doch at the både icke mehr än een Röst, och eens Directoris besoldning bekomma skole.

X. När Directores waalde äre, skole i lika måtto Hufvudh Participanter wållies, hwilke hwar dagh skole öfwersee Räkningerne, och sampt medh Directoresne om alla wichtige förefallande Åhrender rådslå och sluta när Compagnijd skal continera eller stillas åth, thestijkest Directorerne affliera när Bihedningen på the ankommande Wårhus skee skal.

XI. Alle Sex åhr skal gioras General Räkenskap offentlig, ther til alla Participanter igenom anslagne Redler skole kallade warda.

XII. Hwilla Städer som lågenheet hafwa til Seglacion, Skeppredning och Handel, och vthi detta Compagnij Tre gånge Hundrade Tusend Daler insättie wele, skole af thetas inbrachte Capital pro rata een Cammar, Directores, Fullmacht och thetas Bihredning hafwa.

Til yttermehra wijsa förwahrning, at wij detta förefreffna skunda beslute, aftaale, bewillat och beleswat hafwe, thestijkest fast och stadigt hålla och efterkomma wele, hafwe wij denna Skrifte medh wåre egne händer frjwilligt och witterligen stadfast och bekräftat.

Contract medh Koppar: Compagniet. Datum Nyköping den 10. Januarii 1625.

Wij Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Ewriges, Godes och Wendes Konung, Storsurste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vstörwer Ingermanland, etc. Gidre witterligt, at efter som Wij för orsaker skull hafwe beslutet at låtta Hammaren vthi Wårt Koppermynt; Och Kopperhandelen sigh, des föruthan vthi förledne Åhr hafwer något förändret, derförs hafwe Wij achtat nödigt och så Wåre saker medh Wårt Kopper: Compagnie at dirigere; Och fördenksful inngängel medh dem en ny Contract på sätt och form som följer:

Först hafwe Wij stadfast dem det Privilegium, at de måge upkøpa all den Kopper som faller och tilgiodes kan widh Wårt och Cronones store Kopperberg, och af Bergsmånnerna förystres plåger, vndantagenes de Fyrehundrade Skippund Hennes Maj:ts, Wår Elskelige kåre Fru: Moder åre åhrligen efterlårne, så och hwad Wij Måplingsmakerne anten hafwe eller hår efter til deres Bruf indulgere; Och samme Kopper skole de inkøpa af Bergsmånnen för Femtio Swenske Daler Skippundet i resde Penningar.

Sedan hafwe Wij och efterlåtte dem at beholla all den Åfradz: Kopper så mycket som Wij achte at försållia och i Penningar förwånde, den vndantagandes som Wij elstet til Wåre behof annorlunda förordnet hafwe, eller förordnandes warda. Och samme Wår Åfradz: Kopper, så mycket de af den anamma, måge de frjitt föra och sållia efter deras bästa lågenhet, når de Os des rette aceorderede Prijs betalt hafwe.

Til thet Tridie. Skal och Allmogen wara plchtig at föra at Companied Åfradz: Kopperen så mycket de anamma, frjitt och vthan betalning in til Eidsidan, efter som de Os hår til giordt hafwe och styllige åre: Doch at denne frjheet icke i någon motto misbrukes vthi annen Koppersförstl än Åfrades.

Til thet Fierde. Wij gifwe dem och nådigest tilstånd at låta slå all Kopparen i Mynt, Skippundet Stockholms Wicht til Etthundrede Femtio Swenske Daler, efter den Valuation och Mynte-Sorter Wij der oppå hafwe gjöra låtet, och hwar nytto och prouit der af kan falla, det vinne Wij och efterlåte Compagnied til goda.

Til thet Fempte. Ingen Kopper skal vthi detta år 1625. ringere sällies än til Etthundrede Femtio Daler, medh mindre Wij den sielfwe rabbarer; Och fördenstul skal Compagniet wara förplichtet at slå all Kopparen i Mynt, som de i sine händer bekomma på Etthundrede och Femtio Daler. Doch hafwe Wij dem det här hoos nådigest tilstått och efterlåtet, at hwar Compagnie kan genom slitigt och troget drifwande försällia Bngerske Pläter för Etthundrede Femtio Daler Penningar, eller och bringa den högre i Prijs, at de det fritt och omyntat glöre måge, sökiendes i så motto Compagniets fordeel; Och hwar der efter kan falla för prouit det komme Participanterne til winst och gode.

Til thet Siette. Hwar och Bngerske Pläterne icke kunne högre vthbringas än til Etthundrede Femtio Daler jämpf, då skal Compagniet först wara skyldigt at hembuda Kopparen Hennes Maj:t, Wår Elskelige käre Fru-Moder, om Hennes Maj:t det för samma Prijs beholla wil. Men der Hennes Maj:t det icke tåkes, då at sällia det hwem dem synes at minste för förbermålte 150. Daler, eller der den icke så högt kan försällies, då at slå alt i Mynt som sagdt är.

Deremot hafwer Compagnied Os i detta Åhr låstwat och tillsagdt i Tull af hwar Skippund Kopper Bergswicht de vpslöpa Sextio Daler rede Penningar.

Til thet Andra. De hafwe och låstwat at anamma til sigh Wår Afradz-Kopper, och lefwerera Os in i Wår Råntes-Cammer

Cammer för hwar Skippund Stockholms Wicht som förmyntes Etthundrede Femtio Daler; Der emot Wij dem tilstå at afdraga Hammerslag och Mynter-Lohn, så at rätte Prijsedt af Mynte-Kopperen blifwer Skippundet Etthundrede Tjugu Sex Daler rede Penningar, som i Wår Rente-Cammer lefwereres skal. Men der de någon Pläte-Kopper omyntet försällia, den hafwe de lofwet at försällia til Wår bästa, och gifwa Os så mycket som de måst kunne bekomma, afdragendes kostneden för Bngerske Pläterne som är Femten Daler, alt annet komme Os til gode. Och sådane Penningar erlegges Os i Råntes-Cammeren efter som Kopparen kommer in til. Doch är här hoos Os förbehöllet, at hwar icke mera än til någre Hundrede Skippund Pläte-Kopper blefwe soldh, då skal den ju Os tillräcknes först, och afdrages i Wår Afradz-Kopper, dock så at Penningerne Os erlagges efter som Wår Afradz-Kopper faller til. Och hwar sedan mera i Pläter försällies, det komme Compagnied til goda.

Til thet Tredie. Ed hafwe de sigh förplichtet at låte slå all Kopperen i Bngerske Pläter, så at hwar icke warer förmyntet ju i Pläter och icke til det ringeste i Råntes-Kopper, vthan Wår serdeles tilstånd försördt och vthlåndes såldt warder.

Til thet Fierde. När som Myntet går, då niuter Myntemesteren och hans Folck sin förordnade Mynterlöhn, men der Bngerske Pläterne, efter som sagdt är, kunde högre vthbringas och sällies än til Etthundrede Femtio Daler, och Compagniet fördenstul för sin prouit skal låte Myntet stå stilla, då skole de wara plichtige Månadsligen at gifwa Mynte-Folcket syregelt, nembligen en half Daler på Mannen, räknendes der vthi dagerne på hwilka de intet Mynte, på det man må hafwe dem obliget at wara tilstådes när som något Arbete behöfwes och skal företages.

Til thet Fempte. Och efter så stoor macht påligger at Myntet må hafwa sin fortgång, derföre wile Wij at Compagniet förestute den omkostnaden som nödigt til Werckens förordring behöfues. Och den bestå Wij at framdeles efter giord Räkning Och i Wår Tull affortes må.

Til yttermehra wisso at Wij således medh Wårt Koppers Compagnie contraheret hafwe, och wile det dette Åhr in til den 1. Januarij 1626. hollet hafwa, då hafwe Wij befallat at anamma af dem en lijfa lydandes Contract, och denne på Wår sida underkrifwit. Actum Nykiöping den 10. Jan. Anno 1625.

Gustavus Adolphus.

Påbud om Barns i Jönkiöping optuchtelse. Datum Jönkiöping den 28. Febr. 1625.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Sidre witterligt, at effter som Wij Och serdeles hafwe winlagt, at bringa denne Wår Stad Jönkiöping til en god närhing, och deroppå giordt myckin omkostnat, at före här in ästellige Handwärcker och Embeter, förmedelst hwilke en Ehrlig Borgersman sig torfftelig så och nyttig kan nåhra och sitt Huushåld åhrilig uppehålla: Ja der flit och idkesamheet kommer der til, sigh och så rychte och förkofre: Ed finnes ibland andre hinder den oachtsamheet och wanstidigel, som Förälldrarne hafwe uti deras Barns upfödjel, serdeles den lättian de seltwe are usfödde uti, och den som serdeles på Barnen ärfwes, at wara det förste som förtager Ungdomen at icke komma til någon rätt förfarenheet, anten i Kiöphandel eller Handwerck; Hwarföre hafwe Wij godt och hellsampt sunnet, at förmedelst denne Wår Stadga skaffa här emot böther. I så måtto at Wij här med biude och besalle, at alle Wåre Undersåter och Borgare uti Jönkiöping som Wiltes Barn

Barn åge eller framdeles bekomme, at de dem så snart de sine 7. åhr upfylt hafwe, genast och utan enstyllan hafwe och sättie til en åhrilig Konst eller Handwercke, som are först: Til Skolan, där at lära läsa och skrifwa och så framgent, at Staden med sådant upsat, at giöra sine Barn anten nyttig til GUDs Församblings eller Regemens tenst. Deremot Skolemästaren skal wara plichtig Förälldrarne i tijd at underrätta eller swara Förälldrarna til skadan.

Sedan til Räknekonsten, Bokhållerijet och redelig Kiöpenstap. Eller för det Tridie til något Handwerck och Embete. Hwille Föräldrar som sine Barn sedan de hafwa fylt 7. åhr icke således förestå som sagt är, anten motwilligt hållandes dem til lättia, eller af försummelse icke sättiande dem strax til någon redelig Närhings: Vårdom, som sagt är, han skal först åhöras af Borgmästare och Rådih een gång, och den der icke skaffer böther, då stämnes på Rådhuswun och uthan någon lindring eller nåde böthe för hwar Månadt Barnedt så gåår 10. Daler til Staden, och den ej orcker botom, böther medh Kropp som ej åger Roo; Och hwilken Ungling som når han sitt 16. åhr upfylt hafwer, icke anten är så widt med sine Studier kommen, at man sigh om honom något twist hopp giöra kan, eller och ståår uti Vårdom af ett redeligt Handwärcke, den skal härmed hafwa förtappat tridie dehlen af all den Arffrätt som honom är eller kan tilfalla, uthan och thenne Stad och uti förbemålte triding hälle then Staden Jönkiöping uti all som förbemålte Ungling tilfaller, med mindre han sig så högt bättrer der efter, at Wij honom godh finne in Specie at restituere in integrum; Doch icke wijdare än i the Arffall som efter den dagen han restitueres falla kunne. Wij wile fördensskuld och biude här medh strängeligen alle Wåre Undersåter och Borgare uti Jönkiöping, at hörsambiligen rätta sigh här efter; Särdeles Wår Ståthållare, Borgmästare och Rådih, at de hålla här hand öfwer, och detta Wåre Påbud exequera och fullföllie medh all

flit och trooheet, låtandes det ingelunde så fårt hwar och enom
år, at undfly Wår hämbd och wrede; Til wisso hafwe Wij
låtit tryckta Wårt Konungslige Secret här nedan före. Af Sön-
sköping den 28. Febr. Anno 1625.

Mandat om Kopparmynts tilwärtande och des bruk effter
Wichren etc. Datum Stockholm den 9. Junii
Anno 1625.

Wi Gustaf Adolph, med GUDs Nåde, Sveriges, Gö-
thes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Her-
tig uti Estland och Carelen, Herre utöfwer Ingermanland, etc.
Gidre witterligt, at effter som allment i Werlden, och af ålder
är upfunnet och helsosambligen brukat wordet, at Menniskiorne,
förmedelst Mynt uti deras handel och gemene Leswerne be-
qwemligen medh hwar andre kunne tractera och stillas åt. Och
sådant Mynt menigt slås af these tre Metall, Guld, Sölfsilver
och Koppar, reent eller beblandat, effter som Landens lägenhet
och nöden eller tiden det bäst kräfwer eller tillåter, och tager
alltså sitt värde af Öfwerhetens Macht och Stämpel. Och
hvilket Land, Konungeriike eller Stad, ther medh är rikeligen
försorgdt, det achtes och riket, och hafwer alltidh sine torfflige
medel widh handen. Men hwilket som der af är fattigt, det
är och många beswårigheter underkastade. Alltså hafwe Wij
och Os der om til det högste beslütadt, at Mynt uti Wårt
Rike, uti någon hymnigheet wara, och det feel som ther uppå
all härtil är sunnet, så at störste klagan i Landet öfwer Pen-
ninge nödh varit hafwer, bötes måtte. Och fördenksuld icke als-
tenast wintlagde Os at genom äfftilige medel draga Guld och
Sölfsilvermynt i Landet, och det flitelligen låtet hålla uti sitt
rätte värde til Wåre Undersåtters stadige wälsörd oförändrat,
ehuru

ehuru wäl, så Os som andre Wåre Naboer til förändring nö-
den wäl förorsakat hade, uti han och gott sunnet at låta slå rent
Kopparmynt för these orsaker skul: Först at GUD hafwer det-
ta Landet medh Koppar rikeligen fram för alle andre wälsignat,
så at Os det icke kan seela, och synes thesfore ofskäligt wara at
sökke medell och wäger hoos Fremmande och Bihändske til at
botha Wår nödh, när Wij dem selfwe hoos Os hafwe. Se-
dan at Guldet allt moste föres uti han effter, och Sölfsilveret nu
icke finnes i den myckenhet som tarswen och Handelen fuller hos
Os kräfwer: Och det som än förmyntes icke så noga kan ach-
tes, at det ju, effter som det gott är, föhres af Landet. Til
det Tridie, så är Kopparen ett sådant Metall som kan stilla
Guld äth uti deres handel och leswerne, och blifwer brukat i
många andre Land, som doch sin Koppar här ifrån medh stoort
beswår hafwe måste. Och til det Fierde, kan det så blifwe slag-
get, at hwar och een icke mindre medh det än medh annat kan
blifwa försäkrat at hafwe des rätte prijs: Och icke allenast
niute all den nytta och gagn som Myntet i gemeen sökies medh,
uti han och förwette sig sin förmögenheet och Rikedom, der nä-
gen Koppermyntet förwara wille. Men effter thy detta Wårt
Kopparmynt, när det skal slås i sitt rätte prijs och värde, fal-
ler så stoort, at det af Mynts försälstare (som för deras girig-
heet skul hwarcken åhran eller sin sakra achta, och hoos alle-
handa Mynt sig finna låthe) lätteligen skole kunne minstes och
affkåres, derigenom den eensaldige kunde råka på oförmodeligh
skada, så at han medh räknade Penningar mindre behöfle än
thes rätte värde. Dersfore at förekomma all det Wåre Under-
sätter kan i någon måtto lända til skada, hafwe Wij gott sun-
net, budet och förordnad, så och här medh biude och förordne,
at Wårt Koppermynt, skal icke så mycket räknas, som effter
Wichren uphurit och utgifsit warda, således at intet utgifsives
eller upbåres til tre Dre, och ther öfwer, uti han medh Wicht.
Och på det hwar och een hogh och lågh, fattigh och rik må
wette,

wette, desse bättre at råtte sigh: Så är wettandes, at Wij hafwe låtet slaget Kopparmyntet effter Stockholms Wicht. Ett Skippund til ett hundrade och femtjue Daler, ett Lijspund til sju Daler och sexton Dre, ett Marckpund Koppar til tolf Dre, en halff Marck Koppar til sex Dre, och en fierdedeels Marck Koppar til tree Dre: Och der effter befalt Kopparmynt Wichten at råtta, hwad vnder tree Dre är, det kan och må wäl utan någons stoore skada vthräcknes.

Wij biude nu fördenksull här medh och befalle alle Wäre Underfåther af hwad Stånd och Condition the ware kunne, så och alle andre som sigh uppehålle innan Wårt Rike Sverige och thes underliggande Provincier, at the detta Wårt Kopparmynt såsom gåfft och gångse bruke, vthgiffwe och anamme owärgeligen vthi deres dagelige lefwerne så och handel och wandel, widh det prijs som Wij det oppå hafwe fått låtet: Icke fördristandes sigh at wågra vthi des upbårande, eller at förmedelst Privat contracter förbehålla sigh annat Mynt i Betalninggar, eller des påsatte wårdh i någon måtto förmindste. Enskannerligen wele Wij at Wäre Fougder, Arrendatorer och Byhördsmån så wäl som Adelens, Kopparmyntet icke mindre än Silfwer och Guldmyntet vthi Wäre så wäl som deres Renter upbåre af Allmogen vthan någon gensagu. Bryter någon här emot, så skal han såsom Wårt Påbudz förachtare straffat wara, och alle contracter här emoot giorde, wara aldeles ogills och kraffelöse. Der hwar och een weet sigh effterrätte, och för sin skada taga til wahra, gidrandes ingaledes här emoot medh Wår hembd och wredhe. Actum på Wårt Konungslige Slott Stockholm, den 9. Junij Åhr 1625.

Gustavus Adolphus.

Placat

Placat emot Kopparmyntets wanwyrdande. Dat. Stockholm den 1. Maji 1626.

Wij Gustaf Adolph medh Guds Råde, Sveriges, Götthes och Wendes Konung, Storförste til Finland, Hertig wt Estland och Carelen, Herre wdtwärd Ingermanland, etc. Gidre witterligt, at effter Wij förnimme, huruledes en part så in som Wihländske söke allahanda medhel at rabbarera Wårt Kapparmynt, och thet sedan til Wårt och Rijksens högste præjudicium föra af Rijket, hwarföre på thet hwar och en må i tijd weta Wår willie och taga sigh för sin skada til wara, så wele Wij här medh hwar och en som anten Inrikes boende eller elsest här handlandes är, alswarligen hafwa förbudt, såsom Wij och här medh förbiude, at ingen, ehoo han är, fördrister sigh vthan Wår Special tillåtelse at vthsende eller vthföra något Kapparmynt af Rijket til fremmande Land. Warder någon beslagen, åtagen eller öfwerlygat at vthstiecka eller medh sigh hafwa, eller vthstiekat eller medh sigh haft hafwa vthur Rijket högre Summa i Kapparmynt än til Fämtjue Daler, så hafwe förlorat och förwårakat alle the Penningar han medhfar, förste, annan och tredie gängen, och thet han flere reosor blifwer beslagen, stånde än ytterligare thet straff gott finnes, honom thet öfwer androm til Exempel at påläggia. Swar och någon Skeppare tager Kappor, Penningar i sitt Skepp at vthföra förvthan Wår Special tillåtelse, så löthe i lijka måtto förste, andre och tredie gängen så många Penningar af sitt eget, och thet han flere reosor igen kommer och öfwerlygges, så miste Skepp och hwadh Gods han thet hoos åger, thet af Wij Angifwaren vne hwar tredie Penning. Wij biude förthenksuld och befalle här medh alle Wäre Officiare och Befallningsmån, enskannerligen Wårt Cammer Råd, Ståthollare, Fougder, Borgmästare och Råd i Städerna, Arrendatorer och Tullenärer, at the thetta Wårt Mandat hwar på sin ort sraz låta publicera och strängeligen

exeqve.

exequera vthan försummelse och respect, efter som Wij them och alle andre alswarligen förbiudhe något at giöra här emoot, så färt hwariom och enom är at vudwiska Wår hembd och wrede. Til wisso hafwe Wij thetta medh egen Hand vnderskrifwit, och witterligen befalet at sätta Wårt Secret här nedan före. Actum Stockholm, then 1. Maji, Anno 1626.

Gustavus Adolphus.

Octroj eller Privilegium, som then Stormechtigste Högborne Guesste och Herre, Herr Gustaf Adolph, Sweriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vthi Estlandh och Carelen, Herre vthöfwer Ingermanland, etc. Thet Swenske nyss vprättade Söder Compagniet, nådigst hafwer gifwit och bebrefwat. Datum Stockholm den 14. Junii 1626.

Wi Gustaf Adolph, medh GUDs Nåde, Sweriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vthöfwer Ingermanland, etc. Giöre witterligt, at såsom Wij til Wårt Rijkets och Wåre Bndersätters wålfärd besinne högeligen tiåna och wåra af nöden, at Kiöphandelen, Nähringen och Seglationen må vti Wåre Land och Rijkten tilwåxa, förmehras och igenom hwarihandas tilbörli- ge medel förbättra warda: Och Wij igenom förfarne och tro- wårdige Måns vnderåttande en fast och säker Kundskap bekom- mit hafwe, at vthi Africa, America, och Magellanica eller terra Australi åre många rijke Landskap och Diar, af hwilke somblige vthaf sedige och tåmmelige zarte Inwånere, somblige vthaf Hed- ne och wilde Menniskior besatte, somblige obefatte, såsom och en part här til icke fullkomligen vpsundne åre: Vthi hwilke före- streffne Landskap icke allena en mächtig stoor Kiöphandel vthur Wåre

Wåre Rijkten skal kunna warda drifwen, vthan och förmodeli- git, at berörde Folck skole jämwäl och igenom inbördes Com- mercier och Handel til yttermehra civilitet, såsom och på sidslyck- tone til Christen Religion kunne förde blifwa: Hwar vppå Wij hafwe tagit vthi moget betänckande, och, så mycket Os tillstår, ther efter trachtet, at Wåre Rijkets och trogne Bndersätters profijt, nytta och wålfärd må brede widh thet Helga Ewangelij fortplanterande igenom yttermehra Kiöphandels och Sidfars vpsinnande til berörde Landskap, på thet högsta förbättrat och för- mehtrat warda: Hwar til Wij Os så mycket mehra bewela lä- tha, helst medan Wij förnimme, at Wåre trogne Bndersätter, så wäl som många Kiöpmån och andre Inwånere åre benägne thenna saak at förfordra och redevogne at giöra ther til god för- sträckning. Thetta betrachtandes hafwe Wij medh moget be- tänckande och af högnichtige orsaker och stial som Os til thet- ta nyttige och löfliga wärd beweeft hafwer, gott sunnit, åstun- dat och begärat, at Handelen och Seglationen vppå Landskapen Africa, Aka, America, och Magellanica, skal in om och vnder förbemelte och vthtryckte Conditioner och villkor begynnas och drif- was medh een föreenat macht af Wårt Land och Rijkets In- wånare, såsom och af andra som sigg them skole willia associera och tillfålla: Til then enda skal itt General Compagnie blifwa vprättat, thet Wij af besynnerligh gunstigh benågenheet wele medh macht holla och förståckia thet medh Wår hielp och bij- ståndh, benådandes medh tilbörliqh Octroj och efterföljande Privilegier:

I.
Til thet Första, at in om Tolff samsällte Åhrs tijdh skole inge af Wåre Land och Rijkets Bndersätter och Inwånere vthi någens annans ån vthi thetta Compagniets namn, och på thes wågna wåra tillåtit at sähra och handla Straten af Gibraltar för- bi, Söderwers vppå the Landskapen af Africa, Aka, America, och Magellanica eller terra Australi, råknades vppå Kisten af
U a a a a a Ame.

America på lifka högd af förestrefne Straet til 36. Grader, eij heller på något Landskap eller Infell, emellan Africam och Americam belägen, på förestrefne högd, widh theras Skepp och Godz förwärfande, som hafwe tillstade them ther at handla emot Wärt och thetta Compagniets Consens och bewillning: Skole och Skeppwärderna, som ther någon Handel kunna drifwit hafwa, ther om blifwa tiltalade: Moot them som sigh ther emot för griipa, wele Wij såsom emot Wår willies och Ordinanties öfwer trädare procedera låta.

II.

Thenne förening skal begynnas på then första Maji nästkommande Åhrs efter Christi börd 1627, och skal wara wthi Tolf effterföljande Åhr: In om warande tijdh må ingen sin Hufwudh Summa wthtaga eij heller nya Participanter intagas: Men om Participanterne widh ändan emoot thet the Tolf Åhr förlupne äro, gott finna hoos Öh at anhålla, at tiden på Privilegierna må blifwa förlängd, så loswe Wij at willia them prolongera, effter såsom Wij kunna befinna thet medh skäl kunna skee.

III.

Hwart Åhr skal hållas Räkning, öfwer hwilken Participanterne, som för theras Räkning hafwe insatt ett Tusende Daler wthi Compagniet, skole wara tilstades. Och skal på hwart siette Åhr gidras ett General beslut på Räkningen, och en ny Räkning begynnas. Sy om så hende (thet doch GUDh förbiude) at profiten icke wore så stoor, eller then tilstundande winsten låche sig så ansee, at Participanterne medh the måste Rösterna gott befunne, til at continuera och förlängia Compagniet, så skal thet så ställas wthi wårdet.

IV.

Och på thet Penningarna, som här til tarfwas, måtte med thes större begwåmlicheet blifwa sammansamlade, så skal man

igenom Placaters anslående hwar och en påminna och warna, at alla Landsfätherne emellan Dato och then första Martij, theklies the som ifrån andre Ortar öfwer Sjö och Sandh komma, til then förste Maji nästkommande, och eij sedan, skole här til Rädias, thet ware sigh wthi stora eller små Summor: These Penningar skole upbåras wthi fyra Åhr, på hwart Åhr jämpf en färdpart.

V.

Sedan tiden på uunderteckningen är förlupen, skal man strifda til at wthwålla Directorerne, och skole så många Directorer keefas, effter som Hundrade Tusende Dalers taaleet finnes antecknat, wthan så wrore at någon för gott kunne at förordna öfwer een slijt Summa om Hundrade tusend Daler, som han skal insättia, twänne Directorer, hwilket må stå honom frist, doch så at the både tillsammans icke niuta mehr än en Directors underhåld.

VI.

Directorerne skole wthwållas wthaf Participanterne effter måste Wahlrösterne. Ingen må wthi Wahlet rösta om, wthan then som af sine egne Penningar itt Tusende Daler hafwer tecknat, så skal och ingen til Director blifwa wthkört, wthan then som af sitt eget hafwer tecknat een Summa om Tusufende Daler, hwilken Summa Directorerne icke skole hafwa mæcht at alienera och bortfålla, på then tiden the betiåna sitt Embete.

VII.

The förste Directorer skole tiåna wthi sex samföljande Åhr, hwilke när the äre förlupne, skole the sampligen blifwa ifrån theras tjänst ledige och friggiorde, och så skole twå tredideclar af the astrådde Directorer på nytt igen wthkoras genom Participanterne, och then tertiäl eller trediung, som återstår, tagas wthaf Hufwudh Participanterne. Thenne Ordning skal sådan hwart tw Åhr blifwa hållen in til Privilegiernas tijdh förlupen är.

U a a a a a *

VIII. Alle

VIII.

Alla Landh, Städer, Compagnier eller eenstkylte Personer, så wäl vth, som Inlänske, hwilke insättia en Summa om Hundrade Tusende Daler, hafwe macht at förordna en Director. Til hwilken ända hwar Nation må hafwa itt enkannerligt Fördrag: Bref, at sätta öfwer sina Penningar slika Personer, som vthaf them bäst äre betrodde: Theslikes må hwar och en, när han tecknar, vthtryckeligen förmåhla, hoos hwilken Nation han begärar sina Penningar at insättia: Och skole the Utländske som begära komma vthi Wårt Rike, at blifwa här boendes, och införa vthi thetta Compagniet en Post om fem och tjugu Tusend Daler, niuta Borgare rätt, vppå the Orter ther the sith nedfättia, (så framt the ingen Borgare Nähring drifwa welse,) Friheet för alla Skattar och Uthlagor, såsom och frjitt och obesindrat wara at afresa, effter som thetas lägenheet falla kan, icke lefwandes Of eller Städerna, ther the residera hafwa, til wederkännelse någon astogs Penning: Lijka såsom och thetas Utswingar, eller och them the igenom Testament til Utswingar förordna welse, måge thetas efterlätna Egendom föryttra, flyttia och transportera, för vthan någon widare Toll, eller annan besvärings Erlägning, såsom förhemålt är.

IX.

Directorerne skole wara af lijka macht och myndigheet, alsintet anseendes the Embeter och Digniteter, som the vth om Compagniet bekläda, eller och för the Personers wärdigheet skull, som them ther til kunne förordnat hafwa, hwilke skole giöra en Solonn Gedh at the trolligen och rättredeligen skole bete sith vthi sin tjänst, icke sökia then ene Participantens fördeel mehr än then andras, såsom och vthi all ting til thet högsta förfrämia Compagniets fördeel, och thes skada afwaria, theslikes at the vthi sin wahrande tjänst icke skola köpa vthaf thetta Compagniet någrahanda Wahrur, eij heller tijt förfällia eller leffera, hwarom directe eller indirecte.

XIV.

XV.

X.

X.

Directorerne skole hafwa för thetas Smakt, itt åhrlig provision och underhåld, itt Tusend Daler.

XI.

Så Directorerne på Compagniets wägna någerstädes förresa, skole the hwar dagh sex Mark Swenska hafwa til förtäring, brede widh thet som upgåår til at hyra Hästar, Wagnar och Faarkoster.

XII.

Boothållerne, Casererne och Cammar: Posterne skole belönas vthaf Compagniets bekostnat: Thetta skole Directorerne af hwar och een Cammar i synnerheet swara före, hwar för sine Cascer och Tjänate.

XIII.

Hwar sith så tilldrager, at en Director af en eller annan Cammar vthi itt sådant tillstånd råfode, thet han icke förmåtte fullgiöra för thet han ombetrodd är, och thet igenom förorsakades någon skada, så stände then hoos then Cammarens, thet vnder han forterat eller bestått är, eller och hoos them som en slikt Director enkannerligen kunne hafwa tillfatt: Förthen skull skole Penningarne, som Directorerne vthi Compagniet hafwa insatt, til thes stårte försäkring om thetas trooheet, blifwa förbundne vnder Compagniet; Thet skal och gälla hoos alle Participanterne, som Compagniet kunne wara skyldige: Doch skal thetta så blifwa förståndit, lijka såsom the Penningar the ifrå första begynnelsen hafwa inlagt, woro genom inwiskning dödade.

XIV.

Directorernas Personer eller Egendom, skole wara obekymrade och omolesterede, för thet som heele Compagniet vthi gemeen angår: Men är någon som til them hafwer något Anspråk, så skal han vthi thetta fallet wara förplichtat, at fordra them för ordinari Lagh och Rätt.

XV.

XV. Pen-

XV.

Penningarne som här äre inlagde, skole wara frij för Confiscation, och må ej förvärckas, fast thet än tildroge sig (thet doch GUDh förbiude) at något missförstånd eller orlig uppades emellan Ds och någon Konung, Furste eller Republicque, hwilkes Underdånere äre deelachtige vthi thetta Compagniet, vthan måge frijtt och franckt, och förvthan något hinder eller försång thet vth anamma thetas Capital, och thet af fallande winst, afwen som Wär Rijkets Inwånare och alla andra Participanter.

XVI.

Om ett Landskap eller Stadh, beqvämliken belågen till Sjöfart och Ridsphandel, inlefferede en Post om trijhundrade Tusende Daler, the måge hafwa en egen Cammarsaak och vthredning, pro rata om sitt inleffererade Capital.

XVII.

Uthskillige Landh och Städer, som förestrefwen Summa hafwa bracht til wåga, må wara frijtt at niuta sitt Capital tillsamman och hafwa en Cammar och vthredning, så offta hwarso wet och fördeelningen faller til them, effter som the bäst kunna samsätta sig. Men then Extraordinari omkostnat, som vthaf slijk fördeelning komma kan, skal stå hoos Städerna, som wilja niuta fördeelen, och icke hoos Compagniet.

XVIII.

Alle Skeppen skole vthi thetas affeglande försambla sig vthi Hamnen för Göttheborg, alle tillika vthi ett Compagnie at gåå til segels, och vthi thetas återfärd lända i samma Hamn igen, til at låsa sådane Wahrur, som tänlige wara kunna thet at förnyttas och försändas: Ther ifrån Skeppen skole sedan afsegla til the Ortar, sådan the komme woro, så frampet Wädet och Wind thet tillåter, och thet förvthan Compagniets märkelige perikel och skada skee kan.

XIX. Om

XIX.

Om en eller annan Cammar finge eller hade til öfwerlofs några Ridsmans Wahrur, thet the andra Camrarna icke wore försorgde medh, så skal samma Cammar wara förplichtat the andra öfverlöfde Camrarna, oppå thetas anhållande, thet medh at försörja, och när thet förnyttat är, bispringa them vidare.

XX.

Sedan Directorerne äre vthkorade och Camrarna vprättade, skole Huswudhs Participanter vthi hwar och en Cammar förordnas, så månge Participanterne bestimme tarffwas, hwilkom skal wara pålagt, dageligen at öfwersee Räkningerne, och tillika medh Directorerne hjälpa til at rådslå om alle högrichtige saker, såsom och besluta om Compagniet skal vidare fortsättas eller stillas åth: Uthskiljes på hwar tidh the inkomne Wahrur och Winsten thet af skal vthdelas: Och skal man vthi Huswudhs Participanternes, Directorernes, Commisernes, Officerernes, Skepparnes, Styremennarnes och andres kåhr och wahl, som antas gas vthi Compagniets tienst, alltid hafwa thet i acht, at, thet måsta man kan, the i synnerheet för alle andre besordras, som största Anparten hafwa i Compagniet.

XXI.

Camrorna skole hafwa macht genom omwäxlande at förordna en Director vthi en annan Cammar, och serdeles skole the andra Camrarna wara förplichtade, at hafwa en Director vthi Göttheborg: Så moße och Camrarna, aldralångst två Månader sedan Skeppen äre aflopte, öfwersenda hwar andra Räkningarna, hwad Skeppens vthredning, och the inlastade Wahrur hafwa kostat, sammalides på hwarie trej Månader Staten, på thet som hwar och en Cammar hafwer förnyttat.

XXII.

Så offta behöwtas wil at stempna Camrarna tillsamman, til at besluta om Skepps affärningar, hwarest och huru månge man

man skal tilrusta, sätta tid på the ankomne Wahunne, hålla Räkning och annat sådant, så skal thet på thet första Åhret ske hoos the Camrarna, som största Summan hafwa insatt, in til thes theas Capital effter en proportion the andre öfwerliger, och sedan hoos the andre Camrarna, hwilkes qvota är minst.

XXIII.

Uthur alle Camrarna skole Tolff Directörer, när sammankomst ske skal, comparera, thet Wij wele inståmma then Tråtonde Wahlrösten, på thet at alle saker måge effter måste Rösterna afhandlas, hwar til hwar och en Cammar skal försända så många Personer, effter som han är interesserat vthi Capital. Nembligen: Om någon Cammar interesserat vthi hälften, skal han sända sex Personer, vthi een treding, fyra, vthi en fjärdespart, trij, och vthi en sättepart, två. Hwad som så vthaf the måste Rösterna blifwer beslutit, måste alla Camrarna effterkomma, hwar emot ingen må sig något vnderstå.

XXIV.

Widare hafwe Wij thetta Compagniet vnt och Privilegiere, såsom Wij och nu medh thetta Breffs krafft vnne och Privilegiere, at the af alt Godz och Kiöpmåns Wahunne, som the vthi Wäre Riksen och Land warda in och vthförandes, icke skole högre Toll betala, än fyra af Hundrade. När berörde fyra af Hundrade äre vthi Införandet en gång aflagde, hafwe the sedan macht at transportera och flyttia förestrefne Waror Wäre Toller förbi, förutan vidare förtollande, så titt och offta nöden fordrar. Vi lika motto måge the frijte transportera och flyttia alle Waror och Kiöpmansklaper, som hos andre äre införde, och allerede Tollen erlagd, eller honom in om Landz hafwa betalt, skole sedan för vidare förtollande vara frij: Doch så förståendes, at thetta Compagniet skal drifwa sin Handel vti Helt, och icke vnderstå sig någon Landzhandel, Wärt Borgerkap eller Städernes Privilegier til präjudits och förfång.

XXV. Ds

XXV.

Öfwer alt thetta taghe Wij här medh thetta Compagniets Förwanter vthi Wäre wärn och besterm, tillsäijandes at willia beskydda och försvara them medh Wärt Rikses medel, vthi theses frije Kiöphandel och Seglacion, emot alle och hwar och en i synnerheet, som them vthi theses gode rättmätige företagande kunde vara til hinder och meen: Ther och något örlig vkomme, wele Wij komma them til hielp och vndsättning, medh så stort taal af Örlig Skepp och Krigsfolk, som theses nöd kan äska, och Wärt Rikses lägenheet wil allåta.

XXVI.

Vthi lika måtto wele Wij, så wäl vthi Friidh som Örlig tidh, på Wäre omkostnad vprätta och byggja låta sliike Forteller och Befästningar, som Wij sinna thet vara nyttige och af nöden, Kiöphandelen och Folket som öfverföres til försäkring, förseendes samma Befästningar medh Stycken, Krigs Munition och Krigsfolk, hwilket Krigsfolk Wij wele betala och vnderhålla, Compagniets omkostnad förvthan.

XXVII.

Allt Byte, som vthaf Compagniet kunde blifwa föröfrat på Sjörsware och andra Fiender, skal användas til theses Handels förswar, thet emoot Wij eller Wäre Admiral ingen Rätt wele pretendera. Men thet något Byte föröffres, thet Wäre Örligs Skepp äre hoos, så skal förestreffne Byte blifwa fördelt: En deel skal höra Os til, then andra Compagniet, effter som Folkets advenant kan hafwa warit, så Skeppen blefwe föröfrade.

XXVIII.

Wij wele elj hetter til Wäre eller Wärt Rikses tidast ifrå thetta Compagniet taga eller laga låta något Skepp, Skytt, Krigs Munition, Penningar, Wahunne eller Kiöpmansklaper, på ett eller annat sätt, medh mindre thet skeer medh thetta Compagniets

B b b b b

niets

nietz Luswudh, Participanters och Directorers frije willie, fullkomlige nöije, enhällige Consent och bewillning.

XXIX.

Thetta Compagniets Förmanter skole in om förestälte Limitter och wilkor, hafwa macht vthi Wäre Rampn, at sprätta förning, förbund och fördrag medh Konungar, Furstar, Republikker, Folek och Inwånare vthi förestreffne Land, ther til medh bygga Städer, Slott och Fästn, vthi the fruchtbare medh Folek besatte, jämtw i obesatte ortar och ställen, förordna, anställa och befordra Populacion och Besättningur, såsom och ställa i wärket alt hwad som kan lända Os til tjänst, och Compagniet til fromma och fordeel, doch likwäl medh ställe förord, at the icke skole sigh vnderstå något fiendiligit at tilliuda eller företaga emoot förestreffne Landskaps Folek och Inwånare, eij heller emoot någon Nation vthi Europa, som på berörde Orter hafwa sin handdel, och sigh ther nedhsatt: Vthi lijka måtto eij heller emoot Konungens Underfater af Hispanien, vthan skole taga sigh wara, at the icke handla på någon Plas, bemålte Konungs lydne vnderliggiande, vthan så är, at hans Underfater willia thet bewillia och efterlåta: Behrskeligen påbiudandes, at ingen af Wäre Underfater skal fördrifva sigh här emoot något at handla, widh straff och peen, som Wäre Mandaters öfwerträdare, och then allmentne roligheits förstörare vthi stå pläge.

XXX.

Men om Compagniets Förmanterne vnder itt wånstaps skeen blefwe bedragne, och på något sätt illa medfarne, eller om någon bude til medh wald och list at tillsoga them vthi thes frije Handel något hinder eller försång: Så gifwe Wij them fullkomlig macht, tilstånd och befattning, igenom alle lydelige meddel, och och på thet fogeligste itt stadestånd at sölia; Och the som medh wald willia göra them vthi thes Handel skada, hindra och meen, emoot them måge the tee sig, såsom emoot

Söderfwäre, och vppenbare Fiender: Antasta, straffa och emoot them procedera effter thet sätt, som man emoot alle slijke allmentne fred; och roligheits Brystare och Förstörere bruka plägar.

XXXI.

Och til at låtha påffina then store bendagenheet Wij drage til thette Compagniets befordring, så loswe Wij at willia thet intekna och vbringa een Summa, om Fyrhundrade Tusend Daler Swenska, räknandes tw och trettio Rundstycke på hwar Daler, them Wij på Wärt eget äfventyr welle wäga, och jämtw andra Participanter winst och förlust förwänta.

XXXII.

För alle these Fordeeler, Bistånd, Friheter och Privilegier skole Wij, förwthau berörde Toll, fyre af Hundrade, än så och hafwa och niutha en sampte deel af alt Gull, Sölffwer, Dwicklösfer och andre Mineralier, som kunne såas vthur Bergwården, såsom och Tienden af Landens Frucht: Icke ther vnder författandes the Wabruer och Kiöpmansstaper, som skole förhandlas vthi Compagniet, eij heller thet myntade eller orayntade Gull och Sölff, som the hafwa vndfånget vthi betalning för thes Kiöpenstap, hwilket, så thet införes, skal wara frift. The förwthau welle Wij Compagniets Förwanterne medh ingen annan bördo eller bestättning bestwarat hafwa.

XXXIII.

Så aldenstund Willam Bshelinx; född vthi Antwerpen i Brabant, hafwer användt störste deelen af sin ålder, til at vphana och vchleeta Lagenheeten om the Landstapen vthi these Privilegier förmåles, hafwer och Winesbörd och bewijs vthaf the Herrer General Staterna vthi the förenade Nederlanden, och af Högborne Furste, Mauricio, Prins af Uranien (Christeligh i äminnessa) så wäl som vthaf ähskellige wårwårkunde Wår thds

B b b b b a

Disse

Historie Skribenther, thet han hafwer varit then Förnämste Author och Bpshoff, som vthi the förenade Nederlanden hafwer i många Åhr hulpet til at vprätta thet West-Indianiske Compagnier, och thet om gifwit bemelte Herrer Staterna en grundelig vndererrättelse: Effter såsom han och vthi liika måtto hafwer om thet samma giordt Os en godh anvijsning, så at Wij thet medh åre wål åtnögde, tilbiudandes Os sin dienst, at han ån yttermehra wil vpräckia och medhdela Os all then kundskap och weetskap, som han igenom långlig Experiens och förtarenheet om berörde Handel fattat hafwer: Hvarföre hafwe Wij både för then dienst han Os här til bewiist, och här efter bewiisa skal, såsom och för hans använde msdo, arbete och stora bekostnat, vnt och efterlåtit til at bekomma och niuta af thetta Compagniers en Penning af hwart Tusende, vthaf alla Waurur och Kiöpen skaper, som vthi Compagnier kiöpte och försälde blifwa, så länge Handelen på the Ortar vthi thetta Privilegio förmålte påstår, så at Compagniers Förwanterne, skole wara förpflichtade honom, hans Fullmächtige och Årfftagande berörde Summa at betala, så snart Räkningen om the kiöpte och försälde Waururna kan wara besluten.

XXXIV.

Når thetta Compagnier är kommit på sin rätte gång, så skal vprättas ett Rådth, hwilket Rådth Wij wele försörja medh tillbörligh Fullmacht, Authoritet och Instruction, at hafwa acht på Krigsakerna, skipa Lagh och Rätt, stichta goda Stadgar och Ordinantier, och om något Orlogh hende, huru thet så rättmåteligen må blifwa begynt, försichteligen föreståndet, och klokligen vthfördt: Vti liika motto medh Krigssoldates wårswande, medh Landshöfdingers, Befallningsmäns, och the Personers tilordnande, som Lagh och Rätt förestå skole, medh Slott och Fästens byggjande, såsom och til at affstafa och åhstillia alle beswår och twiflige saker, hwilke emellan Folcket, som öfwerförs,

och Landsäterne ihersammasådes, iheslikes emellan them stelfwe och Directorerne, jämwäl och emellan Camrarna och Participanterne kunde yrpas: Vthi en Summa at hafwa alla saker vthi acht och wårte, Staten och Policien omgåendes: Hwille saker, alldensund the åre måst vthom Kiöpmåns Profession, the thet medh Kiöphandel, Skepps vthrustning, Bookhållerij och Correspondentier mycket hafwa til skaffa, at the på förestrefne saker icke kunna så noga taga wahra, så skal Rådet them förberörde börda ifråntaga. Thetta förestrefne Rådth skal teckas vthaf the Principaleste Husfrudh, Participanterne, och skal sigh medh Kiöphandelen och til at förordna Commiser, Skeppare och Folck, som är i Compagniers dienst, vthi thet ringaste icke befatta, vthan alt thetta skal sid vthi Directorernes hender, hwilke skole medh een hast advisera Os och Wårt Rådth om alla nya tidender och Adviler, som the bekomma ifrån fremmande Land, på thet Wij Wåre saker måge weta thet efter lämpa och ditigera. Vthi förestrefne Rådth skole alle saker genom måsta Rösterna beslutas. Edå skal och thetas taal wara af så många Personer, som Wij kunne befinna wara af nöden, them Wij och wele försörja medh tillbörligit Underhåld.

XXXV.

Om någon Furste, Republik, Land, Stadth eller Compagnie insatte een Summa om Femhundra tusende Daler, the skole hafwa macht at förordna en egen Fullmächtig och Resident, som på Principalernes wågna om alle förefallande saker medh Os wactera och communicera måge.

XXXVI.

Hwar och så hende at Participanterne syntes i längden wara rådsampt och gott, at anhålla hoos Os om någon Punkt, som här icke wore insatt, Compagniet til tjänst, så tillsåne Wij, at thet skal blifwa them vnt och efterlåtit, efter som Wij kunne

besinna thet lända Wäre Rijke til wälfärd, och thenna Handel til gagn och fördeel.

XXXVII.

These Privilegier, Friheter, Fördeeler och Exemptioner, samt then förberörde tillagde hielp och bistånd, som Wij vthaf er godh kundskap om saken, vthi alle sine förestrefne Puncter hemälte Compagnie hafwe vnt, löswat och tillagde; Thet sam ma wele Wij och nu medh thetta Breffs kraft vnta, förlåna och tillåna berörde Compagnies Förwanter, at the thet tryggeligen och förvthan något hinder och försångh skole åmjuta. Så som Wij och nu thet hosa ordinaera, at the vthaf alle Wäre Besättningsmän och Buderfater skole blifwa effertkomne, ingalunda fördriffandes sigh at giöra något här emot, directe eller indirecte, så lihet man som vthom Landz: Blifwer någon här medh beslagen, skal såsom Wäre Landz och Rijkers allmenne wälfärdz Förstörere, och Wäre Stadgats och Befallnings öfverträdare til hörtigen blifwa straffat. Öfwer alt thetta löfwe Wij, at wilia handhafwa och beskydda thetta Compagnier widh thet som vthi thetta Privilegio är författat, vthi alle Tractater om Freds för bindning och Contracter medh thet Nabolige Rijke, Landh och Respubliker, och ingen ting här emoot handla eller handla låta, hwilket skal kunna lända thetta Privilegio til förminskning. Bliw de förthenskuld och befalle här medh vthtryckeligen alle Landshöf dingar, Befallningsmän, Kätegångz, Personer, Magistrater och Inwånere vthi Wäre Rijke och Land, at the låte öfwbemälte Compagnie och thes Directorer thenna Ötroijs, Benätning och Privilegiers effect tryggeligen åmjuta, icke giörandes thet emoot något försångh eller hinder. Och på thet ingen må hafwa någon öfweklap här emoot at inwända, så hafwe Wij welet thetta vthi Wäre Rampa publicera och vthgå låta; Och til ytterme hwa mho, hafwe Wij thetta medh egen Handh vnderstrifwit och Wäre Konungelige Secret vndertryckta låtit. Gifwit på Wäre

Konun

Konungelige, Ghatt Stockholm, Åhr effter GUDS. Sons bård; Ett Tusend Sexhundra på thet Tingu och Siette, Åhen 14. Juni.

Gustavus Adolphus.

Tull-Ordning på wisa Wäror, som föras ifrån Upsäde ne til Sidsäterne. Datum 1626, huc dato.

Wij Gustaf Adolph, etc. etc. etc. Giöre witterligt allom Handelsmän, som här i Riket beandes äre, och theras Handel och Negocio medh understående Wäror handla och för ra, hwilke tillförene wahnligt wore at förtullas utthi Upsäde rne Skole förthenskul alle the som medh sådane Wäror ifrån Upsäde rne til Sidsäterne lända, Siöledes eller Landwägen, wata förtänckta swart thet uppå Tullhuset angifwa och wäga låta och Tullen affläggia, före än the samma Godz i någon Bod inläg gla, widh Godzens förbryckelse. Thet hwar och een i sin Stad weet sigh at efferrättas.

Förarbetat Mefing.

Kläcke: Koppär.

Ny Kelle: Koppär.

Sarsmal Kelle: Koppär.

Spick.

Spick: Plåtar.

Röör: Plåtar.

Stråkl.

Näskkoor.

Jernstoft.

Tacke: Jern.

Ösmund: Jern.

Swarfvel.

Söm.

Allehanda Spiff.

Allehanda, Noga Jernsmide.

Säge: Träder.

Stänge: Jern.

Jern: Gryter.

Food.

Skärsteens: Heller.

Kalkungs: Heller.

Wichtrallong.

Allun.

Rödfärga.

Placet

Placat om General Handels Compagniets inträttande, och at de
 stillige Rijkens Ständer, ther til af sin förmågo Penning-
 gar skuta willia, hwilka at uphåmra, gisz Per Anderson
 Fullmacht. Datum Kopparberget den 19. Martii,
 Åhr 1627.

Wil Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Gö-
 thes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Her-
 tig uti Estland och Carelen, Herre utöfwer Ingermanland, etc.
 Gidre witterligt, at såsom Wij til GUDs åhres befodringh,
 Wår egen dienst och Fäderneslandgens wålfärd, samt alle Wå-
 re trogne Underfåtare nyttå och fördeel, för godt och rådsamt
 ansedt hafwe, at i Wårt Rike Sverige och thes underliggian-
 de Provincier itt General Handels Compagnie uprättas måtte, som
 på alle orter i wårlden handla kunne, ther någon profijt wore
 til at finna, och serdeles uti den Ödöde Werldenes deel, så
 hafwe Wij och samme Compagnie icke allenast medh store Fri-
 heeter och Privilegier benådat, vthan och, icke mindre seltwe los-
 wat och bewilliat, at sättia ther en anseelig Summa Penningar
 in, ån Wårt Esttelige Rikis Rådth, the förnåmbste af Ridder-
 skapet och Adelen, medh Biskoparne och Presterskapet, en stoor
 deel af Borgerskapet, och flere Inwånare vthi Wårt Rike thet
 allerede tillförende giordt hade, intet twiflande, at och alle andre
 Wåre trogne Underfåther, af hwad ståndh och Condition the
 hållst wara kunne, som see den stora nytta och fördeel, som the
 och theses efterkommande nu och i tillkommande tijder här vthaf
 kunne hafwa til at förwånta, ju stole sigh godhwilligen finna
 låta, til at styrcka här vnder, och efter hwars och ens macht
 och förmögenheet, ånnu inteckna så myckit som the uti fyra eff-
 terföllende åhr begåra. Ther uti at wåga. Så på det at så-
 dant desse sticketigare och richtigare see må, och alle Wåre
 trogne Underfåther, så wål fattige som rijke måge deelachtige
 warda af den wålsignelse som GUDh Os nådeligen förlåna
 tåckes,

tåckes, samt den nytta och fördeel, som här uthur skal kunna
 komma, ty hafwe Wij uti befallning och Fullmacht giswit,
 såsom Wij och uti detta Wårt Breffs krafft befallde och Full-
 mechtige gidre Wår Troos undersåthe och nu tillsförordnade Di-
 rector, vthi bemålte Ödöde Compagnie Os Esttelige, Esttelige
 och Wålförståndig Peer Anderson, at han öfwer heele Wårt
 Rike i alle Landzänder, och så wål å Land som i Ståderne
 reesa, alle både Adle och Dådle, Adelige och Wårldslige,
 Keefte och Lårde, Borgare och Bõnder, så myckit nödigt år,
 wijdare vnderrettelse om denne saaken giswa och fordra skal,
 hwar och en som ånnu intet instriswit hafwe, medh thet snare-
 sta i bemålte Compagnie teckna och skrifwa må, wisandes ther
 hoos, hwad Ordningh man uti mehrbemålte instriswelse och
 Penningars upbringande wijdare hålla och efterföllia skal. Wij
 befallde förthenfull här medh alswarligen och strångeligen alle
 Landzhöfdingar, Ståthollare, Fougder och Arrendatorer å Lan-
 det, samt Borgmästare och Rådth i Ståderne, at the råckia
 förbemålte Peer Anderson handen här uthinnan, gidrandes så
 myckit hielp och biståndh som mögeligit år, och hwars och ens
 kall och Embete sigh stråcker och medgifswe, at then Ordning
 och sticketelse som han ther uthöfwer stållandes warder, må efter-
 kommen och i wårldet stålt warda. I swærheet befallde Wij
 nådeligen alle Wåre Biskoper, Präster, Kyrckioherder och heela
 Presterskapet, at the åre bemålte Peer Anderson efter yttersta
 förmågo här uthinnan behielpelige och befödertige, detta hållse-
 samme och hårlige Wårct sine Åhörare efter hwars wårde och
 wårdigheet föredraga, och ther til förmana samt uti theses
 uppenbara och hemlige Bõner GUDh bedia, at hans Gudomlige
 Wålt sin mildersike wålsignelse här til förlåna wille. Til ytter-
 mehra wiså hafwe Wij detta medh Wår Konungelige Hand vne-
 derkrifwit. Datum Kopparberget den 19. Martii 1627.

Gustavus Adolphus.

E e e e e

Frihet

Frihet för Fremmande, som willia sätta sig neder i Swerige. Datum Stockholm den 12. Nov. 1627.

Wzi Gustaf Adolph, med GUDs Nåde, Sveriges, Göttes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vthöfwer Ingermanland, etc. Giöre här medh allom them som vederbör kunnigt och wetteligit, at Wij äre vthi wiß försarenheet komne, thet en Part af Wäre omliggande Grannar och Nabor warde af thesas Wärdparter så häfftigt efterfatta och förfolgde, at the til en stoor deel förorsakade blifwe, til at förläte Huus och Heem, och försäkra sig medh hwad the kunna uppå andra fremmande och fridligere Ortar, och serdeles at iblandh them många finnes skole, som gerna wille sökia sitt Refugium vnder Wår Hågn och Förswar til Swerige, thet the allenast om Wår nådige Content och willie förwiskade wore. Så aldenstund Wij drage ett Christeligt medhlijdande medh alla them som vthi sådan Nödh och Fähra wistes, och synnerligen gerne säge, at Wij kunde Wäre Grannar och Nabor någon Tröst och Hugswalelse bewiisa, så som the ther äre icke allenast Wäre Wänners Vnderfåthere, vthan ock ther til medh Wäre egne Religions Förwanter. Thersfore hafwe Wij thenne Wår nådige Affektion och willia publicera låtet, på thet at hwar och en, som lust och willia hafwer, til at Retirera sig hit in i Landet vnder Wårt Förswar, til thes at GUDh täckes någon godh förändring giswe på närwärende thesas ynckelige Tilstånd, the så wete må, at Wij sådant gerne efterlåte och tilstodie wele, och försäkre Wij them här med nådigst först och frembst, at the måge frijtt och obefwårade i Landet medh sigh inföhre låte, alt hwad the för Gudz och Löödsörer vndan före wele, sedan at the skole här ock frije och obefwårade i Rijket sittie, och siine Agodelar nyttie och bruka måge, och ingen Skatt eller Skuld thesfore vnderkastade warda, så långt the ingen Borgerlig Nährung driiwe. Och ther någon i mer

der tiidh någon Borgerlig Nährung vthi een eller annan måtte bruka täcktes, them samma Wij samma Wilkor och Lågenheet vna låte, som Wäre egne Vnderfåtere niuta. Och til thet sidste när the sedan wille sigh håpan begiswe, så skole the ock thet både til siine Personer och Agodelar frijtt och säkert giöre måge, och ingen Afgift eller Tijendepening (såsom elliest i Rijket brukeligit är) at efterlåte skyldige wara. Til yttermera wißo hafwe Wij thet medh Konungslige Secret bekräfta welet. Actum Stockholm then 12. Novemb. Anno 1627.

Gustavus Adolphus.

Ordning, huruledes här efter med Qwarne-Tullen skal förhållit warda. Dat. Stockholm then 22. Dec. 1627.

Wzi Gustaf Adolph, medh GUDs Nåde, Sveriges, Göttes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vthöfwer Ingermanland, etc. Giöre witterligit, at ehuru wäl samptlige Rijkens Ständer på then Rijkdagh Åhr 1625. här i Stockholm höltes, enhålligen hafwe bewilliat och samptyckt Os och Fäderneslandet til styrckia och biistånd en lideligh Tull af all then Sådth som af Vnderfåterne til Qwarne föres plåger, vthloswandes för sig och siine Medhbröder samma Tull redeligen vthgiöra willia: Så besinne Wij doch likwäl, at ther medh skeer ett stort vnderseff, och Os och Cronan icke skeer then rättigheet som bordes, thet af Wij och Fäderneslandet en märckelig Skade och Affaknadt tage. Thersfore, på thet medh bemåste Tull må skee en richtigheet, och sådant skadeligit vnderseff och bedrogh i tiidh warias och förekommas, hafwe Wij thenne efterföljande Ordning, såsom then bästa och tienligeste nu för thenne tiden finnes kan, författa låtet, thet efter Wij ock wele, at alle Wäre trogne Vnderfåter, så Andelige som Werldlige, Adel och Dadel sig retta skole.

Til thet Första. Skole alle Hand-Dwarner uti hela Riket, hoos Adel och Dadel, hwar och een i synnerhet affkaffas, och Underfäterne i then staden igen medh thes Måldh sökia Toll-Dwarnar, hättst uti the Landzänder som icke så fierran aflagne äre, at them omögeligit någhen annor Dwarn nå eler besöfia kunne, och thet elliest någerstädes på Landhet kan wara seel på Tull-Dwarnar, wele Wis then Förordning giora late, at fleere både Watn och Wäder-Dwarnar skole upbygde warde.

Til thet Andra. Fördriffet sig och sedan någon, ehoo han är, at bruka Hand-Dwarnar i sitt Hus, och uti så måtte War Tull och Rättigheet förskillar, then samme som thet medh beslagen warder, skal effter sinitigh och noge åtmärning böta förste gången 10. Daler, andre gången 40. Daler. Kommer han tridie resan igen, wari straffat, som War och Cronones Tiwff.

Til thet Tredie. Och på thet alle tilfalle til sådane Hand-Dwarnar må förtages, wele Wis här medh alfwartigen förbudt hafwa widh alle Steenkrott uti hela Rike, at ingen må eller skal bryta och tilhugga någon Hand-Dwarn: Eller och någon Underfäte, ehoo han är, förskrifwe sig Hand-Dwarnestekar, uti han Landz, och them i Riket införa. Warder någon thet medh besunnen, then samme skal til Hundrade Dalers böter förfallin warda.

Til thet Fierde. Sedan skole förordnes godhe och beskedelike Män til Commis: öfwer bemalte Dwarn-Tull, så många ochi hwar Landzända som behöfwes. The samme skole medh alfwar och sinit Underfäterne förkanna och förholla the store vnderles som här til dagz medh Måld-Tullen stedt är, förbrandes af Prester, Borgerkaret och gemeene Allmogen i Städer och på Landet, thes hand och tillsäijelse, at the widh then Sed och Plicht som the Dß och Cronan medh förbundne äre, läfwe och

och bepliche sig thet utinnan wela och skola giora hwar som rätt och redeligit är, och samma War och Rikszens Intrade uti ingen måtto förskilla eller förskilla låta: Men Adelen the som här tilstädes äre, giora thes Plicht och Tillsäijelse in för Wårt Riks Råd, och the som hemma äre, för Stadthollerne i hwar Landzände, at the i lika måtto Dß och Cronan War Rättigheet troligen utgiora wele.

Til thet Fempte. Skole Stadthollerne i Landzänderne, hwar i sitt Stadthollaredöme förordna twé Wäre Tull-Dwarnar godhe Mölnare. Men Adelen och andre, som Dwarnar äge, måge sätta thes egne Mölnare (hwilke icke theste mindre skole holla then rättigheet på hwar som males, och giora thet bestedh före, såsom Wäre och Cronones Mölnare) såwdeles them som skrifwa och läsa kunne, hwilke skole antekna all then Såd, som af Adel eller Dadel, Präster, Borgare eller Bønder, af Städerne eller Landzbygden, föres til Dwarnen.

Til thet Siette. Och på thet Mölnaren medh mycken Skriffning må förskones, skal Stadthollaren låta tryckia en hop medh Sedler eller Voletter, thet utinnan spacia lesde äre för namnen, så och hwar handa slags Såd til Dwarn föres, och Mölnaren någre tusende Stycker thet af tilställa, uti hwilke han sedan, när Bonden kommer medh sin Måld til Dwarnen, hans namn, så och hwar slags Såd han then resen dit fördt hafwer, inskrifwa skal, och gifwa så Bonden samme Sedel medh sig hem tilbaker igen.

Til thet Sitwnde. Sedan skal hwar och en som sådana Sedlar bekommit hafwer, när han kommer ifrån Dwarnen, antingen näste Predikedagh eller elliest i Weckun, när så lågenheet giffs, leswerere them sin Kyrckherde och Sochne-Prest, hwilken Sedlerne til sig anamma, och sedan effter handen som the inleswereres til hwar ottonde eller fiortonde Dag Commis:

tilsticka skal, på thet Allmogens medh onödigh Skiusning och Gäsning må förskont warda. Doch stände them af Adels och andre Förnähme Sedne Män frjitt, antingen the wile lefwere the Sochne Presten, eller och sielfwe försticka them Commiss: tilhanda.

Til thet Titonde. Så skole och Commiss: efter som Zedlerne ifrån Presterskapet inkomma til, hålla thet ett riktigt Register och Längd uppå, och them sedan Månadligen Bookhollaren vthi Landzändan tilsticka, at han them til Books föra och thet uppå en richtigheet holla må.

Til thet Nijonde. Vthi lifka måtto skole och Commiss: holla en wif Längd på alle the Familier vthi theses Commisariat åro, så i Städerna som å Landet, och efter Zedlerne granneligen ransaka och försara, hwad och huru mycket hwar och een Familia hafwer mala låhet, och thet the besinna, at någon hafwer mindre malet, än hans Familia är stark til, then samma skole the taga til förhörd, och noga försara hwar uppå felet hänger. Beslås någon antingen hafwa bruket HandDwarnerne eller elliest i någon måtto Wår och Cronones Toll och Inkompster försnillat hafwa, then samma skal vara saakfallen til the böther som vthi then andre Puncten om HandDwarnerne förmåst ståar. Thet och Commissarierne bäre någon misstancka til någon Adelsman, at han efter Zedlerne icke hade giordt hwad rätt är, så skal han stamma then samma til Tings, thet Saaken ransakes och swares, och sedan Dom å tages, in foro competenti, efter såsom Privilegierna thet om förmå, men alle andre Stånds Personer swara och dömes på Tinget och Rådhuswun.

Til thet Tiionde. Åre och någon som skuter thet uppå, at han hafwer widh andre Dwarner vthi en annan Commisariat mala låtet, efter som ingen skal förbudt warda, at mala ehwar honom bäst synes, och honom faller lågligest, så skole
Com-

Commiss: ierne conferera sine Långder tilhopa, och pröfwa om thet så finnes i sanning som han föregifwer, fins han hafwa berättet Sanningen, ware Saklös: Hwar och icke, stände thet straff som åfwanbemålt är.

Til thet Elloffte. Försumma och Commiss: någon Familia eller Dwshold, och icke såsom sig bör, medh flit thet efter ransaka, at Os och Cronen må stee rätt, skole thet för hwar Familia the således försumma, til tijo Dalers böter försaldne warda.

Til thet Tolffte. Och på thet här medh thet bättre richtigheet stee må, skole Commiss: en gång om året, antingen om Wåren Walborgmåsa, eller om Hösten Mårmåsa tijdh, stamma all Allmogens vthi then Landzänden tillsammans, och thet ransaka hwad och huru mycket hwar och en thet året öfwer hafwer malet, och then som så besinnes hafwa Wåre och Cronones Renter försnillat, medh then samme skal procederes och hollas som vthi före Puncterna är förmåst. Thesemellan skole thet på någon Ort vthi Landzänden stilla blifwa, och Underfåterne medh af och anresende ingelesdes berunga.

Til thet Sidste. Hwad upbörden wedkommer, skole Stadthollarne och Mölnare allena hafwa thet medh til at giöra, och Stadthollaren Månadligen, efter som Zedlerne af Commiss: til Bookhollaren försticade åre, vthiwiisa, infordra Penningerne, och them oförsummat i rätten tijdh til Wår Rånte-Cammer försticka. Och thet så något feel finnes hoos Mölnaren, at han efter Zedlernes innehoud Penningerne icke lefwere kan, skal han af Stadthollaren Tingsföras, och thet Saaken står skådhas och Dom å fällas. Sedan skole Commiss: hwarcken medh Mölnare eller Upbörden hafwa til at beställa. Datum på Wårt Konungslige Slott Stockholm, then 22. Decembris, Anno 1627.

Gustavus Adolphus.

För

Förbud emot Spanmåls och Victualiers utförande. Datum
Stockholm den 24. Dec. 1627.

Wzi Gustaf Adolph, med GUDs Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vtsver Ingermanland, etc. Gidre witterligt, at alldestund Wij äre vthi Förfarenhet komne, huruledes vthi alle Landzänder här vthi Wårt Rike, verpas en stor Dyrheet, särdeles på allehanda slag Victualie Bergesler och åtande Wahrur, och ther hoos förmercke sådant förorsakes, af thet idkelige Bihförande och Bihskiepande, som både af Inländske och Bihländske skeer på andre Länder och fremmande Orter. Hvarföre medan Landet, genom sådane Bihskiepningar och Bihförande, på these Wahrur, mycket blifwer förblottat, och Underfäterne drages Brödet vthur Munnen, them til allsomstörsta Skade och Förderrf; Åre Wij förorsakas de wordne, sådant til at förekomma, at låta vthgå thetta Wårt öpne Mandat alswarligen och strängeligen här medh förbudandes, så wål Wäre egne Underfäter, såsom alle andre, vthaf hwad Condition och wårde the och wåra kunne, at the icke vnderstå sigh föra någon Spannemål, Oxer, Kidt, Flåst, Humbla eller andre sådane Wahrur mehre, hwad namn the hålft hafwa kunne, i stoort eller smått, qwick eller dödt, vthaf Riket, och icke allenast vthur Städerna, vthan och öfwer ingen Rikfens eller thes Provinciers Gråns, til thes Wij thette Wårt Förbudh igenom Wårt eget Bress och Patent, åter igen relaxere och löst gifwe. Doch här vnder icke förståendes Smör, och sådane Wahrur som til dagelige förtåringh icke tienlige och nyttige äro. Såsom Talgh, Hudar, Skin, Liära, Trån och slächt mehre, hwilket allom frjitt och oförbudit wåra skal at föra och förnytra hwart them synes. Wij befalle förthenstull Wäre Landzhöfdingar, Stadthollare och Befallningzmån, sampt Borgemästare och Rådth i Städerna, bådhe här vthi Sverige, Fin-

Finland, Estland och Liffland, at the hafwe ett flitigt och nogga vpsende här vthinnan, så wål i Städerna som å Landet, at icke någhet skeer eller förelöper emot thette Mandat. Så flärt hwarion och enom är, at vndwijka Wår högste onådhe. Här hwar och en weet sigh at effierätta. Datum Stockholm then 24. Decembris Anno 1627.

Gustavus Adolphus.

Förbuds Placat för Arrendatorerne som Bergslagen arrenderat hafwa, at de icke drifwa Landzkiöp, utan låta sigh nöija med de Bergeler som dem i Arrendet tillslagne äro. Datum Stockholm den 7. Jan. 1628.

Wzi Gustaf Adolph etc. etc. etc. Gidre witterligt, at Wäre trogne Underfätare, Borgerskaps här i Upstäderna, hafwe underdånigen låtit gifwa Os tillkänna, at Arrendatorerne vthi Bergslagen, brede widh deres Arrende, drifwa en stor Handel uppe i Bergslagen, medh Oxar, Salt Fisk, rede Penningar och allehanda Wahrur, hwilke Bergedler de hoos Bergzännerna utborga, och sedan sampt med Utlagorne, deres betalning först uttage, Kidpmännerna och Wårt Borgerskap i Upstäderna til stor skada och affaknad; Medh underdånig anhöllande, at sådant måtte affkaffes, och at de allenast låta sigh nöija medh de Arrends Bergeler och Cronones Öpbörd de af Bergzännerna hafwa at förwanta. Hwilken deres ödmuik anhöllande Wij gunstligen hafwe ansedt, synnerligen medan det sträfwar emot Handels Ordinantien, och Wij ingalunda wele at något Landzkiöp skal hålles och drifwes; Dersföre wele Wij här med och i krafft af dette Wårt öpne Bress alswarligen och strängeligen hafwe förbudit, alle Arrendatorer uppe i Bergslagen, at de ingen understucken, eller och elljest någon handel och wandel

D D D D D D D D

med någrehanda Währur drifwa, utan låta sig åtnöjja med de riskagne Persedlar, dem uti Arrendet tillagne äre, wid Godseß förbrytelse, under den Stadh som det betrådes. Wij förbiur de etc. Datum Stockholm den 5. Januarii 1628.

Mandat at alle som vthi Söderländske Compagniedt sigh intet-
nat hafwa, skola vthan drögsmåhl til den 1. Maji samma
Penningar inlefrerera, eller Compagniedt pro quota bestå all
hinder och skada. Datum Stockholm den 11. Jan.

Åhr 1628.

Wij Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Sö-
thes och Wendes Konung, Storförste til Finland, Hertig
vti Estland och Carelen, Herre vtröfwer Jügermanland, etc.
Gidre wiwterligt, at såsom Wij Riket och Fäderneslandet så
wål som Wäre trogne Bndersätare til bäste, thet Södre Hans-
dels Compagniet medh härlige och sköne Privilegier benådet haf-
we, thet vppå Wära trogne Bndersäter så wål som Wij sielf-
we ett ansenligt Capital intecknat hafwe, så at Wercket nu be-
gynnnes och fortsättas kan, thet Penningerne effter Privilegiernes
Lydelse på wise Terminer lefreres, thesfore wele Wij nådigest
för Os sielfwe til Compagniets Cassa Wäre Terminer afbetale
och lefrere låte, thet medh Wij ock befalle, alle the som teck-
nat hafwe, antingen vthi store eller små Summor, af hwad
Stånd the hålst ware kunne, at the vthan längre drögsmåhl
ifrån Dato til förste Maji nåstkommandes, inlefrere theses för-
fallne Terminer, thet någon vnderstår sigh längre drögsmåhl
at gidra, skal han wara förtäncker at vprätta effter sin Qvoto
Compagniet all hinder och skada, såsom ock proCento til en Das-
ler om Månaden ware förfallen, räknandes ifrån thet Dato som
förste Terminen hade bort erlægges effter Privilegiernes Lydelse;
The alle och en hwar i synnerheet hafwer sigh effter råttat. Af
Stockholm, then 11. Januarii, Åhr 1628.

Patent

Patent om Handelen på Danzig. Datum Stockholm
den 12. Januarii 1628.

Nos GUSTAVUS ADOLPHUS, DEI Gratia, Sveco-
rum, Gothorum, Wandalorumque Rex, Magnus Princeps
Finlandiæ, Dux Esthoniæ & Careliæ, nec non Ingridiæ Dominus, &c.
Significamus, tenore præsentium, universis & singulis, quorum in-
terest, aut quomodolibet interesse potest, quod, tamen à Nobis
variæ rationes toto imperij Nostri tempore Poloniis propositæ fuerint,
reducendæ in hæc septentrionalia regna tranquillitatis; cum ut cæ-
tera pacis studia mutuis hujus Balthici maris accolis redderentur,
tüm verò præcipue ut legitima harum gentium commercia suæ pri-
stinæ libertati assererentur: aded tamen in pertinacis belli proposito
obduruere, ut, quod à Nobis civilius tractati fuerant, eò se ini-
quiores præbuerint. Et ut cætera prætereantur, unica civitas Dan-
tiscana, utcunqve tam benignè à Nobis semper habita sit, ut non
solùm nihil hostilitatis ipsi accelerare voluerimus, (quod ipsi, ut
hosti Nostro subjectæ, & hostilitatem adversum nos de facto sæpius
professæ, optimo jure facere licuisset) sed etiam optionem dederi-
mus, vel jus amicitia, vel Neutralitatis æqvitatem, Nobiscum ex-
colendi: tantùm tamen abest, ut Nobis unquam mutuam præstare
voluerit, ut, post tot, tam clementer reiteratæ, oblationis vices,
multò quàm antehac vehementius, non modò Nostrates subditos,
sed & exteros cum ijs negociantes, imò mare ipsum piratiscâ clâsse,
infestare ceperit. Qvò sit, ut, tamen per innatam clementiam
Nostram difficulter ad asperiora remedia induci soleamus; cum ta-
men & communiter & privatim inter sit, ut ejusmodi publicæ liber-
tatis turbatores legitime coercerentur: constituerimus eis omni maris
commercio in posterum prohibere; donec videamus, utrum hac viâ
ad saniora consilia trahi possint. Nè igitur exteri, ex hujus volun-
tatis Nostræ ignoratione, in aliquod damnum aut periculum inci-
dant, omnes & singulos, cujuscunqve nationis aut conditionis fue-
rint, hæc præmonitos volumus, ut omni in posterum navigatione
Dan-

D o d d d d d a

Dantiscanâ abstineant, nec illius urbis incolas aliquâ ejusmodi rerum advectione obsistent, quæ ad bellicos usus comparatæ, in Nostri & vicinorum præjudicium cedere possint: nisi obnoxij velint esse pœnæ confiscationis, ubicunqve à Nostratibus occupentur. Veruntamen, nè planè omnem vel exteris commerciorum usum, vel Gedanensibus spem respiciendi adimamus: si qui fuerint, qui, pro æqui vectigalis ad Dantiscum pensione, alias eò merces deferre, vel aliquid inde exportare velint: haud gravatim concedemus, ut id libero faciant; ita tamen, ut eam licentiam & factam vectigalis, ad modum à Nobis pro futuro vere præscribendum, solutionem, vel Nostro ipsius, vel excubantis eò nomine ad portum Dantiscanum Deputati Nostri rescripto, ubi necessum fuerit, aut à Nostratibus inveniantur, docere possint. In quorum omnium fidem, majusque robur, præsentibus manu Nostrâ subscriptas, Sigillo Regio communiti jussimus. Actum Stockholmiz die 12. Januarij Anno M. DC. XXVIII.

Gustavus Adolphus.

Placat om Kopparens utstieppande. Datum Stockholm den 26. April 1628.

Wi Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vdsfver Ingermanland, etc. Gidre witterligt, at effter thet Wi (icke vthan største harm och förtreet) förnimme den store otrooheet som ideligen drifwes medh Koppars vthstieppande; Och och Nijder, icke til ringe skada och affarat, thet Os ingelunde langre står til at lida: Fördensuld Wi här medh allvarligen och strängeligen förbiude allom, så Fremmandom som Inländskom, at the widh Skipp och Gods förbrutelse icke sigh fördriiste någon Koppar anthen lister eller myckit vthskippe, vthan the then af Wäre

Wäre Factorer bekomme, och så skal thet medh Factorernes Vag föllie, huru stor Post Koppar thet är, huru många stycker, och hwad til wicht. Blifwer någon Skippare thet medh beslaghen, at han på annat sätt någon Koppar intager: Så skal han sitt Skipp och Gods förwårdat hafwa, kan och then samme Skippare vndkomma, så skal han och thet Skipp, som han medhsar, wara ofridt, ehwar Wij then innan Tio Åhr kunne öfverkomma. The som och Kopparen hafwe Inskippa låtet, och Kopparen tilhöret, skole then aldeles hafwe förwårdat, medh the Böther, som Wij thet på tilförene satt hafwa, af hwilke Böther och Saaköhre, Wij then samme vure och effterlate wile en itidie Part af Skipp och Gods, som först bewiiser sigh sådana förbudis öfverträdere angifwe och arrestere. Thet Wäre Ståthollere och alle andre hafwe sigh at effterätte. Datum Stockholm then 26. Aprilis, Åhr 1628.

Gustavus Adolphus.

Placat om Salthandelen. Datum Stockholm den 28. Apr. Åhr 1628.

Wi Gustaf Adolph, medh GUDs Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vdsfver Ingermanland, etc. Gidre här medh allom witterligt, at såsom Wij ingen tingh Gidre här medh allom witterligt, at såsom Wij ingen tingh hægeligare åstunda och efftertrachta, än at Wäre, Os af GUD tilbetrodde Vnderfättere, för all In och Beklänsf sakra försåttade, måge hwar effter sitt ståndh och lägenheet i all dageligh nähring och lähring utaga och sigh förköffa: Så hafwe Wij icke vthan ynckan förnummet thet stora beswär och tunga, som them för nähgen tidh sedan, af någre så Inländske så wäl som Fremmande är vppå fördt wordet, i thet at Saltet, them

D v d v d v 3

Wah-

Wahrn som Fattige icke mindre än Rijke nödtorffeligen hafwa moste, är så stegrat och dyrkat, at the thet icke vthan största affaknadtt lösa kunne, sigh och heela Menigheeten til en märkelig skada, och någre såå Privat Sälliare, til en obilligh winst och förköffring. Så ändoch Salthandelen är fuller i thenna tiden mycket belastadt, ther af at the Land och Konunga-Rijken, både sådan Kiöpmannen Saltet hämpa, och ther igenom han thet hijt i Rijket föra skal, äre alla medh Krijg och Drligh så häffigt emot hwar annan spante, at man thet icke vthan stor fahra och besvär hijt bekomma kan. Lijkwijs på thet at Underfäterna måge icke aldeles effter hvars och ens godtyckio så obilligt i thes inköps försättias, vthan at ther någon opsicht medh hafwes, at så wäl Kiöparen som Sälliaren måge både, så mycket thesne bestwärlige tiden lijda kan, blifwa beholdne. Så hafwe Wij effter noga rådslag och betänckande för thet bästa medel ther til sunnet, at Wij sielfwe tage thet Regale och Inspectionen vthaf Salthandelen vppå Ds, och förordna ther wiha Factorer til, som Saltet så mycket pröfwes kan, Rijket och Underfäterna Ärligen til theras nödtorfft behöfwa, på Wår äfwentyr vhr fremmande Land införskaffa, så ock alt thet här nu i Rijket hoos Inländske och Fremmande finnas kan, effter biligheten inköpa, thet vthi wiha Bodar och ther tilförordnade Pachtuus i alla Städer instå, och sedan allom och hwar och en öfwer heela Rijket, för ett köp försälla skole, effter thet priss och werderning, som Tijdernes förändring bäst lijda, så ock Rijket så wäl som Underfäterne, tilldrägeligast wara kan, aldeles effter then Ordning som Wij här effter ther vppå wele författa och publicera lathä. Befahla förthen skuld allom och hwarom och enom högre och nidrigere ingen vndantagen, Inwohnere eller här i Rijket wistande, at the alla råtta sigh effter samma Ordning, och ingastådes något Salt köpa än i bemålte Pachtuus och vthaf Wåre Factorer, widh Wår Hånd och Nåde tilgiörande. Strängeligen här med förbiudandes, at ingen

Skep

Skeppare eller annan fördrifter sigh til at lösa eller sällia något Salt vthur sitt Skepp eller Bodh i Skären eller Staden til någon annan, än til bemålte Wåre Factorer, widh Skepps och Bodhs förbrystelse, endr han ther medh beslagen warder. Til yttermehro wiha, hafwa Wij thetta medh egen Hand vnderstrifwit, och medh Wårt Konungelige Secret bekräfta låtet: Skedt i Stockholm den 28. Aprilis, Åhr 1628.

Gustavus Adolphus.

Försäkring för Participanterne i Handels Compagniet, på becalning för insatte Penningar. Datum Stockholm den 28. Apr. 1628.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Gidre här medh kunnigt och witterligt, at alldenstund Wij för Traffiqvens difficulter och osäkerhet skuld, af Kiöphandels Compagniet Wår Tull för Kopparkiöpet i hwitt Mynt, icke hafwe kunnat bekomma, äre Wij både derföre, så wäl som och andre synnerlige orsaker skuld moverade med samtellige Kiöphandels Compagniets Participanter, om des Transport in på Ds at accordera, äre och medh dem således öfwerens komne, at de Ds i underdånighet för Cronones och Rijkens tars och lägenhet skuld, Koppar köpet och deras Capital i Koppar, samt Byggningar och annat mehr, ödmjukeligen igen til Ds och Cronan updraget hafwe, och således deras Privilegier qwitterat; Derföre äre Wij effter giordh Balance och Afräkning, emillan dem inbördes för Capital skyldige blefne, Ds Elskelig, Edle, Welborne, Welbördige, Höglårde, Wärdige och Wälmwise, Wåre trogne Mån, Underfätare och Tienare som följer: Grefwe Magnus Brahe Droget, Nijohundrat Trettio Daler 20. öre 13. penningar, Herr Axel Oxenskierna Cansler, Sexton Tusend, Fyrahundrade Fyrtio tre Daler

Daler 14. öre 6. penningar, Herr Nils Bielle, Fyra Tusend
 Tuhundrade Sextio åtta Daler 13. öre 4. penningar, Boo
 Ribbing, Siuhundrat och tre Daler 18. öre 18. penningar,
 Phillip Scheding Ett Tusend Fyrahundrad Siuttio en Daler
 16. öre 15. penningar, Herr Gabriel Bengtson Tre Tusend
 och Femtio Daler, Clas Horn Tu Tusend Daler, Nils
 Stiernesköld Tu Tusend, Trehundrade Fyrtio fem Daler 9.
 öre 4. penningar, Herr Johan Skytte Tio Tusend Daler, än
 Herr Johan Skytte Conto de Fattige Trehundrade Sextio fy-
 ra Daler, Herr Gabriel Gustafson Tio Tusend, Trehundrade
 Nitio två Daler 13. öre 11. penningar, Herr Swante Ba-
 ner Fem Tusend Nitio åtta Daler 14. öre 1. penning, än
 Conto de Fattige Tuhundrad Daler, Herr Peder Baner Fyra
 Tusend, Fyrahundrad Trettio Daler, Herr Johan Sparres
 Barn, Tre Tusend Daler, Matthias Coop Ett Tusend, Siu-
 hundrade Femtio otta Daler 30. öre 21. penning, Herr Di-
 drich von Falkenberg Tu Tusend, Sexhundrad Femtio tre
 Daler 31. öre 1. penning, Lars Sparre Ett Tusend, Attahun-
 drade Femtio två Daler 16. öre 10. penningar, Herr Johan
 Baner Ett Tusend, Tuhundrad Femtio Daler 30. öre 5. pen-
 ningar, Herr Axel Baner Tu Tusend, Fembhundrade Daler,
 Erich Jöranhson Ett Tusend, Fyrahundrad Tiugu två Daler
 8. öre 9. penningar, Fru Ammelia til Kadzeborg Tu Tusend
 Daler, Fröken Anna Sture Tu Tusend Daler, Hustru Elisabeth
 Petter Paul Ett Tusend, Siuhundrad och Aderton Daler 16.
 öre 11. penningar, Cal. Jesper Mathsons Enckia, Sex Tusend,
 Trehundrad Femtio fem Daler 5. penningar, Fru Gertrud
 von Bagern, Tretton Tusend, Sexhundrad Sextio sex Daler
 29. öre 18. penningar, Bengt Kaffe Fembhundrad Sextio otta
 Daler 22. öre 12. penningar, Otto Skieding Ett Tusend Da-
 ler, Melcher Falkenberg Ottahundrad Tiugu tre Daler 14.
 penningar, Lars Skytte Fem Tusend Fyrahundrade Daler, än
 Conto til de Fattige Ottahundrad Fyrtio Daler, Fr. Brita på
 Eng

Engstid Ett Tusend Siuttio sex Daler 5. öre 22. penningar,
 Cal. Arfwed Ednehus Barn Ett Tusend, Fembhundrad Åt-
 tatio två Daler, Petter Kruse Tiugu fyra Tusend, Fembhun-
 drad Siuttio Daler 10. öre 17. penningar, Jöran Ulffson Tu
 Tusend Daler, Fr. Margreta på Kraksta, Tu Tusend, Tre-
 hundrade Sextio tre Daler 20. öre 8. penningar, D. Petrus
 Kenicius Ercke, Biskop, Ett Tusend Fembhundrade Daler,
 Antonius Monier Dita Tusend Daler, Fr. Kerstin Nelbeck Ett
 Tusend Daler, Fr. Anna Cunradus Tu Tusend, Trehundrade
 Femtio sju Daler 30. öre, Fru Dorothea Streel Ett Tusend
 Daler, Fr. Anna Olof Jacobsons Tuhundrad Sextio fyra
 Daler, D. Johan Salkius Fyra Tusend, Fyrahundrade Tio
 Daler 16. öre, Andreas Algothi Trehundrade Daler, Andreas
 Bureus Tre Tusend, Tuhundrad Nitio sju Daler 9. öre 4.
 penningar, Jonas Bureus Tu Tusend, Siuhundrade Tiugu
 tre Daler 19. öre 21. penning, Cal. Olof Anderhons Enckia
 Fem Tusend Daler, Petter von Benningen Nio Tusend,
 Trehundrade Siuttio fyra Daler 4. öre, Märten Weimwiser
 Nio Tusend, Fembhundrade Nitio nio Daler 25. öre, Erich
 Erichson Geet Ett Tusend Daler, Mr. Hindrichs Barn Ett
 Tusend Tuhundrade Daler, S. Erich Ingemundhons Barn
 Ett Tusend, Fyrahundrade och Sin Daler 5. öre 12. penning-
 gar, Cort Biholle Tu Tusend Daler, Cal. Olof Anderhons
 Siufbarn, Tre Tusend, Trehundrade Siuttio sju Daler 16.
 öre; Wästeråhs Stad Tu Tusend, Trehundrade Femtio en
 Daler 29. öre 10. penningar; Calmar Stiff Fyra Tusend,
 Sexhundrade Fyrtio tre Daler 29. öre 2. penningar; Wä-
 steråhs Domkyrckia Ett Tusend, Tuhundrade Sextio sju Da-
 ler 7. öre 11. penningar; Upsala Domkyrckia Tu Tusend, Tu-
 hundrad Sextio en Daler 24. öre; Christopher i Hoer, Siu-
 hundrade Sextio fem Daler 19. öre 2. penningar, Jöran i
 Gasare, Fembhundrad Nitio sex Daler 10. öre 7. penning-
 gar, Mr. Isack Biskopen i Åbo, Niohundrad Trettio otta
 Daler
 E e e e e

Daler 3. öre 16. penningar, H:o Britta Bengh Dotter Siu Tusend och Tolf Daler 26. öre 21. penning, H. Clara Skatts winklens Femhundrade Daler, H. Elias Jöns Dotter Eithundrade Siuttio fem Daler 28. öre 16. penningar; Danwisks Hospital Siuguet Tusend Fyrahundrade Trettio fyra Daler 14. öre 9. penningar, Salomon Pederson Femhundrade Sextio två Daler 16. öre, Amund Jöranson Tuhundrade Trettio nio Daler 26. öre 21. penning, Nicodemus Persson Eithundrad Daler, Hendrich Lemmison Ottahundrade Daler, Lovis de Geer Trettio två Tusend Daler, Hendrich von Hattingen Sexhundrad Siuttio Daler, Laurentius Petri Tuhundrad Femtjo sex Daler 9. öre, Johan Andersson Ottahundrad Siuttio Daler 26. öre 17. penningar, Gr. Peders Arfwingar Niohundrad Ottatjo fyra Daler 18. öre 6. penningar, Johan Hedrick Femhundrade Daler; Bispen i Strängnäs Fyrahundrad Femtjo sju Daler 17. öre 12. penningar, Jöns Kurd Sexhundrad Fyrtio Daler, Conradt Falckenberg Trehundrad Fyrtio fyra Daler 24. öre, Dr. Johan Veneus Tuhundrad Siugu Daler; Wexjö Stift, Ett Tusend Trehundrade Femtjo nio Daler 19. öre. Wij förpligte Os fördenksuld, Wäre Erfwingar och efterkommande Konungar uti Sverige, samt Sveriges Crono, oswanbemålte Participanter, deras Erfwingar, eller hwem som wederbör, hwar och en i synnerhet, then Summa som honom efter thetta Breffs innehåld tilstår, til nästkommande Johannis öfwer ett Åhr, när man efter Christi börd 1629. skiswandes warder, hwilket är den Termin som i Privilegierna specificeret finnes, efter tre Åhrs förlopp, at skulle observeras, igen at restituera och betala uti godt gängbart rundt Swenskt Mynt, och at gifwa dem och deres Erfwingar årligen Siugu Daler för Hundradet til Interesse, räknandes ifrån Nyåret 1628. til Åhrsdagen igen och det Continuera, så länge Wij deres Capital hoos Os beholle. Der och de och deres Erfwingar förbemålte Capitala Summa til Johannis 1632, hos Os, Wäre Erfwingar och

och Cronan wil stå låta, wele Wij icke allenast wara håldae dem Siugu pro Cento årligen at gifwa uti gängbart Mynt, utan och så til den tiden Capitaler i Tyffe eller Swenske Riks Daler in Specie, och Ungeriske Gyllen at årlaggia och betala; Riks Dalern intet högre räknandes än half Siunde Marck, och Ungeriske Gyllen Ellofwa Marck Swenska. Och thet nu någon sin Summa oppå annan transporterat hafwer, eller transporterandes warder, hwilket hwarjom och enom skal stå fritt til at giöra; Så wele Wij och then som sådant oppå transporterat är icke mindre betala, än thet sielfwe Transportanten thet behöf lit hade. Och medan Wij för detta Wärt hastige afresände skuld, icke hafft lågenhet och tilfälle at medhela hwar Participant i synnerhet, Wärt Försäkring på oswanbemålte hwar och ens Capital; Så hafwe Wi befalt, såsom Wi och här med befalle Wärt Elskellige Riks- och Cammar-Råd, at the gifwa hwar och en i synnerhet, en twid thenne lika lydande Obligations Skriff, oppå hwad honom efter thenne Skriffts lydelse tillkommer, med Wärt Konunglige Secret och theres egne händers underskriff bekräftat. Til yttermera wiso hafwe Wij detta med egen Hand underskrifwit, och wetteligen Wärt Secret undertryckit låtit. Gifwit uti Stockholm den 28. Apr. 1628.

Förbud emot Seglation och Handelen på Curland. D. tum
Dirschaw den 22. Juli 1628.

NOs GUSTAVUS ADOLPHUS, DEI Gratia, Svecorum, Gothorum, Vandalorumque Rex, Magnus Princeps Finlandiæ, Dux Estoniæ & Cæliæ, nec non Ingræ Dominus, &c. Significamus tenore præsentium, universis & singulis, quorum interest, quod cum publicè constet, hætenus mandatis Nostriis severè prohibitum fuisse, ne quis in Nostri præjudicium, per ullos Poloniæ juris partus, profectos eisdem hostes Nostros, quacunqve virium

Eccccc 2

ad.

Stådernes Förklaring och Beslut, om 16. St. Skiepps för-
skaffande til Commerciernes idkande och Landets förswar.

Datum Sockholm den 26. Jan. Åhr 1629.

Vi efterskrefne Fullmächtige af Sveriges Riktes Stå-
der, etc. Gidre witterligt, at efter såsom then Stors-
mächtigste Högborne Furste och Herre, Herr Gustaf Adolph,
Sveriges, Göthes och Wendes Konung, etc. etc. etc. Wår
Allernådigste Herre och Konung, hafwer oss hit til Stockholm
falla låtit för några Hans Kongl. Maj:ts och Riktes alliggan-
de åhrender skall; Allså hafwe oss wij oss underdånigst instält,
Hans Kongl. Maj:ts nådige Proposicion förnummit, honom öf-
verwågat och Wår underdånige Förklaring derpå gifwit som
följer: Efter som Hans Kongl. Maj:ts hafwer oss nådigt för-
nimma låtit, hwad för en stor farhåghet wij och wårt kläre
Fädernesland äro råfåde uti therigenom, at Kejsaren och the
Påfweste äre så wida komne neder til Dierslön, och hafwa be-
mæchtigat sig alla Furstendömmen, Städer och Hambnar widh
Sidsidan, them medh Krigsfolck besatt, och holla nu dageligen
på rusta sig med en stor Skieppflotta, hafwandes ther med i
sinnet icke allenast giora Sids osäker, rubera all Handell och
Commercier med wåre Grannar och Naboer, förtaga oss therige-
nom wår Handell och närhing, utan och när the se thesas til-
falle och lägenhet föra oss en hop Krigsfolck uti Landet, oss til
at förhårja, och om lif och wålfård komma. Hwarföre högnå-
digt är, man i tid täncker på the medel och utwågar, som tro-
lige äre, thesas onda och skadelige opsåt bäst til at afwårja och
förekomma, hwilke näst GUDh enkannerligen består på en god
Flotta til Sids, som kunde wara bastant gå fahran emot, och
all olycka styra och afwårja ifrån Fäderneslandets grensor. Och
såsom Hans Kongl. Maj:ts Skieppflotta är thesse förledne åh-
ren mycket förswågat och af sig kommen, så at hon emot Fien-
dens mengde och store Skiepp icke gior tilfyllest, så hafwer Hans
Kongl.

Kongl. Maj:ts oss nådigst förestått och uti betänckande gifwit,
at hwad medel och wågar man til Skiepp komma kan, hwilke
så wål til Drlug och Fäderneslandets förswar, som til Hans
del och närhing brukas kunne. Thetta åhrendet hafwe wij uti
alt som största underdånighet uptaget, oss emellan besinnat och
öfwerwågat, och befinne intet nödigare wara, än at man rustar
sig theremot til Watten med Skiepp och Flotta, thermedh icke
allenast holla Commercierna, gående uti thesas råtta bruk, utan
och förswara Fäderneslandets grensor; Hwarföre hafwe wij
samtelige Borgerskapet, som här tilstådes äre, på wåre egne, så
och wåre Medborgares wågnar som hemma äre, til at bewisa
Hans Kongl. Maj:ts wår trohets plicht och Fäderneslandet til
tienst oss emellan förenat, at anställa och uprätta ett Skiepps-
Compagnie om 16. gode Drlogs Skiepp, hwardera Skieppet
emellan 100. och 150. store Laster, med 12. 14. och 16. Götts-
lingar uppå och nödhörffigt Folek wål besatte, och dem we-
derrede åhrligen holla til Hans Kongl. Maj:ts och Cronones
tienst, enår så behöfwes, och på thet at intet feel härutinnan
wara skal, utan bemålte 16. Skiepp altid finnas uti sitt fulla
tahl, så munterade och utrustade, som förbemålt är, när Hans
Kongl. Maj:ts och Riktes tærf thesasienst fordrar, så wele
wij samtelige stå alle för en och en för alle, och förordna wise
Directorer öfwer samma Skiepps Compagnie, som saken drifwa,
och så laga skole, at all ting sin richtighet hafwa kunna; Och
aldenstund alle dese 16. Skieppen til Wåhren nepligen kunna
urslagne och byggde warda, så wele wij, på thet Hans Kongl.
Maj:ts och Riktesienst icke skal therigenom blifwa försam-
mat, uti medlertid opbringa och köpa oss fremmande Skiepp så
monga som behöfwes, och så laga, at the til Johannis nåstkom-
mande häruti Landet och tilstådes äro, hwilke wij sedan skole
hafwa macht at fällia och förnytra igen, när såsom the andre
Skieppen här innom Lands upbyggde äro. At thetta således oss

och betwilliat, samtyckt och beslutit är, hafwe wij ihetta medh wåre egne händer underskrifwit och med wår Ståders Insegel bekräftigat. Adum ut supra.

Sö. bud på Spannemåls vefsförande. Datum Stockholm

Den 26. Jan. 1629.

Wij Gustaf Adolph, medh GUDs Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurstie til Finland, Hertig uti Estland och Carelen, Herre wihöfwer Ingermanland, etc. Gidre witterligt, at ehuruwäl Wij åstillige reesor tilförenne, genom Wåre tryckte publicerede Mandater alswarligen och strängeligen hafwe förbiuda låtet, at ingen Spannemåhl skulle vefskippas vchaf Landet, så förnimme Wij doch likwål at samme Wåre Mandater icke äro således efterkomne och medh macht holdne, som sigh borde, vthan Spannemåhl vthi stoore Summor icke theste mindre af Landet skippat och vchfördt, af hwad orsaak en stor dyrheet yppas i alla Landzänder här vthi Riket. Swarföre på thet sådant i tijd må förekommas, och then tilstundande dyrheeten, så mycket see kan, aswärjas, wele Wij ännu til öfwerhödh, här medh och i thetta Wårt öpne Brefs Kräfte alswarligen och strengeligen hafwa förbudt allom, ehuru the och wara kunne, at vnderstå sigh någrehanda Spannemåhl, thet wari sigh Swete, Råg, Mjöl, Korn eller Malt i Läst eller Tunnettaals at vchskippa och vchriikes föra, til hwad Plats och Ort thet hållt wara kan, widh Skiepp och Godz förbrytelse: Och såsom esomofftast plåge see stoore vnderleef medh then Spannemåhlen som Wåre Vnderfätare föregifwa sig willia föra Ståderne emellan här Inrikes: Och när the ther med komma til Segels, föra the doch likwål honom til andre Städer Vthrikes: Så wele Wij förthenstuld ingaledes tilstått hafwa, at någon Spannemåhl må föras ifrån then ene Staden til then andra här i Landet medh stora Skiepp och sådane Farkoster som öfwer

öfwer Hafwet gå kunne, vthan ther något sådant see skulle, och then eene Staden then andra vndfättia måste, må thet gidras med Skutor som öfwer Eion icke tienlige äro, och at then sam Spannemåhlen skipper, ställer fullkomlig Caution för sigh, at han honom icke vnder wågen i något annat stoort Skiepp inlasta, eller någre annorstådes föra wil an til then Ort han föresagdt hafwer, och tager besked medh sigh ther ifrån tillbaka igen, an tingen af Ståthollaren eller någon annan, som ther på hans wågner Commendamentet och befallning hafwer. Här hwar vthi sin stadh hafwe sigh efterrätta. Ut Stockholm then 26. Januarii, Anno 1629.

Gustavus Adolphus.

Privilegium för Skiepps Compagniet. Datum Stockholm
Den 26. Januarii år 1629.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. Gidre witterligt, at efterter såsom Wåre trogne Vnderfätare Børgerskapet här vthi Sverige hafwa sig sammansatt och förenat at vpretta och i wårket ställa ett Skiepps Compagnie om 16. gode Skiepp, så store at the så wål til Drlug och Fåderneslandens förswar, som til theres egen Handel och nåhring brukas kunne; Och thehos utlofwat sigh willia åhrligen holla samma Skiepp wederreda och färdige til Wår och Cronones tienst med Stycker, Siöfold och alt tilbehör när så behöfues, efter som theres understrefne Beslut widare i Bokstafwen therom förmåler; Så hafwe Wij fördenstul them på theres ödmuik och underdånige begären medh sådane Privilegier benådat, som efterföljer:

1. Först hafwe Wij them nådigst lofwat och tillsagt, at så snart samma Skiepp utslagne och färdige äro, och med all tilbehör liggia rede til Wår och Cronones tienst, Och willia medh

ff ff ff

them

them accordera låta om Frachten, huru mycket the för hwart och ett Skiepp the om Månaden hafwa skole, och då straxt låta gifwa them två Månader för ut, och sedan theres rictiga betalkning Månad efter Månad, så länge the sigh uthi Wår och Cronones dienst bruka låte.

2. Sedan wele Wij och så länge bemålte Skiepp uti Wår och Riksens dienst brukas, them med nödtorffige Lod och Krut försörja låthe.

3. Och på thet Borgerskapet deste bättre samma Skiepp med godt och försarit Siöfolck besättia kunne, serdeles fremmande, som medh Seglagen wane äro, och til Siöf länge farit hafwe, så wele Wij nådigst unna och efterlåta alle Siöfarne Mån, som sigh ther på bruka låte, Sex åhrs Frihet för omläggningar och andre Stadens beswår och uthlager. Och skal them wara efterlåtet niutha theres föring frij, efter såsom Ewenska Skieppare och Siömän theres föring frij hafwe, och här i Landet altid hafwer brukeligit warit, doch alt medh then bested, härigenom icke stier något anderslef, och Hans Kongl. Maj:ts och Cronones Tull icke försnillas i någon måtto.

4. Theklifest wil och Hans Kongl. Maj:it Borgerskapet nådigst efterlåtit hafwa, at så länge någre andre fremmande Skiepp finnas tilstådes, som tienlige wara kunna at öfwerföra Folsk, Proviant, Ammunition, och andre nödtorffter med, theres Skiepp therigenom skulle blifwa förskotte; Cij eller skole samma Borgares Skiepp längre tvingade warda holla Siön in på Hösten, än som Wåre de smärsta Delugs Skieppen, utan tillika med them löpa til Hamns, när årstiden thet således fordrar och kräfwer; Och skal ingen i medlertid understå sigh taga af samma theres Skiepp antingen Proviant, Tactel eller Syg, wid Wår hemd och onåde.

5. Yttermera när såsom samma Skiepp uti Wår och Riksens dienst icke brukade warda, på thet Borgerskapet någon profit och

och fördel ther af hafwa kunne, wele Wij them tilstade och efterlåtit hafwe, at intet fremmande Skiepp må frachtas medh Kjöpmans Gods för än Borgerskapens Skiepp frachtade äro och sin fullkomliga Last hafwa.

6. Wij wele och alswarligen förbiuda låta, at intet Skiepp må tagas til Wår och Riksens dienst, för än Skiepparne hafwa aflagdt theres sedwanlige Fracht, Penningar på Fracht Cammaren til Stadens bästa och fördel.

7. Och på thet Borgerskapet theste bättre samma Skiepps byggning fortsättia och snart uti wårcket ställa kunne, såsom och ther något Skiepp bleswe borte, altid hafwa andra i förråd igen, hafwe Wij them af gunst och nåde bewilliat och efterlåtet, at the fritt måge hugga Ekewercke på Wåre och Cronones Skogar ehwar the kunna, utan någon wedergjällning, Målar ren undantagandes, hwilke Wij aldeles therföre wele fredkallat hafwa. Och skal af thetta Ekewircke som således på Wåre Skogar huggit warder, inge andre Skiepp små eller store, uthan the som Stycken föra och wårbare äro, bygde warda, wid Skieppets förbrytelse.

8. Kan thet sig och tildraga, at bemålte Skiepp och Folsk, medan the uthi Wår dienst brukas, kunne bekomma och cröfra något Fribyte, til Watten eller Land, skal en halfwart ther af komma Redarne til som samma Skiepp utrustadt hafwa, och then andra halsparten, Siöfolcket och Soldaterne som sigh ther på bruka låthe; Men ther så stäl ar, Fribytet öfwergår sielfwa wårdet på Skieppet, så wele Wij thet sielfwe för Os allena behollit hafwa.

9. Hwar och Lyckan sigh fogha wille, at samma theres Skiepps Folsk och Soldater, bekommo någre man fångin af högre eller nedrigare stånd, hwilken sig efter Wåre nådige behag ransona skulle, måge Participanterne the ransor Penningarne behol-

beholla, och sigh til nytto använda, medh sådane wilkor och förord, at the ther emot, om någre antingen högge eller nedrige Ständz: Personer bleswe fångne af deras Skiepp, och skole wara förpligtade them igen medh Penningar ransona, när thet af them fordrat warder.

10. At thet och så skäl, at ett eller flere af thesse Borgerkapsens Skiepp, uti Wår och Cronones tienst för Fienden uti någon combat eller elliest, omkommo och borto bleswe: Så wele Wij stå them skadan och honom tillfyllest wedergjälla låta.

11. Sidst wele Wij nådigst tillstådt, såsom och alsmarligen befallat hafwa, at alle the som byggja och bo uti Städerne, ware sigh Borgare, Arendatorer, Rentenärer, eller och andre ehwad Kall och Embete the hafwe kunne (Wåre enskylte tienare undantagandes) skole effter råd och åmne participera med uti samma Skiepps: Compagnie wid straff och Wår onåde tillgörandes. Datum ut supra.

Fullmacht för Städerne om Skieppen. Datum Stockholm den 27. Januarii, Åhr 1629.

Wij Gustaf Adolph etc. etc. etc. Gidre witterligt, at effter såsom Wåre trogne Undersåtere Borgerskapet här i Ewerige hafwe samsatt och förenat sig, at oprätta och i wercket ställa ett Skiepps Compagnie, både til theses egen nytta och försöring uti theses Handel och närhing, såsom och til Rikens wern och defension när så behöfwe, jämfat Skieppen Städerne emellan, effter som the kunne wara store och förmögne til. Och såsom thesse Wåre Städer: Westeråhs, Kiöping, Hedemora och Thorsillia, skole upstå och utrusta ett Skiepp tillsammans: Så hafwe Wij förthenstul effterstrefne af bemålte Städers Borgerkap och Inwånare, såsom uti Westeråhs N. N. uti Kiöping N. N. uti Hedemora N. N. uti Thorsillia N. N. gif

gifwit, såsom Wij och härmed uti fullmacht och befallning gifwe, at the härseffter Directorer wara skole, upfordra och anamma Penningarne af theses Medborgere, hafwa them under theses händer, och then alsmarlige försorg draga, at Skieppet i rettan tid och til Johannis nästkomande til Wår och Cronones tienst må ferdige och tillstådes wara med Stycken, Föld och all tilbehör, wid så stort straff och böter som Skieppet kan wara werdt til uthan alla nåde. At thet och så skäl, at någre finnas af de andre Borgerskapet som pro quoto icke godwilleligen thertil contribuera wille: Skole Directorerne hafwa macht tillika medh Wåre Ståthollare hans anpart af hans egendom uttega låta, och thet öfwer lägga honom s s s Dalers böter uppå. Wij befalle förthenstul Wåre Undersåtere uti Städerne, at the bemålte Directorer godwilleligen tillstålla hwad som på hwars och ens part sigh belöpa kan, icke sigh ther emot förwågrandes i någon måtto så säkert them är Wår hämd och onåde undwika. Datum ut supra.

Dwarntulls Ordning. Datum Stockholm den 29. Martii Åhr 1629.

Wij Gustaf Adolph, medh GUDs Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig uti Estland och Carelen, Herre öfwer Ingermanland, etc. Gidre witterligt, at ehuru wål Wij Wår gjorde Ordningh, huruledes Dwarntullen här uti Wårt Rijke uti sitt ratta stik och esse ställas, och af allom riktigt och rättwärdelig afläggies, upbåres och reede före giöres skulle, af Trycket hafwe utgå låtit, så befinnes doch thet utinnan så floort understef, at thet Wij wål hade förmodet, at något merckligen Krigsaffärer uti thesse bestwärlige tijder, til understödh och bistånd stiga skulle, hafwer han här til fast ringa räntat och förslaghit. Dwarföre och på thet tillfallet, öroheet och misbrut at öfwa, gif

må them som ther medh omgå och hafwe at beställa, så mycket meere förtages, så hafwe Wij för godh sunnit och anseedt, at medh bemänte Dwarntoll, som här vnder förmåles, här efter hållas skal; Remblig:

Först. Skole alle Wäre Ståthållare vara förtänckte, Arrendatorerne strax alswarligen förhålla, och ther hån drifwa, at the hwar vthi sitt Arrende, wishe Långder vnder Håred; Signete, vthan drögsmål vprätte och hålla skole, och ther vthi innan granneligen vpskrifwa och vpteckna, hwad för Odell eller andre Toll- eller Sqwalte, Dwarner, thet ware sigh Wäre egne, Adelens eller andres som vthi theres Befallningar finnes, ingen vthslutandes, så ock huru många Tunner hwar och en vthi Affradt eller Spanmåls Toll rentar, och vthi Jordeboken är införd före: Hvilke Långder så snart the dubble försärdigade åre, Ståthållaren then ene til Wår Räkninge, Cammar strax försticka, och Arrendatorerne then andre sigh vthi Dwarntullens vpbårande til rättelse behålla skole.

2. Sedan, vppå det Sqwalterne icke måge vara Odell och Tull, Dwarnerne til meen och hinder, skole the och ehvem the tilhöra (effter som tilförende befallat är, och recesserne förmå) strax förstörre och nederbryter, men ther någre sådane finnes, som Odell, Dwarnerne långt aflågne och icke hinderlige (hwilke och förthenstul icke woro til at mista) och doch annu icke Skattlagde åre, vthan allenast Versedler eller Penningar vthaf vthigå plåga, så skole the samma hwad heller the höra Os, Welen, Presterne eller andre til, inge vndantagne, ehwarest the och belågne åro, innan eller vthan Råd och Råd, af Arrendatorerne eller andre der til förordnade gode Mån, stattes och för ett wist Affradh i Spanmåhl, thet högsta möjligit vara kan, läggias, och then som sin Sqwalte, Dwarntoll således icke wil Affradh lägga, han skal henne strax affkaffa, och odellägga. Ther och någre kunne finnas, af them som af ålder och elliest til

tilförende Affradh lagde åre, för ringa vara Affradh lagde, så skal Affradet ther vppå så mycket förökes, som gidrligen förswas kas, Dwarnerne kunna gidra skidl före. Sedan skal och allom vara förbudt, någre nye Sqwalter at vpyggia, Odell, Dwarnerne til meen och försång: Men ther någon woro som en sådane Sqwalte, Dwarntoll, Odell, Dwarnerne widt aflåget, vprätte wil eller kan, så skal then samma vara förpliktat then strax som förbemålt är, at Affradh lägga.

3. Hwad stelswe Dwarntollen anlangar, som vthi Penningar af hwar Tunna Spanmåhl som males vthigides bör, så skal then så här efter som tilförende, af then som til Dwarntoll kommer och mala wil, tilfyllest efter gjorde Ordning aflåggies, och then tilförordnade Mölnaren eller then Dwarntoll äger, och Möln-Tollen tager och åmniuther, lefwereres, hwilken och medh Penningerne må til Terminens förlopp sin nytto sölie, doch så at han skal vara förpliktat ther til at swara, och för hwar och en Tunna Spanmåhl, som Dwarntoll är skattat och Affradh lagd före, vthan någon gensago eller föremånd endstyllan, Fåm Daler om Åhret, räknandes ifrån Nyåhret nåstförledit 1629. at gifwe, och Arrendatoren på twenne Terminer om Åhret, nembligen en halspart om Johannis, och then andre om Martini fullkombligen tilstålla.

4. Och såsom Arrendatorerne thenne förbemålte Dwarntoll, så wäl som och andre omise och extra ordinariæ hielper och rålagor, af Mölnaren eller Dwarntoll äganden, i rättan tid infordra och emottaga skole, så skole the och vara förpliktade, icke allenast på förbemålte Terminer, heele Summan in vthi Wår Rante, Cammar tilfyllest at aflåggia och betala, effter then Ordning som the then vpburit hafwa, nembligen Fåm Daler för hwar Tunna Spanmåhls Toll, vthan och strax effter Martini, richtige och oförskafade Lengder, Reversaler, Befallnings, Sedlar och Dwarntoll vthi Wår Räkninge, Cammar gidra och inläggia.

läggia. Och uppå thet the sådant alt medh theste större stijt, måge och skole efterkomma, och i wårcket ställa, wele Wij them för sitt omaak hwar Fyrtijonde Penningh af sin Upbördh til Löhn efterlätit och bestådt hafwa.

5. Skal thenne Wår Ordning, icke allenast nu strax tilböriligen förfättias, vthan och här efter öfwer alt och altijdh widh macht hållas och handhafwas, och ingen fördriste sig något här emoot företaga eller giöra, medh mindre Wij sielfwe för synnerlige orsaker skuld vthi serdeles Landzändat, igenom Wåre Bref någon förändring ther vthinna nådigst giörandes warde.

6. Vthi thette alt, ther Arrendatorerne hafwa orsak sig öfwer någon orrohet, motwillighet eller tredsko, hos en eller annan at beswåra, så skole Ståthållarne them handen räcka, och bruka sin myndighet them at hielpa, och then skyldige nåpfa och straffa, och then Mölnare som sig orrotigen förhåller remove och en dugligere, som trogen och rätttrådig finnes, i Staden igen, macht hafwa at insätie, så wål vti Frelses som Wåre egne Qwarner, (så framt på giorde påminnelse om Mölnarens orroheet icke sielfwe Qwarne äganderne, wele ther uppå böther ställa) så lagandes at thenne Wår Ordning må hos allom hållin och efterkommen blifwa. Ther alle som thetta widkommer, wette sig at effterrätte. Datum Stockholm den 29. Martii 1629.

Ordningen hwar efter Qwarne-Tullen upbåras och vthgifsas sål.

Af 1. Tunna	Öwete	—	—	—	—	12	} Ore.
	Keen Rogh	—	—	—	—	8	
	Bohwete	—	—	—	—	6	
	Erter	—	—	—	—	6	
	Malt	—	—	—	—	3	
	Blandat Rogh och Korn	—	—	—	—	4	
	Keent Korn	—	—	—	—	3	
Hafra eller Blandkorn	—	—	—	—	2		

Placat

Placat om Salthandelen. Datum Stockholm den 18. Apr. Åhr 1629.

Wij Gustaf Adolph, medh GUDs Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vtsöfwer Ingermanland, etc. Gidre witterligt, at såsom Wij förnimme, Salthandelen efter then Ordning som nåst förledne Åhret anstältes, icke kan hafwe någon synnerlig framgång, efter Wåre trogne Underfåtere hafwe sig ther vthinna beswåret sunnit: Hwarföre både Riksket til biståndh vthi thenne farlige tijden, och Underfåterne til bättre kiöp och nytta, jämwäl Krigsbördan til hielp och vndfåttning, Wij för godt ansedt hafwe, til framdeles Wårt Mandats vthtryckelige Förklaring, at hwar och en må Salthandelen frij hafwe och nyttia sedan han i Accijs Två Daler Tunnan af allahande slags Salt, som i thetta Åhr inkommit är eller komme kan, öfwer hufsvudet vthlagt och betalt hafwer, hwilket kiöparen och icke then fræmmende skal vthläggie i alle Sid-Städer, för än thet vthtagit eller fördt blifwer. Allså för richtigheten skuld hafwe Wij förordnat och här medh albetrodte Os Elskelige Hans Nilsson Borgmestere och Christian Wildghusen, hwilke Directorer här vthöfwer wara, och bestedelige trogne Mån i hwarie Sidstadh, medh en lijka lydande Copia här vthaf jämpte theres Fullmactier förordne och tillsättie, skole samme Accijs upbåre och therföre nöijachtig beskeed giöre kunne, såsom the sielfwe för thes upbörd och vthgift sware wele och skole, och ingen annan leswererningh än i Wår Rente-Cammer skee låthe, så framt the icke wele sådant andre resan betale, och in Summa skole the sig här vthinna så förhålla, som theres och hwaris och ens Sedplicht thet fordrar och kräwer. Viude förthen skuld och här medh alswarligen besalle, Ståthöllerne, Borgmestare och Rådih i Stådherne, at the tilbörighen Licentmestere och Controlörerne icke allenast handen räcka, vthan och thetta Wåre Breef

Ö g g g

Breef och Directorers Fullmacht lijkmätigt sakerne i wercket stelte, drifwe och behålle, så framt the thesfore icke wele tiltalte blifwe om någon försummelse finnes, Rijkens Intrader til hinder eller affaknat. Ther hwar i sin stadh wete sigh effterrätte. Datum Stockholm then 18. Aprilis 1629.

Gustavus Adolphus.

Konigl. Majts Placat om Småtullarnas nya förarenderande och gamle Contracters uphäfwande. 2. Om Nederlagsplazer widh Städerne. 3. Straff om den ene Pergelens ansåijande för then andra. 4. Studente Gods blifwer eij Tullritt. 5. Om Accijsens erläggiande af fremmande Drycker när the inkomma. 6. Stateters uprättelse widh Städerne. Datum Stockholm den 29. Aprilis, Åhr 1629.

Wij Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storsfurste til Finland, Hertig wi Estland och Carelen, Herre öfwer Jügermanland, etc. Gidre witterligt det Wij hafwe tilbetrodit och förordnat, som och Wij nu medh dette Wäret öpne Brefs krafft Constituera och Fullmechtige gidre, Wäre trogite Underfätare, Och Elskelige Hans Nilsson Borgmestare i Stockholm, och Christian Wildzhusen Zimwänare der sammestades, at dirigera alle små Tollar, medh Accijser och Bakungz Penningar wihi alle Städer, såsom och å Landet der som några Tullplazer äre eller förordnas kunne, ehwar det hålft wara kan öfwer heela Rijket at uprätta, så at Wäre Tull och Accijs måtte kunna wihi en god Ordning, och wihi sitt rätta esse stält blifwa. Och emedan Wij besinne at bemälte Tuller här til icke äre så högt förpachtade eller wihsatte wordne, effter som elliest förmodes de här effter Räkta och tilwäxa kunne. För dese och flere symmelige orsaker och tidsens

Lägen

Lägenheet skul, äre Wij nu wordne förorsakade alle Contracter som för detta dags Dato äre wihsigne at igenfalla som Wij och nu wihi detta Brefs krafft alle förre Contracter cassera, så at om några finnas som af Lilla Tollen något Arrendera wil, då skal det skee af nyo, medh dese Wäre där til förordnade gode Män. Och på det en bättre richtigheet må hållas på samma Tollars opbördh och wihsigge, skole alle små Tullar angå ifrån Nyåret 1629. och til Nyåret Anno 1630. Swarsfore de och skole en richtig oförsaklat Räkenskap in wihi Wäre Räkne Cammar wara förplichtade at inlestwerera, och hwar någon oppå bemälte Contract sine Penningar in wihi Wäre Räkne Cammar lestwererat hafwer, och tiden ännu icke kan wara förlupen, då må han dijt sökia, der skal honom betalningen blifwa wedergullen, eller och honom kortas, som på nyo Arrendera wil. När och GUDh wil Nyåret 1630. kommer, skole bemälte Tollar förarrenderas til åtskillige Terminor, den förste til nästkommande Påska, den andre til Johannis, den tredje til Michaelis, och den fjerde til primam Januarii, då skal den sidsie Terminen af hwar och en Arrendator lestwereras, betales och fyllest gidras. Der hoos medan Wij och förnimme, at några Wäre Städer wihi Rijket hafwe sine Nederlagsplazer och åboder något affides wihi ifrån Staden der de nedersättia sin Trälast, Tiära och andra Pergeler, och föra minste delen wihsaf Godzet in i Staden eller igenom Tull Porten, wihsan laste wihsur samma Bodar in i Skeppen och der wihsaf ingen deel för Tullen gifwa. Derfore skole alle de som något Gods wihi Stöstäderna på deras Nederlagswallar nederslägga, eller wihsur Skutor in wihi Skepp in skeppa wele, först der af wihsigwa och betala Och och Cronan förbemälte Lilla Tull at föra det sedan ehwar dem tådes. Ittermehra förnimme Wij medh bemälte Tull och Accijs ett stort vnderlef, at somblige säga then ene Pergelen an för den andre som är Lar för Smör och annat mehr sådant, hwad Namn thet och hafwa kan, och när the för sådant örett angifwande

888882

warde

warde beslagne, kunne Wäre Tollnärer dem til högre straff icke fälla, än som Wäre Tull-Ordning tillåter i det 8. Cap. hwilket så lyder, at ther något warder besunnit öfwer, som icke wore ansagd, der af skal allenast Tull giswas. Och medan Os och Cronan, medh Wäre tilbörliq Tulls inkomst, skeer i så måtto stort förfång, hinder och skada, hwilket vnderstef Os ei länger står til at ljuda, derföre skal öfwer bemälte mening vthi det 8. Cap. ei wijdare gälla vthan der någon kan beslås, sitt medhswande Gods icke rätteligen angiswet hastwa, eller ringe Toll giswit i Staden för det som högre eller mehra borde effter Ordningen förtullas, såsom och der någon angiswer sitt Gods för Krigsmans eller Bogmans kost, och doch annorlunda finnes, så at han blifwer der medh beslagen, det samma skal wara förbruset halsparten vnder Os och Cronan, och den andre deelen tillfalle Besökaren och Mätaren. Och såsom allom nogsampt kunngut är, at förberörde Toll och Accijs är af samptlige Riksfens Ständer bewilljade, så wäl Andelig som Werldslig, derföre bör och ingen sigh vndandraga, vthan alle af hwadh Ståndh de wara kunne förtulla, vthan åtskilnadt: Och ware fördenstull ei heller Students kost mehra frij än som andre saker. Wijdare är Os förekommit, at många practiker brukas emoth den Lilla Accijsen, som bör gå af fremmande Dricker, så at den i rättan tidh icke inkommer, och elliest i andre måtto switeligen der medh handlas, hwilket skeer af dem som sådana Dricker införa så wäl som Krögare, at de icke alla hwarie fierdeels Uhr effter Ordnantiens innehåld clarera och betala. Derföre skole the den 8. Articlen i Krögare-Ordningen för sådant misbruu icke wijdare niuta, vthan hwar och en som fremmande Dricker införer, den skal ende han för den stoorä Tullen clarera, i lijka måtto då straxt förbemälte Lilla Accijsen aflägge och betala. Wij besfalle fördenstull Wäre trogne Män och Ståthållare, såsom och alle Fougtar och Arrendatorer vthi heele Wäret Rike, at the till bemälte Lilla Tulls framgångh och besodring, låtha hålla alla

Stacker

Stacketer widh macht altiid och så offta, der omtränger, tages ther medh någon försummelse före, då skole de som sådant wärl böre på Wäre wagner besodra, swara Os til all den skada som Wij och Cronan der af taga kunde; Och medan Os och Riket detta högeligen angeläget är, fördenstull biude Wij och här medh besfalle Wäre trogne Män och Cammer-Råd, Ståthållare, Cammererare, och alle andre, at de dem härsthinnan hånder råctia enär the warda der om besökte; Men ingen hafwer macht at Commendera öfwer samme Tuller, vthan allena Wäre tilbetrodde Män bemälte Hans Nilsson och Christian Wildghusen. Förbiude och här medh alle Fougtar och Arrendatorer så wäl som Borgmestare och Råd i Städerne at the sig icke här emot opfättie eller dem något hinder tillfoge, så tiärs dem är at vndwiika det Straff, som vthi Wäret öpne Mandat om Accijsen och Lilla Tollats Officerare och vnderhafswande tienare i Bookstafwen förmåler, der hwar och en som sådant angår, må hafwa sigh effterrätta. Datum Stockholm den 29. Apr. Anno 1629.

Patent om Salt-Licenten och Toll af inkommande Gods.

Datum Stockholm den 16. Maji 1629.

Wi Gustaf Adolph, med Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vtsfwer Ingermanland, etc. Gidre witterligit, at såsom Wij för rådsampt sunnit hafwa, at låta anamma i Licent af hwar Tunna Salt som i Riket kommer två Swenska Daler, ther medh Krigs-Staten kan någorlunda vnderstödd warda. Allså påbiude Wij här medh alle Wäre trogne Vnderfäther öfwer alt Wäre Rike, bådhe här i Sverige och Finlandh, at the godhwilligen af hwar Tunna Salt, som the af Fremmande eller Inländske (som Saltet införa) vpköpa, två Dalers Licent vthigiswa och lesiwera. Och

G g g g g 3

skal

skal sig ingen vnderståd thes förre frij vara, hwadh Ständz Personer the vara kunne, Högre eller Nidrighe, Andelighe eller Werldslighe.

Om Tollens ophärande, är Wår nådige Resolution sålunda, at alt Godz som inkommer, skal wårderas efter Sölwer mynt, halffuude Marc på en Riksz-Daler, och skole Wåre Tollarrendatorer sig icke fördrifte högre Toll anämme af en Fremmande, än tre Bngerske Gyllen af Hundrade Dalers wårde, efter förberörde Wårdering, och af Inländske halfannan Bngerske Gyllen, efter som Toll-Ördningen widare vthwiiser. Ther Wårt Cammer-Råd, Stådhållare, Cammererare, Fogder, Tollnärer, och alle andre wette sig at effterrätte. Datum Stockholm, then 16. Maji, Åhr 1629.

Gustavus Adolphus.

Patent om Skuttsfärder. Datum Wexeråhs den 27. Januarii, Åhr 1630.

Wi Gustaf Adolph medh GUDs Nåde, Sveriges, Götthes och Wendes Konung, Storförste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre widswer Ingermanland, etc. Giöre witterligt, at efter såsom Wåre fremmande nyh ankomne, och i Ståderne här vthi Swertige förlagde Kriigzfolk, ännu icke äre blefne kunnige om någre Wåre Ördningar och Statuter, Skuttsfärdarne angående, och Wij här hoos erfahre, at en part, och serdeles de fremmandes Officerare, allaredo vnderstå sig vth på Landet at begifwa, och beswåra Allmogen medh Skutts och Gåstning, vthan något pass eller tillstånd: Hwar vthaf och andre tage sig exempel och vnder det skeen, giöra det samma. Så på det sådane olaglige processer desto bättre må förtagne, och Wåre Vnderfåtare den gemene Allmogen för all

all öfwerwåld och orätt, som dem i så måtto kan tilfogas, förswarade blifwa: Åhre Wij förorsakade, at låta vthgå detta Wårt Patent, hwilket Wij wete i Ståderne och på Landbyggen publiceras och förkunnas skal, på det icke någon och serdeles de fremmande Officerare och gemene Kriigzfolck måge hafwa at förbåra (der någon efter denne dagh der vthinnan blifwe ehrtappadt) at han af owetenheet sådant giordt hafwer: Hwarz före wete Wij här medh och igenom dette Wårt Mandats krafft allom och hwar i synnerheet, så Adell som Dabell, Officerare så wål som gemeene, inländske som vthländske, ehoo det hållt vara kan, allswarligen och strångeligen hafwa förbudt, at taga sig här efter den dristigheeten före, til at vthreesa på Landet, Allmogen medh Skutts eller Gåstning i någon måtto beswåra, vthan des Contentement och skidlige betalning, medh mindre de hafwe der på Wårt eget, Wårt Elskelige Rikz-Rådz eller Stådhollares pass och beskeedh: Hwilken sådant giör, och af Wåre tillförordnade blifwer beslagen och antastadt: Den samme skal Wår Stådhollare hwar vthi sitt Låhn strax hafwa för råtsa, och sedan efter öfwergången Domb, och Wår giörde Skuttsfärds-Ördningh, vthan vpskof, tilböriligen straffa låta. Wij besalle och här hoos Wåre Stådhållare, Besallningsmän, Arrendatorer, sampt Lånds- och Fierdingsmän, at de vthöfwer Wår Skuttsfärds-Ördningh, så wål som dette Wårt Patent stark hand holle: Icke tillstådiandes at Wåre Vnderfåtare och gemeene Allmoge här vthöfwer i någon måtto måge blifwa beswårade, så kiardt hwarion och enom åhr at vndwijska Wår hembdh och onådhe. Der alle och hwar i sin stadh som dette wedkommer hafwe sig fullkomligen at effterrätta. Datum Wexeråhs den 27. Januarii, Åhr 1630.

Gustavus Adolphus.

Fullmacht

Fullmache för General Bothållaren Abraham Cabeliau at wa-
ra General Director öfwer Skepps-Compagnier. Datum
Wästeråhs den 18. Febr. 1630.

Wi Gustaf Aldolph, med GUDs Nåde, Sweriges, Gö-
thes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Her-
tig vti Estland och Carelen, Herre vthöfwer Ingermanland, etc.
Gidre witterligt, at effter Stådernes Deputerade här i Riket
på twenne åtskillige tider, hafwe vthloswat och tillsagt, til Ril-
sens defension så och til deres och gemene Borgerstapsens för-
köffring några Skepp at förskaffa, som vthi Krigstider kunne
brukas til Orlog, och vthi Fredlige tider til handel och wan-
del, och således ett Skepps-Compagnie at uprätta: Och Wij
der hoos förnimma at der medh något långsambeligt omgås, och
sakerne icke så företages som det sigh bordhe och saken fordrar.
Derföre hafwe Wij til des bättre fortsättiande och Directon för-
ordnat och tilbetrodit, såsom Wij och här medh förordne och
tilbetro, Och Elskelige Wär trod Man och General Boothollare
vthi Wär Räkninge- Cammar, Ehrlig och Wälförståndig Abra-
ham Cabeliau, at han Commissarius och General Director öfwer
samma Compagnie wara och blifwa skal: Och skal han först och
för all ting wara Och, Wär Elskelige Gemähl, Lifzarswingar
och Sweriges Trone huld, trogen och råträdigh, Wårt sampt
Compagnieds och des Participanters gagn och bästa i alla måtto
sökia och fordra, skada och förderf i tindh tillkänna gifwa och af-
waria: Sedan skal han sigh til det högsta beslitta, at medh de
andre tilförordnade Directorer, Compagnieds Capital, Frachter och
andre Upbörder at insambla, och der oppå låta hålla richtige och
osörfalskade Räkningar, såsom och med deres åhuga sigh wiin-
läggia, at des Capital och inkomster blifwa wäl och rätt anlagde,
så at alle interesserede kunne hafwa der någon nytta och fördeel
vthaf til at förwenta: Til det andra, skal han strax igenom sine
Bref, låta infordra til Contoret i Stockholm af alle Städer en
wih

wih förseglad Lengd, på det hwar och en til bemålte Skepp ut-
lagt och gifwit hafwer, och det til Bok låta före, såsom och
taga af Stådernes Directorer wih besked huru samma Penningar
äre anlagde, och hwar de äre wägen tagna, på det den geme-
ne man här vthi icke må see något för kort. Til det tredje,
skal han medh de andre Directorerne granneligen tisse, at samma
Skepp äre wäl bygde, Munterade, Probianterade och vthredde,
at de kunne wara Och och Riket til tjenst, eller til Kop- Fardie
försorgde: Och på det han dette alt desse bättre nu må kunna
fortsättia, tilstå Wij honom at antaga allahanda tienare, som
äre Secretarare, Boothollere, Casserer och andra som han til
Compagnieds tjenst bruka kan, och dem wisse Salaria och Deputat
af Compagnieds inkomster, at tillsäja och betala låta, och detta
medh de andra Directorernes advis. Wij biude förthenstuldth
Wära Ståthollare sampt Borgemefftare och Rådth vthi Ståder-
ne, at de affikere bemålte Wär Commiss: och General Director
vthi alt det som kan lända Compagniedt til gagn och bästa: Så-
som och befalle Compagnieds tienare at de honom all hörsamheet
bewijsa, hwad han dem der til biudandes warder. Der alla
som dette widh kommer hafwa sigh effterrätta. Datum Wäster-
åhs den 18. Februarii 1630.

Fullmacht för Abraham Cabeliau at insambla de i Söder-Com-
pagniet inreknade Penningar. Datum Stockholm
den 29. Maji 1630.

Wi Gustaf Aldolph medh GUDs Nåde, Sweriges, Gö-
thes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Her-
tig vti Estland och Carelen, Herre vthöfwer Ingermanland, etc.
Gidre witterligt, at effter thet, Ridderskapet och Adelen, sampt
Clärkerijt, hafwer för gott och rådsampt sunnit, at Conjungera
the inreknade Penningar vthi Söder Compagnier til thet ny up-
rättade Skippi Compagnier vthi Stockholm, och således itt full-
Sh hh hh
toms

fömligt Sellskap och Handels Compagnie at fortsätta, til så länge Lågenheeten och Förmögenheeten kan tillåta, at offtbemälte Söder Compagnie igen kan fortsättas och upprättas. Så på thet bemälte intäcknade Penningar theste snarare måge upfordras och anläggas til bemälte Skippes Compagnie: Ty hafwe Wij i Fullmacht och Befallning gifwit, Oss Elskelige Wår troo Man och General Director öfwer bemälte Handels Compagnie, Ehrlig och Förståndig Abraham Cabeliau, at han medh the andre Directorerne skal insambla och upfordra bemälte intäcknade Penningar, och them sedan alle Participanter til Nytt och Fördeel anläggia, så at the sampt Fäderneslandet vthi handel och wandel må tillwåra och tiltaga. Wij begiäre förthenkskul nådeligen af alle, af bemälte Stånd som vthi Söder Compagniet hafwe täcknat, at the them the försallne Terminer tillstålla och lesiwerera, vthan någon Förhållning, på thet Handelen theste snarare må anställas, och hwar och en i synnerheet sin winning hafwa til at förwånta. I synnerheet befaller Wij här medh allswarligen Wåre Subernatorer och Stådhållare i Landsänderne, samt Borgemästare och Rådth i Ståderne, at the them här vthinnan allsiteres, at the vthloftwade Penningar strax måge vthkomma och lesiwereres. Ther alle hafwe sigh at effterrätta. Datum Stockholm, then 29. Maji, Anno 1630.

Gustavus Adolphus.

Förbudz Patent emot Spanmåls vthskoppande. Datum
Anklam den 21. Febr. 1631.

Wij Gustaf Adolph, medh GUDs Nåde, Sveriges, Göttes och Wendes Konung, Storsurste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vthöfwer Ingermanland, etc. Tilbiude Eder alle trogne Bunderfäter, Grefwer, Friherrer, Biskoper, Frijborne Frelsesmän, Clerkerij, Ryttere, Knechter, Bor-

Borgare och menige Allmoge som bygge och boe vthi Sverige, Finland, Estland, Carelen, Ingermanland och Lijland, Wår Konungelige gunst och nådige benågenheet medh GUDs Allsmåchtig tilförende. Wålborne, Wålbornige, Hög- och Wållårde, Manhaffige, Wijsse och Åhrlige gode Herrer och Mån, trogne Bunderfäter; Alldenstund Wij förnimme, at Spanmåhlen, enkannerligen Swete, Kogh och Korn, är vthan Lands theste Åhren bleswen mähta dyrr, hwar af kan förorsakes, at om hwar och en af Wåre Bunderfäter efter sin egen willia må Spanmåhlen vthskoppa, skal ther på itt stort feel och en stoor dyrheet hemma i Wåre egne Land och Provincier upkomma. Så på thet sådant måtte blifwe förekommit, och doch listwål thet som uppå Spanmål gott förrådth hafwer, icke ther vthöfwer twinges at låta liggia Spanmåhlen i waanwyrd och förderfwes, vthan hafwa lågenheet hwar som nödtorffiligen kan vthskoppas för billigh betalning at förbyttra: Hafwe Wij förthenkskul för gott anseedt, at tilbetroo och committera, såsom Wij och tilbetrod hafwe och committerat Wår och Sveriges Rikes troo Man, Rådth, Cangler, så oc General Gouverneur vthi Pryhen, Oss Elskelige Edle Wålborne Herr Axel Oxenstierna, Friherre til Kimitöö, Herre til Fijholm och Lijdöön Riddere, at han skal hafwa Directionen vthöfwer all Spanmåls inföds och vthskoppande vthi alle Wåre Landh och Provincier. Och på thet ther medh må desto richtigere tilgå, hafwe Wij förthenkskul efftersölliende Puncker stadga welet, såsom Wij och här medh stadga, at hwar och en kan hafwe sigh at efter rätta: Först, förbiude Wij här medh allswarligen, at icke then ringeste Tunna Spanmål, antingen Swete, Kogh eller Korn, af någon annan, vnder hwar prættext thet och stee kan, skal vthskoppas, vthan allenest af then som hafwer ther öfwer Canglerens Bref och tillstånd at vthlöpa och skoppa, medh mindre Wij sielfwe genom Wår special Bref någon thet (thet Wij doch icke äre sinnede vthan thes större orsaker at gindra) efterlåtandes warde.

D h h h h 2 Til

Til thet andra, wile Wij at alle Wäre Undersåter och tienare, enfannerligen Wäre Stådhållere, Arrendatorer och Befallningsmän, samt Borgmästere och Rådih samt Tollnärer i Ståderne assikera Cangelserens wihstikade eller fullmächtige wih inkiöpet, Skeppisfrachtande så wål som afförande och annat sligt. Til thet tredje, wile Wij, at nu strax tilordnes i hwar Ståstad wisse Sedsworne Mätare thet tillförende inge åre, the thet giöre sin Sed, at the ingen Spanmål måtte til at wihføres, wthan til then allenast som på Wäre wågner af Cangelseren til inkiöpare förordnas. Til thet fjerde, wile Wij och i synnerhet at all Spanmål skal föres til Stådhampnerne under Wår Jurisdiction. Och förbiude Wij här medh strängeligen, widh Consecration af alt thet hwar och een åger, och Wår widere hämpd på sielfwe Personerne, at ingen skal understå sig någon Spanmål på någon annan Ort, eller i något Landskap, som icke är Os underdånigt, at wihföra eller försållia. Til thet fempte, förbiude Wij och widh lika straff, at intet kiöp eller inskeppande för fremmande och wihländiske Seglas ansåttas skal i Ståderiegårderne. Til thet siette, skal hwar och en weta, at the kunne hafwa i wår wih Ståderne af wisse Mån sin redhe betalning, wthan något borgande för theses Spanmål then the kunne föryttra, i hwad Mynt the begiära. Til thet siwnde, är och Wår wille, at all then Spanmål som wihskeppes på Wäre wågner, skal först på Tullen richtig angiswas och giöres bestedh före effter Ordinanzen, doch at han likwål skal wara frij för Tullen och Licenterne. Men hwadh sielfwe Skeppen som Spanmålseren före, widkommer, så skole the icke desse mindre för alle andre Wårur de in och wihskeppa, så wål som för alle ordentlige wngålder giöre effter Ordningen richtig betalning wppå Tullhuset, på thet alt underseff må desse bättre förekommas. Til hwilken ånde och Tullenärerne och Licent Förwalterne skole giswa Cangelseren och hans wihstikade bestedh om hwad Spanmål som wihskeppat warder. Thetta är på Wår nådige wil.

wille, hwar effter Wij nådeligen begiäre och strängeligen befaller, at I trogne Mån och Undersåter Eder til Wår och Cronones tiånst welen samptligen och synnerligen effterråtta, och Wij Eder alle medh synnerlig gunst och nåder bewogne. Befallandes Eder här medh GUDh Allsmåchtig. Af Wårt Husmod: Qwarkeer i Ancklam wih Pommeren, den 21. Februarii, Åhr 1631.

Gustavus Adolphus.

Ordning, wppå then Lille Tullen effter Sölf:mynts wårde, som wppå Riksdagen i Stockholm Anno 1622, then 6. Decembris af menige Swerigis Ständer samtyckt och bewilliget blef, thet effter och then nu wih thetta gångebar Mynt wpbåras skall, och hwar och een nu sig råta effter the puncter som tillförendhe om Lille Tullen af Trycket wihgångne åre. Actum Stockholm den 16. Juni, Åhr 1631.

Införsler.

L. Tulla	Hwete	6 ¹ / ₂	Dre.
	Hwetemiöl	7 ¹ / ₂	
	Skrådt Hwetemiöl	8 ³ / ₄	
	Sichtat Hwetemiöl	10 ¹ / ₄	
	Rog	4 ¹ / ₂	
	Rogmiöl	5 ¹ / ₂	
	Skrådt Rogmiöl	6 ¹ / ₂	
	Sichtat Rogmiöl	7 ¹ / ₂	
	Malt	4 ¹ / ₄	
	Korn	3 ¹ / ₄	
Biuggmiöl	3 ¹ / ₂	Korne	

D h h h h 3

Korngryn	6 $\frac{1}{2}$
Haffra	2 $\frac{1}{4}$
Haffwergryn	6 $\frac{1}{2}$
Erter	6 $\frac{1}{2}$
Böner	4 $\frac{1}{4}$
Hvetebröd	4 $\frac{1}{4}$
Kogbröd	3 $\frac{1}{4}$
Dhl	1 $\frac{1}{2}$
Ätticka	6 $\frac{1}{2}$
Rähl	2 $\frac{1}{4}$
Rosvor	1 $\frac{1}{4}$
Mordter	1 $\frac{1}{4}$
Persille	6 $\frac{1}{2}$
Walsternackor	3 $\frac{1}{2}$
Salt Riött	8 $\frac{1}{2}$
Salt Lax	26
Salt Silf	8 $\frac{1}{4}$
Salt Torst	8 $\frac{1}{4}$
Salt Strömming	8 $\frac{1}{4}$
Salt Sid	8 $\frac{1}{4}$
Salt Ähl	26
Salt Braxen	8 $\frac{1}{2}$
Salta Gäddor	8 $\frac{1}{2}$
Annan Salt Fisk	8 $\frac{1}{2}$
Kramp Sild	2 $\frac{1}{4}$
Norsk	2 $\frac{1}{4}$
Flamst Sill	21 $\frac{1}{2}$
Skänst Sill	13
Böckling	17 $\frac{1}{4}$
Suur Mistle	3 $\frac{1}{4}$
Pärur	6 $\frac{1}{2}$

i. Tuña

Dre.

Äplen

Äplen	4 $\frac{1}{4}$
Plommon	6 $\frac{1}{2}$
Kirsebär	8 $\frac{1}{4}$
Keene Rötter	4 $\frac{1}{4}$
Oskalade Rötter	2 $\frac{1}{4}$
Enebär	4 $\frac{1}{4}$
Fiädrar	2 $\frac{1}{4}$
Lijnfrö	17 $\frac{1}{4}$
Hampfrö	8 $\frac{1}{4}$
Kohl	2 $\frac{1}{4}$
Kale	2 $\frac{1}{4}$
Usta	2 $\frac{1}{4}$
Säpa	2 $\frac{1}{4}$
Brännewijn	1 $\frac{1}{4}$
Honing	2 $\frac{1}{4}$
Gödd Dre	26
Käfflings Dre	17 $\frac{1}{2}$
Koo	8 $\frac{1}{2}$
Stunt	8 $\frac{1}{4}$
Tiur	13
Dwiga	4 $\frac{1}{4}$
Gödd Kalff	8 $\frac{1}{4}$
Kalff	2 $\frac{1}{4}$
Fäär	2 $\frac{1}{4}$
Lamb	1 $\frac{1}{4}$
Bock	3 $\frac{1}{4}$
Geet	2 $\frac{1}{4}$
Rishijt	1 $\frac{1}{4}$
Killing	1 $\frac{1}{4}$

i. Tuña

i. Raña

Stne-
ker.

Dre.

Gams

Gammalt Swijn	4
Yngt Swijn	2
Grijs	2
Gäås	2
Höns	2
16. Kyckingar	2
20. Höns Agg	2
20. Ude Agg	2
Kalkunst Hana	2
Kalkunst Höna	2
Uncka	1
Tiäder Hana	1
Tiäder Höna	1
Drr Hana	1
Drr Höna	1
Färpe	1
Hara	1
Canin	1
And	1
Arta	1
Uda eller Gudung	1
Hala	1
Sträckia	1
Grißla	1
Träia eller Häger	1
Swärta	1
20. Kramsuglar	1
20. Starar	1
20. andre Småfuglar	1
Rött Lar	1
Kyße Drwelf	2

Styc:
fet

Dre

Nyia

Nyia	4
Drehuud	4
Roohuud	2
Bockskin	2
Kalffskin	1
Giälffskin	1
Färskin	1
Lambskin	1
Elghuud	17
Hiortehuud	6
Keenshuud	2
Rött Käffskin	3
Blurfskin	8
Hwitt Käffskin	2
Otterfskin	6
Yng Otter	3
Korß Käffskin	7
Swart Käff	26
Looskin	38
Märdskin	3
Paar Sablar	43
Wargesskin	10
Swart Bidsnfskin	10
Gement Bidsnfskin	6
Timber Dermelija	8
Timber Gräwerck	3
En Botn Trwål	8
Smör	3
Talg	3
Ost	4

Styc:
fet.

Dre.

1. Lisp.

Si || ||

Sum.

Humbla	1 1/4
Ferste Klot	1 1/4
Tort Dreklot	1 1/4
Tort Fåreklot	1 1/4
Tort Geteklot	1 1/4
Glåst	2 1/4
Kött Cijf	1 1/4
Torr Fjd	1 1/4
Torr Braxen	1 1/4
Torr Gåddor	1 1/4
Uman torr Fiff	1 1/4
Finste Gåddor	1 1/4
Rockor	2 1/4
Hwitling	2 1/4
Cabelaw	2 1/4
Nåfwer	2 1/4
Bast	1 1/4
Lijn	4 1/4
Hampa	3 1/4
Bll	1 1/4
Stålspæck	2 1/4
Hwitt Wax	26
Wax	17 1/4
Senap	4 1/4
Bllegarn	6 1/4
Lusegarn	2 1/4
Notegarn	6 1/4
Blaggarn	2 1/4
En Wåla Långor	3 1/4
1. Wåla Baggetorff	2 1/4
1. Bundt torre Flundrar	1 1/4

1. Lisp.

Dre.

Gåde

Gåddor	1 1/4
Braxen	1 1/4
Ruder	1 1/4
Abborer	1 1/4
Lax	1 1/4
Cijf	1 1/4
Asp	1 1/4
Fjd	1 1/4
Mhl	1 1/4
Strömming	1 1/4
Uman ferst Fiff	1 1/4
Lårefte gement	1 1/4
Walmar	1 1/4
Blagarn	1 1/4
Paar Skoor	1 1/4
Paar Blstrumpor	1 1/4
100. Paar Ryske Handskar	69
Winter Låf Hö	3 1/4
Sommer Låf Hö	2 1/4
1. Twebett Låf Kastwed	2 1/4
Centbett Låf Kastwed	2 1/4
Ett Låf Granwed	1 1/4
Låf Råwed	1 1/4
20. Kerfwar Halm	2 1/4
Tolfft Båttenbråder	6 1/4
Tolfft Tållebråder	2 1/4
1. Tolfft Sågebråder tise allnar lång	3 1/4
Tolfft Sågebråder sex allnar lång	2 1/4

Ferste

En aln

1.

1/2 Deel af thes wårde i Penningar.

Dre.

31111 2

Tim

Timberstäck	—	—	—	1
Bielke	—	—	—	1
Plankestock	—	—	—	1
Sparre	—	—	—	1
Spjira	—	—	—	1
Tillia	—	—	—	1
Slåda med Snidkar wercke	—	—	—	6
Gemeen Slåda	—	—	—	2
Halffsunna Såd	—	—	—	1
Fierdings Såd	—	—	—	1
Gambn Kastwed	—	—	—	1
I. Brygge Grantwed	—	—	—	1
Staffrum Wed	—	—	—	1
Klöff Näsver	—	—	—	1
100. stoort Näsver	—	—	—	1
100. småte Näsver	—	—	—	1
100. Teget	—	—	—	1
100. Bandstaker	—	—	—	1
100. Twebredd Spisf	—	—	—	1
100. Enbredd Spisf	—	—	—	1
Gång Håstefkor	—	—	—	1
Gång Söm	—	—	—	1

Dre.

Alle
banda

Tällie Steen	—	—	—	—
Smlide	—	—	—	—
Tråwerke	—	—	—	—
Bryggekar	—	—	—	—
Eketimber	—	—	—	—
Tunnwerke	—	—	—	—
Mastetrån	—	—	—	—
Fiskeredskap	—	—	—	—

$\frac{1}{2}$ deel af
thes wår-
de i Pen-
ningar.

Dre.

En styl	Drofskat Hwete	—	—	—	3
	Drofskat Rog	—	—	—	4
	Drofskat Korn	—	—	—	4
	Drofskat Haffra	—	—	—	4
I. Lisp.	Rågle Koppar	—	—	—	13
	Gryte Koppar	—	—	—	10
	Gammal Rågle Koppar	—	—	—	6
	Gammal Gryte Koppar	—	—	—	5

Dre.

Andre Wargeler som här intet införde åre, gifwes
 $\frac{1}{2}$ deel af thes wårde i Penningar.

Ordning, der effter Öwarne Tulls Penningerne skola upbå-
ras effter Sölswermynz wårde räknadt,
Nemblig:

Af I. Tunna	Hwete	—	—	—	26
	Bohwete	—	—	—	13
	Rogh	—	—	—	17
	Erter	—	—	—	13
	Malt	—	—	—	6
	Korn	—	—	—	6
Haffe eller Blandkorn	—	—	—	4	

Dre.

Actum Stockholm then 16. Janii, Åhr 1631.

Kåtzens Råd; Bref til alla Stådhållare angående Tullen
emoch Sölswermynz wårde. Datum Stockholm
den 30. Junii 1631.

Wår wånliche Hållan sampt all wålmågos lyckönskan, och
hwad wij mehra godt förmå medh GUDh Ålsmåchtigh
ålsförnde. Gode wån här Stådhållare N. N. I wårde vthan
Stilli 3

tröf.

tvifvel Eder nogsampt påminnandes, huru såsom Qvarn- och Lilla Tullen äre för ihetta bewillade af samptlige Rikszens Ständer efter Silfwermynns wårde, och dock nu vthgifwes vthi Kopparmynt, hwar af Hans Kongl. Maj:t och Cronan stoor skada och affaknad tager. Så aldenstund alle Wahror dageligen dags sliga opp och Myntet nedh, och Hans Kongl. Maj:t där af tillförende förorsakat är at låta förhöga alle Rikszens Råntor efter Silfwermynns Valor; Därföre hafwer och Hans Kongl. Maj:t för godt ansedt och oss nådigst befallat, at redressera Qvarn- och Lilla Tullen, på Silfwermynns wårde efter som han bewilliat och vthlofwat är. Så på det denne Hans Kongl. Maj:s nådige willie och befallning må stee tilfyllest och hör sambligast efterkommas, och Kongl. Maj:t något aflitens til detta swärfwande mächtige Kriget, som Hans Kongl. Maj:t för Gäderneslandz wälfärd skuld, sigh oppå tagit hafwer, då hafwe wij efter alle andre Råntors pålagde förhögning, giordt och tryckia låtit en Ordning, hwar efter Qvarn- och Lilla Tollen betalas och oppåras skal öfwer heela Riket och des underliggiande Provincier, hwar af wij Eder här visfogadt någre Exemplar tillsände på Kongl. Maj:ts wågnar, befallandes at I där efter Tollerne widh alle wanlige Toll-Plazer och Qvarner oppåra och anamma låta. Och där någon sigh där til owillig låther märckia, då låther Eder wara angeläget den samma medh godh discretion til willigheet at disponera och beqwamma, I wele och där hoos granneligen tillsi och försomma, at Debördsmannen icke orättrådeligen vthi Tollernes oppårande sigh förholde, och Cronones rättigheet i någon måtto försnille, där medh giöre i hwadh Eder ombetrodde Kall är lijkmätigt, och Kongl. Maj:t til nådigst behag. Och wele här medh hafwa Eder GUDh etc. Datum Stockholm den 30. Januari, Anno 1631.

Ord.

Ordning, der effter Licenten skal tages, af all then Spannemåhl som vthskeppes, och gifwes hwarion och enom fritt at vthskeppa, enår Licenten effter vnder skrifne Ordning vthi Kopparmynt är aflagd,

Vemblig:

Af 1. Tunna	}	Hwete	—	—	—	—	—	4	} Daler.
		Rogh	—	—	—	—	—	2½	
		Korn	—	—	—	—	—	2	
		Malt	—	—	—	—	—	1½	

Datum Stockholm, then 9. Septembris, Åhr 1631.

Placat om en Stads funderande wid Nyen, samt på flera ställen i Carelen och Ingermanneland, och deras Friheter som sig der nederlåttia wela. Datum Herspruge den 17. Junii 1632.

Mzi Gustaf Adolph, medh GUDs Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurste til Finland, Hertig vti Estland och Carelen, Herre vthfwer Ingermanland, etc. Giöre witterligit, at såsom Wij hafwe för godt sunnit til at låta fundera en Stad wid Nyen, samt flere låglige plazer, Carelen och Ingermanneland: Så oppå det at samma Städer måge så mycket mehra blifwa Populerede, tilwåre i Handel och Wandel, och medh tijden komme vthi Floor och Elle, hafwe Wij icke allenest welet dem Nådigst betånckia och ihugkomme medh Stads Rättigheter och Privilegier, således at de skole i alle måtto niuta Sveriges Stads Lagh, Privilegier och Rättigheter, vthan och niuta i gemeen frihet på Sex Åhrs tijdh, för all Borgerligh tunga och beswär. Men hwar någon wil samma Städer medh duglige Steenhaus och Byggninger Zira och bepryda, serdeles i Nyen, då wele Wij samma Friheet för honom på Sex Åhr öfwer bemalte Termin Prolongera och för

förlängta. Doch skal hwar och en som sigh der nidsättie wil, winna Burskap, och ställa Caucion, det han effter frihes Åhrrens förlopp, wil på så många Åhr som Lagh förmd uppehålle Borgerlig rätt och tunge, och när bemalte frihes Åhr hafwe en ånde, då wele Wij des Borgerkap och Staden i gemeen medh serdeles Privilegier begåfwe och försörte, effter som Wij see dem i warende frihes Åhr hafwa taghet til medh Byggninger, Handtering och Wandel.

Wij biudhe fördenksuldh alle Wäre bestälte Gouverneurer, Stådhållere och Befallningsmän, at dhe imedlertidh handh hafwe, och skydde dem som sigh i så måtte på der til deputerede Orter nedhsättie, wedh denne Wår dem yndte Privilegier och Friheter, såsom och förbiude alle andre til at gidre dem här emot hinder, meen eller försångh i någon måtto, nu och i tilkommende tijder. Datum vthi Wårt Hustrud, Qwarter i Hersprugf den 17. Junii, Anno 1632.

Gustavus Adolphus.

Sil-

Silöfning.

Nynte Contract med Nyntemästaren Gynter Laaijs. Datum Stockholm in Octava qualimodo geniti. 1524.

Si Göstaff medh GDD: naadhe utualdt Sveriges och Götha Konung etc. Göre weterligith, at antwordat haffue bestedligh Man Gynter Laaijs worth Mynth vthi Westeraars; och skall han Ds försth slaa ith stoorth rynth Mynth, stycketh paa en öre, Mark wåghen Penningha skal hålla V. Lodt. Ther skal skrodas uppaa marken XIII. Kasth I. Penningh mindre eller meer vthan fara, ther skal hans Löbn aff warda, vthaff lödige Marken sint, I. Mark Holmiska.

2. Item skal han Ds slaa Ortugher, som nu geller stycketh XII. Penninga, Mark wåghen skal holla VIII. Lodt, skrodhan XXXVI. Kasth, I. halffe Kasth meer eller mindre vthan fara, ther skall hans Löbn wara XIV. öre.

3. Item skal han slaa Ds Fyrcar, som nu galler stycketh VI. Penninga Mark wåghen, skal holla VI. Lodt skrodan LVI. Kasth, ith Kasth mindre eller meere vthan fara. Ther skal hans Löbn och vthaff wara sammalwanda som paa Ortugener XIV. öre för Marek fint Silffwer.

4. Ståde Wij och til, at ther nogott more undersathe til honum komma medh Klippingha, besynnerliga medh någrom storom hopom, som är widt XL. Marek eller ther vthöfuer, maa han tha anamma samma Klippingha til sigh, och swa myketh Silffwer medh som ther til behöffues epter pröffuinghen, och Mynta aath thom Ortugher, Fyrcer eller sma Penningha, hroat them helst nyckes, dog huart epter sijn ordinantia, dog skal han

REFFRE

ther

ther för hwar lödig Mark fint taga II. öre meer i sin lön een han vthaff Dß, the skal han Dß giffua til slesskatt.

5. Item vñne Wij honum at han vthaff sijth eghet Silffuer skal staa smaa Penningha Marc wäghen III. Lodt skraden XV. Kast paa Lodit I. Kast meer eller mindre vthan fara, ther skal han giffua Dß III. Marc Holmiska, vthaff hwar lödigh Marc fint Silffuer.

6. Item skal han anmma hwar lödig Marc Silffuer, baadhe Bergsilffuer och giort Silffuer för XIII. Lodt fint.

7. Item skal han och sti vara för allan Toll, Skath och Alaghur vthi for:na Westeraars, och obehindrader köpa hwar honum behöffues.

8. Item skal han för ingom til rettha staa, vthan fore Dß, och hans tienere för ingen vthan fore honum, vthan thet drapligha saker är.

9. Item skole Wij ther til stjicka nogre, som ther skole tagha vara vppaa, at redeligha til gaa skal om Myntijdt, swä at the tagha nogre Penningha vthaff hwar värl, them besnijdh och forwara til bepröffninghe, hwar framdeles ther vthinnan noghon twiffuel komma kunne. Theß til wisso, at Wij swä medh honum öffuer eens wordne äre, lathe Wij etc.

Herman Jöser Myntemestares Bress. Datum

1527.

Wij Göstaff etc. Göre wetherligit medh thet Wärt opne Bress, at Wij äre så öffuerrens wordne medh Dß Elskeligh Herman Jöser Wärt Myntemestare i Stockholm, at han widh denna motts och ordwancia niucha skall, som här effter föller:

1. Skall

1. Skall han så ett stort Mynt, det man nu besynnerliga kallar rundt Mynt, så gåte at Marc lödig wägen skal hålla fem Lodh Silff I. quintin öffwann eller nedenn vthan fara, och der öff skal han skroda LX. stycker, ett stycke öffwann eller nedann vthan fara, och vdoß lödig Marchen finth Sölff skall han haßua i sina Lödn XII. öre Penningar.

2. Item skal han så ett Mynt kalladh Druger, så gåte at een Marc wägen skal hålla V. Lodt ett halff quintin öffwann eller nedann vthan fara, och där öff skall han skroda XXX. Kast, ett Kast öffwann eller nedann vthan fara, och finth skall han haßua i sina Lödn II. Marc Penningar.

3. Item skal han så ett Mynt kalladt halff Druger eller Tyrkar, så gått at Marc wägen skal hålla 4. Lodh I. quintin, I. quintin öffwann och nedann vthan fara, och der öff skall han skroda LIII. Kasth, ett Kasth öffwann eller nedann vthan fara, och för Marc finth skall han haßua i sina Lödn III. Marc Penningar.

4. Item vñnom Wij honom, at han vthaff sitt eget Sölff må så små håla Penningar, så goda, at een Marc wägen skal hålla tro Lodt, ett quintin, ett heelt quintin öffwann eller nedann vthan fara.

5. Item skal han eij längre förswara the Penningar än opå Stockholm, der han skrodar och mynttar.

6. Item skal han vara frij och quitte för allan Toll, Skatt och Alager i Rikenes Stadh Stockholm.

7. Item skal han ingen til råtta stå, vthan för Dß, och hans tienare för ingen, vthan för honom.

8. Item hoo som någet öffuertwäld gör på honom eller hans tienere, her emoth skal han haßue förbruttet Liff och Gods.

9. Item skal han två resor om Åhret göra rekenkap.

XXXXX

10. Item

10. Item skal han anamma Sölffuet aff Ds Lödug Mark för XIII. Lodt, ehwad det är ogjort Sölff, eller gjort Sölff, och ståå i hans welfor, antingen han will i sinn betalning ta ga ett Lodh fint Sölff eller 12. öre Penningar. Allt detta förschreffne wele Wij at fasth och allsuarliga hålles skal, så länge Wij bepröffue, at det Ds och Riket nyttigt är. Theß til wise, etc.

Stadga angående Elskarleby Laxefiske. Datum Elskar
leby circa Festum annunciationis Mariæ.

1528.

Wij Göstaf etc. Görom witterligt, at Åhren efter GUDs byrd MDXXVIII. then Måndaghen nest före Vårfrwedag annunciationis Wij Persenlige stadde wore vdi Elskarleby, thå synte och beskudade Wij then Ström och Cronones Laxefiske ther sammestads, och gamle gode bestedelige Mån gjorde Ds ther om vnderuiffning, huruledes ther i fortiden hade warret igenbyggt tvårt offwan Strömen, som nogre besegide syne Bress vdigiffuen i Konung Hanses och Gamble Herr Steen Stwres tijdt ytterligare och clarliga nog innehålla. Och sagde for:ne bestedelige Mån före Ds, at Cronone ther äff borde och allfall, twedelena wåff huart Laxefar, och the som Karen ägande wore wote och behölo then tridde partten äff Fiskerijdt, huilket och så Vår wille är, at härefter skee skal, vthan all offnerträdning som tilföra varedt haffuer, efter Wij achte at förbetta Bygningen i Strömen, och ther medh forhoppandes at Fiskerijdt tij alleneß skal komma Cronona til gagn och profijth, vthan och jämwäl them flere, som äre ägende ther i Strömen, til ytermere hielp och formering än nu en tijdt lång haffuer varet. Och skal Vår Laxafogote gånga til skälligt bythe medt alla ägendena, och achta på Vårt och Cronones beßta i samme twa delar som Ds tilkomma. Och samtycke Wij och tilstadie at thet

Stake-

Stakefiske och Rättielag må brukas, och vara så herefter som tilförena warit är, och efter Wij granliga bespoortt och hördt haffue, at thet Renningefiske är icke nyttigt som ther plågas haffuas för hender, haffue Wij thet opsagt och medt thetta Vårt Bress opsigie och ogilt döme, endeliga willandes at thenne Vår Stadga och Bresss lydelse, skal wid magth hållas efter thenne dag så framt the heremot bryta, icke vela haffua vnder Ds och Cronona foruerkat sine Laxefiske, och ther til medt föruerffua Vår ogunst och wrede.

Utdragh utur Konung Gustafs Placat til Allmogen i Ds
sting; Marknad, at sättia sine Barn i Scholæ och Embes
ter i Städerna. Datum Stockholm den 3. Fe-

bruarü 1541.

Thesligest at I Dannemån, som Barn och många Söner haffue, wele settie en part af Edre Barn til Scholen, latendes them läre, ther medt the i framtiden kunne tjåna både Eder, Ds och menige Rigit, både i the Andelige och Werldzlige saker. Sammelunda at I wele settie någre aff Edre Barn til gott Embesfold i Städerna, latendes dem läre gode Konster och Embether, ther the i theris älverdom kunne haffue thesres barning och föde waff, vppå thet at the icke i stelfzwäld vpsödes motte, som hertil dags mygit skeedt är; Förty I wese wäl stelffue i hurudane motte Eder Barn mest vpsödes, nembligh i stelfzwäld, synd och all GUDs förtörnelle, som är medt swalg, mord, hoor och andre slige flere store synder, then Allmechtigeste GUDh til stor förtörnelle; Så at the hwarfen redes GUDh eller theris Offwerheet, vthan lessue som en hoop vffidlige Creatur; Thersöre wåre thet bättre och nyttigere, at the vdi theris yngdom motte komme til någen godh lær-

Kkkkk 3

dem

dom anten i Scholen eller till Embether, ther J och så welse ware fortentke wdinnen.

NB. Åhr 1542. den 10. Januarij lät Årwen Konung Gustaf den I. utgå ett Placat til Allmogen i Enkelöpings Marknad för samblad; Hwarwinnan de nästan Årwen på lika sätt som här offwan före förmanas, at sätta sina Bana i Scholar och Embeter i Städerna, på thet icke alle motte blifwa Kiöpmän eller Bänder. Confr. Registrat. H. p. 189.

Resolution för Birkarlarna i Lulå Sochn, angående Laxfiskan och någre andre Fiskerij der sammastades, hwar om emillan dem twist har varit. Datum Stockholm den 6. Novembr. 1541.

Wi Gustaf etc. Göre witterligt, at Wäre Underfärher och Birkara, som bygge och bo i Måsesunda, och flere steds ther i Lulå Sogen offwan för Kyngesforß, och theras näste Grannar och Naboer, som bygge och boo nest nedan för Kyngisforß i Kalys Sogn. Haffwe på begge sidor hafft theris Sendebudt her hos Os om någon trette, som them emillan om ett Laxfiske och någre andre Fiskerij, vdi någre tress i long tidh varit haffwer, ödmukelige begiärendes at Wij sådana theris trette wille ransaka och åhstillia lathe, hwilket Wij och så germa giordt hade, dock effter the på begge sidor hade Bress och bewisningar, ther hwar part i sunderhet sin rätt medh bewise wilde, så syntes Os (och Wäre gode Män som samme saak effter Wår befallning förhördt haffwe) dock lijkwål för någet mangell och fell schuld, som ther till effwentyras ibland sinnes kunne, hwar saken rättelige synt och ransakat bliffwer icke nyttuge eller tilbörigit wara, at tillsaga någon aff Parterne anten

anten thet ene eller thet annet Fiskerij, vthan haffwa forthen skuld, til thes samme åhrende medh tiden, genom wöilde synemen, en wiudere rätt ransakan och skäblig Domb kan åhskildt bliffua, giordt en sådana förlichning them emellan, och förberörde Birkara, och the som offwan för Forßen boo i Lulå Sogn, schole intet befatta sig medh thet Laxfiskerij som ligger nedan för Forßen. Twert om igien så skole the ther boo nedan för Forßen i Kalys Sogn, icke heller effter denne dag bruke theris Fiskerij vpe i the Tress som ligge offwan för Forßen, vthan lathe sig bendije medh thet Laxfiske som ligger nedan för Forßen. Och then annen parth lathe sig åhndije medh thet Fiskerij vdi the Tresse eller Inshier som offwan före ligge, synnerligen til thes samme sak medh tiden wetermere ransakes och endeligen beslutes må och kan. Och effter at för:ne begge parter icke någon tidh haffwe giordt Cronen och Konungen sådana Skatt eller Rettigheet aff Konungädderen i samme Laxfiske och the andre Fiskerij, som them medh rätte borde och Swerigis Lag inneholder, så at Wij forthen skuld gode foghe och rätt hafft hade, at taga saken annerlunde, och någet hårder före medh them, thermedh Wij them doch aff Wår synnerlig gunst och nåde forschonet haffwe. Therefore haffwe Wij theris Sendebudt, som på begge sidor har nu tilståde varit haffwa, loffwadt och tillsagt Os på alle theris wegna som hemma sitta och for:ne Fiskerij bruke plege; At effter thenne dagh, Schole the giffwa Os och Cronen, aff for:ne Fiskerij trediedelen aff all then Lax och annen Fisk, som både i Tressen, vdi Forßen och offwan Forßen åhrligen tagen bliffwer intet vndandolindes, så frampt the welse vndwiste Wäre ogunste, och icke wiudere komma ther wdsffwer vdi schada. Och opå thet thenne förlichning må och skal til thes ther om kan wiudere ransakat bliffua, vbrödteligen holles, haffwe Wij latidh göre in aff these Bress lige thet ene lydende ord frå ord som thet annet, och latidh öffwerantwårda hwar parten ett vhs aff

aff them. Biudandes förthen skuld Wäre Fogtar, Embegmän och alle andre, som före Wår skull wele och skole gøre och lathes, at the icke vdi någon motte gøre förbemalte Birkara eller Kalijis Sogne, Bønder her emoth hinder eller försång.

Bref til Stockholms Stad angående svar på några åhrerender. Datum Upsala den 20. Martii 1545.

Wår gunst etc. Wij förnimme aff Edhers schriffwelse kåre Bundersäter, at någre Edhre Medborgere, them 3 Och oppå ett Register förtecknade tilhande schicket haffwe, åre til sinnes, at frachte Wäre Skipp Swanen och Rylen, som these Edhre Sendebud haffwe Och första latidh, thet ene at Lisebonia, thet annet til Hollandh, begiårendes förthen skuld, at Wij them någre aff Wäre Wahrer ther håden tiånelige för Penningar vinne och efterlathe wille, och Skeppen på en skålig fracht etc. Her oppå kunne Wij inthet store annat sware, vthan 3 hafwe tiitt och offte tilförende Wårt sinne och mening i them måtten wel förnummit, som Wij för Wår Person ånnu gerne såghe, at 3 någre the wåger sinne kunde, ther 3 så wåll som andre Kiøpmån som Wester: Siøn bruke, någon båt: tre nåhring och bering hafwe måtte, ån her til skett år; Så giffwe GUDh at 3 gode Mån wille ånnu sielffwe betencke Exert. egit gagn och beste i them måtten så gerne som Wij thet såge, och ther til så mykitt Och möjeligit år, behielpelige ware wele, både medh Wäre Skipp och annat hwadh Wij ther til (för thet like och skåll år oppå alle sidher) hielpwe kunne, och haffwe nu förthen skuld latid schrifwe Wår Befallningsman Bottwedh Larson på Stockholm till, at han sampt Mons Monson om kiøpet på Wahrerne, som rätt och tilbørligit ware kan, medh Edher förhandla och offwerens komme schole; Men om Frachten haffwe Wij så betencht Och, att war themne
Seglas

Seglation iffrå Stockholm och in i Drefund förlicher sig medh then Seglation iffrå Dantsick, och i Sundet, då åre Wij och tilfrijds at vinne Edher Frachten sicke som thet stier i Danste. År och denne Seglation lengre, så vunde 3 sielffwe betencke hur ther om ware wiff.

Om thet Register som Borgerne sicke Hans Mådth tilhande.

Thet Register opå kiøpenskapen 3 Och tilhænde schicket haffwe på the vilenste Wahrer, år icke heller aldeles så stålt som i Strengnes sagt war, och thet medh rätt borde, förty först fattis ther monge och åtskillige Pargeler, som Wij wel ihugkomme, och wette hijt inføres plåge, hwilke vdi samme Register icke uttryckte åre. Thernest så år och en part i stycketall lättare stålte i kiøpet, ån the eliest kiøpes eller sellies plåghe, thet Wij medh någre andre Register, som aff någre Poståder Och offwerantworde åre, bewisse kunne. Tvidie år thet at 3 icke haffwe lathet sätte Edher kiøpenskap i Alnetall och Wichetall hos Stycketalen, som och Wår mening waridh haffwer; Så år förthen skuld Wår begåren, at 3 ånnu wele stålte Edhert Register i en rätt Ordning som nu före:uit står, på thet man någon wiß och grundelig vnderwißning aff sådane Register haffwe motte, ellest komber man aldrig tilwåge at sticke eller ordne ther någet beståndigt om.

Om thet Mynt the Kiøpswenner i Stockholm vthaff Sandet vndertiden före plåge.

Thernest så år Och och vnderwißt at någre aff the Kiøpswenner och Borgere i Stockholm, åchte ånnu som the tilförens
LIII de

de wane åre, hemeligen vthføre Wårt och Rijkens Myntt aff Rijkett, och sällie thet andre fremmende Rikpmån i hånder som thet garnaliere eller nidermålte lathē, och seden sälliet och försyttret them til profitt, på the ortter och plazer som ringe Myntt slagit blifwer, hwilket Ds och thet Wårt Rijke til en dråpelig schade år; Så kunde Wij och tenkie at effter the vthlenske Wahrer som hijt in i Rijkett föres, åre vdi sådant högt risende som nu för ögenen år, dherføre the Tysker och andre Rikpswenner heller Wårtt Myntt aff Landet utføre, ån att the leggie thet vdi these Swenske Wahrer på hwilke the thet vthe till eswentys tape måste hwilket Ds och thet Rijke til ingen ringe schade och förderff år, dherføre wele Wij ånnu biude och förmane Edher kåre Vnderfåther at I wele lathē Wårtt Myntt blifwe tillstådhe i Rijkett, och theslig:te alffwarligen biudha och befalle alle Edhre Medh. Borgere och Rikpswänner Tyske eller Swenske, at the haffwe sådane hemmeligh och försåttlig Handell medh Wårtt Myntt fördragh, Wij achte lathē the haffwe någre Wåre vthliggiere i Stån i thenne Wåhr och Sommer, som på sådanne Wårtt och Rijkens Myntt vthføring godh och nåije acht och tillsyn haffwe schole, finner man då någon anthen eller annen som thet Wårtt Budh öffwertrådens warder, den schal vthan alle nåder til Liiff och Gods straffat blifwe, I wele förthensskuld alffwarligen wara och tillsåije Edhre Medh. Borgere och Rikpswänner, att the måge wette taghe sig til wahre för theris schada, på thet the icke framdelis säije schole, at Wij them icke i tijdh warnadt haffwe. Thette I godhe Mån icke försomme wele.

Placat

Placat om den Dyra Tiden, den Ständerne sielswe förorsake, i det de inett effterleswa vthgångne Stadgar, icke om Myntets wanwyrdande, Wahornes stegrande och en Konungs råpsf. Datum Gripsholm den 9. Januarii 1549.

Wi Gustaff etc. Tilbiude Eder Ds elskellige Wåre trogne Vnderfåther, frijborne Frållsmån, Prestmån, Rikps Stadsmån, Bønder och menige Allmoge, som nu i nestkommende Tiugunde dags Marknaden vdi Enköping församlede blifwe kunne. Wår gunst och nåde tilförende, etc. Kåre Vnderfåther som Eder alle vthan twill wåll witterligt år, hwadt omsorgh och swårt arbethe, Wij vdi Wår Regements tijdt för alles Eders och menige Rijkens beste, och longligit bestonde schuldt, vdi mongehonde motte hafft och föremåndt haffwe, och besynnerligen haffwe Wij nu någre framtidne Åhr, Ds till thet högste beslijthet och winlagt, at köpenstapen motte komme vdi ett gott lagh och stic; Så at all man, Fattige och Rijke motte bekomma sijne nödtorffter, thenn ene af thenn annen för ett skåligt och lijdeligit köp, them alle och menige Rijkit till godhe och gagn, som och menige Rijkens Inbyggåre, vdi alle Landjender, thet samma aff Ds, offte och titt vnderdånigen begårett haffwe etc. Swansføre Wij och vdi then beste mening, som förschriswit står Ds ther om winlagt haffwe, åndoch (GUDh båtret) Wårt store bekymber och arbethe, haffwer i then motten föge frucht schaffedt, som nogh för öghon åhr vthan hwadt som i thenn motthen medt thenn menige Mandt samtycke öffwer hele Rijkit haffwer stadgeth blifwedt.

LIII 2

wedt,

wedt, är allsammans så gott, som thet aldrig hade giordt warijdt, etc. Thersföre hwar nu så skeer, at vthöffwer sådanne olydsamheet, som i then motte hos Eder, emot Wäre och Rijk:ns allmennelige beslutinger besinnes Eder någon swär eller dyr Tijdt vppå komme kan, eller någon annen beswaringh, då haffwe I till ingen annen wijcke eller wende skullen, vthan till Eder sielffwe, som Wäre Budt och Stadgar ohörsamligen öfwertrådt haffwe, etc.

Ther näst förtæncker Eder wäll, alle Riöp- Stadsmän, huru offte Wij Personligen haffwe handledt medt Eder och vnderwijst, thästlig:te genom andre Wäre gunstige willie och meningh therodinnen förstå latijdt, om Wärt och Rijk:ns nytte, så atth Wij ingen ringe beswaring öfwer Eder i thenn motthen haffwe kunne, at somme Wärt Mynt the bliffwer så skambligen förachtedt och ringe wärderet, som är at Wäre Riöpmän well iu ändeligen alltijdt reckne två Marc Ortiger för en Marc Lybske, och fyre Marc för en Daler, och änn vndertiden mere, Ithem Nije öre emott En Marc Köffwelske och icke bättre achte ett Randstykke, än en Pryske Grossse, etc. Giörendes egenom sådane falske räkning menighe Rijkitt och alle thes Inbyggjere, enn swär och obootelig schade, ändoch vdi sanning besinnes, at två Marc Ortig öre fast bättre, än enn Marc Lybske, så och mere sijnt Sölsfwer vdi fyre Marc Ortig än vdi en Daler, thet doch Riöpmännerne icke så förstå wele eller kunne, vthan hängie all schaden in vppå Rijkitt, och förachta Wärt eigt och Rijk:ns Mynt, och thet främ-

mende

mende i högt priis och wärde holle, så at thet som medh rätte borde räknett bliffwe, emot Wärt Mynthe, icke högre, änn två och tiughu öre, eller någett lijtiadt bättre, wärdet i thet vthlänske, och främmende Mynthe achtet så gott som fyre Marc Ortig äre etc. Så bliffwer och förthenksuldt köpenskapen och alt thet man aff fremmende Landt haffwe skall, ther effter satt och vprjist och här näst så dyrt wärdett, att ingen kan wäll vptwäghe för Penningar etc. Som och Rijk:ns Mynt ther egenom här inbyrdes så förachtes at hwarken en eller annen will vpbäre thet, vthan alle rope och wille haffwe Wahrur, thet doch vdi inthet Rijke eller Landskap bruk eller sedwane ähr, vthan thenn som haffwer Landgens Mynt, han pläget och besomme thersföre, thet han igenn haffwer förnöden etc. Hwarföre hiude och förmane Wij Eder ännu, trogne Vnderfäter at I rätte Edher sielffwe i sakenn, latendes Rijk:ns Mynt bliffwe vdi sitt rättte wärde, thefligeste giffs och gängge Eder emellenn gängendes, så framt Wij icke motte ther vthöffwer straffe lathe som tilbörigit är, och I wele vndfy Wår ogunst och wrede hwar någon yttermere ther medh kan besunnen och beslagen bliffwe, ther vppå Wij och så Wäre Fougther och Ambezmän, i thenn motte haffwe befallet, at the schulle haffwe nöge acht och tillsynn, ther hwar och en må wethe sigh effter rätte.

Yttermere så wele Wij och lathe Eder förstå, läre Vnderfäter at vppå the alle clagesaker och trätter som Eder emellen ware kunne, måge rätzligen förhorde, och effter Sverigis Lagh äthskilde bliffwe, och hwar och en wedersfäres thet som

rätt

rätt och skåll ware kan haffwe Wij medt Wårt Elskelige
 Nij:ns Rådhs tillförordnet nogre aff Wåre gode Mån innet
 råds och vthan som nu i thenne Winther, skole fare i hwar
 Lagsagu, och holle Konungs raffst, år förthen skuldt Wår willie
 och begären, at hwadt sacker och trätter J haffwe som elliest
 icke på Håredz, Tingett slites eller åhskillies kunne, at J då
 lathe komme them fram för samme Wåre vthskickede gode Mån.
 Då skall Eder alle hwar i sijnn stadt wedersares, så myckitt
 som rätt och skåll år, och Swerigis Lagh medt giffwer hwadt
 och samme Wåre vthskickede gode Mån Eder på Wåre wågne
 elliest vnderwijsendes och tillkänne giffwendes warde, at J och
 wele sättie troo och list ther til, och sådant hör sambligen som
 trogne Vnderfåter effter komme och fullföllie, ther vdiinnen skeer
 thet Ds liufft och behageligt år, GUDH besallendes etc. Da-
 tum Gripsholm den 9. Januarii 1549.

Placat til Dsterboen om 2. Lippund Trån, som af hware
 Skippund til Chronan leswereres skal. Item, hwar 10:de
 Siäle, och Rute, Hud: Men til Presterne $\frac{1}{2}$. Lippund
 Trån i Tjonde. Datum Wadstena den 17.
 Aprilis 1550.

Wi Gustaff etc. Tilbiude Eder Wåre trogne Vnderfåter
 Cronones stattslyllige Bønder och meenige Allmoge, som
 byggie och boo vdi Dstrebottnen och Siälffiste ther sammesteds
 bruke plåge, Wår gunst och nåde tilførende etc. Kåre Vn-
 derfåter Wij lathe Eder förståå, at these Edre Sendebudh
 Hans

Hans Fordeel, Oloff Olsson och Josef Olsson haffwe nu her
 på alles Eders wågne warid hos Ds och giffuit tilkenne hu-
 ru lågligheterne hos Eder medh the Siälffiste sich begiffue
 plåge, och huru J åre wane at giøre Presterne vdi Tjende
 huart Tjende Lippund aff all thenn Siälerrån ther giord bliff-
 wer; Men Wij vppå Sweriges Crones wågne haffue slått in-
 thet aff sådane Siälffong deelachtige eller lottagne bliffuet, ån-
 doch allom som i thenn Landgånden bygge och boo nog wit-
 terligt år, at Ryrkerne ther sammesteds haffue iu altid tilførende
 vthaff samme Siälertjende medh deelachtige warit, och behollit
 halffparten aff Siälertjenden, hwilken halffe part vppå Crono-
 nes wågne Ds haffuer iu bort at vpbåre. Och förvnder Ds
 förthen skuld icke litet, at samme Siälertjende i så long tidh
 haffwer Ds förholten waret, så år thet Ds och endelis siel-
 findt, kunne och icke wehe, hwad orsak thet haffue skal, att
 Cronan mehre i thetta ånn andre fiske så platt vthelucht och
 odeelachtig bliffwer och Presterne sådane stor fordeel allene, som
 sich icke till någet ringe beløper, haffue skole, hwilket doch søge
 skåll medhskållier, som hwar betencke kan, etc. Swarføre haf-
 we förbemålte Eder Sendebudh så warid vthoffuer eens medh
 Ds i then motten, at the effter thenne dag wele giffue och vth-
 giøre Ds och Swerigis Crone förbemålte huart Tjende Lipp-
 pund aff all then Trån ther giordh bliffwer, ehuru tidh åhrs
 Siålen kan tagen warda, och hwar Tjende Sielchud, så och
 hware Tjende Rutekin. Och vppå thet Presterne och så någers
 deel medh vthaff samme Sielffiste vdi Tjende niute och bekom-
 me måge, haffue the och på alles Eders wågne här för Ds loff-
 wet

wet och tillsagt, at vthaff huar Skeppund Trån wele the och giffua Presterne huar i sin Sockn ett halffte Lisspund Trån i Tijend, så at summan som the aff ett Skeppund Trån vthgide wele både thet Os och Presterne tilkommer wil belöpa sigh til halfridie Lisspund, the thu Lisspund Cronone till gode, och thet halffue Lisspundet Edre Kyrke, Prester i Tijende i huar Sockn för sigh, medh huilken handell Wij och audelis tilfridz äre och haffue giffuit Wäre samttycke fullkomlig thertill, at och så her effter ährligen skall hållit warda, doch alt räknandes effter som Siälen bliffuer tagen om året, etc. Och skal samme Siäle Skatt och Tijende nu vppå gåå aff then Siäl, som nu i fram- lidne Sommer eller Winter fongen är, och sedan ähr frå ähr (så länge Wij Os yttermere the om betencke kunne) hollet warda, etc. Hwiltit Wij giffue Wäre Fougter och Befallnings- män vdi for:ne Ostrebortnen tilkenne, at the måge wethe sigh hereffter rätte, och så bestället at Cronen effter som forscriffuit står, må och skall skee fyllest, thesligest at Presterne må och bekomme thenn deel, som Wij them gunsteligen vnt och effterlatid haffue.

